Jncipit liber primus de natu
ra diuinitatis.

Quod deus est. Capitulum primum.
Qd vnus deꝰ est. ij.
Qd vnū solū principium est. iij.
Qd pater est. iiij.
Qd filius est. v.
Qd filiꝰ imago pris est. vi.
Qd spūs scūs est. vij.
Qd spūs scūs amor pris ⁊ filij ē. viij.
Qd spūs scūs caritas ⁊ donū sanctorum est. ix.
Qd in trinitate perfecta vnitas essentie est. x.
Qd multiplex trinitas est. xi.
Qd equalitas psonarū est. xij.
Qd inter essentiam ⁊ psonas differentia est. xiij.
De immensitate dei. xiiij.
De infinitate dei. xv.
De incōprehensibilitate dei. xvi
De iārcūscriptibilitate dei. xvij.
De eternitate dei. xviij.
De incōmutabilitate dei. xix.
De simplicitate dei. xx.
De excellentia dei. xxi.
De notionibꝫ diuinis. xxij.
De nominibꝫ diuinis. xxiij.
Qd deus ineffabilis est. xxiiij.
De ideis ⁊ libro vite. xxv.
De appriatis diuis psois. xxvi.
De potentia dei. xxvij.
De virtute miraculorum. xxviij
De scientia dei. xxix.
De predestinatione dei. xxx.
De pscietia ⁊ reprobacōe xxxi
De voluntate dei. xxxij.
De iustitia dei. xxxiij.
De misericordia dei. xxxiiij.

De creaturis liber secundus.

De rerū creatiōe. cap. pmū
De distinctōne in genere creaturarum. ij.
De distinctione orbium tam celestium qm elemētorū. iij.
De natura cœlorū ⁊ superiorū corporum. iiij.
De natura stellarū i cmuni. v.
De luce. vi.
De planetis in spēcie. vij.
De natura qtuor elemētorꝫ. viij
De impressionibꝫ aeriis. ix.
De tempore. x.
De angelis in cōmuni. xi.
Distinctio celestium ierarchiarum. xij.
De proprietatibus angelorum in commum. xiij.
De proprietatibus ⁊ officijs singulorū ordinum. xiiij.
De cogniōne ⁊ motu angelorū xv.
De prelationibꝫ āgelorū. xvi.
De confirmatione angelorū. xvij
De custodia angelorū. xviij.
De locucōne angelorū. xix.
De specialibꝫ noibus āgelorum xx.
De casu āgelorum. xxi.
De spūali casu demois. xxij
De locali casu demois. xxiij.
De restauracōne ruine angelice xxiiij.
Quaē pecatū diaboli sit irremissibile. xxv.

De ꝓprietatibus demonū · xxvi.
De malicia diaboli contra nos · xxvij.
De lucifero specialiter · xxviij.
Da anima quid sit secundū diffinitionem · xxix.
De aia q̄d sit scd̄m rem · xxx.
Quid sit aia ꝑm nomē · xxxi.
De triplici aia · xxxij.
De potentijs anime vegetabilis · xxxiij.
De potentijs apprehensiuis anie sensibilis · xxxiiij.
De sēsibo particularibo · xxxv
De sensu cōmuni · xxxvi.
De imaginatiua · xxxvij.
De estimatiua · xxxviij.
De fantasia · xxxix.
De memoria · xl.
De vi sensibili motia · xli.
De potēcijs aie rōnalis · xlij.
De diuisione potentiarū · xliij.
De potētijs cognitiuis · xliiij.
De modis cognoscēdi res · xlv.
De intellectu agente ⁊ possibili xlvi.
De intellectu speculatiuo ⁊ practico · xlvij.
De rōne ⁊ partibus ipsius · xlviij
De potentijs aie motiuis · xlix.
De voluntate · l.
De synderesi · li.
De conscientia · lii.
De opationibo aie · liij.
De quantitate anime · liiij.
De immortalitate aie · lv.
De libero arbitrio · lvi.
De natura corporis būani · lvij.
De phiseonomia · lviij
Regule generales phiseonomie capitulū · lix.
De toto homine · lx.
De ꝓprietatibo hois · lxi.
De primis parentibus · lxij.
De preceptis sibi datis · lxiij.
De paradiso · lxiiij.
De casu primi hois · lxv.
De ordine temptationis in nob lxvi.
De pcās liber tertius.
De malo in genere · ꝑmum
De peccati diffinicōne · ij.
Quid sit peccatū scd̄m rem · iij.
Quid sit peccatum secundū nomen · iiij.
De peccati origine · v.
De diuisione pcā · vi.
De effectu peccati · vij.
De peccato originali secundum rem · viii.
De peccato originali secundum nomen · ix.
De primis motibus · x.
De morosa delectatione ⁊ cōsensu in peccatum · xi.
De peccato venali · xij.
De effectu peccati venialis · capitulum · xiii.
De septem vicijs capitalibus in genere · xiiij.
De superbia · xv.
De inuidia · xvi.
De ira · xvij.
De acidia · xviii.
De auaricia · xix.
De gula · xx.
De luxuria · xxi.
Quando hec septē vicia fuit mo

talia vel venialia · xxij.
Itē de pecato in spiritū sanctū · xxiij.
Enumeratio pecatorum · xxiiij

Sequit de hūanitate xpi · liber quartus.
De salutatione angelica · p.
Itē de nūtione virginea · ij.
Item de sanctificatione materna capitulū · iij.
Itē de ꝯceptione dīna · iiij.
Rationes incarnationis xpi · v.
Itē de modo incarnatiois xpi · vi
Item de vnione ⁊ natura assumpta · vij.
Vtilitas incarnationis · viij.
Item de mirabilib⁹ circa incarnationem · ix.
Itē de natiuitate dn̄i · x.
De circūcisione dn̄i · xi.
De baptismo xpi · xij.
De pleitudine grē xpi · xiij.
De plenitudine sapiētie christi capitulū · xiiij.
De merito xpi · xv.
Itē de voluntate xpi · xvi.
De defectibus quos assumpsit christus · xvij.
Item de passione xpi · xviij.
Item de effectu passiois christi xix.
De cruce xpi · xx.
De descensu xpi ad iferos · xxi
De resurrectōne xpi · xxij.
De ascensione xpi · xxiij.
De cōsessu xpi ad patris dextrā xxiiij.
De virtutibus ⁊ gratia liber quintus.
De origine gratie · primum
Distinctio grārū · ij.
De effectu grē · iij.
Quid sit virtus · iiij.
De qualitate virtutū · v.
De equalitate virtutū · vi.
De connexione virtutū · vij.
De ꝯmendatione virtutū · viij.
De effectu virtutū · ix.
De merito virtutū · x.
De habilitatione ad grām · xi.
Ex quibus causet meritū · xij.
De fine actōnū · xiij.
Quid mereamur · xiiij.
Diuisiones ⁊ drē virtutum · xv
Differentia virtut um cardinaliū ⁊ theologicaliū · xvi.
De virtutibus theologicis in genere · xvij.
De fide · xviij.
De effectu fidei · xix.
De articulis fidei · xx.
Item de spe · xxi.
Item de caritate · xxij.
Differentia inter caritatem ⁊ alios amores · xxiij.
De effectu caritatis · xxiiij.
Quibus rebus caritas ꝯparetur · xxv.
De excellentia caritatis · xxvi.
De signis dilectionis · xxvij.
De gradibus amoris · xxviij.
De ordine caritatis · xxix.
De dilectōne proximi · xxx
De dilectōne inimicorū · xxxi.
De virtutibus cardinalibus i genere · xxxij.
De prudentia · xxxiij.

De temperantia · xxxiiij ·
De fortitudine · xxxv ·
De iustitia · xxxvi ·
De domꝫ · xxxvij ·
De dono timoris · xxxviij ·
De timore seruili · xxxix ·
De timore miãali · xl ·
De timore filiali · xli ·
De dono pietatis · xlij ·
De dono scientie · xliij ·
De dono consilij · xliij ·
De sapientia ⁊ intellectu · xlv ·
De beatitudinibꝫ in genẽ · xlvi ·
De prima bẽtitudine · xlvij ·
De secunda · xlviij ·
De tercia · xlix ·
De quarta · l ·
De quinta · li ·
De sexta · lij ·
De septima · liij ·
De octaua · liiij ·
De sensibꝰ spũalibꝰ · lv ·
De fructibus spũs · lvi ·
De dulia ⁊ latria · lvij ·
De preceptis in genere · lviij ·
De primo p̃cepto decalogi · lix ·
De secundo · lx ·
De tercio · lxi ·
De quarto · lxij ·
De quinto · lxiij ·
De sexto · lxiiij ·
De septimo · lxv ·
De octauo · lxvi ·
De nono ⁊ decimo · lxvij ·
De consilijs in genere · lxviij ·
De consilijs euangelicis in spẽ
e · lxix ·

De sacramentis liber sextus ·

Iffinitiones sacramenti · p ·
De institucõne sacramẽtorũ · ij ·
De effectu sacramẽtorũ · iij ·
De numero sacramẽtorũ · iiij ·
De dispensatione sacramentorũ
capitulũ · v ·
De caractere ⁊ iteratione sacram
torum · vi ·
De differẽtia sacramẽtorũ · vij ·
De baptismo · viij ·
Item de cathecismo ⁊ exorcismo
capitulũ · ix ·
De confirmatione · x ·
De sacramẽto eucaristie · xi ·
De dignitate eucaristie ⁊ mirabi
libuꝫ in ea · ⁊ xij ·
De effectu eucaristie · xiij ·
De sumentibꝰ eucaristiam ⁊ mo
dis sumendi · xiiij ·
De abstimentia a cõmunione ·
capitulũ · xv ·
De officio misse · xvi ·
De negligentijs que fiũt in mis
sa · xvij ·
De sacramento penitẽtie · xviij ·
Qualitaꝫ penitentie · xix ·
De effectu penitentie · xx ··
De partibus penitentie in cõmu
ni · xxi ·
De contritione · xxii ·
De confessione · xxiii ·
Item de qualitate ⁊ effectu con
fessionis · xxiiii ·
Cui debeat fieri confessio · xxv ·
Item de sigillo confessionis capi
tulũ ·· xxvi ·
De satisfactione · xxvii ·
Item de partibus satisfactionꝫ
in communi · xxviii ·
De ptibꝰ singulis satisfactionis ·

capitulum · xxix ·
De iustificacõne impij · xxx.
De penitentia venialiũ · xxxi ·
Per quid dimittat peccatum ve
niale · xxxij ·
De extrema vnctione · xxxiij ·
De sacramẽto ordinis · xxxiiij ·
De q̃litate ordinandorũ · xxxv
De ipsa ordinatione · xxxvi ·
De matrimonio · xxxvij ·

De fine mundi liber septimꝰ
De purgatorio · primum ·
De acerbitate purgatorij
capitulum · ij ·
De suffragijs ecclesie · iij ·
Quorũ suffragia prosunt ⁊ q̃bo
capitulum · iiij ·
Vtrum indulgẽtie defunctis va
leant · v ·
De aduẽtu antixp̃i · vi ·
De mala vita antixp̃i · vij ·
De quatuor modis quibus deꝫ
piet · viij ·
De sequacibus antixp̃i · ix ·
De gog ⁊ magog · x ·
De helya ⁊ enoch · xi ·
De duratione huius persecutio
nis · xij ·
De morte antixp̃i · xiij ·
De conflagracõe elemẽtorũ · xiiij ·
De resurrectione generali · xv ·
De iudicio extremo · xvi ·
De iudicantibus · xvij ·
De iudicandis · xviij ·
De innouatione mundi · xix
De penis inferni · xx ·
De diuersitate penarũ · xxi ·
De gloria celesti · xxij ·
De dotibus in cõmuni · xxiij ·
De dotibo aie i generali · xxiiij ·
De dotibo aie i speciali · xxv
De dotibo corpis i genere · xxvi
De dotibo corpis i spẽe · xxvij
De aureolis in genere · xxviij ·
De aureolis in spẽe · xxix
Enumeratio celestiũ gaudiorũ ·
capitulum tricesimum ·

Finiunt tituli compendij
theologice veritatis ·

Jncipit prologus in compẽ
dium theologice veritatis ·

Veritatis theologice
sublimitas cum sit
supernj splẽdoris ra
dius illuminans itel
lectum · ⁊ regaliuz
deliciarum cõuiuiũ reficiẽs affec
tum · de magnorũ theologorum
scriptis breue compẽdiũ colligẽ
dignũ duxi · quo ⁊ euitetur mat
fastidij plexitas · ⁊ tñ ad iuesti
gandum plura via detur ⁊ occa
sio sapienti · Theologia certe
est princeps scientiarum ommiũ
⁊ regina · cui artes cetere tanq̃m
pedisseque famulantur · Nam de
naturis rerum illa solũ ad vsũ su
um acapit de quibus sibi specu
lum fabricare valeat in quo dspi
ciat conditorem · hec est scientia
scientiarũ que super omnem spe
culationez philosophicam extol
lit · ⁊ dignitate ac vtilitate om

mibus antefertur Ipsa em̃ philosophia cum in naturalem ⁊ moralem ⁊ rationalem distinguatur. Philosophia quidem naturalis licet doceat cognoscere creaturaz non tamen creatorem. Rationalis vero licet doceat concludere hominibus. tñ nō diabolo. Et philosophia moralis licet doceat acquirere virtutes cōsuetudinales nō tamē docet acquirere caritatē Nostra vero philsophia scz veritas theologica hec oia operatur. Docet em̃ deum cognoscere. diabolo resistere. caritatis exercitijs imfudare. Hec est diuinorū pigmentorū apoteca delectabilis super mel ⁊ fauum. Hic quoq; thesaurus est delectabilis sup̃er aurum et lapidem preciosū. hic fōs nihilominus de loco voluptatis egrediens ecclesie militantis irrigans paradisū. ¶ Demiq; pñs scriptū in septem libellos distinxi. ⁊ singulas in vnoquoq; materias rubricās p̄rijs consignaui. Primus ē de natura diuinitatis. Secundus de operibus conditoris. Terc̃ius de corruptela peccati. Quartus de humanitate xpi. Quintus de sanctificatione gratiarum. Sextus de virtute sacramentorū. Septimus de vltimis tēporibus ⁊ de pemis malorū ac de p̄miis beatorum. Sicubi ergo in hoc scripto deuiaui parcat mihi. quia ignorās feci. vbi vero recte p̄cessi laudetur grā iesu xpi. Ad cuius honorē ⁊ beatissime mris eius

presens opusculum cōpilaui.

¶ Qđ deus est. Cap. p̄mū.

Deum esse multis modis ostenditur. hoc enim fides recta testatur. scriptura sacra loquit. comparatio rerū ad ipsum idem indicat. sancti quoq; predicant. creature clamant. ratio naturalis dictat. ¶ Primo igitur deum esse fides testat. quia fides catholica credit deum. credit in deum. ⁊ credit deo. Credere vero deum est credere ipsū esse ¶ Credere in deum est credendo amare deum. ⁊ credendo in eū ire ac membris eius incorporari ¶ Credere aut̃ deo est credere verbis eius. Primū ⁊ terc̃ū bonorum ⁊ malorum est. sed secundū bonorū tantum. quia credere deum ⁊ credere deo bonis ⁊ malis cōmune est. sed in deum credere bonorū specialit̃ est ¶ Deus itaq; solū habet esse perfectū. Illud em̃ perfectū ē. cuius nihil est extra ipsum. Vnde quia esse nostrū habet aliquid extra se imperfectū est. Deest em̃ nobis aliqđ quod de nostro esse iam preterijt. vel quod futurum est. Diuinū aūt esse cuz totū simul sit nec q̄cq̄m de ipso p̄terierit aut futurū sit p̄fectissimū ē. ¶ Secundo deum esse scriptura loquit. p̄s. Ab eterno vsq; in seculū tu es ⁊c̃. Exo. Qui ē misit me. Johānes damascenus.

liber

Videt omibus principalius eoꝝ que de deo dicũt noibus esse qui est ¶ Tercõ deũ esse oparatio rerum ad ipsum facta indicat· Tã verum etenim esse deus habet· ꝙ nostrũ esse suo comparatuz nihil est Immo deus suo p̃sentiali eẽ dat omibo rebus esse· ita ꝙ si se rebus subtraheret· sicut de nihilo facte sunt· sic in nihilũ defluerẽt vniuersa· Grego· Omnia humana que iusta que pulcra sunt dei iustitie ⁊ pulcritudini cõparata nec iusta nec pulcra sũt omnino nec sunt ¶ Quarto deum esse sãcti predicãt· Anselm⁹ in p· slog Credim⁹ dñe te esse aliquid quo nihil maius cogitari possit· Dionysius· Esse ommũ est supstãtialis diuinitas· Sed hoc intelligas causaliter nõ formaliter· Preterea sicut dicit Ansel. Illud maxime habet esse qđ maxie distat a non esse· qđ scz nec habet esse p⁹ esse· nec esse post nõ esse. nec potest cogitari nõ esse· ¶ Quinto deũ esse creature clamãt· Omnia namq; suo modo dicũt· qui ipse fecit nos ⁊ non ipsi nos· qz ipse de⁹ est vox nature· qua omnia pulcra testantur ipsum pulcerrimum· dulcia dulcissimũ· sublimia altissimũ· pura purissimũ· ⁊ sic de alijs· quia sicut i patria deus est speculũ in quo relucent creature· sic in via econuerso creature sũt speculũ quo creator videt· Ap⁹· Videm⁹ nũc p speculũ in enigmate· Idẽ· Inuisibilia dei per ea que facta sunt ⁊c·

¶ Sexto deũ eẽ ratio naturalis dictat· que per effectuz i cognitionẽ cause puenit· Omne nãq causatũ indiget alio vt sit· ⁊ iterum illd alio vt sit· ⁊ ita erit vel in infinitũ procedere· vel erit ibi circulus· vel puenietur ibi ad aliqđ quod non sit creatũ· Circul⁹ autẽ non erit in rebus singularibus quũ oporteret aliquid esse prius ⁊ posterius seipso· Nec erit processus in infinitũ· qz vniuersitas causatoruz tota causata ẽ siue sit finita vel infinita· ergo indiget aliquo vt sit quod est extra vniuersitatẽ causatorũ· ⁊ hoc deus est a quo fluunt omnia·

¶ Qđ vnus deus est· ij·

Vnũ deũ esse ostenditur autoritate Vnde i Deutero· Videte ꝙ ego sum solus ⁊ nõ sit alius de⁹ preter me Ap⁹· Vnus deus· vna fides· vnũ baptisma· Deũ· Si diã potest vnissimus est· Idẽ est semp ⁊ vno modo· nihil in se mutat se habet· Hoc vere vnũ est i quo null⁹ ẽ numer⁹· nullũ i eo ẽ aliud pter qđ ẽ· Idez oñdit ⁊ rõne· qz simplex forma diuinitatis si nõ esset eatẽ numero ꝑ omunicabit pluribo otraheret aliquo addito ad esse singulaꝛ· ⁊ ita apponeret alteri nec eẽt simplicissimã qđ falsum ẽ· quia in summo bono nulla potest fieri adiectio cum sit omino simplex· ¶ Nota ꝙ vnũ du

v·

pliáter sumit· ꝑut prīápū ē numeri· sic ds non dicit· Alio mō prout conuertitur cū ente· sic ds potius cōuenit q̄m alicui rei create· quia cū vnū sit indiuisū in se ⁊ diuisum ab alijs excepto solo deo nihil est in quo nō intelligatur aliqua diuisio· vel actualis vel potentialis· Cum numer? aliquis de deo dicit nihil ponit ꝫ tantū priuat vt quidam dicūt· vnde cū dicatur deus vnus· intelligitur q nō sunt plures· Aliqd em̄ non est vnū tribus modis· sc̄z pluralitate secundū̄z ſpecies diuersas sicut angelica ⁊ stelle nō sunt vnum· Vel mutabilitate· sc̄ūdū̄ q vnus homo plures dicatur qui modo est sanus mō eger· modo diues modo pauper· vel secundū̄ eandem ſpeciē ꝑut vnus homo plures est in filiis qui ꝑpagant ab ipso· Sed nihil predicatorū est in deo· De primo em̄ cōtrariū habemus i symbolo athanasii· hec est fides catholica vt vnū deum in trinitate ⁊ trinitatē in vnitate veneremur· ¶ De sc̄ūdo ps̄· Ipsi peribunt· tu autē ꝑmanes· Verū· Non ex tpe alteracōnem habet· non in substātia alteritatem· Leo papa Simplicā diuinitatis natuē nihil addi potest ¶ De terāo ps̄· Non erit in te deus recens Recens est recenter formatū vel natū· ¶ Diuinitatem tria genera malorū hominū mḷtiplicant· sc̄z idololatre· ps̄· Omnes dij gentium demonia· Item necromātica qui attribuūt virtutē caracteribꝰ ⁊ huiusmodi stultiáis· Item carnales homines sc̄undū̄ q̄ gulosi colūt ventrē· Apostolus· Quorū deus venter ē. Et auari sup omia diligūt pecuniā· Apꝰ. Auaricia est quasi idolorū seruitus ¶ Est itaq; i ds vera vnitas ꝑter simplicitatem· immutabilitatem· singularitatē ⁊ ꝑter vnitatis creature similitudinem. quia sicut vnitas a nullo descendit· ⁊ omis pluralitas ab ea defluit· sic deus a nullo ⁊ oia ab ipso· Item sicut vnitas de se gignit vnitatē· ita deus pater de se gignit alterū se· vt dicit augustinus· id est alterum simile sibi vel alterū a se scilicet filiū· Hoc nomē deus dicit tripliciter· scilicet naturaliter· adoptiue· nuncupatiue· primo modo soli deo cōuenit Secundo modo cōuenit homiꝰ hominibus qui diuine homitatiꝰ ꝑticipes sunt per gratiam prouidentie· vel doctrinā· vel potestatē ꝑlationiꝰ· vel potestatem miraculorū· ps̄ Ego dixi dij estis· Terāo modo dij dicuntur idola· ꝫ solo noie· quia res nominis scilicet diuinitas nō cōuenit illis· Prīo modo non habet hoc nomē deus plurale per se· cum sit vnus solꝰ verus deus· nec diuinitas recipiat distinctionem· sed secundo ⁊ terāo modo plurale habet·

¶ Qd vnum solum prīncipium est capitulum terāum

Sicut vnus deus est sic vnum solū principium ē. quod ostenditur multiplicatione. ¶ Primo sic. quoniam si duo sunt principia. vnū scilicet summe bonuz. et aliud summe malum. aut communicant in existere per se aut non. Si nō. ergo alterū illorū erit ens per aliud. et ita non erūt duo principia. si sic. sed existere per se est bonum. malum autem plus essz malum si non haberet illud bonum. ergo non est summe malum.

¶ Preterea in creaturis inuenīūtur quatuor. scilicz multitudo. ordo. imperfectio et cōnexio Secūdum quodlibet istorū probatur vnū tantū esse principium. Omis enī multitudo secundū dionysiū ab vnitate trahit originez. ergo necesse est ommis multitudinis vnum esse principiū. Itē ois ordo cū habeat prius et posteriꝰ oportet ꝙ vnū habeat principiū. Itē secundū boetium omne imperfectum ab aliquo simpliciter perfecto trahit originem. et hoc est deus noster. ¶ Itē ois cnexio diuersorū causā habet sue cōnexionis et cuersatiois ad vnū. et hoc est deus. ¶ Itē si esset vnūsummum malū a quo oia mala ꝓdirēt sequeret ꝙ xps secūdū corpus esset ab illo principio cū in eo fuerit malū pene quod ē absurduz dicere. ¶ Ex predictis patet ꝙ deus est primū et summum et vnuz solū principiū. tū ratiōe dignitatis. tum ratione antecessionis. tū ratione causalitatis.

QUō pater est. iiij. Ternū patrē esse ꝙ hoc ostēdit. ꝙ cū deꝰ sit potentissimus. sapientissimus et optimus potest scit et vult se sūme cōmunicare. hoc autem est alteri maiestatis sue plenitudinem dare. ergo deus pater ab eterno filium equalez sibi genuit. cui diuinitatis sue essentiam cmunicauit Dicit enī dns in Ysaia Si ego q generationē alijs tribuo ipse sterilis ero. ¶ Pater multiplicat summe Dicitur enī pater eterna generatione. Isa. Generationē eiꝰ quis enarrabit. Predestinatione. Ad ephe. Gratia vob et pax a deo patre nostro. qui predestinauit nos in adoptione filiorum ¶ Creatione. Deutero. Nūq̄d nō ipse ē patꝰ t. q̄ possedit te et fecit et creauit te. Fecit inq̄m secūdū corpus. creauit ꝛm aiam. possedit secundū vtrūq; ¶ Redemptiōe. Isa. Tu dne pr nr et redemptor nr a seculo nomē tuū Sacramētali regeneracōe. p. Dnōcūꝰ deꝰ et pater dni nri ihesu xpi q̄ regenerauit nos Fidei instructione Job. Dedit eiꝰ potestatē filios dei fieri his q̄ credūt in noie eius. ¶ Gratie adoptione. Ro. Accepistiꝰ spiritum adoptiōnis filiorū in quo clamamuꝰ abba pr ¶ Glorie collacōe. Ad gala. Itaq; nō ē iā vnuꝰ hꝫ filiꝰ. ꝙ si filius et hres per deū. id ē ꝙ opa

dei · Opa ēnī nrā magis sunt per ipsum vite eterne meritoria q̄m p nos ¶ Primo modo sumitur pater personaliter · a ille modus soli patri cōuenit ¶ Quarto modo secz redemptionis non solum effectiue dicte. si etiā p ministerij exhibitionē sumit etiā psonalit a illę modꝰ soli filio conuenit secūdum q̄ modus redemptionis fuit p mortē filij · Omnes alij modi tribus simul personis cōueniunt. quia mdiuisa sūt opa trinitatis nisi forte aliquis illorū modorum conueniat alicui persone per appriationem · ¶ Circa generationez nota quatuor positiones in quibus videri poterit vtrū essētia diuina generet vel generet · Pria est hec · essentia generat essentiā Secūda hec essētia generat personā · Tercia hec · persona generat essentiam Quarta hec · persona generat personā · Darū positionū tres prime false sunt · quarta autē vera · Est enī ita in theologia q̄ essētia diuina nec generat nec generat ¶ Dicendū tamē q̄ pater virtute essentie existentis in se generat · a q̄ filio per generationē cōmunicat essētia · sicut a spiritui sancto p processionē ·

QD filius est · v ·

Vm sint relatiua pr̄a filius p eandem rationē ostēditur filiū esse per quas a ostēsū est patrē esse · Preterea inter omnes emanationes pfectissima ē generatiō · quia penitus assimilat genitus suo genitori quod emanationes alie non faciunt ¶ Cū igit copiosissimo fonti bonitatis cōpetat emanatio perfectissima constat q̄ pater qui est fons bonitatis generat filiū equalē sibi · cui cōmunicat plenitudinem sue maiestatis · ideo aliquis est filius dei per veritatē natiuitatis ¶ Itē aliquis est filius per gratiam vnionis vt christus · a aliquis per adoptionem vt sancti · aliquis p creationem · vt quelibet creatura · De filio dei dicit athanasius i alteratione ctra arriū · q̄ ipse dicitur sensus quo cūcta cogitant · sapientia qua cogitata disponūtur · virtus qua dispositā perficiuntur · verbum quo perfecta nūciant · lumen quo nunciata claēscūt ¶ Filius ergo dicitur sapientia patris · non q̄ pater sit sapiens sapientia genita. sed quia filium genuit cui appropriatur sapiētia · Vnde pater dicitur omnia in sapientia fecisse · id est cū sapientia que est filius · quomā mdiuisa sunt opera trinitatis ¶ Vel hec prepositio in notat subautoritatez in filio · quia hoc filius habet a patre q̄ res creat · generaliter enim verus est q̄ quicq̄d habet persona vel operatur vel ē habet ab eo a quo est · ¶ Qualiter filius autem sit de patre · Nota q̄ hec prepositio de quandoq̄ notat causam efficientē · vt cum dicit xp̄s conceptus de spū sancto

Quãq materiam · vt cum dicãtur xps natus de virgine · Quãq ide ptitatẽ essentie · vt cum dicãtur filius nat⁹ de patre · Quãq trãssubstantiationem · vt cum dicãt corpus xpi fieri de pane · Quãdoq ordinem secundũ q creatura dicãtur esse de nihilo ·

¶ Itẽ q filius imago prisẽ · vi. Imago triplex est · scz equalitatis · imitatiois · representationis · Prio modo filius est imago patris · Secũdo mõ homo factus est ad imaginem dei Genes · Faciam⁹ hominẽ ad imaginẽ nostrã · Tercio modo mundus dicãtur speculũ creatoris · Apostolus · Videmus nunc per speculum nãc · Itẽ est imago non ad imaginem sic filius · n est imago ad imaginez vt homo n angel⁹ · n est nõ imago sed ad imaginez vt mundus hic · qui ꝓprie non dicãtur imago sed vestigium creatoris · quia licet trinitatem representet · nõ tñ imitat⁹ nec est capax ei⁹ sicut homo · est tñ mundus ad imaginẽ dei factus · quia deus aliud exẽplar nõ habuit ad cuius similitudinez creaturas faceret nisi seipsũ Est imago genita vt filius · Et est imago creata vt homo n angel⁹ · Et est imago facta vt statua herculis · que ipsum represẽtat · ¶ Ex his patet q esse imaginem cõuenit creatori n creature · Creatori quidem vt filio qui est imago patris · creature vero conuenit tam corporali q̃m spirituali · q̃m etiam compositẽ · Proprie tamen loquendo dicit⁹ q cteatura corporalis in quantum creatura consideratur in se creatoris vestigium est · Vnde apostol⁹ · Inuisibilia dei per ea que facta sunt nãc · Ibi hec prepositio p nõ dicit medium disponens sñ quãtum creatura consideratur in se · ꝫ excitans in quantum est creatura n in quantuz est similitudo creatoris que non disponit ad cognitionem conditoris · Immo per talem modum potius impediret cognitionem cum inter creatorẽ n creaturã maior sit dissimilitudo q̃m similitudo · Creatura vero spiritualis dicãtur creatoris similitudo · Ezc · Tu signaculuz similitudinis · n hoc ideo · quia in angelo per nature simplicitatem expressior est similitudo ad deum q̃z in homine · Creatura autem composita id est homo dicit imago dei Geneſis · Faciamus hominẽ ad imaginem · n hoc ideo · quia i homine plures inueniuntur trinitates q̃m in angelo · Vnde quo ad hoc potius etiaz dicãtur imago trinitatis ¶ Filius dei possidet triplicem excellentiam sicut innuit apostolus vbi ait ad hebr · Qui cum sit splendor glorie n figura substantie eius portans omnia verbo · Isa · Vnã videlicet respectu prin⁹ a q̃ p̃ducit · sic ẽ splẽdor glorie paterne · ẽ enim vt ait dyonisi⁹ sõtal⁹ radi⁹ i se manifestãs

gloriam paternam. Secundaz respectu spiritus sācti quē p̄ducit ex se. sic est figura substantie prīs. est eīm alia persona ab ipso sicut a prē. quam non accepit spiritus scūs a patre sicut filius Teráā respectu creaturaruz que per eam producūtur. sic est portans ōmnia verbo virtutis sue. ¶ Propt̄ primuz dicāt filiuʔ verbum patris qm̄ perfecte loquit bonitatē ⁊ summam patris liberalitatē. qui nihil habere voluit q̄d filio suo nō cōmunicaret. Illud ē verbum eternaliter genitum. tē poralit̄ p̄missuz. a p̄phetis ⁊ apostolis predicatū. ab angelo i carne nunciatū. Propter secunduz dicāt filiuʔ imago prīʔ. q̄muiʔ eīm tres psone sint equales in eternitate ⁊ maiestate ac potestate. tñ filiʔ dicit̄ potius imago patris q̄m spiritus scūs. quia nō solū habet cōuenientiām intus cuz patre i essentie ideptitate sicut ⁊ spiritus scūs. ſ habet etiaz cōuenientiā extra cum patre. ex eo q̄ sicut a patre procedit filius. sic ⁊ a filio spūs scūs. sed a spiritu sancto nullus Nam secundū rationem intelligendi respectus huiuscemodi relationū sūt extrī secus existētes. quia potius sūt ab aliquo q̄m in aliquo Propt̄ teráum dicāt filius virtus prīs Ad cor̄tb. Nos autē predicamʔ christum dei virtutem ⁊ dei sapientiam ¶ Inuemtur ⁊ imago trinitatis in nobis videlicet i memoria. in intelligentia. ⁊ in wlūtate. vel in mente noticia ⁊ amore. in quibus per ordinem patri ⁊ filio ⁊ spiritui scō similamur.

Q. d̄ spūs scūs est. viij.

Emanatio duplex est in diuinis. vna p̄ modum nature. ⁊ hec est generatio secundū quam filius est a patre. Alia est p̄ modum voluntatis. ⁊ hec dicāt p̄cessio a p̄prietate. p̄prie vero dicāt̄ spiratio. secundum quam spiritus scūs ē a patre ⁊ filio. Idcirco autē hec emanatio p̄ modū voluntatis eē dicāt̄. quia spiritus scūs amor est. amor autē secundum voluntatē est ¶ Procedit autē spūs sanctus a patre mediate ⁊ immediate. Mediate autē quia filius ipsum spirat. qui hoc habet a prē Immediate vero quia ipse patʔ ipsum spirat.

¶ Q. d̄ spiritus sācts amor patris ⁊ filij est. viij.

Spiritus sanctʔ amor dicitur ⁊ hoc tripliciter. videlicet essentialiter. psonaliter. ⁊ exemplariter ¶ Essētialiter dicāt̄ spiritus sanctus amor in quantū ipse cū prē ⁊ filio vnus est deus. Ipsi eīm tresʔ in quantū sunt vnū in essentia diligunt se amore essentiali qui appriatur spiritui sancto ¶ Personaliter vero dicāt̄ spūs scūs amor in q̄ntū ē nexus prīs ⁊ filij p̄ eiʔ filiʔ diligūt se amore ab eis p̄cedēte q̄ ñ ē p̄r nec filiʔ ſ spūs scūʔ

De hoc nexu dicit augustinus. Est ineffabilis quidā cōplexus in illa trinitate. nō genitus. sed genitoris genitiq; suauitas. igē ti largitate pfundens omnes creaturas pro captu earum. Exemplariter quoq; dicit spiritus sanctus amor. qm̄ amoris gratuiti qui est in nobis spiritus scūs nō solū est causa efficiens. ꝫ etiā exemplar atq; finis. Amor enī qui est in nobis est a spiritu scō efficiente. a hoc in quantū ipse spiritus scūs est deus. Exemplariter autē est in nobis in quantum ipse spūs scūs est procedens per modū amoris a patre a filio Et finaliter est i nobis noster amor in quantū spiritus sanct? a quo amor noster est habet rationem primi doni. ꝓpter hoc enī nos diligimus deū. quia ipse pater a filius diligunt nos amore ab eis ꝓcedente. ¶ Notandū q; amor qui est spiritus sanctus ex modo procedendi est nexus. Sed ꝓt ipsam processionem est distinctus ꝓpter naturevero diuine perfectionē est psona a suppositū. ꝓpter diuinā vero simplicitatē est ipse deus ac sūme bonꝰ Igit spūs scūs est amor quo pater a filius se diligūt. Cum autē dicatur pater a filius diligunt se spiritu sancto dupliciter exponi potest. ꝓrimo sic. diligūt se spiritu sancto. id est amore qui est spiritus sanctus. a secundū hoc est vera. Secundo modo sic. diligūt se spiritu sancto. id ē p spiritū sanctum. vel per amorem qui ē spiritus sanctus. a secundum hoc nō est concedenda. quia nō est ibi aliquid respectu cuiꝰ hec dictio per dicat principiū. Est enī regula q; hec dictō per semp dicit rationem principij respectu alicuiusꝰ positi in locutione. sicut qm̄ dicit. pater opatur creaturas ꝓ filiū. ibi enī notat ratio principij i filio respectu operis. Similiter hec conceditur filius opatur ꝓ patrē. Nam ibi ratio principij est i prē. a hoc duplicā respectu scilicet respectu filij ad creaturas a respectu operis.

¶ Qd spiritus sanctus caritas et donum sanctoꝝ est. a. ix.

Quum inueniat in scripturis sepius q; spiritus sanctus caritas a donū dicitur. diligenter notandū est q̄liter hoc debeat intelligi. a vtrum spiritus scūs sit caritas qua nos deū a ꝓximum diligimus. Vnd notandum est q; amor siue caritas tribus modis sumit. ¶ Uno modo effectiue. sic absq; dubio verū est q; spiritus sanctus est amor quo deū diligimus. q; spiritus sanctus operatur in nobis habitū a motū caritatis ¶ Alio modo sumit formaliter siue exemplariter. sic etiam spiritus sanct? est caritas qua deum diligimus a ꝓximū. Caritas enī q̄ ē spūs scūs est exemplar nostre caritatis ¶ Tercō modo sumit caritas

formaliter per modum inhereñtis sic caritas dicit virtutis habitu in anima quo diligimus deum & proximum · & secundum hunc modum spiritus sanctus non dicatur caritas ¶ Haenduz tamen q spiritus sanctus datur cum datur eius donū · quia spiritus sanctus amor est & primum donū · posterius autem nō datur sine priori · propterea corpus misticū est vnuz per amorē · Cum ergo nihil creatū sit vnum in diuersis particularibus oportet q membra corpis mistici vniant vno amore increato qui scilicet est spiritussanctus ¶ Preterea quia secūdū Aug⁹. Totū malum hominis est vti fruendis · & frui vtendis · constat q secundū oppositionē est totum bonū hominis · Sed ad fruendū eo quo fruendū est requirit presentia fruibilis · & etiā dispositiō debita fruentis · vnde requirit p sentia spiritus sancti & eius donū scz amor quo inhereat ei · Verū tamē cū datur nobis spūs scūs nō incipit esse in loco nouo · sz nouo mō p productionem noui effectus & noui respectus · ex quo creatura se habet aliter ad spiritū sanctū q̄m prius · propter quod & ipe dicit aliter esse in creatura q̄z prius · quia est in ipsa vt in cognoscente & amante ipsū quod non erat prius ¶ Ex iam dictis patet q in iustificatione duplex caritas nobis datur scilicet creata & increata · illa qua deum diligamus & ista qua diligamur · Vel dat nobis caritas creata qua diligimus formaliter · & increata q̄ diligim⁹ effectiue · quia nostrū diligere ipse creat · Ex his colligit q licet deus sit in oibus nō tū habet ab omnib⁹. ¶ Missio spiritus sancti duplex est sicut & filij · vna est visibilis sicut appuit super xp̄m in columba · & super apostolos in linguis igneis Alia inuisibilis qua mittit in mentem ad sanctificandam creaturaz · & ista missio fit ad inhabitationez creature rationalis · sed prior fit ad inhabitationem demonstrandam alijs · Eodem modo missio filij duplex est · scilicet visibilis vt est incarnatio · & inuisibilis vt est intrinseca mentis illuminatio ¶ Nota q missio filij & spiritus sancti inseparabilis est · Sed dicatur filij quando mens per gratiā illuminat ad deum cognoscēdū Dicatur spiritus sancti qñ affectus accenditur ad amandum · ¶ Haendum q solius patris ē mittere & non mitti · Cum enī pater a nullo p̄cedit nusq̄m mitti dicatur · quia vero filius & procedit et prodnatur · ideo mittit & mittitur Spiritus vero sanctus quia procedit eternaliter · sed non procedit nisi ex tempore, ideo ipsius est proprium mitti & nō mittere nisi respectu creature · et nisi dicatur forte mittere hominem assumptum · ¶ Ex his patet q be sunt improprie exponende ·

Spiritussanctus mittit se et mittit filiu · filius mittit seipm · nisi intelligat inquantū est de vgine natus Nec aūt racio est · qz mittere oīt autoritatem rone pductionis eterne ¶ Quibus modis datus sit spiritus sanctus in signo visibili ¶ Hoēndū q in igne vt caleficeret frigidos · et in linguis vt docēt ignaros · et i sono vt terrēt rebelles Apparuit eā in alijs tribus signis scz in nube tempore moysi · vt ductor eius in columna nubis essz sicut legit Psa · lxiij · Item in columba sup christū baptizatū ad ostēdendā gracie plenitudinem que in ipso erat · Item in flatu post resurrectionē ad significādum viuificationem affectus · qz flatus ab interiori pcedit · ¶ Datus est igit spūssanctus bis post resurrectionem scz in terra pter dilectōez proximi · et de celo pter dilectionem dei · vl datus est i terra ad relexāda peccata aliorū Jo · xx · Insufflauit in eos et dixit Accipite spiritumsanctū · quorū remiseritis peccata ac̄ Datus est de celo i pentecoste ad robur et ad opacōnem miraculorum De his duobo · ps · Verbo dei celi firmati sunt quo ad primū · et spiritu oris eius ois v̄ · e · quo ad scdm ¶ Tercia fuit collatio spiritussū apostolis facta ante passionem quādo fuerunt baptizati · eorum em̄ baptismus innuit ibi · qui lotus est nō indiget nisi vt pedes lauet · In signum predictorum trium ter inungitur homo ad significandū hanc triplicem spiritus sancti inunctionem scz in baptismo · in confirmatione · in morte · ¶ Quadruplicē effectum consecuti sunt apostoli ex presentiā spiritussancti · Primo eloquencām in linguis Secdo audaciā in tormentis Tercio efficaciā in miraculis Quarto protectōnem a vicijs quia post pentecostes nō peccauerunt mortaliter · Accipiunt et modo vtiliter spiritum sanctum · peccatores quidem ad pugnandū Mat · Ipse baptizabit nos spiritussancto et igne · Item penitentes ad pficiendum ps · Spiritus tuus bonus deducet me ac̄ · Item pfecti ad certificandum Rō̄s · Qui dedit nobis pignus spūs Item beati ad fruendum · ps · Renuit consolari anima mea Item tribulati ad cōsolandū · Rō̄s · Non accepistis spm̄ seruitutis in ti · ac̄ Item ignorantes ad instruendum Jo · Paraclitus aūt spiritussanctus quē ac̄ ¶ Quo tempore datus sit spiritussanctus · attendēdum est · quia in die quinquagesima vt ostēderet cē autor remissiois Nam ānus iubileus seruiebat remissioni ¶ Venit eciam in die dominica · vt esset dies renouacōis qui fuit et creationis ¶ Datus quoq fuit hora tercia quia dicit primus homo in hora tercia pdidisse gracias · ideo cōueniens fuit

q̄ eadē lōra apostolis mittēret
Item alia racōne datus est lōra
terāa scz vt ostendat q̄ eāā no
bis lōra terāa grā dei dat Sunt
eī tres lōre morales scz contri
tio · confessio · satisfactio · ¶ De
hoc noie spiritussanct? sciendū
q̄ potest esse árcūlocutio vnius
pprij nominis qđ tunc cōuenit
tantūmō psone terāe in trinitate
Vel pōt ille due dictiones fumi
diuisim · et sic quelibet trium pso
narū est spūs sanctus ¶ Spūs
sanctus multa hz noia · diát eī
spiritus sanct? a spirando actie
eo q̄ spiret Joh̄ · iij · Spūs vbi
vult spirat Secōm hunc moduz
hoc nomē spūs cōmune est oibo
tribo psonis · sed spiritui sancto
conuenit per appropriationem ·
¶ Alio modo diátur a spirando
passiue eo q̄ spiret · et hoc modo
ppriū est spiritui sancto qui pce
dit p modū spiracōnis Non solū
aūt diátur spūs sed eāā addit
sanctus quia sanctus idē est qđ
mūdus vel firmus vel sine terra ·
sta nō solum cōuenit ei q̄ ad se
sed eāam in comparacōne ad nos
Nam p gratiam spiritussancti a
peccatis mundamur · in bono fir
mamur · a terrenis separamur ·
Sanct? ergo est nō solum in se
sed q̄ nos sanctos facit ea sanc
titate de q̄ diát Dioni? Sancti
tas est ab omni immūdicia libera
et pfecta et omino immaculata
mūdicia ¶ Preterea spūssanct?
q̄ nexus bonitas et amplex?
et hoc put cōpatit ad patrem
et filiū ¶ Jtē ditat donū altissimi
et hoc put compatur ad nos · q̄
omne datum optimū et omne do
nū pfectum desursum est Item
diat fons viuus q̄ septemplici
uo donorū nobis fluit ¶ Item
diátur ignis · quoniā affectum
accendit ¶ Item diátur caritas
non solū q̄ amor est pris et filij
sed q̄ nos amantes facit ¶ Jtez
diat spiritalis vnctio q̄ omēs
tribulationes mūdanas suaues
facit et iocundas scōm illud Jn
labore requies · in estu tēperies
nē ¶ Jtē diat dextre dei digit?
quia sicut res corpales digito de
monstrant ita p spiritū sanctuz
ostēdunt res spirituales oculo
spiritali ¶ Item diat paclitus
quia cōsolacōnes celestes menti
bus instillat ¶ Item dr mgrō p
optim? q̄ intellectū ad cognicō
nem dei et suiipius illuminat ·

¶ Qđ in trinitate psonarum vni
tas essentie est · ca · x ·

In vnitate dine nature tres
sunt psone Quarū prima ā
a nulla Secōa p gnacōem est a
sola pma Teráa p cōmunez spi
rationem est a prima et a secōa ·
Istud tñ sic est · q̄ trinitas pso
narū nō excludit ab essencia vni
tatem · simpliátatē immensitatē
eternitatem · incōmutabilitatem
¶ Huius racio p hoc pz · q̄ qui
crederet deū non posse sume se cō
municare negaret in eo potenciā ·
qui vero credit deū hoc posse sed

nolle negaret ī eo clementiā · qui
āt ēdit eū hoc posse et velle ꝯ nes
cire · negat in eo sapiāz · Cū igit
pī poterit sciuerit ⁊ voluerit se fū
me diare hoc feāt et nalit sez bñ
do dilectū et cōdilectū hoc ē filiū
et spūsctm · Preterea boni sp est
effluere vt ait Dion · vñ cū pī sit
fons bonitatis · ab ipo erit emana
tio pfectissiā que ē gnatio · erit ⁊
emanatio iocūdissiā · que ē p mo
dū benīgtatis et liberālitatis · hec
āt emanatio ē amor q ē spūsctus
a pre filioq; pcedēs Et bñ dr aor
emanatio liberālitatis · q; amor p
nū donū ē qđa liberālitate pcedit
cū sit pmū donū intrīsecū · in ipso
dante in q alia oia dona donant
Hec btā trinitas trib? modis
nob innotescit · Ipsā em̄ pz i scp
turis oñdit̄ in figuris · relucz i cre
aturis · Primo inq; btā trinitas
pz in scpturis Vñ leo papa Cre
dnn? scāz trinitatē patrē ⁊ filiū ⁊
spūsctm vnū deū oipotentē vn?
sbē vn? essencie vn? ptātis Jtē
Jsaias audiuit q seraphin clama
bāt ⁊ dicebāt ter scūs ī laudē btē
trinitatis · et subiūgebāt in singu
lari dñs de? sabaoth ppt̄ firma
cōez dine vnitatis · Jtē si nō eēnt
tres psone nō dicēt̄ in Gen̄ · Fa
ciam? hoiez ꝯ faciā · nec dicēt̄ ad
imaginē nostrā ꝯ meā Et itez si
tres eēnt psone et nō vna sbā nō
dicēt̄ ad imaginē ꝯ ad imagiēs
Ad illud oñdendū ponit̄ in ps°.
ter deus cū dr bñdicat nos ds ds
nr̄ ac̄ et tñ sep̄ ponit̄ hoc pnomen
eū · vbi subiūgit̄ · et metuāt eum
oēs fines ter · Jtē Dicere · A · a · a ·
dñe de? ecce nescio loq̄ · vide q; a
plicat · et i singulari dr dñe de?
Jtē Aplūs Ex q oia · p quē oia
in q oia · ipi glā Et nō q; hec ppo
sitio ex dr autoritatē et ee a nllo
hoc aūt prī docuit q est prīcipiū
sine prīcipio · ꝯ hec ppositio p no
tat opacōez siue mediū · et ee ab
alio · vñ p hoc itelligit̄ filiꝰ qui ē
prīcipiū de prīcipio · hec vo ppositio
in notat oseruacōez et esse ab
alijs · et ppt̄ea opetit spūsctm qui
ē otinētia oīs boni · Oñdit̄ et btā
trinitas i figuris · significat̄ em̄ p
tres amicos Job · Jtē p tres digi
tos qbo apprehendit̄ moles ē re Jtē
p tres ātates refugij eqli spacio i
ter se distātes · Jtē p tria difficu
lia ad inuestigandū · Jtē p tres
portas ciuitatis q̄s vidit ezechiel
Reluczq; in caturis vestigiū btē
trinitatis Cognoscit̄ em̄ in mag
nitudie cature; potēcia prīs · in
dispoicōne sapiā filij · in ornatu
bonitas spūsctā · Jtē in q libet in di
uiduo inueies vnitatez · specie et
vtilitatē · q; p̄mū prī · sedz filio
tercīū spūsctm doceit Jtē in sole vi
deas suā essenciā splendorē ⁊ calo
rem · in qbo prēz ⁊ filiū ⁊ spūsctm
cognosces · Jtē in aīa secm meo
riaz intellectū et volūtatē dsidera
psonaꝝ trinitatē Jtē in ierarchia
celesti supiori de? est i thronis ut
maiestas · in cherubin vt veritas
in seraphin vt caritas · p que no
tat̄ trinitas psonaꝝ Jtē i vtutibo

theologicas · scz fide spe et caritate idē intelligit Itē in tribꝰ totibo aie scz ꝯprehensione · cognicōe · dilcōne silr idē nota · Ex p̄dās pz q̄ tā in c̄atura corpali q̄z spūali q̄zeā ex his ꝯposita btā t̄nitas ꝯgnoscit · tñ diūsimode put vnū istoꝝ dr̄ c̄atoris vestigiū · aliud dr̄ ei⁹ filitudo · et aliud imago sic̄ supius ē notatū in titulo q̄ filius imago pris ē · Demiq; sciendū q̄ pluālitatē psonaꝝ in vnitate essē tie ā ipsā vnitatē essētie i psonaꝝ pluralitate scdm Deū · scrutari temeritas ē · credē pietas ē · nosse vita eterna est ·

Qd multiplex t̄nitas ē · ca · xi

Vltiplex iuenit trinitas in scpturis Est enī trinitas icreata que sūma et i estimabil̄ est · Alie t̄nitates sūt create · Int̄ has ē vna que cēādit scz rōnal̄ · ocupiscibil̄ · irascibil̄ Alia ē p quā dō cēādit scz suggestio diaboli · delc̄atio sensualitatis et consensus rōis · q̄ tria signata sūt p serpentē mulierē et virū in paradiso · Tercia est in quā cēādit scz ignorāc̄a veri · ipotencia bōni ocupiā mali Qrta ē p quā resurgit scz fides spes et caritas · Itez ē trinitas p quā ad grām repam̄ scz triplex sbā q̄ est in xp̄o · id ē deitas · aīma et caro · Est et alia scdm quā repam̄ scz spūs aq̄ et sanguis Spūs in quā sāctificacōis aq̄ ablucōis · sanguis redēpcōis · hanc nob̄ Jo · in cano · sua recitat Est q̄ t̄nitas alia p quā ad glāz reformam̄ vt sunt tres totes aie · scz cognitio · dilectio · ꝯprehensio Est p̄terea multiplex trinitas in creaturis que ē vestigiū btissime et imāte trinitatis · et de hoc lēs sup̄ in titulo q̄ trinitas psonaꝝ et vnitas essēc̄ est ·

Qd eq̄litas psonaꝝ ē · ca · xij

Qualitas psonaꝝ in tribo ꝯsistit vt ait Aug⁹ · Nā null⁹ aliū p̄cedit i eternitate ā excedit magnitudine · aut supat ptāte · q̄ eq̄litas scdm hec tria sit i deo sic oñdit̄ q̄ in istis inferioribo tria sūt scz sbā · q̄ntas et quālitas Jgit̄ vnitas i sbā cāt ideptitatē · vnitas autē in q̄litate cāt filitudinē · ꝫ vnitas i q̄ntitate cāt eq̄litatē · In dīnis autē ē eq̄litas trinōmō scdm triplicē q̄ntitatē put q̄ntitas in deo eē dr̄ licet im ꝑe Primo scdm q̄ntitatē vtutis que ē poñ · Alio mō scdm q̄ntitatē duracōis que ē eternitas Tercō mō scdm quālitatē magnitudis q̄ ipse ē int̄ oia et ext̄ oia · et q̄ cōtinet et locat oia · Aeq̄litas psonarū alit̄ in his tribo oñdit̄ · qm̄ in c̄atura triplex magnitudo repit̄ scz tpis · dimēsiōis · vtutis · Prima magnitudo ē in rebo mutabilibo Secūda in corpibo Tercia ē in spiritibo c̄atis · Jstis tribo rñdent i c̄atore alia tria i q̄bo et psone dine sūt eq̄les videlicet eternitas in eē · magnitudo i immēsitate · et vt⁹ i posse · Dicēduz ē ergo q̄ tāta ē eq̄litas i t̄nitatē · q̄ scdm Aug⁹ nec ē maius aliq̄d duo q̄z vnus

nec maius aliqd oēs q̄z singuli · Coeēne q̄ fūt psone dine · q̄ in dīis nō ē ponē ñ duo gña · s · sbē et ad aliqd · Quantitas voet q̄litas ibi trāsit i ge? sbē · sic eq̄litas et silitudo dicūt relacōnes · ꝫ sbā ois ē trib9 psonis · Relatiuo q̄ āt ꝓpū ē sic eē · g° ñllo mō pr̄ ē p9 filio · neq; scdz illd qd̄ absolutū ē neq; scdz illd qd̄ ad aliqd ē · itē oñdit p exēplū in natura q̄ spl̄ dz licet sit a sole · tñ essz soli coet nus si sol esset eternus ·

¶ Qd̄ inter essenciā et psonā drā est · Ca · xiij ·

APud grecos q̄tuor fūt vocabula scz vsia · vsiosis · ipostasis · psopon · hec apud latiōs eq̄pollēt ist is q̄tuor videlicz essēcia · sbā · subsistēcia · psona · Inter hec tal est drā · vsia siue essēcia dicit nāz vt huānitas Vsios siue sbā dicit bñs nāz siue substās nature vt lō · Ipostasis dicit distiguibile nō tñ distinctuz determiāta ꝓpetate vt aliq̄s lō · p sopon siue psona dicit distinctū cū det miāta ꝓpetate ad dig̃tatē ptinēte vt petr? Vñ sic hoies pticulares distincti fūt suis ꝓpr̄iis q̄litatibo · ita pr̄ et filio? a spē scūs suis ꝓpr̄iis nocōibo · Dic āt greci dixerūt prēz a filiū a spūm scm̄ scz tres ipostases · id ē tres res · ita a nos dicim? tres sbās · id ē tres rs nō in dig̃tes alia re vt sint · Cōsideāta igit eēncia dina i se oio idistincta ē · psona vo i se distincta ē suis ꝓpetatibo Cōsideāta āt eēncia in psonis vel psona in essencia mediū modū tenet scz vnitatē et distinctionē et hoc pz i appriatis que oibo psonis cōueniunt ꝫ ad vnā magis determinātē · Nota q̄ sepe sumit sbā p eēncia · et q̄ eēncia nūq̄z trāsfert ad sig̃ficandū p sonā · ¶ Tres sūt diffinicōes psone · Prima ē Boe · tal · psona ē rōnalis nature idiuidua sbā · hec sumit penes naturaz rei · Scda ē Richd · de scō vic · tal · psona est substens p se solū iux quēdā singularē sbē modū · ℔ sumit iuxta ethimologiā nois Dr̄ em̄ psona q̄si res pse vna · Tercia diffinicō est mgrālis sic · psona ē ipostas distincta ꝓpetate ad dignitatē p tinēte · Notādū eciā q̄ p̄dcā q̄tuor put ibi sūt exposita et explicata scz eēncia · sbā · subsistēcia · psona · drūt in creatura re et noie ꝫ in diuinis drūt rōne ·

¶ De immensitate dei Ca · xiiij

DOn est in deo quantitas dimēsionis ꝫ vtutis · nec vbiq̄ ē de? mole corpis ꝫ pñtia maiestatis et p hunc modū dr̄ immēsus · Dz nō q̄ immēsitas q̄tuor in deo oplectit scz infinitatē · incōprehēsibilitatē · incircūscriptibilitatē · et eternitatē · Si em̄ ois deret deus vt i se sic ē infinit? · ps · Magn? dñs et laud · nec Si vo cōsideret in opacōe ad intellectū sic est incōprehēsibil · Aplūs · O altitudo diciaꝝ sapiē nec · et ꝓpter hoc dr̄ sedē sup cherubim · id ē sup plenitudinē sciē et sup oēz rōz

et intellectū Hi ꝯsiderat in ꝯpa
cōne ad locū sic est imarcūscepti
bilis Ambro. Nihil ꝑscriptum.
nihil arcūscriptū. nihil dimen sū
trinitas hz. nō locō claudit. non
estimacōne ꝯcludit. nō etate va
riat Sed si ꝯsiderat in ꝯpatione
ad ꝺuracōnem sic est eternitas.
Aplūs. Regi seculoꝝ immōrta
li invisibili ⁊c De his ⁊tuor dicen
dum est ꝑ ordinē. Tenendū est
igit certissime q in deo ꝑprie non
est lōgitudo nec latitudo. nec sb
limitas ā pfundū. ꝫ hec metha
fore sunt in deo. Est eñ in deo
latitudo caritatis q̄ nos ab erro
re revocat. Dicere. Caritate ppe
tua dilexi te iō attraxi te miserās
Est eñ longitudo pacīēcie q̄ ma
los portat. Dissimulat nāq; pec
cata hoim ꝑpter penitencīā. Est
etiā in eo sublimitas sapiencie. q̄
omnē sensuz superat. Aplūs. Oīa
nuda et apta. Est et in eo ꝑfun
dū iustitie q̄ peccatores damnat
Matth. Ite maledicī i ignē et nū.

De infinitate dei. Ca. xv.

Vbitandū nō est deum
esse infinitū qr cū in deo
idē sit potencīa et essencīa
patet q essencīa eius est infinita
sicut et potencīa. Vñ sicut potencīa
dei nō ita ꝑt in tot quin possit in
plura. sic et essencīa dei nō est ita
in rebus quin possit eē in pluribo
Imo si mundi essent infiniti oīa
repleret. Preterea deꝰ cū sit re
causa efficiēs et formalis et finalis
nō est dicere de ipso inquātum ē
causa efficiens q̄ sit effecta. nec
inquantū est causa formalis q̄ sit
formata. eadem rōne non erit di
cere cum sit causa finalis q̄ sit fini
ta Nullo ergo mō dicendum est
deum esse finitum sc̄dm substan
cīā nisi finitum dicatur cōpletum
vel pfectum Sane triplex dr
infinitū. scz negatiue. priuatiue
contrarie siue disparate Infinitū
negatiue dicit ꝑ abnegationem
finis. et sic dicit infinitum idem
qd̄ non finitum. et hoc modo infi
nitum est qd̄ nō est natum finiri
Infinitū priuatiue est qd̄ est na
tum finiri. nō tamē finit. Infini
tum contrarie est qd̄ habet cōtra
riaz dispositionem ad finiendum
Primo mō essencīa diuina est in
finita qr non habet finem nec est
nata finiri. Similit si dicat infi
nitum terciō mō. Hi vero dicat
infinitū priuatiue. sic non potest
dici infinita. qr nō est nata finiri
Imo est finiens oīa. Itē finis
dicit tripliciter. Dicit eñ finis
et sc̄dm hoc quātitas cōtinua est
potencīa infinita qr est divisibil
in infinitū. et hoc ideo qr in conti
nuo nō est terminus in dimsione
sicut nec in numero est terminus
in addicōne. Alio mō dicit finis
idem qd̄ pfectio. Terciō mō di
citur finis illud ꝑpter qd̄ vnum
quodq;. Primo mō deus infini
tus est non sc̄dm quātitatem di
mensiuam que in eo non est sed
sc̄dm quantitatē virtualem que
in ipso est Hz qr in deo oīmoda

est indiuisio vtutis et essenᵉ nō

infinita qᵗ caret ꝑfectio
ne · Tercio mō maluz culpe diᵉ infinitū quia nō est ordinatū ad finem ·

¶ De incōprehensibilitate dei · Capᵗ · xvi ·

CReator a creatura cognosci nō potest ad plenum in via vel eᵉaz in patria qᵗ finiti ad infinitū nulla ē ꝓpoz cio Hoe · Trinitas sibi soli nota est et homini xp̄o · Vnde Heron · Nil deo p̄ñaus est · et nil incōprehensibilius · q̄d nempe cuiq; rei p̄ñaus q̄z esse suum ? Sane esse oim dixerim deū · nō qᵗ illa sunt qđ est ille · sed qᵗ ex ipso et ꝑ ipsum et in ipso sūt omia · Est em intelligenᵉa nostra ad illā lucez inaccessibilem multo minꝰ q̄z visus noctue et vespertiliōis ad solem · vnde deus dicᵉur in Dan · ambulare sup pennas ventorum hoc est sup intelligencias eᵉās angelicas Verūtamen cōprehēdit deus aliquo modo ꝑ fidem in via Augꝰ · Mentis huāne acies mualida in tam excellenti luce nō figitur · nisi ꝑ iusticiā fidei emundetur · Mđ idem Heri · Ita deus est in raciōnalibus creaturis vt tamē nō capiaᵗ ab ipsis · a raciōnalibo omnibus capi potest ꝑ cognicōez sed a bonis tantū capit ꝑ amorē Diám? ergo q̄ de deo scire possumus quid non sit · non aūt quid

gustimus ꝑ · Intelligamus qualitate bonū · sine quātitate magnū sine indigentia creatorem · sine situ presidentez · sine habitu omnia cōtinentem · sine loco vbiq; totuz · sine tempore sempiternū · sine mutacōne sui mutabilia facientem · nihilq; pacientem Comprehendit quoq; deus per speciem ꝑ dignitate meritoꝝ in patria Augustin? · Videbimus tue maiestatis essenᵉaz et vnusquisq; eo pspicaᵉius quo hic vixerit purius · Et est exempluz in mari quod se offert quitē visui et tamē sc̄m suum ambitum totum videri non potest · et hoc est tum ꝓpter maris latitudinem · tum ꝓpter visus nostri aꝰ tantā supficiē imꝓpoꝛcionabilitatē · hoc igit tenendū est q̄ deū in via cognoscere possumus q̄ est et in patria sicut est · nunq̄z tamē nec hic nec ibi quid est ¶ Visus coꝛporalis impeditur tripliciter · scz per tenebras · per falsam lucem · ꝑ auersionem a re visibili · Eotē modo impedit visus spiritualis circa cognicōnem dei · Primo per tenebras peccati vel erroris Jo · Qui faᵉit peccatū in tenebris est Ad hebos · Adhuc cum legitur moyses coꝝ velamen est sup cē Hedo ꝑ falsam lucem · hoc autez fit quando quis metitur eterna secūdū naturalia · exemplū habes in ligno putrido · qđ in nocte qđam lucem videtur habere sed cū dies venerit nihil est · Tercio ꝑ

alterñonez a tẽ cognoscib ·. Hoc
fit qñ qs spreto incõmutab
no rebus mutabilibus adhæret ·
Taliũ oculis cũ sint egri odiosa
est lux · que puris est amabilis ·
¶ Deus cognoscit intus et exte
rius · intus dupliciť qz qñqz p in
spirãcõnem qđ pauãs datũ est ·
Aplũs · Hão hñez ac̃ · Qñqz p
rõez sc̃m quẽ modũ plures pbi
te deo notiãã habuerũt Aplũs ·
Inuisibilia dei ac̃ · Exteri? eciaz
cognoscit dupliciť scz pcaturas
Aplũs Videm? nũc p speculum
videlicet creaturaz · que sunt mõ
speculũ creatoris in pñti · sic eõ
uerso ipe deus erit creaturaz spe
culũ in futuro in quo oia videbi?
q̃ ad nostrũ gaudiũ ptinebunt ·
Itez p doctrinã · Aplũs · Fides
ex auditu · Sicut vñũ qñqz cog
noscit ex auditu · qñqz visu · qñ
qz gustu · sic quodãmodo et de?
cognoscit · Auditu cognoscunt
deũ qui audiunt verbũ dei et per
illud credunt · Visu cognoscunt
theologi qui legunt deũ in scptu
ris · et pbi qui speculant ipm in
naturis · Gustu cognoscunt soli
boni · p̃s · Gustate et videte qñ
suauis ẽ dñs Et ista vltim? mo?
pfectissimus est et certissimus ·
Dionisi? diat · q tribo mod cog
noscit deus · scz p ablationem
siue p negacõnez vt cũ diat de?
nõ est hoc vel illud · Itẽ p eminẽ
ãã · vt cũ in caturis inueniat po
tenãa attribuẽda est deo sũma
potenãa ncijs · Item p cãz sc̃m
q̃ effectus venit ad cognicõez
causẽ · vel p cognitionem motaũ
ad cognicõnem mouẽtis · Nota
q aia sensu pãpit corpa · qz for
mas in materia · tñ pñte corpore ·
Imaginacõne vero corpm simili
tudies hoc ẽ formas abstractas
a materia et absente corpe · Rõe
aũt corpoz naturas · Intellectu
spũ creatũ · Intelligenãa vero
spũ increatũ · Hãendũ pterea
q cognoscibilia quedã sũt infra
rõez · quedã iuxta · quedã supra
Infra rõez sunt que sensu pãpi?
vt alba nigra et huiusmõi · Iuxt
rõez sunt que rõne pãpim? vt ve
ra falsa · iusta vel iniusta · Supra
rõez q̃ solũ dina reuelacõne ꝯpre
hendunť · a scpturaz autoritate
creduntur vt tres esse psonas et
vnum deum ·

¶ De imarcũscriptibilitate dei · Capť · xvij ·

UBiq? de? est et tñ nusq̃z
est · qz nec abest vlli lo
co · nec capitur vllo loco
Aug? · Deus est in mũdo non in
clusus · extra mundũ nõ exclus?
Supra mundũ nõ elatus · Infra
mundũ nõ depressus · Ex his pz
q deus est intra oia et hoc qz oia
replet et vbiq pñs est Itez exť
oia est qz oia ptinet nec vsq̃z va
let coartari · Hz nota q hec ꝑpo
sitio exť diat ibi nõ actualem pñ
ãam ad locũ sz potenãalem que
est dei immensitas que infinitos

mūdos posset implerē si eēnt. Jtē ipse est supra oīa q; oībo pstat nec aliquid ei equat Jtem infra omia est. q; cuncta sustinet. et sine ipso nihil potest sustinere. Dicamus eāā q deus est vbiq; nō vt indigeat rebus q in eis sit ꝫ poāus res sui indigent vt p eū subsistant. Deus em̄ ante mūdi cōstitucōnem fuit vbi nunc est. videlicet in seipso qm̄ ipe sibi sufficiāt. Sciendū aūt q aliquid est in loco circūscriptiue et diffinitiue vt corpus. aliqd diffinitiue non circūscriptiue et angelus. aliqd nec sic nec sic vt deus. Et hoc iō. q; non indiuiduat p materiā vt corpa. neq; p suppositū vt angelus. Aliqd eāā est in loco ptim circūscriptiue et ptim diffinitiue vt corpus xpi sub sacramēto. qđ est totū sub tota hostia ita q nō excedit. et sedz hoc est ibi circūscriptiue. Est q; sic sub hostia q non vbiq;. et sic est ibi quodam mō diffinitiue. Corpus aūt xpi licet nō sit vbiq; cum sit creatura nec equari possit in huiusmōi creatoz. in pluribꝰ tñ locis est. id ē sub diuersis hostijs. et hoc est ꝓpter vnionem eius ad creatorem Vnde merito habet amplius q̄m alia creatura. sez q in locis pluribus possit esse. ¶ Exꝑ dictis pz q esse vbiq; simpliciter soli conuenit creatoz. ꝫ in vno loco esse conuenit creature. in pluribꝰ vero locis seē et nō vbiq; cōuenit corpoz ihesu xpi. ¶ Nota q deus multiplex est in rebus. scilicet p naturam. sic est vbiq; potencialiter. p̄sencialiter. essencialiter. Jtem p graciam. sic est in bonis. Joh. Qui manet in me et ego in eo &c. Jtē p gloriā. sic est in rōnali vt veritas. in cōcupiscibili vt bonitas in irascibili vt pietas. Jtē p vnionem. sic fuit in vtero v̄ginis vnitus humane nature christi. et in sepulcro vnitus carni. in inferno vnitus anime xpi. Jtem deus dr̄ esse alicubi p occultoꝝ reuelacōnem. Gen. Vere dñs est in loco isto. Jtē p vestigioꝝ eius excellentem representacionez sic dicit esse in celo. q; ibi maxime reluceat sua potencia ac sapiencia et bonitas. Jtem p nature idemptitatē sic filius est in patre. et pater in filio. et sp̄usanctus in vtroq; Jtem p miraculoꝝ operationē Exo. Digitus dei est hic. Jtem per conseruationem et gubernationem sic est in mūdo. Jtem deus est in seipso vt alpha et o sedm illud. Dic vbi tunc esset cum p ter eū nihil esset. Tunc vbi nunc in se quoniam sibi sufficiat ipse. Per quod patet solucio questionis quorundam simplicium qui querunt vbi deus fuerit prius q; mundus esset. Jtem ipse est in mundo sicut rex in regno Gen. Deus vbiq; regnat. vbiq; imperat. vbiq; maiestas eius omnia replet cōplectit vniuersa Jtē in angelo ē vt deoz inquantū veritas et sicut sapoz inquantū bonitas

v

Item in ecclesia est sicut paterfamilias i domo Vñ illud. vbiscū fuim vsq ad cōsūmacōnem seculi Item in electis est vt liberator a malis et adiutor i bonis. et hoc est qđ dicit. Herū. Deus est in creaturis mirabilis. in hominibo amabilis. in angelis desiderabil' in seipso incōprehensibilis. in reprobis tolerabil' Item in reprob est vt error et horror. Apostol? Qui te dimittit q̄ it. misi a te placato ad te iratū ꝯ Vñ vltimo mō deus est in damnatis sicut terror et horror. Aug? Non enī manū dīi poterimus effugere. ps. Si ascēdero in cēlū tu illic es. si descendero ad infernū ades. ¶ Si vero dubitas vtr deus sit in diabolo. Dicendū q̄ quedā sūt noīa que important naturas put sunt nature. in his cōcedendum est q̄ deus insit. Sunt autē alia p que intelliguntr deformitates vt diabolus. De q̄bus nō est dicendū q̄ deus insit nisi addit' inquantū spūs vel aliquid tale. Deus est in aīa fideli sicut sponsus in thalamo. rex in regno. turris in castro. Item sicut magister in scolis fons in ortis. lux i tenebris. Item sicut thezaurus in agro. vinū in cellario. carbūculus in auro. Item sicut manna in arcba. sigillū in cera. mediāna in apoteca. Itez sicut cithara in cōuiuio. imago in speculo. mel in fauo. Item sicut frūctus in arbore. oleum in lampade. lilium in cōualle.

De eternitate dei. Ca. xviij.

Sicut deus vbiq̄ est nec tamen aliquo loco cōtinetur. sic eternus est et nullo tempe mensurat'. Non enī competit ei tempus pīs nec p̄teritum nec futurum. Nam tempus pīs manens esse non habet quia ptransit. deus autez semp manet idem. Vnde Dic'. esse nō est accidens deo ꝙ subsistens veritas et manens causa. Similiter tēpus preteritū modo nō est nec habet esse subsistens Sed de deo dicit' in. ps. Ipse peribūt tu aūt pmanes. Eodem modo tēpus futurū non est sed exspectat'. deus aūt semp est Vnde mercurius. Sola monas est alpha et o sine alpha. et hoc est qđ deus est prīncipiuz sine prīncipio et finis sine fine. Cum enī deus omino simplex sit non habet in se prīncipiū ctrarietatis q̄ est causa corrupcōnis ¶ Quid aūt sit eternitas scdm rem Dicendū q̄ ꝓpe dr diuturnitas sine prīncipio ꝯsine fine et sine mutabilitate. et scdm hoc conuenit eternitas soli diuine nature in q̄ est diuturnitas immensa. Aeternitas scdm ethimologiaz dicit' q̄si extermino. q̄ termino caret tā in principali q̄z finali. Sed scdm diffinicōnem Boe. in libro de cōsolacōe Aeternitas est interminabil' vite tota sīl et pfecta possessio ¶ Ad hui? diffinicōis intelligenciā notandū q̄ i q̄busdā ē t̄ mābilitas simpl'r. q̄ ex pte aī et ex pte p?

liber

ꝑt sunt ḡnabilia et cōrūptibilia ad ꝗdrām ponit interminabilē Et bene dicit istud ꝑ negacōem qz simplicia et ꝑapue dīna nullo mō melius manifestant q̄z ꝑ remocōnem vt ait Dionisi? · et hec est racio qz simpliciū esse non ꝑt intellectus pfecte cōprehendere et ideo ex negacōnibus eoꝝ que ab ipo remouent manuducit itellect? ad ea aliq̄liter cognoscēda

¶ Jtē in quibusdā est interminabilitas essencie ꝯ nō vite vt in corpibus celestibus · ad quoꝝ drāz addit vite De deo aūt dt Aug? q̄ solus habet immortalitatem · Jn omni em̄ mutabili natura nō nulla mors est ipa mutacio qz facit in ea aliquid nō esse qđ ꝓius erat · Vnde et homo q̄n nascitur quodammodo incipit mori · Jn quibusdaz est interminabilitas vite · ꝯ tamen cū miseria et infelicitate vt in demonibo et dānatis Ad quoꝝ drāz addit possessio · in cuius intellectu est iocūditas felicitatis · qz tūc possessio alicuius rei dicit q̄n ad libitū habit · Jn quibusdā est interminabilis vite possessio · ꝯ tamen nō tota · vt in hominibo beatis ante iudiciū ꝗz est beatitudo scdm ꝑtem aime et nō corpis · Ad quoꝝ drāz dicit tota · qz totū dicit nō diminutū · vel cui nihil est extra · Jn quibusdam est interminabilis vite possessio tota · vt in āgelis beatis ante iudicium · qz scdm totā sui sbāz hūt felicē et interminabilem vitā sed tamen nō simul cū aliqua sit in eis succēssio reuelationū et gaudioꝝ Ad quoꝝ drāz ponit simul Jn quibusdā est interminabilis vite possessio tota simul · ꝯ tamē non pfecta eo mō quo nos dicim? pfectum nullo indigens · sic est in angelis et hominibo beatis ante iudiciū · Ad quoꝝ drāz additur pfecta · id ē nullo indigens ad suū beatū esse · Patet ex ꝓdicta diffinicōne q̄tres ponūtur ibi cōdicēnes q̄ sunt inseparabiles ab eternitate increata q̄ deus est scz interminabilitas · ibi Jnterminabilis vite possessio Jtē inuariabilitas Jbi · tota simul · Nihil em̄ variabile est totū simul · Jtez simplicitas Jbi pfecta · Illud ḡn̄ sūme pfectū est cui non est possibilis aliqua addicio · Per ꝓmū sepat deus ab oi corruptibili · ꝑ scdm̄ ab omni variabili · per terciū ab omi opposito · Jgit nota q̄ illud qđ caret principio et fine dicitur eternū vt de? cui? esse interminatū est · ꝯ que principium hūt et fine carent dicunt ppetua · vt angeli et homines · q̄ vero principiū et finem hūt dicunt tpalia · vt sūt corruptibilia sicut vegetabilia et sensibilia et bruta et huiusmodi

¶ De incōmutabilitate dei · Capt · xix ·

Jmmutabilis est deus et impermutabilis aīncommutabilis Jmmutabil est quia nō cadit in eum motus accidentalis scilicet augmentum

Leo papa Simplicia diuinitatis
nature nihil addi vel minui pt. qz
sp est qd est. Itē nec diminutio
Mal. Ego deus et nō mutor Itē
nec alteracio Jacō. Apl. Apud
quē nō est trāsmutatio neq vicis
situ. ob. ac. Itez nec scdm̄ locū
mutacio qz vbiq pns ē Isa. Ce
lū et terrā ego iplebo. Impmuta
bilis aūt ē qz nō cadit in eū mot?
sbālis q ē de nō ee ad ee. vt gna
tio qz inciū non būit. nec ille q ē
de ee ad nō ee. vt corruptio qz fi
nē nō dēbit. illud em̄ solū i mbil
ē vūbile qd ē de nibilo. Est et in
cōmutabil ex eo q nō cadit in eū
mot? ex opacōne Nā soli deo cō
uenit in opacōe quietū ee. Vnde
Boe. Stabilisq manēs dat cūcta moueri Vñ qñ de? facit aliq
rē nō fit i ipso deo mutacio. sz i re
ca quā opat. q aūt feat deus
pdicari subūsionē nimues et pdi
cē morte ezechie q z neutz acci
dit i talibo nō mutauit de? osiliū
qd ab et no secū būit sz sentēciaz
q respectū ad ipa negocia būit.
qz minue subūtēda erat subūsiōe
scdm̄ merita et ezechias moritu
rus erat scdm̄ cās iferiores. sz hec
nō iposuerūt necessitatē dine potē
cie. Itē triplex distiguit motus
scz nālis violētus et wlūtarius.
Nālis ē q nāliť tēdūt res ad locū
ppriū. Motus āt violētus ē qñ co
guntť res ee ex̄ locū pp̄ū. Hz mo
tus wluntari? ē in aialib? qñ cur
rūt vl omedūt vel opantť Et iste
mot? ē medi? inť motū nālez et
violentū. qz ptim ē nāliť scz inqñ
tū wlūtas diūgitť actui fiē cā suo
effectui Itē ptim ē violent? scz
inquantū mouz mēbra dē motū
suū nālez. ppter qd eāā lassantť
que ex motu nāli nūqz lassarentť
Igitť primo mō mot? nō ē in deo
scz nāliť. et hec ppter q tuor rōes
Prima ē qz dis mot? ē ad quietē
et ppter idigenciā vt diāt pbs. sz
de? ñlli? eget. Secdā ē cū sit vbi
qz nō hz necē de loco ad locū mo
ueri. Tercia ē qz nō est in eo gra
tas vel leuitas ppter que sursū vel
deorsū moueatť Quārta ē qz cū ds
m seipso sp maneat nō hz necē lo
cū ppriū et sibi nālez ex̄ se querē
sic alie creature. Itē scdō mō nō
mouetť. scz motu violēto. qz nō
fit ei violēcia Job. Si fortitudo
qriť robustissim? ē. Itē tercō mō
non mouetť. scz motu wlūtario.
qz in opacōe nō lassatť vt aialia.
Preterea mā mens est instabiliť.
qz mō ppciám? mō deficiám? mō
reminiscim̄ mō obliuiscim̄ mō
wlum? mō nolum? mō diffusb
cogitacōibo et affectōibo atq
osilijs huc illucq vagam̄ de? āt
sp se hz eqliter et imobiliter. Itē
aliq ē mot? ecularis aliq rectus
aliq obliqu? Circularis ē corpm
supioz put firmamentū mouetť
scdm̄ formā q tez vt diāt pbs nō
scdm̄ sbāz. hec ē dicē q non mo
uetť ad locū sz i loco. Motus autē
rectus ē sursū vel deorsum scdm̄
q corpora inferiora mouentur
ppter leuitatem vel grauitatem.

Motus obliqus cõpositus ẽ ex circulari et recto Vñ q reflectitur hz a motu circulari qd vo liniale mouet hz a recto. Nullo istoꝝ modoꝝ deꝰ mouet. qz ꝓpetates istorum motuũ non cõuenit ei. Possem?tñ dicẽ q isti mot?deo ueniũt mistice. vt dicat moueri motu circulari oia regẽdo et gubernando Itẽ motu rõ bonos remunerãdo. Itẽ motu obliq. pũsos a p cõ mũdãdo Eodẽ mõ possz dicã q deꝰ mouet motu nãli. q secz in olita bonitate oibus caturis ꝑ captu eaꝝ se dicat. Itẽ motu violento q pcõres dãnat Itẽ motu voluntario q cũcta in eẽ obseruat Hic ꝑt exponi dictũ pbi q assignat motũ a cẽtro ad centrũ et circa centrũ Qm deꝰ mouet ad centꝝ i incarnacõe. et a cẽtro i ascẽsione et circa centꝝ in ꝑdicacõe. Propt hec et his silia dr i li. sapiẽ. Spũs scus amobilꝫ astabil. mobilis qz facit scos mobiles ad opandũ aci bono pficẽ. stabilꝫ at qz dat i bono pseueraẽ Vel mobilꝫ in via stabilꝫ in pria vel mobilꝫ in actis stabilꝫ in otẽplatis vel mobilꝫ in alijs sãs. stabilꝫ in xpo Isa. Requiescet sup eũ ac. Sciendũ q opacões quedã attribuũtur deo secdm cãlitatẽ et essencia vt scire. quedã secdm cãlitatẽ et ñ essencia vt omedẽ. currere. quedã secdm essencia et nõ cãlitatẽ vt creare vel iustificare autoritate. quedã nec sic nec sic vt peccare et mentiri.

¶ De simplicitate dei. Ca. xx.

Simplex ẽ deꝰ et ãgelꝰ et aia hꝫ differenter. qz i deo idẽ ẽ qd ẽ et q ẽ et hec ẽ pfã simplicitas. terñ. Sola icreata nã hãc sibi vẽ dicat simplicitatẽ. vt nõ aliud et aliud. alibi et alibi. modo et mõ iueniat in ea Nempe qd hz et qd ẽ sp et vno mõ est Hz in angelo et in aia drũt qd ẽ et q est. et iõ ẽ ibi quedã alteritas et cõpositio licet ibi nõ sit dimẽsio quãtitatis Vñ mercurius In supcelesti ẽ vnitas. in celesti alteritas. i subcelesti pluralitas. Simplex ẽ ita q deꝰ in essencia. qz nihil ei acẽtes esse potent Imo pfecta simplicitas ibi ẽ cũ nõ sit ibi possibilis additio. qz qc qd ẽ in deo deꝰ ẽ Vñ leo papa Simplicitatis nã ture nihil addi vel minui ꝑt qz sp est qd ẽ Cui ꝓpũ est. cui sempit nũ est. cui idẽ viuere et intelligẽ Verũtamẽ multiplex ẽ in domis Aplũs. Alij dat sermo sapiẽcie Jac. Oẽ datũ optimũ ac. Nõ est i deo cõpositio pãũ integliũ vt in domo. nec pãũ potencialiũ vt in aia. nec gñis nec drãꝫ vt in spẽ. nec materie nec forme vt i corporibo. nec coacuacõis vnitatũ vt i nũo. nec qd ẽ et q ẽ vt i ãgelo. nec sbẽ et accẽtis vt i idiuiduo. nec corporee sbẽ et i corporee vt i bie. De his Der. Nõ ptibo cõstat deꝰ vt corp? nõ affcõib? distat vt aia. nõ formis substat vt oẽ qd factũ ẽ Idipm oñdit eciã rõe qz cũ oẽ cõpositũ posterius sit suis oponentibus. nec primo

quicq̄z sit p̄us oz deum qui p̄mū est principium non esse cōpositū Preterea nullū opositū est totuz suū esse. Dereigit cū sit eē nō erit opositū Vñ Dei. Nō est fōrtus de? ꝯ fōr est. nō est effectus de? effectio ē. nō est cōpositus deus simplex est.

¶ De excellentia dei Ca. xxi.

Quine dignitatis excellentia tāta ē q̄ mens de deo cogitās deficiat cū sit incō prehēsibilis. sensus eū nō capit cū sit insensibil'. lingua ip̄m nō explicat cū sit ineffabil'. tēp? eū nō mēsurat cū sit interminabil'. locus eū nō capit cū sit iarcūscriptibil'. scriptura ip̄m nō explicat cū sit inestimabil'. virtus eū nō attingit cū sit inaccessibil'. desideria et vota transgredit' cū sit incōprabil'. et breuit' ois creatura ad deū opata defectū hz. q̄ finiti ad infinituz nulla ē proꝑcō Ecce p̄z q̄ excellētia dina nullo eget. q̄ ipā sibi sufficiēs bonū ē. Nō em̄ indiget coꝛpe vt sit. nec loco vt alicubi. nec tpe vt aliq̄n. nec cā vt aliūde. nō fōr nec mā. nec subiecto in q̄ subsistat vel cui assistat. Sūt et alia que soli dine maiestati cōuenīūt et nulli alij creature in q̄bo excellētie sue dignitas appet. vt est eē oi potentē. oiscientē. q̄ cognoscit oia p̄nia p̄terita et futuā. et oia singularia sil'actu. Sol? cognoscit ea que subsūt libero arbitrio et cogitacōes hoiz. sol? cognoscit seipsum. Itē ad ip̄m solū p̄tinet vbiq̄ p̄sentem eē. de nichilo res creare. i instanti opari. in opacōne quietū eē. miracula facē. ex autoritate de q̄libet creatura facere q̄d vult. voluntatez hois cogē. in ictu oculi mortuos suscitare. essencie hois illabi. pcā dimittē. grāz infundē. in igne ꝑpetuo coꝛp? seruare. Q̄n aliq̄d creature cōuenit q̄d cōpetit creatoꝛi. illud excellētius de deo dr̄. vt si i creatura ē potencia. in deo ē sūma potēcia. si sapiēcia i ipso sit sūma sapiā ac̄ijs Vñ et hiusmōi dr̄ de deo i suplatiō. ꝑt q̄d dr̄ de? potētissim?. sapiētissim?. optim?. pulcrim?. dulcissim?. misericoꝛdissim?. iustissim?. pfectissimus. altissimus amātissim?. mirabilissim?. delitebrātissim?. ditissim?. veracissimus fidelissim? ac̄ijs. Aug. in lib. de tri. Oz eū sūme viuē et cūcta sentire atq; intelligē. et mori et coꝛrūpi mutariq; non posse nec coꝛpus eē. ꝯ spūi oipotētissimū. optimū. btissimū. iustissimū. speciosissimū. sūmū fateam̄. Potest et ꝑter autoritatē rō assignari q̄ hō fuit excellētius i deo q̄z in creatura q̄ semp ē aliq̄d nobili? in cā q̄z in cāto Videm? eciā q̄ aq̄ purioꝛ ē in fonte q̄z in riuo Radij q̄ sol' luciores sūt i ipso sole q̄z i aere et dulcedo maioꝛ est i melle q̄z in mellito.

¶ De noīnibus dīnis. ca. xxij

Notiones sunt q̄nq; videlicet. pr̄nitas. filiacō. pcessio. inascibilitas. dis

spiratio · prima est patris · secūda filij · tercia spiritussancti · quarta patris · quinta patris et filij · Ex quibus pz q tres notiones insunt patri · due filio · vna spiritui sancto Tres pme nocōnes dicunt psonales · eo q psonas sa áāt et eas pprie distinguant et ille sole sunt tres vnitates trium psonarū quibus psone dicūtur tres · Vnde licet pater plures habeat ppetates · tamē paternitate est tantū vnus · pater em̄ paternitate est indiuisus in se et diuisus ab alijs · Innascibilitas āt est in patre et sumitur priuatiue eo q ipse sit a nullo · et tamē patrem notificat sicut ouis non signata p hoc distinguitur a signatis Similiter cōmunis spiratio ē vna notio · et illa vnitas ē in patre et filio et est distincta ab oi alia nocōne ¶ Notandū igit q ppprie loquendo tres sunt ppprietates psonales scz paternitas · filiatio · pcessio · quia psonalis ppietas est que vni soli persone conuenit et eam ab omni alia re distinguit Relacōnes vero quatuor sunt · quia vna est prīs ad filium scz prīmitas Alia est econuerso scz filiatio Tercia est prīs et filij ad spiritūsanctū scz cōmunis spiracō Quarta est ecōuerso scz pcessio ¶ Notandū aūt sunt quinq quia quelibet relatio est notio · et p̄ter eas est innascibilitas que prī cōuenit p priuacōez relationis ad aliud prīcipium ·

¶ Notiones habent multa noīa dicuntur em̄ notiones quia psonas notificant · dicunt eāā distinctiōes q psonas distinguūt Item dicunt relacōes q psone p eas ad seinuicem referuntur · dicunt quoq ppprietates quia ppprie psonis insunt · Nota regulas notionū · nulla notio de alia predicat · Item quelibet notio ē essenáa diuina et de? · Item oēs nocōnes sunt vna essenáa Item nulla notio inest diuine essencie vt distinguens eam q ipsa nec distinguit nec distinguit Item nocōes sumpte abstractiue p̄dicant de essenáa · sed sumpte concretiue nō · Vnde bene dicit essenáa est paternitas · sed non dicit essenáa est generans Item notio semp importat dignitatem Item suppposita notione non supponit psona q aliquid cōuenit nocōni qđ non cōuenit psone · Notioni enim conuenit ppprie distinguere sed psone distingui ·

¶ De noībus dīms · ca · xxiij ·

OMne nomē qđ de deo dicatur · aut est essenciale · aut psonale · ā notionale Essenciale alium quedā sunt substantiua vt deus deitas creator et similia Quedaz vero sunt adiectiua vt bonus eternus immensus et huiusmodi · Personalia sunt vt prī fili? et spūssc̄us · Notionalia sūt vt prīmitas · innascibilitas ꝛc̄ ·

¶ De bis notandū q nomē esse ciale substantiuū et abstractiuū

nullo modo ꝑt trahi ad suppone
dum ꝑ ꝑsona Vñ falsę sunt hęc
essencia generat essenciaz · vel dei
tas deitatem · sed cōcretiua licet
sint essencialia trahi ꝓt ad sup
ponendū ꝑ ꝑsona et hoc ꝑ vba
notionalia vel ꝑ ꝓpositiones notio
nales Vnde vere sunt · deus ge
nuit deū · creator creatorem · vel
deus de deo · similit de nominib?
que media sunt vt lumen de luce
Item hoc nomē sapientia licet sit
abstractiuū tamē potest ex vsu
sumi quasi nō abstractiuum · vt
sapientia de sapientia ¶ Essentia
lium aūt adiectiuorum · quedā
ꝑdicant pure essenciam diuinam
vt bonus et ens Quedā diuinā
essenciam cōnotando priuacōem
primi ꝑij et finis vt eternus · vel
certe mensure localis vt immens?
Quedā primi paliter significant
diuinā essenciā ⁊ cōnotant effec
tum in creatura in actu vt creat
iustificat · vel in habitu vt iust?
misericors · vel in potēcia vt om
nipotens ¶ Sunt quedā verba
quorū nec significacio nec mod?
significādi cōuenit deo · vt currē
vel ambulaē Quedā sunt quorū
significatio cōuenit deo sed non
mod? significandi vt creare facere
Et quedam sunt quorum sig
nificacio et modus significandi
cōuenit deo · vt patet i hoc verbo
est Exo · Qui est misit me ·
¶ Notandū ꝙ omnia que sunt
ꝑfectionis de deo vere dicuntur
Que aūt impfectionis sunt aut
non dicunt aut secōm assumpcō
nem humane nature dicunt · vel
translatiue · Item in diuinis sunt
duo modi prediandi scz ꝑ mo
dū substancie et relacōnis Sed
substancia cōtinet vnitatem et re
latio multiplicat trinitatem ·
¶ Nomina quedaz dicuntur de
deo eternaliter vt omn? et miseri
cors que cōnotant effectum in
creatura secōm habitū Quedam
tpaliter vt diūator et miserator
que connotant effectū in actu ·
Quedā pluraliter vt ꝑsone Que
dam simgl̄arit vt deus Quedā
ꝓprie vt ꝓprietates ꝑsonarum
Quedā appropriate vt potencia
sapiencia Quedā positiue vt iust
tus Quedā priuatiue vt immor
talis · et hec magis proprie dr̄
de deo q̄m positiua · quia melius
dicit de deo quid nō sit q̄m quid
sit Quedaz translatiue sicut que
symbolice de deo dicunt vt agn?
leo Quedam collectiue vt trini
tas trinus Quedam relatiue vt
equalis simil? Quedā respectiue
ad creaturas vt creator refugiū ·
et hec nomina non dicunt relacō
nez de i ad aliud sed aliorum ad
deum ¶ Duo sunt primi palia
vel presencialia dei nomina scilicet
qui est et bonum · per primū sig
nificatur esse dei absolutum in se ·
et sic consideratur vt infinitum ·
q? qui dicit substanciaz infinitā
cum sit nomē infinitū · per secōm
notat esse diuinū vt causa · fecit
eū deus omnia ꝓpter bonitatez

suam ¶ Item in theologia suppo
mitur qđ · et hoc p noīna essencia
lia vt deus deitas essencia poten
cia natura ¶ Item supponit quis
vt cum supponit psona ¶ Item
supponit que · vt cum supponit
notio · Preterea p neutrū genus
dicit substācia diuina · p mascu
linū psona · p femininū notio · p
hoc patet q non dz in ymno can
tari vnus patri cū filio · sed vnū
patri cum filio · qz pater et filius
non sunt vnus in psona sed vnū
in substancia ·

¶ Qđ de? ieffabile ē · ca · xxiij ·

Nihil digne vel ppie de
deo dici potest ppter eiꝰ
excellencia Nō em̄ p noia de deo
ppie loquimur · qz noia significa
cant substancia cum qualitate et
ita ibi intelligit cōpositio forme
cum materia que in deo non est
Nec p pnoimna qz de deo dicta
cadunt a demonstracōne · Nō em̄
pt ibi esse demonstracio ad sensū
cum sit incorporeus · nec demon
stracio ad intellectum cum sit in
cognoscibilis Si ergo dicis q
huiusmodi pnoia scđm prisci
si cadunt a demonstratione cassa
erunt et vana Dicendū q est ibi
demōstracio ad fidez Nec p vba
que cum modis et tpibus et for
mis fine casu agendi vel pacīendi
significatiua sunt · sed talia nō ca
dunt in deum Nec p ptīcipia cū
sequant naturam noīs et verbi ·
Nec p alias pteforacōmis qz nō
sunt subiciabiles vel predicabiles

¶ Ex bis patet q deū notificare
non possum? p dissimilitudinem sed
q̄liter cumq; p circumlocucōnem
Vnde Dicit đ · Quid est deus ?
ex quo omia p quē omia in quo
omia Quid est de? ? quo nil me
lius cogitari pt Quid est deus ?
voluntas omnipotens · benuolē
tissima virtus · lumē eternū · incō
mutabilis racio · sūma beatitudo
inuisibilis et accessibilis in se · in
suis spectabil et solus mirabil ·

¶ Multis modis asserit aliquid
de deo Primo p sinderisin vel p
naturalem racōnez que dictat q
vn? est de? remuneratoꝛ bono p
et punitoꝛ malorū Secđo p fidez
qua dicim? deum esse vnū in sub
stancia et trinū in psonis Tercō
p sacram scripturaz Quarto p ra
cōnes pbabiles Quinto p exte
rioꝛem predicationem Sed bis
duobus modis vltimus nō est
intendum nisi firmitatem habe
ant ab aliquo triū predictoꝛum
Est em̄ regula q quicumq; asse
rit aliquid de deo qđ non est sibi
certum p naturalem racōnem vel
p fidem vel p sacram scripturam
presumit et pecat ·

¶ De ideis et libo vite · ca · xxv ·

Idee rerum et exemplar
et racio sic in deo sunt · q
idea iportat causaz effi
cientem cōformem effectui · sed
exemplar causam formalez · Ra
cio vero causam finalem · Deus
em̄ omniū rerum est principium
a quo sunt · et forma exēplaris

Vol. 11

ad cuius imitationem sunt · et finis ad quem sunt ¶ Dec tria sic a se differunt q̄ exemplar vnū est · quia connotat causalitatem Causata vero i causa sunt vnum sed rationes et idee plures sunt · quia ista respectu rerum dicunt vel distinguūtur in cognoscente Similiter et rationes in deo plures sunt · quia singula creata sūt ꝑ viis racōnibus Absurdum est enim dicere vt ait Augustinus · Equū ea racōne creatum qua hominem Dicendū est ergo q̄ licet racōes in deo vel idee sunt vna veritas et vna lux et essencia · dicuntur tamen plures racōnes et idee ꝑter pluralitatem ideatorū cuius exemplum habem? in naturis · Videmus enī q̄ omnes linee circuli vniuntur in centro · remoto autem centro differunt ab inuicem Sunt autez idee vt dicit Augustin? · forme principales rerum que diuina intelligentia cōtinent Dicendū est igit? q̄ sicut in mente artificis prius ē forma rei q̄m in opus exeat · sic idee rerum ante mundi cōstitutionem in mente creatoris erāt · Nō enī aliquid extra se inspiciebat sed̄m quod mundum faceret Ex hoc patet q̄ omnis creatura ꝑius in deo extitit q̄m in seipsa · Vnde cum ab eo p̄ creationem p̄cessit · ab ipso quodammodo distare cepit · Vnde racōnalis creatura ad ipsum redire debet cui primo conuncta fuerat etiam anteqūz esset et hoc p̄ ideas que non aliud q̄m ipse deus sunt et erant · sicut aūt ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur nē ¶ Res put sunt in deo dicunt vita que importat racōnem boni · Johānes · Quod factum est in ipso vita erat · Dicuntur enī lux que importat rationem veri Augustin? sup Gen̄ · Creature i deo sunt lux · hec aūt in deo dicuntur · quia in deo non sunt mala neq; falsa · ¶ Differē cia est inter exemplar et librum vite et speculū Exemplar nāq; dicātur respectu rerum vt existē tium · Liber vite dicat respectu rerum vt redeuntium · sed speculum respectu rerum vt entium · ¶ De libro vite sic dicit Hugo · de sancto victore · Liber vite est cui? origo eterna incorruptibilis essencia · cognitio · vita · scriptura indelibilis · inspectio desiderabilis · doctrina facilis · scientia dulcis · profunditas inscrutabilis · verba inumerabilia · tamē vnum verbum omnia ¶ Anima vero moraliter loquēdo multipliciter est in deo sez sicut ramus in arbore · apis in flore · nauis in littore · sponsus in thalamo · thezaurus in agro · scriptura i libro obsessus in castro · auicula i nido piscis in riuo · quelibet res i suo proprio · stella in firmamento · imago in speculo · cera in sigillo gemma in auro · mel in fauo ·

¶ De appropriatis diuinis psonis · Ca · xxvi ·

Quamuis omnia essenalia omnibus personis equaliter conueniant · appropriatur tamen patri potencia · filio sapiencia · spirituisancto bonitas · et hoc est propter exclusionem carnalis intellect? · ne videlicet pater ratione antiqtatis credatur impotens · et ne filius racõe iuuentutis credatur insipiens · et ne spirituissanctus ratione impetuositatis credatur crudelis · hec racio ptinet ad simplices · alia ptinet ad sapientes scilicet q potencia naturaliter pcedit sapiencia et vtrumq; bonam voluntatem ¶ De attributis itaq; duplr est loqui aut scdm rem aut sic oino idem sunt nec appropriãtur · aut scdm racõnem · sic eorũ quedam appropriantur quedaz non · Nam appropriatio non est aliud q; specialis attributio rationem alicuius conformitatis cum proprio illius psone Sic habet similitudinez potencia cum patre qui est principium vniuersale · sapiencia cum verbo · et bonitas cum amore Predictam appropriacõnez habet cõsuetudo scripture · que opa manifestatiua potencie attribuit patri · sapiencie filio · boitatis spũisancto · ¶ Alia est appropriatio hilarij talis · Aeternitas est in patre · quia nõ habet principium incepcõnis · nec principium essendi ab alio · specialiter in imagine id est in verbo q; summe pulcrũ · vnus in munere · id est in spiritusancto q; summe proficuum et communicatiuum · ¶ Istud p alia verba sic insinuat Augustin? · In patre vnitas in filio eqlitas · in spiritusancto vnitatis eqlitatisq; concordia Conuenit autem patri vnitas · quia sicut vnitas a nullo descendit · et omnis pluralitas ab ea defluit Sic deus pater a nullo est et alie psone ab ipso sunt · Preterea sicut vnitas de se gignit vnitatem Ita pater gignit alterum se id est filiũ In filio vero dicit esse equalitas quia equatur patri non solum in potencia sapiencia et bonitate · sed eciam in hoc quia sicut pater dat suam bonitatem alteri persone sic et filius · In spiritusancto autem est vnitatis eqlitatisq; cõnexio · qui e amor amborum patris scilicet et filij · ¶ Itẽ quarta appropriatio est q; in patre est racio principiãdi et originandi quia summe primũ In filio vero racio exemplandi quia summe pulcrum Sed in spiritusancto rõ faciendi q; summe proficuum et bonum ·

¶ De potencia dei · Ca · xxvij ·

Potencia dei duplex est · scilz absoluta et ordiata Multa vero potest p̃mo modo q̃ non potest scdo modo · quia nõ subsunt sue potencie que non congruũt sibi vt nũc facere · posset tamẽ facere ea cõgruencia

et sic posset illa facere. Deus potest omnia omnibus modis. quia potest producere non ens in esse. et hoc per creationem. Item potest ex incompleto completū facere et hoc per propagacionem Item potest mutare vnum completum in aliud cōpletum. sicut patet in transubstanciatione panis in corpus christi De talib? dicit Augustin? Demus deo aliquid posse et nos intelligere nō posse. ¶ Potencia dei apparet in mundi inicio et in medio ac in fine In principio quidez. quia res de nihilo creauit In medio autē q; res ne in nihilum vertant? sua potencia continet In fine vero q; mortuos mira celeritate suscitabit. ¶ Apparet quoq; dei potentia in rebus spiritualibus. quia cum diabolus potestatē habeat in nobis imutandi sensum et fantasiam Angelus eciaz potestatē habeat super hoc et insuper intellectuz imutandi. solus deus habet potestatem non solum super tria predicta. sed potest eciā mutare voluntatem Augustin?. q; deus nos preuenit vt velim? et subsequitur ne frustra velimus. ¶ Licet deus sit omnipotens. tamen non attribuuntur ei actus culpabiles vt mētiri et male velle. nec penales vt metuere et dolere. nec corpales vt dormire comedere et ābulare. nisi forte trāssumptiue. nec actus incōuenientes. qui possunt esse triplicater. Primo si aliquis actus cōtradicat diuine potēcie vt est facere maiorem se. Secundo si contradicat eius veritati vt est facere aliqd simul esse et non esse. vel q; preteritum sit futurum. Terćo modo si contradicat eius bonitati vt damnare petrum et saluare iudam. De his Anshelmus. Qdlibet inconueniens eciam minimū est impossibile apud deum. ¶ Dorum autez hec est racio. quia potencia dei cum sit pfectissima. nec est de nihilo. nec ē sub aliquo. nec eget aliquo Vnde non potest defficere peccando. nec succūbere paciendo. nec egere subsidiū in paupertibus querēdo. ac per hoc nec culpabilia nec penalia nec materialia potest. Dicendū quoq; deus potest omnia vel per se vel p creaturaz Illa dico omnia que posse est pure potencie. hoc autē ideo dicit. quia posse peccare nō est potēcie sed infirmitatis Deo autem competit perfectum posse et perfectum dominium. de quo dionysius Dominatio est nō peiorum excessus tantū. sed et omnium pulcrorū et bonorum omī modā et pfecta possessio firma et non valens cadere fortitudo. ¶ Notandū ergo q; quedā operacōnes attribuūtur deo sc̄dm causalitatem et eciā sc̄dm essenciam vt scire. quedā sc̄dm causalitatē et nō sc̄dm essenciaz vt comedere currere. quedā sc̄dm essenciā et non causalitatem vt iustificare

creare · quedam nec sic nec sic attribuūtur ei vt peccare ·

¶ De virtute miraculorum · Capl' · xxviij ·

Quoniaz p diuinā potenciaz fiunt miracula · ideo de miraculis est agendū Augustin? · istud vocat miraculum quicquid arduū aut insolitum supra spem vel facultatē admirātis apparet · ¶ Ad hoc q aliquid sit miraculum quatuor concurrunt Primum est q sit a deo Scdm est q sit p̄ existenciā nature contra cuius ordinem fiat · Teciū q sit ad fidei roborationem · Vnde si aliquis istorū quatuor modorum defuerit miruz potest dici et non miraculum ¶ Nō q quedam sunt supra naturam · quedam contra naturam · quedā preter naturam ¶ Supra naturam sunt illa quib? non est simile in natura nec eciaz in potencia nature sicut est virginem parere · ¶ Contra naturaz vero sunt que fiunt vsu contrario nature tamen terminant' ad conformē nature · sicut cēci illuminacio · ¶ Ex p̄ter naturaz sunt que fiunt ordine sili nature · non tamē p primāpium nature · vt in mutatione virgarū in serpentes · quia illud potuisset fieri ordine nature p longam putrefactionem cum ibi essent racōnes seminales verumtamē quia non fuit ibi operatio nature miraculum fuit · ¶ Res quandoq p ducit' ab agente simili sucessiue hoc attribuitur nature et dicitur naturale Quandoq p ducitur ab agente dissimili repente hoc attribuitur angelis et dicit' mirabile · Quandoq p ducit' res ab agente dissimili i instanti hoc attribuitur deo et dicitur miraculum · ¶ Sciendū q quandoq potencia aliqua et actus eius est naturalis sicut visus et videre Quandoq potencia est miraculosa et actus naturalis · vt quando cecus illuminatus videt · Quādoq vtrūq est miraculosū · sicut partus virginis ¶ Nota q miracula vel mira fiunt quandoq in ente tantum vt statio solis et eius retrocessio Quandoq fiunt in vegetabili sicut quando virga aaron floruit Quandoq in sensibili · sicut fuit in locutione asine balaam Quandoq in rationali · sicut fuit in ambulatione claudorum · auditione surdorum · suscitatione mortuorum · et partu virginali · ¶ Vt sciam? quando sit aliqd miraculum notanda est differentia inter racōnes causales seminales et naturales Quia racio causal' est potencia passiua creature absq omni dispoficōne vt solūmodo deus ex ea faciat qd vult · sicut fuit in partu virginis · et in talibus est simpliciter miraculum · ¶ Racio aūt seminalis est potēcia passiā creature · sed cum dispoficōne remota tamen · sicut fuit in virgis de quib? facti sunt serpentes · et hoc fuit in instanti · Natura autē

fecisset ita sed non in patulatim p longam putrefactionem Unde pz q ea que fiunt secm rationes seminales · partim sunt naturalia ptim miraculosa · Ratio naturalis est potencia cum dispositione p pinqua · sicut patet i materia qñ est in vltima dispositione vt formaz reapiat Secm hunc modū est ratio naturalis in grano seminato ad productionem segetis et hoc non est miraculum ·

¶ De scientia dei · Ca · xxix ·

SCit deus omnia presentialiter et simul perfecte quoq; et imutabiliter · presentialiē dico hoc est ita limpide acsi cuncta essent psonaliē existencia Simul eaā scit omia quia videndo se qui sibi presens est omia videt · Perfecte quoq; scit · qz cognitio eius nec potest minui nec augeri Scit eaā imutabiliter omnia · quia cognoscit omnia p naturam sui intellectus qui est immutabilis ¶ Dicendū ergo q deus cognoscit omnia tē pozalia eternaliē · mutabilia immutabiliter · contingentia infallibiliter · futura psentialiter · dependenter independenter · creata increate · alia a se in se et pse · Nota differentiā inter scientiam dei et angeli et hois · qz deus scit omia simul · videt enim multa vno · id est seipso Unde in visione dei nō differt qd videt et p qd videt · quia videt se pse · et in se videt omnia ¶ Christus autē secm q homo scit omnia que scit deus scientia visionis · sed non ita limpide ·

¶ Angelus vero deiformem habet intellectū · id est illa que scit scit simul actu sicut deus · licet nō sciat omnia que scit deus · Sed homo vnū solum scit actu · quia licet videat multa · illa tamen nō videt vno sed multis scilicet per multas rerum similitudines ·

Sapiencia dei licet in se nō diuersificetur diuersa tamē sortiē nomina · Inquantum enim sapientia dei cognoscitiua est possibilium dicitur scientia siue cognitio Itē inquātum est cognoscitiua oim que fiunt in mundo dicitur visio · Item inquantū est cognoscitiua eoruz que bene fiunt dicit approbatio Item inquantum est cognoscitiua futuroz̄ dicit̄ p̄uisio · Itez inquantū est cognoscitiua eoruz̄ q̄ ab ipso deo facienda sūt dicitur dispositio · Itē inquantū est cognoscitiua premiandoz̄um dicitur p̄destinatio Itē inquantū est cognoscitiua damnandoz̄um dē reprobatio ¶ Cognitio dīna cū sit pfectissima cognoscit oia distinctissime sub omnib; cōdicionibus q̄s res hñt · et ppter hoc futura scit eē futura · et pñtia pñtia · et bona approbanda malaq; reprobanda ¶ Si aūt scire voluerīs q̄liter deus cognoscit mala Notandū q̄ contingit aliq̄d cognosci duplicit · ā p speciē ppriā ā alienaz · Primo mō cognoscit habitus Secdo modo priuatio ·

Vel primo modo cognoscit lux Secdo mō cognoscunt tenebre Eodem modo dicendum est q̄ p̄ mo modo cognoscitur bonum · se cundo modo malū · scilicet p̄ ip̄e ciem oppositi habitus · Vnde di cendum q̄ deus cognoscit bonū p̄ vnicum medium · scz per essen tiam p̄priam · mala vero quasi p̄ duplex medium Nam p̄ essenciā suam cognoscit habitum opposi tum malicie · et illo habitu medi ante vt est in ipso deo cognoscē te cognoscit eius defectū · et iō dicitur mala a longe cognoscere

¶ De p̄destinacōne · Ca · xxx ·

PRedestinacōnis diffinitiones assignant q̄tuor scōm Augusti · Prima est Predestinatio est prescieēia beneficiorum dei Secda est · predestinatio est p̄ordinatio alicuius ad gloriaz Tercia est predestinatio est p̄positum miserendi · Quarta est predestinatio est p̄paratio gracie i p̄senti et glorie in futuro · In prima diffinicōne notatur diuina precognitio · in scda electio · in tercia voluntas · in quarta directio in finem ·

¶ Predestinacōnis causa efficiēs deus est quantū ad effectus cō notatos in nomine predestinacō nis · Materialis autem causa est ille qui predestinat Sed formalis est modus vel ordo predestinacōnis · quia primo datur gra cia post hoc gloria · Causa finalis est vt simus sancti et immaculati ac̄ · ¶ Nō differentia inter hec quatuor que ponit Apostolus · scilicet vocacōnem · iustificacōem predestinationem · magnificationez · quia vocatio retrahit a malo Justificatio respicit iniciale bonū gracie · predestinacio respicit gracie bonuz finale · magnificatio vero est bonuz glorie future Vel dicas q̄ predestinatio graciam preparat · vocatio graciaz offert · iustificacio illam confert Sed magnificatio eā p̄ gloriaz multiplicat

¶ Sciendū q̄ predestinatio nō infert rebus necessitatem · sicut verbi gracia Deus scit si iste est cōmesturus hodie vel nō · nihilominus iste potestatē habet comendi et manū ad os porrigendi vel non · quoniā si predestinatio rebus necessitatem imponeret multa sequerentur inconuenientia · Nam frustra p̄ponerentur bonis premia et malis supplicia · Item iniuste remunerarent boni et punirentur mali · Item malorū nostrorum deus auctor esset · Item nec sperandi aliquid nec supplicandi vlla esset racio Item euacuaretur libertas liberi arbitrij que se habet ad vtrumlibet Item nec bona facientes essent laudabiles nec mali vituperabiles ¶ Sciendum tamen q̄ hec est duplex · si deus preuidet hoc necesse eueniet quia cōiunctim est vera · diuisim falsa · et est ibi necessitas consequentie non cōsequentis · Habemus exemplum boecij in libro

& cõsolatione · Si quis videt ali quez facientem rotam necesse est q̃ ille faciat rotam · nec tamẽ vi sus eius causa est illi? factionis Sic de? puidet mala isti? opa · nec tamen est causa quare male opetur · verũtamen fiet si preui sum est Item due sunt pagine li bri vide · Vna est pñtis iustitie a qua potest quis deleri · Alia est dispositionis eterne de q̃ nullus delebitur ¶ Differentia est int̃ predestinacõnem et prescientiã quia p̃destinatio est p̃cognitio bonorũ cum causalitate eorũdem Sed prescientia dicit p̃cognitio nem respectu malorũ sine causa litate · que pcius residet penes li berum arbitriũ Cum dicit a scis q̃ p̃destinatio orationib? iuuat nõ est sic intelligenduz q̃ tpale causet eternum · sed quãtum ad effectum p̃destinationis iuuat oratio · sciz quantũ ad graciaz et gloriã · q̃ scdm illa bene coopa tur liberũarbitriũ predestinacõni Vnde sicut de? aliquẽ saluandũ p̃uidet · sic et modũ quo saluari debeat · ppter quod stultus est qui dicit volo facere quod placue rit · q̃ si saluari debeo saluabor · et si damnari debeo damnabor · sicut stultus esset infirm? qui di ceret Volo comedere et bibere q̃d placuerit · q̃ si curari debeo cura bor · vel si mori debeo moriar Sic em̃ essent inutiles medicine Sane si deus pmittit liberũ arbitriũ q̃d se habet ad vtrumlibet in malum aliter hoc non pmittit nisi iuste · Rursus si p̃ graciam preueniat nulli fiat iniuriã ¶ Cum ergo de? malos damnat et reprobat ope ratur secundũ iustitiaz · q̃n vero predestinat agit scdm̃ graciam et misericordiaz que nõ excludit iustitiam ·

¶ De p̃scientia et reprobacõne Capl̃ · xxxi ·

Reprobatio ẽ vt ait Au gustin? prescientia mi quitatis quorundam et p̃paratio damnacõnis eorundez Vnde nota · q̃ in reprobatione tria sunt · Vnũ est preuisio iniq̃ tatis ab eterno Alterũ obduratio id est subtractio gracie in pñti · Terciũ preparatio pene eterne in futuro · sicut econtra in predes tinacõne sunt tria contraria · sed in hoc est differentia · q̃ p̃desti natio preparat gloriam secundũ beneplacitũ · sed reprobatio pre parat penam secundũ exigentiã meritorum · ¶ De obduratione sciendum · q̃ translatiue dicitur ad similitudinez obduracõnis in corporibus · duriciam aũt corpo rum sequitur triplex pprietas · Prima est imbabilitas ad susci piendũ impressionẽ Secunda est stabilitas ad pmanendum inse · Tercia est fortitudo ad re sistendũ · his modis dicitur cor obdurari tripliciter · Vno modo p imbabilitatem ad suscipiendã graciaz · secundo modo p firmam adhesionem ad peccatum · tercio

modo p rebellionem diuinarum inspirationum et mandatorum dei.

De voluntate dei Ca. xxxij.

VOluntas dei duplex est scilicet volūtas beneplaciti Et hec est duplex. scilicet antecedens q̄ sepe non expletur. et consequens. hec nunquā remanet inexpleta. Alia voluntas est signi. hec quādoq; remanet inexpleta. ¶ Voluntas bñplaciti dei cōsequēs est recta et efficax et irreprehensibilis. Vnde quia recta est nullus est rectus nisi conformetur ei Item quia est efficax nihil sine illa potest efficiā. nihil contra illā potest fieri. per nullum potest impediri Item quia est irreprehensibilis nihil precipit ā p̄mittit nisi iuste nihil agit aut consulit nisi bene. ¶ Signa beneplaciti sunt quiq; videlicet preceptio. phibitio. cōsilium. p̄missio et operatio. Contra p̄ma tria potest aliquid fieri. quia se habent vt in fieri Sed cōtra vltima duo. scz p̄missionem et operacōnem nihil potest fieri. quia se habent vt factum esse et qđ factum est non potest nō factum esse. ¶ De his signis nota q̄ preceptum dicit obligacōnem ad faciendum bonum. phibitio notat obligacōnem ad vitandū malum. Consilium dicit doctrinam per quā scimus q̄ illud qđ consulitur si fiat offert premium si non fiat offert supplicium. Permissio dicit priuationem cohibitionis et est signum diuine voluntatis. nō respectu mali qđ p̄mittitur. sed respectu boni qđ ex malo p̄missō eliciatur. Non em̄ p̄mittit deus malum fieri nisi ex eo bonū eliciat vt patet in temptationibus diaboli que sanctis prosunt multipliciter. Preterea si non esset malum. nō esset in bono tam manifesta pulcritudo. quia absoluta. Nunc vero propter comparacōnez ad malum clarius elucescit. Operatio notat factionem in re. per quam refert creatura ad creatorem. De conformitate voluntatis nostre ad deum. sciendum q̄ si hanc attendimus in forma volendi tunc si volumus habere mercedē nostris operibus debitā oportet q̄ sēper conformemur ei in forma volendi. Si autem queritur an absolute teneamur. ad hoc dicendū q̄ est conformitas in actu ad quam non tenemur nisi habita caritate. et nec tunc nisi pro tempore et loco vt quando quis cogitat articulos tenetur credere Quando cogitat dei bonitatez tenetur diligere. Est alia conformitas in habitu ad quam non tenetur quis nisi quando actu bonitatem dei recogitat. quia tunc tenetur se ad caritatem dei preparare. ¶ De conformitate autem in volito est sciendum. q̄ voluntate sensualitatis non tenemur

v

tenemur cõformari wlũtati diuĩ ne neq; in wlito neq; in modo wlendi · sed wluntate rationis deli beratiua tenemur deo conformari in wlito quod cõstat nobis deũ velle absolute et congruit nobis velle ¶ Si vero non cõgruit no bis quauis sit bonũ in se nõ vult deus illud nõ velle · vnde nõ tene mur velle nisi inquantũ wlitum est a deo · Sicut si scio deũ velle mortem patris mei tamen possũ eius vitam velle et laborare ad hoc qđ deus non vult me velle sed contrariũ · Item wluntate cõ dicõnata nõ tenemur deo confor mari vt qñ pluit vellemus q; nõ plueret si de? vellet qđ volendo cõditionaliter non discordam? a wluntate dei · quia hoc non est velle simpliciter · Itẽ qđ deus nõ vult simpliciter et absolute vt sen tenciam cõminationis quã aliqñ mutat qñ merita mutantur non tenemur velle ¶ Conformitas diuine wlũtatis q̃dr̃upliciter po test cõsiderari scđm habitudinẽ quatuor causarũ ¶ Primo scđm causam materialem vt qñ idem ẽ wlitum qđ se habet vt materia circa quã est actus wluntatis · et ideo ista cõformitas est scđm quid tm̃ et non simpliciter · quia esse simpliciter non est materie · ¶ Secđo mõ accipit cõformitas scđm causam efficientẽ · sicut qñ quis vult hoc qđ deus vult eum velle · quia deus hanc wluntatẽ in eo facit · Deus enĩ vnãquãq; wluntatem in bonũ ordinauit et hoc vult nos velle · ¶ Tercõ scđm causaz finalem vt qñ quis in glãz dei facta sua ordinauit ꝑ quaz et deus facit oia et in his duob? essentialiter cõformitas cõsistit · Quarto scđm causam formalem vt sciz ex caritate velit quis qđ vult sicut et de? ex caritate vult oia · et in isto cõsistit pfectio cõ formitatis vt videlicet actus w luntatis nostre tanto wluntati sit diuine conformior quanto est melior et pfectior ¶ Ex p̃dĩs collige q; plena conformitas ad deum cõprehendit q̃tuor Primo vt velimus qđ deus vult Secđo vt velimus quod deus vult nos velle Tercio vt velim? ꝓpter qđ vult Quarto vt velim? eo modo quo vult · Sed cõformitas nõ plena fit tripliciter · Primo si cõ formatur deo quis in wlito tm̃ · sicut iudei q̃ cõformes deo erant in morte christi · Secđo si confor matur q̃s in wlito et in fine · sed nõ in modo vt qñ nõ fit ex carita te · Tercio qñ conformatur quis in wlito et i modo sed nõ in fine vt cum ad aliũ finem bonũ tamẽ retorquetur intencio ·

¶ De iustícia dei · Ca · xxxiij ·

IVstícia trib? modis sumit̃ Primo mõ qñ redd̃it alicui quod merut · Secđo mõ qñ promissum soluitur · Tercio qñ impfectum pficitur · Primo mõ remuneratio bonorum et pena re probꝝ dicitur opus iustíce ·

Secūdo modo incarnatio christi est opus iustiçe · quia promisit hoc per prophetas · Terçio mō dicit opus iustiçe quando deus peccatorem iustificat cum se ad graciam habilitat façiendo qđ in se est ¶ Nota q̄ in omnib? operibus dei inuenit misericordia et iustiçia dei · sed iustiçia quādoq; est occulta et misericordia apta vt in iustificacōne impij et in primo aduentu christi · Aliquādo ē econuerso scz iustiçia aperta et misericordia occulta · vt in punicōne puulorū sine baptismo decedentium · et in secundo aduentu christi · Aliquando vtrumq; est occultum vt in tribulacōne quorumlibet iustorum et innocentiū · sicut fuit in Job et in infirmitatibus puulorū Aliquando vtrūq; est apertum vt in remuneracōne iustorū et damnatione reprobo rum · quia illos remunerat supra meritum · istos puuit ctra cōdignum quod est misericordie · sed vtrisq; retribuit secundum merita hoc est bonis bona malis mala qđ est iustiçie ¶ Si vis scire qua iustiçia punitur homo pro peccato momentaneo eternaliter Vide p̄mo autoritates sanctorū Ysayas · Vermis eorū non morietur et ignis eorum non extinguetur · p̄s · Ibunt in p̄genies patrum suorum et vsq; in eternū non viuent ac̄ Mathei · Ite maledicti in ignem eteruū Apoca · Ascendit fumus in secula seculorum Racōnibus idem ostenditur · quia scilicz homo peccauit in suo eterno merito punietur in eterno dei · Item materia ignis eternaliter est · scilicet macula peccati ergo et pena Item peccatum est contra illum qui infinit? est · ergo pena debet esse infinita Sed hoc non potest esse acerbitate · vnde oportet q̄ fiat diuturnitate Item cum homo peccat errat in infinitum quodāmodo racōnabilis et irascibilis et cōcupiscibilis · quando finitum preponit infinito · illa quidem iudicando · ista adherendo et ultima appetendo Vnde congrue debet pena esse infinita · Item mala voluntas reprobrum eterna est ergo et pena · ¶ Ostenditur exemplis idē quia venditio momentanea dat ius possidendi perpetuum Item vulneratio momentanea cicatricē infert perpetuam · Item casus in foueā tpalis est detētio ppetua · Itē crimen lese maiestatis tpale est seruitutis causa ppetua Item offensio oculorū momentanea cēcitatē opat? ppetuā Itez pocio veneni momētanea mortē opat? ppetuā · Dicit Aug? · q̄ reddit deꝰ mala p̄ malis · hoc est penaz p̄ iniustiçia · qm̄ iustus est Itez reddit bō p̄ malis · hoc est grām iniustis qm̄ bon? est Itē reddit bona p̄ bonis · id ē graciā p̄ grā · qm̄ bon? et iust? est Nunq̄z aūt reddit mala p̄ bōis · qm̄ iniust? nō est · ¶ Aliquis punit in p̄ti

ꝓpter seipm vt scz pecatū in eo
preteritum purgetur Job. Ecce
sanus factus es nc Item vt ꝓp
pecatū ꝑpetuo cruetur tam hic
qm in futuro. exemplum habes
in herode. Item vt culpa decline
tur. vt in paulo Corinthio. Ne
magnitudo reuelacōnum nc Itē
vt glōria in futuro detur. Actu.
Oportet em nos p multas tribu
lacōnes nc. In primis duabus
causis exercet deus iusticiam. in
duabus sequentibus misericor
diam. Quinto punitur quis ꝓp
deum. scz vt glorificetur Johēs
Neq; hic peccauit nc Sexto ꝓ
ter proximū vt scilicet edificet.
Sic puit? fuit Job. vt alijs da
retur exemplū pacientie. sic pu
niuntur? et innocētes pueri ne vi
deatur incōueniens pecatoribꝰ
si quandoq; tribulantur. Justo
dei iudicio puniuntur qui vel con
cessis abutunt vt adam. vel nō
concessa rapere conant vt lucifer.

¶ De mia dei. Capt. xxxiij.

Misericordia scdm ethicōs
dis Primo dicitur mise
ricordia quasi miseriaz cordis di
uidens. sic acapitur in illa auto
ritate. Celi non indigent miseri
cordia. quia in eis nulla est mise
ria Secunduz hunc modum mi
sericordia solummodo est in terra

¶ Secundo modo dicitur miseri
cordia quasi mittēs seorsum cor
dis rigorem. sic acapitur ibi.
Misericordia et veritas obuiaue
runt sibi Nam veritas secunduz
rigorem procedit. sed misericor
dia hunc rigorē temperat. remu
nerans supra meritū et puniens
ultra condignū Hic est misericor
dia in celo et in inferno ¶ Tercio
modo dicitur misericordia quasi
mira suauitas rigans corda. sic
misericordia maxime est in celo.

¶ Licet deus sit iustus. sicut et
misericors. tamen dicitur ꝓpriū
esse eius misereri pcius q̄z iustū
esse. quia nihil requiritur ad cō
plendum opus misericordie nisi
voluntas eius. sed ad cōplendū
opus iustitie requiritur ultraz ali
quid ex parte hominis. scz exi
gentia meritorum. ¶ Misericor
dia dei patet in effectibus bene
ficiorum. dat em reis veniam di
mittendo tam pecati reatum q̄z
pecati sequelas. De quib? duo
bus. ps. Qui ꝓpiciat? omnib?
iniq̄tatibus tuis. quo ad primū
q̄ sanat oēs infirmitates tuas.
quo ad scdm Itez largit? iustis
gracia. dando scz vtutis habitū
et vtutis motū. vt pmū faciat ho
minē deo gratū et vita eterna di
gnū. ac p scdm vt augeat? eius
meritū De his duob? ps. Qui
coronat te in misericordia. quo
ad pmū. et inseracōnib? quo ad
scdm. et loquit? de corona gracie
Itē cōfert scis glaz et hoc dupli
cit? nūc in spe tandē in re De his
ps. q̄ replet i bonis desideriū tuū
quo ad pmū. Renouabit? vt aq̄
le iuuentus tua. quo ad scdm

Item deus ex misericordia peccatores patienter exspectat · benigne reuocat · vlasci dissimulat · a multis periculis liberat · gratiam liberaliter donat · datam multiplicat et conseruat · conseruatam in celo premiat · Item ex misericordia deus peccatorem ad se redeuntem hilariter suscipit · ad penitentiam cor emollit · offensas ato remittit · iniurie post remissionem non meminit · Item ex misericordia dat deus aduersa vt peccatum purget · dat prospera vt ad amorem prouocet · dat sacramenta vt meritum cumulet · dat precepta vt premio ditet · Item ex misericordia errantes ad se reducit · euntes ad se coducit · cadentes erigit stantes tenere non desinit · puementes ad gloriam introducat ·

Finit liber primus ·

Incipit liber secundus de creatione rerum · Capitulum primum ·

Summe bonitatis triplex est effluxio · scilicet per generationem · per spirationem per creationem · Due prime emanationes sunt ab eterno · tercia est ex tempore · de qua nunc est agendum Inter creare et generare et facere differentia est quia res exit in esse de nihilo per creationem · Sed res exit in esse aliquo faciente aliud de substantia propria per generationem · Facere autem est operari de materia aliena · Deus est rerum triplex causa · scilicet efficiens et exemplaris ac finalis sed nullo modo materialis · Inter opera dei et creature differentia est · quia deus operatur in instanti · angelus autem repente · sed natura paulatim · Preterea rerum principia sunt a deo immediate · effectus vero consequentes sunt ab ipso mediante natura et eadem immediate Nihil autem est a deo mediate tantum · Circa mundi creationem quatuor erant errores · quidam enim dicebant mundum eternum · Alij dicebant mundum quidem factum · sed habuisse materiale principium et non esse de nihilo Alij autem dicebant deum superiores creaturas per se produxisse sed inferiores per ministerium angelorum · Alij ponebant duo principia sicut manichei · vnum scilicet summe bonum et aliud summe malum · dicentes incorruptibilia esse a bono principio sed corruptibilia a principio malo Nos errores omnes excludit moyses · Primum cum dicit In principio · secundum ibi · creauit · tercium quando dicit deus · quartum cum sequit celum et terram Tenendum est eadem q̄ dis oia sit

creauit · nec aliquaz nouã ſpeciẽ
poſtmodũ condidit quaz prius
non fecerit · vel in ſimili ſicut ani
mas hominum · vel in raciõne ſemi
nali ſicut patet in his que naturã
liter introducũtur in eſſe · et hoc
eſt q̃ dicatur deus die ſeptimo
quieuiſſe non quidez a labore vel
ab ópere · ſed ſicut dictum eſt a
no uarum ſpeciẽrum conditione ·
¶ De operib? vero ſex dierum
dicunt quidaz non in illis debere
intelligi ordinẽ temporis ſed na
ture · q̃ dicunt omnia ſimul tem
pore fuiſſe creata facta et diſpo
ſita et ſuis ſpeciebus diſtincta
Alij dicunt omnia ſimul creata
in materia · ſed non in tali forma
ſicut in diebus ſequentibus rece
peruñt · et hec opinio magis rãz
explicat ſed p̃ma magis ſequit̃
raciõnem · Deus enim dupliciter
operatur · aliqua namq; facit me
diante natura et hec fiunt ſucceſſi
ue · Aliqua facit p ſe immediate
vt creare · peccata dimittere · gra
ciaz infundere et huiuſmodi et ta
lia fiunt in inſtanti · et p̃fecte et
cõplete Cum ergo deus primor
diales res non produxerit medi
ante natura ſed immediate p ſe ·
videtur q̃ in inſtanti fecerit eas
et p̃fectas ac completas tam in
materiaq̃z in forma · Coequeue
ſunt quatuor hec primitiue rerum
creature · celũ empirreum · angeli
materia mundi · et tempus ·
¶ De diſtinctione creaturarum
in genere · Capliñ ij ·

¶ Creatum triplex eſt ſcz
corporalis tantũ vt ele
menta · ſpiritualis tñ
vt angelus · cõpoſita ex his vt
homo ¶ Corpalis quoq; diſtin
guitur in corpora lucida vt ſunt
ſidera et opaca vt eſt terra et me
talla et huiuſmodi · atq; perſpi
cua ſiue diaphana vt aer et aq̃ ·
Creature quedaz habent eſſe tñ
vt lapides · quedaz viuere vt ar
bores · quedam ſentire vt anima
lia · quedaz intelligere vt angeli
¶ Diſtinguitur triplex mũdus
ſcilicet archetipus id eſt deus ·
et dicatur archetipus ab archos
qd̃ eſt princeps et tipus qd̃ eſt
figura quaſi principalis figura ·
quia ipſe eſt exemplar mundi
ſenſibilis · ¶ Item eſt mundus
qui dicatur macrocoſmus · id eſt
maior mundus vt eſt hic mun
dus viſibilis ¶ Teraus eſt mũ
dus qui dicatur microcoſmus ·
id eſt minor mũdus vt eſt homo
¶ De his tribus ait Johannes
In mundo erat · ecce primum · et
mundus per ipſum factus eſt ·
ecce ſcdm · et mundus eum non
cognouit · ecce teraum ¶ Diffe
rencia eſt inter elementum et ele
mentatum et quintam eſſenciam
¶ Elemẽtum eſt principium cõ
ponibilium et non compoſitum ·
Vnde nec terra nec aqua nec aer
nec ignis purum eſt elementum
apud nos · nec ſimplex · quia
iſta inter ſe cõmiſcentur · et max
ime in ea parte vbi ſe cõtingunt

¶ Elementatū est qđlibet corp⁹ compositum ex quatuor elementis Quinta essentia est corpus per se differens ab omnibus elementis et elementatis tam i materia q̄m in forma · tam in natuā q̄z eāam in virtute · non habens in se cōtrarietatem · vnde nec causā corruptionis ¶ Opera sex dierum ꝓut moyses distinxit moraliter sic habentur · significat em̄ rerum de nihilo creatio impij iustificacōnem · firmamenti operatio bom̄ ꝓpositi confirmationem · Aquarū cōgregatio cordis adunacōnem Siderum perfectio exemplum bone operacōis Piscū et auium formatio statum actionis et cōtemplationis Hominis plasmatio rectitudinem intentionis · Post ista sequitur septime diei reqes et eternitatis Est locus summus id est cælum vbi sola est letiáa · Et est infimus scz infernus · vbi sola tristiáa Et ē medius Hic est mūdus in quo sunt summa speranda et infima timenda Diabolus igitur a summo corruit · et in imo detrusus ē · quia reparandus non eāt · homo vero a summo non cāádit in medio collocatus est · vbi esset ei locus quo ascenderet p iustiáam vel quo descenderet per culpam · ¶ Item Hugo de sancto victore diát ꝙ aliquis est locus in quo solum et summum bonum est scz cælum · Aliquis in quo solum et summe malum est scilicet infernus Aliquis in quo solum bonū est sed nō summum vt purgatorius Aliquis in quo bonū et malum est · neutrum summum vt mundus ·

¶ Distinctio orbium tam celestium q̄m elementorum · ca · iij ·

Orpalis mundi machina tota consistit in duobus scilicet in natura celesti et in natura elementari Celestis autez distinguitur in tres celos primapales · scilicet empirreum cristallinum et firmamentum · Intra firmamentum vero quod est cælum stellatum continentur septez orbes planetarum qui sunt saturnus · iupiter · mars sol · venus · mercurius · luna · Est et spera decima inter cælum empirreum et cælū cristallinum · et hoc est primū mobile Nomine autem cæli cristallini siue aquei intelligitur illa pars materie prime q̄ secundum phōs formata est in duos orbes quorum superior est primū mobile ¶ Istorū orbium natura est ꝙ omnes moueut̄ excepto cælo empirreo qđ quietū est Natura vero elemētaris in quatuor speras prīápales distinguūtur · scilicet ignis · aeris · terre et aq̄ Spera ignis tria habet interstiáa · videlicet supremū quod vocat̄ igneū · et medium ac infimū quod vocat̄ olimpum ¶ Aer silī hz tria interstiáa scz supremū quod vocat̄ ethereū et medium ac infimum qđ diát̄

aereum · et in supremo est calor lux ppter solis ppinquitatem Similiter est i imo · sed ppt radiorum repcussionem a terra · In medio aut interstitio ad qd non potest ptingere repcussio radiorū est frigiditas et obscuritas In quo dicunt habitare demones · qui detrusi sunt in hunc aerem caliginosum Ibi eciā sunt tempestates · sciz tonitrua · grando · niues et similia ¶ Ex his colligē · xvij · orbes terram et aquā ambientes qui omēs possunt celi vocari Istos autē excellit celum trinitatis ipse deus qui est in oibus et sup omnia ¶ Distancia dictorū orbium et planetarum hec est · a luna vsq ad solem sūt miliaria · xv · M · dc xxix · Et a luna vsq ad mercuriū sūt milia ria · vij · M · dccc · xij · et semisse · A mercurio vsq ad venerem tm̄ A venere vsq ad solē · xxv · M · cccc · xxxvi · A sole vsq ad martem · xv · M · dc · xxv · A marte vsq ad iouē vi · M · dccc · xij · A ioue ad saturnum tm̄ A saturno vsq ad firmamētū xxiij · M · cccc xxxvi · Ex istis sequit q a terra vsq ad celum stellatum sunt miliaria · cix · M · ccc · lxxv ·

¶ De natura celorum et superiorum · Capt · iij ·

CElum est corpus pmuz natura simpliássimum · essencia subtilissimuz · incorruptibilitate solidissimū · qualitate luádum · quantitate maximum diaphaneitate pspicuum materia purissimuz · figura sperici cum · locali situ suprem̄ū · amplitudine creaturarū in se aliarū continentiuū Iste pprietates tam celo cōuenīūt empirreo q̄m primo mobili Hz pter hec celum empirreū motus est extraneū · q beatorū spirituū est habitaculum et spe. aliter sedes dei nūcupat Similiter primo mobili spealiter conuenit q̄ est mobile velocissimuz ac i inferiora virtutis influxiuū Eodem modo dicendū est de firmamento q plurime cōuenīunt ei de ppetatibus supradictis · et insup est aquarum diuisiuum ac stellis decoratum Corpora celestia diuidunt in lucentia et nō lucentia ac diaphana · Nam corpus lucens est sol qui solus inter sidera lucet Sed non lucentia sūt stelle cetere et planete que lumen suum a sole mutuant · Corpora vero diaphana sunt omnes spere celestes Itez spere celestes cū mouentur nō mutant locum sed mouentur in loās suis ¶ Superiora influunt in inferiora virtutem motiuam · vegetatiuam · sensitiuam ac omniū generabilium pductiuam · Item licet careant qualitatibus elementarib? · nō em̄ sunt calida vel frigida · sicca · vel humida · tamen ista causant in inferiorib? Verumtamen nō influunt super liberum arbitrium nec habent virtutem immutandi hominis vlūtatem · licet bene in

mutent ac disponant complexi
onem hominis que voluntatē nō
habet quidem cogere. sed secun
dum magis vel minus in diuersis
hominibus inclinare. ¶ Operan
tur quoq; corpora superiora di
stinctiuā significationem dieruz
secundū lumē solis ⁊ distinctio
nem mensium scdm motuz lune
ac distinctionem ānorum secū
dū motū solis in obliquo árculo
atq; distinctionē temporū secū
dū variū cursū planetarū distā
tiā ⁊ cōcursū ascensū ac descēsū.
retrogradationē ⁊ statū.

¶ De natura stellarū in cōmu
ni. Capitulū. v.

Stelle supreme in firma
mento figuntur ⁊ cum il
lo semp mouent. Mate
ria sūt purissime. figura sperice.
quantitate magne. apparentia p
ue. qualitate lucide. radiorū dif
fusiue. rerum inferiorum genera
tiue. a sole illuminationis recepti
ue. tenebrarum expulsiue. quan
to nox obscurior tanto plus sui
manifestatiue. in presentia solis
sui luminis claritatem occultati
ue. tempestatis ⁊ serenitatis con
citatiue. viarū nauigantiū direc
tiue. quanto cōiunctiores. tāto
in omni lucidiores. sed singule
minus apparēte. vt patet in ga
laxia. qualitate ⁊ quantitate dif
ferūt ac virtute. ¶ Galaxia est
multitudo paruarum stellarum
q̄si cōtiguarū illi loco orbis vbi
diffundit lumē solis ¶ Eclips
fit cū se soli luna subnectit. vbi
tenebras orbis efficiat. Nota q;
omnes stelle eclipsantur. ⁊ hoc
a terra vel a planetis ¶ Planete
q̄nq; dicuntur retrogradi. quan
doq; p̄gressui. q̄nq; stationarij
put in epiclis suis diuersimode
mouent. Planete sunt spera in
ter celum ⁊ terram errantia firma
mento contrariū cursū agentia.
Cursu quem habent ab influxu
primi mobilis mouent directe.
sed cursu p̄prie mouent oblique
Non scintillāt singuli suos colo
res habent. ⁊ cuz arculos aliorū
ingrediunt etiam illorū ptcipāt
qualitatē. cū sole micantes occul
tantur. quāto terre p̄pinquiores
tanto árculos habent minores.
quāto sunt altiores. tāto cursus
eorū naturalis videtur esse tardi
or. Corpora eoz non sunt plpi
cua sed opaca. alioquin ñ eclip
sarēt se.

¶ De Luce Cap. vi.

Lux est vt ait philoso
phus actus lucidi secun
dū q̄ lucidum. Vñ scie
dū q̄ lux est qualitas actia cor
poris luminosi sicut calor ignis.
Lux quoq; dat celoribo esse intē
tionale sicut intellectus agens
fantasmatibus esse intellectuale
Ipsa est mediū referens omnia
que a celo in nos descendūt. Ip
sa immutat corpus non lucens a
lucido. Ipsa est vt ait secundus
philosophus celi purpura. male
factorū inimica. nauigantiuz di

d. i.

rectio · oculus noctis · facies omnium rerum · Lux vt ait augustinus rectū habet incessum · ⁊ nullo modo incedit per curuum · hec omnibus rebus formam ⁊ decorē tribuit · ⁊ asq; illa cuncta sunt ignota ⁊ abscōdita · Motus eius est hibit? · quia sine mora replet omnia · hec in superficie vmbrosi corporis non se profundat sed i corpore diaphano · Vnde secūdum corporis grossiciem vel subtilitatem magis ⁊ minus participatur · Lux etiaz sine sui diminutiōe vbiq; se diffundit · Plures proprietates lucis habes supra de sole que illi conueniunt in quantū lucet · Sciendum q̄ lux vocatur in corpore luminoso · sed lumen q̄ put ē in lucido transparenti · splēdor autem in densō terso · ⁊ color prout est in corpore opaco communicatum alijs ab ipso ·

¶ De planetis in specie · Capitulum septimum ·

SAturnus nobis est remotissimus · frigidus est ⁊ siccus · hoc intelligas in effectu sicut et in alijs planetis · Ex visu eius calor solis remittitur · Ex coniunctione eius cū ioue clarus effigiatur cum naturaliter sit pallidus Nocuus est et ipso dominante fetus nascitur mortificatus aut debilis · pl? nocet retrocedendo q̄m procedendo · Morat? in quolibet signo · xxx · mensibo ex quo sequitur q̄ cursum suum complet · xxx · annis · ¶ Jupiter est clarus quasi ad instar lactis candidus · In qualitatib? est bene temperat? · quia calid? et humidus · In superiori parte sue absidis temperat malicias saturni · cum ascendit in circulum saturni contrahit pallorem · licet sit clarus · In quolibet signo moratur per annū · ⁊ ita cōplet cursū in duodecim annis ¶ Mars calidus est ⁊ siccus · ideo nocau? Ex proprietatib? suis homines irritat ad bellum · ex interpositione veneris ⁊ iouis? ei? nocuitas reprimitur · Igneus apparet ⁊ radiosus · In quolibet signo moratur quadragita diebus · ¶ Sol diatur octies maior terra · Sed secundū ptholomeum est centū sexaginta viabus maior terra · Calid? est ⁊ luminosus · Eclipsim patitur · communis est omnibus Nube celatur · solus per se lucet quod nulli syderi competit · Vnde et nomen accepit · stellas illuminat · ⁊ tamen eas per presentiam suam apparentia lumis priuat · medius est planetarum odiosus egris oculis · sed amabilis est puris · tempora distinguit · locas immundis non inquinatur · testas consolidat · gelida [illegible]soluit · flores aperit · fructus ma[illegible]urat · corpa diaphana penetrat · non requiescit · visum retundit · vapores eleuat · hemisperia vicissim perlustrat · Appropinqns

nobis estatez facit · precedens vero hiemem efficit. oculus est mūdi. in quolibet signo morat trigita diebus ⁊ noctibus · ⁊ ex diebo noctib? ⁊ horis ānū pficit motu ꝓprio · sed die pficit motu primi mobilis ¶ Venus est lucifer calidus ⁊ humidus · maliciaz martis temperat. semper comitat solē sed qñ p̄cedit dicitur lucifer · qñ sequitur dicitur vesper · colorem habet candentē ⁊ refulgentē · ⁊ electro similem · Inter sydera pl? splendet ⁊ complet cursum suū · cccxlviij · diebus · ¶ Mercuri? semper cum sole gradit · nunqm ab eo amplius · xxx · gradibus distan? · colorē habet radiātem · raro ꝓpter viciinitatem solis cernitur · eloquētia sub ipso est · aqs dicitur dominari ⁊ preesse seminibus · cursū complet. cccxxxviij dieb? · ¶ Luna nocte illumiat · lumen mutuat a sole · augmētuz patitur ⁊ decrementum · Insim? est inter planeta? · Eclipsim patitur ⁊ efficit · Maculas habet ꝓpter coniunctionem eius cum inferioribus ¶ Item corniculata imedum apparet ex eo q ps eius illuminata a nobis absconditur · Item regina celi appellat · quia sol tanqm medius planetaruz ptiapat ꝓprietates omnium ⁊ ea? ad lunam cū lumine suo transmittit · Ipsa vero luna quecūq a sole sic recipit influit Vnde quia p eā tali modo virtutes planetarū recipimus merito regina celi vocatur · Dis visis patet q qñ luna p̄mo mœnditur optimuz est semina iacere · quia tunc virtutes planetarum qua? inferioribus? influit incipit colligere · frigida est ⁊ humida · Sole precedens minuitur · sed eundem sequens crescit ⁊ ab eo elongatur · accessuz ⁊ recessus maris per eam causatur · Signa zodiaci quolibet mense percurrit ·

¶ De natura quatuor elementorum · Capitulum octauū ·

IGnis consumit ⁊ mānerat · ⁊ in similitudinem suam sibi appropinquātia conuertit · Motum facit de cētro ad circumferentiā · Ardet ⁊ lucet in materia aliena ⁊ nō in sua spera · Inferiora reducit ad superiora · quia resoluit terrea in aquosa aquosa in aerea · ⁊c · Mollificat dura ⁊ indurat mollia · subtiliat vt patet in resolutione glacei · ⁊ condensat scilicet lutuz · depurat vt in auro · ⁊ corrumpit sicut ea que consumit · frigefacit per acētens vt patet i aceto · ⁊ est penetratiuus · communicatiuus · actiuus · diuisiu? · Item ignis i spera sua non lucet · quia compact? non est · Nullum em corpus diaphanū lucet · sed poti? est illuminabile · Si autem in spera sua cōpactus essz eclipsaret omes stelle? que supra ipsum sunt · Ignis vero hic lucet apud nos ꝓpt materiam coadunatam in qua est ·

⁊ hec pãtet q; vna candela oppo
sita alteri faĉt vmbram. ¶ Aer
subtilis mobilis ⁊ perspicuus p
inspirationem ⁊ respirationem ca
loris cordis temperatiuus. decora
tur volatilibus. locus impressio
num. mansio spirituum. est ⁊ al
terabilis leuis ⁊ subtilis atq; rar?
Non lucet sicut nec aliquod cor
pus diaphanũ. sed est illumina
bilis. ¶ Aqua super celos eleua
tur. piscib? decoratur. tempesta
tibus subiĳcitur. omnes fontes ⁊
flumina ad mare continuantur.
ad locum vnde veniunt reuertũ
tur. aeri prebet aqua in formati
one volatilium ornamentum. et
vegetabilibus nutrimentũ. opti
me est terminabilis termino alie
no ꝯ mime termino ꝓprio. Aq̃ cor
pus diaphanũ omnibus est com
mune. In cristallum cõgelat
Irim i nubibus causat sordes pur
gat. ortos irrigat. febricitantes
sua frigiditate ⁊ humiditate de
lectat. naues vehit. lumẽ reapit
ad suum principiũ recurrit. loca
vacua subit. lapides cauat. ignẽ
extinguit. olim mundus purga
uit. in mari rubro populo dei ces
sit. de latere christi fluxit. hanc
christus in vinũ mutauit. ac de
ipsa baptismi materiã ordinauit
¶ Terra inter elemẽta est ĩfima
magna magis q; despecta. pon
derosa. rotunda. elementis ali
is circumdata. mater fructuũ.
radix plantarum. nutrix anima
lium. edificiorum fundamentus
defunctorũ receptaculus. machi
ne mundialis centrũ. concludit i
se infernũ frigida. sicca. opaca.
corporis humani materia. seruat
metalla. cẽtro tenetur. ex vapo
ribus inclusis concutitur. herbis
⁊ floribus ⁊ arboribus decorat.
arca eam motu circulari celus cũ
syderibus voluitur. hominibus
⁊ iumentis calcatur. Dorum que
dam terre competunt secundum
esse suum. quedã secundũ situ.
quedam secundum contentum.
quedam secundum ornatum. q̃
dam secundum vtilitatem.

¶ De impressionib? aeris. ix.

Cometes licet appareat
stella non est aliud q̃m
vapor inflãmatus ex vicinitate
ignis. hec comas luminis fundit
⁊ dicitur significare mutationes
regni. aut bella. vel pestilentias
¶ Corona est albus circulus q̃
quãdoq; apparet circa solem vel
lunam. aut stellas alias. ⁊ cau
satur ex reliquijs nubium per pla
netarum radios attractis ⁊ illu
minatis. Talis em̃ circul? signũ
est serenitatis. ¶ Asub duplex
est. scz ascendens ⁊ descendens
Ascendens fit ex partibus vapo
ris inflammatis i supremo aeris
⁊ videtur ascendere sicut si euola
rent scintille de fornace. Asub
vero descendens est ignis reten
tus in nube. qui tamen expellit
obuiãte nube frigida et cadit cõ

tinue. ꝓpter quod videtur quasi stella cadens longa que relinq̃t vestigia casus post se. Lumẽ qđ videtur nocte discurrẽtibus se p̃ cedere est vapor compactus de scẽdẽs. cui cũ nihil obuiet accẽditur confricatione suiipsius ⁊ aliq̃mdiu stat in aere ¶ Draco dicitur vapor fortis cõglobatꝰ cui frigida nubes est ad latus vnuz ⁊ calida ad latus aliud. ⁊ tunc ꝓpter conuenientiam ad calidum attrahitur ad illud. ⁊ ita incẽditur pars anterior. ⁊ hec videtur quasi spiramen draconis. media vero pars incuruatur vt serpẽs. ⁊ volat semp ad illud latus vbi calidum árcũstat ipsum. ¶ Nubes fiunt qñ virtute solis extrahũtur vapores de aquis ⁊ paludibo ac locis humidis ⁊ feruntur sursum. ¶ Nebula est id quod ex nubibus aquám pluentibo relinquitur. ⁊ ideo nebula secũdũ aristotelẽ est signuz serenitatis ¶ Caligo est vapor tenebrosꝰ. quam vulgus appellat nebulã. Iste vapor nõ eleuatur sed prius q̃m conuertatur in nubes. vel in plumã deprimit ⁊ remanet iuxta terram. ¶ Ros est id quod descendit ex vapore paruo. ⁊ i descensione sua tardat ⁊ redigitur in paruas minutias. ¶ Pluuia est aqua descendẽs ex nubibus resolutis velocitatez habens sue descensionis ⁊ hoc guttatim ¶ Pruina est ex vapore rorido qui condensat anteq̃m ex ipso resoluatur aqua. ¶ Nix generat in nube calida. cuius congelatio simul fit cũ conuersione in aq̃m. ⁊ ideo partes eius non inspissantur ¶ Grando generatur ex nube calidissima virtute solis multuz eleuata. que postq̃m in aquã resoluitur. tunc deinde in medio interstitio aeris congelatur To nitruũ est sonꝰ vaporis sicci egredientis de nube humida. Porꝛ fragor diuturnus qui post ictuz sequitur vel p̃cedit fit ex ignis extinctione in ventre nubis ¶ Coruscatio est illuminatio vaporis sicci incensi in vapore humido ¶ Fulgur generatur ex vapore grosso eleuato ⁊ calore siccato. quod cum ignee sit nature vi vẽtorum contra naturam descendit ⁊ vrit ⁊ nihil resistit. Estate precipue ⁊ in montibus frequent ꝓcutit ¶ Fulmen est vapor terrestris inflammatus. qui cum tãgit nubem que iam est in conuersione ad aquam conglutinatur. sicq; decoquitur fortissimo calido ⁊ induratur in lapidem qui vocatur telum tonitrui. ⁊ scindit q̃c quid inuenit. ¶ Iris ẽ lumen solis receptum in nube concaua ⁊ aquosa. ac soli ex aduerso oppositꝰ ¶ Glacies ẽ aqua congelata ¶ Ventus ẽ vapor terreus aeriꝰ superiora transcẽdens. ⁊ aerem fortiter percutiendo impellens. ¶ Venti sunt quatuor principales. scilicet subsolanus ab oriente temperatus habens a dextris

vulturnum deficcantem · a a sinistris eurum nubem generantem · ¶ Item a meridie est auster calidus qui fulmina gignit a pluuias largas habens a dextris affricum calidus · a a sinistris notum quidem sed pestilentias inducentem · ¶ Item a septentrione est aquilo frigidus · habens a dextris eorum niues facientem a grandines · a sinistris boream nubes constringentem · ac pluuias prohibentem · ¶ Item ab occidente est zephirus flores producens habens a dextris cyrcium tempestatem et pluuias ac tonitrua generantem · a sinistris fauonium mouentem mane nebulam sed serenum meridiem facientem Turbo est exentus de nube egrediens in seipsum reflexus · vel duoventi lateraliter sibi occurrentes, sese q; iuxta terram orbiculariter inuoluentes · ¶ Terre motus est vapor grossus cõtractus de pfundo terre · non potens exire propter superficiei terre illius soliditatem sicq; contractus siue coartatus in interioribus cauitatibus terre terram concutit ·

¶ De tempore · Cap · x ·

TEmpus est mẽsura motus primi mobilis · Ex hoc patet q; hic est tempus a non in celo secundum suã substantiam · quia hic mutant omnia a non ibi · hic enim est nũc hiems nũc estas · nũne pax nũc discordia · nunc tranquillitas nũc tempestas ¶ Mutabilitas rerũ ostenditur in hoc q; ea que mundus precipue amplectitur · scilicet sapientia a potentia in oriẽte cœperunt a nostram terrã habitabilem percurrerunt vsq; ad occidentem · In signum q; omnia tẽdant in occasum Nam studium sapientie cepit in egipto · post fuit in grecia · post hoc rome · deinde in francia a anglia · Similiter regna fuerunt primo in oriente · post in grecia · post apud romanos · nũc potestas imperij residet in germania · Propterhuiusmodi compatiacobus vitam nostram a hec mutabilia vapori · Isaias somnio a baculo arundineo · et liber regũ aque dilabẽti · Differẽtia est inter tempus euũ a eternitatẽ · Nam tempus habet principium a finem · Euum caret fine sed non principio · Eternitas caret vtroq; termino · quia ẽ mẽsura increata · Iste sunt etates mũdi ¶ Prima est ab adam vsq; ad noe · habens annos iuxta hebreos · M · dc · lvi · Sed iuxta · lxx · ij M · cc · xlij · ¶ Secunda ẽ a noe vsq; ad abrabam · habẽs annos secũdũ hebreos · cc · xcij Sed secundũ · lxx · M · lxxij · ¶ Tercia ẽ ab abrabaz vsq; ad dauid · habens ãnos secũm hebdcccc · xlij · Sed secundũ · lxx · M · c · xxxi · Quarta ẽ a dauid vsq; ad trãsmigrationẽ babiloñ

habens ānos secundū hebreos · cccc · lxxiij · Sed secundū · lxx · cccc · lxxxv · ¶ Quinta etas ē a transmigracōne babilonis vsq; ad xp̄m · habens ānos secundū hēb · dlxxxix · Sed secundum lxx · dlxxviij · ¶ Igit ab exordio mūdi vsq; ad xp̄m habem? annos secundū hēb · prosequēte beato hieronimo · iij M · dcccc · lij · Sed secūduz · lxx · quos greca sequēt · v M · d · viij · Eusebius aūt quē orosius secutus est inter vtrosq; incertus numerat annos · v M · c · xxx · qs pene oēs latini sequuntur ¶ Sexta etas est a xp̄o vsq; ad finem mūdi · ¶ Septima est quiescentium q̄ currit cum sexta ¶ Octaua est resurgentiū · ¶ Porro secundū hebreos in prima etate mūdi fūt generationes decem · In secūda decem · In tercia · xiij · In quarta · xvij · quas tamen matheus grā ministerij · xiij · ponit In q̄nta xiij · ¶ Etates hominū sunt iste ¶ Prima est infantia a natiuitate ipsius hominis vsq; ad annos septem · ¶ Secunda ē pueritia vsq; ad ānos · xiij · ¶ Tercia ē adolescētia a q̄ndecimo anno vsq; ad · xxviij · Quarta est iuuētus vsq; ad · xlix · Quinta est senectꝰ a q̄nquagesimo vsq; ad · lxxix ¶ Sexta est decrepita ab anno · lxxx · quousq; vita finit ¶ Dignitas dominice diei notatur in hoc q̄ fuit prima dierum · Item vt dicit erit vltima dies · Item nox illa nō precessit Item nox illi non succedit · Item celū et terra in ea creata sunt · Item angelus in illa conuersus est ad deum · Item primo data fūt in ea filijs israhel mandata · sicut dicit Origenes · Item xp̄s in ea natus est Item christus in ea resurrexit · Item sp̄ūs sanctus datus est in ea apostolis · Item omnes in ea resurgemus at q̄ iudicabimur Item in ea fruem? continuā di perpetuo in laude dei

De angelis in cōmuni · Capitulum vndecimuz

Angelus secūdū Dam̄ · ē substātia intellectualis semper mobilis · arbitrio libera · incorporea · deo ministrās immortalitātē suscipiens scd̄m g̃tiam nō naturā Substātia ponitur in hac diffinitione p genē q̄ ponitur ad drām accidentis · Intelligitur etiam hic substātia qualitercunq; composita scz ex eo quod ē q̄ quo ē · Intellectualis dicitur potius q̄m rationalis · quia ratio ē virtus collatiua causе et causati · q̄ ideo composita · Intellectus autē de ratione sui n̄ habet collationez · sed est sine inquisitiōe q̄ compositione · q̄ ideo competit nature magis simplici pro differentia vt ē angelus Ratio autē ē drā nature min? simplicis scz hominis Semp mobilis non dico de loco ad locū · ꝫ mobilitas dicit hic triplicem vertibili

tatem in angelo · scilicet nature · intelligentie ⁊ voluntatis · Mobilitatē eñ habet nature · quia omne creatum vertibile est in nihil · nisi manu omnipotentie dei contineatur Similiter angelus mobilitatem habet intelligentie · quia licet in angelo non sit viāssitudo intelligentie quo ad scita cognitione i verbo cum deiformem habeat itellectum secundū Dionysium · potest tamen in eo quo ad cognitionem rerum i propria natura esse viāssitudo mtelligētie q̄ ad discēda · ⁊ hoc est qđ ait augustinus · q̄ oñe creatū habēs intellectum intelligit vnuz post aliud · Item in voluntate mobil' est angelus · quia nō simul vult hoc ⁊ illud · Item potest dicā sēper mobilis motu dilectionis · Arbitrio libera · hoc non dicātur ꝓpter deflectionem ad bonum indifferenter ⁊ ad malum · sed ꝓpē liberam electōnem eorum que voluerit · Vnde augelus bonus sēper eligit libere bonū · ⁊ angelus malus libere ac sine coactioē malum eligit · Incorporea · Nota q̄ angelus habet ꝓprietatem corporis non naturā · sez in loco contineri Cum eñ corpus sit in loco ⁊ circumscriptiue ⁊ diffinitiue · angelus tantum diffinitiue est i loco · Deo ministrans · Ministeriū ponit hic ꝓ quocūq̄ obsequio · ⁊ secundum hunc modum tam assistentes q̄m ministrantes q̄m etiā demones ministrant · Immortalitatem fuscipiens secundum gratiam non naturam · quia tēderet in nihilum · nisi per gratiaz cōseruationis continueretur ¶ Angelo attribuunt quatuor · scilicz essentie subtilitas · intelligentie perspicacitas · libere arbitrij facultas · discretio personalis · In tribus primis cōuenit anima cū angelo · In quarto autem non · q̄z anima non est persona Habet ⁊ alia tria angelus · scilicet virtuositatē in operando · officiositatē in ministrando · immutabilitatez post electōnem siue in bono siue in malo · ¶ Differētie quatuor assignantur inter angelum ⁊ animam · Prima est ⁊ principalis penes esse naturale · q̄ anima est nihilis corpori etiaz actu separata · angelus nō · ¶ Secunda ē penes esse logicum id est diffinitionem · quia anima rationalis ē sed angelus intellectualis Anima eñ apprehendit inquirendo ⁊ cōferendo · Angelus autem intuendo ¶ Tercia assignatur penes eē methaphisicū id est separatū a materia ⁊ motu · quia āgelus nō habet passibilitatē nisi respectu superiorum · Anima vero etiam respectu inferiorum sensibilium quia immutatur a sensibilibus · ¶ Quarta est penes esse theologicum · quia aima vertibilis est a bono ad malum · ⁊ econuerso · Angelus vero non · quia manet in eo ad quod se conuertit · siue bonum sit illud siue malum An

geli sunt ōnes similes in eo q̄ im
mortales · inuisibiles · indissolu
biles · simplices · discreti · perso
nis icommutabiles · incōmutabi
les alteri nature · Sed dissimiles
sunt in domis nature ⁊ grē ⁊ glori
e · Preterea dīat dionysius · q̄ i
omni natura spūali creata aliud
est essentia · aliud virtus · aliud
operatio ·

¶ Distinctio celestium ierar
chiarum · Capitulum · xij ·

Ierarchia triplex est sci
licet supcelesti⁹ · celesti⁹
⁊ subcelestis · Supercele
stis est in tribo personis vt qui
dā dixerunt ⁊ male · quia sc̄dm
dionysiū Ierarchia dīat ordinē
⁊ ille absolute non est in trib⁹ p
sonis · sed tm̄ ordo nature · Cele
stis est in ordinibus angelicis ·
Subcelesti⁹ in hominibu⁹ sācti⁹

¶ Porro ierarchia celesti⁹ diui
ditur in superiorez · mediam · ⁊
inferiorem · Superior continet
tres ordines · scz seraphim · cheru
bim · ⁊ thronos · quorū primi cō
siderant dei bonitatē · secundi ve
ritatē · tercij equitatem · Item in
primis deus⁹ amat vt caritas · In
secundis noscit vt veritas · In
terrijs sedet vt equitas ¶ Medi
a continet dominationes · prīa
patus · potestates · quoruz p̄mi
officia regunt angelorū · sequen
tes capitibus presunt populorū ·
vltimi potestatem coercent demo
nū · Itē in primis deus dominat⁹
vt maiestas · In sequētibo regit
vt prīcipatus · In vltimis tuet⁹
vt salus · ¶ Inferior ierarchia si
militer cōtinet tres ordines · scz
virtutes · archāgelos · angelos
Ad quorū priores ptinet miracu
lorū operatio Ad secūdos magno
rū negociorū denūciatio · Ad ter
cios hūane custodie solliciturdo ·
Itē in primis deꝰ operat⁹ vt virt⁹ ·
In secundis reuelat vt lux · In
tercijs nutrit vt in spirans · Hec
dicta sūt secundū Grego · Sed
secūdū Dionysiū · Virtutes sūt
medius ordo secunde ierarchie ·
⁊ prīcipatus primus ordo terci
e ierarchie · Hic attende q̄ in q̄li
bet trium ierarchiarum p̄missarū
notat⁹ trinitas p̄sona⁊ diuina⁊
vt patet in celesti ierarchia tā su
periori q̄m media q̄m etiā inferi
ori ·

¶ De ꝓpriesatibo āgelorum in
commun̄ · Capitulum · xiij ·

Angeli sc̄dm Isidorū sūt
spūali substātia facti ·
āte oēm creaturā creati ·
natura mutabiles⁹ oditi · ꝯ ꝓtēpla
tione imutabiles facti · aio ipassi
les · mēte rationales⁹ · feliātate se
curi · futuri prescij · iussi mundū
regūt · missi corpa aerea sumūt · i
celestibo ꝺmorāt⁹ Horū · de eoꝺē
Inuestigemus inuestigabilia ·
⁊ prīo spūs eē potētes · gl'osos ·
btōs · distinctos in p̄sonis · dis
positos i dignitates · stātes ab ini
āo i ordie suo · pfōs i gne suo · i
mōrlitate ꝑpetuos · mēte puros

v ·

affectu benignos · religione pios · in vnanimitate indiuiduos · pace securos · diuinis laudibus ⁊ obsequijs deditos · Item secundum bernardum · In angelis est dignitas creationis · gra confirmationis · amor creatoris · visio deitatis · Est in angelis preterea sicut supradictum est essentie subtilitas · intelligentie perspicacitas liberi arbitrij facultas · agilitas velocitas · prompte omes obediunt · maiores sine elatione presunt · minores sine vicio subsunt · q ad exteriora exeunt ab interiori contemplatione non recedunt · omnem virtutem inferiorum superiores participant ⁊ non econuerso · qui excellunt in natura precellunt in gra ⁊ in gloria · In eodez ordine creduntur alij esse alijs dignioes Duplicem habent visionem · scz matutinam ⁊ vespertinam · Illuminationes quas a superioribus recipiunt alijs tribuunt ·

¶ De proprietatibus ⁊ officijs singulorum ordinum · Ca · xiiij.

SEraphim est seraphim in amore dei ardere ⁊ alios ad incendium diuini amoris promouere · ⁊ deum ordinate diligendi formam tribuere · Isti immediate deo iunguntur ⁊ ideo perfectius in ipsas operationes theophanie deferuntur · ad aliud qd cunq extra amatum no diuertunt ¶ Cherubim primo ⁊ principali ter relucet diuini luminis radio propter eo q vicinius prime veritati iunguntur · Horum officium est promouere homines ad diuinam cognitionem ideo pre ceteris dicuntur lucere · q plenitudinem quam suscipiunt alijs inferioribus communicando transfundunt · ¶ Throni dicuntur eo q in eis deus sedeat · ⁊ iudicia sua decernat In his ergo primitiue relucet rectitudo diuini iudicij · Di quoq dei virtute qua super se accipiunt ad inferiores transfundunt · ¶ Dominationes dicuntur · quia ceteris angelis dominantur · ab omni oppressione sunt liberi · ⁊ nulli inferiori subijciuntur · Horum officium est secundum gregorium · In bello spirituali instruere qualiter oporteat prelationis officium exercere · ⁊ qualiter debeat subditis dominari Horum officium est etiam secundum dionysium timore seruili deposito in deum moueri ⁊ incessanter ei famulari · Principatus subditis angelis presunt · ⁊ eos ad ministerium diuinum explendum disponunt · Ad hos pertinet secm dionysium vniuersale regimen vnius regni vel gentis ductiuum ad dei similitudinem Ministerium quoq eorum est secundum Gregorium · docere homines exhibere reuerentiam vnicuiq secundum gradum suum Horum etiam est promouere homines vt no propter vtilitatez propriam sed propter solius dei honorem et amorem faciant iustitiam ·

¶ Potestatibus secūdū ꝟ fitorū virtutes aduerse subiecte sunt · ne mundo tantū noceāt quantuz cupiunt · Dorꝝ officium est secū dum Grego · illos qui spūali cer tamine defudāt cōfortare · ⁊ ne regnū spirituale amittant defen dere · Et scd̄m dionysiuz · ad ip sos spectat āgelos inferiores q̄n tum possibile est diuine potentie conformare ¶ Virtutes sūt infa tigabiles ad executionem facien doruz · ⁊ robusti ad perceptionē munerū · Dorū officium est secū dum dionysium · docere prelatos vt facile et perseueranter que ad officiū prelatiois pertinēt exeq̄n tur · ⁊ ipsius onera sustineāt pa tienter · Itē p istos miracula fiūt ⁊ virtutes faciendi miracula pfe ctis concedūtur ¶ Archangeli summi nunciꝫ nuncupant ⁊ sum ma nunciant · Dorum officiū est secundū grego · de illis que per tinent ad promotionē fidei · vt de natiuitate xpi · ⁊ factis eiꝰ homi nes expedire ⁊ demones ab homi nibus remouere · Et secundū di onysiū pphetias reuelare · Isti il luminacōnes quas a superioribꝰ suscipiunt inferioribus annunci ant ⁊ per eosdem nobiꝰ ¶ Ange li sunt celesti dispositione vltimi ⁊ hominibꝰ magis ꝓpinqui · An gelus nomē est officiꝫ non natu re · Isti minora nunciant ⁊ hoies ad diuinā cognitionem ducunt · ⁊ vt iuste viuant instruunt · Di sursum extenduntur per dilectō nē dei · ⁊ in semetipsis firmantur per custodiā sui · ac sub se ꝓgre diuntur ad auxilium proximi · ¶ Nos aūt assimilari debemus se raphin per caritatem · cherubin p cognitionem · thronis per equita tem · Item dominacōnibus carnē subiugando · principatibus reue rentiam nostris maioribus exhi bendo · potestatibus temptacōni bus diabolicis resistendo · Item assimilari debemus virtutibus p compassionem · archangeliꝫ per instructōnem · angeliꝫ per obse quij exhibitionem ·

¶ De cognitione ⁊ motu an gelorum · Capitulum · xv ·

Angeli cognitionem hūt matutinam · hoc est cog nitionem rerum in verbo Item vespertinam id est cogni tionem rerum in se · Item meridi anam id est apertam dei visionē Est et alia cognitio angelica p ut scilicet maioreꝫ indicant mino ribuꝫ que p diuinaꝫ theophani as perceperunt · Theophania ve ro est ostēsio alicuiuꝫ cognosci bilis de deo per illuminationē de deo venientem · ⁊ hoc potest esse vel in simbolis vel facie ad faciem ¶ Nota q̄ angelus cognitione rerum in ꝓpria natura cognoscit plura sit̄ habitu nō āt actu · Cir ca incarnationē ⁊ passionē xpi sci uerūt angeli substātiā facti · sed non omnes circumstantias · pre terea quecunq; cognoscūt āgeli cognoscūt remota sic ⁊ ꝓpinqua ·

quia cognitio eorum non est per sensum · sed per intellectum ·

Status angeli triplex est · sciz innocentie · gratie ⁊ glorie · Distinguit motus angelorū triplex secundū Dionysiū · sciz circularis · rectus ⁊ obliquus Circularis est ab eodem in idem · ⁊ circa idem cētrum immobile · hunc motum habent angeli. quia immediate recipiunt illuminationes a deo · ⁊ per illas reuertuntur ad deum Istud autē inuenit superiori ierarchie tm̄ Itē motu recto mouētur qm̄ p̄cedunt ad prouidentiam subiectorū recte omnia trāseuntes · ⁊ ibi non reuertuntur ab eodem in idem. sed de uno ad aliud · Item est in angelis motus obliquus qm̄ cognitionē inferiorum quibus prouident reflectūt in deū primū principium ⁊ finem pulcri ⁊ boni · ¶ Nota differētiā inter assistere ⁊ ministrare · quia assistere est facie dei cōtemplari · sic assistunt omnes angeli boni · Itē assistē est immediate recipere illuminationes a deo · Sic assistunt tres primi ordines tantuz · Item assistere est appropinquare deo ⁊ extraneū esse missioni ad exterius Sic assistunt quatuor primi ordines ¶ Ministrare vero est nunciare pro temporis opportunitate · ⁊ operari secundū officiū. est ei ministeriū nūcij vel officij ¶ Erratū est circa motū angelorū tribus modis · Dicebant enim quidā philosophi q̄ angeli nunq̄m mouent sed mouent speras ⁊ uolūtates hominū · Itē dixerunt quidam q̄ angelus fit i pluribus locis ⁊ etiam vbiq̄ si uoluerit · Item dixerunt alij q̄ angelus sic uenit de fine spacij q̄ non transit media sed transilit · Illud quoq̄ pretermittendum non est q̄ unusquisq̄ ordo ab eo denoiatur quod respectu inferiorū ordinū excellētius accipit in mundo

¶ De prelationibus angelorū Capitulum decimumsextum ·

Dicunt quidam angeli regionibus vt dicatur in danieli · Principes greco rum ⁊ princeps persarū ⁊c · Quidā vero presunt ecclesiis · Apoc · Angelo ephesi ecclesie scribe · Item alij presunt personis · Act · Angelus petri credebatur ad ostium stare ¶ Quidam etiam spiritus malignī dicunt vicijs preesse Unde vocatur aliquis spiritus luxurie vel superbie ⁊ huiusmodi ·

¶ Que autem prelationes permaneant vel que cessent post hanc vitam ¶ Sciendum q̄ ierarchie stabunt semper quantuz ad stātiam beatitudinis ⁊ quantuz ad gradum dignitatis · ⁊ nobilitatem domi gratuiti ac nature · Cessabunt autem prelationes angelice super homines ⁊ āgelos quo ad actum regiminis secundum gubernationem mundi ⁊ electorum secundum viam ad patriā.

¶ Prelatio autem in demonibo quo ad officiuz insultandi a irridendi secundū q̄ vnus puocat alterū in malicia nō destruetur. ℞. Superbia eorū qui te oderūt ascē. Nec destruetur quantuz ad maliciā a naturam. Cessabit autē eorū prelatio quo ad officium temptandi eos qui sunt ivia In hominibus etiam prelatioēs euacuabuntur. quia nō erūt decani centuriones aliarche a huiꝰ modi In creaturiꝭ similiter cessabit prelatio. quia superiora non manebunt tunc nec inferiora sic modo.

¶ De confirmatione angelorum. Capitulū decimūseptimū.

Confirmationē habet angelus ex trib?. ex natura. ex grā. a gloria Ex natura. quia natura spūalis tantum semel vertibilis est i bonum vel in malum nisi ex vnione eiuꝰ cum alio sicut patet in anima q̄ dum est in corpore potest mutari sepius de bono in malum a econuerso. soluta vero non. Huiꝰ ratio est. quia natura pure spiritualis ꝓpter simplicitatem suā totā se cōuertit ad id quod eligit. qđ non facit natura vnita. quia corpus habet retrahens. ¶ Ex grā similiter habet confirmationem. quia si aliquid connectitur stabili eterno vinculo perpetuo. illa cōnexio semper manet. Sic angeli colligati sūt stabili eterno. scilicet deo. a hoc vinculo idissolubili caritatis. Apostol? Caritas nunq̄m excidit. ¶ Ex gloria quoq; habent eam. quia cum deum habeant per gloriam qui ē forma cōpletiua āgelicā desideriꝭ non vagantur extra ipsum. vt q̄rant quicq̄z illo melius vel desiderabilius aut iocundius. Nihil eiꝭ in creaturiꝭ inuenīt quod possit eos a fonte dulcedinis auertere. ¶ Tenendum est itaq; q̄ angeli boni ex libertate arbitrij ad deum conuersi statim fuerūt ꝓ gratiam a gloriam in voluntate cōfirmati. fideles ac felices effecti atq; in ratione illuminati. vt nō solum cognoscerēt res in ꝓprio genere. ꝫ etiā in arte hoc est in verbo. Acceperūt insup pfectionez in virtute operatiua siue exequātur illā assumpto corpore siue alias. atq; perfectōnem in virtute contemplatiua. qua quocūq; mittantur intra deum currunt.

¶ De custodia angelorū. Capitulū decimūoctauū

Angeli nob ad custodiam deputati tenent nos stātes ne cadam?. a cadētes nos adiuuāt vt surga?. Nec vnq̄z nos deserūt etiā pcātes q̄n sp sint pati auxiliari si velimus hoc tñ fallit i obstinatiꝭ. a quorū custodia desistit āgel? actualiē paratus est tamen custodire eū si redire velit. q̄n nunq̄m deserit tur homo ex toto ab angelis.

¶ Nota q̄ xp̄s non habuit sibi deputatum angelū · quia anima eius superior fuit omni angelo · Sed habebit vnum antixp̄us · quē licet p̄pter nimiam obstinationem suaz non sit habiturus ad p̄motionē · habebit tamē ad accusationem · ¶ Effectus autem angelice custodie multiplex est ¶ Primus est impedimenta vi & occasiones peccati remouere · Exo · Mittam angelum precursorem qui ejiciat iebuseum Secundus est temptacōnes mitigare Dañ · Angelus dñi descendit in fornacē ac̄ · ¶ Tercius est contra hostes visibiles adiuuare Regū Delizeus vidit castra angelorum · ¶ Quartus est orationes nostras & elemosinas deo presentare & p̄o nobis oraē · Tho · Qñ orabas cum lacrimis ¶ Quint? viam ostendere · Tho B · Ego sanum ducam & reducam · ¶ Sextus ē in agendis dirigere · Zach · i · de angelo qui instruxit eū de quatuor fabris ¶ Septimus se ipsū & alia secreta reuelare · Tho B · Ego sum raphael angelus · ¶ Octau? est a peccatis excitare · Act · xij · Surge velociter · ¶ Non? est ad feruorem excitare · Ap̄c · Surge grandis restat tibi via. ¶ Decimus est consolari Tho · Forti animo esto in proximo est vt a deo cureris ¶ Vnde cimus de peccato increpare · Judicū · dixit angelus populo isr̄l. Cur hoc fecistis ¶ Duodecim? potestates? contrarias? arcere ne tantum nocere valeāt quantum vellent · Tho · Qualiter angelus asmodeum ligauit Angeli seruiunt nobis p̄pter tria · scilicet p̄ruine siue reparationez · homines enim saluandi intrabunt locum cadentium angelorum · Itez p̄ meriti acidentalis cumulationē quod auget in eis vsq; ad diem iudicij · Item p̄pter amoris erga nos demonstrationem · Dionysius attribuit angelis tres actus · scilicet purgare · illuminare · perficere Purgant itaq; āgeli amouendo fantasmata que impediūt illuminationem quā angelus intendit facere in nobis · Vnde tria remouent ab aīma scilicet ignorantiam & nubila fantasiarum ac falsas opiniones philosophicarū rationum reuelationi contrariarū ¶ Illuminat vero aīmam triplicit̄r · scilicet ad sensum vt patet qū manifestant aliquid in assū pto corpe · & hanc potestatē diabolus etiam habet · Secūdo per imaginacōnē p trāsmutationem specierū ponēdo & diuidendo secūdū exigentiā rei quā volunt reuelare · Tercio ad intellectū & talis illuiatio solū p̄fecta ē · Notā dū est q̄ angelus nō solū illuiat intellectū efficiendo cognitionez in aia · q; nō p̄t intellectui nouā spēm creaē · nec habituz noui luminis creaē · ꝯ nec ei? itētionē q̄ vult ouertē · hec ei tria req̄runt vt intellect? nī aliquid itelligat

scilicet spēcies qua cognoscat · & lumen in quo cognoscatur · & intentio qua conuertat se intellectus super spēciem · Illuminat autem angelus intellectum nrm exātando & disponendo & lumē diuinū in nos transfundendo · fā ät em̄ vt dictum est in fantasia transmutationem spēcierū cōponendo & diuidendo secūdū exigētiā rei quam vult reuelare · Item irradiat lumen intellectus sui super illas vt moueat intellectum nostrum · vt sic plura & subtiliora videri possint i lumine duplicato Item exātat intencōnem anime aliquo motu vt se cōuertat sup illa fantasmata abstrahendo ab alijs · perfiāunt etiam id ē promouent ad melius · ¶ Vtrum āgelus incēdere possit affectum hūanum · nota q hoc tripliciter intelligi potest · scz vel efficiendo · vel mouēdo · vel exātando & adiuuādo · Primo modo solus deus inflāmare potest affectū · Secundo modo ipsum desideratū inflāmat affectū Terāo modo potest angelus affectum nostrum incēdere · De istis habemus exemplum in naturis · quia primo modo ignis accendit ligna · secūdo modo ligna accendunt ignē · terāo modo qui igni ligna apponit ignem incendit · Differentia est int̄ immittere cogitationem & incendere & mentem illuminare · quia cogitacōnem immittere est vt diät deda intus creare & facere cogitationem · Sed incendere est cogitationem iam factam inflāmare · Illuminare vero est dare reuelationem de aliquo occulto intelligibili ·

¶ De locucōne angelorū · xix

VErbum triplex est scilicet mentis oris operis · Verbo mentis loquitur deus angelis & econuerso · Item deus anime & econuerso · Item diabolus deo cuius tñ intentio deum latere non potest · Verbo autē & loquit̄ homo homini · & angelus homini in corpore assumpto Et verbo operis loquitur de? diabolo & āgelus diabolo · ¶ De locutione itaq; angelorū nota q; angelus loquit̄ deo cū in motū admiratois ex visis exurgit · vel cū affect? suos ei presentat · quos tñ eū non latere minime dubitat ¶ Angelus vero loquitur āgelo mētis sue spēcies ostendendo mediante illuminatione quadā spirituali irradiante ab ipso · Item angelus facät aliquid coram āgelo · quo facto intelligit quod ante non intelligebat · & sic loquuntur omnes omnibus · scilicet maiores inferioribus & econuerso · Item loquitur angelus angelo per cognitionem diuini luminis ipsum instruendo · Sic non loquuntur omnes ōmibus nec omnia · sed tantum superiores inferioribus de his que per diuinas theophanias percæperunt ·

¶ Loquitur autez angelus homi
ni dupliciter · Primo modo ver
bo vocali in assumpto corpore · ꝫ
tunc sicut non profert sonum in
organis materialibus secunduz
naturam · ita nec circulariter im
mutat medium quemadmoduz ē
in voce naturali · Vnde nō audit
nisi ab illo ad quē ordinat · ⁊ si
militer est in apparitionibz āge
lorū quos quidā videt · ⁊ alij eq
ppinqui non vident · vt apparet i
helyzeo ⁊ puero eius · Dicūt tñ
aliqui q angelus nunq̄m appa
ruit vel apparet aut loquit homi
ni in subiecta creatura · Sed ita
tionē siue similitudinē ponit in o
culo eius · vel intencōnē vocis po
nit in aure illius · ⁊ ibi recipit sē
sus cōmunis species illas · ac dei
de perueniunt ad imaginationē,
post hoc ad intellectū · ⁊ hoc est
qđ dicitur angelus apparere vel
loqui homini ¶ Secundo modo
loquit āgelus homini per impres
sionē rerū sensibiliū instrumen
to imaginis · ⁊ sic loquit vigilā
tibus ⁊ dormientibz · Itē angel?
loquit diabolo species sui intelle
ctus ei sine aliqua illuminacōne
ostendendo · Itē loquit diabol?
homini dupliciter · quia quādoq
sensum immutādo · ⁊ hoc vel ima
ginē alicuius rei imprimendo in
strumēto visus · vel subiiciendo
visui similitudinē alicui? rei ¶
Secūdo modo loquit diabolus
homini p impressionē rerum sensi
biliū instrumēto imaginis · ⁊ hoc
fiat qūandoq vigilantibus · qñ
q dormientibz · ⁊ sic immittit co
gitationē mali · Cogitacōnē ve
ro malā nō potest immittere que
tantū p cōsensū mala fit · Est e
tiam locutio aiarū · quia anima
loquit deo per desideriū · cuius af
fectiones nude sunt dei oculis ⁊
aperte Anima similiter loquitur
angelo · sed hoc per voces corpis
quas bene perapit angelus sicut
⁊ alia sensibilia · Vnde aima ex
istens in corpore aliqua speciali
potestate loquendi non indiget
ad angelos · sed habebit exuta
corpore ¶ Item anima loquitur
diabolo · quia similitudines affe
ctionum imprimuntur sensibus
vbi diabolus legit eas ·

¶ De specialibus nominibus
angelorum · ¶ Capl'm · xx ·

OE michael sciendum et
gabriel ⁊ raphael q hec
sunt nomina ppria ange
lorum · licet ⁊ eorum interpretati
ones alijs sunt cōmunes · sed eo
rum ppria sunt · quia eis horū no
minū interpretacōnes cōueniunt
excellentius · ¶ Michael interp
tatur quis vt deus · hic est de or
dine principatuum · ⁊ attribuū
tur ei quatuor · scilicet eē prepo
situm paradisi id est ecclesie · sic
⁊ olim fuit princeps synagoge ·
Itez deferre animas in paradisū
sed hoc intelligas q gloriosius
deferat q̄m alij ¶ Item pugnare
cum draconе id est cum diabolo
sicut legitur in apocalipsi · Item

vehiré in adiutoriũm populo dei Gabriel interp̃tat fortitudo dei Dic est de ordine archangelorũ et merito · quia magna nunciat · Raphael interpretat medicina dei et est de ordine angelorum · quia vnam psonam custodiuit ·

¶ De casu angeli · Capt̃ · xxi ·

OMnes angelos fecit deꝰ bonos non tñ summos · sed medios int̃ summum bonum et bonum cõmutabile qđ est creatura ita q̃ si cõuerterent ad amandum qđ erat supra se · ascenderent ad statum gratie et glorie Si vero cõuerterentur ad bonum cõmutabile qđ fuit infra se · hoc ipso ruerent in malum culpe et pene · quia non est de decus peccati sine decore iustice ·

¶ De spirituali casu demonis · Capt̃ · xxij ·

OMnis diaboli fuit duplex scilicet spiritualis et localis Spiritualis quidẽ quia cecidit de nature puritate · de libeꝛi arbitrij ad bonum flexibilitate · de luce in tenebras · de scientia in ignorantiam · de innocentia in culpam · felicitate in penam · de dilectione in odiũ · post casum enim factus est impenitẽs et obstinatus in malo ꝛ execrat? a vero · et deordinatus in bono · et infirmatus i virtute · et excluſus a dei cõtemplacõne Preterea voluntas eius impia cõuersa est ad hominis odium et inuidiam · Vnde toto conamine nititur ad eius subuersionem p̃ temptationem multiplicem ·

¶ De locali casu demonis · Capt̃ · xxiij ·

OMnis ecia diaboli localis fuit · quia in infernũ vel in aerem caliginosum qui est i medio interstitio aeris corruit · Demones em̃ non sunt in superiori parte aeris ne lumĩe gaudeant · nec sunt in parte inferiori ne nimis contra nos seuiant

¶ Vnde notandũ est q̃ in demonibus est tria considerare · scilicet naturam · officium et peccatum · Et nature quidem cõuenit locus summus id est celũ · in quo tam q̃z in loco congruo sunt creati et postmodũ in natura si stetissent pficiendi · Officium vero qđ hñt exercẽdi homines cõuenit locus medius id est aer caliginosus · vbi et satis ꝓpinqui nobis sunt ad temptandum · et tamen non habent lumen ad gaudendum · Sed peccato cõuenit locus infimus scilicet infernus · Vnde demones post finem mundi quãdo cessat eorum officium detrudent̃ insimul in infernum Dicunt quidam q̃ angelus ceciderit secũda die sed communior opinio est q̃ prima die subito post creacõnem suã Dicitur cõmuniter q̃ decem? chorus angelorum ceciderit · sed hoc non dicitur q̃ decem ordines angelorum fuerint sed tot de singulis ordinibus ceciderunt quot poterant facere chorum vnum ·

¶ De restauracõne ruine angelo rum · Capl' · xxiiij ·

Angelorum ruina restaurabitur p saluandos Dicit autem Augustinus · q tot homines saluabũtur quot demones ceciderunt Sed Greg? dicit · q tot homines saluabũtur quot angeli pstiterunt Dixerũt eciam quidam q duo parietes erunt in celo · scilicet vnus hoim et alius angelorũ et q ruina angelorum restaurabitur per virgines et de alio pariete tot erunt saluandi quot in alio pariete fuit virgines et angeli ·

¶ Quare pecatum diaboli sit irremissibile · Capl' · xxv ·

Quare pecatum diaboli sit irremissibile assignantur plures racõnes · Prima est scdm Augustinuz · quia nullo suggerente pecauit · ideo nullo repante redibit Secunda racio est · quia scdm Damascenum contra deiformem intellectũ peccauit · quãto autem nobilior est cognitio tanto peior est error · Seruus enĩ sciens voluntatem domini nc̃ Tercia scdm eundem Damascenũ · Diabolus nõ est susceptibilis penitẽcie vnde nec venie, Quarta est · qz in diabolo extincta est sinderisis quantum ad hoi pmotionem Quinta qz natura spiritualis tantum semel vertibilis · eo q totam se cõuertat · qd homo non faciat quia caro semp repugnat spiritui Status angeli mali triplex ẽ vt patere poterit ex pdictis · Primus sciz innocentie Secdus culpe Tercii pene et miserie ·

¶ De pprietatibus demonum Capl' · xxvi ·

Demones sunt spiritus impij humani generis i imaĝ · mente rationales · in nequicia subtiles · nocendi cupidi · per supbiam tumidi · semp in fraude noui · immutant sensus inquinant affectus · vigilantes turbant · tormentes per somnia inquietant · morbos inferunt · tẽpestates cõciant · in luas angelos se transformãt · semper infernum fuuz secum portant · in idolis sibi diuinũ cultum vsurpãt · super homos dominari appetunt · magice artes p eos fiunt · homis ad exercitium dantur · semp fimi hominis insidiant' · Triplici acumine scientie vigent demones · Primo subtilitate nature et hoc p cogmcõez vespertinã · secdo ex pietia tpm · tercio reuelacõe sup nozũ spirituũ · Primo mõ intelligunt naturalia pncia · secdo mõ natuãlia futura · tercio modo cognoscũt eciã voluntaria · Multipliciter diabolus noiat' p quod et ppetates siue cognoscunt' Vocat' enĩ diabolus qd interptat' defluens · qz defluxit id ẽ corruit spũaliter et localiter sicut dictum est · grece qz interptat' diabol? elausus ergastulo · et hoc cõuenit sibi qz nõ pmittit' tm̃ nocere quantũ

vellet · Primo secm ethimologiam diabol? dr̃ a dia qđ est duo et bolus qđ est morsell? q; duo ocádit scz corpus et animā · Jtē vocat demon id est sanguineus · et hoc ꝓpter peccatum Vel sciēs · q; viget triplicá sciēcia sic dictū est Jtē vocat belial qđ interptat absq; iugo vl absq; dominio · q; ꝑ posse pugnat cōtra eū cui deberet esse subiect? Jtē belsebub qđ interptat vir muscarū id ē aiarū peccatricū que reliquerūt verum spōsū cristū Jtē satbanas id ē aduersans? Vnde petrus Aduersarius vester diabol? circuit nē Jtem behemoth id est bestia · q; fāt bries bestiales Jtē leuiathan id est additamentū eorū q; peccata peccatis cumulat ·

¶ De malicia diaboli cōtra nos Capl̄ · xxvij ·

Diabol? nocet homini multipliciter · q; ꝑ violencia et hoc qñq; exterius corpus ledēdo sicut fecit Job · qñq; intus membra ligando sicut ē in obsessis ¶ Et ꝓpter hoc dat parvulis āgelus bon? ne diabolus in his ledat eos vel excedat Jtē nocet ꝑ impressionē imaginū mala suggerēdo · vel ꝑ cōmotionem sanguinis ad peccatū accēdendo vel sensus exteriores ꝑ obiectionem falsarū formarū decipiendo · De bis et similib? dicit Greg? · q; diabolus a opprimendo rapit · a insidiando circūuolat a suadendo blandit · a minando terret · a desperando frangit · a punitendo decipit · ¶ Diabolus decipit homines q̃tuor modis · Primo suadendo bonū sed hoc ꝓpter malum vt cum homini instabili suadet ingressu religionis · ꝓpter hoc vt postmodum apostatet ¶ Secdo suadendo malum sub specie boni vt piurare p rebus alterius cōseruandis ¶ Terćo dissuadendo bonum tamq̃ nocuū · vt cū dissuadet probo viro religionis ingressum · ne de hoc peniteat et egrediens cōfundatur · vel qñ dissuadz alicui oracōnem vel elemosinam ne p hoc incurrat vnam gloriam ¶ Quarto dissuadēdo malum vt ducat ad pius · vt quādo suadet temperantiaz in victu et somno · vt inducat indiscretā abstinencam qđ pius est · ¶ Impeditur diabolus in effectu suie malicie multis modis · qñq; scz p terminū sue potestati impositum a deo Jtem quandoq; per resistentiam bonorū spirituū · habet enī quelibet aia duos angelos · vnū scz bonū ad custodiā · aliū malū ad exercitiū · Jtē p arbitriū bois nō cōsencientis Jtē qñq; ꝓpter peccati abominacōnez · q; demones nobilioris nature qñq; peccata vilia detestant Jtez ꝓpter cautelam qñq; omittit facere mala vt pius fiat Sicut modo nō vexat excōmunicatos vt sentencias tales min? timeāt · ¶ Vtrū virtus temptādi minuat in diabolo qñ vincatur diuerse sunt opiniones

Dicunt enim quidam q̄ supat? in vno vicio ipsum victorem nō possit amplius temptare de eod̄ vicio · sed alius diabolus potest Alij dicunt q̄ superatus in vno vicio nullū de illo vicio possit amplius temptare Origenes dicit · q̄ supatus ab vno nemine possit temptare de cetero · Data est de mōib? potestas exercendi magicas artes multiplici ratione · Primo ad fallendum fallaces sicut egipcios et ipsos magos · Vnde eciam que ipsi p̄ talem modum acturi sunt quasi diuinando predicunt · Secdo ad mouendum fideles ne scilicet tale quid p̄ magno desiderent cum videāt eciam malos facere huiusmodi · Tercio ad p̄bandam et exercitā dam pacientiam sanctorum ·

¶ De lucifero specialiter Capl' xxviij ·

De lucifero sciendum q̄ fuit de supremo ordine superioris Jerachie · ac in illo ordine supremuz gradum tenuit · Cui tanq̄z primipi de singulis ordinib? magna multitudo adhesit · quos omnes secum traxit · Lucifer dictus est · quia pre ceteris luxit fueq̄ pulcritudinis eum consideratio excecauit · primū hominem temptauit et vicit · christum temptauit et victus est Potestate tunc amisit quam vltimis temporibus recuperabit Nunc religatus in fine soluetur

¶ Peccatum luciferi fuit q̄ se et suum priuatum bonum execrat? dilexit · De altitudine habita p̄ sumpsit ac p̄priam excellentiaz ambiuit · q̄d habitur? fuit ex se nō ab alio et sine meritis habere voluit · stare noluit cū posset quousq̄z gracia apponeretur · dei similitudinem a pecijt · non quidem imitationis sed potestatis id est subditos habere voluit · et nulli subiectus esse concupiuit ·

¶ De anima quid sit secdm diffinicōnem · Capl' · xxix ·

Post naturam corporeaz et incorpoream dicendū est de natura ex vtriscq̄ cōposita · sed primo ex pte mentis · secdo ex pte corpis · tercio toticus hominis De anima igitur videndū est p̄mo quid sit secdm diffinicōnez · Porro a quibusdā sanctis diffinitur vt spiritus a quibusdam vt anima · a quibusdam vt spiritus et anima · In quantum igitur anima naturam habet spiritus diffinit ab alexandro in libro de motu cordis · Anima est substancia incorpea intellectualis illuminacōnum q̄ sunt a p̄mo vltiā relacōne p̄ceptiua Ex hac diffinicōne cognoscimus q̄ spiritus humanus q̄ est aia inter oēs creaturas imediate post angelos illuminacōis dine fit p̄ceptiuus · Aia vero inquātū aia diffinit a Remigio · Aia est substancia incorpea regens corpus Ex hac diffinicōe habet? q̄ aia ē q̄si corpis motor et rector ·

Jtez anima inquantū anima diffinitur a pho in libro de anima. Anima est entelechia corporis physici organici potencia vitā habētis. Entelechia hic dicit actū prim? siue perfectio. Ex hac diffinitione habet? q anima vnibil est corpori non omni sed soli organico et physico. id ē naturalit ad susceptōnez anime dispositio ¶ Anima eciā inquantū spirit? et anima diffinit ab augustino sic Anima est omniū similitudo. Nec diffinitio data est per comparationem anime ad creaturas. Aia em̄ ex sua natura ad suscipiendas oim rerū corpaliū et spiritualium similitudines est apta Jtē alia descriptio talis est Anima est deiforme spiraculum vite Nec diffinitio sumit? a Gen. ij. et dat? scd̄m q anima compat? ad deum. put nō ex traduce vel seminali racōne pagatur. sed a deo corpori creando infunditur. et infundendo creatur ¶ Jtē Seneca sic diffinit animā. Anima ē spūs intellectualis ad beatitudinem in se et in corpore ordinat?. Nec descriptio dat? in relatione anime ad finē. scd̄m q non solū sepata beatificatur in se sicut angelus. immo et in corpore glorificato ipsius beatitudo ampliat?. ¶ Quid sit anima secundū rem. Capt. xxx.

Q Ē anima scd̄m rem diū fuas vident? phi sentēcias ptulisse Plato em̄ dicit animam essenciam sē mouentē. Zenon dicit eam numerū seipsum mouentē Arestotiles entelechiā Pitagoras armoniaz Ypocras spiritum tenuē Eraclitus lucem Democrit? spiritum cōpositum ex atlomis. Yppareus igneū vigorem Parmenides dicit eū esse ex terra et igne Epicurus autem ex aere et igne ¶ Inter has diū sitates nos sequmur dicta sanctorum et catholicorum magistrorū dicentiū q anima est spiritualis substancia et rationalis ad viuificandum corpus humanum ex nihilo creata Creata est inquaz amma pfectibilis et impfecta quātum ad sciencaz et vtutes. pfectissima tamen est quantum ad potencias naturales Et quia incorporea est sensui non est subiecta. neq; scd̄m dimensionem extensiua Quantitatez em̄ habet anima vt dicit Augustin?. non dimensiuam sed potestatiuam et virtualem. et quia simplex est anima. ideo nec augmenti nec detrimenti est susceptiua. q; nec in corpore maiori maior. nec in minori minor reperit. sicut dicit Augustin?. Multitudo q; potenciaruz in anima nō ponit maioritatem in anime natura sed multiplicitatē effectuū Aia eciā est vita ppetua p memoriam intelligenciā et voluntatē ad imaginez dei facta. capax vtutis vel vicij susceptibil? pene vel premij arbitrio libera. potēcijs et habitibus

ne affectionibus decorata. Caret pondere figura et colore. passibilis est et mutabilis. Eo magna est quo capax ē eternitatis. eo recta quo est appetēs bonitatis. eo btā quo pticeps deitatis

¶ Quid sit anima scdm nomen Capt. xxxi.

Anima diatur inquātum animat siue corpus viuificat Mens in quantū recolit. Animus dum vult Racio dum rectū iudicat Spiritus dū spirat. vel qz naturā spiritualem habet. Sensus dū sentit. memoria dum recordat. voluntas dū consentit Dec noia diuersa sunt anime. nō ppter eius nature pluralitatem. sed ppter effectuum et operacōnum multiplicitatem.

¶ Diatur autez anima ab a qđ est sine et mene qđ est sanguis eo q̄ sit sine sanguine. vel diat ab a et nemen qđ est tribuere. eo q̄ anima vitam tribuit.

¶ De triplia anima Ca. xxxij

Actus anime triplex est scilicet vegetare. sentire et racōnari. et scdm hoc distinguitur anime potencia triplex sciz vegetabilis. sensibilis et racōnalis. de quib? dicit Ambrosius. q̄ aia vegetabilis appetit esse. sensibilis bene esse. rationalis autem optime esse. et ideo nunq̄z quiescit quousq̄ optimo cōiungatur. ppter hoc vi amoris in deum mouet tamq̄z ad centrū vt in ipo summe delectetur. hec tres potēcie in diuersis subiectis tres aime dicā possunt Nam vegetabilis anima est in plantis. sensibilis in brutis. racōnalis in hominib? In homine aūt p̄dicte tres anime vna sunt in essencia. sed differunt in potencijs. Nec obstat q̄ in homine successiue ac diuersis temporibus manifestātur. hoc enī est a virtute formatiua q̄ racōnabiliter p̄us dispomit ad vitam q̄z ad sensum et prius ad sensum q̄z ad rationem. p̄sertim cū natura non in instanti sed paulatim et successiue operetur. Cum autem anima rationalis infunditur corpori. tunc predicte potencie primo infundunt et nō habent actiones suas deinceps a virtute formatiua. sed ab ipsa anima. ¶ Anima q̄z primas duas potencias. sciz vegetabilem et sensibilem exercet tantūmodo in corpore. terciā vero habet eā exuta a corpore Anima vegetabilis et sensibilis nō debent dicā in homine anime sed potencie. Nec anima vegetabilis dicenda est anima in sensibili sed potēcia Anima aūt vegetabilis in vegetabili dicit anima nō potencia.

¶ De potencijs anime vegetabilis. Capt. xxxiij.

Anima vegetabilis tres bz vtutes. sc̄z gnatiuaz nutritiāz. augmētatiāz. Prima est ad cōseruacōnez spēi Secda ad cōseruacōnez indiuidui Tercia ad cōseruacōnez subiecti.

Virtuti autē nutritiue quatuor deseruiunt · scz vtus actractiua que assimit necessaria in nutrimē to · Item digestiua que separat cōueniens ab inconenienti in ali mento Item retentiua que cibum tamdiu retinet in vno loco do nec debitam ꝓ̄apiat alteracōnez Item expulsiua que expellit qđ ſupfluū est in nutrimento Sed ante has omnes est appetitiua ·

¶ De potencijs apprehensiuis anime sensibilis Ca·xxxiiij·

ANima sensibilis duplicē habet potenciaz · scilicet apprehensiuā et motiuā Apprehensiua diuidit in appre hensiuā deforis et apprehensiuaz deintus · Vires apprehensiue de foris sunt quinq; sensus pticula res siue exteriores · scz visus · au ditus · gustus · odorat? ⁊ tact? Vires aūt apprehensiue deintus sunt quinq; potencie interiores a nime sensibilis que sunt sensus cōmunis · imaginatio · estimatio fantasia · memoria · Tradunt pe ripatetiā omēs istas vires orga nicas esse · et ꝓ instrūmenta cor poralia suas operacōnes ꝓficiūt eo ꝙ sunt circa pticularia tantū · Omnis em̄ forma pticularis in materia aliqua est · quoniaz for ma sine oi materia acepta vniu salis est circa quaz operatur intel lect? Ista facile est videre in sen sibus pticularibus · quoniaz illi non apprehendunt nisi ꝓ rei sensi bilis presentiā · ¶ De virtutib? autem interioribus que sunt ima gmatio · estimatio · fantasia idez est · quoniā in illis omnibus est apprehensio forme singularis se cunduz situm partium eius et li niamenta et quantitatē · ¶ Oēs iste potencie passiue sunt et pati ūtur a formis et indiuiduis que sunt principia cognitionis sensi bilis ¶ Sciendum preterea ꝙ nulla potencia apprehensiua sen sibilis retinet id qđ apprehendit immo qđ vna apprehendit alia retinet · ¶ Notandum eciam ꝙ alia est virtus que bene tenet et alia que bene ꝛapit Illa que bñ tenet pficitur sicco et frigido · sed illa que bñ ꝛapit pficit humido

¶ De sensibus pticularibus · Capl' · xxxv ·

SEnsus pticularis in qñ q; diuiditur · scz visum auditum · gustum · odo ratum et tactum qui in multis cō ueniunt et in multis differunt · ¶ Conueniunt enim quinq; sen sus in hoc ꝙ sunt vires passiue · Sentimus enī intra suscipiētes non extra mittētes Sensibile po situm supra sensum non sentitur Omnes sensus sunt ꝓceptibiles singularium non vniuersaliū · Ad quēlibet sensum extendunt nerui duplices · vnus ad sentien duz et alter ad motū voluntariū In omni sensu oportet esse ꝓpor tionem sensibilis ad sensum · qz in medijs delectantur ⁊ in extre mis cornūpuntur · Ad sentiendū

aliquid oportet esse obiectum p̄sens et mediū deferens et organum sanū atq; cōueniens et aie intencō actuat Omnes sensus vnā hñt originez · sciz sensum cōmunem a quo velut a centro q̄si linee quedā exeunt Differūt eāā sensus pticulares in multis Nam quilibet hz spēale instrumentum Differūt in medio deferente qz tactus et gustus habēt mediū intrinsecū · alij extrīsecuz Differt apprehendēdi velocitate qz visus ātissime eāā remota apprehendit Differunt situ · qz visus est supremus · post auditus deinde alij sēdm ordinē Differt vtilitate · qz gustus et tactus maxie sunt necessarij ad cōseruacōnem indiuidui et eāam speciei Gustus enī discernit ābuz quo seruat aial a noāuo · et tactus discernit sua obiecta · sicut tali dū frigidū et huiusmodi vt ani mal declinet extrema taliū quali tatum ne corrupcōnem incurrat Differūt gnalitate · qz tact? generalior est cum nō bēat organū determinatū sed in oib? mēbris sit · differūt ipressionū retencōne Sensus enī grossiores fortiꝰ retinēt suas impressiones sicut pz in tactu Nota q videm? visu et oculo sed differenť · Nā visu videm? effectiue siue formaliter sed oculo videm? instrumētaliť Eodē mō dicendū est de auditu gustu ceterisq; sensib? Aima alienat a sensib? tripliciť · Primo in somno · sed in extasi magis · in morte vero maxime ·

¶ De sensu cōmuni Ca · xxxvi

Sensus cōmunis est potencia q̄ oim sensuuz pticularium obiecta apprehendit Omnes enī sensus exteriores a sensu interiori cōmuni velut a centro pticulariter exeunt · et sensatorū suorū similitudines ad sensū cōmunē reducunt · quo mediāte de singulorū ꝓpetatib? iudicāt et discernūt Vñ sciendū q; sensus cōmunis est fons ex q̄ omis sensus oriť · et ad quē ois motus sensuū referť sic ad vltimū finem · hec potencia quedam hz inquantū sensus est · et quedā inquantū cōmunis est · Inq̄tū enī sensus est habet recipe rerum species sine materia et tamē presente materia Inquātum aūt cōmunis est habet duo quorū vnū est iudiciū sensibiliť · p quod nos apprehendim? nos videre q̄ videm? · et audiē q̄ audim? ac cijs Si enī hoc iudiciū nō esset in aia lib? nō satis esset vtile audire et videre · et sēdm alios sensus apphendere · Sēdm est comparare plura sensata dicendo vnum esse dulce · et aliud esse dulā? · et hoc ideo sensus cōmunis habet · qz ad ipsum referuntur omniū ꝓpriorum sensuū sensata · Hec virtus in anteriori parte cerebri ponitur in loco vbi cōcurrunt nerui sensatiui quinq; sēsuū qui loc? medullosus est et humidus ·

De imaginatione Capitulū xxxvij.

VIrtus imaginatiua est potencia apprehensiua. in qua imagines rerum sensibilium reseruant. Hec vtus plus abstrahit q̄z sens?. quoniā sensus nō acāpit formā nisi p̄sente re. Ista aūt reseruat formā etiā re absente. In hoc eciaz imaḡiātio differt a sensu cōmuni q̄ ꝑ̄cia rei exteriorꝭ indiget sicut sensus ꝑticularis. Ista vtus thezaurus formarū vocatur. q̄m in ea sicut dictum est fōrme a ꝑticularibus sensibus receꝑte retinentur. Hec potencia ordinat in anteriori parte cerebri sicut et sensus cōmunis. sed post illū locum vbi sensus cōmunis ponit et ibi maior est duricies ex frigiditate cerebri ꝓueniens. vbi et imaginatiā retinet impressiones a sensu cōmuni receꝑtas.

De estimatiua Ca. xxxviij.

Estimatiua vtus ē que a forma acquisita intencōes eliāt que sensu nō ꝑcipiunt. sed m quā ouis fugit lupū et lupus miseret nato suo. hoc aūt nō posset fieri nisi lupus haberet cognicōnem huiꝰ indiuiduꝰ. et hoc indiuiduū est natus eius. Sicut et ouis apprehendit lupum sibi noc̄uū. Ista vero nō possunt sciri ꝑ sensum. Estimatiua virtus differt ab imaginacōne. q̄m imaginatio solūmodo retinet formas apprehensas per sensum cōmunez. et ad imaginationem solam nō sequitur affectus misericordie vel tristicie vel fuga vel insecutio. Ad estimacōnem aūt statim sequit q̄libet istorum. Vnde sicut intellectus practicus se habet ad speculatiuum. ita se habet estimatiua ad imaginatiuam. et ꝓpter hoc estimatiua nō penitus apprehensiā est. sed eciaz motiua. ꝓpter hoc q̄ determinat ad quid moueri debeat animal et a quo fugere. Cū enim animal mouetur ad cibum oportet imaginacōnem ibi esse in animali. Sed imaginatio non mouet. immo apprehendit solum. Oportet igitur animalia habere estimacōnem qua moueantur. Officium igit estimatiue est apprehendere intencōnes nō quidem racōnis sed nature. Vnde nō apprehendit quid sit silogismus vel nomen aut verbum sed amicitiam vel inimicitiam. cōmodum vel incōmodum sicut dictum est. Hec virtus in prima ꝑte medie cellule cerebri ponitur q̄ calida ē ex motu multi spūs ad ipsam.

De fantasia Capt. xxxix.

Fantasia est potencia cōponens imagines cum imaginib?. et imagines cum intencōnibus. et intencōes cum intencōnib?. Cōponit māz fantasia imagines cū imaginib? vt est apprehendē aliq̄d esse albū et magnū. vel diuisas formas cō

ponere a fingere chimeras Componit eãz imagines cũ intentionibus vt cum apprehendit ouis formã lupinam esse fugiendam Componit q̃z intenc̃ones cũ intẽtionibus vt patet in oue que apprehendit nato suo esse p̃lenda vbera et alienum repellendum · ¶ Per fantasiam est maior cogmtio que p̃t brĩ in aia sensibili · p hanc enĩ nõ solũ scit p̃nãa sed eãã sibi p̃uidet in futurũ · p hãc enĩ quedaz animalia faciunt sibi gasaz · et de alio sibi p̃uident in longinquũ · p hanc etiam de illo scit q̃ sit itẽ · et de alio q̃ sit alĩd et sic de omni eo de quo scientia p̃fertur p modũz affirmac̃onis et negac̃onis · p hanc q̃z videm? animalia aliq̃d eligere et aliq̃d refutare · Ad electionem autem et refutationem p̃exigitur sciencãa et discrec̃o Ideo multi dixeruut q̃ fantasia esset aliq̃d racionis Sed dicimus nõ esse veram electionem anime sensibilis sed aliq̃d simile · hoc a vulgo vocat̃ in homine cogitatiua · cum tamẽ p̃prie sit cogitare racõnis ¶ Fantasia operatur in somno sicut in vigilia · q̃ autẽ in somnis res videntur esse p̃sentes hoc est ideo q̃ fit reuersio ad sensum cõmunem ¶ Ista potencãa q̃n̄ diuncta est racõni sicut est in homine tunc accipit agendi et opandi regimen a rõne Sed q̃ diuersificat̃ sc̃dm diuersitatem eorũ de quib? ratio ãnatio fit · ideo opac̃ones fantasie multiplicãtur in homine valde Vbi aũt fantasia nõ est cũ rõne put est in brutis tunc regitur solum sc̃dm instinctuz nature · q̃ natura vno modo est in habẽtib? speciem vnã · ideo cõceptio fantasie opatur in talibus vno modo Inde est q̃ ois irundo facit vno modo nidum suuz · ¶ Dixerunt quidam pbi · q̃ iste virtutes in brutis poc̃us agunt q̃z agant a natura · sed in hoie poc̃us agunt q̃z agant̃ · quia bruta mouent̃ sc̃dm impetum et sc̃dm impulsũ appetitus naturalis · motus aũt humani regulantur secundum regimen racõnis ¶ Notandum q̃ melancolici infirmi et amantes habẽt multas fantasias · sed hoc non est ex illustrac̃one que fit p imagines rerum sensibilium · sed ex passionibus nature et cõfusione spirituuz ascendẽtiuz ad cerebrum et caput turbantium · Tales enĩ spiritus diuersarum imaginum inuolutiones faciunt · et generant horribiles visiones et concepc̃ones ¶ Sciendũ p̃terea q̃ bruta ãtius p̃cipiunt influxiones p̃mi motoris q̃z hoies · sicut patet in formica que q̃n̄ abũ colligit infra tres dies non pluit · et gallus cantũ suũ p tpe variat · q̃ mutac̃onem aure ex influxione primi motoris p̃sentiunt · Huiusmodi dicti hec est rõ · q̃n̄ hoies multũ occupant̃ circa conc̃epc̃ones suas cõferẽdo et cõponẽdo ac diuidẽdo q̃re et influxiões

primi motoris nō ꝓpiunt sicut bruta que nō sic occupantur in suis cōceptionibus nec secūdum illas operantur sed tantūmodo secm instinctū nature Ista vis scz fantasia plerumqz impedit intellectū eo ꝙ nimis occupat aiam cōpositione et diuisione imaginū nō solum acceptarū a sensibus sed eāā fictarum. Maxime aūt impedit intellectū qñ aliqd de celestib? et diuinis ei impōnit et hoc est ideo. quia cōceptiones intellectus vt frequēter nō sunt similes eimaginib? et fictiomb? fantasie Fantasia ponit in medio medie cellule cerebri tamqm centrū inter imaginatiuam et memoratiuā. quia fantasia cōuertit se tam sup formas quas acápit imaginatiua ꝙ sensum qm super intencōnes quas reseruat memoria. et tunc illas formas et intentiones diuidit ac componit.

De memoria. Capt. xl.

Memoria est repositoriū preteritorum. Reseruat enī memoria intencōnes ꝙ estimationem a figuris rerum elatas Anima ꝙ memoriam mediantibus rebus sensibilibus redit i ipsas res sensibiles que sūt extra ipsam. ꝓpterea oportet actum memorie duas pcedere opacōnes. quarum vna est hoc esse receptū et hec est opatio sensus cōmunis. et in hoc memoria ináit. Secunda est hoc esse conseruatum apud nos qđ fit ꝙ imaginatiuam. oportet eāam ꝙ ante memoriam quedam virtus operetur que ex figuris rerum dicat rerum intencōnes singulares In hoc autem differt imaginatio et memoria ꝙ ista conseruat spēs rerum. hec conseruat intencōnes speāerum. Sciendum quoqz ꝙ memoria differt a reminiscentia. quia memoria discrete et distincte reuertit ad res componēdo intencōnes distinctas cū imaginibus. Reminiscentia autem siue recordatio est motus quasi interceptus et abscisus ꝙ obliuionem. et est cum collacōne temporis et loā et huiusmodi. Reminiscentie enim motus non est vniformis. sed causatur ex pluribus prinápijs árcumstantibus illud cuius ꝓpe est reminiscibilitas cum sit prinápium multorū prius memoratorum. Cum eñ per memoriam fiat rerum apprehensio oportet ꝙ eedem res pus fuerint in se vel alijs sensibus cognite. Patet ꝙ si quis rem totaliter est oblitus. non potest per memoriam recordari se esse obliuz. sed si oblitus est in pte tunc ꝙ illud qđ remansit potest reminisci se quandoqz sciuisse. vel per collacōnem reminiscentie potest eāz ad id quod oblitus fueāt redire cum eius adiutorio qđ remansit memorie. Alia ē eāam differentia inter memoriā et reminiscentiam. quia memoriam multa ꝓpiunt animalia.

sed reminiscentia solius est hois. qz reminiscētia est quedā inuestigatio que fine ordinacōne racōnis non est ac fine deliberacōne p que antecedens ordinat ad cōsequens. Hane cū quis reminisci voluerit ea que nō eo modo quo p sensum sed p intellectū apprehendit hoc non fit p memoriam. qz talia memoria non serūat sed intellectus conuertit se fuper ea que habet apud se. et ea reducit ad actum que habet in habitu. Iste aūt habitus manet actualiter apud intellectū possibilem. qui est locus specierū vniuersaliū Vnde et vniuersalia p̄us speculata remanent apud ipsū tamq̄z in loco fue generacōnis etiam qn̄ actu illa non consideret Intellectus aūt possibil ad has species quas sic habet apud se cōuertit vel ab eis auertitur qn̄ voluerit.

¶ Vltimo notandū q̄ memoria ponit in posteriori parte cerebri q̄ locus est siccus ꝓpter neruos motiuos qui oriuntur ex ipso.

De sensibili motiua Ca. xli.

Sequitur de sensibili motiua. hec mouz qñq̄z spiritualiter quandoq̄z corporaliter. Primo modo dicitur appetitiua. et diuiditur in concupiscibilem et irascibilem p quas appetit anima bonū vel insurgit contra malum. Ab his vero duobus sciliez cōcupiscibili et irascibili oriunt quatuor affectōnes scilicet gaudium. spes. timor et dolor Nam si presens est qđ concupiscim? gaudem? Si absens est speram? Similiter si p̄s est de quo irascimur dolemus Si absens est timemus Sensualitas eā vis est anime sensibilis motiue et ad idem mouet ad qđ concupiscibilis et irascibil. Sensualitas em̄ semper appetit que delectabilia sūt corpori ac noxia refugit. Differt tamen sensualitas a concupiscibili et irascibili quia sensualitas magis cōiungitur corpori. et sicut in brutis ita. et in homine nulla lege stringit qñ semp in appetitus rerū ad corpus ptinentiū moueat Bz cōcupiscibil et irascibil cōiungūtur rōni et ꝓut sūt in hoie refrenant rōne et regūt virtutib? q̄ in ipis fundāt. est em̄ tpancia in cōcupiscibili et fortitudo in irascibili et sic de alijs. ¶ Hāendū q̄ vis motiua sensibil mouēs corpalit sic diuidit in vtutem nālem et vitalem et animalē. Quarū prima situm hz in epate. scda in corde. tercia in capite vt in pximo pria pio. tamē p̄mū principiū est cor Virtus em̄ nālis est motiua humorū. vitalis est motiua pulsuū aialis ē motiua mēbrorū. Dicit? ergo q̄ vtus nālis est motiā humorū mediātibus arterijs q̄ radicant in epate scdm galienū. sed scdm Aref. radicant in corde. et hoc p spūs nālez Est āt spūs nāl sbā subtil et aerea ex ebulitione sāguis i epate vi caloris gnata

hic sanguinē ad singula mēbra impellit ex quo corpus vegetat Virtus vitalis est motiua pul suum mediantib? arterijs que ra dicant in corde Spiritus aūt vi talis est idem qui et naturalis · dico idez in substancia sed diffe rēs vtute · hic p arterias ad mē bra corpis se diffundens viuifi cat ipsum corpus tamq̄z instru mentum ¶ Virtus animalis est motiua membrorū mediantib? neruis qui radicant in capite · et hoc p spiritū animalem · est aūt spiritus aialis idem q̄ naturalis et vitalis Sed aialis dicat cum ad cerebrū deuenerit · hic ceteris subtilior per neruos ad organa sentiendi dirigit vt sensus a mo tus sedm locum exinde generet in corpore animalis ¶ Circa vi res istas demq̄ sciendum est q̄ cum vtutes animales intēdunt tunc naturales remittunt · ppter hoc in hoie dedito studio vel me ditacōmbus minus opat virt? nutritiua et generatiā et augmē tatiua · Ex quo patet q̄ cōcupis centia carnis domatur in viro stu dioso Vnde ait Dieronim? · Ama scientiam scripturaruz et carnis vicia non amabis · Preterea q̄ virtutes animales remittuntur · naturales intendūtur · sicut patz in somno q̄ describitur esse quies virtutum animalium · cum inten sione naturalium ·

¶ De potentia anime racōnalis Capl̄ · xlij ·

Tria sunt in aīma vt ait philosophus · scilicz po tencie · habitus · et passi ones · et potencie quidem sunt in nate · habitus autē sunt acquisiti vel infusi · passiones vero sunt il late vel innate · habitus eñ sunt acquisiti vt patet in scientia et virtute politica Nam ex frequēti studio acquirit homo scientiam et ex frequenti bene agere fit hō bonus bonitate virtutis politice Sunt et habitus quandoq̄ non per acquisicōnem sed per infusio nem · sicut scientia fuit infusa sa lomoni · et virtutes theologice cō feruntur quotidie puulis in bap tismo et eciaz penitentibus in ius tificatione · et ex actibus non ge nerantur tales habitus · sed po cius econuerso ex talibus habi tibus eliciūtur boni actus ex po tencijs · Vnde in habitib? acqui sitis sequitur Quales sunt act? tales sunt et habitus · sed in ha bitibus infusis est cōtrarium scz quales sunt habitus · tales sunt et actus · Est tamen verum q̄ habitus acquisiti sicut generan tur per actus ita et generantur per actiones sed nō meritorias inquātum tales · passiones autē sunt illate ab extrinseco · Vocat autez philosophus passiones ip sas receptōnes obiectorum Su mūtur et aliter passiones vt dicā tur affectōnes · sicut sunt timor dolor · spes · et gaudium ·

¶ De diuisione potentiarum · Capt̃ · xliij ·

Nunc ad diuisionem potenciarum anime accedamus · phūs igitur diuidit primapaliter anime potẽcias in cognitiuam et motiuam quas theologus appellat intellectū et affectum Ipsum aūt affectum intelligit voluntatem · potencia etem̃ aie tunc dicit intellectus dum est apprehensiua · et dicitur voluntas cū est motiua Itẽ quedā sunt vires aie sepate a corpe vt velle et intelligẽ scdm quas anima nō vtitur corpe · sed vtit vtente corpe · scz fantasia que sic se habet ad intellectū sicut color ad visum vt ait phūs Quedam vero sunt vires inseparabiles a corpe vt vegetabiles et sensibiles et quātū ad essencā et quātū ad opacōez Sed in hoie sepant iste vires a corpore quantuz ad essencām licet anima opacōnes earum exercere non possit extra corpus In brutis vero simplicit̃ pereunt quantum ad vtrumq; ·

¶ Item anima potẽcias quasdā hz cōmunes cū brutis · vt ẽ sensualitas · sensus pticularis · sensus cōmunis · imagiātio · estimatio · memoria Quasdā aūt hz nō cōmunes cū illis vt est rō et intellect? et huiusmodi Itẽ anima vires habet quasdam quo ad se vt est racō · voluntas · liberuz arbitrium Quasdam habet quib? corpori pmiscetur vt est vis naturalis · vitalis et aialis de qb? dictum est supr̃ · ¶ Ex iam dictis patet q; potencie quedā sunt organice quedam non · ¶ Ex p̃dictis colligo q; anima racional omnes potẽcias habet anime vegetabilis et sensibilis · sed non inquantum rationalis · verum in quantū racōnalis addit intellectum et liberum arbitriū et huiusmodi · et hoc est qd̃ dicit Greg?. Omnis inquit creature aliquid habet homo · habet namq; homo cōmune esse cum lapidibus · viuere cum arboribus · sentire cum animalibus · intelligẽ cū angel? Quicquid em̃ virtutis aut nobilitatis habent nature inferiores habent et superiores · sed perfectiori modo Et qd̃ possunt inferiores possunt superiores nobiliori et perfectiori modo · ppter hoc manifestum est q; omnes vires quibus cōmunicamus cū brutis differūnt in specie prout sunt in nobis et in brutis ·

¶ De potencijs cognitiuis · Capt̃ · xliiij ·

Quatuor assignant differentie virtutis intellectiue · Prima assignatur scdm differentiaz nature Et sic diuidit intellect? in agentem et possibilez Sed dā dat scdm drāz subiecti sic diuiditur intellect? in speculatiuum et practicum · Terćia assignatur scdm differētiaz dignitatis · sic diuidit ratio in ptem superiorem et inferiorez

Quarta datur differentia scdm q compat ad actuz Et sic diui dit intellectus in habitū vel in actū In habitū quidez cū potest intelligere qñ vult In actū vero cū actualiter ad itelligibile se cōuertit Differētia vero intellect? m effectu et eius q̄ dicit adept? sumit scdm maiorem et minorez pfectionē ipsius intellect? possibilis . Cum enim intellect? possibilis reapit species cū lumine intellect? agentis tunc dicit intellect? in effectu et eā in habitu Sed cum idē intellectus reapit pfecte lumen intellect? agentis scdm formalez cōiunctionē tūc vocat intellect? adeptus . vel cū intellect? illustrat multitudine scibiliū specierū tunc vocat intellectus adeptus . Vñ pz q̄ intellectus in effectu et adeptus nō differunt re sed tm̄ rōne ¶ Diligenter aūt notanduz est q̄ oēs differētie intellectuū iā p̄dictorū sumunt vel scdm habituz vel scdm actum vel modū intelligēdi . et nulla sumit scdm diuisiōz potenē cognitiue nisi prima tm̄ scdm quā diuidit intellectus in agentē et possibilem .

¶ De mō cognoscēdi . ca . xlv .

RES cognoscit aliter deꝰ alit angelus . alit homo Ipse q̄ homo aliter per intellectū deū cognoscit et aliter creatuās Intellectus em̄ diuin? cognoscit res i seipso Intellect? aūt angeli cognoscit res p spēs sibi concreatas que sunt similitudo rei . Sed intellectus buānus cognoscit res p speies abstractas a rebus pticularib? p sens? prius cognitis Vnde sciendū q̄ sicut sensus cognoscit res p̄nte obiecto . et sicut imaginatio cognoscit rs absente obiecto . et tm̄ cū appendicijs materie . ita intellect? cognoscit sine appendicijs materie sub intencōne vniuersali Anima igit p intellectum aliq̄liter attingit oia Cognoscit em̄ deū sup̄ se . et se in se . et angelos iuxta se . et quicq̄d ambitu celi cōtinet infra se . ¶ Quis sit autē modus cognoscēdi deū nota q̄ intellect? buānus nō cognoscit deū p abstractionem sicut alias res . et hoc ideo est . qz similitudo abstracta simplicioz ē illo a quo fit abstractio . deo aūt nihil ē simplicius Alia rō est . qz in abstractione oz esse pticulare et vniuersale . pticulare qmitem a quo fiat abstractio . vniuersale aūt scz ipsum abstractuz Oz nihil horū cadit in deū Cognoscit igit deus sic naturali cognicōne qz intellectus possibil informat? lumie intellectūs agentis qd̄ est filitudo p̄me lucis in hoc luie cognoscit lumen p̄mū qd̄ est deꝰ . Sciendū p̄terea q̄ p sensū cognoscim? pticularia . sed p intellectum vlia et qñ se intellectūs cōuertit ad pticulare vt ipm̄ apprehendat tunc similitudo abstracta a pticulari erit vniuersalis . et nō pticularis

Item nihil venit in intellectum ñ
p sensum · et hoc fit dnob? mod
vel simpliciter vel per accidens ·
Simpliciter quidez · vt cum intel
ligimus sensibilia prius p sensū
apprehensa · Per accidens autem
vt quādo intelligimus sensibilia
p effectum · ¶ Notandum ecia
est q aliud est rem p cognicōem
in intellectū venire · et aliud est
in re iam intellecta versari · quia
rerum cognitio p sensum venit in
intellectū sicut dictū est · Sed
cum intellect? rem iam apprehē
dit tunc delectatur et negociat
in illa sine tui sensus adminiculo
¶ Ad intelligendum ista plen?
nota vtrumq; verū esse sciz q p
ticularia cognoscuntur vniuer
salia et econuerso per vniuersalia
particularia Istud sic patet · q
duplex est vniuersale · vnū sciz
put est abstractum et aliud cō
fusum · videlicet secm q est in p
ticulari · Diam? ergo q ad cog
nicōnez vniuersalis abstracti ve
nimus per particularia sicut patet
in pueris in quibus prius opat
sensitiua q3 intellectiua · q2 prius
cognoscunt particularia p sensus
et postea vniūsalia p intellectū
Sic eciaz phi inuenerūt modū
argumentandi p inductionem ·
qui ex multis ꝑpositionibus pti
cularibus vnam vniuersalem cō
cluserunt hoc modo Sortes est
animal · plato est animal · cicero
est animal · ergo omis homo est
animal Et econuerso est in vni
uersali confuso · quoniaz per tale
vniuersale venimus in cognitio
nez pticularium · sicut patz cum
videmus hominē a remotis · tunc
enī non cognoscitur nisi substan
tia corporea · sed postea p motū
cernit esse animal · dum vero ma
gis appropinquat cernit esse lō
tandem cognoscitur esse petrus ·
¶ Nota secm phm · q plura sci
re possumus sed vnū solum intel
ligere · quoniā scire dicit habitū
p quez plura scimus · intelligere
autem dicit actum qui nō potest
esse in intellectu duplicatus · In
tellectus enī ad vnū solum se po
test actualiter cōuertere Ex hoc
patet q quando quis agit duos
actus rationis simul vno tempe
vnus erit intellectus et alī? me
morie siue consuetudinis · verbi
gracia · aliquis dicit horas et cū
hoc querit in libro cōcordantias
vel nūerat denarios · vnū illoruz
scilicet querere cōcordantias est
actus intellectus · sed aliud sez
dicere horas est actus memorie.
sicut eciaz animal brutum sine re
gimine intellectus vadit ad do
mū ad quam sepe iuit · ¶ Item
nota q ad intelligentiam rei nō
requiritur p̄scientia rei intelligi
bilis sed presentia similitudinis
eius tantū · q2 res nō cognoscit
p essenciam sed per similitudinē
Et inde est q intellectus appre
hendit remota sicut ꝑpinqua ·
¶ De intellectū agente et possi
bili · Capl̄ · xlvi ·

Nunc de intellectu agente ⁊ possibili specialiter est dicendū. Intellect⁹ igitur agens est q̄ abstrahit species ab imaginatione siue fantasia ⁊ sua irradiacōe facit vniuersales ac ponit eas in intellectu possibili. Nam sicut ad visum corporalem exigitur lux abstrahens⁹ intentiones colorū id est similitudines a colorato ⁊ ponit eas in aere non quidē secūdū essentiā ꝫ secundū intencōnem id est similitudinē. Sic intellectus⁹ agens⁹ qui est lux anime ponit species⁹ abstractas⁹ a fantasia i intellectu possibili non quidem actualiter ꝫ secundū intentionē. Quare autē inter imaginacōnem ⁊ intellectū possibilez sit potentia media que abstrahat scz intellectus agēs sed inter sensum cōmunem ⁊ imaginationem non sit potentia media que abstrahat. hec est ratio. quia sensus cōmunis ⁊ imaginatio sunt eiusdez speciei scilicet sensibilis. Sed imaginatio ⁊ intellectus possibilis nō sunt potentie eiusdem speciei. qm̄ altera est potētia anime sensibilis. altera anime rationalis⁹. Intellect⁹ possibilis dicit⁹ qui potest recipere tales species ꝫ nondum suscepit eas. cuius exemplū est tabula nuda nullam habens⁹ picturam. potens autē habere quancunq; Sane cum intellectus⁹ possibilis⁹ tales species⁹ receperit. tunc sicut habes supra vocat⁹ intellectus in effectu vel in habitu. Cuz vero illustratur multitudine specierū scibiliū tunc est intellectus adeptus. Qualiter autem iste species remaneāt in intellectu possibili. vel q̄liter ad eas fiat ꝑ remiscentiā reuersio habes supra de memoria. Porro intellectus agēs ⁊ possibilis differunt sicut lux ⁊ illuminatum. Item sicut ꝑ faciens ⁊ pfectibile. Item sicut dicit philosophus. Intellectus⁹ agentis est omnia facere. sed itellectus possibilis est omnia fieri.

De intellectu speculatiuo. et practico. Cap̄. xlvij.

Requir⁹ de intellectu speculatiuo ⁊ practico qui ambo in cognitione consistunt. Sed in hoc differūt. ꝙ intellectus speculatiuus cognoscit verum in ratione veri. Practicus autem cognoscit verū in ratione boni. Item speculatius itellectus vocatur cognitio speculatiua. Sed practicus dicitur cognitio affectiua. Itez finis⁹ speculatiui est verum. Finis autē practicī est opus. Item per speculatiuū recte intelligimus. sed ꝑ practicum recte viuimus⁹. Intellectus practicus vocatur operatiuus. quia dicitur a praxis⁹ quod est operatio. Iste intellect⁹ practicus diuiditur in synderesim ⁊ rationem. Ratio autē diuiditur in partem superiorem ⁊ inferiorē. de quibus⁹ per ordinem est dicendum.

¶ De ratione ⁊ ptibꝰ ipsius. Cap̄. xlviij.

RAtio est vis anime non solū cognitiua ꝫ motiua Ratio em̄ cū iudicat aliquid esse bonū vel malū ⁊ ibi sistit. tūc dicit cognitiua. Si aut̄ pcedit ampliꝰ ⁊ iudicat esse bonū vt fiat. sic est motiua. Si vero adhuc vlterius procedit et nō solū iudicat esse bonuz vt fiat sed etiam illud appetit. sic dicitur liberum arbitrium. quoniaz liberū arbitriū cōprehendit rationem ⁊ voluntatē. Ratio se habet ad bonū pticulare. ⁊ diuidit in partem superiorem ⁊ inferiorem Superior pars diuinis ⁊ eternis intendit. Inferior autē de transitorijs iudicat ⁊ ea disponit. Itē superior pars acapit rationes ꝑ leges diuinas. vt hoc est faciendum quia deus precipit Pars ät inferior acapit rationes ꝑ leges humanas vt hoc est faciendū qz honestū est. vel qm̄ expedit rei publice. Itē superior pars rationis dicitur vir. que licet ad contemplationē eternorū se extēdat differt tn̄ ab intellectiua. quoniam intellectiua negociatur in eternis ꝑ modū intuitionis. ratio autē non sic. ꝫ conferendo ⁊ ratiocinando Differt etiam ratio alio modo ab intellectu. qm̄ intellectus apprehēdit esse rei absolute. ratio autē cum collacōne vnius ad alterum. Inferior vero pars rationis dicitur mulier. que quia circa res corpales versatur cōiuncta est sensualitati. ⁊ sepe alliciatur ab ea. videt em̄ semp porrigi sibi pomū id est illecebram vicinam.

¶ De potentijs aie motiuis. Capitulū. xlix.

TRiū motiuarum anime rationalis talis est diuisio. Diuidit em̄ vis motiua in imperatiuā ⁊ consiliatricē ⁊ affectiuā. et consiliatricem et affectiuā simul. Vis imperatiua est liberū arbitriū ⁊ synderis Cōsiliatrix est ipsa ratio que diuiditur in partem superiorem ⁊ inferiorem. Vis affectiua est voluntas que diuidit in thelesim ⁊ bulisim. Vis que simul consiliatrix est et affectiua est ipse intellectus practicus.

¶ De voluntate. Capitulū. l.

INter dictas potentias ꝑmo dicēdū ē de volūtate q̄ im̄ motiuas ē ꝑapua cū sit generalis motor oim̄ viriū. Cū em̄ intellectus apprehendit aliquid vt bonum volūtas imperat viribus affixis ipsis organis sicut visui ad videndū. auditui ad audiendū. ⁊ sic de alijs sensibus. Similiter in motu locali volūtas impat virtuti aiali. ⁊ virtuti que est in neruis ⁊ musculis. ⁊ ita mouet ad ambulandum vel currendum. ⁊ ad huiusmodi similia. Dz fallit istud in potētijs

anime vegetabilis in quibus voluntas suū imperiū non exercet. Nutritiua enī ⁊ generatiua ⁊ augmentatiua nō secundū nostrū arbitriū sed naturaliter operant.

¶ Volūtas in duas ptes diuidit̄ tur. scz in thelesim ⁊ bulisim. id est in voluntatē naturalē ⁊ deliberatiuam. quarū prima scz voluntas naturalis dirigitur per synderesim. secunda vero scz deliberatiua per rationem. ¶ Nota q̄ voluntas ꝓprie ⁊ stricte rationabilium est tātūmodo. sed large diāt̄ etiaz esse brutorū. improprie vero ⁊ quasi metaphorice diāt̄ esse vegetabilium. Vnde voluntas primo modo sumpta scz put est rationabilium ꝓprie volūtas diāt̄ur. Secundo modo pro ut volūtas brutorū est vocat ꝓpe tesiderium. Terc̄o modo put est voluntas vegetabiliuz vocat appetitus. ¶ Inter potētias nulla liberior est q̄m voluntas. q̄ nec obligat̄ organo sicut imaginatio estimatio ⁊ huiusmodi. nec cogitur ab obiecto. sicut intellectus cogitur vero. Vires etiā affixe organis immutant̄ necessario immutato organo quibo ombus voluntas caret. Vnde ait augustinus. q̄ nihil adeo in nrā potentia est sicut voluntas. Si autē scire voluer̄ quare volūtas nō cogat̄ bono sicut intellectus vero hec est ratio. quia ⁊tra p̄mū nihil ita bonum est quod non aliquid iperfectionis habeat. Sz aliquid ita verum est q̄ nihil falsitatis habet. vt patet in hac ꝓpositione. Quodlibet totū maius ē sua pte. Vnde tali vero cogitur intellectus assentire. Sed voluntas nulli bono creato cogitur adherere. Item voluntas videtur interdum cogi per inordinatuz appetitum. put voluntas quādo q̄ trahit hominem ⁊ allicit vt bonū spernat incommutabile. ⁊ rebo mutabilibus adhereat. Sed in huiusmodi coactōne etiam libertas quedam est. Vnde Aug⁹. Omne peccatum est adeo voluntarium. quod si non est voluntarium non est peccatum.

¶ De synderesi. li.

Synderesis vis est anime motiua que semp nata est figi in superioribus. naturaliter mouens ⁊ stimulās ad bonum. ac abhorrens malū. ⁊ in istis nunq̄m errat neq; secūdum synderesim est peccare.

¶ Sciendū etiā q̄ synderisis nō extinguit̄ etiam in diabolo ⁊ dānatis. Remanet enī in illis aliq⁹ actus eius. Synderesis autē q̄ntum ad instinctum boni. ⁊ quātum ad displicentiaz mali culpe absolute consideratē extincta est in diabolo ⁊ damnatis. Secundum vero q̄ culpa consideratur in cōparatione ad penā. sic non est extincta in illis synderisis. Et in hūc modū remanet eis ad penā. Isa. Vermis eoruz nō morietur ⁊c̄. Dabēt igit̄ displicētiā

mali in collatione ad penam.

¶ De conscientia. Cap. liij.

Hoc nomen cōscientia cō ponitur ab hac prepositione con a hoc nomine scientia. Vñ conscientia dicit duo scilicet scientiā. a secundū hoc conscientia est habitꝰ naturalis nō solum cognitiuusꝰ. sed etiam motiuus. Inclinat enī animā ad psecutionem boni a fugam mali. Alio modo conscientia dicit acceptionem ex parte rationis quod notatur in hac prepositione con Primo igitꝫ modo put scz cōscientia includit scientiam in se habz se sicut superius a cōiungitur syntereſi. a semp est recta Secūdo modo iungitꝫ magis rationi. a sic habet se sicut inferius hoc modo incapit errorē a cōturbationē. In conscientia enī ex parte inferiori bene potest accidere error Nam ratio cui cōscientia ex pte inferiori iungitur habet versari circa particularia in quibus sepe cōtingit errare. Sicut patet i syllogismo cōscientie. in quo syndereſis ponit maiorem sic. Nullū malum est faciendū. Ratio assumit minorē. scz hoc est malum. sed conscientia concludit. ergo non est faciendum. Circa primā non est error. circa secundā qnq; est error. a ex hoc est falsitas in cōclusione. ¶ Cauēda ē cōscientia nimis larga. a etiā nimis stricta Nam prima generat presumptionē. secunda desperationem. Item prima sepe dicit malū bonū. Secunda econuerso bonū malū. Item prima sepe saluat damnandū. secunda econuerso damnat saluandum. ¶ Nota aliud est cōscientia. aliud timor conscientie. Tūc enī est cōscientia qn quis sententialiter iudicat aliquid esse faciendum vel vitandum. ita talē cōscientiā facere. etiaz si sit erronea peccatum est. Sz contra timorē conscientie facere nō semper peccatum est. quia talis timor non est semper ex diffinitiua sententia rationis p quā iudicet se teneri ad aliquid. Sz ex eo q; vacillat inter dubia nesciens quid sit meliuꝰ. vel ad quid teneatur potius cū tñ nō omitteret q̄cq̄d sciret esse placitū diuine voluntati. ¶ De scientia quoq; sciendum q; qnq; respicit preteritum. qnq; presens. qnq; futurū. Nam conscientia accusat de pterito. remurmurat de presenti. a precauet de futuro. Preterita nanq; respicit vt qn conscientia mentem de hoc quod sibi cōscia est reprehendit sicut est de malo omisso vel bono omisso. Presentia etiam respicit cōtradicendo ei cuius per conscientiam habuimuſ oppositū. Futura q; respicit. vt qn instruit a stimulat mentē ad ea facienda vel vitāda ad que ipsa conscientia iudicat nos teneri. ¶ Qd autem cōscientia se extendat vt dictū ē tam ad facta q̄m ad faciēda potest colligi ex diffinitionibus cō

sáentie que tales sunt. Dicit iohannes damascenus. Conscie tia est lex intellectus nostri Basilius dicit eam esse racōnale iudicatoriū. Diffinitiones magistrales sunt iste. conscientia est cognitio suiipsius. Itē conscientia ē habitus animi agendorū ⁊ nō agendorū. Itē conscientia est habitus mentis boni ⁊ mali discretiuus. Itē conscientia est credulitas intentionis ad aliquid faciendum vel nō faciendūcūm animi deliberatione firmata ¶ Error conscientie octo modis causat. Primo ex ignorantia qñ sciz nescit quis quid eligenduz sit vel declinandū de tali errore pal. Cum ignoremus quid agere debeam? hoc solū habemus residui vt oculos nrōs dirigamus ad te. Secūdo ex negligentia. vt cum quis negligit conscientiam discutere vel si nescit se expedire ⁊ negligit tñ ab alijs q̄rere. Tercio ex superbia. vt quando quis nō bumiliat intellectuim suum. vt sáliet melioribus ⁊ sapientioribus se velit credere. cōtra quod apls Captiuātes oēz intellectū in obsequium christi. hoc est dicere q̄ quilibet in credēdis plus debet cōsentire fidei q̄m sibi. ⁊ in agēdis plus debet alijs credere q̄m sibi. Quarto ex singularitate qua homo sensum sequens ꝓpriū non cōformat se alijs nec sequit vias cōmunes bonorū. De bis dicit Numeri. Extrema castrorū ꝯfūpsit ignis. Quinto ex affectu inordinato qui sepe inclinat conscientiā ad id quod nō tunc appetit. ⁊ sic facit eam a sua rectitudine deuiare. Deū. Derit omne iudicium cū res trāsierit in affectū. Sexto ex pusillanimitate qua quis timet nō timenda secūdum rectū iudiciū rationis. Isa. Dicite pusilla. conforta. ⁊ noli timē. Septimo ex ꝓplexitate qua homo se credit inē duo peccata positum esse. quorū alterū sit impossibile declinare. ¶ Sed sciēdū q̄ perplexitas nibil est simpliciter. potest tamē aliquis esse perplexus secūdū quid. id est secūdū erroneam conscientiam. qua deposita erit liberatus. Octauo ex bumilitate cordis ⁊ puritate Greg. Donarū mentium est ibi culpam agnoscere vbi culpa nō est Error primis septem modis acceptus reprebensibilis est. Octauo mō laudabilis est. Immo nec error dici debet. ꝙ bumilis suorū defectuū recognicō dummodo non sit mimia.

¶ De operationibus anime Capitulum. liij.

Anima secundū diuersas potētias multas ⁊ diuersas habet operationes. Ipsa enī cognoscit vez ꝑ intellectū speculatiuū. affectat bonū ꝑ itellectū practicū. discernit cōferendo inter bonū ⁊ malum. vez et falsū ꝑ rationē discernit. simul et eligit per liberū arbitriū. ꝯsentit

per voluntatem.inuenit medium per ingenium · stimulat ad bonū per synderesim · ¶ Anima etiam in actibus suis ordinem habet · Nam quod sensus ꝓcipit imaginatio representat · cogitatio formatꝫ · ingenium vestigat.mtio iudicat · memoria seruat · intelligẽtia comprehendit · ⁊ ad contẽplationẽ adduᷓt · Anima preterea cognoscit res presentes per sẽsū · absẽtes per imaginationem · res autem immateriales per sui presẽtiam in semetipsa · ac seipsam ꝑ reflexionem sui supra se.habet ⁊ alios actus anima pertinẽtes ad corpus · sicut est vegetare ꝑ virtutem naturalem · sentire per vᷓtutem animalem · ⁊ viuificare ꝑ virtutem vitalem · de quibus dictū est supra ·

¶ De quantitate anime Capitulum · liiij ·

Anima cuꝫ sit simplex nō habet quantitatē dimensiuā si virtualem · Vnde patet ꝙ anima secundū essentiā non est in toto corpe sed in ꝑte corporis determinata · ⁊ inde virtutē influit toti corpi · Et ad hoc ponit caládius exemplū in aranea · que in medio tele sue residens sentit quemlibet motum siue interius siue exterius in tela factum Eodem modo anima in cẽtro cordis existens sui distẽsione totū corpus sibi vnituꝫ sensificat viuificat atꝙ mouet · Nec contra simplicitatẽꝫ anime est ꝙ tres dicūtur eẽ anime · scilicet vegetabile sensibilis · rationalis · Cuius intelligentia superius est expressa Anima aꝙ licet simplex sit · tamen secundum boetium differt in ea quod est ⁊ quo est · sicut ⁊ angelus ⁊ omne quod creatum est · que omnia differunt secundum rationeꝫ vniuersalis ⁊ particularis ·

¶ De immortalitate anime · Capitulū · lv ·

Animam esse immortalē auctoritate ostenditur ⁊ ratione · Dicit in libro Sapie · Justoꝝ anime in manu dei sunt · ⁊ non tāget illos tormẽtum malicie · Item spes illoꝝ immortalitate plena est · Itē in euangelio Querent homines mortē ⁊ non inuenient · Itē Gregorius loquit de malis infirmi · Ibi mors semper viuit · finis semper icipit · ⁊ defectus deficere nescit · Item Job · Qui manducat meam carnẽ et bibit meum sanguinem habet vitam eternā · ¶ Oñditur etiam anime immortalitas ꝑ rationes · Omis namꝙ corruptio causatur ex cõtrarietate · nihil autez est quod substantie anime cõtrarietur ¶ Preterea anima capax est beatitudinis · deꝰ autē vt ait augꝰ · imẽti libertate replet omnes creaturas ꝓ captu earum · ergo confert aime beatitudinem Ad beatitudinez autem spectat vita perpetua ¶ Preterea si anima moreretur cuꝫ corpore homo nō

timeretur mortuus · sicut nec lupus nec canis mortuus · ergo relinquitur aliquod viuens post mortē hominis quod timetur · Preterea cum deus iustus sit habebūt homi premium · mali penam · Hoc nō fit in hoc mundo cum mali videant florere · Ducūt enī in bonis dies suos · boni vero tribulari · ergo fiet alibi · hoc aūt non potest esse nisi aia sit immortalis Preterea de? fecit animā ad imaginem et similitudinē suam · sed deus immortalis est · ergo ⁊ aia

De libero arbitrio · lvi ·

Liberuz arbitrium vt ait Aug? · est facultas racōnis ⁊ voluntatis qua eligitur bonū grā assistēte · malū vero grā desistente · In hac diffinitione ponitur ratio ⁊ wlūtas Ratio quidem vt consiliarius · wlūtas autē vt imperator · Naz ratio diát illud esse bonum vel malū · wluntas autem diát fiat fiat ·

¶ Nota q̄ libertas? liberi arbitrij est libera a coactione suffiáenti · sed non libera a coactione effiáenti Nulla enī coactio exterior ē suffiáens? causa vt aliquid fiat · licet q̄nq; sit effiáens · vt patet in multis q̄ coacti sunt negare christum per tormenta · qm̄ in hui? modi coacta wlūtas est · vt ait Aug? · Qñ vero peccator trahit? a grā · tunc nō destruit? libertas arbitrij · quia cecus aliquis vel fessus vel claudus in foueam cadens q̄n extrahitur nō fit hoc illo inuito · Libertas arbitrij triplex est · sciz a necātate · ā peccō · a miseria · Prima libertas ē nature · secūda grē · tercia glorie · Item prima est bonorum ⁊ malorum · secunda est tantummodo bonorum · tercia est in celo regnantiū ·

¶ Ex his patz q̄ libertas viatorū est nolle vel velle peccare ⁊ etiam posse peccare · Sed libertas i paradiso fuit posse non peccare ⁊ posse non turbari · Libertas vero patrie est nolle ⁊ non posse peccare · nec posse turbari · patet igit? q̄ liberū arbitrium liberius est in bonis q̄m in malis · quia in bois est tātummodo seruitus miserie In malis est seruitus miserie et peccati · Sed in patria erit liberrimum q̄n omnis talis seruit? destruetur · ¶ Nota quia deus licz nō possit mala facere ⁊ similit̄ angelus ⁊ anime beate · tñ est in eis liberum arbitriū · quia bonū eligūt ⁊ malum declinant · nō ex infirma necessitate · ꝫ libera wlūtate · Eodem modo dicenduz est de diabolo q̄ habet liberū arbitrium · bonū tñ semper respuit ⁊ malum eligit · sed hoc nō fiát in eo violenta coactō · ꝫ voluntaria obstinatio ¶ Liberū arbitriū habet se in quibusdā indifferēter ad bonū et ad malū · vt in primis pntib? ante lapsum · In quibusdā plus se ad malum q̄m ad bonū · vt in regeneratis p baptismum ·

quibusdā necessario se habet ad malum · vt in infidelib⁹ non regeneratis · In quibusdam se habet necessario ad bonum · vt in cōfirmatis · sicut fuit beata virgo p⁹ conceptionem filij ·

De natura corpis humani · Cap̄ · lvij ·

HOmo grece antropos dicit q̄si arbor eversa · Habet enī se caput cū capillis ad modū radicis · brachia vero cum cruribus sūt rami · Sol⁹ etiaz homo est longi⁊ lati corporis · huiusmodi ratio duplex est secz naturalis ⁊ moralis · Naturalis quidem est ratio · quia in alij⁹ animalibo abūdat in capite materia terrea deprimen⁹ ⁊ defīcit calor erigens quod nō est in homine Est etiā ratio moralis · vt scilicz rectitudo statuē corpalis attestaretur rectitudinē mētis sursum ad celestia tendētis · Accīdētia anime transmutāt corp⁹ · q̄ forma delectabil⁹ imagiata mouet corpus sicut ⁊ tristabilis · et ideo dicit auicēna q⁹ multum tristis ac leprā timens erit aliq̄n leprosus⁹ · fit etiā econuerso q⁹ corporis passiones redundant in anie conturbationez sicut patet i somno · Item partes corporis humani hūt similitudinem totius mundi · quia tanta est distantia inē extremitates duorū longoruz digitorū vtriusq; manus · quanta est a vertice capitis⁹ vsq; ad plantam pedis · sicut tāta est distātia a centro capitis ad oppositum tropū in celo quanta est ab orīente in occidentē · Corpus humanū ex quatuor compositum est elemētis · Sed apparet terra in ossib⁹ ⁊ carne Aqua vero in humoribo scilicz sanguine · flecmate · colera · melancolia · Item aer cōtinetur in pulmone · ⁊ hoc patet quia semper in motu est · Nam pulmo vētilabruz cordis est ne nimio calore dissoluatur · Item ignis continetur i corde · ⁊ ideo inferius est latum ⁊ superius est acutuz quā formā ignis tenet · ¶ Mēbra corporis triplicia sunt Sūt em̄ que dā radicalia vt epar · cor · cerebrū genitalia · Inter que prima tria sunt de esse indiuidui · in quibus vt supradictū est sedē habet spiritus naturalis vitalis ⁊ animal⁹ Sed membra genitalia sunt ad cōseruationē speciei Alia sūt mēbra deseruientia vt vene · arterie · ⁊ nerui · per q̄ debil⁹ ille triplex spū⁹ vt habetur supra · ¶ Tercō modo dicunt membra officialia sicut manus pedes ⁊ huiusmodi Sunt etiā membra tā artificialiter ordinata vt mutuo sibi deseruiant Nam superiora inferioribo administrant gubernationem vt patet in oculis · Item inferiora p̄bent superioribo supportationez · vt patet in pedibus ⁊ cruribo q̄ totū pondus aliorū membroruz sust⁹net · Item mēbra media impliunt vtriusq; defensionez ⁊ neces

sariorū conquisitionem · vt patet in manibus ⁊ brachijs · Item sic sunt ordinata vt mutuo sibi cō doleant · Si eñ vnum dolet mē brum cōdolent omnia membra · et hoc est propter connexionem ⁊ colligantiam · Item sic ordinata sunt · vt vnuz membrum in periculo pro alio se exponat p defensione · vt patet i capite pro cuius defensione alia membra periculis se exponunt · Itez quando vnum membrum defiat · alia defectum eius supplent · Vnde videmus aliquos carentes pedibus cum manibus ambulare Itē magnus dolor in vno membro facit minorem in alio non sentire · Itē membra quorū motus subest libero arbitrio tam pmptam seruāt obedientiam vt inter imperiū voluntatis ⁊ executionem operis quasi nulla mora videat · ⁊ hāc obedientiam videmus seruare oculum in videndo · linguam in loquendo · os in comedendo · manꝰ in operando · ⁊ huiusmodi ·

De pbisonomia · lviij ·

¶ Juerse membrorum dispositiones secundum artē pbisonomie diuersos affectus ac mores indicāt in homine · non q̄ ista signa necessitatem imponant moribus hominū · sed ostendunt inclinationez nature · que tamē retineri potest freno rationis ¶ Sequamur igit i hoc tractatu magnos huiꝰ artis auctores Aristotelem · Auicēnā Constantinum Phylemonem · ⁊ alios · ⁊ Palemonem inapientes a coplexionibus ¶ Melancolicos tristes ⁊ graues dicimus · Sanguineosꝰ autem oppositorum videmus habere Item coleri cí facíles sunt ad iras · ⁊ flecmati cí pigri sunt ⁊ somnolenti Phisonomia sexus est q̄ masculinꝰ animus vehemens est ad impetꝰ studiosus ⁊ animosus · femine autez misericordes ⁊ timide · Capilli molles ⁊ rari ebeꝰ ingenium preloquuntur · Itē capilli crispi pronūciant timiduz ⁊ lucri cupidum · Item capilli depressi nimiū ⁊ fronti imminentes ferum declarant animum · ⁊ bis concordat capitis vsina capillatura · Item capilli flaui ⁊ crassi albi indicāt idocíleꝰ · Capilli vero subnigri si sint moderate tenues bonos indicant mores ⁊ bonam hominis compositionem · Caput nimis magnum stolidum indicat Caput autem globosum ⁊ breue est sine sapiētia ⁊ memoria Item caput humile superius ⁊ quasi planum insolentie ⁊ dissolutionis dat indiciū Item caput oblongum aliquantulum ⁊ malleo simile hominē árcumspectū indicat ac prouidū ·

Frons angusta nimium indocilem ac voracem declarat · Lata vero paruitatez significat discretionis · Item rotunda signat iracundiam · Item builiꝰ ⁊ demissa

signat verecundum et nō admit tentem turpia. Item quadrata et moderate magnitudinis mag ne sapientie ⁊ magnanimitatis ē indicium. ¶ Supalia arcualia vsq; quo diungantur ad ōrium nasi significant subtilem ⁊ studi osum in omnibus operibus suis Si autem ibidem ōeunt tristez hominē ⁊ parum sapiētem demō strant. Si vero arcuositas decli nat ad tempora ⁊ ad gibbosita tē genarum significant negligen tem Item superália si sunt lōgo rum et multorum pilorū signant ferum ⁊ magna meditantē ¶ O culi qui tanq̄m guttule nitoris nitidi relucent mores compositos indicant. qñ varie mouētur ocu li vt modo currāt modo quiescāt significant mala resolui nā in aio sed nondū esse perpetrata. Ocu li glauci splendore tñ micantes si gnificant audaceṁ ⁊ puigilē ad malicia Oculi magni trementes et obscuri designant vini potato rem ⁊ intemperantiā veneris. O culi pure nigri signant imbecillē ⁊ sine virtute animi. qñ aūt gut tule rubentes aliquātulū insunt. et tñ nigre apparēt signāt iustū probum ⁊ ingeniosum. Vbi au tē in nigris oculi guttule vehemē ter rubent. ⁊ alique tendunt ad quadraturā. ⁊ quedam sunt pal lide. quedā glauce. ⁊ circuli qui forinsecus ambūt pupillas sunt sanguinolenti. ⁊ sūt magni ocu li ⁊ nitor pupille moueat vt mo uetur palpebra Tales inquam o culi signant animū qui omnem excedat morem feraz. quicquid enī nephandorū cogitari potest talibus oculis perpetrabile est. nec etiā a domestico cessabūt san guine. Oculi nimiū pminentes rubicundi ⁊ parui linguā decla rant effrenatam ⁊ corpus insta bile. Oculi acriter intuētes si sūt humidi indicant hominez verecū dum ac in agendis velocē ⁊ pui dum. Oculi qui frequenter clau duntur atq; reserantur timidum ac imbecillē declarant. Oculi mō te apertionis designant stulticiā ⁊ inverecundiam. Si autē mul te clausuē fuerint significant mo bilē ⁊ inconstantē in omnibus fa Cis suis ¶ Aures pminentes ⁊ valde magne signāt stoliditatē ⁊ garrulitatem ⁊ imprudentiam sed valde pue malignitatis sunt indicia. Aures nimium rotūde in vales signant. Aures oblōge ⁊ anguste inuidie signa sunt. Au res iacentes ⁊ supra caput appli cate pigriciam designant. ¶ Ge ne crasse signāt ignauiam ⁊ vino lentiam. Nimium autem tenues malignitatem. Gene rotunde in uidie arguuntur. ¶ Nares patu le alacritatis ⁊ fortitudinis dāt indicium. Longe vero ⁊ tenues mobilitatis ⁊ leuitatis signū ba bent. Narium autem pars que iu xta frontē est si nec alta nec hu mili. sed equali linea descendat virile signum est. et constanti

am demõstrat ac prouidentiam. Nares minores debito furibus assignant. ¶ Omnis vultus cum plenus est ⁊ crassus ignauum ⁊ voluptatibus deditũ significat. vultus dependens cogitatorẽ subdolũ indicat ¶ Labia tenuia in ore maiori si superius labiũ aliq̃ntulum exuberet super iferius magnanimũ indicant ⁊ fortem. Tenuia vero labia pui oris imbecillem animum ⁊ versutũ indicant. Labia cum soluta ab ore aliquã tuluz dependent inertem demonstrant. Nam in asinis ⁊ equis antiquis hoc signũ inuenit. Os puũ conuenit tam a vultibus mulieribus q̃m animis effeminatis. Os quod vltra modũ dilatat voracẽ indicat immitẽ impiũ. talis em̃ oris rictus marinis monstris conuenit. Mentũ prolixum aliquãtulum demonstrat minus iracundũ ⁊ minus perturbatum Qui puũ ⁊ breue mentũ habent imitesfũt ⁊ inuidi. hos em̃ plato ad serpentes referebat. Vtilis mẽtuz ẽ cõmensuratum secundum aliq̃d ad quadraturã accedens. Mẽtũ si longe in prolixum distendat dolis assuetum ostendit Vox existens similis vocí ouiũ aut capraru stultíe habet indiciũ. Qui autem in modũ auiũ vocem intẽdunt debili fiunt leues Vox tenuis ⁊ quasi lugubris tristem indicat ⁊ suspicaciosũ. Quorum vox incurrit in nares ita vt nares consonent mendaces sunt ⁊ maliuoli. ac malis alienis gaudentes.

¶ Ceruix longa ⁊ tenuis significat eum qui ma ligna meditatur Rotunda ceruix pbat virtutem animi ⁊ corporis humilitatem. Ceruix breuis indiciũ est eius q̃ cũ temeritate audax ẽ. Ceruix nimis erecta insolentẽ ⁊ cõtumacẽ dicat. ¶ Pectus quod multis carnibus cõgestum est imbecilles indicat. Pectus quod longius ẽ q̃m venter prudentẽ indicat. Pectus si cum ventre mimetate pilorum tegatur signat instabilez hominẽ ⁊ animuz sine religione ac pietate. Cum autẽ pectus capillos profert solũ animosum designat. ¶ Humeri tenues ⁊ qui in acumine erecti sunt insidiosum indicãt hominez. ¶ Brachia q̃ in tanta plixitate extenduntur vt erecto corpoẽ extremitas medij digiti appropiquet ad genu licet forte mensura quatuor deficiat digitorũ habiles ostendit homines ⁊ fortes. Cum autẽ prolixitas hec ad femur definit vel parum vltra declarat homines maliuolos ⁊ malis alienis gaudentes ¶ Manus nimium breues ⁊ exigue fortes demonstrãt ⁊ sagaces Crasse manus si digitos breues vltra modum habeant declarant tergiuersorem insidiosum ⁊ furẽ Manus intorte et tenues loquacẽ signant ⁊ voracem ¶ Vngues albi et plani ⁊ molles ac tenues et obrubentes ⁊ bene perlucidi optimum ingenium demonstrant.

Vngues inflexi · ⁊ curui impru
dētes indicāt ⁊ rapaces · Vngues
breues minimum declarant malig
num · ¶ Digiti collecti ⁊ conglo
bati auarū dicūt ⁊ malignū · Di
giti parui ⁊ tenues stultū demon
strant · Digiti vero parui ⁊ crassi
imiduum indicant ⁊ audacē · La
tera tenua ⁊ angusta ⁊ depressa
timiditatem indicāt Latera refer
ta carnibus ⁊ dum ostēdunt ho
minem imodicum · hec enim ad ra
nas scōm platonē referuntur
¶ Pars cruris que sub genu est
⁊ vocat sura qñ plena est ⁊ quasi
grauida intempatū hominem sig
nat ⁊ impudentem · Molles sure
effeminatis assignant · Pedes
crassi ⁊ breues valde infirmū indi
cant hominē · Pedes minium pro
lixi ad hominem dolosum referū
tur · Pedes pertenues ⁊ minium
breues prodūt hominē malignū
¶ Qui longis passibus incedunt
magnanimi esse solēt ⁊ efficaces ·
¶ Qui celeriter incedendo se com
primit ⁊ multū deducāt atq; totū
corpus cōplicat significat timidū
⁊ parcuz ac verſutum · Qui bre
ues passus habet eisdemq; accele
rat malignus esse dicātur ac im be
állis ¶ Color cutis niger ver ſu
tum indicat · Color albus rubēs
fortes ⁊ animosos ostendit · Co
lor vehemeter albus cū palloē de
fectū virtutis significat ex nimi
a victoria flecmatis Color igni
tus lucentibus oculis ad insaniā
vergit · Color mediuſ inter albū
⁊ nigrū qui declinat ad brunum
si clarus est ostēdit virū ingenij
boni ⁊ bonorum morum ·

¶ Regule generales phisono
mie · Cap · lix ·

Generaliter igitur tenen
dū est q; membra q̄ in p
portione sunt naturali q̄
ad figurā colorē quantitatem · si
tum · motū · indicant bonā mētis
habitudinem naturalem · Mem
bra vero que peruersa sunt figura
quantitate situ motu qualitate
peruersam mentem indicāt · Pre
terea dicebat plato quecūq; simi
litudo animaliū aliquo p̄ in bom
mibus est · tales homines etiaz ta
lia imitantur mores ¶ Notādū
insuper q; licet p signa membro
rū naturalium mores hominuz co
gnoscantur · non tñ talia impo
nūt necessitatē ꝯ oñdunt inclina
tionē natuē · nec semper denunci
ant affectuſ hominū ꝯ frequenter
⁊ pbabiliter · Itē ꝓpter signa ex
teriora de quibo dictū est nō sta
tim proferendū est iudiciū · q;
forte signū est p accidens ⁊ nō p
naturā · forte viciū est p cōtrariā
cōsuetudinem · vel rationis freno
tenet Vnde narrat aristoteles ·
q; discipuli hippocratis pictam
figurā portabant philemoni ex
cellenti phisonomo · qui pronun
ciauit de ipso q; esset vir luxurio
ſus · illis autē indignantibus et
culpantibus philemonem q; de
optimo viro taliter iudicasset ·

retulerũt hoc hippocrati qui cõ
fessus est philemonẽ veruz iudi
casse · sed ex amore philosophie
ꝛ honestatis dixit se cõcupiscẽ
tias cordis sui viciasse · ꝛ accepisse
ꝑ studiũ quod nature fuit bene
gatum · ¶ Demiꝝ sciendũ ꝙ si
gna exteriora nõ referũt nisi ad
eas passiones que naturaliter in
sunt homini sicut est ira. concupi
scentia ꝛ huiusmodi · non autez
ad eas que sunt aime soli? sicut
est musica · geometria · ꝛ similia
Hãẽdũ ꝗ ꝙ in oculis principa
liter cõsistit omnis perfectio phi
sonomie · ꝛ si oculorũ iudiciũ cõ
firmat ceterorũ membroruz iudi
cium tunc rata esse dixit loxus ·
Si autem contrariant tunc ꝑua
lent iudicia oculorũ · ꝓpter quod
omnes phisonomi affirmauerũt
oculum esse verũ cordis nunciũ ·

De toto hoie · Cap̃ · lx ·

QOstq̃m expeditũ est de
homine ex parte mentis
ꝛ ex parte corpis · nũc
dicendũ est deipso ꝑut est com
positus ex vtroꝝ · vbi specialiẽ
notatur dei potentia · quia natu
ras tam distantes coniunxit in v
nam personam · naturã videlicet
corpoream ꝛ incorpoream q̃ ma
xime distãt in predicamẽto sub
stantie · Preterea cũ essz vna cre
atura que habebat cognitionem
intus per intellectũ · vt angelus
ꝛ alia que habebat cognitionez
per sensum vt quodlibet animal
brutũ · fieri debuit creatura ꝓpter
perfectionem vniuersitatis que
hac cognitione duplicã esset p̃di
ta · vt legere posset in libro scrip
to intus ꝛ foris · hoc est in crea
tore ꝛ suo opere ¶ Vnita est ani
ma corpori multiplicã ratione · li
cet separata dignior videretur ·
Prima ratio est vt per coniuncti
onem disparium naturarũ erige
retur mens ad sperandam vnio
nem que erit inter animã ꝛ spiritũ
increatũ · Alia est vt sciz anima
seruiendo deo in corpore maius
merituz habeat · quia vbi maior
pugna maior est ꝛ victoria · per
cõsequens maior corona · Diffi,
cultas em̃ operis multum valet
ad effectum merendi ¶ Tercia
vero est ꝓpter cõplementum vni
uersi · Cum enim sicut dictum est
quedã essz creatura pure spũalꝭ.
quedam pure corpalis · cõuenie
ens fuit fieri creaturam mixtam.
partim scz spiritualẽ · ꝛ partim
corpalem · ¶ Quarta ratio est ·
quia sicut corp? viuum valet ad
fructum penitentie · sic post mor
tem resuscitatũ valebit ad cõser
uationem stole duplicate · quia
non solũ anima sed etiã corpus
premiabitur dote sua ¶ Quinta
racõ est quia homo ex defectibo
corporis multam habet materiaz
humiliationis Vñ illud huiliacõ
tua in medio tui ¶ Sicut ãt aia
ex iuctõe ad corp? plura bona
sequit sic ꝛ mlta attrahit incomoda

¶ Primo peccati originalis inq̃ nationem. Job. Quis potest facere mundum de immũdo. ¶ Secundo peccãdi promitatẽ. Gen. Proni sũt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua. ¶ Tercio bene operãdi difficultatem. Prouerb. Per agruz hois pigri trãsiui. ⁊ ecce totũ ⁊c. ¶ Quarto intellectus ebetudinem. Sapientie. Corpus quod corrũpit aggrauat aiaz ⁊c. ¶ Quinto cõtinuã impugnationẽ. Gal. Caro concupiscit aduersus spm̃. ¶ Sexto curarũ sollicitudinez. Math. Dicowb ne sollicati sitis aie vr̃e ⁊c ¶ Septimo passionũ multiplicitatẽ Job Homo natꝰ de muliere. ¶ Octauo glorie retardationẽ. Gloriã enĩ nõ perã piemus q̃mdiu in corpe detinem̃ Propter hoc apꝰ. cupiebat dissolui et esse cum xp̃o.

¶ De ꝓprietatibus hominum. Capitulum sexagesimũ ꝑmũ.

Proprietates hominum sunt iste. Discernere inter honestũ ⁊ turpe Vñ et solius hois est honestũ ꝑse q̃. cũ omnia bruta non nisi vtilia ⁊ delectabilia ꝑsequantur. Passiones ordinare ad limitẽ rationis Supra mundũ per intellectuz eleuari Et ideo si aliq̃n quis ꝑ ad lesionem in terremis se mundo iferiorem fecerit. iam quasi honore humanitatis exutus ꝓprietatem acapit bestie. vt dicat fieri ꝑ cõ cupiscentiã porcus. ver iram ⁊ mis. ꝑ rapinam leo ⁊ sic de alijs. quod plato vocauit secundã amarũ incorporationem. Amicã am habere secundũ omne genꝰ amicãe. ⁊ in hoc differt homo a brutis que non habent amicãe speciem. que est delectationis vel cõnutritorũ vel huiusmodi. Intellectualibꝰ theorematibo speculari ⁊ delectari talibus Verecundari in turpi perpetrato ꝑter quod memendabiles dicunt inuerecundi. quia in aliquo mutati sunt a ratione hominis. pecorinam naturam assumẽtes. Perfecte esse cõiugale animal. eo q̃ legibo ordiatas faciat honestas nuptias Ciuile animal esse quia distributiones ⁊ cohabitationes ⁊ federa ⁊ pugnas perfectas habet ⁊ vrbanitatibo ordiatas Disciplinę esse ꝓceptibile ꝑter racõnis vsum. esse animal mansuetũ natura ꝑter ciuilitatem. esse animal risibile. esse animal gloriabile ꝑter perfectas gaudendi rationes. que soli cõtingũt homini. esse microcosmũ. id est minoẽm mũdum eo q̃ omnis creature aliquid habeat homo. videlicet eẽ cum lapidibus. vegetari cuz arboribus. sentire cum animalibo. intelligere cũ angelis. ex duplicá natura esse compositus. scilicet corpali ⁊ spũali. Creaturã eẽ digniſſimã. eẽ aial rõnale mortale

Humana fragilitas in hoc ofi

stit q; i homine est assiduitas de fiendi · impossibilitas stādi · fa
bilitas cadendi · difficultas resur
gendi · vilitas nascendi · incerti
tudo moriēdi · Defectus huma
nus est · quia quicquid habem?
aliunde habemus ⁊ iperfecte ha
bem? · ⁊ insup amittere possum?
In homine quoq; est moriendi
necessitas ⁊ hoc est vel illata ne
cessitas sicut fuit in adam · vel in
nata sicut i nobis · vel assumpta
sicut fuit in xpo ·

De primis parentibus · hrij

Summa bonitas volens
cōmunicare bonū suū eti
am alijs · fecit creaturaz
rationalē que summū bonum itel
ligeret · intelligendo amaret · ⁊ a
mando possideret · possidendo bea
ta esset · Fecit autē deus primum
hominē · formando corpus eiꝰ p
ministeriū angeloꝝ de limo terre
i agro damasceno · ⁊ inspirauit
in faciē eius spiraculū vite · hoc ē
animā creauit quā corpori facto
vniuit · Factꝰ est autē homo ad
imagiē dei in naturalibus ⁊ ad
similitudinem in gratuitis · Dici
tur autē homo factꝰ ad imaginē
dei potius q̄m angelus · quia con
uenientiā habet homo cum deo in
tus ⁊ extra quod nō habet ange
lus · Intus enī habet cōuenienti
am secundū memoriā · intelligē
tiam · ⁊ voluntatē sicut angelus
Sed extra conuenientiam habz
quam non habet angelus · Nam
sicut a prē filius ⁊ ab homine bo
mo eiusdem naturē · Preterea sic
deus prelatus est omniū in suo v
niuerso · sic homo omniū in suo v
niuerso · Item sicut deus vbiq; ē
sic aima vbiq; est in suo habita
bili · id est in corpore · non quidē
per essentiam · sed per potentias

Dignitas hūana ē in hoc q; de
us fecit hominē ratione sapientē ·
vita innocentē · dominio potentē ·
Primū notat in hoc q; factus ē
hō ad dei imaginē · secūdū q; ad
similitudinē · terciū q; prepositꝰ
ē homo aiantibꝰ ⁊ alijs creaturis
que oia sibi seruiunt · ¶ Ex his
nota q; voluntati bonoꝝ hominū
subdit nō solū creatura · ꝫ etiam
ipse deus · Dñs · Voluntatē timē
tium se facit · Item angeli q̄ de
putant ad custodiā · Itē demo
nes qui dant ad exercitiuz bono
rum hominū Item hoies boni qui
sūt socij tribulationū erūt ⁊ socij
cōsolationū · Itē hoies mali q̄ bo
nos magis ꝓmouent ꝓsequēdo
q̄m possēt facere seruiēdo ¶ Cor
pus tale dedit deus primo hoīi
q; anime esset subiectū · vt esset
etiā obtemperās sine rebellione ·
eēt etiā ꝓpagabile sine libidine ·
essz etiā vegetabile sine mōrtalita
te · eēt etiā ꝓporcionabile quantū
ad complexionē equalē · esset quo
q; aie cōforme · vt sicut anima e
rat innocēs ⁊ tñ poterat peccare ·
sic corpus eēt ipassibile vt tñ pos
set mōrtalitatē incurrere · ⁊ ido po
terat mori ⁊ non mori · poterat ha
bere sufficientiam ⁊ indigentiā ·

poterat obtemperare et rebellare. ⁊ hoc fuit ratione nature defectiue ⁊ ex nihilo create. nec per gloriā cōfirmate. fuit tñ corpus illud ita conditum vt in eo nulla esset pugna rebellionis. nulla pronitas libidinis. nulla immutatio vigoris. nulla corruptio mortis. Nec autē immortalitas corpis ade prīnāpaliter fuit ab anīa sic ab influente. a corpis equali cōpositione sicut a disponente. a ligno autem vite sicut a vegetāte A regimine vero diuine prouidē tie sicut ab interius conseruante ⁊ exterius protegente ¶ Fact? est itaq; homo absq; ōm culpa ⁊ miseria. nec ad culpam habuit ipsomitis imātamentum ¶ Infu per datuz est ei quadruplex adiutoriū ¶ Vnū est ad recte volendum quod est consciencia. Secundū ad murmurandū otra malū ⁊ stimulandū ad bonum. quod est synderesis. ¶ Teráuz fuit scientia illuminās intellectū ad cognoscendū sciz deum suū. seipsū. ⁊ mūdū istum qui fact? fuerat ꝑter ipsum. ¶ Quartuz fuit caritas accēdens affectū ad diligendum deū super omnia et proximum suum sicut seipsum. Prima duo pertinent ad perfectionē naturaliū. Alia duo ad p fectionem gratuitorum. quoruz vnum fuit gratie gratis date. scilicet scientia. reliquū grē gratū facientis sciz caritas ¶ Accepitq; homo triplicem oculū sciz carnis quo videret mundū. Item rationis quo videret animum. Itē cōtemplationis quo videret deum. ⁊ sic oculo carnis videret homo q̄ sunt extra se. oculo rationis que sunt intra se. oculo contemplacōnis que sūt supra se. Noticiā enim dei habuit. cinus presentiā quadam interiori aspiratione cōtemplabatur. non tamen ita excellēter vt i patria. nec ita in enigmate vt modo in via. Res etiaz facias nouit. quia nomina omnibo animantibo imposuit. Noticiam quoq; sui habuit. quia qualis factus erat sciuit. ⁊ quid agē vel cauere deberet intellexit. Fuit q̄ sine penalitatibo quia nec esuriuit nec sitiuit. Item frigus vel estus. labor vel infirmitas eum n̄ lesit. nec mortē expectauit. quia viuens erat ad gloriā transferendus. vestibus nō eguisset. ⁊ nudus verecundiam non sensisset. natura in eo quo ad deformitatē membrorum non erasset Conceptus fuisset sine pudore. ⁊ part? sine dolore. Motus membrorum subiecti fuissent voluntati.

De preceptis sibi datis Capl'm sexagesimū terāū.

Factum ada deus in paradisū trāstulit. ⁊ ibi de costa dormiētis euam sibi sociam formauit. hanc nō fecit de capite. ne viro dominaret. nec de pede viri ne contemneret.

sed te latere vt amoris vinculuz probaretur. ¶Duplex bonum ille deus preparauit. vnū temporale. aliud eternuz. ¶Primū dedit secūdum pmisit. Ideo duplex preceptū primus homo habuit. vnuz nature ad custodiēdū bonū datum. aliud discipline ad pmerēdum bonū pmissum. q hoc nō poterat mereri melius q̄m per merā obediētiā. que tunc mera est q̄ preceptū ex se solo obligat q nō ex alia causa. q tale dicatur preceptum discipline. qz p ipsū discitur quanta sit virtus obedientie Vnde q preceptū discipline dicatur. quia vitare lignū sciētie nō suadebat natura sed disciplina. ¶Preceptū vero nature duplex fuit. Vnū de conseruatione indiuidui. vt ibi. De omi ligno paradisi comede. Int̄ que ligna paradisi fuit i medio specialiter nominatū lignū vite. Sic dictum ab effectu. quia corpora primorum parentū debebat cōtinue vegetare Aliud fuit preceptū nature pro conseruatione specei. vt illud. Crescite q multiplicamini ¶Circa preceptū discipline nota q aliquid prohibet quia malum. Exo. Nō furtum faca. Aliquid quia occasio mali Matb. Non iurare omnino Sic prelat? multa prohibere potest q̄ tamen non sunt expressa in sua regula. Et aliquid ad pbacōnem obedientie. q tale fuit preceptū de ligno vetito.

De paradiso. Cap. lxiiij.

Homo predictis fultus auxilijs accepit locuz paradisi terrestris in habitationem tranquillam. Fuit autez locus ille vt ait dam. exultationis vniuerse promptuariū. q̄ terra excelsior positus est. q tempe rato ac purissimo aere circumfulget. plantis semp floridis comatus est bono odore plenus. nullū qz irrationabilium ibi habitat. Sed hic queritur quomodo serpens intrauit Rñsio. Ministerio diaboli. Preterea habetur ex geneſi. qp a dño paradisus planta tur. Fōte qui diuidit i quatuor capita irrigat. Ligno vite ac scientie decorat p cherubin. q p̄ria meum gladiū custoditur ¶Notandū insuper qp nulle sunt ibi tēpestates. due q̄ sūt ibi hiemes q due estates. q bis fructificāt. ibi arbores. Item in vtroq; solstitio habent hiemem. q in vtro q; equinoxio estatem. Dui? autem ratio est. quia paradisus sub circulo equinoxiali situs est. Itē semper habent equinoxium.

De casu primi hominis. Capitulum sexagesimumquintum.

Nitens ergo diabolus felicitati hominis in specie serpentis ipsam mulierem tanq̄m fragiliorē temptandam aggreditur. quam cum in responsione dubitantem cernerz

fortius instituit · ⁊ vincens eam e
tiam virum illa mediante deiecit
Processit ergo sic primo scilicet
querendo · Cur precepit vobis de
us ? Secundo asserendo · Nequa
quam inquit moriemini · Tercio p
mittendo · Eritis sicut dij scientes
bonū ⁊ malū · Processus iste fuit
maxime versutie · quia processit
experiendo · impellendo · ⁊ allicie
do · Experientiam enī accepit in
interrogatione · impulit ⁊ asserti
one · allexit in promissione Alle
xit vero diabolus mulierē per tri
plex appetibile · scz p scientiā q̄
est appetibilis rationi · p excellē
tiā ad modum dei que est appeti
bilis irascibili · per suauitatē lig
nū que est appetibilis cōcupisci
bili · Igitur vir peccauit quia li
gnum vetitū gustauit · Vnde et
penam accepit vt i sudore vultꝰ
pane suo vesceretur · Mulier au
tem in duobꝰ peccauit Nā super
biuit ⁊ vetitum comedit Vnde ⁊
duplicem maledictionem habu
it · scz sub viri potestate eris · et
hoc ꝓpter primū · Item in dolore
paries ꝓpter secundum · Diabolꝰ
vero in serpente inuidit . mentitꝰ
est · decepit · Vnde ꝓpter primum
dictū est ei · Supra pectus tuū
gradieris · Sed ꝓpter secundum
dicitur ei · terram comedesꝰ · Prop
ter tercium autem dicit ei · Ipsa cō
teret caput tuū · ¶ Si scire volu
eris quis eorū plus peccauerit sci
licet vir vel mulier · Notandū q̄
quantū ad aliqua plus peccauit
mulier · ⁊ quantum ad aliquā ip
se vir Nam mulier plus peccauit
quo ad peioris finis intentionē ·
Voluit enī fieri sicut deus · ꝯ vir
intendebat nō cōtristare deum
suum · Item mulier peccauit i plu
res quia in deū · in se · ⁊ in ꝓximū
Item mulier peccauit damnosi?
quia plures maledictiones rece
pit · Vir autem peccauit plus q̄n
tum ad originem · quia ex certa
scientia · Item vir peccauit maio
ri ingratitudine · ¶ Querunt q̄z
multi cur deus hominem fecerit q̄
peccare posset · sed ad hoc assignā
tur plurime rationes · ¶ Prima
est vt ostendat dei potentia qui
solus inuertibilis est · omnis aūt
creatura mutabilis ? ¶ Secūda
ratio est vt declaretur dei sapiēti
a qua ex malo scit eligere bonū ·
quod nō potuit fieri nisi deus cre
aturam feāsset vertibilem in ma
lum · ¶ Tercia vt manifestet dei
clementia qua xp̄s p morte suaz
hominem perditum liberauit ·
¶ Quarta vt ostendat dei iusti
cia qua nō solū reddit bonis pre
mia · sed et malis supplicia Q̄n
ta vt homo non sit peioris cōditi
onis q̄m alie creature quas omēs
sic deus administrat · vt eas agē
ꝓprijs motibus sinat · Vnde ⁊ ho
minem arbitrio ꝓprio relinquere
debuit · ¶ Sexta est laus huma
na · Laus enī est viri iusti q̄ po
tuit transgredi ⁊ nō ē transgressꝰ
¶ Septima est decor vniuersi ·
q̄ oppositꝰ iuxta se positꝰ ma

gis elucescũt · ita mali bonos cõ
mendant a dimicem comparati.
¶ Octaua ratio est · qz boi exer
citantur a probant̃ per malos ·
¶ Adam et eua post lapsum de
paradiso expulsi sunt · sicut luci
fer de celo · a i hac valle lacryma
rum a miserie habitãtes facti sũt
mortales · Nam sicut in celo est
non posse mori · sic in terra est nõ
posse non mori · a in inferno sem
per mori · ¶ Ex his patet q̃ pri
mus status bois fuit innocentie ·
secundus gratie · teráus culpe ·
quartus penitentie · quintus glo
rie · Duz enĩ inordinate erexit se
supra se · cecidit miserabiliter ifra
se · scz a statu innocentie a grẽ in
statũ culpe a miserie Itẽ qz iobe
diẽs ẽ suo superiori iusto dei iudicio factum est · vt sibi fieret inobe
diens suũ ipsius · a maxime ar
ca mẽbra virtuti generatiue deser
uientia ·

¶ De ordine temptationis in
nobis · Cap · lxvi ·

Quo temptationis qui
fuit in primis pntibus e
tiam in nobis cõpletur ·
Nã sicut ibi serpẽs suggessit mu
lier delectata est · vir comedit ·
sic i nobis scdm Grego · Diabo
lus gerit serpentis officia · sensua
litas vero mulieris · a ratio tenet
viri locũ per cõsensum Vel dica
secundũ aug̃ · q̃ suggestio ser
pentis est primus motus ex fomi
te · Comestio vero mulieris ẽ de
lectatio cogitationis per inferio
rem partẽ rationis Sed comestio
viri est consensus superioris par
tis rationis · Per hec enĩ tria sciz
suggestionem · delectationẽ · cõ
sensum homo in temptationẽ du
citur · quia temptacõ q̃ suggesti
onem inchoat̃ · ꝑ delectatio
nem progredit̃ · q̃ consensuz au
tem consummatur · Sũt autẽ ali
a tria q̃ que quis in temptacõne
detinetur · scz opus prauũ · cõfu
tudo ac desperatio · ¶ Sciendũ
q̃ temptacõ est triplex · Prima
est a diabolo vel q̃ modũ sugge
stionis vel q̃ modũ afflictionis ·
¶ Secũda est a mundo que vo
luptate ac vanitate allicit vel q̃
secutione frãgit Tercia est a car
nis que q̃ sensualitatẽ ac fomitẽ
ad peccatũ impellit · quibo etiaz
ratio cõsentiẽs peccm̃ pficit · Due
temptationis spẽies prime · sciz
diaboli a mundi sũt extra nos a
non habẽt peccatuz · Vñ aug̃ ·
Temptatio non est peccatũ cuz
non consentit̃ · sed materia exer
cende virtutis Tercius modus
tẽptandi est intra nos a est pec
catuz veniale · scz qñ primus mo
tus tantũ est · sit tñ mortale si cõ
sensus aduenerit · ¶ Contra pre
dictos temptatores dedit nobis
deus tria remedia · quia otra dia
bolum habemus spiritus angeli
cos qui ad bonũ nos stimulãt et
cõtra insultus diaboli defendũt ·
Itẽ contra mundũ habemus exẽ
pla sanctorum · quos nec allicie
bant mundi blandimẽta · nec ter

rebant supplicia Item contra car
nez habemus bona naturalia · sci
licet synderesim ⁊ vim irascibilē ·
habemus etiā gratuita · scz cari
tatē temperantiā ⁊ huiusmodi q̄
bus carnis vicia mortificamus ·
¶ Est ā̄t differētia temptacōis
que est a diabolo ⁊ carne · tēpta
tiones em̄ que a diabolo sunt se
pe oriunt̄ preter rationem · vt nu
per saciatus famē patiat̄ · ⁊ post
longā dormitionē somno pregra
uetur · Temptationes vero que
sunt a carne frequenter surgūt p̄
ter necessitatem · sed interdu3 ex
crescunt in superfluitatem · vt si
ābus post ieiuniu3 imoderate ap
petitur · vel in comedendo mensu
ra ⁊ mod9 ñ tenet̄ ¶ Temptacō
multiplex est · quedam est p̄ba
tionis · hec est a deo sc̄dm q̄ dn̄s
temptauit abraham · quedā ex
animationis hec est ab homine ·
quedā precipitacōnis · hec est a
diabolo qui tēptauit primos pa
rentes sic · quedā delectationis ·
hec est a carne ¶ Temptationū
quatuor sūt species · Prima est
aspera hec fit de laboribo incō sue
tis in principio cōuersionis · Se
cunda est vana · ⁊ orit̄ de p̄spe
ritatibus spūalibus · vt cū quis
de virtutū successibo gloriat̄ ·
Tercia est dubia vt q̄n quis am
bigit quid certum de aliqua re te
nere debeat · Vñ accidit q̄ segni
or quisq3 ad bonū reddit̄ q̄n q̄d
agit bonū esse dubitat̄ · ⁊ prom
ptior fit ad malū q̄n malum esse
nescitur · ¶ Quarta est fraudu
lēta vt q̄n se diabolus in angelū
luc̄s transfigurat sub specie sciz
virtutum inducens vicia · hoc fit
quādo suadendo honestatē iduat
superbiā · vel suadendo discretum
obsequiū induat nimiū carnis cō
modum · vel suadendo iustū iudi
cium induat crudelitatē · vel sua
dendo misericordiā induat remis
sionē ⁊ negligentiā · vel suadendo
largitatē induat p̄digalitatē · ⁊
sic de alijs · In talibo aut̄ picu
losissimū est periculū nō videre ·
¶ Primū appellat psalmista ti
morē nocturnū · p̄ noctē em̄ ad
uersitas designat̄ · ¶ Secundū
appellat sagittā volantē in die ·
quia p̄ diē prosperitas designa
tur · ¶ Terciū appellat negoci
um pambulās in tenebris · ⁊ hoc
p̄pter dubiū pplexitatis · Quar
tū vocat demoniū meridianum ·
Vnde dicit · Non timebis a timo
re nocturno · a sagitta volāte in
die · a negocio pambulante in te
nebris · ab incursu ⁊ demonio me
ridiano · De his quatuor gene
ribo tēptationū idē ait · Super as
pidē quo ad primū · ⁊ basiliscū
ambulabis quo ad secūdū · ⁊ cō
culcabis leonē quo ad terciū · ⁊
draconē quo ad quartū Propt̄
predictas decepciones diaboli nō
sūt etiā licita facienda · ⁊ hoc in
quinq3 casibo · ¶ Primus est si
diabolus ipse suadet bonū aliq̄d
nō est faciendū · ne videamur sū
is cōsilijs cōsentire · Vñ christus

ipso suadẽte noluit panẽ de lapidib? facere · quod tamen op? bonum fuisset ¶ Secundus q si aliquod bonũ ꝓponat cõtra legez dei non est faciendus · Unde machabei nolebãt comedere carnes quas tpe necessitatis comedere licuisset · ¶ Terá? qñ bonũ sit cũ scandalo aliorũ · Corinth · Peccantes in frẽs sic · & loquit de idolatito · ¶ Quartus est qñ bonus sit ꝓpter ostentationẽ · Job · Si osculatus sũ manũ meam &c. ¶ Quintus cũ impedit obediẽti a superioris · quia licet ꝓpter mãdatũ prelati malũ nunq̃z debeat fieri · potest tñ aliqñ bonus ꝓpter obedientiam intermitti ¶ Remedia cõtra temptatiões sũt memoria dominice passionis · mortificatio carnis · vtile exercitiuz · declinatio actionũ · cõculcatio principiorum temptationum ·

Incipit liber tercius qui est de corruptela peccati · & primo de malo in genere · Capitulum primũ

MAlum triplex est videliz culpe · pene · dãni · quod oppoit tripliá bono · scz honesto · delectabili · & vtili · Nã culpe opponitur honestuz · pene opponitur delectabile · damno opponitur vtile · ¶ Malũ est vtile multis modis · Prio ꝓ suaz ordinationẽ · quia ꝓ suam vilificatio nem ponit in loco inferiori in vniuersitate rerũ · Unde & bene ordinatur · sicut & ordinate ponit diabolus in inferno & fur in patibulo · ¶ Secundo modo est vtile ꝓ suam coactionem Amaritudo enim conscientie cogit hominez recedere a peccato · Diere · Argu et te malicia tua & auersio tua increpabit te · Idem Vide q̃m malum & amarum est dereliquisse te dominũ deũ tuũ · ¶ Terćo ẽ vtile per ipsius mali considerationẽ · ¶ Ex eo enim ꝙ homo videt malum naturaliter ꝓficit · qz sicut homo naturaliter bonũ appetit · ita naturaliter maluz horret & fugit ·

¶ De peccati diffinitione · Capitulum secundum ·

POst malũ in genẽ sequitur de malo culpe in spẽcie · Diffinitur autẽ peccatum multis modis · ¶ Primo sic ab augustino · Peccatũ ẽ voluntas retinendi vel cõsequendi quod iustitia vetat · ¶ Secũdo sic ab eodẽ aug? · Peccatũ ẽ dictũ vel factũ vel concupitum otra legẽ dei · ¶ Terćo sic ambrosio Peccatũ ẽ preuaricatio legis diuine & celestiũ inobediẽtia preceptorũ ¶ Quarto sic ab augustino · Peccatuz est spreto incõmutabili bono rebus mutabilibus adherere · Diffinitio prima datur secũm causã efficientẽ · secũda secũdũ causã materialem · tercia se

g · iij ·

cundū causā formalē· quarta se cūdū causā finalē· ¶ In quarta diffinitione nota q̄ in pcō duo sunt· scz auersio a creatore· ⁊ cō uersio ad creaturā· quoz p̄mū est quasi formale ⁊ secūdū quasi materiale Et in actione nō est pecatū racōne conuersionis si nō sistat in creatura· sed ratione auersionis in qua est deformitas ⁊ contemptus· Ad ātm racōne cō uersionis nō sit pecatū principaliter patet· quia potest fieri vel aliter qñq̄· vt cum quis i creatura delectatur plus debito ꝫ tamē ātra deū· qñq̄ etiaz potest quis delectari i creatura sine omni pec cato· vt cū delectatio naturalis est tantū· secundū q̄ visus delectat in viridi· gustus in dulci· ⁊ sic de aliis· Interdū etiam potest quis in creatura delectari meritorie· qñ scz ad deū refertur· Vñ ps· Delectasti me dñe in f·t· Sed tūc sumit delectatio pro operatione ⁊ non p̄ passione·

¶ Quid sit pecatū secundum rem· Capitulum terciū·

TEnendū est de pcō q̄ nō est substātia vel res aliqua· sed defectus vel corruptio· Et diātur pecatū nihil ꝓpter tria· ¶ Primo ꝓpter defectū· quia pecatū non est aliq̄ res naturalis sed corruptio hominis· ¶ Secūdo ꝓpter effectū· qz pecatū ānihilat hominē ⁊ deficere facit a vero esse· ¶ Terāo ꝓpter despectū· quia vilem facit hominē ⁊ indignū premio· ¶ Circa predicta tñ sciēdū q̄ aliud ē pecati actus· aliud habitus· aliud reatus· aliud macula· Pecati actus aliquid est· ꝫ qñ non āplius sit desinit esse etiā sine grā Dz Sed pecati habitus qui ex malis actibus relinquit etiā aliqd ē ⁊ remanet interdū etiā cessantibus actibus· ⁊ post infusā grām ac pecati remissionē· Pecati vero reatus siue macula secundū rem nihil est ⁊ tñ deformat animam nō per modū positionis ꝫ priuationis· sicut trūcatio mēbri deformat corpus ⁊ maculat· Dicit etiam aug?· q̄ sicut abstinentia nulla substātia est· ⁊ tñ ea corpus languet· ita pecatū nō est aliqua substātia· eo tamē natura aie corrumpit ⁊ semper delet ꝓ grām· Notādū preterea q̄ pecatū qñq̄ trāsit actu ⁊ remanet reatu· sicut pecm actuale· Quandoq̄ ē ecōtra vt cū pecatū trāsit reatu ⁊ remanet actu· sicut patz in pcō originali post baptismū· Qñq̄ trāsit actu simul ⁊ reatu· sicut pecatū actuale post pmā tētiā pfectā· Quādoq̄ remanet actu ⁊ reatu· sicut pecatū originale ante baptismū·

¶ Quid sit pecatū secūdū nomē· Cap· iiij·

PEcatū habet multa nomina Vocat em̄ macula ⁊ hoc qñ imaginem dei

deformat · Item reatus · qm̃ ad eternam penā obligat · Item pollutio · a hoc quantū ad cōtagionē ꝯtractā ex terrena delectatione · Item vocatur pena · a hoc in quantū respiat peccatum primi hominis i quo natura nostra fuit corrupta · Item vocatur delictū a hoc secundū qd est recessus a dignitate gratie habite · Item vocatur culpa · a hoc ꝑ put respiat penam · Item offensa · a hoc quia contra deum est · Item preuaricatio · a hoc in quantum mandatū dei respuit · Vocatur viaū · i dest defectus bonorū naturaliū · Vocat̃ peccatū ꝑ put est cōuersio ad bonū cōmutabile · Item vocatur scelus ꝓrer ꝙiuriam dei magnā Item vocat̃ nephas ꝑ put est illicitum persone perpetrāti · Item vocatur crimē · ꝑ put est dignum accusatione a pena ·

De peccati origine · Ca · v ·

Quis peccatū est ꝯtrarium ipsi bono · nō tamen habet eē nisi i bono · nec ortū trahit nisi a bono quod quidem bonuz est liberū arbitriū ac volūtas a qua peccatū est · sicut a prima origine · a in qua est · sicut in ꝓrio subiecto · Volūtas igitur est causa peccati · causa dico non efficiens sed deficiens · Volūtas eiī secundū qd habet respectū ad suum principiū a quo est sez ad deū nō est nata eliꝛre ex se nisi bonuz · sed secundū qd habet respectum ad principiuz ex quo est quod est nihil cū ipsa voluntas sit ex nihilo tendit ad defectum · ¶ Si ergo velimus scire vnde sit malum culpe naturaliter · dicemus qd ex nihilo · Si vero velimus scire vnde sit formaliter · dicemus qd ex absentia debiti bonī · sez ꝑticulari · modi a ordi? Sed si velimus scire vnde sit originaliter · dicemus qd a volūtate siue a libero arbitrio · ¶ De progressu peccati nota qd peccatū in iāatur ex cogitatione · procedit a crescit in delectatione · ꝑfic̃ in consensu Circa ꝓgressū peccati sciendū qd quedā antecedūt ipsum peccatum · quedā sequuntur · quedam circūstant ¶ Peccatū antecedunt aliqua ex parte auersionis · aliqua ex parte conuersionis · Ex parte auersionis antecedunt ipsū peccatum ista · cōtemptus · omissio · ingratitudo inobedientia · preuaricatio · Illa vero que peccatuz antecedūt ex parte auersionis hec sūt · cogitatio · libido · concupiscentia · delectatio · peruersa intentio · consēsus · Alia sunt que peccatum sequunt̃ · sicut ē macula id est deformatio imaginis dei · a reatus id est obligatio ad penā eternā Sūt adhuc alia que peccatum comitant̃ · vt sūt pcō ꝑ circūstātie que peccatū aggrauāt vel diminuūt · que notant̃ in hoc versu Quis · quid · vbi · p quos · quotiens · cur · quō · quando · Actio eni depraua t̃ etiā illa que est de

genere bonorū qñq; in principio qñq; in medio · qñq; in fine · et hoc p malā intentionem vel negligentiam · vel vanā gloriaz ·
Vnū peccatū dicit maius altero tribus modis · scz causalitate vt peccatū luxuriaz · Vel generalitate vt peccū adulterii · Vel deformitate vt peccatū iudei Vel difficultate remittēdi · vt peccatū in spīm sanctū · Vel periculo sicut peccatū ignorātie · Vel inseparabilitate · vt peccatū cupiditatis Vel pmitate vt peccatū carnis · Vel offensiōe vt peccatū idolatrie · Vel expugnādi difficultate vt superbia Vel mentis cēcitate vt ira ¶ Circa peccati grauitatē nota q; nihil est peccatū viro pfecto · qđ nō sit peccatū imperfecto nisi in his q; vult · Nā perfectio non mutat genus peccati · sed quantitatem auget ·

De diuisiōe peccati Ca · vi ·

Diuisio peccōrū triplex ē. Alia ei est secundū causā efficientē secundū se · vt hoc · peccato; aliud est ex impotētia · aliud est ex ignorātia · aliud ex malicia · ¶ Alia sumit secundū causam efficientē ratiōe annexi · secūdū quā sumitur hec diuisio · Peccatū aliud ex amoē male accēdente · aliud ex timore male humiliāte · hoc ē dicē q; homo potius vult peccatū omittere q̄m amato carere · aut malū pene quod timet incurrere · ¶ Sumūtur etiā peccōrū diuisiones secundū causā materialē circa quā. ase cundū causā materialē cōtra quā ¶ Primo mō sumit hec diuisio peccm aliud cordis · aliud oris · aliud opis · Itē hec peccatuz aliud cogitacōis · aliud locutionis · aliud opacōnis · ¶ Secūdo modo sumit hec diuisio · peccatū aliud est in deum · aliud in seipsū · aliud in pximū · Jn deū dividit peccatū sic · Peccatū aliud in patrē · aliud j filiū · aliud in spiritū sanctū · ¶ Alijs trib? modis peccat in deū · scz male p infidelitatē de deo sentiendo Itē blasphemādo Itē sacramēta indigne tractādo · Alio mō peccat quis in deum scz ipsū temptādo · Et hoc fit tripliciter · quia qñq; temptat q̄s dei potētiā · vt cū signa petit · qñq; dei iustitiā · vt cum p candentē ferrū vel duellū vel similia iudicium querit · qñq; dei misericordiam · vt cum quis dei bonitatē examinās cōmittit se stultis periculis ¶ Jn seipsū peccat quis similiter tribus modis · videlicet neccessaria sibi subtrahendo ¶ Itē superflua sumendo ¶ Itē vltra vires quippiam aggrediendo · ¶ Jn proximū peccat etiā quis tripliciter · scz proximo sua auferēdo · Itē sua sibi in necessitate nō communicando · Itez malo exemplo proximū suum in peccatū trahendo · ¶ Sumunt preterea diuisiones peccōrū secundū causā formalē · a hoc tribus modis · vel secūdum qualitatē · vel secundū quā

titatē · vel secundū relationē ·

¶ Secundū qualitatē sumitur hec diuisio · · Peccatorū aliud ē cōmissi · aliud delicti · Quorum primū est preuaricatio preceptorū negatiuorū · secūdū vero est preuaricatio preceptorū affirmatiuorū · Item predictū duplex ē cōtra duas ptes iustiāe · que sūt declinare a malo ⁊ facere bonum · Itē alia diuisio sumit secunduz qualitatē sic · Peccatorū quedā sūt carnalia · quedā spiritualia · sed carnalia maioris sūt infamie · spūalia vero maioris culpe ·

¶ Secundū quātitatē sumitur hec diuisio · Peccatorum aliud mortale · aliud veniale · quorum primū dicit puersio · secundum vero inordinatio · Cum mortale peccatum est auersio totalis ab incōmutabili bono · ⁊ conuersio ad bonuz cōmutabile · Sed peccatū veiale est amor voluptatis in creatura ⁊tra deū tm · ¶ Secūdum relationē sumit hec diuisio Peccato ⁊ aliud origiale · aliud actuale ¶ Vltimo sumunt diuisiones secundū causā finalem · et hec dupliciter · quia vel secundū ipsū appetibile · vel secunduz actum hominis appetentis · Secūdū ipsū appetibile sumit hec diuisio · Omne quod est in mundo aut est cōcupiscētia carnis · aut cōcupiscentia oculorū · aut superbia vite Quorū primū est appetitus delitiarū · secūdū est appetitus diuitiarū · terciū est appetitus honorū Secundū actum hominis appetentis diuidit peccatū in septē vicia capitalia · scilz superbiam · inuidiā · irā · acidiā · auariciam · gulā · luxuriam ¶ Nota ꝙ quinq; sunt genera operū Nā quedā sunt mala in se · vt illa q̄ secundū suam naturā sūt mala · possunt tamen per aliquā circunstātiā fieri bona sicut homicidiū · Quedā sunt mala secūdū se · vt illa que p nullā circūstātiaz pnt fieri bona · sicut est odire deū vel fornicaria huiusmodi · Quedaz sūt bona in se vt sunt bona ex genere · ⁊ tm pnt fieri mala ex circūstāciis · sicut est dare elemosinā Quedā sunt bona secundum se vt que per nullā circūstantia possunt fieri mala · sicut diligē deuz ex caritate Quedā sūt in differētia · vt q̄ nec bona nec mala sūt · possūt tm bona vel mala fieri · sic̄ est mouere pedē sine deliberatione · vel comedere q̄nq;

¶ De effectu peccati · Ca · vij

QVlta mala fiāt peccatū hoi · ⁊ ante mortem · ⁊ in morte ⁊ post mortem ·

Ante mortē peccatū opatur hec Naturalia vulnerat · vt signatur in illo qui incidit in latrones · qz intellectus obscuratur in cognitione veri · et affectus tepescit in operatione boni ¶ Gratuitis spoliat · Trenorum · Dispersi sunt lapides sanctuarij in c ·

·v·

Ne ãt aliquod bonuz pereat illa bona opa que quis pecãdo mortificat alijs saluandis dabunt. sicut qñ corpali morte quis mortuꝰ frēs ꝛ ꝓpinqui in bonis eius succedūt. Aiam maculat. Treñ. Demigrata ē sup ea. fi. Ad penaz eternã obligat. Genē. Quacūqz die comederitis ex eo ꝛc. Cōscientiã amaricat. Diere. Vide q̃m malū ꝛ amarū ē dereliq̃re te dñe. Inducat. Prouerb. Peccator cū in pfundū peccorū venerit ꝛc. Insensibilē reddit. Genē. Videbat eis q̃ si lutes loqui. Simile habꝫ in cane submergēdo qui nō sentit i collo lapidē donec in aquã extra nauē pijcat. Aimã ocãdit. quia vera vita id ē deo priuat. Regū Saul irruit in gladiū suū. Sed nota q̃ peccm̃ veniale disponit ad mortē. mōrtale vero infert mortē. ꝫ obstinatio detinet in morte. Ad alia pcã trahit. Greg. Peccatū quod p penitetiã nō diluit mox suo pondē ad aliud trahit. Exēplū habem? in cayn. q̃ egressus in agrū ocãdit frem suū. Eo dē mō in figura. Egress? corui? de arca intercept? est aquis Et dyna egressa vt videret ꝛc. vagitatē amisit. Et iudas egress? xp̃m tradidit. Et p? adulteriū dauid secutū est homicidiū. Et sic patet q̃ peccm̃ ē pena pcã. peccatū em̃ quod in se est culpa dicit p̃cedentis peccati pena. ꝛ ita dicit aliq̃d simul culpa ꝛ pena. Sed culpa dicit rōne actōnis. Pena vero ratiōe passionis. qz culpa ē quod faćmus. pena vero q̃d patimur licet igit ois culpa sit a nobis. nō tamē ois pena ē a nobis. Immo quedã a nobis acta. quedã a deo iflicta. q̃dã a pmis pntibꝰ otracta. ꝛ qz euz qui fecit quod nō debet iustū ē pati quod debet Ideo ois pena iusta est ꝛ a diuina ꝓuidētia ¶ Qd aūt vnū peccatū nascit ex altero sic appaet. Superbia qz vult oēs p̃cellere dolet si aliquis ei equat ꝛ sic ex ea nascit inuidia Inuidia vero qz de facili irascit ei cui inuidet. ideo ex ea nascit ira. Qz ira cū nō potest vindicare tristat. ideo ex ira nascit acádia. Acádia vero cū solacōnē queres fugit auarū Auaricia ãt qz i tpalibꝰ abundat pt magis exercere gulã. Gula vero ꝓpt veneriꝰ replecōez de facili spumat i libidinē. ꝛ ita generat luxuriã. ¶ Bona q̃ fiūt infructuosa reddit quãtū ad meritū ꝛ quãtū ad premiū. Sicut prędictus ramꝰ ab arbore nō profert fructū ꝫ arescit ꝛ abilitat ad incēdiū. De talibꝰ dicit deut. Maledictus eris ingrediēs ꝛ egrediēs. scz ecclesiam materialem ad orādū. quia talium oratio non est meritoria. Immo dicit augustinus. q̃ si tales signant se cruce potius ꝫcludunt in se diabolum q̃m excludāt. qui iã in eis p effectū habitat. ¶ Ex homine infernum facit. quia in peccatore est ignis auaricie. fetor luxurie. tenebr

ignoratie · vermis cōscientie. fitis cōcupiscentie · demones p effectum · ⁊ huiusmodi. ¶ Vacuum tantē hominē relinquit · Gene. Terra erat inanis ⁊ vacua · ⁊ merito · qi mundo adherentes fugūt vtera arentia eo q relinquūt fōtem vite ⁊ venā aquarū viuentiū. ac paludibus turbidis se saciāt · ¶ Fallendo deapit sicut lignuz putridū denocte lucens · ⁊ sicut esca in hamo piscem deapit · ¶ Stultū hominez demonstrat · quia peccādo quis sibi opprimendo imponit ligna · ⁊ sup dorsū suum cremanda colligit · ⁊ illi seruit qui eū p seruicio torquebit · Aug⁹ · Stultū est in tali statu viuere in quo quis nō audet mori · ¶ Sequit q peccatuz in morte grauat hominē · quia in morte priuatur homo solatio visibiliuz que dilexit · sciz cibo · potu · amicis · rebus · lumine requie · Dzo prie priuat corpe quod nunqm in tali forma recipiet · imo vellet habere sicut qñ p dimidia parte corrosū est vermibo · ⁊ stupebit anima peccatoris qñ corpus resumendū videbit Turbabit pcōz in morte qñ videbit cōcursum demonuz ad animā parētes ad resTreñ · Omnes inimici eius apprehenderūt eam inter angustias · ¶ Postremo videndū est qualiter peccatū premat hominez post mortē · Confusionez habebit ex operū denudacōne · Dzophta · Reuelabo pudenda tua in facie tua Exprobrationē xpi audiet in iudicio · Matt⁹ · Esurivi ⁊ nō dedistis mihi māducare ⁊c · Requie ⁊ luce priuabit · matthei · Ligatis manibo ⁊ pedibo pjcite eum in tenebras exteriores · Vnd nō valebit ei cantus iste · Requiem eternā dona ei ⁊c · Suffragiis eccie non gaudebit · Isa · Vermis eorū nō morietur · ⁊ ignis eorū non extinguet · In infernum precipitat exemplum de lapide molari quē proiecit āgelus in Apoc · in mare dicens · hoc impetu mittetur babilon in infernum A deo electis ⁊ omnibo bonis separabit · Matt⁹ · Ite maledicti in ignē eternū ⁊c · A statu penitere habet · Hiere · Trāsiit estas finita est messis Omnis spes misericordie precidetur · Isa · Non remanebit testa vt portet igniculus. sez caritatis de incendio · aut hauriat parū aque de fouea sez diuine misericordie · ¶ Sicut itaq peccatū nocet in peccato existēti ac in ipso morieti · sic quoq multipliciter nocet etiam peccatuz ipsum deserenti ⁊ de illo penitenti · quia gloriā prime innocentie nūqm recuperabit · Sicut enī corrupta de cetero virgo non erit · ita semel peccans nunqm se non peccasse gaudebit ¶ Istud multis exemplis ostenditur ¶ Nam post sanationem vulneris semp manet cicatrix · Item qui semel furatur semper fur dicitur · Ite domus eius domus discalcia

ti de cetero potest dicā. Item symō quem dñs a lepra mundauit. p? emundationē tamen semp vocabatur symon leprosus. Item templū quod redificatū fuit post destructionez primi nullo modo fuit simile in pulcritudine templo priori ¶ Ad penā tempalem obligat. vnde nō exibit inde donec reddat nouissimū quadrantem. Item regnū celorū non intrabit donec lignū fenū stipula id est pena peccatorū tam mortalium q̄z venialium que in presenti soluta nō est sup ipsum cremet. ¶ Gloria retardat. quod figuratuz est in absolon. qui post q̄m patri reconciliatus fuit mansit tamē duobus āmis q̄ facie illius nō vidit Item tamdiu differtur a gloria q̄ usq; fiat sine omni macula sicut erat in baptismo. ¶ Tempus amissum. premium quod sibi conquirere potuit cum premio nūq̄z recuperabit. Diere. Qui vendit ad id quod vendidit nō reuertetur. ¶ Obscurat oculū cogmitionis. hoc ꝓpter stercora hyrundinū que ipsū cecauerūt. vt signat ithobia. ꝓpter trabem que int? erat Aug?. Oculis egris odiosa est lux. sicut noctuis. vesperti lionibo. Ad hec nota de quodā ceco quē dñs licet illuminauerit. non tñ statim perfecte vidit. ꝟ vidit homines primo quasi arbores ambulantes. Affectū reddit tepidum sicut in pede vulneratus. etiam sanatus claudicat. Et arbor mota de loco suo virtutis sue aliquid amittit. Vnde dictū est homini post peccatū. Spinas. tribulos germinabit tibi. Et dictū est serpenti. super pectus tuum gradieris. ¶ Fastidiū bonī generat. Exo. Ania nostra nauseat super cibo isto leuissimo Aug?. Palato non sano pena ē panis qui est sano suauis?. Item dixit de se post q̄z conuersus fuerat Pl? valebat malū molitū q̄z bonū insolitū ¶ Ad bene operādum impedit. Gen. Vxor loth respiciens retro versa est in statuaz salis. scz q̄ sterilem facit terram. Item. In dolore paries filios. scz bonorū operū. ¶ Ad resistē dū temptationibus debilitat Judas. Sampson post crimū prelationem amisit vires. arbor lesa per securim citius a vēto deiicitur. ¶ Feruorem minuit caritatis sicut eclipſ solis diu postmodū nocet terre pro eo q̄ modico tēpe sibi virtus radiorū solis subtrahit. Re. Dauid senuerat. cū operiret vestibo nō calefiebat. aqua calorem ignis vel minuit vel extinguit. Dolorem timorē de cetero semp infligit. Dolorem quidez quia certus est de perpetrata culpa. Timorē autē. q̄ incertus est de venia Aug?. Penitens semper doleat. de dolore gaudeat. non semp doluisse se doleat ¶ Per peccatuz corrumpitur potestas liberi arbitrij dupliciter. in agendo. in suscipiendo.

In agendo quidem. quia non potest semper facere quod oportet. In suscipiendo autem quia gratiam stabilem non potest suscipe in hac vita. ¶ Item corrumpit ratio dupliciter scilicet quantuz ad discretionem iudicij inter bonum & malum. Item quantum ad deliberationem consilij inter expediens & inexpediens. ¶ Item corrumpitur affectus dupliciter. scz in ordine. & in modo. qz nec semp est ordinatus. nec semp est moderatus. ¶ Peccatum nocet multis. scilicet ipsi facienti. ps Peccatum meum contra me est semper. Dis qui sunt in purgatorio quos nō possunt peccatores iuuare tam efficaciter sicut si essent in gratia. Ipsis damnatis. & hoc per modum coniunctionis. quāto enim plures sunt in inferno. tanto maior horror erit ibi & pena. Fallit enim in inferno illa regula. Solacium est miserorum socios habere penarum Saluatis & hoc per malum subtractionis. Nam ex consortio & societate gloriificatorum haberetur gaudium aliquale. Deniq nocet ipsis viatoribus tum pro eo q actes eorum contra demones minuitur in illo qui peccatum perpetrat. tum pro eo q aliquos exemplo malo corrumpit & scandalizat ¶ Multa mala similiter eueniunt homini ex eo q in peccatum a quo per penitentiam surrexerat recidiuat ¶ Primum est q homo fit impotentior ad resurgendum. Deb. Impossibile est eos qui semel illuminati sunt &c ¶ Secundum est q vitium fortificatur ad impugnandum Aug? de se loquitur Plus mqt valebat malum molitum qm bonum insolitum. ¶ Terciuz e q culpa fit difficilior ad remittendum Piere. O qz vilis facta es nimis iterans vias tuas. Vnde etiaz dicitur q vulnus iteratum tardius sanatur. ¶ Quartum est q deo fit difficilior ad placandum. iij. Regum. De semey qui ad primam petitionem inuenit misericordiam. eo tamen pacto q staret in hierusalem. & hoc transgressus quando secundario petiuit sine vla misericordia occasus e. Quintum est q diabolus difficilior e ad expellendum Luc. Tunc assumet septem alios spiritus neq ores se. & ingressi habitant ibi. & fiunt nouissima illius peiora prioribus ¶ Sequitur de corruptione speciei modi & ordinis Vnde nota q bonitas naturalium comparata ad animam qm speciosa fiat dicitur species Sed comparata ad opus quod modificat dicitur modus Compata vero ad finem scz ad deuz ad quem ordinat dicitur ordo. Alio modo est corruptio speciei. dissimilitudo a me ad deum. Nam species anime est similitudo dei. Corruptio vero modi est diminutio extensionis siue virtualis infirmatio potentie que ex hoc est q aia non

fustẽtatur ãbo spirituali gustã
do q̃m suauis est dominus.
Corruptio autẽ ordinis est i aia
cũ aspectus ⁊ affectus deorsuz
est ad creaturas extra naturalez
situm. Cũ eñi hec que sũt quasi
caput anime sursum sunt ad deũ
in naturali situ ⁊ ordine sũt. Ali
oquin homo erit quasi euersus.

Aliter priuatio speciei est de
formitas siue carẽtia debite recti
tudinis uolũtatis. Rectitudo ãt
uolũtatis est vt nõ declinet a su
is extremis. scz a deo principio.
⁊ a deo fine. vt videlicet omia q̃
habet a deo principio referat etiã
ad deum finem. Cũ uero sibi q̃s
quod habet attribuit aut ponit
aliũ finem q̃m deũ curuus est.
Item priuatio modi est excessꝰ
ꝓprie uoluntatis scz cum vult a
liquid diuine uoluntati contrari
um. Item priuatio ordinis est a
uersio uoluntatis a deo. ⁊ cõuer
sio ipsius ad creaturam Item ali
ter creatura rationalis a fũmo bo
no est secũdum triplicẽ causse ba
bitudinem. scz efficientis causse
⁊ formalis ac finalis. ⁊ ideo na
ta est agere opa sua a deo ⁊ secũ
dũ deũ ⁊ ꝓpter deũ. ⁊ hoc secũdũ
modũ. speciẽ. ⁊ ordinez sibi insi
tum. Dz q̃ñ eadem rationalꝭ cre
atura de nihilo facta fuit potuit
deficere in suis actõibus. vt sci
licet opationes sue nõ essent a de
o. ac ꝓ hoc nec secundũ deum.
nec ꝓpter deum. hoc autẽ est pec
catum ipsius speciei modi ⁊ ordi
nis corruptiuum.

De peccato originali secũ dum rem. Capitulum. viij.

Expedito de peccato i ge
nere dicenduz est de pec
cato in specie. ⁊ primo
de originali. postea de actuali.
Licet igitur anima non fit ex tra
ducẽ tamen originalis culpa ab
anima ade transit ad animas po
sterorũ mediante carne ꝑ ocupi
scentiam generata. ita q̃ sicut
ab anima peccante ifecta fuit ca
ro ade ⁊ prona effecta ad libidi
nẽ. ita seminatã secũ trahens ife
ctionem uiciat animã. Ex quo
patet q̃ peccatũ originale ⁊ est
in carne ⁊ in aima. ⁊ in carne ma
terialiter ⁊ originaliter. in aima
uero formaliter ⁊ tanq̃z in subie
cto. Sola eñi anima susceptibi
lis est virtutis ⁊ vicij. ⁊ tũ sicut
dictũ est ex cõiunctione ipsius
ad corpus corruptum contrahit
istud uiciũ. sicut q̃ñ cadit quis in
lutum fedatur ⁊ maculatur. talꝭ
autem infectõ anime non tantũ
est pena. sed etiam culpa. Ipa
uero culpa que macula est delet
in baptismo. pena autem que fo
mes appellat siue peccã di ꝑmi
tas remanet post baptismuz. sic
enim curatur in baptismo culpa
quantum ad reatum damnatio
nis eterne. q̃ tamen remanet ip
sa pena quantum ad actũ ⁊ mo
tum concupiscẽtie cum qua nos
optet q̃mdiu uiuimus pugnare.

Non extinguitur concupiscētia p gratiam cōmunē in aliquo homine quod dico ꝓpt̄ beatā virginem in qua fuit extincta in cōceptione filij per grām singularem ¶ Ex predictis patet q̄ psona corrumpit naturā ⁊ econuerso natura corrupta corrumpit psonā. Nam p peccatū primi hois corrupta est humana natura. ⁊ natura sic corrupta corrūpit psonas alias. Nota aūt q̄ corruptio psone est reatus mētis. corruptio vero nature est infectio carnis. ꝑut est principiū ad carnez alteram. ¶ Deniq; nullo mō debet imputari deo infectio anime. licet eaz creando infundat ⁊ vniat cum carne infecta. qm̄ ordinatissimuz fuit q̄ humana natura ita conderetur q̄ odita ꝓpagaret. ⁊ q̄ pro peccato puniretur. Vnde sicut in conditione seruatus est ordo sapientie. ⁊ in ꝓpagatione seruat ordo nature. sic in pumcōne seruari debet ordo iustic̄e. ⁊ ita patet q̄ nō est cōtra diuinaz eq̄tē si ad posteros culpa trās mittitur. Dicendū ergo q̄ originalis culpe transfusio nō est a deo nec a natura condita. sed a vitio primi hois perpetrata. ⁊ hoc est quod ait Aug⁹. q̄ peccatuz origiale nō transmittit ad posteros ꝓpagatio sed libido Sic em̄ conditus est homo vt spiritus p̄ esset corpi. ⁊ corpus subesset spiritui. q̄m diu ille obediret suo cōditori. ⁊ econtra si spūs non obediret deo iudicio iusto corpus imá peret ei rebellare. Sicut igitur si adam stetisset corpus suū obediens ei essz ⁊ tale ad posteros trās mitteret. sic adā ex quo peccauit caro eius facta est sibi rebellis. ⁊ oportet q̄ tale ad posteros transmittat. ⁊ q̄ deus secūdū institutionē primariā eidez corpori ani mā infundat. Ex hoc patet q̄ pater est causa peccati originalis in filio. Sed causā hic intelligas i genere cause efficientis. Omnes q̄ cōcupiscentiaz nati nascimur filij ire. ꝓpter quod icurrimus defectum multiplicem tam corporis q̄m anime ad quos subsequitur pena mortis ⁊ pena carentie diuine visionis ⁊ amissionis glorie celestis. non solū in adultis. verumetiaz in paruulis non baptisatis qui pena mitissima inter ceteros puniunt. quia solam penā damni habent sine pena sensus. ¶ Originale peccatum sic curat̄ per baptismum in parente. q̄ nihilominus ab eo qui curatus est transmittit̄ in prolem peccatum originale. sicut videmus arcuncā sus generat filiū cum prepucio. ⁊ granū nudum seminatum procreat granum cum palea Et hec est ratio. quia homo generat filium non secundū q̄ curatus est i mente. sed secundum q̄ corruptus est in carne. non secundū q̄ spirtualis. sed secūdū q̄ carnalis. ¶ De peccato originali secundum nomen. Cap̄. ix.

Originale peccatū habet multa noia · ⁊ hoc multiplicī ratione · Secundū eīm q̄ origiale pccm̄ ꝯpatur ad animā vocatur infirmitas · quia reddit animā impotentem resistē di motibus Item feditas · quia per ipsū anima maculat̄ · Item pnitas ꝓpter cōtinuam inclinationem appetitus ad malum · Itē corruptio · quia ducit ad mbiluz id est ad peccatum · Item vicīū quia est diminutio bonorum naturalium Itē languor nature · q̄ durat in natura corrupta Habet etiā nomina secūdū q̄ comparatur ad corp⁹ quia vocatur lex carnis eo q̄ lege diuina carni fit ifligctum · Item lex membroꝝ quia mouet organa ad opa concupiscentie · Item tirannus · ꝓpter dominationem quasi violentam in ipso cōcupiscibili · Itē fomes q̄ sicut ám⁹ fouet ignem ita p ipsū fouet⁹ peccatū in carne secunduz actū nutritiue ⁊ generatiue · Itē stimul⁹ carnis · quia stimulat carnem ad primos motus ⁊ animū ad consensum ¶ Habet quoq̄ noia p̄out cōpatur ad actu⁹ delectabiles · secundū hoc vocatur cōcupiscentia que sonat vicium in actu p̄out est in adultis Itē cōcupiscibilita⁹ que sonat vicīū in potētia ꝓut est in paruulis · Habet etiā nomen scd̄m q̄ cōpara⁹ ad primū hominem a quo cōtrahit⁹ sic vocatur peccatum originale quod est caretia debite iusti

de. De primis motibus · x ·

Cum peccatum aliud sit actum ⁊ aliud cōtractū ipsum peccatum actuale frequēter a primis motibus⁹ habet ortum · Vnd̄ sciendum q̄ in statu innocentie non moueretur sensualitas nisi secundū motū rationis · Ideo statē homine nō poterat in eo esse peccatū etiā venale · Nunc autez quia sensualita⁹ rationi repugnat · ideo per p̄mo⁹ motus necesse habemus omittere peccatū venale ¶ Primi mot⁹ ⁊ si ꝑticulariter ⁊ sigillatim possint declinari · oēs tm̄ nullo modo possunt caueri · quia sic sunt pcā q̄ etiā sunt pene peccati · ⁊ ideo merito dicunt⁹ venialia, quia hoc ipso sunt digna venia ¶ Prim⁹ motu⁹ sic describit⁹ q̄ est motu⁹ sensualitati⁹ secundū impulsum fomitis impetuose tendēs ad fruitionē creature delectabilis Duplex motus primus distinguit⁹ quantum spectat ad presentem materiam · scz quidā primo primus qui est naturalis · alē secūdo primus qui est sensualitatis Cū ergo loquimur de primis q̄ sint peccata · intelligendū est de secūdo primis · quia primo primi nō sunt peccata cum sint naturales. ⁊ extra genus moris Quod patet per hoc · quia non sequuntur imaginationē · sed solūmodo naturaliū qualitatū actionē · Motus autē secundo primi sunt peccata · quia sunt actu⁹ inordinati

in genere moris · Quod pátet p hoc · quia tales motus sunt sensualitatis que subiacet i talibus dominio volūtatis · Volūtas autez est prinápiū moraliū · sicut habetur in · vij · metaphisice · Vnde ē q ibi genus moris inápit vbi p mo dominiū voluntatis inuenit · hoc autē est i sēsualitate · q̄muis ergo ꝓpter racōnē predictā sit in sensualitate peccatū · nō tū hoc erit mortale · sed tūmō veniale · quia volūtas nō habet dominiuz cōpletū sup primos motus · qui sūt sensualitatis · vt in illis actibus qui ex imperio rationis prodeūt · sed habet i eis dominiū incōpletuz · sicut est in illis actibus qui nō p imperiū ratiois ꝓcedūt · a tū volūtas tales motus sensualitatis ipedire poterat · a ideo sūt peccatū veniale · Primi q̄ motꝰ idárco sensualitati ascribunt · quia taliū motuū prinápiū ē sēsualitas a subiectū · ¶ Dicēdū ergo q̄ primi motus secundum predicta sūt peccata venialia triplicí ratione · Primo q̄ mouent ad illicituz · Secundo quia sunt quodāmō volūtarij nō secūduz se · sed quia sicut dictū est nō impediunt a volūtate vel etiā ꝓpter apprehensionē precedentē · Terá o ꝓpter delectationē ānexā · Cū enī anima p delectationem cōiūgitur creatuē obtenebrat a peiorat · sicut qñ cōiungit deo illuminatur a meliorat · ¶ Nota homo ꝓmor est ad malū q̄m ad bonū multis de causis · Prima quia sic dicit apl'us Corpus quod corrūpit aggrauat animā trahens scz illā ad malū · a non sic erigens ad bonū ¶ Secundo quia sicut dicit aug⁹ · plus valet maluz in olitū q̄m bonū insolitū · ¶ Terdo quia naturalie est facili⁹ descēdere q̄m ascēdere · a vnus magis trahit deorsū q̄m decē sursum · Quarto quia mutans ad maluz presens est · ꝫ finis virtutis ē absens⁹ · Delectabile autē apprehēsum p sensum vel imaginationē quasi de necessitate mouet cōcupiscētiā · ¶ Quinto quia pluēs circūstātie requiruntur ad bonū q̄m ad malū · ¶ Sexto quia tē dimus ad nostrū prinápiū scilicet ad nihilū · ¶ Septimo quia fomeꝫ qui mouet ad malum sem p intra nos ē · gloria vero quam querimus extra nos est ¶ Octauo quia vires aie sunt actiue ad diligendū t alia · Sz passiue a materiales ad ea que sunt gratie a glorie · quia nō pñt haberi virtutes p modū acquisitionis · sed p modū receptionis · vnde malū possumus facere p nos · ꝫ bonum nō possumus sine grā adiutrice ·

¶ De morosa delectatione · et consensu in peccatum · Ca · xi ·

DElectatio carnal' morosa mortale peccū ē · Sz nulla dicit morosa nisi quādo ex consensu est · Vnde nō

intelligiturbic moꝛa temꝑoꝛis. ℔ consensus ¶ Sciendus ergo qꝫ delectatio si sistit ⁊tra consensum veniale peccatum est Si vero ꝓcedit ad esus vlterius · ita qꝫ vult interius in delectatione wluptari · nec tamē vult in opus ꝓcedere · talis im̄m consensus est inter mortalia cōputand? · quod maxime intelligi debet i peccatis carnalibus · Verūtamen iste consensus in illecebrā duplex est · quia consensus in illecebrā aliquis est subitus non per prehabitaz deliberationem · sed ex sola corrupcōne raciōnis quā precedit appetit? sensualitatis in primo motu · talis consensus dicitur surreptio. et est peccatū veniale · Aliꝰ est cōsensus in delectationē motuū · q̄ ē ex deliberacōne rationis · ⁊ iste est peccatū mortale vt dictum ē Si autē ratio cōsentit cū deliberatione que fit per ratiōes diuinas hoc modo · quia omne lege dei ꝓhibitum est vitandum · tunc dicꝫ peccatū esse i superiori pte rationis · Sed si deliberatio fit ꝓ rationes humanas hoc modo · Omne in quo transcenditur mediuz virtutis est vitanduz · tunc dicetur peccatuz esse in inferiori parte rationis · Adhuc ꝓcedit consensus vlterius quando scz ꝓponit opus consummare · tunc wlūtas pro facto cōputatur · etiam si facultaꝫ desit perficiendi op? ipsū · Si vero sequitur consensus ⁊ opus i his que diuina lege sunt ꝓhibita peccatum est mōrale ꝯsummatū Ex predictis colligedistinctionez · quia delectatio duplex est · sciliz naturalis ⁊ voluntaria · In delectacōne pure naturali nec est meritū nec demeritū Voluntaria duplex est · quia alia est in creatore · alia in creatura · Delectatio que in creatore ē. bona est De qua ps̄ Memor fui dei mei ⁊ delectatus fū · Que autem in creatura est duplex est · Quedam em̄ est ꝓter deum · et hec est bona · Sed sumitur delectatio pro operatione rationis · non pro passione · De qua ps̄ · Delectasti me dñe in factura tua ⁊c̄ · Quedā est contra deum · ⁊ hec similit̄ duplex est · quia quedā est nō cōtra deū sed etiā ⁊tra deum · ⁊ hoc est peccatum veniale · Quedam vero contra deum ē ⁊ hoc est peccatum mortale ·

De peccato veniali · Ca · xij ·

Peccatū veniale minoris est culpe · Nam i paruulis post baptismū ꝑmo surgūt venialia · post hoc mortalia · Veniale autē peccatum ē vt ait aug? · quod hominez vsqꝫ ad reatum perpetue mortis non grauat · sed penam meretur ⁊ facile idulgetur · Peccatum veniale ē per est a voluntate ad hoc mouēte vel pertinente vel non cohibēte ¶ Peccatuz aliquod dicitur veniale trib? modis Primo mō

ex genere. sicut verbū ociosū est veniale. ¶ Secundo ex euentu. secundū q̄ p̄ penitentiaz de mortali fit veniale. ¶ Tercio ex causa. vt quando fiunt quedam ex infirmitate vel ignorantia. que licet q̄nq; sint mortalia tamen dicunt venialia siue r̄missibilia ex comparatione ad peccatū quod fit ex certa malicia quod est irremissibile ¶ Sciendū q̄ peccatū veniale nunq̄m potest mortale fieri. ita videlicet si intelligat idez secundū substantiā quod prius fuit veniale mortale fieri. ⁊ hoc neq; quantū ad actū. nec quantum ad maculā. Ratio huius ē quia nulla res potest mutare speciem suā. peccatū autē veniale et mortale sunt diuerse species peccati. Verūtamen actus qui ex se est de genere venialis potest fieri mortalis quatuor modis ¶ Primo ex ārcūstūtia. quia quicq̄d fit contra conscientiā edificat ad gehennā. etiam si fiat contra conscientiam erroneam. Et hec est ratio. q; cum in peccato duo sint scz auersio ⁊ cōuersio. penes primum iudicatur peccatuz. quoniam auersio a deo est quasi formale. ⁊ cōuersio ad creaturam quasi materiale. Quamuis ergo leuare calamū de terra videat leue vel indifferēs. tamen q̄n fit contra conscientiam peccatū est. q; spernit bonum incōmutabile. ⁊ ita fit auersio a creatore. ¶ Secundo ex cōplacentia. Vnde augustinus. Nullū peccatū ē adeo veniale quod non fiat mortale dū placet. ¶ Tercio ex dispositiōe quia per frequētem lapsuz in venialia disponitur homo ad mortalia. Et secundū hoc intelligit illud Gregorii. Vitasti grandia ⁊ vide ne obruaris arena. Hoc dicit. quia sepe de peccatis minimis venit ad magna. sicut de modica scintilla q̄nq; surgit magnus ignis. Prouerb. Qui minima negligit paulatim defluit. ¶ Quarto ex progressu. quia quādo insurgit veniale si non prohiberet posset progredi vsq; ad mortale. n̄ q̄ ipsum veniale in substantia fieret mortale. ℔ quia ex ipso occasionaliter fieret progrediendo mortale. Istud patet in primis motibus qui inter venialia cōputantur. Sed quando delectatio conualescit in tantum q̄ consensus accedit iam peccatum mortale ē ¶ Differentia est inter mortale ⁊ veniale. quia peccatum veniale est libido siue voluptas in creatura ūtra deum. Mortale vero est libido siue voluptas in creatura supra deum vel eque deo. Rectus enī ordo est vt bonuz incommutabile preferatur commutabili. ⁊ honestum vtili. ⁊ volūtas dei nostre volūtati. ⁊ ratio sēsualitati. Quādo iste ordo pueritur tunc peccatum committit. ¶ Vtrum aliquis possit esse vel viuere sine peccato veniali dum est in hac vita videndum est.

Ad quod dicendū est q̄ si loquā
mur de tota vita bois qui puenit
iam ad etatē adultā de excellēti
ac speciali gratia est q̄ talis sine
peccato veniali sit · sicut dicit Au
gustin⁹ de beata virgie · Si aūt
loquimur de aliqua pticula p̄sē
tis vite · sic potest aliquis eē sine
veniali peccato · Istud patz per
exemplū · quia nauta potest sin
gula foramina nauis in numero
obstruere ne aqua intret · sed nō
potest omnia simul obstruere vt
aqua nusq̄m intret · Vnde caritas
etiaz perfecta non facit q̄ pecca
tum veniale nō aduenīat · sed fa
cit q̄ non duret · quemadmodū
caminus ignis nō facit vt gutta a
que sibi nō apponat̄ · sed facit vt
apposita citius extinguat̄ · Per
fecta em̄ caritas statim inflam
mat hominem vt de peccato veni
ali doleat ⁊ peniteat · quod nō fa
cit caritas imperfecta · Vnde i ip
fectis aggerantur multa venia
lia per que fit ad prostrationem
maior dispositio ·

¶ De effectu peccati venialis
Capitulum · xiij ·

Effectus peccati venialis
multiplex est · Primus
quia ad penā obligat ·
nō autem determinate ⁊ precise ob
ligat ad penā eternaz vel purga
toriā · vel presentis satisfactionis
sed ad aliquā istarū penarum ·
Quoniam secundū forum eccle
sie presentis satisfacit homo leuit̄
Sed secundum forum purgato
rij punietur grauius · Secūduz
forum vero inferni punietur pro
veniali grauissime · quia eterna
liter si cuz mortali ⁊ veniali decef
serit · Exemplū habemus de hoc
q̄ mensura vini que valet in vno
loco sex denarios · si ducatur vlte
rius valet vnuz solidum · ⁊ si du
catur adhuc vlterius valet duos
solidos Pena tamen illata in in
ferno pro veniali incomparabili
ter minor est q̄m illata ibidem p̄
mortali · Vnde solet dici q̄ pena
illata i inferno pro mortali est
sicut soliditas · Illata pro veni
ali ibidem est sicut superficies ·
Illata pro veniali in purgatori
o est sicut linea · Illata pro veni
ali in presenti est sicut punctus
Vnde sicut ista quatuor sunt im
ppor̄ionabilia · ita inter penas
predictas magna est differētia

¶ Secundus effect⁹ est q̄ pec
catum veniale animā maculat ⁊
ponit̄ tale exemplū · Aliquando
em̄ denigratur aliqua imago de
picta in tantum vt videri nō pos
sit · Aliquanto vero sic obscurat̄
vt videri quidem possit · sed non
plene discerni · ⁊ ideo ꝓpter talē
differentiam dicit Gregorius ·
Veniale obscurat · mortale obte
nebrat · ¶ De macula ista dicit̄
q̄ in saluandis omne peccatuz ve
niale deletur in presenti a gratia
finali · ⁊ hoc quantum ad culpā
⁊ non quantum ad penam · imo
illa soluetur in purgatorio · De
let autem gratia finalis peccatuz

venialem in ipsa dissolucõne corporis ⁊ anime ex virtute cõpletionis ⁊ sui status q̃muis non sit motꝰ cõtritionis ad illud directus · secundũ hoc intelligitur verbũ augustini qui dicit · q̃ in purgatorio potest esse absolutio a pena ⁊ non a culpa · hoc ab antiquis dictum est · sed modo cõmuniter tenetur q̃ peccatuz venialem hinc deferatur a multis etiam quantum ad culpam ⁊ in purgatorio purgatur · quia dominuꝰ dicit de quibusdam peccatis q̃ non remittãtur neq; in hoc seculo neq; in futuro · Exponit Gregorius q̃ venialia dimittuntur in futuro. q̃d si intelligatur quantuz ad penã tantuz tunc expositio nulla est Grego · quia etiam mortalia q̃ntum ad penaz purgantꝰ que hic soluta nõ sunt ¶ Teciũs est q̃ minuit feruorẽ caritatis sicut aq̃ in ignem proiecta · licet ignẽ nõ extinguat · feruorẽ tñ illius tẽperat ¶ Quartus est q̃ potentias anime in operibuꝰ bonis lassat · sic quãdo ponitur onus super equũ minus erit promptus ad ambulandũ · ¶ Quintuꝰ ẽ q̃ retardat a gloria · quia homo qui debẽt et posset statim post mortẽ ad cẽlũ euolare cogetur ꝓpter venialia ad tempus in purgatorio expectaẽ Nunq̃m enĩ ab aliquo facies dei videbitur donec soluat p penas minimũ quadrantem venialium peccatorum · Oportet enĩ quemlibet ita mundum esse ante introitũz paradisi sicut fuerat in innocentia baptismali ¶ Sextus est q̃ bona glorie celestis diminuũt nõ quidem illa qne iam debentur ⁊ que habemus ibi per meritum reposita · sed que deberent si venialia nõ fierent · quia medio tempore possent aliqua bona fieri q̃n illa fiunt Preterea post perpetrationem venialiuz oportet noꝰ ad opera quedam conuertere ad solutionem huiꝰmoi debitorũ · p q̃ nobis deberet crescere cumulus eterni premij · ¶ Septimus effectus est q̃ venialia sepe sunt occasio mortalium peccatorum · et hoc quatuor modis sicut habes supra titulo proximo · vbi dicit q̃ actus qui ex se est venialis potest fieri mortalis quatuor mois ¶ Hoc est etiam singulariẽ aduertendũ q̃ sicut ad remissionez peccati mortalis exigitur deserti o actus peccandi cũ volũtate in posterum abstinendi · sic quoq; peccatum veniale in presenti nõ dimittitur · nisi ⁊ actu ⁊ ꝓposito deseratur ·

¶ De septem viciis capitalibo in genere · Capitulum · xiiij ·

Peccatorũ actualiũ vnũ est iniciũ · duplex radix triplex fomentum. septiformẽ caput · ¶ Vnũ iniciũm dicimus superbiam · Juxta illud · Jniciũm omnis peccati superbia ¶ Duplex vero radix est. scz timor male humiliãs · ⁊ amor male

accendens · tamen omnis timor ortū habet ab amore Nullus em timet aliquid perdere nisi quia amat illud habere · Triplex peccati fomentū est · scilz tria que sunt in mundo · hoc ē concupiscentia carnis · cōcupiscentia oculorū · a superbia vite · ¶ Septiformē caput est scilz superbia · inuidia · ira · acédia · auaricia · gula · luxuria · Inter que sunt quinq; spūalia · duo vero carnalia · ¶ Sufficientia horū septē sic poterit colligi · Voluntas mā deordinat · aut q̄ appetit non appetendum, aut quia refugit quod nō est refugiendū Si primo modo aut est interius a sic est vana gloria Aut exterius a sic est auaricia · Aut inferius a tūc est delectabile · Sz illud delectabile aut est ad cōseruacōnē indiuidui a sic est alimentuz quod appetit inordiate a gula · aut est ad cōseruationē speciei · a sic est coitus qui appetit a luxuria · Si autē uolūtas deordiatur · quia refugit quod nō est fugiendū · a hoc potest esse triplicit̄er · aut em refugit secūdū puer sum instinctū racōnalis a sic est inuidia · Aut secundum instinctū irascibilis a sic est ira · Aut secundū instinctū cōcupiscibilis sic ē acédia · ¶ Ex his patet q̄ quatuor sunt principalia appetibilia · a tres sunt vires secunduz quarum instinctū est fuga · ideo tantū sūt septē capitalia peccata · ¶ Peccata que dicta sūt qñq; publice se ostendunt · vt quādo directe fiūt · qñq; vero sub q̄dā specie boni palliata decipiūt · Vnde superbia qñq; dicit Ad hoc volo preesse vt possim p deesse Ira dicit · Non debent illata mala tolerari ne cōsuescāt inferri · Inuidia dicit · Alijs bona non cupio ne in successibus eleuent Acédia dicit · Ad hoc in laboribus mihi parco ne indiscretionis arguar · Auaricia dicit Ad hoc multa sunt cōgreganda ne p̄ter inopiam committat furtuz vel rapina Gula dicit · Ad hoc est corpus a bis a potibus delicacōribus nutriendum vt sit fortius ad dño seruiendū · Luxuria dicit · Ad tempꝰ debet quisq; ad libitum viuere a postea fortiter penitere · ¶ Septem vicia comparant septem bestijs · Vana gloria comparatur leoni · Inuidia cani · Ira lupo · Acédia asino · Auaricia eriçio · Luxuria porco · Gula viso ¶ Alio modo cōparāt septē vicia septē infirmitatibo Vana gloria cōparat inflationi · inuidia lepre · ira freneti · acédia letargie · auaricia hydropisi · luxuria febri · gula epilempsie ¶ Septē vicia xpi passione curant · Capitis incruce iclinatio curat superbiā Oro p̄ inimicis iā Aptio lateris inuidiā Portacō crucis acédiā Traditio spūs pri · corpis cruci · mris discipulo · vestiū crucifixoribus · hec inquā curāt auariciā Flagellatio luxuriā · potio fel̄ gulam ·

De superbia · Cap · xv ·

NVnc dicendū est de septem capitalibus viciis · in speciē · et primo de superbia q̄ est regina omniū viciorum · ¶ Est autē supbia vt ait aug⁹ · puerse celsitudinis appetitus · Vñ sicut id̄ augustin⁹ ait · superbia omnibus inuidet · sciz superioribus · quia illis nō equat̄ Inferioribo ne ei equent̄ · Paribus · quia ei equant̄ · ¶ Superbia dicit̄ initiū omnis peccati triplicī ratione · ¶ Primo ꝓpter causam que inuenit̄ in omi peccato · quia in omni peccato inuenit̄ cō temptus dei qui est quedā causa peccati · Iste autē contemptus ē auersio a creatore que in ōni peccato est · vbi preponit̄ bonū ōmutabile bono incommutabili · q̄ sicut sine caritate alie virtutes nihil sunt · ita sine superbia alia vicia nihil sunt · abstrahe superbiā et habebis gratiam · quia supbis deus resistit · humilibus autem dat gratiā · Conuexū em̄ in quantū huiusmodi nō est receptiuū · sed cōcauū · ¶ Secundo quia primū fuit peccatorū · hoc ei genere peccauit diabolus in celo · et primus homo in paradiso · ¶ Terćo q̄ ex ea nascunt̄ alia vicia secūdū prius et posterius · hoc est mediate vel immediate · sicut habetur supra in titulo de effectu viciorū · ¶ Est autem inter superbiam et vanā gloriā differentia · quia licet vtrobiq; sit appetit⁹ ꝓprie excellentie · tū superbus apparet sibi magnus intra · sed vanā gloriosus appetit in ore aliorū apparere per lautē extra · Diuersa peccata dicunt̄ radices et initia siue cause aliorum peccatorum · si diuersis respectibus · Supbia em̄ dicit̄ initium ꝓpter tres causas supra enumeratas · Libido etiaz dicit̄ causa omnis peccati · sicut ait aug⁹ · et hoc ꝓpter delectacōnē creature · que inordinate trahit animam et auertit a summo bono · Est em̄ libido improba voluntas qua mouetur anima rationalis ad hoc q̄ delectetur in creatura · ¶ Cupiditas etiā dicit̄ radix omnium malorū · sicut dicit apostol⁹ · et hoc ꝓpter eandem causā sicut libido · Est ei cupiditas ex amore inordinato ad creaturam · ¶ Luxuria etiaz secundū cassianū dicit̄ radix omnis peccati · quia carnales delectationes sunt nob̄ naturales · ad naturalia autē ꝓni sumus et difficulter resistimus · ¶ Inanis glorie septez sunt filie secundū gregō · ¶ Prima est inobedientia · quia vani glorioſus in nullo vult videri inferior · quod fieret si faceret mandatū · ¶ Secunda est contētio · quia vult vincere cū clamore et ꝓ hoc apparere · ¶ Terćia est iactantia qua quis enumerat bona sua vt laudabilis appareat · ¶ Quarta est hypocrisis q̄ querit habitus in exterioribo apparere

¶ Quinta est ptinacia que facit sui ipsius malū vel dictū defendit ne errasse videat. ¶ Sexta est discordia que cōtra omne dictū assumit contrariū ꝓpter vanā gloriam. ¶ Septima est nouitatuz presumptio qua quis noua inuenit vel dicit vt laudet. ¶ Quatuor sūt speciales superbie q̄ assignat Gre. xxxij. super iob ¶ Prima est cū homo a seipso estimat bonū habere quod habet. ¶ Secūda est si desuper datū credit. ꝑ suis tñ meritis accepisse putat. ¶ Tercia est cū iactat se habē quod nō habet. ¶ Quarta ē qñ ceteris despectis singularē vult videri. Per primā a secundam speciem iniuriat homo deo in se. quia ꝑ primā ponit se homo totaz causam sui boni Sed in secunda ponit se causam principalem In tercia vero specie iniuriat homo deo in proximo. In quarta aūt iniuriat homo deo in hoc quod n̄ habet. ¶ Gradus superbie secūdū bernardū sunt duodecim. qui sūt curiositas. mentis leuitas. inepta letitia. iactātia. singularitas. arrogantia. presumptio. peccatoruz defensio. simulata confessio. rebellio. libertas. peccandi cōsuetudo. ¶ Numerus istoruz sic accipitur. homo ꝑ superbiam iniuriatur deo cui debet esse subdit?. a homini cui debet esse par. a homini cui debet esse inferior. Hec primi gradus terminant. secundi iniuriā ꝓximi cui debet esse par. quatuor alij secundum iniuriaz que fit homini superiori. Duo vltimi determinantur ꝓprie quantū ad iniuriā que deo imediate fit. hoc ideo dicamus quia superiores gradus in deum redundant. sed mediante proximo. Gradus autē vocat q̄n fit a minori progressus vsq; ad maius. Primus em̄ malus est. secundus peior. a sic ascēdendo inuenitur q̄ vltimus ē pessimus Vnde iniuria que est respectu paris est minor Illa vero q̄ est r̄spectu superioris est maior Sed illa que est dei est maxima. ꝓter quod a taliter isti gradus ordinant ¶ Superbia multa mala facit. Primo id quod dei est vsurpat. scz gloriā. Isa. Gloriaz meā alteri nō dabo In bonis em̄ opibus que facim? duo sūt. videlicet honor a vtilitas. Sed p̄mū sibi dñs reseruat. aliud nobis tribuit. Vnde debemus deo suā ptē relinquere. si mā ptē nolum? spoliari Secundo ꝓfectos viros impugnat. Superbia em̄ ē quasi turris babilonis q̄ vsq; ad celos id est vsq; ad celestes viros debeat ptingere. Aug?. Superbia etiā bonis opibus insidiat vt pereant Vnde superbia inexpugnabilis est sicut castrū in alto monte situ. ¶ Tercio grā dei bonez denudat. patet. quia superbis deus r̄sistit a c. iij. Re. Montes gelboe nec ros nec pluuia veniat super vos. Vnde secundū naturā conuexum non est receptiuū. sed cō

tauū. ¶Quarto hominē deo priuat. Hugo de san. vic. Superbia aufert mihi deum. inuidia pximū. ira meipsū. ¶Superbia deo est odibilis Prouer. Tria sūt que odit dns. paupē supbū. diuitē mendacē. senem fatuū Deū impugnat. quia vexillum inimici sui id est diaboli ponit in castro. a deponit vexillum xpi. scz crucē quā semp homo deberet portare. secūdū illud. Qui vult venire post me ac. ¶Diabolo hominē assimilat. Ipse em est rex sup oēs filios superbie. Vñ sicut dns ait de caritate. in hoc cognoscent oēs quia mei estis discipuli si dilexeritis adinuicem. Ita diabol? potest dicere de superbia. in hoc cognoscent oēs ac. ¶Dominem stultū demonstrat. quia ancillā amat a dnām nudā relinquit. Itē quia magna pro modico vēdit. id est laudē. Itē quia credit se posse cū superbia illuc attingē. vbi diabolus iā existens non potuit cum superbia remanere. Eiiat quia scandentes in altum de facili cadunt. a qui se eleuant sub ostio buili facile caput ledūt

¶De inuidia. Cap. xvi.

Inuidia est vt ait aug? odiū felicitatis aliene. Vel secundū iobānem dam Inuidia est tristicia de alienis bonis. ¶Dicit ānt inuidia a nō videndo. quia non potest videre bona aliorū. Vnde displicentia boni q ē inuidia pt notari p visionem interiorē p exteriorē. sicut vult Seneca dicēs. Quicquid mēte fugim? ingestū oculis vix videm?. ¶Quinq; filias habet inuidia secūdū Gre. ¶Prima ē odiuz. quod ē velle malū alicui a nolle bonū. ¶Secunda exultatio in aduersis pximi. ¶Tercia afflictio in prosperis proxi. ¶Quarta suspurratio que ē detractio latēs. ¶Quinta detractio. hec ānt fit in apto in tēditq; melior apparere illo cui detrahit. ¶Inuidia mlta mala facit ¶De lumine creatur. quia bona pxi videt nō pt. Vnde iuidus cōparat noctuem vespertilioni Aug?. Oculis egris odiosa ē lux. que puris ē amabilis De vita moritur Gre. Panis vitā fortiū roborat. puulorū necat Vnd inuid? cpat febriātāti cui etiaz boni ābi sunt ctrarij Deo ctrariat. quia tā bonus est deus vt ait aug?. q etiā de malis bonuz eliciat. Sed econuerso isti tam mali sunt q de bonis malum eliciant. Itez diuina bonitas omia sua communicat. isti vero non. Item deo placet bonum hominis ac malum displicet. istis autem econuerso est bonum gratie a natura peruertunt. Vnde sicut omnia munda mundis. sic istis omnia sunt immunda. a sicut bonis mala cooperantur in bonum. ita inuidis bona cooperant in malū

Vnde tales cōuertunt aurum in cuprū · gemmas in lutuz · granū in paleam · vinū in aquā · mel in fel · diē in noctem · gaudium in merorem · rosam in spinā · balsamū in sterquilinū · electuarium in venenū Dominē maledicāt Isa. Ve qui dicūt bonū malū z ē Stultū effiāt Nimis enī errat qui sibi idāreo vult vnū oculum erui q etiam alij vnus eruatur · Hic facit immidus z diabolus · qz per hoc q alijs iuident sibi magis nocent · Auctorē suū torquendo ledit · Seneca · Vtinā inuidi in omnibus ciuitatibus aures z oculos haberēt · vt de omnibo p fectibus torquerent Proxim fraudulenter decipit · Vñ inuidus compatur cani qui blanditus in facie et mordet a tergo · Ite iude q osculo xpm tradidit · Itez homi phibo qui ledit hominē qui nūqm eum molestauit ·

De ira · Cap · xvij

Ira est vt ait augs · vl ciscendi libido Secūdū Cassiodorū · Ira est motus animi conatatus ad penam · Hec est diffinitio ire p viciū nō per zelū · De qua z hic est agendum · Ira igit duplex habet ee · scz esse nature z esse moris · prout ergo deordinat ab optimo hz esse morale quo viciū est · quia ira non est peccatum ratione pue passionis · imo pena · sed cū hoc dicāt quandā actionē per quam deordinat hominem · z quantuz ad deum z quantū ad proximū Vult em expetere a se vindictā quam nō debet nisi a deo expetere · vel a iudice sub deo cōstituto Vtrū āt teneat aliquis remittere iniuriaz inimico petenti nota distinctionē · quia ex iniuria solent oriri tria Primū est rancor in affectu · secundū rancoris signum · terciū est actio contra iniuriantem · Primum tenetur quilibet statim remittere · etiam si non roget · Secundū remittere veniam veraciter petēti · id est parato emendare secundū facultatē suā Terciū non tenetur remittere ·

Si vero scire vlueris vtrum ille cui facta est iniuria debeat a iudicium querere · Sciendum q duplex est debitum · Primum ē necessitatis siue quo non est salus Secundum est perfectionis · Quantum ad primum debitum non tenetur quis reconciliationē qrere · Sed de secūdo dicit crisostomus · q talis debet reconciliationem querere vt duplicez coronam consequatur · Vnam · quia iniuriam passus est · Alteram · qz prior rogauit · Dominus ponit tres gradus arcta reatuz ire cū dicit · Omis qui irascit frī suo reus erit iudicio · qui autez dixerit racha reus erit consilio · qui autē dixerit fatue · reus erit gehenne ignis · De his dicendum q vbi creuit gradus culpe creuit z ordo sententie · Vnde recte ira sine ver

iudicio ¶ Ira cū voce cōcilio · Ira cum sermone cōtumelie gelēne igmbus manāpat · Secunduz aug⁹ · eni in primo est ira tantū In secundo ira ⁊ wx · In terćo ē ira ⁊ wx ⁊ certa expressio irrisionis · Dicit āt Grego · q iudiciuz est cause discussio · conciliū sententie diffinitio · gehenna ignis sententie executio · ¶ Notandū q redere malū pro malo est fragilitatis · sicut fecit ioab qñ int fecit abner scz interfectorē fratris sui asahel · Sed redere malū p bono est puersitatis · sic fecit iudas tradendo dñm · Redere bonū pmalo est pfectionis · sicut fecit stephanus qñ p inimicis orauit · Redere bonū pro bono ē equitatis · sicut fecit assuerus qñ mardocheū bonorauit · Filie ire secundū grego · sunt septē · Prima est rixa · hec est voluntas audax vindicandi in iniuriaz facti p̄dens ¶ Secunda est timoz mentis · hec est volūtas vindicādi fugiens aduersantē ꝓpter estimatas inimicicias ¶ Tercia cōtumelia que est volūtas se vindicās p exprobrationē malorū Quarta clamor, que est volūtas se vindicans in exaltādo voce p vituperiū ad aliorū aures pueniens · ¶ Quinta indignatio · que ē voluntas se vindicans p signū molestie exterius declaratū Sexta blasphemia que est voluntas se vindicans p obprobrium deo vel sanctis illatū · ¶ Ex ira veniunt multa mala · Dospicāū spūs sancti pturbat · Vñ grego · Dū ira animū pulsat scō spūi hospitium suū turbat · Nā sicut in pace factus est locus dei · sic in discordia locus diaboli · Tales etiā fiūt incendiarij domus dei ps · Incenderunt igni sanctuariū tuū in terra · ¶ Vnde isti fūt similes draconi qui emittit ex ore ignē Quod dei est sibi vsurpat scz vindictā ps · Mihi vindictā ⁊ ego retribuā ei · Talis se facit iudicē ⁊ deū vult esse tortorē, sicut dicit aug⁹ Dicit eni malus in oratoribus suis Dñe occide malū inimicū meū · Ridet tibi de⁹ · Quē vestrū ꝙ amabo eni estis mali · imo talis vult esse actor ⁊ iudex in eade causa · Stultū se demōstrat · qz p cor suuz mittit gladiū vt ledat ⁊ feriat tuū inimicū Immo si sapienter faceret prius se de seipso vindicare deberet · irā scz p zelū aduersus irā suā p viciū assumēdo · Limā purgacōis conuertit in rubiginē depauationis · Aduersitates eni que ipsū deberēt a pcō mūdare p impatientiā magis inquināt · ⁊ fornax mutat eis aurū i cuprū ⁊ flagellū ex grano facit paleaz · Duram sententiā expectabit in iudicio · cū eni dñs improperabit quibusdam Nudus fui ⁊ non cooperuistis me · Quid dicturus est istis qui non solum nudos nō vestiunt · sed etiam vestitos spoliant ꝙ Bellum mundi · carnis · et diaboli contra se instaurant ·

Sed sapientes sedant minores guerras ꝑter maiores que immi nent. Item malam faciunt cōmu tationē. quia auferenti palliū bo ne fame dant tunicam innocentie Remedia ire sunt silentij obser uatio. Prouer. Cum defecerint ligna extinguet ignis Preterea sicut ex collisione duorū corpoꝝ elicit ignis. Sic ex amaris ver bis aliquorū ira Prouer. Respō sio mollis frāgit iram. sermo du rus exātat furorem Item. Qua si qui canem auribus ac̄. Domi nice passionis cōsideratio. Greg. Si passio dni ad memoriā reuo cet. nihil adeo durū qđ nō equa militer toleretur. Hoc signatur Numeri. vbi respicientes serpētē eneū sanabant. Premij toleran tie animaduersio Vnde Grego. Consideratio premij minuit vim flagelli.

De Acadia. xviij.

Acadia est de virtutum laudabili exercitio vtri usq; bois languida tedio. Itē alia diffinicō. Acadia est diffidentia de ꝑprijs viribus ⁊ auxilio dei implendi ardua.

¶ Duo nomia fūt huiꝰ vicij scz tristicia acadia. Horū autez no minū hec est ratio. qz in isto pec cato ē auersio a spūali bono qđ estimat grauе. sicut est ieiunare ⁊ huiꝰmodi. ⁊ ratione huiꝰ dicā tur tristicia. est etiā ibi cōuersio ad creaturā scilicet ad quietem. que estimatur leuis. ⁊ ratio ē hu ius dicit acadia Patet ex hiꝰ qꝫ hoc vicio ꝑput vocatur tristicia opponitur letitie spirituali que ē in exercitio spirituali. Sed ꝓ ut vocatur acadia oppoitur for titudini que consistit in aggredi endis arduis ⁊ sustinendis aduer sis. Acadia denominatur ab ac dime. quia per eam habet anima tedium de omni spirituali difficili. ¶ Acadia secundū Grego. sex habet filias. ¶ Prima vo catur malicia. que est secundū Au gustinuz voluntas machinandi malum alicui. Cum enim quis iniuriatur alicui tūc insurgit et postea tristatur. ¶ Secūda de speracō. quia diffidentia merito rum mater est diffidentie premi orum. ex quo iteruz oritur tristi cia ¶ Tercia pusillanimitas que nascitur ex diffidentia proueni ente ex consideratione ꝑprie infir mitatis vel operis arduitate.

¶ Quarta rancor qui est inueterratum odium. sicut enim ex cari tate fūt opa bona ex quibus ē cō firmatio caritatis. ita ex ira ē ac cidia. ex acidia vero vetustas ire. Quinta torpor circa p̄cepta id ē quedā insensualitas ꝑ quā homo nō potest induci ad execu tionē mādatorū dei Sexta eua gatio mētis circa illicita. hec āt e uagatio qñq; ē particularis. ⁊ cer tā hz materiā. ⁊ sic dicit oibus vi cijs. qñq; ē generalis ⁊ incertitudi nalis. hec ē ꝑpria euagatio acidie.

Qui eñ absorptus est tristicia· non habens in se vbi delectetur· euagat ad omnia querens delectationem· ¶ Ex acádia euenit multa mala· Preceptuz dñi negligit· Genesis In sudore vultus tui· ¶ Maledictõnẽ incurrit Exemplũ de ficu cui dominꝰ maledixit· qz folia tantũ habuit·

¶ Discrepat a ceteris creaturis Exemplũ est in corporibus animatis· sicut in sole ⁊ luna que quotidie mane surgunt ⁊ finiũt cursum suum Itẽ patet in corporibus animatis· sicut sunt arbores ⁊ herbe· que licet in hieme nuda sint· tñ virtutem seruãt· ⁊ tẽpore suo redeũt ad cõsueta· Idez ostẽdit in sensibilibꝰ· Prouer· Vade ad formicã ⁊c Preciosũ tempus perdit· quia nihil eo pretiosius est· quia breui hora posset quis obtinere veniã ⁊ grãm ⁊ gloriã· Et tñ secundũ bernarduz nihil vilius reputatur· quia dicũt homines ociosi· Venite deducã? tẽpus Spũale lucrũ negligit· quia qui non mercatur in nundinis· postea nõ habebit Prouer· Propter frigꝰ piger arare noluit ⁊c· ¶ Inutamenta viciorum colligit· Prouer· Per agrũ viri pigri trãsiui· ⁊ ecce totũ repleuerant vrtice· cooperuerãt superficiem eiꝰ spine· Nota qꝺ aqua corrumpitur quiete· ⁊ ferrum cõtrahit rubiginem· ⁊ porcus mactãdus permittitur i quiete pingue fiere Locũ diabolo preparat· homo ociosus est quasi puluinar diaboli· ⁊ ollam tepidam libenter muscę insidunt que feruentez fugiunt ¶ Temptationibusꝰ patet Vnde legitur in collationibꝰ patrũ qꝺ monachũ operãtẽ vnus demon pulsat ociosum innumeri· Ociositaꝰ eñ est nutrix cogitationum· magistra dissolucõnum· mater nugarum· nouerca ommiũ vtutũ· Est eñ homo acádiosuꝰ quasi vrbs absq; muroruz ambitu· ⁊ quasi signuz positum ad sagittã· ¶ Morem peruertit· quia vult metere ⁊ non seminaẽ· sicut cattus qui libẽter pisces comedit sed eos non libenter capit. Deñ· Incertũ est quo loco mors te expectet· ideo tu illam in omni loco expecta· ¶ Furez fodientem parietem nõ repellit· quia mors fur est ⁊ quotidie tollit vnum aserem· id est vnũ diem· Matẽ· Si sciret vtiq; paterfamilias qua hora ⁊c· ¶ Receptaculum sordium se faãt· Deñ· Omnium temptationũ sentina est ociũm· Ipsum eñ est occasio luxurie· Regũ· Factuz est eo tempore quo reges solent ad bella pcedere ⁊c· ¶ Item occasio ẽ nugarũ. Act· Athenienses ad nihiluz vacabãt ⁊c· ¶ Itez occasio est curiositatis· Thimo· Discunt circuire domos ⁊c· ¶ Stultitiam ostẽdit quia tonitrua audiens nõ surgit Tonuit autem christus in cruce scilicet in passione· ⁊ in predicatiõe· Etiam tonabit i die iudicij

¶ Item stultus est qui immūdi
cias de oculo non ejat · Matthei ·
Stulte ejce primum trabem de o
culo tuo ¶ Ad celestia venire ne
gligit · quia vix ad locum quis
peruenit qui vnum pedem mouz
bodie ⁊ post annum mouet aliū
sicut ⁊ illi quorū motus ē pes in
tellectus ⁊ non pes affectus cū
tamen sit affectibus ambulādū

¶ De auaricia · Cap̄ · xix ·

AVaricia ē vt ait tullius
immoderat⁹ amoz habē
di Itē auaricia est secū
dum bernardū quarūlibet rerum
insatiabilis ⁊ inhonesta cupido ·
Auaricia secundū apl'm dicatur
idolorū seruitus · quia homo aua
rus exhibet creature quod debet
creatori · scz fidem · spem · ⁊ dile
ctionem · hec em̄ auari exhibent
pecunie · ¶ In hoc ergo specializ
ter reprehendunt⁹ isti qui rei vilis
sime amorem suū exhibent · scili
cet pecunie q̄ de terra tollit⁹ · quā
natura infimā ordinauit · ¶ Di
cit⁹ i Eccō · q̄ auaro nihil est sce
lestius · ⁊ hoc est ꝓpter quatuoz
causas ¶ Primo quia omnia fe
re scelera ꝓpter auaricia perpetrā
tur · vt furta · homicidia · iniuria ·
⁊ huiusmodi · ¶ Secundo quia
contra legē ē nature · Lu · Quecū
q̄ vultis vt faciāt vobis · hoc · ⁊ cē ¶ Ter
cio quie cōtra legē scriptam est ·
Lu · Estote misericordes sicut et
pater vester misericors est ·

¶ Quarto quia cōtra legē est v
niuersalem que est in omnib⁹ re
bus que appellunt⁹ se dare · Ava
rus vero q̄si captiuas detinet res ·
ne se communicare possint · ¶ Vtrū
autem cuiq̄m liceat thezauros cō
dere notandū est q̄ est thesauri
zacio ex affectu auaricie absq; ci
intentione necessitatis ꝓprie vel a
liene · ⁊ hoc mō thesaurizare omi
bus est ꝓhibitū · ¶ Alio mō the
saurizare est ex prouidentia · et
hoc vel consideracōne necessitatis
⁊ sic conceditur ꝓnibus secularī
bus ob necessitatē filiorū educan
dorū · vel filiarū coniugio tradenda
rum · nō autē ditandarū · sed ser
uato modo ⁊ statu persone · Vel
thesaurizare est ex considerationē
publice vtilitatis · scz regni defē
dendi · · vel cultus dei ampliādi ·
sic concessum est regibus thesau
rizare · Personis vero ecclesiasti
cis nunq̄z thesaurizare licet · neq;
pecuniā tenere intentione seruan
di Ambro · Aurū habet ecclā nō
vt seruet · sed vt eroget · ¶ Ex
predict⁹ patz q̄ duplex potest
esse amoz pecunie siue ꝓpriū · scili
cet respectu necessarij vel respe
ctu superflui · Contra primū ꝓhi
bet dns prefocantem solicitudinē
Contra secundum prohibet the
saurizationē · ¶ Auariciā sequū
tur mlta mala · Primo q̄a deo
maledicit⁹ · Aug⁹ · Maledictus
dispensatoz auar⁹ cū illi⁹ largi⁹
sit dns · Semp eget Piero · A
uaro tā deest q̄d hz q̄z q̄d nhz ·

Stultus mercator est qui regnū celorum immo ipsum christū vēdidit p paucas denarijs · ⁊ i hoc sepe peior est auarus homo q̄z ip se iudas q̄ triginta denarijs christum vendidit · iste autem interdum pro vno denario ¶ Corp? euiscerat · quia diuitie acquirūt cum labore · possidētur cum timore · amittuntur cum dolore Vnde ipsi laborant ⁊ alij labores eorum sepe intrāt · scz fures vel raptores vel certe mali filij Isti similes sūt aranee · que faciendo telaz pro capienda musca seipsam euiscerat ¶ Mentem suffocat Aug? · Naufragium fugis ⁊ plumbū amplecteris · Vnde socrates massaz argenti proijciens in mare dixit · Mergam te ne mergas me ¶ Inquinat Exo · Filij israhel seruiebant in luto ⁊ latere · ¶ Excecat Exemplū in thobia · qui excecatus est stercore hirūdinū · Cor dilacerat · Vnde diuitie comparātur spinis ¶ Insaciabilis ē · Vnde cōparātur saccо ptuso ⁊ inferno · qui nūq̄z dicat sufficiat · ⁊ marī cui omnia influūt ⁊ tamen nō redundat · ⁊ idropica qui quanto magis bibit · tāto magis sitit. ¶ Filie auaricie scdm gregorium sunt septē ¶ Prima obduratio cordis q̄ fit omittendo · Istā filiam vocauit Isidorus inhumanitatem · ¶ Secunda violētia Dec fit nocendo alicui palam p facta mala · quā vocauit Isidor? rapacitatem ¶ Tercia inquietudo · hoc est appetit? lucri Quarta periurium quod sepe incidit i emptione ⁊ vendicōne · ¶ Quinta fallacia que fit per verba decipiētis i occulto ¶ Sexta fraus hoc est deceptio per facta · ⁊ hoc fit in presentia illius qui decipit ¶ Septima proditio que ē idez q̄d deceptio · que fit in absentia decepti ·

De gula · Capitulū · xx

Gula est vt ait augustinus immoderata cibi auiditas Item gula est vorax edacitas nature finibus non contēta ¶ Quinq; modis? peccatur circa gulam vt dicit Grego · ¶ Primo cum quis horam comedendi preuenit · ⁊ hoc fit p̄ter impatientiam expectandi tempus debitū · ¶ Secundo cum quis q̄rit cibaria preciosa ⁊ delicata De quibus ouidius · Est virtus placitis abstinuisse bonis · Sed contra hoc facit diues ille qui epulabat quotidie splendide · ¶ Tercio q̄n quis mēsurā excedit scz minis? ome dēdo ¶ Cibū āt q̄ vnī ē mediū ⁊ mēsura debita q̄d alteri ē excess? nimius? Vñ mēsura nō cōsistit in cibi q̄ntitate · sī in comedentis qualitate Verūtamē q̄dā suū iciuniū recōpēsāt postmodū nimietate superflua · sī q̄d ē hoc aliud q̄z dare duos obulos p vno denario Quarto q̄n q̄s nimis ardēt ⁊ festie comedit · ñ eius? cibarios · sī cōcupiscētia i vicio est ·

¶ Quinto qñ quis minꝰ studio se sua ábaria ꝓparat. Vñ Ber. Nõ sapoẽs sed fames exátet appetitũ. In omnibus bis sumẽda sunt nõ que voluptas sed que requirit necãtas. ¶ Contingit etiam peccatũ eẽ árta diminutionẽ ábi. sicut árta supfluitatẽ. ¶ Filie gule sunt quinq; secũdũ gregoꝝ. videlicet scurrilitas. qꝛ gula mouet ad verba scurrilia Multiloquiũ. scz tractõ. vituperia ⁊ alia verba inania Inepta letícia. id est lasciuia carnis. siue gestus corpis inordinatꝰ lasciuiã mẽtis demõstrãs Immũdicia scilicet que solet ꝓuenire ex gula vt est vomitus ⁊ eructationes fetide ⁊ luxurie. Ebetudo mentis id est subuersio rationis. ¶ Gula duo complectitur scz comessacõnẽ ⁊ ebrietatẽ. ⁊ ꝓprie loquendo parsimonia opponit comessationi sobrietas vero ebrietati. ¶ Gula nocet multipliciter. De paradiso ejicit homiem. exemplum in adã. Spiritualia bona pdit. exẽplũ in esau. qui ꝓ álvo vendidit ꝓmogenita. Diabolo domum preparat. exemplum in euãgelio Mitte nos in porcos. Seruũ cõtra se animat Prouer Qui delicate nutrit seruum suum sentiet eum cõtumacẽ. Luxuriã induat. exemplũ de loth. Domiádia pricat exemplũ i iohãne baptista qui in cõuiuio periit. Inducat mortem nature. Prouerb. Propẽ crapulã multi perierũt. Geñ. quacũq; hora cõ. e. Induat mortẽ culpe. Apls Vidua in deliciis viuẽs mortua est Induat mortẽ gehẽne. Luce. Dives epulo sepultus est in iferno. ¶ Remedia gule sunt quatuor. Primũ est spiritualium ábariorũ frequens sũptio. Matth. Nõ in solo pane viuit homo ¶ Secundũ future carnis nostre cõsideratio. Piero?. De facili cõtemnit omnia qui se semper cogitat moriturũ Terciũ eterne cene meditatio. Luce. Homo quidã fecit cenã magnã ¶ Quartũ sanis xpiãnorũ pẽsatio. Treno. Recordare paupertatis mee absinthii ⁊ fellis.

De Luxuria. Ca. xxi.

Luxuria est ex imũdis desideriis venies lubrica mẽtis ⁊ carnis prostitutio. Itez luxuria est libidino se voluntatis appetitus. ⁊ intelligas hic appetitum qui est ex cõsensũ rationis. quia talis appetitus est mortale peccatum. Dicitur etiam mortale peccatuz quãdo ratio non cohibet huiusmodi appetitũ cũ possz. ¶ Differẽtie luxurie sũt octo. ¶ Pria ẽ fornicatio q̃ ẽ soluti cũ soluta ¶ Secũda ẽ meretriciũ q̃d fit dupliciter scz p vagã libidinẽ cũ diuersis peccãdo. vel cũ publice venali cõcubendo. ¶ Tercia adulterium quo coniugalis thorus violatur. ¶ Quarta stuprum quo virginalis integritas corrumpitur

¶ Quinta sacrilegium quo cōtinentia deo sacrata ledit vt in religiosis et clericis in sacris ordinibus et in his qui emiserunt votū continentie. ¶ Sexta incestus quo vinculum consanguinitatis vel affinitatis vel cōpaternitatis corrumpit ¶ Septima peccatū contra naturaz siue zodomia quo naturalis vsus coeundi pertit ¶ Notandum autē q aliquid ē contra naturā speciei. aliquid cōtra naturā generis ¶ Primo mō omne peccatū mortale contra naturam est. quia in racionali creatura remurmurat sinderisis cōtra omne peccatum. ¶ Scdo modo peccatum zodomie contra naturā est. quia nō solum in homine sed eciam in brutis diuersi sexus in coitu cōueniunt Vnde si alio mō fit contra naturam generis est. ¶ Octaua est libidinosus coit? coniugalis qui multipliciter accipitur. Coitus enim cōiugalis alius est licitus. alius fragilis. alius impetuosus. ¶ Licitus tripliciter fit. vt qñ fit causa prolis ad cultum dei. vel causa reddendi debitum. vel causa fornicationis vitande non in se sed in coniuge Primus est pietatis. scds iusticie. terci? cautele. et in his nullū dicitur peccatum esse. ¶ Fragil est qñ fit causa delectationis et tunc distinguit. qz si amor illi? delectationis ꝓponitur deo mortale peccatum est Si vero postponit veniale ē ¶ Impetuosus est qui ex sola libidine ꝓuenies motus honestatis et racōnis trāscendit. qd fit quiq; modis. Primo causa satiande libidinis p meretricias blandicias Scdo cum fit contra naturalem moduz Tercio cum fit tempore prohibito. Quarto cum fit loco prohibito. Quinto cum acceditur ad pregnantem vicinā partui. vel q̄ est in fluxu mēstruoso. ¶ Filie luxurie sunt octo scdm Gregorium Prima est cecitas mentis. qui a scdm Aug? in opere luxurie tota racio absorbetur ¶ Scda inconsideratio. sciz mortis et infernī. Tercia inconstancia sciz ad cogitandum et desiderandum nunc istud nunc illud. Quarta amor sui. sciz quo aliquis desiderat longam vitam ad hoc vt luxurie dato expleat voluptatem suā. Quinta precipitacio qua quis precipitāter currit ad peccandū exponēs se periculo mortis ꝓpter luxuriā faciendam Sexta odium dei qd fit. quia de? abstrahit se ab eis. et punit eos qui sequūtur carnis delicias ad quas iclinat luxuria Septima affectus pōtis seculi sciz appetitus honorū diuiciarum saitatis. fortitudis et huiusmōi. p que luxuriosus finez suū consequitur Octaua est desperatio futuri seculi que est difficultas glē vel venie cōsequende. et hec est filia luxurie cōsummate. ¶ Luxuria nocet multipliciter Deo est contumelioſa. qz templum eius

inquinat · Dæmonibus placata · Job · behemoth dormit in locis humentib? · Subiecto ꝓrio no uua Aplus · qui autē fornicatur pecat in corpus suū · Proximū scādalizat Osee · facti estis laqus speculationū et rete expansum sup montem thabor Animā ꝓriaz damnat · ij · Regum xij · nō recedet gladius me? de domo tua · hoc diatur ad dauid ꝓpter bersabee · Vilissimo dño subiat · scilicz carni et sensualitati Gen · quia audisti vocem vxoris tue plus qz me · maledicta terra in opere tuo Mentē inebriat Osee · vinum et mulieres auferunt cor

¶ Remedia luxurie sunt occasiones fugere Job · pepigi fedus cum oculis meis Proūbiorum · Qui tangit picem inquinabitur ab ea Ecā · qui tenet eam quasi qui apprehendit scorpionē Mortis extrema cogitaē Proūbior ꝯ Fili memorare nouissima tua et in eternum non pecabis De se nō presumere · qz dauid cadit sanctissimus · salomon sapientissim? · sampson fortissim? · frequēter se occupare Dieronim? · semp aliquid opis facto vt diabolus occupatum te muniat · Carnē domare · Euan · hoc genus demonij non eiatur nisi in oratiomb? et ieiunio Temptacōni in prima pio ¦ resistere ¦ Gen · ipsa conteret caput tuum ·

¶ Qñ septez vicia sint mortalia vel venialia Capt · xxij ·

OMnia pecata predicta qz quis semp sint pecata nō tñ semp sunt mortalia Vñ videndū est qñ vnūqdq; sit mortale vel qñ veniale · Vana glā igit ex gne est veniale · qz genus opis sumit ex obiecto · vanum aūt scdm se nō est obiectū mortalis pcā sed veniale Vnde cū vana glā sit b? pcā obiectū patet q; non sp est mortale pecatū Erit tñ vana glā mortalis dupliciter · scz racōne finis ꝓpter quā laus appetit · opus namq; tale est qle est illud ꝓpter qđ appetit Itē rōne opis in quo laus querit · Circa pmū ergo dicendū q; qdruplicit fine laus appetitur Primo ad vitandū malū infamie sic samuel se laudauit · i · Reguz Secdo ꝓpter vtilitatē aliqz spūalem · vt est glā dei vel edificatio pximi · sicut Paul? se cōmendauit ij · ad Coz · Tercio ꝓpter lucrū auaricie · sic phariset q; deuorabant domos viduaruz simulantes longam orōez Matb · xxiij · Quarto ꝓpter aliquē actū venialis pcā · sicut qñ quis laudari vult eo q; venialit in laude delectat · Primū est piudēcie · scdm est caritatis dei et pximi Tertiū est pecatū mortale Et ibez intelligendum est qñcumq; mortale pecatū ponit finis alicui? opis Quartū est venialē · ¶ Sequit scda causa qre vana glā sit pecatū mortale · scz rōne opis p qđ laus appetit siue queurit · hoc aūt

potest fieri tripliciter · quia laus
quãq; queritꝰ p opa illicita · quãq;
p opa ex se indifferẽtia · quãq; p
opa virtutũ Si ꝓmo mõ sic ẽ
tale pecatũ quale ẽ illud illiciti
sez mortale vel veiale Si scdo
mõ sic est pecatũ veniale vt brẽ
diuiciias vel vestes ꝓciosas · cũ
abusu taliũ in laudez Verũtamẽ
si talia de se fiũt ordinata vt sint
occasio mortalis pecati · sciz q;
mulier cũ ornatu meretricio ad
capiendas aias ꝓparat · vel si fac
tum illud ẽ illiciti ex ꝓhibicõne
supioris vt torneamẽta et hmõi
cum acceberet preceptũ ecclesie
sic sunt pcã mortalia Si ti cio
mõ id ẽ si laus querat p opa vir
tutũ · hoc dupliciter · qz vel appe
titus laudis adiungit opi virtu
tis tanqz mouens · sicut cõtingit
in cantu vel in ꝑdicacõe quãq; tũc
est veniale Vel laus est finis pri
cipaliter ꝓstitutus opi vtutis et
opanti · ita q; ibi cõstituit finem
vltimũ et sic est mortale · qz tunc
inberet ei vt fini vltõ · Nota q;
maius est pecatũ gloriari de bo
nis spualib? qz de bonis tpalib?
qz minus hñt motiuũ eo q; min?
appareant extra qz tpalia In
uidia ex suo genere est mortale
pecatũ · qz cũ inuidia scdm Re
migium est dolor de alieno bono
cõtrariat directe caritati que non
emulat sed congaudet veritati ·
Coz · xiij · Caritati vero nibil ẽ
contrariũ nisi mortale pecatuz ·
tũ illud qd ex gne est mortale
potest esse veniale inquãtũ vel in
ꝓmo motu cõsistit · vel extra suã
racõnem trabit Dolor ergo de
alieno bono est qduplex · quia
vel est ꝓmo ꝓmus motus ex na
tura veniens · sicut quidã nãliter
inuidi sunt et hoc nullũ est pecca
tum · cũ nullo mõ sit in ptãte nrã
Vel est scdo ꝓm? · qñ sciz appe
titus sine cõpleta deliberacõe tali
passione afficitur · et sic est veni
ale pecatum Vel est actus vlũ
tarius cum deliberacõne · et sic ẽ
mortale pecatuz Vel trabitur p
intencõnem extra suam racõnem
vt quando dolor de alieno bono
surgit ex causa bona · sicut qñ do
let aliquis de bono tempali alte
rius · quia vi ixt illud redundare
in detrimentũ anime sue · vel eciã
in detrimentũ cõmunitatis · et ta
lis est dolor bonus · qz maius bo
num magis est appetendum ·
Notanduz vero q; p dolorem
boni cõprehenditur gaudium de
malo quod ex ipso causat Ira
ex suo genere est pecatum mor
tale · quia scdm Cassio · Ira est
motus animi cõcitatus ad penã
puocanti inferendaz · Talis aũt
motus contrariatur caritati que
non irritatur · nec cogitat maluz
i · Corinthoz xiij · Ira igit vel
dicit iram zeli q; est detestacio vi
cij · et hec non est pecatum sed
est pfectionis · potest eciam sibi
quis p hunc moduz irasci · sicut
dicit glosa sup illud psalmiste ·
Irascimini et nolite pecare ac ·

Quid est inquit homo penitens nisi irascens sibi? Vel dicat remissionem affectus circa proximū p quā homo non dolet de malo proximi. nec gaudet de bono eius. licet etiam nō doleat de bono. nec gaudeat de malo eius. sed est ei indifferēs. et sic nō est mortale sed est imperfectio caritatis. Vel dicat actualē impatientiā absq; appetitu vindicte. et talis motꝰ etiā deliberatiuus est veniale peccatum. qr habet incōpletam racōnem ire. sicut patet ex supdicta diffinicōe Vel dicat impatientiā cum appetitu vindicte. Et hoc ē tripliciter. quandoq; enī hoc est a natura. sicut in melancoliās in quibus scdm philosophū continue mordet natura. ppter quod semper sunt turbulenti. et sic nullum est peccatum cum sit motus naturalꝭ. Quandoq; est ab appetitu indeliberato. et tunc est veniale. sicut alij pmi motus. Quinq; est a wlūtate deliberatiua. et tūc est peccatum mortale. Accidia ex genere est veniale peccatum. quia scdm Augustinū. Accidia est tedium eterni boni. hoc autez non opponitur caritati. sed dicat diminucōnem feruoris caritatis in quo consistit omne veniale. Istud ergo tediū vel est motus naturalꝭ. et sic nullū est peccatū Vel est motus appetitus cōtristati de opere spūali laborioso. et sic est veniale q̄uis eiā appetitus ille sit deliberatiuꝰ. qr consensus in veniale nō est nisi veniale Accidia vero sicut dictuz est ex genere et per se venialis est Vel hoc tedium reducat in omissionē eorum que sunt necessaria saluti. et tunc est mortale Si aūt tediū illud ex omissiōe boni et difficultate aggrediendi bonuz ducat in desperationem tunc iam accedit ad peccatum in spiritūsanctum. et si tediū illud ita crescit q eiā ducat in tedium vite intantum q inicat sibi manus. tunc iam similis erit iude qui laqueo se suspendit. ¶ Auaricia scdm tuliuz est immoderatus amor habendi Et hic consistit vel in appetendo vel in acquirendo. vel in retinendo. Si primo modo hoc est quinq; modis ¶ Primo qr appetit aliena appetitu cōpleto. qui prodet in opus si adesset facultas. sic ē mortale peccatum Secdo quia appetit illiata voluntate cōpleta vt si aliqs indignus conat beneficium ecclesiasticum adipisci. sic iterū est mortale ¶ Tercio si appetit talia siue sint aliena siue illiata cum voluntate condicionata scilicet si posset habere sine offensa dei ac iniuria proximi. et tunc vel nullum vel veniale peccatum est. siue talem condicōnem actu aliter addat. siue habitualiter eaz intendat. ¶ Quarto si simpliciter appetit habere superflua et hoc appetitu suffocante mentem a cura siue a consideratione diuinorum. et hoc est peccatum mortale.

Quinto si superfluo amore inhereat temporalibus · tamen infra dei amorem hoc veniale est · ¶ Si autem auaricia consistat in acquirendo hoc est tripliciter · quia vel acquirit res iniuste quocunque modo · et tunc est mortale · Vel acquirit res per tale opus aut artem aut officium qd̄ per se mortale peccatum est · si ea essent sine lucro et tunc est mortale · Vel acquirit talia per opa illicita que sunt venialia peccata · vt cum quis verba iocosa componit ad lucrum salua tamen honestate · et hoc est veniale · nisi aliquis propter delectationem dissolutionis totaliter det se talibus · tunc enim est mortale · Dico autem propter delectationem · quia si aliquis propter necessitatem per talia sustentationem sibi conquireret cum aliam artem lucrosam nesciret · non reputarem eum in statu damnandorum ·

Si autem auaricia consistat in retinendo · hoc potest esse quinque modis ¶ Primo qui retinet scienter ea que restituere tenetur · et animo retinendi sic est peccatum mortale ¶ Secundo quia retinet ea que ad necessitatem suam pertinent et suorum · vel ad conseruationem status sui et suorum secundum quod decet suam dignitatem hoc non est peccatum ¶ Tertio quia retinet superflua respectu vtriusque iam dictorum et hoc tempore extreme necessitatis alicuius · sic est peccatum mortale · ¶ Quarto quia retinet superflua ea alia vltra extremam necessitatem ex insatiabili cupiditate · sic est mortale peccatum · Qui capum autem signum talis affectus est quod aliquis potius res putrescere sinit apud se quam vtiliter alijs dispensat ¶ Quinto quia retinet superflua quedam ex inordinato amore temporalium per quem modicum deficiat a medio largitatis saluo tamen statu virtutis · sic est veniale · ¶ Nota quod auaricia ex genere est mortale peccatum · quia ab Apostolo idolatrie compatur · non quod sit de specie illius cum non habeat actum eius · sed quia aliquid simile facit idolatrie · scilicet seruiendo creature potius quam creatori ¶ Gula est ex genere venialis peccatum · quia appetitus comedendi ex sua ratione subiacet dominio voluntatis · Gula est immoderatus appetitus edendi · qd̄ esse potest quinque modis · Primo si est ibi solus appetitus cibi et hoc nunquam est peccatum · nec etiam delectatio cibum consequens est peccatum inquantum ordinatur contra defectum sibi contrarium · hec enim pure sunt naturalia in quibus nec est meritum nec demeritum · ¶ Secundo si appetitui necessitatis adiungitur appetitus delectationis et voluptatis ex cibo hoc est veniale peccatum · Tertio si est ibi transgressio precepti vt cum aliquis sine necessitate soluit ieiunium ecclesie · vel quando religiosus comedit carnes cum hoc in suo ordine sit prohibitum

sub p̄cepto · sic est pecatuz mōr
tale · Quarto si appetit? etendi
est cū libidine · vt quando minio
et finali affectu inheret delecta
cōi ábi · et hoc est pecatuz mor
tale ¶ Quinto si duátur in cōsue
tudinez talem que fiát totam vi
tam hōis delectacōib? huiusmo
di deputari · hec tam viána sunt
mortali pecato q̄ ebrietas ab a
postolo int̄ mortalia pecata cō
putatur · Ebrietas tamen q̄nq;
est veniale pecatum vt quando
vltra necessitatem quis accipit se
cunduz mensuram tamen cepti
bilem Quando vero quis egredi
tur a mensura ceptibili scd̄m ra
cōnem bene ordinataz ad discer
nenduz et hoc in tali mensura ex
qua euertit̄ status mentis effre
nata libidine quād̄o hoc deo p̄po
nit tunc pecat mortalit̄ · Si q̄s
autem alium inebriat · ita scilicz
inuitans eum ad potum vt inten
dat statum mentis eius euertere
et hoc fiát in eius nocumentum
pecat mortalit̄ · quia magis au
fert ei · q̄z si auferret aliqd̄ tēpo
rale · quia vsum racōnis ei tollit ·
¶ Luxuria ex suo genere ē mor
tale pecatuz · q: est contra illud
p̄ceptum · non mechaberis ·
Concupiscentia luxurie distin
guitur quinq; modis · Primus
est cum cōcupiscentia cōsistit in
p̄mo motu tm̄ · et sic est veniale
pecatū · Secds est cum sequit̄
consensus in delectacōnem · licet
non in opus · et sic est mortale
pecātum · Terćus est cum con
sentitur ecā in opus et sic iterum
est mortale pecatuz · Quartus
modus est cum concupiscentia
non solum tenet̄ corde sed et pas
sátur visu · et sic iterum est mor
tale Matō · v · Qui viderit muli
erem ad cōcupiscendam eam nō
id est hoc animo et fine attēdat
mulierem · vt eam concupiscat ·
quia scd̄m Augustinū · hoc non
est tam titillare · sed plene cōsen
tire libidini Bene aūt diát ad cō
cupiscendam eam · q: si aliquis
videret mulierē vt rem pulcram ·
et vlterius nō p̄oderet · tunc vel
nullū esset pecatū vel solū pecca
tum curiositatis · Quintus mod?
est in stultiloquio · vt cum quis
mulierem p̄catur vel p̄pter libi
dinem habet cū ea familiaria col
loquia tunc est mortale pecatū
Sextus modus vocat̄ ab Aplō
turpitudo · Glosa · vt in osculis
et amplexibus · hoc est ecā mor
tale pecatum · et tanto grauius
p̄cedentibus quanto magis p ta
lia libido accenditur p̄pter minā
approximacōnem ad ignem ·
Notādum vero q̄ tangere muli
erem p̄ter intencōnem nō est pec
atū · Similit̄ tangere nō cū intē
tione sed ex necessitate · Sz tan
gere ex libidiē vel osculari ad se
nō ptinentē pecatū est mortale
Septim? est cum cōcupiscentia
p̄cedit in opus · et hoc ostat esse
mortale · Nota q̄ est differētia
int̄ primos motus generatiue et

nutritiuē · quoniā p̄mus motus in generatiua semp̄ peccatuz est nisi p̄ sacramentū matrimonij excusetur · sed non semp̄ in nutritiua · quoniā potencia cōcupiscibilis non tantū corrupta est in nutritiua sic in generatiua · De hac materia require supra titulo p̄ximo vbi agit̄ de sp̄ēbus luxurie ·

¶ De peccato in sp̄iritū sanctū · Capl̄ · xxiij ·

QVamuis omne peccatuz generaliter sit contra deū trinū et vnū · appropriate tamen dicit̄ peccatum aliqd̄ esse in patrem · aliqd̄ in filiū · aliqd̄ in sp̄iritumsanctū · In patrē em̄ peccat̄ ex impotentia In filiū ex ignorantia In sp̄iritū sanctū ex malicia · hoc est qñ voluntas p̄t et scit resistē alicui malo · et tūc ex sola malicia illud eligit · Peccatum in sp̄iritumsanctum mere p̄cedit ex improba voluntate liberi arbitrij · et directe impugnat graciā sp̄iritussancti · et ideo colorem nō habet excusacōnis · quia quātum est de se directe impugnatiuū est medicī et remedij · per quod fieri habet remissio peccati ·

¶ Peccatum in sp̄iritū sanctum dicit̄ irremissibile in hoc seculo et in futuro · non quia dimitti non possit · sed quia raro dimittitur · aut vix in hoc seculo quantū ad culpam · Item qz non modicum et quasi nihil dimittit̄ in futuro quantū ad penam · Item qz non legit̄ dimissum · p̄ter qd̄ dicitur irremissibile · sicut melchisedech dicit̄ esse sine patre · qz non legit̄ de eius patre · Item qz aduersat̄ fonti remissiōis scz sp̄iritui sancto Item p̄ter impotencia hois · qui vix potest se prepare ad graciaz quē tanta moles peccati premit

¶ Notandum q̄ sumit̄ hoc nomē irremissibile tripliciter · scz negatiue vt qd̄ nullomō potest remitti hoc modo peccatū angeli et damnatorū est irremissibile Item p̄riuatiue · vt qd̄ nō habet cōgruenciā ex se q̄re remitti debeat · licet ex cōgruo dicī possit omne peccatuz remitti · hoc mō quodlibz peccatū mortale est irremissibile · Item contrarie scd̄m q̄ hz aliq̄ culpa contrariam dispōsicōnem ad remittē dum · hoc modo peccatū in sp̄iritumsanctū est irremissibile · quia contrariat̄ gracie remittenti peccatum · et hoc p̄ desp̄eracōem vel p̄sumpcōez vel alias sp̄ecies huiꝰ peccati · Hex sūt sp̄ecies peccati in sp̄iritū sanctum scz desperatio p̄sumptio · impugnacō veritatis agnite · inuidētia caritatis frne · obstinatio · finalis impenitentia

¶ Horum numerus sic accipit̄ In remissione tria sunt · videlicet ipse remittens et ille cui remittit̄ ac dispositio remittendi in eo cui remittit̄ · In ipso remittente duo sunt · scz misericordia et iusticia Contra primū est desperatio · cōtra scd̄m presumptio ¶ Item in eo cui remittitur duo sunt scilicz dolor de cōmisso et p̄positum de

non cõmittendo · contra primum est obstinatio · contra scd'm aũt finalis impenitẽcia ¶ Preterea dispositio remittendi in eo cui remittitur duplex est scz cognitio veri et amor boni · contra primuz est impugnatio veritatis agnite contra scd'm est inuidẽtia gracie fraterne ¶ De finali impenitẽcia nota q' si dicat cõtinuacõnem peccati vsq' ad finem · sic in omi peccato in quo quis decedit esset finalis impenitẽcia negatiue · sed finalis impenitẽcia put est vna species peccati in spiritũsanctuz scd'm q' hic sumuntur · sic dicatur p'positum non penitendi ·

¶ Enumeratio peccatorum · Capl'm · xxiiij ·

Peccata cordis sunt hec· scz cogitacio · delectacio cõsensus · desideriũ mali voluntas puersa · infidelitas · in deuotio · presumptio · desperatio timor male humilians · amor male accendens · suspitio · inuidia · ira · odium · timere seruiliť · exultacio inaduersis p'xim' · cõtemptus pauperum vel peccatorum · psonaruz acceptio · perfidia · affectus parentũ carnalis · inepta letícia · seculi tristicia · impacientia · auaricia · superbia · pplexitas obstinatio · malicia · tediũ boni · acidia · inc̃stancia · penitencia penitencie · dolor q' non feat amplius mali · hypocrisis · amor placendi · timor displicendi · verecũdia de bono opere · amor p'batus sensus singularis · ambitio dignitatũ · vana gloria de bonis nature vel fortune vel gracie · verecũdia de paupibus amicis · cõtemptus admonicõnum · in misericor dia · ¶ Peccata oris sunt hec· crebra iuratio · periurũ · blasphemia · nomen dñi irreuerenť assumere · veritatem impugnare · deũ de aura et alijs instruere · contra deum murmurare · irreuerenter loras dicere · detractio · adulatio · mẽdaciũ · vituperiũ · maledictio infamatio · conteatio · cõminatio impugnatio caritatis frne · impugnatio veritatis agnite · semiatio discordie · p'ditio · falsũ testimonium · mala consilia · derisio · contradictio obediẽtie · inuertere facta bona · i ecclesijs placitare · ad iram hominem p'uocare · reprehẽdere in alio q'd ipse facit · vaniloquiũ · multiloquiũ · stultiloquiuz p'ferre verba ociosa vel supflua vel curiosa · iactãcia · verborum politio · peccatoruz defensio · clamor · risus · cachinn? · turpiloqũ lenocinũ · cantare cantilenas seculares · in cantu diuino magis studere voem frangere q'z deuote psallere · murmurare · verba scurrilia p'ferre · in iniusta causa aduocare · malum commendare ·

¶ Peccata opis sunt hec· gula luxuria · ebrietas · simonia · sortilegia · sacrilegia · violatio dierũ solemniũ · indigne cõmunicare · vtorum fractio · apostasia · dissolutio in officio diuino · scãda

lizare siue exemplo malo ꝓximū corrumpere · lędere hominem in rebus · vel in persona · vel in fama furtum · rapina · vsura · decęptio · ludus · vēditio iustićie · exactiones ac thęolonia iniusta · auscultare mala · ioculatoribus dare · necessaria sibi subtrahere · superflua sumere · vltra vires quiꝑiā aggredi · cōsuetudo peccandi · reādiuatio · simulatio · tenere officium ad qđ nō suffićit vel qđ sine pecato non agitur · corrisare · nouitates inuenire · maioribꝰ rebellare · minores opprimē · delinqre visu · auditu · olofactu · tactu · lucta · osculis · itineribus · muneribus nutibus · mandatis · scripturis · Circūstancias aggrauantes admittere · quę sunt tempus · locus modus · numerus · psona · mora scienćia · etas · temptationes nō puenire · seipsum ad peccandum cogere · ¶ Peccata omissionis sunt hec scz de deo non cogitare · ipsum nō timere vel amare · grās de beneficijs nō agere · opa que quis facit ad ipsum non referre · de peccatis ꝑteritis sicut debet nō dolere · ad graćā recipiendā non se ꝑparare · graća accepta nō vti nec eam cōseruare · ad inspirationem diuinaz se non cōuertere · voluntatem suam voluntati diuine non conformaē · ad oracōnes diendas non attendere · oracōnes debitas omittere · ea que tenetur ex voto vel ꝑcepto vel officio negligē · cōmunionē vel cōfessionē semel in anno non expedire · parentes non honorare · seipsum nō cognoscere et reprehendere · conscienćiam negligere ecclesias et predicacōnes fugere · temptationibus non resistere · penitencias iniustas negligenť facē · ea que statim faćenda sunt differre · homis proximi non congaudere · et malis eius non condolere · iniurias non remittere · malo exēplo alios ad peccandum prouocaē · beneficia alijs facta improperare fidem proximo nō seruare · et beneficijs eius nō respondere · delinquentes nō corripere · lites nō sedare · ignorantes non instruere · afflictos non consolari · pauperibus nō subuenire · infirmos nō visitare · admonicōnibus non acquiescere ·

¶ Jnćipit liber quartus de huā nitate christi ·

Sicut deus est rerum prinćipiū effectiuū in creacōne · sic et refectiuū in redempcōe · et ꝑfectiuū in retribucōne Qm̄ sic pater omnia creauit per verbum increatum · sic omia re creauit et renouauit per verbum incarnatū Porro ćra incarnacōnez christi talis fuit ordo · salutaćo ągelica Responsio virginea · sanctificatio materna · conceptio diuina de quibus nunc est agendum ·

v

De salutacõne angelica ca. i.

Missus est gabriel q̃ fuit de ordine archangelorũ ad beataz virginem cui ad sensũ apparuit visione corporali quãuis ei loqueret locucõne spũali. ¶ Ad istud nobile sacramẽtum nũcius debuit esse ãgel⁹ ꝓpter tria. Primo ꝓpt cognacõez virginitatis ad naturam ãgelicã Secdo ꝓpter ordinem ꝓdicõnis seu preuaricationis hnmane. qz sicut ibi venit diabolus in serpente ad mulierez ita hic deus venit p angelũ ad virginem. vt sic ex opposito mediãte respõdeat morbo. et repatio lapsui. ac remediũ nocumento. Terdo quia sicut illa gracia fuit repatio nature humane sic fuit et ruine angelice. Vnde cõmuni beneficio cõmunit vtraq; natura debuit ministrare. ¶ Diuiditur salutacio beate virginis in tres partes. Primã ptẽ incepit angelus cum dixit. Aue gracia plena dominus tecum. Secundam subiunxit elizabeth cum ait. et benedictus fructus ventris tui ¶ Terciam apposuit ecclesia. vt in reuerentia Marie nomen haberet Nam maria non est de textu. ¶ Ista salutatio cõmendabilis est in quatuor. Primo propter autorem. quia missus est angelus a deo. Secdo ꝓpter nunciũ. Non enim homo dignus fuit hoc nunciare sed angelus nec quilibet ãgelus sed gabriel. Terdo ab ea que salutat. quia virgo nec quelibet vgo sed maria. ¶ Quarto ab ipso modo salutandi qui indicat inocẽciam virginis cum dicitur aue. Item graciam cõuersationis cum dicit gracia plena. Item excellentiam cõcepcõnis cum dicit dñs tecum Item priuilegium prerogatiue singularis cum dicit. benedicta tu in mulieribus. Salutacõnes quedaz inueniunt optatiue salutis. ij. Regum. xvi. Salue rex Quedaz gracie Apostolus Gracia vobis et pax. Quedam gaudij Thobie. v. Gaudium semp tibi sit. Quedam benedictionis Ruth. ij. Benedicat tibi dñs Pec autez salutacio angelica ex ommbus conflata videt. cõtinet em̃ salutẽ cum dicit aue. Item grãz cum dicit gracia plena. Item gaudium cum dicit dominus tecum. Item benedictionẽ cum dicit bñ dicta tu in mulierib⁹. Preterea in hac salutatione notat triplex ꝓrogatiua btẽ vginis scz nature cum dr. aue. Gracie cum dr grã plena. Glorie cũ dicit bñdicta tu in mulierib⁹. ¶ Nota terciq; vi. in angelica legacõe. Primo qm reuerenter beatã virginẽ salutauit. cũ dicit. Aue gracia plena dominus tecum. Secdo qz excellenter cõmendauit Ibi. benedicta tu in mulierib⁹. Terdo qm dulciter confortauit Ibi. ne timeas maria. Quarto qz diligenter legacõem suam cõpleuit Ibi Ecce

cōcipies et paries ac̄. Quinto quā eleganter modum exposuit Ibi Spiritussanctus supueniet in te. Sexto q̄z cōueniēter plemnascituꝝ descripsit Ibi Itēoq; qđ nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei.

¶ De respōsione v̄ginea. ca. iij.

QVos legimus in scriptura dialogos Vnū inter Eeuam et diabolum quo mors cōcludebatur. Alterū inter mariam et archangelum quo vita oriebatur ¶ Vide autē tria q̄ fecit beata v̄go in salutatione angeli scz deliberacōnem. qz cogitabat qualis essz ista salutatio Interrogacōnem. qz querebat quō fiet istud Item cōsensum siue obediētiam. qz respondit Ecce ancilla domini. Nec in deliberatione fuit subita sicut eua. nec interrogando dubia sic̄ zacharias. nec in consentiendo tarda sicut sara. ¶ In responsione cōsensus beate v̄ginis quatuor verba inuenies p q̄ quatuor virtutes marie reuolent. ait enī Ecce qđ est signum obedientie prompte. ancilla qđ est signum humilitatis pfecte. fiat mihi qđ est caritatis inflāmate. scđm verbum tuum quod est signū fidei deuote ¶ Septē verba locuta est btā virgo. Primū. vinū nō hnt Secđm. fili qđ fecisti nobis sic Teraium. quod cumq; dixerit vobis f. Quartū salutauit elizabeth Quintū. quō fiet istud qm̄ virū nō cognosco Sextum Ecce ancilla domini f. Septimū. magnificat aīma mea dn̄m. Verbum primū fuit pietatis. scđm caritatis. teraū instructionis. quartuz consolationis. quintū discrecōnis. sextū humilitatis. septimū oracōnis. Nota q; verba predicta omnia fuerūt breuia p̄ter vltimum.

¶ De sanctificatione materna. Capl̄. iij.

SAnctificatio triplex est Quedaz est cōmunis vt q̄ fit p sacramenta. quedam specialis vt q̄ fit p graciam spiritussancti. quedā specialissima vt q̄ fit p graciā singularem. Prima remouet culpaz et cōfert graciā. remanet tamen fomes et promitas ad pecandum. et talis in baptizatis est. Secda remouz culpam et promitatem pecandi mortaliter. et talis fuit sanctificatio Johānis baptiste in vtero et Piere. Tercia remouet culpā originalem et p̄nitatem ad pecanduz tam venialiter q̄z mortaliter. et talis fuit in beata v̄gine ¶ Et sciendū q; licet gracia sanctificacōnis in vtero sit quantum ad essentiam maior q̄z gracia sacramentalis. tamen quātum ad aliquos effectus maior est ista. quia baptism? imprimit caracterem et aperit ianuaz regni. et habilitat hominem ad alia sacrām̄ta quoꝝ nihil facit sanctificatio in vtero ex se. Verumtamen gracia sanctificationis in vtero

vtero precellit in hoc gracia baptismalez · qz taliter sanctificatus non potest peccare mortaliter · et ad venialia minus inclinat cum fomes · ꝓpter qd minora et pauciora venialia cõmittit · et talis gracia fuit in iohanne baptista · et ideo ne in vacuum graciam dei reciperet fugit hominũ societatez et artissimam in se penitenciam tenuit ne leui saltem maculare vitã sanguine posset · Patet igitur q in sanctificacõne in vtero confertur gracia media inter graciam sacramentalem et graciam plene cõfirmacõnis in patria que habet sibi cõiunctum finem vltimum · Ad confirmationem enim pfectam tria ptinent Primũ est inseparabilis cõiunctio racõnis ad deum Secundũ est inflexibilis subiectio inferiorum potenciarũ anime sub imperio racõnis · Terciũ est indiscontinualis cõuersio actualis tocius hois in deum · quando homo diuina dulcedie affectus ex toto corde et ex tota anima et ex ommibus viribus semp actu tendit in deuz · et in quodcumq; aliud in quantũ in eo relucet dei Primũ horum habet gracia sanctificationis simpliciter vt scilicet nullus qui eius particeps fuerit possit peccare mortalit · secundũ habuit beata virgo · et ideo nec venialiter vnquã peccauit · sicut dicit Augustin? · terciũ autẽ non potest cõuenire gracie vie · eo q hoc ex dei fruitione causetur que tantũ est in patria · ¶ Tres fuerũt sanctificacõnes matris dei · Prima fuit sanctificatio in vtero et hec tres effectus habuit · scz originalis culpe expiationem · et gracie infusionem · et fomitis tantam restrictionẽ q nõ posset eam in aliqd peccatum ducere · licet tamen ipse fomes maneret sedm essenciam ¶ Secda sanctificatio fuit i spiritussancti obumbratione et filij dei conceptione · que tribus premissis duo supaddidit · scz ommimodã fomitis extinctionem et confirmacõnem in bono · ita q que prius tantũ poterat non peccare · iam non posset peccare · hos duos effect? expressit angelus Luce · i · Spiritussanctus supueniet in te quãtum ad primũ Et virtus altissimi obumbrabit tibi · quantum ad secdm · Ista vero cõfirmatio non fuit liberi arbitrij ablatio · sed eius pergracã completio · Preterea spiritussanctus supuenit in eam nõ solum ad sanctificãdum sed eã ad fecũdandũ · cuius vtute virgo cõcepit · virgo peperit · et post partum virgo pmansit · ¶ Terda sanctificatio fuit i filij inhabitacõne · qui nouem mensibus in vtero eius mansit · et hec omib? pdictis duos effect? addidit · vnus fuit q omnes dispositiones fomitis sublate fuerunt · sicut q infirmus curatus est ad huc manent interdum reliquie curande · Secds fuit dedicatio ad diuina ·

ita q; eciaz licitis vsib? mūdanis
sciz matrimonialib? eam aptari
esset impossibile. q; tunc nō solū
mens sed et corpus lucē diuinita
tis resplenduit. vt signatum est
Ezech. xliij. ¶ Ex p̄dictis col
lige q; fomes et psonaz inficit et
naturā. psonam quidem quā ad
malum p̄nā facit ac stimulat ad
peccatum. Naturam vero q; car
nem inficit prout est principium
ad carnē alteraz Sed beata vgo
in prima sanctificatione que fuit
in vtero mundata fuit ab origiā
li peccato inquantū fomes respi
cit psonam suaz. q; nihil in eius
psona purgandum remansit In
scda vero sanctificatione que fu
it quando spiritussanctus venit
in eaz purgata fuit a fomite put
ipse fomes naturam respicit in cō
patione ad plem ppagandā.
non opere nature. sed opere spiri
tussancti. Remotus enim fuit
essencialiter. ppter quod pars
ab ea sepanda in corpus xp̄i de
fomite nihil habuit sicut nec mr̄.
¶ Nota similiter ex predictis et
ex sequentib? q; beata virgo ex
prima sanctificatione excellebat
puritate omnes baptizatos Ex
secūda sanctificacōne excellebat
puritatem abe quaz habuit ante
peccatum. p cōfirmacōnem excel
lebat angelos Quoniam nec illi
crescere possunt in p̄mio substan
ciali sicut nec decrescere. sed btā
virgo p̄ficere potuit in merito et
non deficere. ¶ Puritas quadru
plex fuit mr̄is dei in q̄ sibi nulla
creatura poterit compari Prima
est puritas sanctificacōis in vte
ro. Omnis em̄ racōnal' creature
puritas vel est natue vt in ange
lis. vel est gracie gratis date vt
fuit innocentia p̄mi status hois.
vel est gracie gratuz facientis. et
ista tercia maior est alijs duab?
Vnde cū in illa specie gracie sanc
tificatio matris fuerit suprema.
patet q; vicit puritatē omnis cre
ature pure Secda est puritas in
nocentie in vita in qua similit' ex
cellit omnē creaturaz quia beata
virgo vixit sine om̄i peccato. et
hoc oportuit esse maxime gracie
q̄ nō solum naturā ipsius p̄ficēt
sed eam supra legez corrupte na
ture extolleret. ¶ Tercia est pu
ritas virginee castitatis. in qua
excellit et angelos et homines.
Angelos quidem quia secundū
Diero. hoc retinuit per virtutem
castitatis qd̄ in angelis est neces
sitas nature Item excellit in hoc
homines quia primuz exemplar
fuit huius integritatis. Psal.
Adducentur regi virgines post
eam. Preterea ostenditur istud
alia racōne quia summa hec puri
tas fuit que pcāus potuit suum
secum quasi cōtrarium pati. q̄m
possit violari. talis vginitas fu
it domine nostre que gaudium
matris habet cū virginitatis ho
nore. et ideo nec primam simile
visa est nec habere sequentem.
¶ Quarta ē puritas sāctificacōnis

ex superuenc̃one spiritussancti · et pñcia dei In q̃ silr excellit oẽm creaturã · cum em̃ esse matr̃ dei sit dignitas supior que pure creature cõmunicari pt · necesse est grãz ad hoc disponentez esse maiorez omni grã pure creature · oz ergo priuilegiũ sanctificacõis sue in hac pte omnẽ sanctificacõnez excedere aliorum ·

¶ De ꝺcepc̃one dñi ca · Ca · iiij ·

Nox vt virgo beatissima assensuz angelo prebuit dicens · fiat michi sc̃dm verbũ tuũ · spũssc̃us sup eã venit ac filiũ dei cõcepit · Hec aũt tria simul fuerũt tpe nõ natura Tũc impleta sunt pambula figuraruz et documẽta scpturarũ ac desiderata pphetarũ · ppt qꝺ ecclã aduentus xpi dr̃ plenitudo tpis · Quaẽ aũt xpc nec pus nec post venerit nõnulle sunt rõnes · Prima ẽ vt ordinẽ vniuersi non turbaret Singula namq; siũt suis tpib? quãto magis i maximo dei operez filij incarnacõne · Secꝺa ne fides et spes exp̃missa incarnacõe perirent · si em̃ tardasset venire quotidie decreuisset et crepuisset Sed pus venire nõ fuisset necesse · qz nõ pꝺest mediana spualis sine affectu recipientis · Tercia vt superme infirmitati culpe immediate succedet melioratio · sicut sum̃ acutũ stati sequit crisis et sanatio · Quarta vt homo de lege nali et scpta pus cõuincer̃et et hoc cõuenient · sicut ait Aug? · quia si xpc statim venisset dicet hõ qꝺ p legem nalez saluari poterat · et supfluũ credet aduentũ christi Similit dicẽ poterat de lege scpta · sed cõpto qꝺ nec sic nec sic saluari poterat · cũ oes ad inferos descenderent tunc venit ipse · qz tunc erat tempus miserẽdi eius · Quinta vt sicut p̃m? hõ fuit conditus sexta die ad toc̃us mũdi cõplementũ · sic sc̃s hõ fieret in sexta etate ad toc̃us creature perfectionẽ · Sexta em̃ etas apta est ad exercitiũ sapiẽ · ad remissionẽ culpe · ad meritũ vite eterne et ad transitum de statu miserie ad statuz glẽ · et ista notant̃ in sexta etate ratione perfectionis senarij · Sexta qz xpc nõ debuit venire in principio tpis cũ aduent? eius minus fuisset festin? · nec m fine vltimo · qz tunc minus fuisset tardus · sed decebat salutorẽ int̃ tpc morbi et tpc iudicij introducẽ tpc remedij · Septiã qz decebat ductorẽ perfectũ tunc se oñdẽ cũ esset opportunitas currẽdi ad brauiũ hoc ẽ i fine tpm · et tñ añ terminũ vt ptimorẽ iudicij stimulati p spez attracti et p exẽpli perfectionẽ aiati seq̃ posse m? efficacit̃ ducez nr̃m · Octaua qz decebat mediatorẽ quedã mẽbrorũ suorũ p̃decẽ q̃daz sequi ·

¶ Incarnacõez xpi multe figure p̃cesserũt et pphie de quo aliqs assignemus · Abrahã descendit in egiptũ vt pegrinaret̃ ibi · Lapis p̃cisus ẽ de monte sine manib?

Fluuius egrediebat de loco v
lup·ad irrigā·paradisum Sapiā
edificauit sibi domū exá·co·vij·
Tronū feát sibi salomō de eboze
grādem Nouū faáet dñs sup ter
rā femia árcūdabit virū Jonas
in mare ꝓiát et maé sedat Stil
labūt mōtes dulcedine Descēdi
in oz·nu·po·oua· Vellus gede
onis rozificat·Manna seruat in
vrna aurea Virga aaron flozet
flos de radice pesse ascēdit Emit
tit colūba de archa noe/Mittit li
gnū in aqs marath·paradisus plā
tat·Mopses po·in fiscellā scir
peam Israel induit ioseph tunica
polimita·In sole posuit tab·suū
Duo viri ferūt in vecte botrū de
terra pmissiōis Mittit ioseph in
sternā·vzbs fortitudis nrē siō
saluator po·in ea murus Emitte
agnū dñe Rozate celi desi Asce
det dñs sr nu·le· Mia et veritas
obuiauerūt;sibi Gēma carbūculi
in ornamēto auri·Simul in vnū
diues et paup·Ego pm? et no
uissim? Diere·in caritate ppetua
dilexi te et ideo at·aē Mittit da
niel in lacū leonū appet i camino
ignis filius filio dei Vmbza descē
det i horologio·xe·gdib? Igmis
appet;in rubo nō cōburēs Dolez
nube tegā Quid luádi? sole'et B
deficáet·A fūmo celo egresso eius

Racōes icarnacōis xpi·ca·v

DErverbū igit incarnatū
facta ē huāni gnis repa
tio·nō iō qz alit saluari
nō potuerit·sed qz null? mod?
ali? fuit ita cōgru? ipsi repatori
et repabili ac repacōi· Cōgrue
bat inqz iste mo? repatozi·quez
decebat ostendé suaz potenciā sa
pientiā et bonitatē· Quid autē
potēcius qz cōiungé extrema sū
me distātia hoc est creatorem et
creaturā·Magna enī fuit poīi in
diunctione disparū elemēto ꝑ·
maioz in cōiunctione illorum ad
spīm creatū·maxia in diunctiōe
istoz oim ad spīm increatū vbi
et maxima est dispitas· Quid
vero sapiēti? qz q ad pfectiōez
operis vniūsi fiét diunctio ꝑmi a
vltimi· hoc ē vbi dei qđ est oim
prīcipiū et buāne né que i opib?
sex dierū fuit vltiā oim ćaturarū
Quid eáā benuolenti? qz q cre
atoz rerū omunicaé se voluit reb?
ćatis ꝛ et hoc benigtas fuit mag
in diunctōe sui oīb?reb?p pītiā
Maioz qz omunicauit se hois boi
bus p grāz Maxia qz cōmunicat
se hōi et p dñs gnibus singulorū
in vnitate psone· Fuit eáā iste
mo? ogruissim? ipsi repabili·qz
hō p pecatū coruit i infirmitatē
et ignorātiaz et maliáā·p quei
eptus fact? est ad vtutē diuinā
imitādaz et ad veritatē ognoscē
dā et ad bonitatē diligendaz·iō
de?hō fact?est·p qđ reddidit se
hōi imitabilem cognoscibilez ac
amabilez ¶ Fuit filr iste mo? cō
gruentissim? nrē repacōi·q dñs
in forma serui ꝓcuraret salutem
serui· Sunt et alie rationes qre
fuit cōueniens deum incarnari·

¶ Prima quia preuaricator ab stulit nobis deū Vnde cōuenies fuit vt reparator redderet nobis deuz Secda q; humilitas decuit deum · sed non potuit humiliari vsq; ad penas in natura diuina oportuit ergo q; in alia · Tercia vt ppheias adimpleret · Vsa · Ego qui loquebar ecce assum · Abac · Apparebit in fine et non mentietur · si moram fecerit exspecta eum q; veniens veniet ut doceret vincere potius p iustica az q; p potencā Quarta ꝓpter vitā dum incōueniens · quia si de? in carnari nō potuit vel nesciuit vel noluit videt in eo esse impotencia ignorantia vel inuidia qđ absit · Quinta vt tanta essz humilitas in recēptore quanta fuit superbia in preuaricatore · q; superbia fuit tanta vt homo vellet esse vt de? Vnde humilitas tanta debuit eē vt deus fieret homo Sexta vt a more nostrū exātaret et nostrā spem erigeret · Septima vt exē plum imitā de virtutis nobis da ret in forma visibili et humana · Quāuis opera trinitatis sint in diuisa · ita q; quicqđ opat vna psona opetur et alia · tamē sol? filius accepit carnem et nō pater vel spirituscanctus · Et habem? simile in trib? homicellis induen tibus terā ipsarum de quib? pt dicā · quicqđ facit vna facit alia tamen sola induitur Eodē modo dicēduz est q; opus incarnacōis quātuq; attribuitur patri vt ibi Cum venit plenitudo temporis misit deus filium suuz Quātuq; attribuit filio vt ibi Exiui a pa tre et veni in mūdum Quantuq; attribuitur spirituisancto vt dr in simbolo Qui conceptus est de spirituancto Et hec ideo dicū tur quia opus incarnacōis fuit maxime potencie et sapiencie et bonitatis que tribus psonis attī buūtur · ¶ Sunt aūt multe racō nes quare filius et non pater in carnatus sit vel spirituscanctus ¶ Prima vt p eandez sapiencā qua mūdum conditerat fieret re paratio · Secda vt qui filius est in deitate esset et filius in huma nitate Tercia ne idem esset pater et filius si pater de homine nasce retur · Quarta q; congruentius mittebat qui est ab alio q̄m qui est a nullo · Quinta ꝓpter cōfir mationem hereditatis nobis p misse · ne scilicet possemus dicere Dñe tu habes filium cui cōpetit hereditas quā homini promisisti Sexta vt patris erga nos ostē deretur caritas Johēs · Sic de? dilexit mūduz · vt fi · su · no · da · Septiā vt ostendat q; deus pr nihil hēt qđ nō sit patus nob dare · cum filiū suū dederit vnige nitum Octaua vt sicut filius dei factus est homo sic homo fieret filius dei Apostol? Misit deus fi lium suū vt adop · fi · re · Nona vt esset occasio salutis qui dicit occasio rūme · q; homo appetito scientiā diuinā q̄ filio appropiat

cadit. ¶ Decima qz imago debuit p imaginez repari Vnde
ima qz sicut verbum mētis mediante grossiori natura emittitur
scz p vocem sic verbum eternum
p assumpcōnem humane nature
¶ Duodecima qz medius inter
psonas debuit esse mediatoz dei
et hominū. ¶ Tredecima qz sapi
entia patris repare debuit appeti
torem sapientie. Gen. Eritis sic
dij scientes bonum et malum.
¶ Decima quarta qz decētissime
cōiungitur humilitas cum sapiē
cia. Proūbio p. vbi humilitas
ibi et sapiencia. vnde filiū dei p̄
pue decuit incarnacio ¶ Decima
quinta qz idee non sunt nisi dei sa
piencia q̄ filio appropriat. vnde
cum singule idee singulorum sint
cause. tunc demū sunt p̄fecta et
completa. cum p vnionē ad suū
principiū redierunt. ¶ Decima
sexta si pater fuisset incarnatus.
tunc nulla psona fuisset sine prī
cipio ¶ Decima septima qz opoz
tuit incarnatam psonam tamq̄z
sacerdotē supplicare p natura nrā
assumpta. sed magis decuit filiū
supplicare patri q̄z econuerso.
¶ Decima octaua si spiritussc̄us
fuisset incarnatus tunc duo essēt
filij ¶ Decima nona qz nullum
magis decet reducere ad diuinaz
cognitionem q̄z verbum quo se
pater declarat qđ est vmbile car
ni sicut et verbum vocā. ¶ Vicesi
ma qz nullū magis decet reducē
hominē ad filiacōnem adoptinā
q̄z filium naturalem.

¶ De modo incarnacōnis christi
Capl. vi.

In cōmuni repacōne oīm
decens eāt vt fieret ocur
sus triū de triplicā ierar
chia. scz diuina angelica et huā
na. Vnde in ministerio incarnati
onis fuit concursus angeli nūcia
tis. et virginis concipientis. ac
verbi dei carnem assumentis.
Cum filius in mundum mittitur
non fit locā mutacio. sed nature
huāne assumptio. qz ipsius mitti
nō est eū esse alicubi vbi prius
nō fuit. sed aliter ibi esse q̄z pus
fuit. et hec alteritas non est ex
pte eius qui est cū sit imutabilis
sed ex pte eius in quo est qz vni
tur nostre carni. Vnde mutacio
non fit ex pte sui sed ex pte nrī.
¶ Preterea in locā mutacōne exi
gitur non esse vbi quis prius erat
sed nec hoc est i filij missione. qz
post incarnacōez fuit in patre sic
patet. ¶ Christus assumpsit na
turam nostram quinq̄z modis.
scz misericordi. Aplūs Secm
suam misericordiā saluos nos fe
cit. Vtiliter scz p salute mā. ps.
Opatus est salutem in medio ter
re Sapienter. qz assumpsit bonū
nature reprobando malum culpe
Ysa. Butirū et mel comedet ac̄
Fortiter qz sic suscepit nostram
naturaz q̄ nunq̄z deposuit eam.
qz post mortez fuit vnita deitas
carni in sepulcro. et aīme in infer
no Mirabiliter. qz cōiuncta sunt

in incarnatione summū et imūm
hoc est deus et limus. Verbū
caro factū est quinq; modis scz
scdm carnē q; scdm veritatē car
nis Ysa. Vere languores nrōs
ipse por. Preter carnē. q; preter
opacōnez carnis Math. Qd enī
in ea natū est de spūsancto est.
Supra carnē. q; meritis nrīs nō
exigentib? Aplūs. Non ex ope
ribus iustīcie q̄ fecimus nos nē
Propter carnē. q; ad saluandaz
carnē. et hoc quātum ad fideles
efficāter. licet quantū ad omēs
sufficienter Luc. Vocatū est no
mē eius ihesus. q; sal. fa. po. nē
Contra carnem. q; ad maiorem
damnacōnem infidelium. vnde si
nō venissem nē ¶ Opus assump
cōnis nature nostre nō animatio
sed incarnatio nominat. cum tñ
a digniori res cōsueuerint noiari
Hoc aūt est ppter multas rōes
scz vt expressior fiat nominatio.
Et vt pfundior explicet digna
tio miserentis Et quia nobis ma
gis nota est ps carnis Et vt ma
ior exprimat humiliatio. eo q;
magis a deo distat caro q̄z aia.
¶ De vnione et natura assump
ta Capl'. vij.

Sicut in deitate vna est
essentia et tres persone.
ita in christo est ecōuer
so scz vna psona et tres essentie
scz deitas et anima et caro. hoc
est eternum nouū et antiquū. q;
deitas est eterna. sed anima est
noua. q; in assumpcōne creata.
caro vero antiqua quia ab adaz
ppagata Et xp̄c scdm naturaz
deitatis est genitus. scdm aiām
vero creatus. sed scdm carnem
factus. ¶ Vnio fuit triplex in
christo scz deitatis ad aiāmaz et
econuerso. deitatis ad carnem et
ecōuerso. et anime ad carnem et
ecōuerso. Due priores vniones
semp manserunt. tercia sepata
fuit in morte. Vnio igit deitatis
ad humanaz naturam non est in
vnitate nature sed persone Non
dico psone humane sed diuine.
hoc est non assumpte sed assumē
tis. nec persone cuiuslibet sed so
lius verbi. Quia enī impossibile
est q; diuina natura cōcurrat cū
alia sicut ps ad constitucōnem
tercij. vel q; ipsa transeat in aliā
vel alia in ipsam ppter simplici
tatem et vnitatem ipsius pfectis
simam. ppterea diuinitas et hu
manitas non vniūtur in vnitate
nature sed psone. et sic intelligit
illud in simbolo athanasij vbi di
cit Nam sicut aia rōnalis et caro
vnus est homo ita deus et homo
vnus est xp̄s Ibi namq; ponit
similitudo quantuz ad vnitatem
psone et nō nature. q; caro et aia
differūt in hoie quantū ad essen
tiam. cōstituūt tñ vnā psonam.
eodē mō inter diuinitatē et huma
nitatez xp̄i est differentia. et tñ
vna est psona. Et q; diuina na
tura ī nullo suppposito p̄t subsistē
p̄terq̄z in p̄pa hypostasi. iō vnio
illa nō p̄t esse in psona hois ꝯ dei

et ꝓterea deus in vna suarū ꝑsonarum fecit seipsum suppositum humane nature · vnde tm̄ est ibi vna ꝑsonalitas et vnitas ꝑsonalis scz ex ꝑte assumentis ¶ Ad esse namq; ꝑsone triplex exigit distinctio · scz singularitatis et naturā incōmutabilitatis ac excellēcie siue dignitatis · ꝓpter ꝑmū nullus vniuersaleest ꝑsona · ꝓpter scd̄m animā nō est ꝑsona sed ꝓpter terciū christus scd̄m q; homo non est ꝑsona · ¶ Ex his patz que sit vera vel falsa inf̄ has quatuor ꝓpositiōnes · Prima · ꝑsona ꝑsonam assumpsit Secūda · natura ꝑsonā assumpsit Tercia · natuā naturā assumpsit Quarta ꝑsona naturā assumpsit · Prime due simpliciter sunt false Tercia vno modo est vera alio modo est falsa · Si em̄ sumat natura ꝓut est cōmunis tribus ꝑsonis sic est falsa · Si vero sumat natura ꝓut est in ꝑsona filij sic ē vera · Quarta vero ꝓpositio simpliciter est vera ¶ Ad intelligenciā horum nota q; tres fuerūt opiniones de incarnacōne christi · Prima dicebat q; filius dei assumpsit hominem · Secūda dicebat q; assumpsit huānam naturaz · Tercia dixit q; assumpsit hominem et vestem · Prima opinio non fustinetur in scholis nisi ꝑ expositiōnem · quia ponit q; in christo sunt due ꝑsone qđ falsum est ¶ Secūda cōmunis est et celebris · et ponit scz q; christus est vnum solum · licet sit aliquid scd̄m q; homo Item ponit q; assumens nō est assumptū Item q; ille homo est diuina essentia et econuerso · Item q; omnis ꝓprietas filij dei inest illi et econuerso · ¶ Tercia opinio tamq; hereticа reprobat · quia ponit nō esse duas naturas in vna ꝑsona christi · et q; due substancie humane nature nō ptinent ad ꝑsonalitatē filij dei sed extrinsecus habent se ad ipsam Diām? ergo q; tanta est ibi vnio vt quicqđ dicat de filio dei dicat de filio hominis et econuerso · his tamen exceptis in quibus vnio exp̄mitur velclauditur negatio · Si em̄ sit vocabulum in quo aliq; repugnātia includit · sicut est vnire incarnari assumere assumi · in quibus includitur respectus vnionis vnius nature ad alterā · tunc non tenet p̄dicta regula · similiter nō tenet si in vocabulo includitur negatio alicuius · cuius oppositus alteri cōpetit · sicut incipe esse creari et filia · Nota q; ꝓpe loquēdo cōpositio est corpus · coniunctio corpis et aīme · Vnio est diuine nature ad humanā · tm̄ vnū ponitur qnq; ꝑ reliq; ¶ Quinq; status fuerūt p̄mi hoīs · de q̄libet statu accepit xp̄s aliqđ · Prim? status fuit innocētie de q; accepit immunitatē peccati · Secūs est grē de q; accepit plenitudinem gracie Tercī? culpe de q; accepit recōpensacōnez pene · Quartus fuit pme de quo accepit ꝓpassionē doloris et

tristicie · ¶ Quintus glorie · de q̄ accepit plenam fruicōez · ¶ Cor pus xp̄i sc̄dm Dam · formatuz fuit ex sanguine beate v̄ginis nō ex carne · Nā vere mr̄is est sc̄dm ph̄os tantūmodo materiā ministrare · sed dare virtutē formatiuā q̄ actiue materiaz formet est patris et nō matris · Cum igit̄ bt̄a virgo p̄petatem vere mr̄is habeat oportet q̄ materiaz contulerit q̄ sc̄dm naturā sit cōueniens huāi corpis · et tamē virginalem integritatem nō polluat · Talis autē materia nō est caro · q̄ ph̄us dicit q̄ id quod est actu pars nō est materia gn̄ationis cum sit potencia totum · Caro aūt est actu pars · Vnde nō est materia gn̄acōnis · Talis q̄ materia nō fuit semen femineū · q̄ hoc puritati virginis nō cōueniebat · nec eā sc̄dm ph̄m est necessariuz ad generacōnem · q̄ mulieres aliq̄ sine semināc̄one cōcipiunt · Talis ergo materia fuit sanguis · q̄ ille sc̄dm ph̄m est eā in nobis materia gn̄ationis · Qd̄ autem dicit Aplūs ad Rōs · Qui factus est ei ex semine dauid intelligendū est originaliter nō materialiter · Virtus autez formatiua in beata virgine nō fuit ex patre carnali · sed ex virtute altissimi ·

Vtilitas incarnacōis · ca · viij ·

Amisimus p̄ peccatū p̄paz excellentiā · mentis innocentiam · ac dei amicitiaz hoc aūt recuperare oportuit p̄ hūi cium saluatoris · ¶ Excellentiaz eiā recuperare non potuimus nisi p̄ reparatorem excellentissimum quia si p̄ meram creaturam reparati essemus · tunc oporteret nos esse subiectos illi creature ¶ Innocentia quoq̄ reacquiri nō poterat · nisi per satisfactorem sufficientissimū qui videlicet deus essz et homo · Deus quidez qui p̄ omnibus satisfacere posset · homo vero de genere adaz qui peccauerat Ille namq̄ cōgrue satisfacit qui potest et debet · sed nō potest nisi deus · nec debet nisi homo ¶ Amicātia similiter reformari non poterat nisi p̄ mediatorem conuenientissimum · qui scilicz vtriq̄ parti cōformis essz et vtriq̄ p̄ arti amicus · hoc vero christo conuenit q̄ est deo similis per diuinitatem · venit deus in incarnacōne tanq̄z dominus ad serū os vt eos corrigeret · tanq̄z magister ad discipulos vt eos instruēt · et tanq̄z medicus ad egrotos vt eos sanaret · per p̄nnuz ostendit deus potenciam · per sc̄dm sapiencīam · per teraūm bonitatem · ¶ Quatuor fructus diuine incarnacōis assignat Bernardus dicens · Manna de celo descēdit · gaudeant esurientes · De vinea celi botrus erupit · gaudeāt sitientes · Oleū effusū est · gaudeāt egrotantes · Lapis sine manibus de monte p̄cīsus est · timeant negligentes · Christo homini pluēs actus cōueniūt nob̄ multū saluti

feri · ꝑter quos diuersis reb⁹ naturalib⁹ et artificialib⁹ compat̃ · Ipse nanq; christus diat̃ caput ꝑter sensum et motum spūalem quē suis membris influit · Mediator · q; ptiapat ꝓprietates humane nature et diuine · et ideo efficaciter inter deū patrem et nos poterit mediare · Fundamentū · ꝑter fidē qua in nobis illumiāt intellectum · Pastor · inquantū nos incorporat ecclesie per sacramentorum ptiapationē · hostia · q; soluit obligacōnem cōtract̃ā ꝑ peccatū originale · et eā pcā actualia · Hostium · ꝑter caritatem qua pficit affectum · Sacerdos · q; ipse se rogat · ipse se exaudit · ipse seru⁹ rogat se dīm · et ipse deus exaudit se hominem Via in exemplo · vita in p̄mio ·

Item enumerat Bernardus · quatuor vtilitates aduētus dīi dicens · venit medicus ad egros · redemptor ad venditos · ad errantes via · ad mortuos vita · Sunt adhuc multe vtilitates incarnacōnis christi Quia deus factus est homo vt fieret homo deus Dominus factus est seruus · vt fieret seruus domin⁹ · deus de cel̃ ad terras descēdit · vt hō de terris ad celos ascenderet · Deus fact⁹ est filius hominis vt homo fieret filius dei Immortalis factus est mortalis vt mortales fierent immortales · Diues in omēs fact⁹ est paup · vt paupes fierēt diuites Obscurata ē lux · vt nos illuminaret · Esuriuit panis · vt nos reficēt Sitiuit fons · vt nos inebriaret · Tristata est letica · vt nos letificaret · Pauebat fiducia · vt nos cōfortaret · Lassata ē via · vt iter nostrum ad celestia dirigeret ·

De mirabilibus incarnacōnis Capl̃ · ix ·

Celebat icarnatio xp̄i nostram cōceptōnez plurib⁹ ꝑ qđ apparet q; ibi natura ꝓdidit sua iura · Inuenit̃ tur enim ibi multa tam ex parte matris q̄z ex parte prolis q̄z eā ex parte modi · q̄ non sunt sc̄dm viam nature · sed sunt sc̄dm potē cia virtutis infinite q̄ solius dei est · Mira igitur fuerunt in matre que sc̄dm Bernardū fuit sine pudore fecunda · sine grauamine grauida · sine dolore puerpera · ibi portauit stella solē · palmes vitem · riuus fontem · filia patrez creatura creatorem · Fuit inq̄m mater patris · filia ꝓlis · fuit q; prole posterior · cōtento minor · mater et virgo fuit · et cum deo filium cōmunē habuit · Maledictionē legis euasit vbi maledicte fuerunt virgines et coniugate · Virgines quidem q; non genuerunt · cōiugate vero · q; in dolore peperunt Sed vtrum q; beata virgo euasit · quia virgo genuit et dolorem nō sensit Aug⁹ · Specululz nō rumpit radius sol̃ · integritatez v̄ginis ingressus ā egressus vitiare non potuit deitatis ·

¶ Mirabilia q3 fuerunt in prole q9 in instāti fuit ibi sanguinis separatio · cōsolidatio · figuratio · animatio · deificatio · Et q9 ista non fuerunt successiua patet ex scriptura · Dicere · Femina árcū dabit virum · patet eāā ex vtute agente spiritussancti cuius est subito operari Quāuis autez mē bra corpis christi fuerunt in conceptione cōpleta et pfecta vsq9 ad anime susceptiōnez · ipsorum tamen distinctio sc̄dm Aug? · tam pua fuit et tenuis q9 huāno visui vix poss subiá · qz in tanto fuit minus corpus illud q3 alius cōceptus cum formatur · quantū infra · xlvi · dies augeri potuisset in vtero Vnde miraculosum fuit q9 in tam paruo corpore recepta fuit anima Sed hoc factum fuit ideo vt cōceptio christi quātum ad tempus manendi in vtero nō esset nostre cōceptioni dissimilis ¶ Preterea ab instanti cōcepcōnis sciuit omnia eāā sc̄dm q9 homo Item in fruicōne perfecta fuit · Vnde quantū ad hoc non solum fuit viator · sed eāā comprensor Item mūdus fuit ab omni peccato · et plen? erat gracia et veritate Habuit q9 patrem in celis et matrem in terris · sed patrē sine mrē et matrē sine patre Item p incarnacōnez ipse dominus factus est seruus · Aeternus factus est temporalis Immensus factus est p uulus · sit summ? innus · Incō prehensibil' sit localis · sit simplex compositus · Dicit Augustinus Videt inuisibilis palpat' impalpabilis · immortalis occiditur · Item Augustin? · Quis vnquā estimare posset vt portaret' mammibus femineis portitor orbis · panis angelorum aleretur · virtus celorum infirmaretur · vita oim moreretur · ¶ Dic q9 notandū q9 sicut i diuinis est trinitas psonarum in vnitate substancie · sic in christo est trinitas naturarū in vnitate psone · qz sicut in diuinis p diuersas psonas nō distinguitur essentia · sic in christo p diuersas naturas nō distinguit' psona ¶ Demiq9 incarnatio xpi fuit mirabilis ex modo · quia cū tres modi producendi hominem precessissent · Primus videlicet nec de viro nec de mulie sicut in adam · Secūs de viro sine mulie vt in eua · Tercia de viro et muliere sicut in omnibus cōcupiscibiliter natis · ¶ Ad cōplementū decuit vniuersi quartum modum introduci · vt scilicz homo de muliere fieret sine viro per virtutem operatoris summi In cōceptione ergo filij dei simul cōcurrit vtus innata · infusa · increata Virtus innata naturam ministrauit · virtus infusa purificando ad vnionē verbi aptauit · aptacōne dico cōgruenie · virtus increata subito perfiát q3 natura nō potuit nisi successiue ·

¶ De natiuitate christi · Capl' decimum ·

Natiuitas christi triplex est scz diuina · humana gratuita · Prima est ex patre · Secda ex matre · Tercia fit in mente · de patre nascit eternaliter · de matre tpaliter · in mẽte spũaliter · et iste tres natiuitates sumũtur scdm tres substancias que sunt in christo scz diuinitas · caro et spirit? · Nam ex patre nascitur deus · ex mrẽ nascit caro · in mente nascit spũssanct? p gracã · Ex patre nascit semp ex matre nascit semel · in mente sepe Scdm natiuitatẽ diuinam christus habet patrẽ sine matre · Scdm humanaz habet matrem sine patre Scdm gratuitã habet patrem et matrem scdm illud · Qui fecerit voluntatẽ patris mei ac̃ · Das tres natiuitates repzesẽtat ecclesia in die natiuitatis ei? ¶ Primã id est diuinã in missa que cantat in nocte · est em̃ nob hec natiuitas occulta Isaias · Gnationẽ eius q̃s na ¶ Secdaz in missa que cantat in aurora · qz natiuitas buãna fuit ptim occulta · ptim manifesta · occulta quidem quantũ ad modũ · sed manifesta quantũ ad factũ Terciã in missa q̃ cantatur in die · qz natiuitas gratuita est manifesta · in qua christus p affectũ capitur per effectũ nascit · ppter pfectum nutritur · Isa · vij · Timore tuo cõcepimus et peperimus spm̃ salutis · De diuina itaq; generatione habetur in libzo primo sed nunc de humana p sequendũ est ¶ Nota itaq; qz secundũ verba apostoli vt ait · Apparuit gracia dei saluatozis nostri omnibus hominibus erudiens ac̃ · natiuitas christi fuit graciosa · gloziosa · copiosa · fructuosa · Gratiosa id est gratis nõ nostris meritis exhibita · Apparuit em̃ gracia Gloziosa qz dei saluatozis nostri Copiosa quia omnibus hominibus Fructuosa · quia erudiens nos Et iste fructus natiuitatis xp̃i duplex est · scz respectu p̃sentis tpis et respectũ futuri Itẽ respectũ p̃ntis tẽ · duplex est fructus · Prim? est declinatio mali Ibi · vt abnegãtes impietatẽ quo ad malum q̃d est contra fidem · et secularia desideria quo ad malũ q̃d est contra bonos mozes Secds fructus est operatio boni · id est sobrie quo ad nos · iuste quo ad proximũ · pie quo ad deum · Itez respectu futuri tẽpozis duplex est fruct? Primus quo ad gloriam anime qui notatur ibi · Exspectantes beatam spem Secds quo ad gloriam in resurrectione corpis xp̃i Ibi et aduentum glozie magni dei ¶ Apparuit in natiuitate xp̃i benignitas et buãnitas saluatozis de triplici latibulo · scz de sinu patris in quo celabat · de vmbza legis in quo figurabatur · de ventre matris in quo formabatur · Ipse namq; agnus soluit signacula libri signati · ¶ Natiuitas christi fuit vtilis · honesta et io

etnda Quid autē vtilius salutē hominis · Vocabis inquit nomē eius ihesum · qui saluū faciet populū suū certe a formidine timoris · ab immanitate languoris · a detencōne carnis a subiugacōe hostis · Quid honestius ptu virginis · vbi vgo est que generat deus q generat · spiritussanctus est qui generationem operatur? Quid iocūdius ortu dei et hois? Gauisi sunt quidē qui pcesserunt vt abraham qui exultauit vt videret diem dñi Itē qui sequūtur Aplūs · Gaudete in dño semp · Item qui pūtes erant vt angeli decantātes · et pastores vidētes et iohānes in vtero eū sentiens · et symeon āplexans · sed maxie vgo cum generans Luce · ij · Exultauit spūs meus in deo · Protulit in natiuitate btā virgo nobis fructum qui fuit seminatus in cōceptione · germinauit in natiuitate · collectus ē in pannoū inuolucōne · ad tumū allatus m purificacōne · flagellatus in stipite · ventilatus in falsorum testimoniorū accusacōne · cōmollit? in passione · purgat? in resurrectione · comeditur in quotidiana eucharistie fuscepcōe · et i celesti fruicōne · Beata itaq; virgo ē celum que xpm rorauit Ipsa nubes que ipsū pluit Ipsa terra que saluatorez germinauit · in natiuitate dñi fuit beata virgo terra · de cuius limo formatus est adā Terra de qua orta est veritas , terra de qua fructꝰ sublimis · terra bona in qua semen cecidit · terra fluens lacte et melle · terra germinans herbam virentem · terra de qua egrediebat fons irrigās vniuersam superficiem terre ·

¶ De circūcisione dñi · Ca · xi ·

Circumcisionem accepit christus multiplicā rōne Primo vt legem quā dedit alijs et ipse cōpleret · Secdo vt humilitatem ostenderet · quia cerimonialibus ad que non tenebatur se subiecit Ipse namq; dominus legis fuit · Tercio vt sanguinem suum p nobis nō solum in etate virili sed etiā in infancia funderet · Quarto vt nos circumcidendos forte spiritualiter demonstraret · Quinto vt hereticos confunderet qui dixerunt eum nō verum corpus sed fantasticum habuisse · Sexto vt iudeis satisfaceret · qui scandalizati fuissent · si circumcisionem non accepisset · Septimo vt legem veterē approbaret · que vsq; ad ipm seruāda fuit Legalia cm scdm Augustꝰ fuerunt ante passionem dñi viua post passionē mortua · sed post q; claruit veritas euangelij per mundū sepulta · Circumcidit ihesus nō solum circumcisione legali sed etiam spirituali · Vnde possumus circumcisionez hominis quadruplicē assignare · Primo circumcidit euz pater in natiuitate cultello paupertatis · Secdo circumciderunt eum sui parentes

octauo die cultello legis Tercō
circumādit seipsuz in omni vita
sua cultello humilitatis · Quarto
circumādūt eum iudei in passiōe
cultello crucis · et hoc per milites
pilati · Circumāditur eciam ihe
sus in suis q̄druplicāter · Primo
p detractores qui auferunt anī
cos et famā · Secdo p raptores
qui auferūt bona temporalia ·
Tercio p hereticos qui auferunt
animā · Quarto p tiranos qui
auferunt corpus · Circumcisio
nostra spiritualis duplex est ·
Prima mentis in pūtū a culpa ·
Secda corporis in futuro a pena
Prima signata est p circumcisio
nem solemnē q̄ facta est in egip
to · Et hec triplex est sciz impi
cnāū a viciis cultello iusticie ·
Item pficiencāū a superfluis cultel
lo misericordie Item pfectorum
a necessariis cultello caritatis per
fecte ¶ Secda signata est per
circumcisionez factam in terra p
missionis in galgal · qz octaua
resurrectionis p petrū christum
circūcidemur ab omnib? miseriis
Ex q̄ patet q̄ efficacior est nra
circumcisio spiritualis q̄m iudeo
rum carnalis · qz illorum circum
cisio licet peccatuz originale tule
rit · tamen paradisi ianuam non
aperuit sed nostra vtrumq; fa
cit · ¶ In hac materia duo nob
tanguntur · Primum est christi
humilitas in circūcisione Secdm
est eius sublimitas i nominis im
positiōe Vocatum est inquit no
men eius Ihesus · Dignitas
autem huius nominis est multi
plex · est enī ab eterno cōsecratū
vt dicit Bernardus · Ab antiq̄
prefiguratum · scilicet in Josue ·
A pphetis desideratum Isay · No
men tuum in desiderio anime · A
sanctis patrib? prophetatum ·
Bernardus · Dulce nomen ihe
sus pphetatum salomonis oracu
lo A deo nominatum Apostol? ·
Dedit illi nomē q̄d est sup oīe
nomen Ab angelo prenūciatum
vt legitur in Luca · A beata vir
gine predicatum Lucē · Sanctū
nomen eius · Ab apostolis mag
nificatū Actu · Ibant apostoli
gaudē · acē · A martiribus testi
ficatum · qz p nomine isto passi
sunt A confessoribus collaudatū
Psalmista · Laudate pueri dīm
A sanctis virginibus pgustatū
Canti · Oleum effusum nomen
tuū · Bernūdus · Ihesus est mel
in ore · melos in aure · iubilus in
corde Ab omnib? sanctis exalta
tum · ps · Magnificate dīm me ·
acē · Petrus · Non est aliud no
men sup terraz in q̄ oporteat nos
saluos fieri · In hoc noīne ihesus
sūt quinq; littere que possūt esse
inīa istarum dictionū · Jocun
ditas merentiū · eternitas viuen
tium · Sanitas languentium ·
Vbertas egentium · Sacietas
esurientiū Hoc nomen ihesus
xpo conuenit dupliciter · scilicet
racōne nature vt q̄ ex diuina na
tura eāt saluator autoritate et ex

humana natura ministerio · eā vendicaret sibi nomē saluatoris Racōne decentie q̄ decuit vt ex re nomen haberet · Vnde quia saluat a peccato · a diabolo · et ab inferno · merito nomē habet illi beneficio cōgruens · Racōne efficacie · quia christus nos sua passione saluauit ·

¶ De baptismo xp̄i · Ca · xij ·

IN baptismo dn̄i notat̄ sua ipsius humilitas et nostra vtilitas · Ipsius humilitas notat̄ in q̄tuor · Primo q̄ venit ihesus scz dator salutis et non indigens salute Secdo q̄ ad iordanem · vbi creator elementorū subiicit se humili elemēto aque · Tercio q̄ ad iohēm scz dn̄s ad seruū · Rex ad scutiferum · sol ad luciferū Quarto q̄ venit vt baptizaret̄ ab eo scz fons a riuo · plenitudo a stilla autor baptismi a mistro · Vtilitas nostra notat̄ in quatuor · que ār q̄ xp̄m baptizatum euenerant ·

¶ Primo q̄ xp̄us confestim q̄n baptizatus fuit ascēdit de aqua p q̄d notat̄ in nobis gracie infusio · homo em̄ p baptismū liberatus a culpa ascēdit ad virtutes

¶ Secūdo apertū est cēlum per q̄d notatur hominis post baptismum decidentis euolatio · Tercio descendit spiritussanctus corporali specie sicut columba in ipsū per q̄d notat̄ q̄ baptismus facit hominē spiritussancti templum · Quarto vox patris facta est hic est filius meus dilectus · in quo notatur q̄ per baptismum de filio ire fit filius gracie · ¶ In baptismo christi notant̄ substancia ha baptismi nostri scz baptizās baptizandus · materia · forma · intencio · Baptizans fuit iohēs in quo nō ministerij sanctitas designat̄ · Baptizatus fuit xp̄s scz nostrum baptismū cōsecrans quia contactu sue mūdissime carnis vim regenerandi dedit aquis Materia fuit aqua magis cōueniens et cōmunis ceteris liquoribꝰ ad baptismū nostrum existens Forma notatur p testimonium trinitatis · fuit enim pater ibi in voce · filius in carne · spiritussanctus in columba Intencio sequit formam · voces em̄ vt ait phūs note sunt earū que sunt in anima passionum · p vocem patris que audita ē in baptismo christi notantur quinq̄ dignitates et excellencie eiusdē dominī ihesu christi · Cum enim dicatur hic est cōmendatur christus a vera essencia · quia solus deus verum habet esse · omne enim esse a forma est Deus autem est forma sine materia vt dicit Boecius · Cum dicatur filius idem christus cōmendatur a similitudinis paterne cōuenientia · Ex eo namq̄ dicatur filius · quia fuit vt ille · propter q̄d filius dicatur imago patris pcius eciam quam spiritussanctus propter rationem quam habes in primo libro vt supra ·

Cum dicatur meus cōmendatur a substancie indifferēcia · Dicit em meus id est michi cōsubstancialis Cum dicit dilectus cōmendatur ab amoris benivolentia · Joh · Pater diligit filiū et omia que habet dedit in manu eius · Cum dicit in quo mihi bene complacui · cōmendat a speciali cōplacentia Sed nota q placitum est quieta voluntas · vnde cōplacui mihi cum spiritu sancto in filio in quo secūm naturaz assumptam quieui ·

¶ De plenitudine gracie christi Capt · xiij ·

POst hoc cōsiderandum e verbū incarnatum quantum ad plenitudinez caritatū spiritualiū que sunt plenitudo gracie in affectu · et plenitudo sapiencie in intellectu plenitudo meriti in opere et effectu ·

¶ Circa primū tenendum est q in christo a sua conceptione fuit plenitudo gracie quantū ad grāz psone singularis · et quantū ad graciā capitis · et quantū ad graciam vnionis · et hec triplex grā est eadem in essencia sed differt in effectu · Gracia em psone singularis est grā habitualis quaz habuit xp̄us plenissime et perfectissime · excepta fide et spe · qs v̄tutes non habuit Sed id quod eis in patria succedit · quia fidei succedit cognitio spei · spei succedit comprehensio rei · ¶ Secūm autem q predicta gracia psone singularis exubrāt in christo ita q influit in membra corporis sui misticā sensum et motū spiritualem secūm fontalem plenitudinē omis gracie in christo habitātis dicit gracia capitis · Vnde nota q christus secūm vtranq naturam dicit caput ecclesie · qnō solum inquantū deꝰ sed inquantū homo influit sensum et motū spiritus et gracie in omnes q adherent ei vel p fidem rectam vel p fidei sacramentū · sed inquantuz deus talem graciaz influit auctoritate · inquantuz vero homo · influit ei per modum meriti · et q illud meritum non solum ex congruo sed eciam ex digno meruit membris graciaz · hoc habuit ex vnione ad verbū · ¶ Exp̄das collige q christus inquantū homo dicitur caput ecclesie triplici racōne · Primo ppter influenciā gracie sicut dictum est · Secūo ppter cōformitatem nature quā habet caput ad membra · qz licet christus excellit membra sua quātum ad naturam diuinitatis · tamen conformis est illis in natura humanitatis · Tercio dicit caput methaphorice quia secūm q xp̄i corpus verum constat ex purissimis membris ita et corpus eius misticū ex puris fidelibꝰ · Nā de plenitudine eius acapiunt oēs beneficiuz gracie et spūs q ad eū accedūt vel p fidem rectam vel p fidei sacramentū · Alia rōne xp̄s secūm q hō dicitur caput ecclesie

scis ꝑter nature cōformitatem
quā caput habet ad totū corpus
Nam sicut corpus xp̄i naturale
constat ex purissimis membris ·
ita corpus xp̄i misticū ex puris
fidelibus · ¶ Preterea sciendum
q̄ habuit gracia p̄sone singularis
habilitauit humanā naturā xp̄i
ad vnionē v̄bi vt videlicet natua
christi digna esset vniri tante ꝯ
situdini · hec vocat grā vnionis p
quā xp̄s non tantū felicitate glē
verum eciā adoratione latrie dig
nus fuit · verum non est sc̄dm q̄
est cōstructio transitiua · cū dici
tur gracia vnionis · Tunc enim
aliud est gracia · aliud est vnio ·
sed sc̄dm q̄ est cōstructio intrā
sitiua · vt sit sensus · grā vnionis
id est vnio huāne nature ad diui
nam que gratis et sine meritis da
ta est humanitati xp̄i · Sic dif
fert gracia vnionis a gracia p̄so
nali · et a grā capitis · sicut vnio
differt a gracia habituali · ꝓp̄ē
quod dicit in Job · q̄ sp̄ūsanc
tus datus est ei nō ad mensuram
q̄d dupliciter exponit · Primo
sic nō ad mensuraz id est totaliē
et non p̄ticulariter · q̄ quicquid
potuit deus de sp̄ūsancto dare de
dit ei · Secdo sic nō ad mensuraz
id est sup omnem p̄portionem re
spectu aliorū hominum · De hoc
q̄d dicit Job · Plenū grā et veri
tatis ¶ Nota q̄ multipliciter dis
tinguitur plenitudo · Prima est
sufficientie q̄ in quolibet iusto re
peritur Secdā est copie q̄ fuit in
apostol̄ ij · Actu · Repleti sunt
omnes · hec fuit in beato stepha
no · vñ stephan? autē dc̄ · Ter
cia est vniuersitatis q̄ est in eccle
sia cui nullū donū deest Quarta
excellencie q̄ fuit in beata v̄gine
q̄ oēs sanctos in grā excellebat ·
Eccā · xxiiij · In me omis gracia
vie dc̄ · et Luc̄ · Aue grā plena ·
Quinta supfluctie q̄ fuit in xp̄o
Job · Plenū gracia et veritate ·
¶ Circa innocentiā xp̄i sciendū
est q̄ habuit immunitatē omnis
culpe · et quantum ad actum et
quantū ad posse · quia nec peca
uit nec peccare potuit nec a p̄ri
peccatum originale traxit · quia
patrem carnalem nō habuit · nec
peccatum a matre traxit · q̄ sp̄i
tussanct? a fomite totaliter eam
liberauit ·

¶ De plenitudine sapiēcie xp̄i ·
Capl̄ · xiiij ·

Sicut in xp̄o fuit omnis
plenitudo grē · ita et ois
plenitudo sapiēcie nō so
lum quantuz ad cognita · verum
quatū ad modos et differencias
cognoscendi qui sunt quinq̄ ·
¶ Primus est cognitio sempiter
nalis ex parte diuinitatis et hoc
modo cognoscit omnia simul sez
finita et infinita · quia apud deū
est ois infinitas finita Deus enī
videt multa vno id est seipso vñ
non differt ibi q̄d videt et q̄d vi
det · q̄ videt se p̄ se · et in se videt
oia · nō solū que fecit · sed et que
facere potuit · que sunt infinita ·

Secūs modus est cognitio sensitiua et sensualitatis ex parte carnis et iste modus est cognitio per experientiā quo xps nō sciuit omnia simul · qz christi sensus non est perceptiuus rerum nisi ad obiecti presentiam · ¶ Teraius modus est spūalis ex parte mentis · et iste triplex fuit scz p naturā · p graciā · p gloriam · Per naturā igit est modus teraius cognoscendi quo modo cognouit xpus omnia que spectāt ad vniuersi cōstitucōem Sed longe excellentius q̄z ad eā existens in natura instituta ¶ Quartus modus est p grāz · hoc modo cognouit christus oia que spectant ad humani gnis redempcōnem · longe tamen excellentius q̄z aliquis pphetarz vel eciā angelorū · Non enī solz habuit christ9 scientiā p habitū innatum vt adam et angeli · sed eciaz p habitum infusum · velut sancti p graciā illuminati · cognitionem vero nō habuit p habitū acquisitum · qui pper imperfectionem in christo nō fuit · Quintus modus est p gloriam · hoc modo cognouit christus omnia · finita quidē cognitione actuali · infinita vero non nisi cognitione habituali vel excessiuā · Anima enim xpi p gloriam cōprehensionis capiebat quantūcumq; capere potuit natura finita vnita infinito · ¶ Sciendū q; res dupliciter habent in arte cognosci · scz vel ab ipso artifice · vel ab alio artem cō templante · Vtroq; modo cognouit christus res · Primo modo p naturam deitatis · Secūdo modo p gloriam comprehensionis · ¶ Patet ex p̄missis quinq; differentie cognitionis que in christo erant · Per primū modū habuit cognicōnem vt deus · Per secūm vt homo · Per teraū modum vt viator · Per quartum vt illuminator · Per quintum vt comprehensor Christus secūm vtramq; naturam dicitur lux · quia secūm diuinitatem illuminat intus animam · et secūm humanitatem informat exterius vitaz · et hoc triplicīter · scilicet miraculis · predicacōmbus · exemplis · et primū est potenciae · secūm sapientiae · tertium bonitatis ¶ Nota preterea q; scientia christi hominis limpidissima est inter scientias creatas quia nihil habet admixtū de suo contrario vel actu vel potencia · presertim cum nō possit aliquid ignorare propter vnionem ad verbum · tamen quia anima christi creatura est nō est sciencia eius ita limpida sicut dei · q̄zus sciat oia que scit deus · ¶ Q̄d dicitur ihesus proficiebat etate et sapiencia coraī deo et hoib9 nō est intelligēdum q; in se profecerit · q̄ ab instāti cōceptionis sapientia plen9 fuit sed procius in alijs q̄ doctrina sua et exemplo suo profecerūt · et hoc coraz deo id est ad gloriam dei · et hoibus id ē ad vtilitatē hoim · proficiebat tamen ihesus eciam in

se cognicõne expimentali et sen suali. quia didiát scdm̃ apostolum ex his que passus est obedientiam.

¶ De merito christi. Ca. xv.

SImul fuit christus viator et cõprehensor ab instanti cõceptionis sue. Ex tunc eñ cepit mereri et frui. Meruit autem inquantuz viator non inquantum comprehensor.

¶ Perfectio et plenitudo merti christi notat in istis. ¶ Primo quantũ ad eum qui merebatur. quia nõ tantũ erat homo sed eáñ deus. ¶ Scdõ quantuz ad tempus quo merebatur. quia ab instanti cõceptionis sue vsq; ad horam mortis. ¶ Terćo quãtũ ad id p quod merebatur. q; p habitum pfectissimũ caritatis. et per exercitiũ pfectissimum virtutis ¶ Quarto quantuz ad eum cui merebatur. quia nõ tantum sibi sed eáñ nobis. omnibus eñ opibus finis que pcedebãt ex libero arbitrio meruit sibi vitam eternã iam habitam et nobis habendã Illis dico operib? que retulit ad nos. et est pbabile q retulit oia opera ad nos cum in mũdum venerit ppter nos. ¶ Quinto quãtum ad id quod merebat nobis quia veniam. gloriam et gratiã. stolam q; carnis et apertionem ianue celestis Ante incarnacõem eñ christi diabolus habuit manum attrahentem. et manum impellentẽ Attrahentẽ dico potentẽ in culpam. impellentem fine obstaculo ad limbum Sed xp̃us primam manũ suo merito debilitauit. Scdãz vero penitus amputauit Igitur in merito christi radicata sunt omnia merita nra. siue satisfactoria pene. siue meritoria vite eterne. q; nec ab offesa creatoris digni sumus absolui nec immensitatem premij quod deus est digni sum? assequi. nisi p meritum hominis dei ¶ Sexto quantũ ad id quod merebat sibi q; licet non mereretur glorificationem mentis quam iam habebat meruit tamẽ sibi humilitate passionis acceleracõnem resurrectiõis glorificacõnem sui nominis. dignitatem iudiciarie potestatis. sic ait apostolus. Christus factus est obediens vsq; ad mortem nc et sequitur ppter quod et deus exaltauit illum quo ad primũ. et dedit illi nomen quod est sup omne nomẽ quo ad scdm̃. vt in noie ihesu xp̃i oñe. ge. fle. nc. quo ad terciũ ¶ Septimo quãtum ad modum quo merebatur Dicit enim aliquis mereri tripliciter. scilicet de indebito faciendo debitũ. vel de debito faciendo magis debitũ. vel de debito vno modo faciendo debitum alio modo. Primis duobus modis meruit nobis et non sibi. quia non poterat sibi facere de indebito debitum vel de debito magis debituz cum a principio fuerat sanctissimus. nec in sanctitate potuerat pficere

Tertio mō sibi meruit · q; bonuz glorie qđ sibi fuit debitū p grām vnionis · fert sibi debitū aliomō scilicz p meritum bone actionis Meruit enī sibi vitā eternaz iam habitā · sicut nobis habendam ·

¶ De wlūtate christi · ca · xvi ·

Voluntas in xp̄o duplex fuit · scz creata et increata Et dictum est supra in p̄mo libro de voluntate ipsius increata · ¶ Voluntas xp̄i creata duplex erat scz racōnis et sensualitatis · Et voluntas racōnis est duplex · scz racōnis vt racio est · et racōnis vt natura est · Voluntas igitur racōnis vt racio est cōformauit se in omnibus voluntati increate · sed voluntate racōnis vt natura est et wlūtate sensualitatis voluit aliqđ p̄prium quod non voluit voluntate racōnis vt racio est · scz non mori · et in hoc iste voluntates nō fuerunt sibi cōtrarie · licet volita cōtraria fuerint · quomā scđm voluntatē diuinam christus qđ iustū erat voluit · sed scđm voluntatē racōnis iuste cōsensit · sed scđm wlūtatem carnis penam recusauit · et sic vnaquecz wlūtas quod suū erat retinuit · scz wlūtas diuina iusticiam · voluntas racōnis obediēciam · voluntas carnis viuē Vnde patet q; aliquod velle est illicitum racōni qđ non est illicitum sensualitati · sicut fuit in xp̄o velle non mori · ¶ Quāuis autē voluntas non moriendi fuerit a sensualitate · fuit tamen occasionaliter a racōne · quia christus sicut voluit fert illud horribile venire in imaginationem · et in estimacōnem · quo facto naturaliter mortē metuit et refugit · hoc aūt voluit p̄pter nostram instructionem Hic racio p sensualitate advocauit dicens · Pater si fieri potest transfer a me ac̄ · hec petitio fuit tam sensualitatis q;z rōnis · Sed sensualitatis fuit tamquā affectātis · racōnis autē tamq̄m p̄ponentis · et hoc christus fieri voluit ad triplicem instructionē nostram ¶ Prima est vt sciam? non esse peccatum aliqđ sensualitati velle qđ est contrarium voluntati diuine · ¶ Secda vt martires christi non desperent si mortem horreant cum illam et filius dei exhorruerit · ¶ Tercia est vt discamus discrete petere · scilicet supponendo voluntatem naturaz wlūtati diuine · et hoc notat̄ in cōditione apposita · si fieri potest et ibi Verūtamen non sicut ego volo sed sicut tu ac̄

¶ De defectibus quos assumpsit christus · Capt̄ · xvij ·

Non solum xp̄us assumpsit humanā naturaz · sed et defectus circa naturā · q;s videlicet ipsū decuit assumē · vnde cum pene sint exercitatiue virtutis perfecte et testificatiue

humane nature non simulate ꝺ assumpsit penalitates tã corpales ꝙz spũales · que respiciũt naturã nostrã in cõmuni sicut famem et sitim in absentia alimẽti · tristiciam et timorez in pñcia nocumẽti et huiusmodi vt est calor frigus lassitudo ⁊c̃. Nec tamen omnes defectus corpales assumpsit · sic sunt defectus egritudinũ multi formiũ Nec omnes spirituales · sicut sunt peccatum · ignorantia rebellio carnis ad spiritũ · Preterea · qz nullus innocens debet iuitus penã sustinere cum hoc esset contra ordinem diuine iustice · christus sic penalitates accepit · vt tamen pati non posset inuite · qz passio sua nõ fuit contra voluntatem diuinitatis · nec contra racionis voluntatẽ licet fuerit contra voluntatẽ sensualitatis et carnis

¶ Dicimus etiam ꝙ xp̃c vere timuit · et vere voluit · et vere tristis fuit · put ista notant ꝓpassionez non secõm ꝙ signant passionem Differt aũt ꝓpassio a passione · qz tunc affectio dicitur ꝓpassio · quãdo anima sic afficit ꝙ oculũ mentis nequaq̃z turbat · Passio vero dicit quãdo ita fortis est ꝙ oculum mentis turbat · et facit a rectitudine vel a dei cõtemplatione deuiare · et tunc racio ledit et patit · Vnde differunt ista duo sicut dispositio et habitus ·

¶ De passione xp̃i · Ca · xviij ·

Circa passionem domini cõmendam? in ope pacis enacã insuperabilem · in modo humilitatem admirabilem · in causa caritatẽ inestimabilem · ¶ Circa opus notat ꝙ christ? sustinuit in tactu clauorũ asperitatem · in auditu opprobriorũ cõfusionem in odoratu sputorum fetitatem In gustu aceti et fellis amaritudinem In oculis lacrimarũ effusionem · in corde timorem ¶ De modo patiendi hoc tenenduz est ꝙ christ? passus est passione generali · qz scd̃m omnia membra corpis · Ysa · Vidimus eum non habentẽ speciẽ ⁊c̃ · Itẽ passione acerba Treñ · O vos omnes qui transitis ⁊c̃ Fuit aũt passio xp̃i maxima tum racõne intensionis ꝓpter optimã dispoicõnem patientis · tũ ꝓpter eius innocentiam tũ ꝓpter eius honoris excellenciã, honorabilis enĩ si cõfunditur pl? leditur et precipue inter suos · Item grauis fuit eius passio ꝓpter ipsius virtuositatem · qz vilis homo de morte dolere nõ debet cũ turpitudo sua tunc finem habeat Itez passione ignominiosissima Ysa · Vidimus eum despectum et noui · Nec aũt ignominia attenditur in tribus · In patibulo crucis · q̃ fuit supplicii pessimorum · Et in cõsortio iniquorũ scz latronum cũ quibus erat deputatus · Et in loco caluarie ¶ Curat aũt xp̃c passione generali infectõez vniuersalem · ꝓpassione acerba liberacionẽ · passione ignominiosa sublimpie ꝑsumpcõez In mõ passiõis

attenditur caritas maxima qua nos liberauit ab inferno dando veniã · qua mũdũ renouauit largiendo gratiam. qua cẽlũ aperuit cõferendo gloriã ac. ¶ Hec tria notant in titulo crucis · Nã ꝓ primum dicitur ihesus · ꝓter secũ dũ nazarenus · ꝓter tertium rex iudeorũ · Christ? quinq; viãbus sanguinẽ suũ fudit viu? a semel mortuus · scz in circũcisione · in oratione · in coronatione · in flagellatione · in crucifixione · in lãceatione · Per primum docemur peccata abhorrere · Per secundum mentis angustiaz pro salute mã tenere · Per tertiũ animam nrãm virtutibus ornare · Per quartum carnem nostrã domare · Per quintum membra nostra mãdatis deiligare · Per sextũ vulneratũ cor in dei amore babe · ¶ Postremo quia iste passiones non attingebant in xpo diuinam naturã sed humanã · Ideo in morte xpi facta est diuisio aime a carne · vt tñ salua esset vnio tam carnis qm a nime cum diuinitate · ¶ Hoc etiam sciendũ q; xps si passus non fuisset tamen semio defecisset qntum pertinebat ad conditionem humane nature in se consideratę fine vnione · sed in potestate nature vnite fuit vel sic deficere vel non ·

¶ De effectu passionis xpi · Cap · xix ·

Effectus passionis xpi multiplex est sicut patz in his versibus Passio debilitat scz virtutẽ demonũ · Job · Quasi i hamo capiet leuiathan Spolians scz infernũ · Isa · Voca nomen eius spolia detrahe · ¶ Informat scz per exemplũ · Petrus · Xpus passus ẽ p nobis vobis relinquens exemplũ · Vñ xps est quasi liber positus in pulpito crucis · vbi discimus obedientiã · patientiã · humilitatẽ · caritatẽ ·

Disce autẽ specialiter quomodo se habuit i capitulo quod sibi tenebat · Vñ Dern · Stetit ihesus cerã presidẽ inclinato capite · vultu placido · sermõe raro · voce submissa · defixis in terrã aspectibus · paratus ad obprobria · a ad verbera promptus · Honorat imitatores suos · Hester · Sic honorabit quẽ rex volu · Exitat ad pugnã scz spũalem · Mach · Ostẽderunt elephãtis san · ¶ Inflammat scz ad diligẽdũ · Per · Sup omia te mihi reddit amabilem bone ihesu calix quẽ bibisti opus nostre redemptionis · ¶ Repat ruinã ãgelicam · Ipse eni xps ẽ lapis ãgularis qui facit vtraq; vnum · ¶ Pacẽ scz dat inter deuz a hominẽ · inter hominẽ a hoiem · inter ãgelum a hominem · Ecã · Et in tempore iracundie factus est reconciliatio · ¶ Itẽ armat scz contra mundũ · carnẽ a diabolũ · Vnde figurat ꝑ clipeũ quẽ iosue leuauit cõtra bay Sanat sciz mẽtis vulnera · Numeri · Aspicientes eneũ serpentez sanabant ·

¶ Viuificat · scz spūaliter · Ap? Cū essemus mortui conuiuificauit nos · Aug? · Mortuus ē vnicus ne maneret vnicus · Quāt sciliz p mare hui? mundi Exo · de virga moysi · ¶ Dulcorat · Exo · De ligno missō i aqua? marath · ¶ Obumbrat · Cant · Sub vmbra ei? quē desiderabā sedi · & fructus eius dulcis gutturi meo · ¶ Aculpa reuocat Isa · Attrit? est ꝓpter scelera nrā ¶ Reserat · scz cēlū · Isā · Dabo clauem domus id ē crucē sup humerū eius ¶ Illuminat · Vnde crux ē quasi ād labrū tabernaculi · Tē tbi · Illuiatus est p fel piscis Ornāt · Vñ dixit sancta agnes Et sāguis ei? ornauit genas meas ¶ Xps passione sua viāt diabolū quē ligauit · infernuz quē spoliauit · mortē quā superauit · mūdū quē cōtempsit · suppliciuz quod ptulit · cēlum quod aperuit · ¶ Passio xpi tollit septē vitia · tollit ei superbiā capitis inclinatio · p quā videbat titulū crucis fugere in quo scriptum erat rex Inuidiam brachioꝝ extensio · q̄si ad amplexum inuitans · Auariciā multoꝝ erogatio · que i passione tradidit · Bernar · Disce xp̄iane quantuz debeas diligere xp̄m qui dedit nobis carnem suam in cibum · sanguinē suū in potū · animam in preciū · aquam lateris i lauacrū · vestem crucifixoribus · corpus discipuli? · matrē iohannī · Acidiā festinatio ad passionem · Iram mollis responsio · Gulam fellis & aceti potio · Luxuriā lateris apertio ¶ In redemptione nostra fuit gratia mirabilis · Primo ex parte motiui. quia caritas dei vidit q̄ nec p amicos · nec p preciuz poteramus nos redimere · Propterea fratrē nostrū se fecit · naturam nostraz assumendo · & preciū dedit sanguinem eius fundendo Vnde ps̄ Redime me & miserere mei quia vnicus id ē nō habens amicos & paup sum ego · scz non habens preciū ¶ Secūdo ex pte redimentis qui cū liberare posset de potētia fecit hoc opus ex misericordia · vt ad amorem nos astringeret & vt iusticie sue satisfaceret · Tercio ex pte redempti qui opprimebatur criminū seruitute & detinebatur in carcere Sed cōtra p̄mū magnum erat vt filius dei seru? fieret vt seruus fieret liber Cōtra secundū magnuz fuit q̄ dñs ad carcerē serui descendit vt seruus exiret · ¶ Quarto ex parte iusticie quia nulla iusticia hoc dictabat · vt innocens puniret p reo · ¶ Quinto ex parte excellentie diuine · quia miruz erat q̄ impreciabile ponebatur sub preciō vil creature · ¶ Sexto ex parte precij dati · Si eni redemisset nos sale adhuc ad gratias teneremur · nūc āt redemit nos aia corpe & vita · vt nihil horū sibi subtrahere? ¶ Circa passionez dñi nota septē suauitates · Capitis inclinati

onem ad oſculū in ſignū noſtre reconciliationis · Brachiorū extē
ſionē ad amplexum in ſignū rece
ptionis in gratiā de peccato rebel
lis · Lateris aptionem ꝓpter effu
ſionē precij nrē redemptionis ⁊ ab
lūtionis . exiuit eni ſanguis ⁊ aq̄
Clauorū in manibꝰ ⁊ pedibus in
fixionē ꝓpter memoriā nrē recor
dationis Iſa · Si obliuiſci poteſt
mulier infantis ⁊c · Corpis denu
dationē in exemplū nrē cōfeſſio
nis que ſez debet eſſe nuda · Cru
cis portationē i exemplū noſtre
imitationis · Corone ſpinee im
preſſionem vel impoſitionez in ſi
gnum noſtre glorificationis ·

¶ De effectu paſſionis dñi dic̄
Aug? · Per redemptoris nri mor
tē de tenebris ad lucem · de morte
ad vitam · de corruptione ad in
corrupcōnem · de exilio ad patri
am · de luctu ad gaudiuz · de ter
ris ad celeſte regnuz vocati ſum?
¶ Item dicit aug? · q̄ xp̄s fuit ſa
cerdos per quē reconciliati ſum? ·
fuit ſacrificiū quo reconciliati ſu
mus · fuit templū in quo reconci
liati ſumus · fuit deus cui reconci
ati ſum? · ¶ Xp̄s fuit mediator
populi iudaici ⁊ gentilis · ⁊ ſecū
dū hoc dicitur lapis angularis ·
Item hominū ⁊ angelorū · ⁊ ſecun
dū hoc dicit pacificus · Item dei
⁊ hominū · ⁊ ſecundū hoc dicit
redemptor Hern̄ · Quid vltra de
buit facere ⁊ non fecit? absoluit
vinctuz · illuminauit cecū · redu
xit erroneum · reconciliauit reū ·
Item Aug? · Ecce pro impio pie
tas flagellat · pro ſtulto ſapien
tia illuditur · pro mendacio veritas
necatur · damnatur iuſticia pro in
iquo · miſericordia affligit̄ p cru
deli · p miſero expletur ſinceritas
aceto · iebriat felle dulcedo · mo
ritur vita pro mortuo · ¶ Xp̄s
ꝓpter noſtram infirmitatē medici
nas in ſe accepit · Curauit enim
nos per dietam quādo ieiunauit
quadraginta diebꝰ ⁊ quadragin
ta noctibꝰ ⁊c · Per ſudorē q̄n fa
ctus eſt ſudor eius ſicut gutte ſā
guinis · Per minutionem q̄n cla
uis ⁊ lancea ꝑforat? eſt · Per po
tionem quando guſtauit acetuz
cum felle mixtum · Per empla
ſtrum quando facies eius eſt ſpu
tis illita · Per electuarium quan
do corpus ⁊ ſanguinem ſuum de
dit in cena diſcipulis ·

¶ De cruce xpi · Cap̄ · xx ·

In cruce criſti nota hoc
ſuppliciū quo nullum
maius Trē · O vos om
nes qui tranſitis ⁊c · Nullus dico
maius ex eo q̄ paſſus eſt ipſe iu
ſtus ab iniuſtis · pro iniuſtis cū
iniuſtis Ex iniuſtis cauſis ſub in
iuſtis iudicibus ⁊ iuſtis penis ·
Obprobrium quo nullum vilius .
Dap̄ · Morte turpiſſima ⁊c . Pre
ciū quo nullum cōuenientius ·
quia ſicut per lignū venit culpa
ſic ⁊ per lignum redemptio · Mi
ſterium quo nullū profundius ·

Epb. Vt possitis comprehendē cum omibus sanctis ⁊c. Quod exposuit aug⁹. de cruce. Exemplū quo nullū perfectius. De. Xp̄s passus est pro nobis ⁊c. Crux xpi multis rebus compat Ipsa em̄ est clauis celi. vectis arce. Nauis maris. Arbor damiel. Palma fructuū salemois. baculus iacob quo iordanez transiuit Speculū imitatiois. scala ascēsionis. hamus quo leuiathan capitur. torcular quo xpi sanguis exprimit. cythara q̄ demon saulis cōpescit. palus in quo serpēs eneus suspendit. thau quo frōtes fideliū signant. Cātelabrū quo tabernaculū illuminatur. lignum aquas marath dulcorans virga moysi per mare rubrū dei populū ducens. gladius ipsum goliad decapitans. vexillū ad pugnam spiritualem colligens. cathedra discipulo⁹ xpi erudiēs Equus dei amicos honorans. clipeus iosue hay impugnās. liber misteria pfunda cōtinēs. altare oblacōnem acceptissimā recipiēs

¶ Septem verba xp̄us in cruce ptulit. Primū. Pater ignosce illis. Hodie mecū eris in paradiso. Mulier ecce filius tuus Sitio Help help lamazaba. Pater in manus tuas cōmendo spiritū meum Consūmatū est. Per primū verbum docemur iniurias dimittere. Per secundum petētes exaudire. Per terciū pntes honorare. Per quartū salutē nrām desiderare. Per quintū ad deum in necessitatibus clamare. Per sextū auxiliū nostrū in deo ponē. Per septimum vitā nostraz fine debito cōsummare. ¶ Quatuor brachia crucis significāt q̄tuor virtutes quibus extēdi debet homo noster interior. Significat eni ps superior caritatē. inferior humilitatē. a dextris obedientiā. a sinistris patientiā. Itē quatuor brachia crucis notāt quatuor beneficia crucis. signat eni pars superior ianue celestis aperiōnem. inferior inferni destructionem. a dextris gratie collacōnem. a sinistris peccatoz remissionē ¶ Quatuor fuerūt ligna in cruce. sic dicit magister in hist. Pes nanq; crucis fuit de cedro. stipes de cypresso. transuersale de palma. tabula de oliua. Signat autem altitudinē contēplationis. Cypressus famā bone operatiois. Palma fructū iusticie. Oliua lenitatem misericordie.

¶ De descēsu xpi ad inferos Cap. xxi.

Anima xpi post mortem descendit ad infernum siue ad limbū ad liberatiōnē eoz qui xpi membra existētes de hoc seculo transierūt. Diabolus eni dum manus in eum extenderet in q̄ nihil iuris habebat merito in alijs amisit potestatem Alia causa quare xp̄s descendit ad inferos est. vt tantus essz te

scensus quantus fuit liberandorū casus · Primus em̄ homo sic i sta tu liberi arbitrij positus erat vt posset ad vitam ascendere · & ad mortē descendere put vellet · sed peccato peracto sic alterū brachi um statere p onus culpe depressuz est · vt essz in imo inferni · alterū vero in summo celi · non āt ascē dit brachiū depressum nisi descē deret aliud brachiū. descendit er go dn̄s vsq; ad infernū vt uiez captiuū eleuaret vsq; ad celum ·

¶ Tercia ratio quare xp̄s descē dit ad infernū sez vt sicut viuus fuerat lumen mūdi per presētiaz corpalem · ita mortuus esset lum̄ inferni per diuinitatis maiestatē

¶ Quarta ratio est vt idē xp̄us hoc exequeret p efficaciā · quod passiōe sua meruerat secūdū suf ficentiā · ¶ Duo autē meruit p suā passionē sez satisfactionem & ianue aptionē · & ideo hec duo effecit in descensu suo ad iferos quia per satisfactionē soluta fuit vincula captiuitatis · per aperti onem ianue facta est illustratio ipsius carceris etiā secundū lucez exteriorem · Liberauit autez chri stus omnes illos qui meriti sui ca paces esse poterant · sicut fuerunt sancti patres qui non ꝓpter pene reatum · sed tantum ꝓpter reatū nature detinebant · Damnati āt huius meriti capaces nō sunt · ne q; paruuli in limbo · quia de cor pore xp̄i non sunt per fidem vel p fidei sacramentū · Dicendu autem q; aīa xp̄i per triduū mor tis sue cum sanctis patribus i lim bo fuit · Ibidem fuit & latro cui dn̄s dixit · hodie mecū eris in pa radiso Et nomie paradisi notat ibi dei fruitio · quia peracta passi one tā ipse latro q̄z alij qui erāt in limbo viderunt deum p essenti am · ¶ Ad quem infernū xp̄s de scenderit si scire vlueris · notan dū tibi est q; nomē inferni sumi tur dupliater · sez pro pena. & p loco pene · Secundū primū mo dum dicitur q; demones semper infernū secum portant · Item in fernus prout sumit pro loco pe ne sic infernus quadruplicat di stinguitur · Vnus infernus e dā natorum in quo est pena sensus et damni · ac tenebre exteriores & interiores · id est absentia gra tie · Supra hunc locum est pur gatorius in quo est pena sensus & damni ad tempus · & sunt ibi tenebre exteriores & non interio res · quia gratiā habent · Supra istum est limbus puerorum vbi est pena damni & non sensus · & sunt ibi tenebre exteriores & inte riores · Supremus locus int̄ hec est limbus sanctorū patrū · vbi fuit pena damni & non sensus · & fuerunt ibi tenebre exteriores sed non tenebre priuationis grē. Ad hūc locū xp̄us descendit ac suos inde liberauit · & sic infernū mo mordit & partem abstulit · p tem reliquit · Mortē vero quo ad electos penit? destruxit sic dicit

in osea · Ero mors tua o mors · ero morsus tuus inferne Dic q̄ locus sinus abrahe dicebatur · q̄ abrahā ibi fuit · Sed nūc celū empirreū est sinus abrahe · quia iam est ibi abrahaz · a nullo p̄dictorū locorū est transitus ad alium · nisi quia olim a secūdo fuit transitus ad quartum · hoc est de purgatorio ad limbum sanctorum patrum ¶ Ex iā dictis patet quare cātamus libera aias omniū fideliū defunctorū de manu infernī · ⁊ de pro · la · nē · quia infernus sumit ibi p purgatorio · sic ⁊ ibi sumit p limbo qñ xp̄us ad inferos descendisse dicit vel infernum destruxisse · ¶ Ex predās collige q̄ xp̄s mortuus est i corpore · descēdit ad inferos in aia ⁊ surrexit in vtroq̄ · ¶ Dicēdū etiā q̄ xp̄s in illo triduo totꝰ fuit in sepulcro · ꝯ non totuz · quia totus dicit p̄sonā · totum vero naturam · ¶ Similiter dicendum q̄ cum vnio anime cū corpe facta at hoiem · xp̄s in illo triduo non fuit homo · licet anima ⁊ caro vnita tūc essent cum verbo ·

¶ De resurrectione dñi · Cap xxij ·

CHristus tercia die resurrexit a mortuis resumendo corpus nō tale quale prius habuit · sez impassibile et immortale · Caro enī xp̄i que in natiuitate floruit ⁊ i passione dedit · per gloriosam resurrectionem refloruit · Tunc renouata ē vt aquile iuuentus xp̄i · Tunc leo catulum suscitauit · Tunc fenix reuixit · Tunc sicut dicitur i hieremia · Figulus ex eodem luto fracti vasis fecit aliud vas sicut placuit in oculis eius · Tūc ionas de ventre cēti illesus exiuit Tunc vestitum est candelabruz auro · Tunc suscitatum est tabernaculum domus dauid quod ceciderat Tunc refulsit sol qui prius erat in nubilo · Tunc viuificatuz est granum frumēti quod cadēs in terram mortuum fuerat · Tūc ceruus resumpsit cornua · Tunc sampson tulit portas cū postibꝰ Tunc ioseph eductus de carcere tondetur ⁊ constituitur dñꝰ egipti · Tunc conclusus saccus circūdatur letícia · ¶ Domin⁹ probauit resurrectionem suam esse veram primo per angelos qui non mentiuntur · Matt̄ · Respondens ãt angelus dixit mulieribꝰ nē · Idē probauit p inimicos quorum validissimū ē testimoniū Matt̄ · Et quidā de custodibus reuersi sūt nē · Probauit eaz nō arte magica factam · ⁊ hoc per comestionez Probauit eam non esse fantasticā corpis · ⁊ hoc per tactū · Probauit eam in eodem corpe factā quo passus est · ⁊ hoc per cicatricum ostensionem · Probauit eā fuisse i corpore glorificato vnito deitati · ⁊ hoc per ingressuz dom⁹ ianuis clausis · ¶ Probauit etiam dñs resurrectionē suā multis

apparitionibus · Apparuit enim ipsa die resurrectionis quinquies scz marie magdalene · Joh · xx Mulieribus · Matth · vlt · Petro Sed nō inuenit modus · Luc · in fine · Eūtibo in emaus · Luc · in fine · Discipulis ianuis clausis · qñ thomas nō fuit cū eis · Joh · xx · Item apparuit inter resurrectionē ⁊ ascensionē quinquies · scz tibi me cū alijs Joh · xx · Ad mare tiberiadis · Jo · xx · In mō te thabor · Matth · vlti · In hierusalē qñ comedit cū discipulis · Luc · in fine · ⁊ Marc · In monte olineti quando ascēdit · Luce vlti · Et primo Act · ¶ Multis de causis surrexit dñs · scz vt scripturas impleret · qñ enī dixit dñs Ecce ascendimus hierosolimā · ac · subiunxit · ⁊ tercia die resurget · vt nos ad resurgendū puocaret spiritualiter · quia turpe est vt sedeat seruꝰ qñ cōrā eo surgit dñs · vt futurā resurrectionez in se probaret · et vt potentiam sue diuinitatis ostenderet · quia mortuos viuificare non est opus nature · sed potentie diuine · non ē enī regressus a priuatione ad habitum · vt nos ad contemnendū omnia terrena pro adipiscenda tali gloria animarent Resurrexit ergo velociter · quia tercia die · Nā sicut ianuis clausis ad discipulos intrauit · ⁊ sicut salua vginitate de vtero mris natꝰ exiuit · sic eum mortuū nec petra in qua iacuit · nec militum custodia potuit retinere · Integraliter · quia i corpore ⁊ in anima · Socialiter quia multa corpa scōrū qui dormierunt ac · Eternaliter · Apꝰ · Xps resurgens ex mortuis iam non moritur · ¶ Similiter surgendū est nobis spiritualiter · sicut et eisdem mois resurgemꝰ in die iudicij corpaliter · ¶ Resurrectio xpi est causa ⁊ figura nrē resurrectionis spūalis · Causa dico motiua · ⁊ hoc dupliciter · quia causa motiua ē in cōparatione nrī · Dū enī cōsideramus gloriā resurrectōnis xpi mouem̄ ad resurgēdū in nouitate vite · Itē causa motiua est in cōsideratione dei prīs · qñ pater dās resurrectionē filio mouet ad dandā eandem gloriā frībus suis · sicut rex qñ facit filiū suum militez mouet amore filij vt multos faciat cū eo milites · figura vero fuit · quia sicut xps resurrexit in nouitate vite · ita ⁊ nos i nouitate vite ābulemus ¶ Item sicut die resurrectionis xpi p̄cessit dies mortis in pasceue · ⁊ dies q̄etis in sabbato sequēti · ita nrām glorioſā resurrectōnē p̄cedit in nobis mortificatio viciorū · ⁊ quies cōtemplationis eternorū · ¶ Nota q̄ sicut duplex ē mors scz aie p culpā · corpis p extinctionem · ita duplex ē resurrectō · scz aie p grām · ⁊ corpis p gloriā · ⁊ sic mors aie causauit mortē corpis · sicut habet in Gen̄ · ita econuerso resurrectō aie causabit resurrectionē corpis glorioſā · ¶ Sāc dū

l · iiij ·

q̄ quidam resuscitantur ficte sicut samuel · quia licet vere sauli appuerit vt dicāt ecclesiastici · tamen non vere resuscitatus fuit Quidā ipfecte sicut lazarus iterū moriturus · Quidā pfecte · sicut xp̄s semp victurus · Et prima resuscitatio signat cōuersionē siue pēnitētiā hypocritarum · Secūda cōuersionē reādiuātiū · Tercia cōuersionē pseuerātiū ·

¶ De ascēsione dñi. Ca · xxiij

Differētia est inter ascēsionē ⁊ assumptionē · et euolationē · qm̄ ascēsio ptinet ad xp̄m · assumptio vero ad btām virginē · ꝫ euolatio ad alios sanctos ¶ Ratio hui⁹ est qm̄ ascēsio fit ꝓpria virtute ascēdentis · Assumptio āt virtute cristi assumentis · qua filius specialiter obsequit⁹ mr̄i · Euolatio vero fit misterio āgelorū · ¶ Alia est dr̄ā q̄ loc⁹ euolantiū ē distinctio chororū · Locus āt assumpte virgis ē sup̄ chōros āgelorū · Locus vero xp̄i ascēdentis⁹ est vltra locū assumpte virgis · ¶ Circa xp̄i ascēsionē fuit octo cōsideranda que circumstabāt ascēsionē ⁊ colligunt⁹ in officio de ascensione ¶ Primū est q̄ videntib⁹ illis id est discipulis eleuatus ē · vt sc̄z desideriū venīēdi ad ipsū excitaret⁹ in eis · ¶ Secūdū est q̄ nub⁹ suscepit eū ab oculis eorū Per vmbram nubis signatur q̄ in hoc mortali corpe iesū in alto videre non possum⁹ · ¶ Terciū quia eleuatis manib⁹ fereba tur in cēlū · Eleuauit autē man⁹ ꝓpter duo · sc̄z vt suos prī offerret · ⁊ vt inimicos manu alte erecta ꝓcuteret · ¶ Quartū est q̄ benedixit eis vt eos ꝑtra hostē muniret ⁊ bonis cēlestibus augeret · ¶ Quintū ē q̄ ascēdit in iubilatione · quod refertur ad vocē iocunditatis redemptorū ascendētiū cū ipso · qui prius voce lacrīabili clamauerūt in portis inferni adueisti desiderabilis quē nō ·

¶ Sextū ē q̄ ascēdit in voce tube · ⁊ hoc refert⁹ ad sonū predicationis apl̄orū · qui sonus fuit in eis tūc mūctus dicēte dño · Eūtes in mundū vniuersū pre · euāge · oi ⁊ ē · Ex tūc enī in oēm terrā exiuit son⁹ eorū ¶ Septimū est q̄ ascēdens in altū captiuam duxit captiuitatē · id ē captiuos i captiuitate iferni · quos secū victor eduxit · ¶ Octauū ē q̄ dedit dona hoib⁹ · q̄ omia nr̄a desursū sunt quo xp̄s ascēdit · horū pria duo hūtur ex epl̄a · ꝫ terciū ⁊ q̄rtū ex fine euāgelij sc̄dm lucā Jtē quintū ⁊ sextū ex ps̄ · Jtē septimū ⁊ octauū ex ps̄ · ¶ Ascēdit xp̄s regressus⁹ ad cēlū multiplicātē sc̄z tāq̄m bonus obediēs · opleta obediētia quo ad ptē · Tāq̄m bonus mediator facta pace ⁊ cōcordia quo ad hoies · Tāq̄m strenuus ꝓpugnator ꝑtra demones ·

¶ Ascēdit xp̄s pluribꝰ de causꝭ scz ad quiescendū sibi post labo rē quo fatigatus fuit · xxxiij · an nis nobis seruiēs · Ad interceden dū p amicās p quibꝰ vtilit̄ labo rauit · Dern? · Decurū accessum habes o hō ad deū · vbi habes fili um mediatorē · matrē interuētri cē · filius ondit pr̄i latus a vulne ra · mater ondit filio pect? a vbe ra · ibi nulla p̄t esse repulsa · vbi tot occurrūt amoris insignia Cri stus ergo optimus aduocatus ē quia tot habet linguas pro nob loquētes quot vulnera p nobis suscepit · Ad cōquerēdū de imici as pro quibꝰ vires suas inutilit expendit · Isai · Inuacuū labo · Jē ascēdit xp̄s vt nobis locū p pararet · Joh̄ · Vado parewobis locū · Vt fiducīā in ipsū sperādi nobis tribueret · Vt in corpalem possessioēz eterne hereditatis nos mitteret Vt spīm sanctū mitteret Joh̄ · Si enī nō abiero paclit? nō veniet adws · si āt ac · Vt de fideriū nostrum post se traheret · Cañ · Trahe me post te · Vt viā nobis ad celū ostenderet · quia si cut dīat Lucas · Eduxit dñs pri mum discipulos suos foras ciuita tē in bethaniā · vt ipsa eductiōe cognosceret hic se nō hrē manē tē ciuitatē · q āt in bethaniā edu xit eos prius q̄ interpretat dom? obediētie signat q p opa obedi entie trāsituri essent ad celestia · post hoc trāsire faciat eos in mōtez oliuarū · vt p montē intelligatur eminētia spūs in otēplatione · p oluas aūt pinguissimi pectoris deuotio · Vlterius vero post ista nō restat nisi saltus aie in celū ·

¶ Exaltatus fuit xp̄s triplicit · scz in terrā p vite meritū Super terrā p crucis suspendiū · Super celos p ascēsionis iubilū ¶ Ascē sio xpi fuit ag̃elis mirabilis Isa · Quis est iste qui venit de edom Demombo terribilis · Reg̃ · Nō fuit tantum gaudiū heria nudi usterāus · Ve wbis · Dec sunt verba philistinorum qñ wāfera bant filij israhel dū adducēretur arca federis de sylo i castra · vt p eam adiutorium haberēt diuinū in prelio · Dominibus salutaris sicut supra patz ex multiplicā fru ctu ascensionis christi · Ascēdit christus multipliciter · scilicz pa tenter · quia vicētibus illis eleua tus est · Potenter quia eleuatis manibus ferebatur in celum ¶ Gaudenter quia in iubilatione a scendit · Decenter quia cum du abus turmis regrediebatur · scz hominum a angelorum · Non au tem dico q̄ ibi fuerint angeli in adiutorium necessitatis · sed i ob sequium dignitatis · homines q̄z illos dico quos de infernis libera uit · et qui post resurrectionē vs q̄ ad ascensionem mortui sunt de numero saluandoruz · nec pur gatorio vlterius indigentes Cle menter · quia benedixit eis ·

¶ Xp̄s nō statim post resurrec tionē ascendit triplicā ratione

p·

¶ Prima est quia differēda fuit ascensio vt multipliciter ꝓbaret resurrectio vt dicit in Act. In multis argumentis p dies q̄ draginta apparēs eis. ¶ Secūda est vt patientiā nostrā mostraret qua mercedē debemus eq̄ nimiter expectare. sicut agricola nō statim post seminationez metit. ꝫ fructuū maturitatē expectat. ¶ Tercia ꝓpter discipulorū cōsolationē. Vñ dicit glo. Act. p. Sicut. xl. fuerūt hore mortis xpi. ita quadraginta diebo cuz eis conuersatus est post resurrectōnē. quia cōsolatio diuina excedit tristiciā humanā Nota q̄ xpō conuenit descēdere de celo tm̄o do secundū naturā diuinā. quia deus illuc vere dicitur vbi specialī affectu apparet. Sz ascēdere cōuenit ei ꝓprie secundū naturam humanā. quia secundū illā solummodo mutat locū et non secundū naturā diuinā.

¶ De cōsessu xpi ad dexteram. Capitulum vicesimūq̄rtum

Ascendens xps ad celuz sedet ad dexterā dei omipotētis. Duo intelligūtur p dexterā. Primū est equalitas maiestatis ad quā xps sedet secundū diuinitatē De hac dextera ad hēb. Talez habemus pōtificem qui consedit i dextera maiestatis in excelsis. Secundo intelliguntr per dexterā potiora bona glorie in quibus xps sedet secundū humanitatē. qm̄ collatū est ei a deo quicquid cōferri potuit. et licet ab instanti cōceptionis xps acceperit bona grē et glorie in anima. eadem tamen bona fuerūt in ascēsione manifesta et in loci congruentia cōpleta. De hac dextera dicit Col. iij. Que sursū sunt querite vbi xps est in dextera dei sedens. vbi dicit glo. q̄ sursū vbi xps sedet sunt potiora bona gratie et glorie. ¶ Dicit ergo q̄ ascēsio xpi fuit tam ad locum q̄m ad dignitatē. In q̄ntū quidem fuit ad locū. sic ascēdit sup omnes celos. id est vsq; ad dignissimum locū celi empirei. siue ad altissimam eius ptē. eo q̄ nobilissimo xpi corpi congruit talis locus. Non est tamē dicēdū q̄ corpus xpi sit obligatum ad illū locū. sed quia siqd ille locus sit secūdū congruentiā deputatus. In quantū autē ascensio fuit ad dignitatem sic sedet ad dexteram prī. nō tm̄ quo ad situ qui prī non cōpetit. sed quo ad excellentiaz duplicē. sicut dictum est. quia per dexteram intelligitur vel equalitas maiestatis q̄ competit xpo sedm̄ diuinitatē. vel pfectio premij q̄ sibi competit secūdū humanitatē. ¶ Preterēdū q̄ nō ē q̄ credim? xpm ad dexterā prīs sedentē. Stephan? aūt vidit eū a dextris dei stātē. quia nos credim? eū regnantē et quiescentem que notant in sessione.

Sed stephanus in tribulatione positus habuit propugnatorem a susceptorē. Unde vidit eū stātem. ¶ Merito xp̄s dicitur sedē ad dextrā dei. Debere quidem qz laborauit. ps̄. In laboribus fui a iuuentute mea. Ad dextrā ātqz diu fuit in sinistra aduersitatis. ps̄ Afflictꝰ a humiliatus sum nimis Dei vero dicē. quia post abiectionem merito sequi debet gloria. Unde qui se humiliat exaltabitur. ::

¶ Jncipit liber quintus de virtutibus a gratia spiritus sancti.

Quemadmodū deus de celis descēdit nō p essentiam suā incōmutabilē. sed p influentiā ab ipso manātē. ita nec spūs rationalis eleuat̄ supra se p situm localē. ꝫ p habitū deiformē. Uñ necesse est spiritui rationali si debet eē dignus eterne beatitudis qp particeps fiat influentie spiritualis.

De origine grē. Cap̄. primū.

Ad bonum grē nō potest quis per se venire. cū nō sit hoc secūdū limites nature. sed secundū influentiā largitatis diuine. Sicut eñ creatura p sua defectibilitate suo prīcipio semper indiget vt sit in esse naturē. sic idem principium pro sua bonitate influere non cessat creature rationali vitam spiritualez. vt bene sit in esse gratie quā habere non potest sine deo largitore. Verumtamen inexcusabilꝭ est homo si gratiam gratum faciē tem non recipit. quia gratia gratis data semper presto est liberū arbitrium excitare a commonē. cuius est huic admonitioni consentire. a hoc est quod i se est facere. quo facto. poterit homo gr̄iam gratum facientem habere. qz hoc est ad gratiam gratum faciē tem se preparē. Quāuis eñ gratia habeatur dei dono efficiente. nō tamen sine libero arbitrio cōsentiente. quia sicut ait augustinus. Qui creauit te sine te. non iustificabit te sine te ¶ Item gratia gratum faciens a tribus est. sed aliter a aliter. Est enim a deo efficiente. a gratia gratis data liberum arbitriū excitante et mouente. a libero arbitrio consentiē te. Quāuis enim liberum arbitrium non possit gratiam efficere in homine. potest tamen se adhoc habilitare a preparē qp habeat Sicut enim quis non potest illuminare domum. potest tamen aperire fenestram. quo facto. sol intrat a domum illuminat. Qd autem dico de libero arbitrio cōsentiente intelligo in adulto. qz in paruulis sufficit fides a sacramentum ecclesie. a meritum christi excusat impotentiam sui.

¶ Sciendū etiā q̄ habilitacō siue preparatio ad gratiaz triplex est · scz efficiens · formalis · materialis . Prima est a deo · Secūda a gratia gratis data · Tertia a nobis · Anima nanq; habet facultatē ⁊ instrumenta cognoscēdi ⁊ diligendi deum ex natura · Sed nō habet cognicōnē veritatis ⁊ ordinē dilectōis nisi ex gratia · ¶ Ad opera bona tria nos inclinant · scz natura que scripta ē in corde hominis dicēs · Quodcūq; vultis vt faciāt vobis homines ⁊c · Ratio que dicit ea eē delectabilia · vtilia · ⁊ honesta · Grā que dicit seruiendū esse deo quia summe bonus · que dicit subueniēdū pximo quia dei filius · quia dei imago · quia in beatitudine socia? Gratia non datur ei qui se ad gratiam non habilitat · ⁊ de hoc multa exempla habes scz in illo qui manū ad largientē nō extendit · quia deus in quātū in se est dat omnibus affluenter In illo qui oculos contra lumē claudit · cum tamen deus faciat oriri solem suū super bonos ⁊ malos In illo qui fontē recipiens fundū vasis sursū erigit · quia deus sicut ait aug? · ingenti libertate atq; vbertate replet omēs creaturas p captu earū · In illo qui domū tuaz ángit spinis ne ingrediat amicus · Ip se vero deus stat ad ostiū ⁊ pulsat · In illo qui zizaniaz de agro suo non extirpat ꝓpter quod fructus p̄ferre non possunt In illo qui lignum igni subtrahit · quia tunc ignis deficit · In illo qui os ad sumēdū cibū aperire negligit quia talis merito debet fame mori In illo qui tempore pugne arma proiicit talis sepe capitur et vulneratur · In illo qui remos in tempore tempestatis a se reiicit · quia talis sepe mergitur In illo qui existens in egritudine medico contradicit ¶ Gratia nobis a deo procedit sicut radius a sole · sicut germen a radice · sicut mel a flore · sicut riuus a fonte · sicut imago ab artifice · secundum exemplar interius ⁊ facturam exterius ·

¶ Distinctio grārū · Ca · ij ·

Gratia dicitur tripliciter Primo generalit̄ · ⁊ sic gratia est adiutoriuz diuinum creature gratis impensū · ⁊ indifferenter ad quemcūq; actū . sine huius adiutorio grē mbil possum? facere · imo nec i esse durare · ¶ Secundo dicitur gratia specialit̄ · ⁊ tal' grā dicit' gr̄tis data scz donū q̄ se bō p̄parat ad suscipiēdū sp̄ūs sci donū · huius enim grē ē reuocare liberū arbitrium a malo · ⁊ excitare ad bonū · sine q̄ nullus facit sufficienter quod in se est vt se preparet ad salutem ·

¶ Tertio dicit' grā ꝓprie scilicet donū datum diuinitus ad meritū quod quidem donū grā gratis faciens appellat' Dine ista ergo nullus potest mereri nec in bono

proficere nec ad gloriã puenire.
¶ Ista triplex grã innuit in verbis apli vbi ait. Grã dei sum id quod sum. ecce prima Et gratia eius in me vacua nõ fuit. ecce secunda. Sed grã eius semp in me manet. ecce tercia. Preter predicta dicit gratia gtis dãs. vt est deus. Itẽ grã grẽ signũ vt est p phetia a potestas faciẽdi miracula ¶ Gratia gratũ faciens distinguitur in operantẽ a cooperantẽ. Gratia operans dicit preuenies a inapiens ac liberans. quia peccatum expellit. Gratia cooperãs dicitur subsequens ac pficiens a adiuuãs. quia liberũ arbitrium adiuuat a ei cooperatur in merito
¶ Multipliciter distinguitur bonũ. est enim bonũ per essentiam. a hoc est deus. Vnde nemo bonus nisi solus deus. Est etiã bonũ p participationẽ. a illud distinguitur in bonũ grẽ a glorie. Item ẽ bonũ nature. vt ait aug⁹. Omẽ quod est in quantũ est bonũ ẽ. Gen. Vidit deus cũcta que fecerat ac. Itẽ est bonũ in genẽ. hoc est bonus ex obiecto. sicut ẽ elemosina. nam ibi ẽ actus in debita materia. etiã si desit forma ãrcũstantiarũ. Itẽ est bonũ ex circumstãtia. hoc autẽ est qñ bonũ ex genere vestit debitis ãrcũstãtijs. sicut est dare elemosinã indigenti tempore debito ex opassione a huiusmodi. Item est bonũ virtutis. hoc est qñ additur operi pfectõ ex pte operãtis q ẽ per habitũ mentis bene constitutẽ. Item est bonũ meritoriũ. vt quã do additur ipsi operi debiti finis intentio super motum naturalem. Item est bonum gratie. vt est ipse habitus gratum deo faciens Item est bonum glorie. vt ẽ bonum remunerationis eterne.

¶ De effectu grẽ. Capũ. iij.

Effect⁹ gratie est q excitat liberuz arbitriũ ad bene cogitãdũ. a firmat ipsum mutando affectum Ipsũ roborat perducendo ad actum. Item gratia deum homini reconciliat. a peccato quoq; liberat. a penam eternam in temporalem commutat. Itez gratia opera nostra meritoria facit. a bona per peccatum amissa restituit. atq; stabulũ in pallaciũ cõuertit. Itẽ per gratiam efficit anima spõsa xpi. filia regis eterni. a templũ spiritus sancti. Item gratia ipsã animam purgat. illuminat. a pficit Item gratia mentez eleuat. deo assimilat. a spirituali solacõ dat. Item gratia expellit tenebras pecati. reformat imaginem dei. informat meritum nostrum
¶ Nota q ãmuis virtus gtuita simul insit anime cum gtia. non tamen habet effectum suum tãto sicut gratia. Quoniam effectus grẽ ẽ facere gratũ deo a facẽ dignũ vita eterna. hic effectus statim inest puero post baptismũ

Virtutis autē effectus ē elicere actū meritoriū de potentia · ⁊ hic effectus non statiz est in puero post baptismū. Hoc autē nō est ꝓpter defectū virtutis · sed ꝓpter impotentiā nature agentis. puer em̄ non est habilis ad actū voluntarios · ¶ Vnd̄ sciendum q̄ triplex est perfectō · Prima ē grē ⁊ causat esse gratuitum ¶ Secūda est virtutis ⁊ causat bonuz actum · ¶ Tercia est operis v̄tutis ⁊ causat meritū · Prima perfectio perficit aiam · secūda pficit anime potentias · tercia pficit ipsos actus ·

¶ De virtutib⁹ ⁊ primo quid sit virtus · Capitulum · iij ·

Nunc de virtutibus est agēdū · ⁊ primo quid sit virtus Virtus est vt ait augustinus bona qualitas mentis qua bene viuit̄ · q̄ nemo male vtit̄ · quā solus deus in homine operat̄. Hec diffinitio dat̄ in ꝯparatione ad agentē · Jtē scd̄m augustinū. Virtus est habitus mētis bene ꝯstitute · Hec dat̄ in cōparatione ad subiectū in quo ē · Jtē dicit pbus · Virtus est habitus wlūtarius in medietate existens quo ad nos terminata ratione ꝑut sapiens determinabit · Hec diffinitio dat̄ in cōparatione ad actū circa quē est · Jtē pbus Virtus est dispositio pfecti ad optimū · Hec diffinitio dat̄ secūdū cōparationē ad finē · Jtez Jsidorus · Virtus est animi habit⁹ natuē decus · vite ratio · morū pietas · cultus diuinitatis · bonor hominis · eterne beatitudinis meritum · Hec diffinitio datur i cōparatione ad effectum · Diffinitio augustini sic exponitur · Virtus est bona qualitas · hic qualitas ponitur ꝑ genere · Bona vero dicitur ad differentiam malarum qualitatum anime Dicitur qualitas bona quoniam a bono deo datur · ⁊ bonos tantum habitat ⁊ bonos facit · ⁊ ad bonum perducit · Mentis ponitur ad differentiam qualitatum que sunt in corpore · Qua bene viuitur ponit̄ ad differentiā qualitatū quibus recte intelligit̄ · sicut ē scientia · Qua nullus male vtit̄ ponit̄ ad drām qualitatū quibo ⁊ bñ ⁊ male vti possum⁹ · Quā solus deus in hoīe operatur ponit̄ ad drām virtutū cardinaliuz que habent̄ per acquisitionē · ¶ Circa aliam diffinitionē aug⁹ · notandū ē q̄ ibi ponitur habitus mētis bñ constitute ad similitudinē regni qđ tūc bñ instituit̄ qñ recte consulitur et bñ imperat̄ · ⁊ iuste obeditur · Eodez modo bene instituta est mēs⁹ si ratio recte cōsulit · si voluntas bene imperat · ⁊ si sensualitas debito modo obtemperat ·

¶ Ethimologia virtutis est hec Virtus enim dicitur quasi vis intus · ⁊ hec vis cōsistit in aggressione arduorum · ⁊ i tolerātia aduersorum · ⁊ in abstētia plācitoꝝ

Item virtus dicitur quasi virorum mitens · Item virtus dicit q̄si virum tuens Item virtus dicit quasi viribus mitens · Item virtus dicit quasi vir status ·

¶ De q̄litate vtutū · Cap̄ · v ·

Cum virtus in medio cōsistat · istud mediū ē in tribo · scz in agēdis sciz inter supra ⁊ citra modū · Ap? · Rōnale sit obsequiū nr̄m In bādis scz imē supfluū ⁊ indigētiā Prouer · Diuitias ⁊ pauptates ne dederis mihi · In sustinēdis · scz imē eleuari in psperis ⁊ deiā in aduersis · Vñ Nō declinabis ad dextrā vel sinistram · ¶ Multiplex ē pfectio sciliz sufficiētie · bāc hūt oēs existētes in caritate. Ordis · cui? ꝓpriū est seruaē otinētiā · Religiois · cui? ꝓpriū ē renunciare oibus · Prelatois · ad los ptinet aiam ponē p ouibus suis · Securitatis · cui? ꝓpriū ē habere mortē i desiderio · ⁊ vitā i patiētia ¶ Ad p̄mā pfectōnē tenetur quilibet · ad vltimā vero nullus tenet · Scz ad tres medias tenet aliqs ex causis ¶ Virtus cōpat multis reb? · scz auro · Ecā · Aurū pbat fornax · Thesauro · Matb · Sil'e ē regnū celoruz thesauro · Gēnis Ecā · Quasi vas auri solidū ornatū oi lapide p̄cioso · Armis · Re · Quō ceciderunt fortes i bello ⁊ interie · ar · bel · Arboribo · Mat · Ois arbor bo · fructo · fa · De hoc hugo de sāc · vic · Arbor sapiētie p timorē scz semina tur · p grām irrigat · p fidē radicatur · p deuotionē germinat · p desideriū crescit · per caritatē roborat ur · per spem virct · per árcūscriptionē frondet · per disciplinaz floēt · p virtutē fructificat · p patientiā matuēscit · p mortē carpitur Cōpatur etiā virtus floribo Cant · Fulcite me floribo · Fōtibus · Can̄ · Fons ortorū p · a · Hemitis · Prouer · Vie ei? vie pulcre ⁊ oēs se · ei? · Vestibus · Ps̄ · Astitit regina a dextris tuis · Stellis baruth Stelle lumē dederūt · Pigmētis · Cant Que ē ista q̄ ascēdit ⁊c̄ Tibarijs Vñ matb · Meus ab? ē vt fa · w · patris ⁊c̄ · Alis · Ps̄ · Assumo pennas eius sicut co · ⁊c̄ · Tres sunt bone cōditiones virtutis · q̄ sunt tēptationis remotio · actuuz mltiplicatio · i bono delectatio · Primū ipsā virtutē in radice firmat · Secūdū q̄si floribo decorat Terciū sapore fructuū delectat Similiter dicendū ē q̄ ad cōsūmacōnē virtutū q̄tuor ista occurrunt · scz dispositio p̄parās · habit? informās · operatio pbās · p̄miū coronans ·

¶ De equalitate virtutum ·

Virtutes oēs in eode bone fuit eq̄les · licet imē sedistincte sint ⁊ ꝓprias habētes excellētias Et hec equalitas in multis consistit · Equales nā q̄ sunt virtutes ipse inter se ·

vt ait aug⁹. solus deus in homie operat⁹ Secūdo a materiali in q̄ est. quia non nisi bonos inhabitat. Non est sic de bonis naturalibus ⁊ fortuitis. quia talia pluit deus super iustos ⁊ iniustos.

Tercio a causa formali. quia decor est spūalis. Ps̄. Omnis gloria eius filie. Quarto a causa finali Aug⁹. Premiū virtutis est ipse qui virtutē dedit. ¶ Virtus ē bona multipliciter. Primo in se. quia sicut ait aug⁹. Virtus est bona qualitas mentis. Nota q̄ bona est possessio que ꝓpinqua ē ciuitati. hec autē intra ciuitatem est quia in anima Secundo i cōparatione. Deū. Optimus ē grā stabilire cor. ¶ Tercio in operatione quia bonus facit opus bonis quod non est meritorius nisi ex virtute p̄cedens⁹. Greg. Nihil hz viriditatis ramus boni op̄is nisi mānserit i radice caritatis Quarto in cōmutacōne quia de lupo facit agnū. ⁊ tenebras cōuertit i lucem. Malū enī culpe mutat in bonū gratie. ⁊ malū pene mutat in bonū glorie. quod signat⁹ in conuersione aque in vinū Quinto distinctione. quia p̄ virtutes distinguunt⁹ filij dei a filijs diaboli Job. In hoc cognoscent omēs quia mei est⁹ di. ¶ Sexto i explificacōne. quia oēs sancti studebāt virtutibo. Vnde commendamus in abel innocētiā. in abraham obedientiā. in ioseph continentiā. in moyse mansuetudiez. in dauid humilitatē ⁊ sic de alijs

¶ Laudabilis est virtus ꝓpter⁹ ta. scz quia est magne dignitatis. xp̄m enī doctorem habuit. Vnde illud. Discite a me q̄ mitis sum ⁊ humil⁹ corde. Quia magne sublimitatis. Tullius. Virtus vna ē altissimis defixa radicibus⁹. Ps̄. In custodiendis illis retributio multa. Quia magne vtilitatis. Boetius Nūq̄m sine pena sunt vicia. nunq̄m sine premio virtutes. Quia magne securitatis Tullius. Hoc demū sapientia est vt omnia tua in te posita esse dicas. Cōmendabilius ē studiū virtutis studio scientie. Ratione exēpli. quia sancti fecerūt. Ratione auctoritatis. Ap⁹. Non in sermone est regnū dei. sed in virtute. Ratione effectus. quia virtus peccatū expellit. scientia vero inflat. Ratiōe originis. quia virtus a deo ifunditur. scientia p̄ studiū acquiritur. Ratiōe finis. quia virtutis finis est gloria ⁊ non scientia. Ratione obiecti. quia virtutis obiectum est bonū. scientie verum. Racōne materie in qua. q̄ virtus non est nisi in filij⁹ dei. scientia non semper. Ratione securitatis. q̄ securius ē eē bonū q̄m p̄bm. Ratione honestatis. quia ē maior gloria sequi dūm q̄z aristotelē. Ratione vitādi mali. q̄ p̄mi p̄ntes si extēdissent manum ad lignū vite sicut ad lignū sciē tie. nō incurrissent tot mala in se

et in posteris.

¶ De effectu virtutum. Capitulū. ix.

VIrtutis gaudium precellit gaudiū mundi in iugitate Prouer. Secura mens quasi iuge cōuiuiū. ꝫ gaudiū hypocrite ad instar puncti sicut dicit iob. ¶ In puritate conscientie. sicut mūdius quiescitur in floribo q̄z in luto ¶ In dignitate. glo. ad l. Ga. Elatio animi est de bis q̄ digna sunt. gaudiū mundi quasi de indignis est ¶ In salubritate. Dap̄. Nihil vtilius in vita hominibus. e conuerso. Prouerb. Extrema gaudij luctꝰ occupat ¶ In libertate. Apꝰ. In libertate vocati sumus. Peccator autez ligatus est. Prouerb. Fumbꝰ peccōrū suorū vnusquisq; cōstringitur ¶ In diuina presentialitate. Augꝰ Tale bonū est deus vt nemini eū deserenti bene sit. Nota cōtrariū in malis ¶ Virtus operatur mira multipliciter. scz i celo vbi vim facit. Vnde regnuz celorū vim pa. patio. ¶ In mūdo. quia custodit hoiem ne cōburat igne concupiscētie. a ne mergatur in aquis voluptatis. a ne inquinet luto incōtinentie. a ne laceret spinis auaricie. ¶ In corde humano. quia vulneratū sanat. inquinatū mundat. mortuuz viuificat. excecatū illuminat ¶ In inferno. quia ignis infernal nō potest ledere virtuosū. sicut nec ignis materialis salamandram.

¶ Virtus rationabilem illuminat ad cognitionē veri. cōcupiscibilem excitat ad amorē boni. Irascibilem confortat ad detestacōez mali. Itē deo assimilat. quia p̄ per virtutis vigorē. filio autez p veritatis splendorez. sed spiritui sancto per caritatis feruorē. Angelis conformat. Diero. In carne preter carnē viuere natuē ē āgelice. non humane. Mentem iocundat. ornat. subleuat. honorat. sanat. viuificat. ābat. ditat. mūdat. Item virtus mala preterita expellit. presentia expugnat. a futuris premunit. Itē virtꝰ bene instituit mentem. Dilectū bonū nem deo efficit. Fructum tā meriti q̄m premij adducit. Temporalia discrete disponit Que in se sunt indifferētia bona facit. Sicut ea que dicta sunt declarant nobis effectus virtutum generales. ita sunt etiā singularū virtutū effectus aliqui specīales. sic̄ est q; humilitas deo subijcit. penitentia reducit. iustitia deducit. obedientia adducit. patientia perducit. perseuerantia introducit. puritas deo iungit. caritas deo vnit.

De merito virtutū. Ca. x.

QEritum est bonī operis efficatia ad optinendum id quod non habet. vel ad habendū iustius quod habetur. Vnde per meritū de nō debito fit debitū. a ipsum debituz fit

magis debitū sicut rex dat equū quē miles nō meruit · sed p vsuz equi meretur eundez equū iā datum · Ad intelligendū predicta sciendum q tripliciter distinguitur meritū scilz congrui digni et condigni ¶ Merituz cōgrui est per quod disponitur subiectum vt possit reapere gratiā secundū rationē diuine iustitie · Istud vocatur dispositio materie · scilz dū quis facit quod in se est · ¶ Meritum digni dicit idoneitatē operātis ad assequendū id quod meretur ¶ Meritū cōdigni dicit equalitatē meriti ad remunerationez · dico autē eqlitatē nō arithmeticam · sed geometricā · id est non quantitatis ꝫ ꝓportionis · q istō patet quia deus semper remunerat supra meritū sicut punit citra cōdignū · Vnde non est inter meritū q prenniū equalis quantitas sed ꝓportio · quia apud deū non est iustitia cōmutatiua cū nulli debeat aliquid · ꝫ distributiua · Vocat aūt iustitia cōmutatiua iustitia fori qua datur vnus pannis pro denario · vel vlna panni pro solido ¶ Justitia vero distributiua est principiuz quo distribuunt dona secundū ꝓportionē ad merita · q ista est apud deū · Vnde Ap?s · Vnusquisq; mercedem accipiet secundū suū laborē suū · Dicendū ergo q nullus sibi meret primā gratiā merito digni · vel merito ōdigni · ꝫ tantummō merito congrui Similit existēs in caritate nō potest alteri mereri primā gratiam merito cōdigni · q merito cōgrui · Potest autem existens in gratia mereri sibi augmentū gratie ex cōdigno · q p consequens merito digni q merito congrui prout ista superius exposita fuit · Dictati tres modi merendi generaliter habent · Vnō si alij inuenient ad eos dē tres reduci poterūt ¶ Cū ergo dicitur beata virgo meruit portare xp̄m · intelligendū est ꝓpatiue · id est meruit q ipsa potius portare debuit q̄m alia · vel potest intelligi de merito digni Itē mali dicūt mereri tpalia · quia nullū bonuz irremuneratū sicut nullū malum impunitum · Sed istud dicitur improprie · quia opera in mortali facta non sint directe bona cū nō sint formata caritate · tamen quia opera talia aliquid boni habent · dīs interpretat ea vt bona q aliquid dat pro eis · ¶ Item peccator meret quantocq; gratiā ocasionaliter · quia pauper inter dū obtinent benefactoribo grām suis precibus · quarū precū occasio fuerunt elemosine · ¶ Itez satis improprie sumit meritum vbi dicitur · Felix culpa que talem meruit habere redemptorez · Ibi em̄ pomt meruit pro exigebat ·

¶ De habilitatione ad gratiā Cap̄ · xi

Quāuis nullus sibi mereat primā grām sicut di

ctū est · potest tū pecator se abilitare ad grām faciendo qđ in se est · quia nulli taliū gratia bene gat̄ · hoc āt non est ex merito digni vel condigni sed cōgrui ·

¶ Dec vero ogruitas multo magis est ex parte bonitatis dei gratiam conferentis q̄m ex pte hois se ad gratiā abilitātis · quia i preparatione ad gratiā · a etiā in infusione grē habet se aīa ad modū materie · ipse vero deus vt principiū mouens a efficiens · ¶ Alia ratiōe patet · quia ista ogruitas magis est a deo q̄z ab hoie · quia habilitatio que ē ex pte hois solū modo diuine dat locuz misericordie q̄ salua iustitia possit alicui conferri gratia · quia iniuria fiēt diuine iustitie si tali daretur gratia in quo esset adhuc obex grē · id est pcā voluntas · ¶ Sufficiens igitur habilitatio ad gratiā est si homo faciat qđ in se ē · facere autez quod est in se tria cōplectitur · scz vt homo actū peccati a uolūtatē peccandi deserat · a conetur in bonū vt est sibi possibile ¶ Nota q̄ oē meritū vel demeritū acquiritur in hac vita · Item nō bonū facere sed bene facere laudabile est · non enī verbis · ȝ ad uerbjs meremur ·

¶ Ex quibo creat meritū · xij

Opera meritoria totalit̄ sunt a grā · a totalit̄ fūt a libero arbitrio · liz pn ꝯpaliuſ a grā · quia grā cōparatur ad liberū arbitriū sicut sessor ad equū · Sicut enī sessor equū dirigit · ita gratia dirigit liberuz arbitriū in exercitio virtutum · p nos enī malum facere possum? sed non bonum · Ad efficaciā merendi tria valent · ¶ Primuz est difficultaſ operiſ quod patz in martirio · ¶ Secundū promptitudo voluntatis · Ap?. Dilarem datorem dili · ¶ Terciū magnitudo caritatis Ipsa enim caritas est pondus sanctuarij · secūdum q̄ omnia que in tēplo erant ponderabant̄ Ad hoc āt q̄ aliq̄ opus sit meritorium tria requirūtur · Primo q̄ ipsū opus fiat i caritate · quia opera que fiūt extra caritatē mortua sunt sicut carbo extinctus Secūdū q̄ fiat ex caritate · Multa enī fiūt i caritate q̄ tamen non sunt meritoria ex eo q̄ non fiūt ex caritate · id ē quia non referunt̄ ad finē debitum ·

¶ Terćo q̄ sit ipsū opus referibile ad bonū · hoc ideo dico · quia mala non possunt bona intentione fieri · Alioquin sequeretur absurditas scz q̄ idem opus esset meritoriū a demeritoriū ¶ Attē dunt̄ in merito tria ex parte hominis · scz subiectū hoc est anīa Itē liberū arbitriū · Itē intentio siue finis · Dis tribuſ respondent tria ex parte dei · scz grā · virtus a caritas · Et gratia quidem redit subiectum deo gratū · Virt? autē habilitat liberum arbitriū ·

m · iij ·

Caritas vero intentionē dirigit ad finē debitū. Dicit trimegist? q̄ meritū cōsistit penes liberū arbitriū occasionalit̄. Hoc dicit. q̄ liberū arbitriū facit ad meritum ꝫ nō sufficit. Penes virtutez formaliter. Hoc dicit. quia ex virtute tanq̄m ex forma p̄cedit mot? a eliciť de potētia. Penes motuz virtutis essentialit̄. Hoc dicit. q̄ mot? essentialiter est meritum. quia penes ipsū est. Penes gratiam efficaciter. hoc dicit. quia sine grā nullus motus est meritorius. Penes opus instrumentaliter. Hoc dicit quia opus exterius est quasi causa instrumētalis ipsius meriti. Nota generalit̄ q̄ non meremur sine grā. Neq̄ passionibo in q̄ntū passiones. Neq̄ motibo nature. Dicit enī philosoph?. Natura neq̄ boni neq̄ mali sunt? Neq̄ inuiti. Aug?. Nemo inuitus bene facit. etiaz si bonū est quod facit. Neq̄ libero arbitrio ligato. Quicquid ei nō habet vsū rationis a liberi arbitrij in eo nō est meritū vel demeritū sicut infantes. dormiētes. insani. animalia bruta.

De fine actionū. Ca. xiij.

Quia meritū vel demeritum circa finē actionū attēdit. ideo nota r̄gulas de hac materia Ex fine dicit actus bon? vel malus. Malus actus nō fit ex fine bonus. Vna intentio multos actus informat. vt si quis intendit vnū solidū dare p̄ deo. ita q̄ ꝗ die vnū denariuz det. si q̄nq̄ sui obliuiscit a non defert donationē alicui? vel aliquo? denariorū tamē donatio est meritoria ꝓpter primā intentionē. Finē sub fine poterit quis ponere. verbi grā Aliquis tēdit ire ad forū. ad hoc ire intendit vt emat medicinas. ad hoc emit eas vt curet ab infirmitate. ad hoc curari desiderat vt deo seruiat. In isto fine p̄cedētes vol̄tates omēs fiūt meritorie ꝓpter vltimā. Secundū vltimū eni finē omnes p̄cedentes vol̄tates iudicant bone vel male.

Diuersi fines nō sunt faciēdi quorū vnus nō sit ad aliū referibilis. verbi grā. Aliquis intēdit ire ad vnā domuz. ad hoc vadit vt luxurietur. Ad hoc vult luxuriari vt sanior sit. Ad hoc vult esse sanus vt deo seruiat. Iste finis vltimus illā vol̄tatē que ē luxuriari nō informat. sed potius eō uerso illa vol̄tas istā intentiōez deformat. quia vna intentio peruersa plures deprauat vol̄tates. Nota q̄ actio corpalis potest referri ad finē temporalē. dūmodo postmodū referatur ad deum Actio autē spūalis vt predicare non potest referri ad finē tempalem. etiā si illud tpale referat ad deū Et hoc est quod dicit aug?. Debemus māducare vt euangelizemus. nō euangelizare vt māducemus. Si autē in actionib? tpalibo finis ꝓximus ponat de? a finis vltim? tpale puerissimū

est. Bene autē licet cōstituē duos fines. scz tpalem ⁊ eternum. ita q eternū sit finis vltimus.

Quid mereamur Ca. xiiij.

Opera bona siit meritoria trium. scz vite eterne. augmenti grē. remissionis pene. Primū itaq; sciz premiū substātiale vite eterne respondet radicī operis id ē caritati. Premiū vero accidentale respondet generi operis sicut ⁊ augmētum gratie. quia operib? excellētibus ⁊ operibus supererogationis meremur maius augmentuz gratie q̄m alijs opibus. Remissio autē pene respondet penalitati operis. Nā opa que magis siūt penalia magis sunt meritoria remissionis pene. Est eni regula in theologia q pena pene resolutoria est. Nota igitur licet tota vis merendi vitā eternā ⁊ etiam alia ꝺsistat in caritate. non tū totus effectus. quia merēdi effectus ꝺsistit etiā penes magnitudinem operis. sicut patet i merito remissionis pene. quod nō solum ꝺsistit in caritate. sed etiā in operibus penalibus. Et hui? exemplū habemus in xp̄o qui meruit nobis aptionē ianue paradisi cū effectu. hoc autē meritū nō erat in sola caritate. ſ in caritate ⁊ excellētia operis. id est in sua passione. Dicendus q de premio substantiali meret homo tātum vno opere quantū p mille manēte radice eadem et non crescente. valent tamen opera huiusmodi ad multa alia. Vñ versus. Jocū dat stabilit auget peccata remittit. Debilitat remouz exercitat atq; repellit. Jocundat sciz mētem. Stabilit scilicet virtutes. Auget sciz meritum accidentale premij. Peccata remittit scilicet quantum ad penam que iam dimissa sunt quo ad reatuz per gratiam. Debilitat sciz fomitez. Remouet sciz accidiam. Exercitat scilicet hominem in assuefactōne bomi. Atq; repellit sciz temptacōnes diaboli. Nota q primam grām nullus potest mereri ꝑprie. ⁊ hoc multiplici ratione. Prīa quia talis radicem merendi non habet. id est gratiam. Secūda ꝑter status indignitatē. q? peccatoz nō est dign? pane quo vescitur. Tercia quia nulli? bois opus deo placet nisi placeat ipse prius. Vnde dicit in Gen. Ad de? pri? respexit ad abel q̄z ad munera ei?. Quarta quia naturaliter ātecedit causa siuz effectū. sic ⁊ grā precedit oīe meritū cū ipsa sit causa meritorū. Ipsa ei secūdū aug?. voluntatez nrām p̄uenit vt velimus. ⁊ seq̄t ne frustra velimus. Grā sicut supra dictū est q bonū vsū eius etiam merito ꝺdigni meret augeri in via. vt aucta mereat ⁊ pfici i patria. ⁊ hic a deo cui?ē grāz infundere. augere. ⁊ pficere sedm

cooperationem volūtatis nrē Nā sicut deus ē ipsius grē fontale p̄n cipiū influēdi · sic ipse solus est principiū augendi per modū infundentis · grā vero p modū meriti a dignitatis · ℔ liberū arbitrium p modum cooperātis · Sicut liberū arbitriū p grām meret meritō ōdigni augmentum grē i stātu vie · sic etiā meret meritō cōdigni ipsius cōplementum in statu patrie · ¶ Qd autē ex cōdigno mereamur vitā eternā multe sūt cause · ¶ Prima effectiua dni spūs sci cooperātis in merito ·

¶ Secūda veritas dei p̄mittētis ¶ Tercia ē psuasibilitas liberi arbitrij cōsentientis a finaliter perseuerātis ¶ Quarta difficultas status merēdi · ¶ Quinta dignitas xp̄i nri capitis interuenientis q glorificari debz cū suis mēbris ¶ Sexta liberalitas dei tribuentis quē nō decet pua reddere ·

¶ Septima ē obsequiū fideliter sibi obtēperantis · ¶ Octaua nobilitas operis qd ex caritate p̄cedit · quod tm̄ ponderatur in conspectu iudicis quantū amor ex quo p̄cedit · a ideo non potest sufficienter nisi sūmo bono remunerari · ¶ Opera que nō sūt in caritate licet nō valeant ad vitam eternā · valent tamē ad alia multa Vñ vsus · Aptat cor · minuit penaz · differt a dat bona terre · Occupat assuescit delectat mitigat arcet Aptat cor sez ad susceptionē grē · Minuit penā sez illā que deberet si nō fieret illud op? Differt sez penā inferni · nō āt illā que iam debetur · Et dat bona terre sez t̄palia · Occupat sicut licet ne sit homo interim oc̄iosus · Assuescit sez ad bonū operandū Delectat sez mentē Mitigat sicut licet fomitē · Arcet sez fluxū pcī

¶ Vltimo sciēdū q nullū bonū erit irremuneratū · a nullū malū erit impunitū ·

¶ Diuisiones a drē virtutū · Cap̄ · xv ·

Virtutes secūdū macrobium dicūt qñq politice · qñq purgatorie · qñq purgati aīmi · qñq exemplares · Primas docet salomō i puerbijs · Secūndas in ecclesiaste · Tercias in cātic̄is · Quartas i deo legimus ¶ Politice nāq dicūtur secūdū q regūt vitam nām humanā quo ad opera exteriora a secundū q pugnāt ōtra vicia ¶ Purgatorie dicunt secundū q sunt iā in victoria vic̄iorum · a respiciunt p̄tim exteriora ·

¶ Purgati aīmi dicūt qñ iā deuictis vicijs possessor virtutum quiescit raro insurgētib? motibo primis · ¶ Exemplares dicunt que in mēte diuina cōsistūt · Nā idee virtutū in deo sūt · a ipse rū omniū est exemplar · Aristoteles diuidit virtutes i intellectuales a ōsuetudiales · Intellectuales autē diuidit in prudētiā · artē intellectū · sciētiā · sapiētiā · Virtutes morales diuidit i principa

les que sūt tēperantia ⁊ fortitudo ⁊ iustitia · ⁊ in adiūctas vt sūt māsuetudo liberalitas ⁊ hui⁹mo di ¶ Jtē p̄bia moralis diuidit⁹ in ethicā economicā ⁊ politicaz Da rū p̄ma mores quo ad seipsum istruit · secūda familiā dispoit · tertia vrbes ⁊ regna regit ¶ Cir ca virtutes hoc tenendū est q̄ cū vna sit grā gratificās animā · sep tē tn̄ sunt virtutes quibus huma na vita regit⁹ · tres quidē theologice ⁊ q̄tuor cardinales · Et licet hē virtutes⁹ sint gratuite per infor mātē grām · possunt tn̄ informes fieri per culpā · ⁊ iterū informari per penitentiā · adueniente grā q̄ est habituū virtus origo finis ⁊ forma · De hac lege sola caritas⁹ excipitur · que informis esse non poterit sicut cetere virtutes cū ip sa sit virtutū forma · Nam cū ha bitus aliarū virtutū habent⁹ sine grā ⁊ caritate in quibus ꝯsistit vi ta virtutū tunc sunt informes · cū aūt grā supuenerit tūc formā tur ⁊ decorant⁹ · ac deo fiunt acce ptabiles Vnde virtutes iformes⁹ sunt sicut colores in tenebris ⁊ si cut carbones extincti · ⁊ sicut ra mi aridi · ⁊ sicut ale mortue · ⁊ si cut aurū obscuratū · ⁊ sicut gem me cōuerse in silices · E conuerso virtutes formate sūt sicut coloēs in luce visibiles quidem ⁊ aspec tui complacentes · ⁊ sicut carbo nes ardentes · ⁊ sicut rami viren tes · ⁊ sicut ale viuentes ac valē tes · ⁊ sicut aurū fulgēs · ⁊ sicut gemme vas aūreū decorātes ·

¶ Drā est int̄ virtutes ⁊ precep ta ⁊ dona ⁊ fructus ⁊ beatitudi nes · quia virtutes potentias dis ponūt · precepta opera respiciūt · dona virtutib⁹ facilitatē addūt · fructus gustui saporē spūalē ap ponūt · Beatitudines ipsi virtu ti statū ⁊ premiū siue vie siue pa trie cōiungunt · Alia ē drā · quia virtutibus operamur bene · dom⁹ operamur expedite · beatitudibꝰ operamur p̄fecte · fructibꝰ frui mur deo ·

¶ Differentia virtutum cardi nliū ⁊ theologicarū · Cap̄ · xvi ·

Differentia virtutū theo logicarū ⁊ cardinalium hec ē · quia virtutes the ologice mouēt in finē · cardiales vero mouent ad ea que sūt ad fi nē ¶ Alia drā est theologicaruz virtutū finis ⁊ obiectū est ipse deus · ꝟ cardinaliū virtutū finis est deus · ⁊ nō ē obiectum p̄pe Jtē vtutes⁹ theologice hūtur p̄ in fusionē · cardiales vero p̄ acq̄siti onē Jtē vtutes⁹ theologice mouēt ad opa ex rōmibꝰsūpti⁹ a iure di uino · ꝟ cardiales a iure naturali · Jtē vtutes theologice attēdunt⁹ q̄ntū ad actus interiores · cardi nales vero q̄ntū ad opa exterio ra · Jtez theologice nō hūtur sine doīs · cardinales⁹ vero sine doīs⁹ haberi possūt · Jtē theologice sūt discretie actuū in deū · cardiales⁹ vero sūt discretie actuū i p̄ximū

v ·

Item in theologicis sic est q̄ habitus generant actus · sed in cardinalibus est ecōuerso · q̄ ibi actus generāt habit? scdm̄ q̄d dic pbus · Quales inquit sunt act? tales fiunt habitus ·

¶ De virtutibus theologicis in genere · Capitulum · xvij ·

Anima in quātū ad superiorē ptē in q̄ ꝯsistit imago trinitatis rectificari habet per tres virtutes theologicas · Unde sicut imago creatoris ꝯsistit in trinitate psonarū ⁊ vnitate essētie · sic imago recreacōis ꝯsistit in trinitate habituū cum vnitate grē · ¶ Per hos aūt tres habitus virtutū aia fertur in fūmā trinitatē scdm̄ tria appropriata tribo psonis · ita q̄ fides dirigit in summe verū credēdo ⁊ assētiēdo · Spes vero in arduū inmitēdo ⁊ expectādo · Caritas autem in fūme bonū desiderādo ⁊ amando · ¶ Virtutes āt theologice differūt inter se multiplicit̄ Prīo secūdū actus ꝓprios · Nā fides facit deo assentire · spes cōfidere · Caritas facit deū diligere ¶ Secūdo differūt ratione subiecti · Nā fides ē in rationali · spes in scibili · caritas in cōcupiscibili · ⁊ambe sūt in volūtate que p similitudinē actuū acāpiūt nomen harū psonarū ¶ Tercō differūt ratione obiecti · Nā fides est ārca verū · spes ārca arduū · caritas ārca bonū ¶ Quarto rōne effectus · Nam fides in presenti deum sequit̄ Spes in cēlū vs̄ comitat̄ Caritas perenniter amplexatur ¶ Quinto differūt ratiōe finis · quia per fidem deus cognoscitur vt virtus · per spem habetur vt etērnitas · per caritatem diligit̄ vt bonitas ·

De fide Ca · xviij ·

Fides secundum ap̄m est substantia rerū sperandarū argumentū nō apparentium · ¶ In hac diffinitione fides dicitur substātia · id ē fundamentū substans edificacōni spirituali · quod est gratia et gloria · Ipsa nanq̄ fides facit iā aliqualiter res sperandas in nob̄ sistere per gratiam ⁊ facit tantē per gloriam · ¶ Vel ideo fides ē fundamentū grē ⁊ glorie · quia ipsa est primus habitus virtutū Primus dico nō tempore sed natura · ¶ Rerum sperandarum dicitur · quia fides per assensū facit in nobis subsistere res sperandas ¶ Argumentum dicitur · id est arguens mentem · quia fides iclinat intellectum ad credendum · ea que non apparent · propter quod fides dicitur poti? argumētum q̄m conclusio · quia fides probat de non apparentibus q̄ sint et non probatur · ¶ Non apparentium dicitur · quia fides sua luce ⁊ veritate manifestat ea que non apparent tam preterita q̄m futura q̄m etiam presentia ·

Preterita quidem · quia secm̄ apostolū · fide intelligimus aptata esse secula · Presentia vero sicut ait aug⁹ · Demus inquit deo aliquid posse q̄ nos intelligere non posse · Futura āt · quia per fidem credimus⁹ resurrectionez mortuorum q̄ huiusmodi · ¶ Fides dicitur multipliciter · scz habitus informatus caritate illuminās mentē ad credenda · Act · Fide purificās corda eorū q̄ē · Qualitas informās · Iacobus · Fides sine operibus mortua est · ¶ Motus fidei · Aug⁹ · Fides ē credere qđ non vides · Facilitas credendi · Matt̄ · Nō inuēni tātā fidem in isr̄l ¶ Deuotio fidei · Math · O mulier magna ē fides tua ¶ Articulus fidei · Vñ in simbolo atbanasii · Hec ē fides catholica vt credamus q̄ ofiteamur vnū eē deū · q̄ē · ¶ Sicut in alia sciētia que dā sūt ātecedentia vt suppositiones · quedā vero sequentia vt cōclusiones · quedā autē quasi media · vt ꝓpositiones ꝓbātes Ita in doctrina fidei quedaz sunt ad modū suppositionū in vniuersali antecedētia articulos · scz q̄ scriptura tradita q̄ exposita sit inspiratione spūs sci · q̄ q̄ vera sunt q̄ loquitur deus in scriptura q̄ p sanctos suos q̄ huiusmodi · Quedā ad modū ꝓpositionū vt sunt articuli fidei ¶ Nota q̄ fides ē quasi media inter opinionē q̄ scientiam · quia opinio se bz ad vnam ptē otradictionis cū formidie alterius ptis Fides āt se habet ad vnā partē cōtradictōis sine formidine alterius partis · q̄ sine cause cognitione · Sciētia vero se habz ad vnam ptē otradictionis sine formidine alterius partis · q̄ cum cause cognitōe ac per media necessaria · Vnde et scientia est necessariorum · q̄ ita patet q̄ fides participat cum vtroq; ¶ Ad sidei perfectōnem pertinent septē ¶ Primum est q̄ sit prime veritati immixa · sicut fides mopsi qui se negauit filiuz filie pharaonis magis eligēs affligi cū ꝓp'lo dei q̄m tpalis peccati habere iocūditatē · Secundum ē q̄ sit caritate formata sicut marie magdalene quā fides saluā fecit · q̄ cui dimissa sūt peccata multa · quia d · q̄ē ¶ Teráū q̄ sit deuocōe feruida sicut illius mulieris cui dixit dominꝰ O mulier magna est fides tua ¶ Quartū q̄ sit bonis operibus ꝓbata · sicut fides cornelij ¶ Quintū q̄ sit fortitudie robo rata sicut fides stephani q̄ laurentij · q̄ aliorū martirū · qui per fidē fortes facti sunt in bello · ¶ Hex tū q̄ sit obediētia decorata sicut fides abrahe ¶ Septimuz q̄ sit humilitate subiecta sicut fides marie virginis que ait · ecce ancilla dominī · fiat mihi · ¶ Nota q̄ fides magis innititur auctoritati q̄m rationi · quia secundum gregorium fides non habet meritum cui humana ratio prebet experimentum intellige sufficiens ·

Quãuis enī fides rationib? firmetur · tamen nec talibus · nec etiã experimento sensibili debet quis credere contra fidem · sicut patet i eucharistia vbi ⁊ visus ⁊ gust? ⁊ tactus ⁊ olefactus dicãt eẽ panẽ ⁊ vinũ · sed fides dicãt esse corpus ⁊ sanguinẽ dñi nrī iesu xp̄i Vñ Aug? · Quod intelligimus imq̃z debem? rõni · q̃d credim? debemus auctoritati · quod opinamur debemus errori ¶ Nota q̄ duplex est cognitio de deo scilz naturalis ⁊ acãdentalis · Naturalis cognitio est duplex · scz ante peccatũ qua homo cognoscebat deũ apte in creaturis · Itez post peccatũ · ⁊ hec est per speculum ⁊ in emigmate · ¶ Acãdentalis vero cognitio triplex ẽ · Prima est acquisitiua p rationes naturales quã habuerũt pbi · ⁊ dicãtur scientia ¶ Secunda est que habetur testimonijs scripturaruz et miraculorũ · ⁊ hec dicãt fides informis · ¶ Tercia est que habet p infusionẽ grẽ gratũ facientis · ⁊ hec dicãt fides formata · Et p talem cognitionẽ assentit anima p me veritati ꝓpter se ⁊ supra omia Vnde aduenĩẽte ea pereunt oẽs alie cognitiones acãdentales ad minus quo ad actum · Cum enī alie cognitiones veniũt in animã tũc fides tãq̃z velocior ꝓoccupat motus omniũ · ¶ Cum fides sit de non apparentib? ⁊ difficile sit occulta credere necessaria sũt duo ad hoc vt firmiẽ credat veritas

¶ Primum est illustratiõ veritatis animam eleuans · ¶ Secundum est rectificatiõ auctoritatis animam firmans · Quorum primum est per fidem · secundum p scripturã autenticaz ⁊ per spiritũ sanctum editam · Auctoritas ergo prebet fulimẽtũ fidei · ⁊ fides assentit auctoritati · vtrumq; vero p xp̄m est · ꝓpter quod ⁊ splẽdor ⁊ verbũ dicãt · quia mentez p fidem illuminat ⁊ veritatẽ per doctrinã ostendit · Hoc quoq; sciendum est q̄ vna tãtũ est fides tam in presentibus q̃m in preteritis q̃m etiaz futuris · licet magis clara sit ⁊ expliãta i eis q̃ sequitur xp̄m q̃m in eis qui preceſſerũt eius aduentũ sicut nouum testamentũ clarius est q̃m vetus · Quod enī nos credim? esse factũ sancti prẽs ãtiqui credebãt futurũ · exceptis illis articulis qui ad hue restãt cõplendi sicut ẽ resurrectio mortuorũ ⁊ iudiciuz extremũ ⁊ remuneratio bonorũ · ⁊ punitio reproborũ ·

¶ De effectu fidei · Ca · xix ·

Fides multa bona facit · in homine · Saluat · vñ dictum est marie magdalene · Fides tua te saluaz fecit vade in pace · ¶ Mentẽ purgat · Act · Fide purificãs corda eorũ · ¶ Contra mundũ pugnat · Hebre · Sãcti p fidẽ vicerunt regna Postulata ipe trat Vñ O mulier mgna ẽ fides tua · Perseuerãtiã dat · Ap? · Tu ãt in fide sta?

¶ Temporalia contemnit · Pe
brorum · Fide moyses grandꝭ
effectus negauit se filium ac ·
¶ Justificat · Ap? · Credidit a
braham deo ⁊ reputatum ē ei ad
iustitiā ¶ Beatificat Vñ · Quia
vidisti me thoma credidisti · be
ati qui non viderūt ⁊ crediderūt
¶ Sup fundamentū fidei edifi
cant quidā aurū cōtemplationiꝭ
quia qui cōtemplant sine fide q̄
si qui nitiꝫ videre solem sine ocu
lis · Quidā argentū predicatio
nis · quia qui p̄dicat sine fide nō
loquitur eum qui secundū deum
est fidelē sermonē · Quidaz lapi
des preciosos bono⁊ operū · quia
qui bene operāt sine fide est sicut
qui facit structurā super arenā ·
Item alij edificant ligna scilicet
amorē ardentiorē tpalium · Alij
fenum sciz simum delectationuz
carnaliū · Alij stipulā sez ociosō
rum verborū ⁊ operū infirmorū ·
Isti quidem saluant merito fun
damenti · sic tamē quasi p ignē
quo exuret edificiū nō idoneū tā
to fundamento ¶ Fides habet
quosdā effectꝰ essentiales ⁊ prī
apales · vt ē facere filios dei ⁊ fa
cere dignos vita eterna · ⁊ facere
similes deo · ⁊ purgare animaz a
tenebris peccati siue infidelitatis
⁊ isti effectus sūt a deo · Alios
habet effectus voluntarios ⁊ se
cūdariosꝫ vt est credere ⁊ dirige
re opera aliaz virtutū ⁊ imperāt
omnibꝰ suo mō · ⁊ isti effectus
sunt a libero arbitrio ·

De articulis fidei · Cap · xx

Si respectus habeatur ad e
os qui symbolū ediderunt ·
tunc articuli sunt duodecim ad
numerum duodecim apostolorū
Si autem consideremus que ma
xime sunt credenda · tūc articu
li sunt quatuordecim · quorū sep
tem spectant ad diuinitatem · ⁊
septem ad christi humanitatē ·
⁊ hec signata sunt in septez stel
lis ⁊ in septem cādelabris aureis
in quorum medio filius hois am
bulabat ¶ Sunt ergo septē ar
ticuli fidei qui pertinent ad diui
nitatem ¶ Primus est vnū ee
deum qui notatur ibi · Credo in
deum · ¶ Secundus est patrem
esse deum · ibi · patrem omnipotē
tem creatorem celi · ¶ Tercius ē
filium esse deum · ibi · ⁊ iesum cri
stum filium eius vnicuz dominū
nostrum · ¶ Quartus est spiri
tum sanctum esse deum · ibi Cre
do in spiritum sanctum · sic patz
q̄ predicti quatuor articuli sūt
de vnitate diuine essentie ⁊ trini
tate personarum ¶ Quintus ē
credere remissionem peccatorum
his qui sunt in ecclesia · ibi · Sā
ctam ecclesiam catholicam sanc
torum communionem remissioēz
peccatorum ¶ Sextus est mor
tuorum resuscitatio · ibi carnis re
surrectionem · ¶ Septimus est
bonorum remuneratio · sub quo
comprehenditur etiam maloruz
punitio · ibi · vitam eternam ·
Et isti tres vltimi articuli ad di

uinitate pertinent· quia virtute diuinitatis fit peccatorū remissio que est anime viuificatio ⁊ corporum resurrectio· atq; corpis sit ⁊ anime glorificatio· ¶ Alij septem sunt articuli qui pertinēt ad xp̄i humanitatē· Primus ē credere filiū dei esse cōceptum de spiritu sancto· ibi· Qui conceptus est de spū scō· ¶ Secundus est filiū dei natū ex maria virgine· ibi· Natus ex maria vigine·

¶ Teráꝰ est filiū dei pro nobis mortuum i cruce· ibi· passus sub pontio pylato crucifixus mortuus ⁊ sepultus ¶ Quartus filiū dei descendisse ad inferos secundū animā· ibi· descendit ad infera ¶ Quintus filium dei resurrexisse· ibi· teráa die resurrexit a mortuis ¶ Sextus eūdez ascendisse ad patris equalitatez· ibi· ascendit ad celos sedet ad dexteram di patris oīpotentis ¶ Septimꝰ filiū dei iudicaturum bonos ⁊ malos· ibi· Inde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos· Isti quatuordecim articuli colligūt ex simbolo qđ apostoli ediderūt ¶ Articulum primū ⁊ secundum de diuinitate posuit petrus· terá um andreas· quartum bartholomeus· quintū symon· sextū thadeus· septimū mathias ¶ Item primū articulum de humanitate xp̄i posuit iacobus maior ⁊ etiaz secundū· teráū iohannes· quartū thomas· quintum matheus· sextū iacobꝰ mior· septimū philippus· ¶ Tria sunt simbola· primū apostolorū· secundū niceni cōsilij· teráū athanasii· primum factū est ad fidei instructionē· secundū ad fidei explanationē· teráū ad fidei defensionē·

De spe· Ca· xxi·

Spes est certa expectatio future beatitudinis ex dei grā ⁊ meritis xp̄ijs p ueniens· ¶ In hac diffinitione sumit certitudo demonstrationis in qua plene vm parti cōsentit· ꝫ certitudo opinionis q̄ vm pti ꝺsentit· quia ratiōe p̄bari videtur nec tamen omnino sed cum formidine· Huius autem expectationis causa principalis est dei grā ⁊ non nostra merita· quia ⁊ opera nostra non sunt meritoria nisi ex dei gratia· Sine meritis tamē sperare aliquid non est spes· sicut ait Grego· sed presumptio· ¶ In predicta autem diffinitione spei diffinitur motus spei· et non virtus· Sed virtus spei diffinitur sic· Spes est audacia mentis de largitate dei concepta habē di vitam eternā per bona merita ¶ Inter fidem ⁊ spem differētia talis est· ꝫ Fides eñ est de preteritis ⁊ futuris· Spes autē de futuris tantū est· ꝫ Fides est de bonis tam sibi q̄m alijs· Spes autē de bonis q̄ sibi tm· Cōuenit tñ i hoc q̄ tā fides q̄z spes de inuisibilibꝰ ē Certitudo spei ex tribꝰ orit· scz ex diuina largitate· ex abūdātia meritorū. ex gustacōe eternorū·

Nota q̄ spes p̄ut est viatorum sic est cuz certitudine opinionis vt dictū est. Spes āt eoruz qui sūt in purgatorio ⁊ qui fuerūt in limbo ẽ cum certitudie scientie. Vñ declinat aliquo modo a spe p̄prie dicta. Spes vero in stephano q̄ vidit cēlos aptos Et q̄ fuit in paulo q̄ dixit. scio cui credidi ⁊c. Et que fuit in adā ante peccū fuit in certitudie visionis. tñ satis debilioris q̄m in cēlo. Vñ spes sic sumpta adhuc est min⁹ p̄prie dicta. ¶ Ex his patet q̄ in patria nō est spes. q̄z beatitudo est ommū bonorū simul tota possessio. Vnde ibi nihil est futuruz quod speret Et licet sanctis adhuc sit futura resurrectio corporum secundū rem. tñ presens est secundū cognitionē. Spes autē sic futurū respicit q̄ priuat tam presentiā rei q̄m cognitionis pro ut spes p̄prie sumit. ¶ Duplex est spes scz suffragij ⁊ prime auctoritatis. Prima ē ponenda in sanctis. Secūda ē in solo deo. Et hec triplex ē. scz venie. Ps. In te dñe spe. ⁊c. Gratie. Ps. Sperātē autē i dño misericordia circūdabit. Glorie. Prouerb. Qui sperat in deo saluabit.

¶ Effectus spei multiplex est. A tribulacōne liberat. Ps. In te dñe sperauerauerūt pres nri. ⁊c. Exemplū de zusanna ⁊ daniele ¶ Confortat Mach. Mater pe untes septē filios sub vno dici tē pore ⁊spiciens bono aio ferebat p̄ter spem quam in deum habebat. ¶ Mentē eleuat. Isa. Qui sperāt in dño mutabūt fortitudinē. assumūt pēnas vt aquile ⁊c. ¶ Saluat. Psal. Qui saluos fa cit sperātes in se. Tēporalia ministrat. Psal. Oculi ommū in te sperāt ⁊ tu das illis escā Spes autē ꝯpatur multis rebus. Dicitur eñ galea. Thes. Et galeam spem salutis. Anchora. Heb. dicit de spe. quā sicut anchoraz habemus a me tutā ac firmā. Medicina. Psal. Sperās in dño nō infirmabit. Hēma Prouer. Gē ma gratissima expectacō prestolantis. Solacīū. Hebre. Vt fortissimū solacīū habeamus qui cōfugimus ad tenendā p̄positā nobis spem. ¶ Clauis. Glo. sup illud psalm. Spera in dño Per spem intrat ad vidēdū id quod creditur. Lignū vite. Bap. Bi corā boibus tormenta passi sunt. spes illorū imortalitate plena ē.

De caritate. Capitulū. xxiij.

CAritas secunduz apl̄m diffinit sic. Caritas est finis p̄cepti de corde puro ⁊ conscientia bona ⁊ fide non ficta Et fuit hic finis ⁊sūmationis q̄z caritas ē ⁊sūmatio siue p̄fectio ois p̄cepti. p̄t etiā dici finis termiacōis p̄ceptorū. q̄z oia opa q̄ fūt i p̄cepto tēdūt ad caritatē vt magis ac magis habeat De corde puro. id ē itellectu puro dicit

Glo. ⁊ sumitur intellectus pro actu intelligendi secundum quē causatur motus caritatis. quāto enī quis magis deū intelligit. tāto magis diligit nisi alias impediatur. ⁊ ita hec prepositiō de notat causam efficientē Item. Vis scire quare ardenter deū nō diligis quia eū non cognoscis. ⁊ quia ineffabilem pietatem quam tibi nocte ⁊ die ostendit non cognoscis. Quantum ergo in cognitione eius ascendis. tanto in amore eius inardescis. Et conscientia bona id est spe. quia qui puram habet conscientiā secure spectat Et fide nō ficta id est simulata vel non fragili sed inter aduersa fortī. Vnde prosper i libro de vita cōtemplatiua describit caritatem sic. Caritas est vt mihi videtur recta voluntas ab omnibus terrenis ac presentibus prorsus auersa. iuncta deo insepabiliter ⁊ vnita igne quodā sancti spūs a quo est ⁊ in quem refertur incōsa. inquinamēti omis extranea. corrumpi nescia. nullo vicio mutabilitatis obnoxia. super omia que carnaliter diligimus excelsa. affectionū omnium omnipotentissima. diuine contemplationis auida. in ommbus semper inuicta. summa actionum bonarum. salus morum. finis celestium preceptorum. mors criminum. vita virtutum. virtus pugnantium. palma victorū. sanctarū mentiū arma. causa meritorum bonorū. premiū perfectorū. sine qua nullus deo placuit. cū qua nō potuit aliquis peccare. fructuosa in penitentibus. leta in proficientibus. gloriosa i perseuerātibus. victoriosa i martiribus. operosa i ommbus ommino fidelibus. ex qua quicquid est bni operis viget.

¶ Caritas quantum ad actum diffinitur quatuor modis. Primo sic in tercio libro sententiarū Caritas est dilectio qua diligitur deus ꝓpter se. ⁊ ꝓximus ꝓpter deū ⁊ in deo ¶ Secundo sic Quid ē caritas nisi vita copulans amatum cuz amato? ¶ Tercio sic secundū Aug⁹. Caritas est virtus qua videre deum ⁊ perfrui desideramus. ¶ Quarto sic secundum aug⁹. Caritas est virtus que animi nostri rectissima affectio ē Harum diffinitionum prima datur in comparatione ad deum. secunda in comparatione ad eius possessorem. tercia in comparatione ad terminum. quarta in cōparatione dilecti ad dilectum.

¶ Differentia inter caritatem et alios amores Capl'm. xxiij

Amor triplex est. scz gratuitus. naturalis. ⁊ vitiosus. Amor gratuit⁹ est laudabilis quia virtus. ⁊ hz finē principalem bonū incōmutabile. Dic diuiditur in amicabilem ⁊ concupiscētiam. Secundum amicabilē diligit quis deum purissi

me · non respiciens vtilitatem sui amor · sed honitatez amati sui · hoc modo plus diligit homo deuz q̄z seipsum · Secundū concupiscenti amor vero diligit quis deum · quia remunerationem in eo expectat

¶ Amor naturalis nec laudabil nec vituperabilis est · a habet si nē indigentiam vel vtilitatē ꝓpri am · Iste similiter diuiditur in a miciciā a concupiscentiā · Secū dū amiciciā diligimus hoc amoē nos a nrām pfectionez · a nrām conseruationez · a magis ea que magis sunt necessaria · vt caput pro quo totū corpus exponim?. hec cōmunis nobis a brutis est · Secundū concupiscentiā vero diligimus deum · quia necessitati nostre subuenit vel subueniet · quia hoc amore non diligit res ꝓpter se · sed ꝓpter vsū eius · Vn de hoc modo plus diligit homo se dilectione naturali q̄m deum.

¶ Amor viciosus vituperabilis est quia peccatum · a habet finē voluptatē siue delectationē i creatura · Dic amor diuidit etiā in amiciciā a concupiscentiā · Secundū amiciciā diligimus hoc amore delectationē creature ꝓpter se q̄muis in nobis non habeatur Secundū cōcupiscētiā vero diligimus voluptatez creature ꝓpt nos ¶ Amor iterū multiplex est scz naturalis erga se · pius erga parentes · iocūdus erga socios · iustus erga omnes · violentus ergo inimicos · sanctus erga deū

Item differentia est inter amorem a dilectionem a caritatem · quia amor ꝓprie est nature · a dicitur amor quasi animerū vnio · hic quietat appetitū in re amata Dilectio est amor ꝓximi · et dicitur dilectō quasi duo ligans · sociat eū amantem a amatuz in amore vt scz mutuo se diligant Caritas est amor i deū · hic amicum determinat a iudicat omibo carierem · Vnde dicitur caritas q̄ si cara vnitas · vel quasi carū deo faciens · ¶ Alia est drā inter predicta · quia amamus deū ꝓpt se · diligimus eum super omia · Caritas vtrūq; cōplectitur scz ꝓpt se a super omnia · Aug? · Quantum amabo te o bone ihesu · amor tuus est sicut fons · amor tuus sicut sitis · ex toto te me amas · sci o ergo quid faciā · ponā totū meum contra totum tuum · a ex toto me te amabo · quia ampli? nō possum · sed plus potero cum dare voluero · Vnde scio q̄ nunq̄z quiescam donec tot? amor fiam

¶ Diligere deū in hoc differt a dilectōne proximi · quia diligere deuz est velle ei bonū quod hz scz q̄ sit omnipotens a sūme bonus a huiusmodi · Item diligere deum est velle eius precepta seruare cum intentione fruendi eo · Item diligere deū est velle ipsū possidere a possideri ab ipso Item diligere deum est voluntatez dei voluntati sue in ombus preferre · Diligere vero proximum est

velle sibi sūmū bonū · nō p essen tiā sed p gratiā Itē diligere pxi mū est itē velle ⁊ idem nolle i bo no · Itē diligere proximuz ē suc cessum bonū ei optare ⁊ querere · Itē diligere proximuz ē velle ei hoc quod sibi · ¶ Est itē drā iné dilectionē dei ⁊ pxim · quia deū diligimus in se ⁊ ꝓpter se · proxi mū vero diliginus in deo ⁊ ꝓpter deū · qñ dicimus esse duplicem ca ritatē scz dei ⁊ pxim · hec dupli citas non intelligit quātū ad ha bitus · sed quantū ad actus · qz vno habitu caritat⁹ ⁊ diligitur deus ⁊ proximus Caritas qñq; dicit habitū · Ap⁹ · Caritas dei diffusa est · Qñq; motū Cant · Ordinauit in me caritatē · Quā doq; signum · Vnde · Maiorez ca ritatem nemo habet · id est mai⁹ signū caritatis · Quādoq; tercia personam in trinitate Joh · De us caritas est ac̄ · ⁊ sic sumitur p sonaliter · Quandoq; sumit essen tialiter · ⁊ sic tota trinitas dicit caritas · Quandoq; sumit p fer uore caritatis · Vñ · Dimissa sūt ei peccata multa ·

¶ De effectu caritatis · Capi tulū · xxiiij ·

Caritas peccatum expel lit · Vnd · Dimissa sunt ei peccata multa · Legē custodit Ap⁹ · Qui diligit legē impleuit · Deum homini iungit · Joh · Qui manz in caritate i deo manet ac̄ · Mentem virtutib⁹ or nat · Ap⁹ · Caritas patiēs est · benigna est ac̄ · Perfectōnē ad duāt · Ap⁹ · Adhuc excellentio rē viam vobis dabo ac̄ · Gloriaz tribuit Joh · Si quis diligit me ac̄ · ⁊ sequitur · Ad eū veniem⁹ ⁊ mansionē apud eū faciemus · Dilectione dei dignum effiat · Joh · Si quis diligit me dilige tur a patre meo · ¶ Caritas in cordibus nostri⁹ diffunditur cū ad pximū dilatatur Effundit per predicacōnem ⁊ per opera mi sericordie Infunditur per illumi nationem gratie · Superfundit p opera perfectionis ⁊ superero gationis · Per caritatez venit de us ad homines in incarnatione · ⁊ in homines in gratie collatione Per ipsam caritatem homies cur runt ad deum bona operatione · ⁊ peruenjunt ad deum in glorifi catione ¶ Amoris est vulnerare quia intima cordis penetrat · Cā tic̄ · Vulnerata caritate ego sū · Languidum facere · ⁊ hoc per de siderū essendi cū amato · Cāt · Nunciate dilecto quia amore lā gueo · Inebriaē · quia sic tendit in amatum q; suiipsius ⁊ omniū rerum preter illū obliuiscit Cāt · Comedite ⁊ bibite ⁊ inebriami · Liquefacere qz cor in diuina dul cedine sic resoluitur q; appetitu⁹ appetibili mirabili amicicia vnit⁹ Cant · Anima mea liquefacta est vt dilectus ac̄ · ¶ Amor ba bet vim diffusiuam in bona ope racōne · ¶ Vnitiuam in proxim dilectione · ¶ Transformatiua

vt in iustificatione ꝺ̃ aliter hoc ostendit · quia vim habet diffusiuā vt patet in rerū creatione · Vnitiuam vt patz in xp̄i incarnatione · Transformatiuā vt patet in glorificacōne ·

¶ Quibus rebus caritas cōparetur · Cap̄ · xxv ·

Caritas est bonorū principiū · quia a deo · Ipsa est bonorū mediū · quia secundū deū · Ipsa etiā est bonorū finis · quia ꝓpter deū · Vel aliter Caritas dicit bone opatiois principiū · quia mouet ad illud · Vnde Gregorius · Caritas opatur magna si ē · Dicit & mediū · quia opera informat · Dicitur quoq; finis · quia opera dirigit & ad finem debitū ꝓducit · ¶ Quō caritas dicat finis · Sciendū q; triplex est finis · scilicet cōsūptiois · cōsummatiois · terminationis · ¶ Primo modo caritas est finis peccatorū · quia illa consumit · ¶ Secundo modo caritas est finis preceptorū · quia illa perficit · ¶ Tertio modo tam vita eterna q̄m etiā ipse deus est finis nostri laboris · Sed vita eterna debet esse terminus quo quiescitur · Deus vero terminus in quo quiescit · ¶ Caritas dicitur forma virtutum multipliciter · Primo quia mouz omnes virtutes ad opera exteriora · per que ꝓficiūtur virtutes & merent augeri · ¶ Secundo quia omnes vtutes mouent ad finē caritatis · scilicet ad bonū · Caritas em̄ habet bonū pro fine & obiecto · Alie ãt virtutes habent bonū nō pro obiecto sed ꝓ fine tātū · & ille finis virtutū ꝓfectionem denotat.

¶ Tertio quia caritas augmentat virtutū delectacōez · & tollit fastidiū · & alleuiat onera ꝓpter ipsius desideriū · ¶ Quarto quia complet animā & perficit · nō quidem in esse nature · sed in esse gratuito & meritorio · ¶ Caritas mltis rebus similis dicitur · quia cō parat auro quod fornax tribulationis probat · Aurore quam sequitur dies eternitatis · Arce noe in qua qui non fuit inuent? ꝓnt · Arbori fructus proferenti · Ale ad celestia subleuanti · Vnitumi animam deo coniungēti · Clui celum aperienti · Corone mentem decoranti · Capiti sensū & motum influenti · Caritas em̄ influit sensum & rationem merendi aliis virtutibus · influit etiaz motū id est affectum mouēdi meritorie · Oculi mentem illuminanti · Labori thorum deo exhibenti · Fumi deo attrahenti · Firmamēto aq̄s voluptatis ab aquis eternitatis diuidenti · Fonti mentem irrigāti · Gemme animā ornanti · Gladio flammeo paradisum custodienti · Igni affectum accendēti · Jugo suauiter prementi · Mane de celo descendenti · Rose rubēti · Radici humorem gratie quē a summo trahit ad virtutes transmittenti · vt sic nutriantur & conseruentur in bono · Soli fulgēti ·

Thesauro in agro latēti. Vincēti lo rationes omēs diligendi in dilecto colligenti. Vino inebriāti Vesti peccatorū turpitudinē cooperienti. Vnguento vulnera letalia curanti.

¶ De excellentia caritatis. Capitulum. xxvi.

CAritas excellit vtutes alias in multis. ¶ Prio in dei cōformitate. Joh. Diligam? deū qm ipse prior dilexit nos. ¶ Secundo in speciali dignitate. Rich. Caritas ē regina virtutū. ¶ Tercio in preciositate. qz est aurum de opbyr ¶ Quarto in speciositate. quia planeta veneris est. ⁊ aime pulcritudo. quia sicut pulcritudo exterioris hois ē ex debīti membrorū ordinatione ⁊ venustate colloris. sic ⁊ pulcritudo aie ē ex debīti ordinacōne actuū ⁊ habitu venusto. hec āt facit caritas in ania cui? actus ordinatus ē. ⁊ venustus habitus ¶ Quinto supportatione laboris Aug?. Omia grauia ⁊ immania leuia facit amor. ¶ Sexto in vigorositate. Cantic. Fortis ē vt mors dilectio. ¶ Septimo in vtilitate. Aug? Habe caritatē ⁊ fac quicqd vis. ¶ Octauo i dulcedie. qz caritas secundū actū suū facit delectari nos in deo. non solū ni patria. ꝫ etiā in via.

¶ De signis dilectōis. xxvij

SIgna dilectionis sunt hec. quia amicus amicū libenter audit. libēter de ipo loquit. sepe de illo cogitat. sine tedio sibi obsequit. corpus ares pro illo exponit. offensam cauet. offensū placat. cōgaudet prosperitati. condolz aduersitati. gaudet de sua presentia. dolet de sua absentia. Vnde tullius. Domo intuens verum amicum quoddam exemplum intuetur sui. Diligit ⁊ odit quod ille. conat ei placere. timet displicere. trahit alios ad eius amicitiam. munera ab eo data nō alienat. consilijs suis acquiescit. petit ab ipso fiducialiter ¶ Qualiter q? scié possit vtrum habeat caritatē Nota quidam sciunt se non habere caritatem. vt qui sūt in actu peccandi vel in ꝓposito. Quidā dubitant se habere. quia rationes habent pro vtraq parte. vt sūt illi qui incipiunt facere quod i se est. Quidam putant se habere. sicut qui mlta bona opera fecerūt vel fecerunt. ⁊ diu abstinuerūt a peccato. adhuc tamē sustinēt motus temptationuz ⁊ imaginātur turpia. Quidam experiunt se habere caritatem vt illi qui gustant diuinam dulcedinem. quibus fomes fere extinctus est. ⁊ quasi semper vel bona facūt vel affectant. Quidam certi sunt se habere. vt quibus deus reuelauit qualis sint paulus.

¶ De gradibo amoris. xxviij.

Gradus amoris sunt isti Prim? est cū diligo me ꝓpter me · iste amor non est bonus · Secundus cū diligo deū ꝓpter me · hic mercēnarius · ⁊ tunc erit bonus si principalis finis est deus · Terćus est cū diligo deū ꝓpter se · id est quia bonus · hic est valde bon? · quia talis amor vno tantū oculo id est dextro deū respicit · Quartus cū diligo me ꝓpter deū · hic est optimus · quia in tali amore nihil q̄rit homo de suo · etiā in seipso · ꝫ solummodo que dei sunt · ¶ Super omia diligendus est deus · quia cum sit primum ex ipso est sūmum · ⁊ ipso q̄ sūmum est sūme bonū · ⁊ ipso q̄ sum me bonū est sūme beatum · ⁊ ipso q̄ summe beatū est sūme beatificatū · ⁊ ipso summe fruē dū · ⁊ ipso est ei sūme p amorem inherendū · ⁊ in eo tanq̄ in fine quiescendū · ¶ Tria genera liter diligunt · scz vtile · honestū ⁊ delectabile · ꝓ primū diligēda est tribulatio · quia vtilis · ꝓpter secundū diligenda est virtus amplius quia honesta · ꝓpter terćū diligendus est maxime deus quia delectabilis · imo ꝓpter hec omnia diligendus est deus · quia ipsū diligere est vtile · honestum ⁊ delectabile · ¶ Grad? caritatis in quantuz ipsa tollit peccatum sunt isti · Primo tollit caritas peccatū mortale · nō quātū ad habitū · sed quantū ad actū Liberat enim a peccato mortali · sed non a potestate cadendi in illud · Secūdo modo caritas tollit peccatum mortale quantum ad actum ⁊ habitum · sed veniale neutro modo sicut patet i aliquibus sanctificatis Terćo modo caritas tollit peccatum mortale vtroq; modo · ⁊ veniale quo ad actum · sed non quo ad habitum talis fuit caritas in beata virgine ante conceptōnem xp̄i · Quarto caritas tollit vtrūq; vtroq; mō · sic fuit in beata virgine in concꝑtione ⁊ post · Tunc em̄ fuit in ipsa sublatus fomes peccandi totaliter · Quinto tollit caritas vtrū q; vtroq; modo · ⁊ insuper oēm miseriā · Sed hec fiet in patria · ¶ Perfecta est caritas quando est habitu magna · motu interiori directa · opere exteriori sollicita · radice stabilita · feruore discreta · dulcedine consolatoria · ¶ Diligitur deus toto corde · id est intellectu sine errore · tota anima · id est voluntate sine cōtrarietate · tota mente · id est memoria sine obliuione ·

De ordine caritatis · Ca · xxix ·

Ordo caritatis secundū augustinū est diligere primo quod supra nos ē id est deum · Deinde quod nos sum? Post hoc quod iuxta nos est · id est proximum · Vltimo quod infra nos est id est corpus

ꝑriuz · Jn eodem gradu cõtineri debet corpus ꝓximi · quia vtrunq; tenet rationẽ inferioris hoīs respectu ſpūs nr̄i · Secūdum ambroſiū diligendus eſt primo deus · ſecūdo ꝑntes · inde filij · poſt domeſticí · vltimo inimicí Dz hoc de exhibitione quidã intelligūt.

¶ Aliquis diligit magis altero multipliciter · ſcz maiori affectu Sic ſup omnia diligendus ẽ deus · Dz inter hoies magis diligẽdi ſunt ꝑntes q̃m filij · deinde conſanguinei ſecūdū gradus cognationis · Maiori effectu · ſic plus diligendi ſunt filij q̃m ꝑntes · ꝯ eq; ꝑtinentibo prius ſuccurrẽdū eſt magis indigenti Ad maiorẽ gratiaz ſic magis ſunt diligendi q̃ magis ad gratiã ſe habilitant Ad maiorez gloriã ſic diligendi ſunt ſcdm gradus ꝓtiápandi bonū grẽ Nota q; idem eſt ordo dilectionis nature ⁊ grẽ · hoc excepto q; homo dilectõne naturali magis diligit ſe q̃m deū · Sed ecõuerſo ẽ in dilectõne gratuita Preterea ſciẽdū q; idem ordo caritatis ſecūdū aug⁹ · qui eſt i via erit ⁊ patria · quia cū gloria ꝑficiat naturã quicquid nõ eſt in ꝑfectionis in natura manebit in gloria ·

¶ De dilectione proximi · Cap̃ · xxx ·

QVtuo ſe debent homies diligere · quia oīes ſunt membra vni⁹ corpis chriſti miſtici · quia vno ſpū ſancto viuificant ſpūaliter ⁊ vniuntur · quia vnã fidẽ habent · quia vnū baptiſmū receperūt · quia vnū patrẽ habent ⁊ dñm · quia tendunt ad vnū regnū ¶ Dilectionem ꝓximi ſuadet ius nature · Mat · Quecūq; vultis vt faciãt vobis ho · ⁊c · Jus ſcriptuę · Vñ · Diliges dñm deū tuū ⁊c · Exemplũ creatuę · quia ſimile ſimili cõgaudet · ⁊ oīe aīal diligit ſibi ſimile

Melius ẽ diligere q̃m diligi q̃ drupliciter racõne · Primo quia q; diligimus ſcimus · ſed q; diligimur nõ ſcimus · ꝯ credimus · Secūdo quia q; diligimus ꝓprie virtutis eſt · ꝯ q; diligimur alienę · Tercio quia cū diligim⁹ obligam⁹ alios · cū vero diligimur alijs obligamur ¶ Quarto quia cū diligimus meremur nobis · cū autẽ diligimur alij merent ſibi ·

Per dilectionem proximi efficimur imitatores xpi Jo · Hoc eſt p̃ceptū meū vt diligatis ⁊c · Saluatoris diſcipuli · Vnd⁹ Jn hoc cognoſcũt oēs q; mei eſtis diſcipuli Cõtẽplatoꝝ dei · Jo · Qui diligit frẽm ſuū i deo manz ⁊ videt deū ¶ Societas fraterna vtilis eſt ratione ſubleuationis · Prouer · Ve ſoli · q̃ ſi ceciderit nõ habet ſubleuantẽ · Racõne cõſolationis · Ps̃ · Ecce q̃m bonuz Ratione exãtationis · Seneca · Semp ante oculos tuos ponendus ẽ aliquis cuius exemplo ſtudias · quia niſi ad regulaz praua nõ corriges · puer · Ex modia

scintilla augetur ignis.

¶ De dilectione inimicorum. Cap. xxxi.

Circa dilectionē inimicorū nota q alia est dilectio affectus ⁊ alia effectus Dilectio affectus duplex est. quia alia est innocētie. alia beneficētie. Dilectione innocētie tenemur diligere inimicos. quia nō debemus eis optare malū i qntū malū. sed in quātū eis expedit vel est vel rei publice. Affectus dilectōnis beneficētie duplex ē. scz principalis ⁊ secundarius. Affectus principalis est velle inimicis ⁊ optare bona spiritualia, sicut est grā ⁊ gloria. ⁊ hoc mō tenemur affectu diligere inimicos Affectus āt dilectōis beneficentie secūdarius ē optare inimicis tpalia bona. hoc mō non tenemur semp diligere inimicos. qz non semp expedit eis habere bona tpalia. Eodem modo distinguēdū est de dilectione effectus qui similiter ē innocētie ⁊ beneficētie. ¶ Primo mō tenemur omēs diligere inimicos. quia tenemur eis mala nō inferre. nisi forte ppt bonū psone vel rei publice ¶ Secūdo modo distinguēda est dilectio beneficētie. quia si ē beneficium spūale necessariū ad salutem tunc tenemur inimicis illud impēdere sicut orare pro eis. nō quidē in speciali ꝫ in cōmuni. ita scilz vt nō excludamus eos ab oracōibus cōmunibus. Si vero ē beneficium tpale ad hoc nō tenemur nisi i casu necessitatis. ¶ Nota tamē q dupliciter possumus habere inimicū. scz psone nre vel ecāe. Igit inimico psone bñfacere pfectōis est. nisi in quantū beneficium ipsi vel alteri occasionaliter nocīuum est. quia i tali casu subtrahere beneficium vtile est. Inimico autē ecclesie beneficium subtrahere perfectius est ⁊ melius. nisi quādo per beneficium speratur reconciliandus ecclesie. ¶ Ex predictis patz q optare bona tpalia inimicis ecāe impfectōis est nisi per accidens. scz quando creduntur p hoc cōuerti. Inimicis vero psone optare bona tpalia pfectōis est. nisi p accidens scz qñ putantur eis vel alijs inde nocīua. Nota q licet amicus diligere sit magis debitū. tamē inimicū diligere magis est remissionis pene meritorium. ⁊ ad alia multa valet. Primo qz magis accedit ad pfectionē. maioris ei virtutis est. qz magis gratuitū. Secūdo qz motus caritatis qui ē diligere inimicū magis meritorius est remissiois pene. ꝫ hoc ratione difficultatis Licet i amicū sit magis meritorius vite eterne rōne intētionis. Amor enī naturalis feruētiorē facit motū caritatis sicut ⁊ dispositio materialis ofert forme. Terciuz quia inimicū diligere expressius signū caritatis est. quia ptra motū nature ē. Vñ ⁊ valde difficile ē nisi assit grā p quā vincat natura

¶ Nota q̄ ille cui iniuria facta est nō debet reōciliationem quere re ex debito necessitatis · ȝ si fa cit cōplet debitū p̄fectionis · Vñ dicit crisᵒ · q̄ talis debet reōciliationē querere vt dupliceᵐ grām cō sequatᵉ. vnā quia iniuriā passus est · alteraz quia prior rogauit ·

¶ Sequitur Capitulum tricesimumsecundū · De virtutibus cardinalibus in genere ·

PEr virtutes cardinalesᵛ rectificatur anima in sūis viribus · Nā prudētia rectificat rationalem · fortitudo irascibilē · temperātia concupiscibilē · Justicia vero rectificat omēsᵛ vires generaliter put nomē iusticie cōprehendit nō solū iusticiaz specialem que est in cōmutationibus vel in distribucōnibo · ȝ etiā legalē iusticiā que est omnis virtus put actus eiᵍ ad proximuz ordinatᵉ · q̄ iusticiā generalē que est omis virtus prout eius actᵍ ptinet ad debitū obedientie preceptorū · Ipsa enī iusticia cōprehendit virtutes ordinantes ad pximū · vt ē equitas · liberalitas · q̄ ordināntes ad seipsū sicut ē pmitētia q̄ innocētia · q̄ ordināntes ad deum · sicut ē latria · pietas q̄ obedientia · Propt̄ hoc iusticia dicitᵉ circuire oēs vires · q̄ qz nō tātū est virtus specialis · ȝ etiaz generalis cōprehendens totius animē rectitudinē cū ipsa dicatur rectitudo volūtatis ¶ Jtē p vtutes cardiales hō in operibus istruitur q̄ cōtra vicia armatᵉ · Primū fit dupliciter · quia instruitᵉ quo ad se p prudentiā · q̄ quo ad proximū p iusticiā · Secūdū etiam fit dupliciter · qz homo armatur in prosperis p tēperātiā · q̄ in aduersis p fortitudinē · Jtē dicit augᵍ · q̄ prudētia ē in eligēdis fortitudo in tolerandis · temperatia in vtēdis · iusticia in distribuēdis Jtē dicit augᵍ · q̄ prudentia est in precauendis insidijs · iusticia in subueniēdo miseris · fortitudo in perferēdis molestijs · temperātia in cōercēdo a delectationibus prauis · Jtē dicit augᵍ in musica sua q̄ succedet prudentie cōtēplatio · fortitudini firmitasᵃ adherentie · temperātie mēsura delectationisᵛ · iusticie debita ordinatio ad deū q̄ proximū ¶ Jste quatuor virtutes appellantᵉ cardinales · quia sicut ostiū vertitur i cardine ita i his vertitᵉ q̄ regitᵉ vita hoīs Vocātᵉ q̄ politice · quia hominem poliūtᵉ q̄ ordinant in vita ciuili · Dicuntᵉ q̄ humane · quia humano studio acquiruntᵉ nisi diuinitus infundantᵉ · Appellātᵉ q̄ consuetudinalesᵛ · quia nō ex vno actu ȝ ex cōsuetudine innascuntur · Vel quia honestas būana se magis in istis exercitat sicut q̄ scōrum deuotio se magis exercitat i vtutibus theologicisᵛ ¶ Jste virtutes suos habent gradus perfectionis secunduz quos aliter eas

possitent inapientes aliter phiãtes ⁊ aliter perfecti · Dicuntur iste virtutes qñq; politice secundũ q; regunt vitaz hominis quo ad opera exteriora put pugnant contra viãa · ⁊ hoc modo sunt inapientium · Purgatorie dicunt secundũ q; iam sunt in victoria viãorũ · ⁊ consistunt partim intra ⁊ partim extra · ⁊ sic sunt prophãentium · Dicuntur purgati animi secundũ q; iam devictis vicijs quiescit homo · ita q; raro p̃ mi motus insurgũt · ⁊ hoc modo ptinent ad pfectos · Exemplares dicunt prout sunt in mẽte divina · Nam sicut omniũ rerũ dr̃ exemplar est ita ⁊ idee virtutũ in ipso cõsistunt ·

¶ Sequitur De prudẽtia · Capitulum tricesimũ teráũ.

PRudentia secundũ q; ẽ virtus politica est vt ait macrobius ad rationis normaz que cogitat queq; agit vniversã dirigẽ · ac nihil p̃ter rectum velle vel facere · ¶ Prudentia vero secundũ q; virt? est purgatoria est vt idem ait mundaz ⁊ omnia que in mundo sunt divinoruz contemplatione despicere · omnem anime cognitionem i sola divina erigere · Prudentia ãt prout est virtus purgati animi est sola divina noscere · ⁊ ea tã q̃m nihil sit aliud intueri Prudẽtia sane exemplaris est ipsa mẽs divina cui õnia nuda sunt et apta ¶ Partes prudentie secundum tullii sunt intelligẽtia · prouidẽtia · memoria · Intelligẽtia vero est per quã animus prospiat ea que sunt · Prouidentia aũt ẽ virtus vt idem tullius ait p quã videtur aliq̃d futurũ anteq̃m factũ sit · Memoria est secundũ eũdẽ p quã repetit quis ea que fuerant · ¶ Nota q; duplex est iudiãum rationis · scilicet discretiuum et diffinitiuum · Judiãum discretiuum est quo ratio iudicat aliq̃d esse faãendum vel non faãendũ · Circa tale iudiãum est scientia ⁊ nõ virtus · Judiãum vero diffinitiuum est quo ratio imperat aliquid fieri vel non fieri · ⁊ circa istud est virtus · Unde i primo iudiãto se habet scientia ad operationes bonas vt consiliarius · In secũdo vero iudiãto se habet virtus vt imperator · ¶ Prudentia habet regere ceteras virtutes in actiombus suis secunduz omnes partes philosophie moralis que sunt ethica siue monastica · ⁊ iconomica · ⁊ politica · Quaruz prima scilicet ethica mores quo ad seipsum instruit · Secunda scilicet iconomica · familiaz dispomit Tercia scilicet politica vrbes et regna regit · ¶ Triplex est prudentia ¶ Prima prudentia est cordis · ⁊ hec est in dispositione presentium · ⁊ in recogitatione preteritorum · ⁊ in preuisione futurorum · Unde deutero ·

v·

Vtinā saperēt presentia ⁊ intelligerēt scz preterita · ac nouissima puiderent scz futura · Secūda ē oris · ⁊ hec est in moderacōe sermonū · Prouer · Qui moderatur labia sua prudēs est · Pō · Pone dñe custo · oriⁿ ⁊c · Tercia est opis · ⁊ hec ꝯsistit vt ait tullius in fuga mali ⁊ electōe boni · Pō Declina a malo ⁊ fac bonū ⁊c ·

¶ Nota ꝙ alia est prudētia mūdana · alia būana · alia diuina · Prima est in tpalibo ꝙquirēdis Secūda in cōmodo carnis · Tercia in obsequijs diuinis · Officiū prudentie est actus aliarū virtutū dirigere sicut supra dictū est. Ber̄ · Discretio nō tā virtus ē qm auriga virtutū · Nolle fallē nec falli posse · vt dicit Seneca · Res scdm veritatē estiare · Seneca · Tūc p rationē recte viues si diuina prius existimes · si dignitatē rebus nō ex opinione multorū · sed ex earū natura cōstitueas · Nobis cōmissa ad dei gloriā ⁊ pximi edificationē dispensare Luc̄ · Quis putas ē fidelis seruus ⁊ prudēs ⁊c · Mutabilitatē fugere · Ber̄ · Scito te in quibusdā p seueraⁿ debē quia cepisti quedā nec imápere ·

De temperātia · Ca · xxxiiij

¶ Emperātia secūdū Macrobiū ꝓut est virt? politica ē nihil appetere penitendū · in nullo legē moderationis excedere · sub iugo raōnis cupiditatē domare · Temperātia ꝓut est virtus purgatoria est oia relinquere in q̄ntū natura patiē · que cōꝛpis vsus requirit · Temperātia ꝓout est virtus purgati animi est terrenas cupiditates nō solū reprimere · sed penitus obliuisci · Temperātia ꝓut est virt? exemplaris est quedā in se ꝓpetua intentione cōuersatio ¶ Partes temperantie secūdū tullīū sūt tres · scz ꝯtinentia · clemētia · modestia · ¶ Cōtinētia secūdū eundem tullīū est virtus ꝙ quā cupiditas ꝯsilij gubernatione regitur ¶ Clementia ē per quā motus animi in odiū alicui? temere cōtati cōgruitate vel hilaritate retinent ¶ Modestia est virtus per quā pudor honestus carā ⁊ stabilē comparat auctoritatē · Species temperātie sūt tres · scz sobrietas · cōtinentia modestia Prima cōsistit circa gustū · in qua ꝓmit modū sobrietatis ¶ Secunda circa tactū cōsistit quātū ad vim generatiue · q̄ ibi ꝓmit modū castitatis Dabz ei lō vehemētē appetitū ꝯseruādi se in esse idiuiduū ꝙ nutritiuā · ⁊ ꝯseruādi se in esse ſpēcei ꝙ generatiuā · Isti autē appetitus restringunt ꝙ sobrietatē ⁊ ꝯtinentiā · Tercia consistit in dictis ⁊ factis · Factū āt ꝓut hic acēpit ꝓtinet ad tres sēsus ⁊ circa ꝓprias eorū materias scz visū · auditum · ⁊ olefactū · Pertinz etiā hoc factū ad tactū nō quidem qui est i generatiua ·

sed ad alios tactus quorū orga
na sunt manus ad pcutiendum
vel capiendum ⁊ pedes ad ambu
landū. ¶ In omnibus istis modū
ponit modestia. ¶ Dignitas tem
perantie in hoc est q̄ animā decō
rat. quia sicut i naturis forma de
centior est q̄m materia. Sic et in
moribo plus cōmendat modus
q̄m ipsa actō. ꝓpter hec temperā
tia ꝯparatur soli qui medius pla
netarū est ⁊ decentior est int̄ om
nes. ¶ Meritū cumulat. quia me
diū tenuere beati. Vnde dicit q̄
verbis nō mēmur ꝫ aduerbijs.
id est nō in eo q̄ facim⁹ aliquid.
ꝫ in eo si bñ facimus. Istud patz
in illa vidua que obtulit duo mi
nuta. ⁊ magis cōmendata ē q̄z
qui mḡna dona miserūt in gazo
philaciū. ¶ Vicios⁹ appetitus
refrenat sicut supra dictū ē. Vñ
ꝯparatur freno ⁊ remo ⁊ lime q̄ fu
ꝑfluuz rubigis tollit de ferro
¶ Actiones temperat secūdū q̄
apl⁹ instruit dicens. Racōna
bile sit obsequiū vestrū. ¶ Medi
um seruat. Hieron. Tene tibi me
diū si non vis ꝑdere modū. De
hoc medio dicitur. Medio tutissi
mus ibis. Istud mediuz voluit
nos dñs tenere qñ fecit euā nō de
capite nec de pede. sed de costa.
⁊ qñ fecit hoiem ꝑfectum corpalem
ꝑfectum spiritualē. vt dignitate na
ture esset sub natura angelica. ⁊
super corporeā creaturam. Xp̄o
assimilat q̄ stetit in medio disci
pulorū. sedit in medio doctoruz
suspensus est in medio latronū.
locatus est in presepio in medio
duū animaliū. Visus est a iohā
ne in apocalipsi. ambulās in me
dio cādelabrorū aureorū. Natu
rā ꝺseruat. q̄z natura i medijs de
lectatur. ꝑ extrema corrūpit.
Vñ pbus. Excellentia sensato
rū corrumpit sensus. ¶ Herculis e
rermis ábat. Vñ temperātia ꝯpa
ratur ligno vite quod erat in me
dio paradisi.

¶ De fortitudie. Cap̄. xxxv

Fortitudinis secundum
Macrobiū ꝓout est vir
tus politica ē aimū supra
periculi metū agere. nihilq; nisi
turpia timē. tolerare fortiter ad
uersa vel prospera. ¶ Fortitudi
nis purgatorie ē animo nō terre
ri a corpore recedēte nec altitudi
nē abhorrere. ¶ Fortitudis purgati aimi ē passiones ignorare nō
vincē vt nesciat irasci ⁊ nihil cu
piat. ¶ Fortitudis exēplaris ē q̄
sēp idē ē nec aliq̄n mutat. Par
tes fortitudis scdm̄ tullīū sunt q̄
tuor. scz mḡnificētia. fidētia. pa
tiētia. ꝑseuerātia. Magnificētia
secūdū eūdē ē mḡnarū ⁊ excelsa
rū rerū cū āpla q̄dā aimi ꝓpositō
ne cogitatio atq; administratio.
¶ Fidētia ē vt? ꝑ quā magnis
⁊ honestis rebo multū i se aim?
ex spe certa fiduciē collocat. Pa
tientia est honestati? ⁊ vtilitatis
tam rerum arduaruz atq; difficī
liū voluntaria ⁊ diuturna ꝓpssio

Perseuerãtia est virtutis i ratiõe bene ordinata stabilis ⁊ perpetua permansio. ¶ Multi sunt effectus fortetudinis. Primus ẽ qz de hostibꝫ triũphat. Matꝫ. Iudas vir fortissimus ⁊c. Secũdꝫ hominẽ bona sua seruat Luc. Cũ fortis armatus ⁊c. Terꝫ quia ditat. Prouer. Manus fortium diuitias parat. Quartus celorũ regnũ expugnat. Math. Regnũ celorũ vim patit. Quintꝫ est qꝫ ornat. Prouer. Fortitudo et decor indu. eius Sextꝫ qz in extremis assecurat. Prouerbꝫ. Leo fortissimꝫ bestiarũ ad nullꝫ paoc. Septimus remunerationem expectat. Prouer. Mulierẽ fortẽ quis inueniet ⁊c. ¶ Fortitudo ordinatur in quinqz. scz in aggressione arduorũ. Dñs. Viriliter agite ⁊ cõfortamini. In cõtemptu terrenorũ. Heb. Moyses negauit se filium filie pharaonis magis eligẽs cũ populo dei ⁊c. In sustinẽtia tribulationũ. Can. Fortis ẽ vt mors dilectio. In resistentia tẽptationũ Apꝫ. Nemo coronabitur nisi qui legitime certauerit. In impugnatione viciorum Job. Militia ẽ vita hominis super terram. ¶ Multa iuuãt fortitudinẽ. Primũ est exhortatio. Vñ legitꝫ de Juda macha. qꝫ armauit socios nõ clipeo vel hasta munitione. ẽ sermonibꝫ optimis. Secundũ exempla robustorũ. Vnde legitꝫ de eleazaro qꝫ elegit fortiter mori qꝫ patermis legibus. exempluz virtutis ⁊ fortitudis posteris relinquens. Terciuz exercitatio in pugnis Vnde legitꝫ in iosue. qꝫ dñs nõ deleuit statim hostes filiorũ israꝫ. ẽ reliquit aliquos vt per eos haberẽt exercitium preliandi. Quartũ spes remunerationis. ij. par. Confortentur manus vre ⁊ non dissoluantur. erit enim merces operi vrõ. Quintũ hostiũ debilitas. Greg. Debilis est hostis qui non potest vincere nisi volentẽ. Sextũ orationis adiutoriũ. Exo. Cũ eleuabat manus moyses vincebãt filij israꝫ. Si autẽ dimittebant vincebat amalech. Septimũ armorũ spiritualiũ apparatus. Vñ sampson vicit philisteos in mãdibula asini. id tẽperãtia ⁊ simpliçitate. Octauũ memoria dñice passionis ẽ hoc figuratũ ẽ in dauid qui cõtra goliã venit i baculo ⁊ funda. Nonũ ãb? spũalis. Dñs. Dami? coꝛ bois ordinate. Regũ. Ambulauit helyas in fortitudine cibi illius. Vñ ⁊ petrꝫ potatꝫ spũs sancti grã cõfortatꝫ ẽ dicẽs. Oportet deo magis obedire qm hominibꝫ. Idem vero apꝫ. ante talẽ exortationẽ dixit. Nescio hominem.

¶ De iustitia. Cap. xxxvi.

Iustitie politice secũdum macrobiũ ẽ obseruare vnicuiqꝫ quod suum est. Iustitie purgatorie secundũ eũdem est ad vnam huius propositi viam vniuscuiusqꝫ virtutis officiũ cõseruare. Iustitie purgati

animi est ita cum superna mẽte
sociari vt seruet cum ea fedus p
petuuz imitando. ¶ Justicie ex
emplaris est q perenni lege a sẽ
piterni operis sui cõtinuatiõe nõ
flectitur Partes iustitie secũ
dũ tulliũ sunt sex. scz religio. pi
etas. gratia. vindicatio. obseruã
tia. veritas ¶ Religio secũdũ
eundem tulliũ est que superiorẽ
cuiusdã nature q̃m diuinã wãt
curam ceremoniãq; affert ¶ Pi
etas est per quã cõiunctis sãgui
nea benivolentia officium a dili
gens tribuitur cultus ¶ Gratia
est in qua amicitiarũ a officiorũ
alteriꝰ memoria a remunerandi
voluntas cõtinet. ¶ Vindicatio
est virtus p quã vis a iniuria et
omne quod obsturũ est defen
dendo atq; vlciscendo ꝓpulsatur.
¶ Obseruãtia est virtus p quã
homines aliqua dignitate antece
dentes cultu quodã a honore di
gnantur. ¶ Veritas est p quã
immutata ea que fũt aut fuerũt
aut futura fũt dicunt ¶ Nota
q iustitia nõ tam est virtus spe
cialis q̃m generalis vt habes su
pra de virtutibus cardinalibus i
genere. ¶ Justicia dicatur in li.
sap. esse perpetua multiplici rati
one. Primo quia perpetuat ani
mam stabiliendo eã in loco debi
to. scz sub deo a super corpales
creaturas. Secundo quia mane
bit in patria secundũ essentiã. a
secundũ vsum. Alie vero cardia
les virtutes a si maneant secũdũ
essentiam in patria. non tamen
secundum omnem vsum. Tẽpe
rantia enĩ nõ refrenabit motus il
licitos Prudentia nõ cauebit ab
insidijs. Fortitudo non aggredie
tur terribilia. ¶ Justicia puerti
tur triplicit. scz amore. videlicet
persone vel pecunie. Isa. Ve q̃
iustificatis impiũ pro muneribo
Timore. Euange. Nolite timẽ
eos qui occidunt cor. Rancore.
Euang. Vñ scies q per invidi
am tradi. eum ac. Plura movẽt
ad rectitudinez iustitie. Primũ
est rectitudo corporis humani.
quia indecens est valde in recto
corpore curuum habere animum
Secunduz quia vt ait Augusti
nus Justicia est in corde bois na
turaliter. Terciũm quia bruta a
nimalia docent multa que ad iu
sticiam pertinent vt innocentiaz
concordiaz a huiusmodi. Quar
tum scriptura. Eccl. Vsq; ad
mortem certa pro iustitia. Ef
fectus iustitie est multiplex. q
beatificat. Matb. Beati qui esu
riunt a sitiunt iustitiam. Et pe.
Si quid patimini propter iusti
tiam beati. Exaltat Eccl. Qui
operat iustitiam exaltabitur.
Appetitum concupiscentie refre
nat. Isaias. Erit iustitia ãngu
lum lumbi eius. Locum deo pre
parat. Psalmista. Justitia a iu
diciũ prepa. se. A morte eterna
liberat. puer. Justitia liberabit
a morte. Coronat Thim. Repo
sita ẽ mi. co. iusti. Remũerat. pñ

Retribuet mihi dominus secūdū iustitiam meam. Justitia consistit in fide. Ap̄. Credidit abraham deo & reputatū est ei ad iustitiā Jn oratione. Ps̄. Clamauerūt iusti & dñs exaudiuit eos Jri sancta meditatione. Ecc̄. Beatus vir qui in sapientia morabitur. & qui in iustitia medi. Jn humiliacōne. Matt̄. Sic decet nos implere omnē iustitiam. Glo. Perfecta ē iustitia subdere se minori. Jn erudicōne. Prouer. Seminanti iustitiam. merces fidelis. Alcuinus. Justitia est nobilitas animi vnicuiq; propriam attribuens dignitatem. deo obedientiam. superiori reuerentiam. pari concordiaz. minori disciplinam. inimicis patientiam. miseris cōpassionem operosā

De donis. Cap̄. xxxvij.

Licet omnes habitus dati diuinit? possint dici generaliter dona dei. Specialiter tamen & appropriate septez sunt dona spiritus sancti que p ordinem Jsaie enumerat. a supremo incipiens vsq; ad vltimū descendendo. Septem igitur dona sunt multiplici ratione.

Primo vt per hoc expellātur septem vicia. ita scz vt timor expellat superbiam. pietas inuidiam. scientia iram que est quasi quedaz insania. fortitudo acidiam. consilium auariciam. intellectus gulam. sapientia luxuriā.

Secundo dicuntur septez dona esse propter expediendas vires naturales. Nam irascibilis indiget expediri tam in prosperis q̄m in aduersis. Jn prosperis q̄dem per timorem Jn aduersis autem per fortitudinem. Concupiscibilis indigz expediri quantū ad affectum respectu proximi quod fit per pietatem. & quantū ad affectum respectu dei quod fit per gustum sapientie. Ratio quoq; indigz expediri in veritatis speculatione quod fit p donū intellectus. & in veritatis electione quod fit per donum consilij. atq; in electi executione quod fit per donum scientie. Per hoc enim donuz recte conuersamur in medio nacōmis prauc & peruerse

Terćo dicuntur septez dona ꝓpter regimen actiue vite & cōtemplatiue. Vita contemplatiua tria dona debet habere. scilicet timorem ad reuerentiam maiestatis. intellectum ad intelligentiā veritatis. sapientiam ad gustū bonitatis. Activa vero vita debet brē pietatē ad agendū. fortitudiez ad sustinendū. scientiā ad directōnē pietatis. consiliū ad directōnē fortitudis. Plurima q; dona fuit ad intellectū spectātia. q; lux cognicōis multū expedit ad dirigēdos pedes nr̄os in viam rectā. ꝓpter eandem causā fit donorū cōbinatio. vbi quasi sēp adiūgit vnū directū cū alio q̄d

spectat ad actionē vel passionē Dicit greg. sup ezech. q sum? p sapientiā maturi. p intellectū prouidi. per consilium cauti. per fortitudinem animosi. per scientiam discreti. per pietatem miseri cordes. per timorem humiles.

¶ De dono timoris Capitulū xxxviij.

¶ Timor est vt ait aug?. fuga mali. ¶ Species timoris sunt septē. Primus timor est naturalis quo sciz quilibet timet naturaliē nocumētum naturē. Iste timor nec ē meritorius nec demeritorius. quia non subiacet libero arbitrio ⁊ dicitur naturalis nō a natura istituta sed destituta. quia iste timor est pena pro peccato primorum parentū inflicta. hoc timore cristus naturaliter mori timuit. ¶ Secund? timor est human? quo scilicet quis nimis timet pelli fue. Iste timor nascit ex nimio amore presentis vite. ⁊ ē q̄libz mortalis actus eius. id est cum potius peccaret quis mortaliē q̄z amitteret vitā suā. ⁊ q̄libz venialis est vt cū potius faceret veniale peccatū q̄m permitteret se occidi. ¶ Tercius est timor mūdanus quo sciz aliquis timet nimis rebus suis. hic nascit ex nimio amore rerū t̄palium. ⁊ est quandoq; mortalis. quādoq; venial? penitus eodem modo quo dictuz est de humano. ¶ Quartus est timor seruilis quo scilicet aliqs timet peccare propter gehennaz principaliter. ¶ Quintus est timor inicialis? quo sciz timet gehennam ⁊ dei offensam. Vnde quasi duos habet oculos. vnum ad penam. alium ad deum. ⁊ hic ē principalior. ¶ Sextus? est timor filialis quo scilicet quis timet offensam dei tātummodo vel separationem a deo. ¶ Numerus predictorum timorum sic acapitur Aliquis timor est a spiritu sancto sicut timor inicialis ⁊ filialis. Aliquis timor est a spiritu sancto ⁊ non cū spiritu sancto. sicut timor seruilis. Aliquis est cum spiritu sancto sed non a spiritu sancto cum non sit donum. sicut timor naturalis. Aliquis nec ē a spiritu sancto nec cuz spiritu sancto sicut timor humanus ⁊ mundanus. quos nec spiritus sancti gratia secuz operatur. nec p spiritum sanctum datē. ¶ Est ad huc alius timor reuerentie qui solus inter timores erit in patria. sicut dicitur in psalmo. Timor domini sanct? permanet in seculū Reuerentia vero est resilitio a cōsiderata magnitudine dei in propriam paruitatem. ¶ Timor domini multa bona operatur. Peccatuz expellit. Ecclesiastic. Timor domini expellit peccatum. ¶ Sapientiam gignit. Ecclesiastic. Radix sapientie timor domini Negligentiā abijcit Ecc. Qui timet deum nihil negligit.

Mentem stabilit · Prouer · Nisi timore dñi te tenueris instanter cito subuertet aĉ · Spūaliter dicitat · Ps · Non est inopia timētibus eū · Bona opera cumulat · Eccā · Qui timet deū faciat bona · Cor delectat · Eccl · Timor dñi delectabit cor · Vitā plongat · Prouer · Timor dñi apponet dies · Deuotionez irrigat · Eccl · Timor dñi fons vite · Eternalit remunerat · Eccl · Timenti deuz bene erit in extremis ·

De timore seruili · xxxix ·

Timor seruilis bonū spiritus sancti est · nec tamē a spū sācto est · sicut aurora est a sole · nec tamen est cū sole · Timor tñ seruilis spiritui sācto locū preparat · vt eum sicut seta filū introducat · Seta nāq; sic filum introducit vt ipsuz precedat · sed cum ipso non permaneat sicut ait aug? Timor seruilis est bonū quo nemo bene vtit quia licet habitus timoris seruil bon? sit in se secūdū q; etiā bonū spūs sancti est · tñ actus eius qñ q; pecatū est Timor itaq; seruilis duo facit · Primū est q; preparat viā caritati · Secundū est q; retrabit a pecato metu pene tantū · Ratione primi bonus est Sed racōne secundi distinguit

Vnde notādum q; vsus timoris seruilis duplex est · scz vel cū quis vtitur essentia habitus tātū Vel cum vtitur seruilitate · Primo modo vsus eius bon? est · Nā ille vsus est abhorrere penas eternas quod bonū est cū sit etiā in timore inicāli · Secundo modo vsus eius est mal? · quia sic vsus eius est vitare malū ex coactiōe per penaz · cuius tamen affect? habetur in voluntate · a sequeretur effectus si separetur impunitas · vt ait Aug? · et sic intelligitur dictū aug? · qui ait q; timor seruilis bon? est · nō tamē qui timet seruilit bene agit · quia agē bonum est ex bonitate facti · sed agere bene id est meritorie ē ex bonitate agentis qui agit ex virtute caritatis a gratie ·

De timore inicāli · Ca · xl ·

Timor inicāl' ideo sic dictus est · quia est primo incipientiū qui adhuc in angustia sunt super pecato suo quod cōmiserūt · Sed hec angustia foras mittitur quando cōscientia serenatur ad plenum · Perfecta quoq; caritas dicit foras mittere inicialem timorem in quātum habet natura timoris seruil secūdū hoc scz q; habet oculum ad penaz · timor enī inicālis habet duos oculos · Vnū ad gloriam qui est ei essentialis · alterū habet ad penā qui est ei accidentalis · sed timori seruili essentialis Preterea timor inicalis abstinet a pecato veniali ꝓpter penā

purgatorij · i quo casu potest cō uenire cū pfecto qui timet etiaz penā purgatorij in quātū ē dilatoria glorie siue separatiua ad tē pus · Duplex est amor · sciz filialis vt quo deū diligim? ꝓpter sē tantū · ⁊ mercēnarius vt quo diligimus deū ꝓpter se prīcipaliter. ⁊ secūdario habito respectu ad mercedem · huic duplicī amori respondet duplex timor sciz filialis ⁊ inicialis Nā filialis timor respōdet amori filiali · Inicialis vero respondet amori mercēnario ·

¶ De timore filiali · Cap̄ · xli.

TImor filialis ꝓprie timz offendere · quia si ꝓpter peccatū nō separet a deo · tamē a peccato abstineret ne ipsū offenderet · ⁊ in hoc differt timor filialis a timore inicali · q ꝓprie ē timor sepatiois · quia ꝓpē sciētiā peccati timet a deo separari · Timor vero filialis tātūmō timet offendere ¶ Alia ē drā · q timor inicialis ē imꝑfectorū · sed filialis pfectorū ē · Terćia ē differētia quia cum in timore pene duo sint sciz punctio ⁊ cautela · ipsa pūctio ptinet ad timorē inicalē · talis em pūctio est ex cō scientia peccati de quo nescit an sit dimissū · Caintela vero ptinet ad timorē filialē · Sicut em pfectus cauet peccatū q deū offendit · ita p cōsequēs cauet penā · ꝯ tū p accidens Timor filialis dicitur etiā sanctus ⁊ castus ·

¶ De dono pietatis Cap̄ · xlij

DOnū pietatis cōsistit in tribus sciz in cultu dei et in veneratione sacre scripture · ⁊ in honoe ꝓximi · ¶ Cultus dei cōsistit in ꝓfessione diuīe maiestatis · ⁊ hec est theosebia ¶ Veneratio sacre scripture cōsistit in hoc vt ei firmit̄ credat̄ · vt solliciti custodiat̄ · vt fidelit̄ dispenset̄ ¶ Honor ꝓximi consistit in reuerētia superiorū · in cōformitate equaliū · in subuentione inferiorū ·

¶ De dono sciētie · Ca · xliij ·

SCientia donuz idem ē in essentia qđ prudentia q ē virtus politica · ꝯ differūt in rōne agēdi Prudentia enī pdit ex prīcipijs iuris naturalis · Scientia vero donum ex prīcipijs fidei · ꝓprius actus scientie doni est docere recte cōuersari in medio nationis prauę puerse · ¶ Tria vero requirūt̄ ad hoc vt aliquis bñ conuerset̄ in medio nationis prauę puerse · Primū ē q habeat rōnes quibo se defendat ab impugnātibo fidē suā · Unde sciētia donū nō tātū supponit ea que scripta sūt i libris theologie ꝯ etiā q scripta sūt in tota philosophia · quibo iuuat̄ ad probandā fidē · Secūdū ē q a malo abstineat · Terćū ē q bene ⁊ prudē

ter temporalia administret. Preterea sciētie dom est dirigē opa ad normā rationis · ⁊ ad conformitatem dei · Item per sciētie donū scitur ne sub specie boni malū latet · Item consilium regit pietatem · propter qđ etiā hec duo dona combinantur Item p donū sciētiā scit homo quid sit · ⁊ a quo sit · ⁊ ad quid sit · Scientia donū ē scientia factōrū · ⁊ ido ratione scientie consistit in cognitione secū dū quā nō est virtus · sed ratiōe factendorū consistit in imperio · ⁊ secundum hoc est virtus ·

¶ De dono consilij · Ca · xliiij

COnsiliū sumit tribus modis · quoq; enim dicit cōsilium deliberatiō de rebus valētibus ad finē in quē intēdim? · ⁊ tale cōsiliū pertinet ad prudentiam · vel est idē cū prudentia · Quōq; dicatur consilium psuasio rerū excellentium ad quam non tenemur · secundū q dicatur hoc esse cōsilium · Sic vis perfectus esse vade vende oia ⁊c · Quōq; dicit cōsiliū prudentia valde exercitata in medio cōtemplatiuorū ⁊ activorū donorū · ⁊ deliberatio de operib? arduis siue teneamur ad ea siue nō · ⁊ secū dū hoc sumitur cōsiliū donū · Et ita cōsilium ⁊ prudentia sunt idez in essentia · tamē consilium abundat super prudētiam in vno acidente · scilicet q eius est etiam imperare · ¶ Nota q sicut ad sapiētiā donū pertinet n probare malū ⁊ eligere bonū · ita pertinet ad cōsiliū cauere pericula q sunt in hoc exilio · Item sicut donū sapientie habet regere pietatē · ita donū consilij habet regere fortitudinem · in hoc em differūt cōsiliū ⁊ scientia q consiliuz est circa difficile ⁊ arduū · ℔ scientia ē circa bonū ⁊ malum ·

¶ De sapientia ⁊ intellectu · Capitulum · xlv ·

SApientia ⁊ intellectus differūt · quia sapientia est cognitiō dei absolute Intellect? vero ē cognitio collatiue sāliz in opatione ad creaturas · Item ē differētia alia quia intellectu cognoscit deus p illuminacōnem de auditis in scriptura Sapientia vero cognoscitur ipso experimento · Item per intellectum deum cognoscimus · per sapientiam vero dulcedinem e? gustamus · Unde sapientia dicitur quasi sapore virtutum condita scientia · Item sicut dicit gregorius · per intellectū sumus prouidi · per sapientiam maturi ·

¶ De beatitudinibus in genere · Capitulū q̄dragesimūsextū ·

BEatitudines septē sunt secūdū distinctōnē gradū q̄muis octo sint secūdū essentiā quas saluator enumerat in sermone in monte scilicz

pāuptas ſpūs · mititas · luct⁹ · eſuries iuſticie · miſericordia · cor dis mūdicia · pax · ¶ Harū beati tudinum numerus accipit ſcdm integritatē pfectōnis ¶ Requi runt ād ad pfectōnē itegritatis tria · ſcz recēſſus a malo · pceſſus in bono · ⁊ pfectus ſtatus in op timo · Hane malū aut pcedit ex tumoꝛe ſuꝑbie · aut ex rācoꝛe ma licie · aut ex languoꝛe cōcupiſcē tie · Cōtra hec tria ſūt tres btitu dines · ſcz pauptas ſpūs contra malū tumoris · mititas cōtra ma lū rancoris · luctus cōtra maluz li bidinis · Jtē profectus in bono attenditur ſecūdū diuinā imita tioēzque ē ſecūdū duas vias dei ſcz miſericoꝛdiā ⁊ veritatē De q̄ bus in pſ · Vniuerſe vie dñi mi ſericoꝛdia ⁊ veritas · Jgit ſecun dū has duas vias ſumūt due be atitudies · ſcz eſuries iuſticie · af fectus miſericoꝛdie · ¶ Preterea ſtatus in optimo attēdit in duo bus · ſcz in limpida cognitione · ⁊ trāquilla affectione · ⁊ ſecun dū hoc ſumunt due vltime beati tudines ſcz mundicia coꝛdis ad deū videndū · ⁊ pax mētis ad p fecte fruēdū · Per beatitudines excludunt ſeptē vicia capitalia. Pauptas ſpūs excludit ſuꝑbiā Māſuetudo irā · Luctus inuidiā. qñ qui luget p peccatis aliorū ñ inuidet illis Eſuries iuſticie acci diā · Miſericoꝛdia auariciā · Mū dicia coꝛdis gulam · quia coꝛdis mūdicia nō ſeruit ventri ad mo dum bruti animalis Pax excelu dit luxuriā · qñ guſtato ſpū de ſipit oīs caro ¶ Sicut in enume ratione bonorū ē oꝛdo artificialis quia primo ponunt digniores · ita in beatitudinibus eſt oꝛdo na turalis vbi digniores ponuntur vltimo ·

¶ De prima beatitudie · Ca · xlvij ·

Pauptas ſpūs ſumit hic pro abſtinētia ab amo re mundi. id eſt ab amo re carnaliū voluptatū ac diuicia rum · ⁊ ꝑprie excellētie · Hec tria complectitur amoꝛ inundi · Vñ dicit ſuꝑ Lucā · Paupes ſūt q̄ non querunt illecebroſa · Super matheū q̄z dicit · Paupes ſpiri tu ſunt humiles deū timentes · A lia gloſa dicit · q̄ paupes ſunt q̄ nihil habent ⁊ omnia poſſident ·

¶ De ſecunda beatitudine · Cap̄ · q̄drageſimūoctauū ·

Jtis ē ſicut dicit grego · qui nec patit nec dedu cit · Eſt āt mititas eadē cū māſuetudie · Habetur enī ex gloſa ſuꝑ Matth · q̄ māſuetus ē qui nullā amaritudinē animi ſē tit · Ex quo patet q̄ māſuetudo eſt purgati animi · ⁊ poteſt dici q̄ manſuetudo eſt ſpecies fortitudinis mediāte patientia · Dif ferunt tamen manſuetudo ⁊ pa tientia aliquo modo · qñ patien tia eſt in ſuſtimentia moleſtiarū

corpaliū. Mā suetudo vero in sustimentia contumeliarum.

¶ De terā btitudie. Ca. xlix

LVctus ē lugere p pcō nodiē ipsiū. ita q̄ insurgamus ad destructōnē ipsius. Lugē autē de malo vt fugiam? ipsiū in quantū auertit ab amato. sic lugē est solius caritatis. Lugere vero de aliquo malo spāali est cuiuslibet virtutis. q̄ libet em̄ virtus luget de suo cōtrario.

De quarta btitudie Ca. l.

ESuries iustiāe est vehemens desideriū iustiāe siue sūmi boni. Esuries āt iustiāe potius ē btitudo q̄m esuries aliarū virtutū cardinaliū. q̄ p iustiāaz imediate cōiungimur deo. quod nō fit p alias cardinales vtutes. Justiāa em̄ put hic sumit cōprehendit fidem. spem. ⁊ caritatē. que imediate cōiūgūt nos deo.

¶ De q̄nta btitudine Ca. li.

MIsericordia ē p quam p terrem? mereamī celestia Opa misericordie sūt q̄ tuor dea. videlicz septē corpalia ⁊ septē spūalia. Corpalia sunt hec. visitatio infirmorū. potatio sitientiū. cibatio esurientiū. redēptio captiuorū. vestitio nudorū. collectio pegrinoruz. sepultura mortuorum. Vñ versus. Visito poto cibo redimo tego colligo condo. ¶ Prima sex de istis habet? i euāgelio. septimū in thobia. O pera misericordie spūalia sūt hec Delinquentū ignoscere. peccāti corrigē. ignorātē docere. tituban ti consulere. mestū cōsolari. pro salute pximi orare. iniurias fusti nere. Et hoc vltimū dicit? ppter ea opus misericordie. quia rōnabilis o mollis ⁊ humilis patiētia frangit irā. ⁊ hoc plū ē sciz furorē ira ti mitigare. Cōsule castiga solare remitte fer ora Jta vt sub eodez intelligantur cōsiliū ⁊ doctrina.

¶ De sexta. Capitulū. lij.

MVndicia cordis ē q̄ clarificat cor ⁊ mundat advertendū dei ⁊ ardentissime diligendū. Accipit autē mūdicia cordis hic nō p virtute. sed pro statu quodam qui est purgati animi.

¶ De septima. Capitm. liij.

DAx est status virtutis in quo est delectatio in deo sine cōtradictōne carnis mundi ⁊ diaboli. Vel si est aliq̄ inefficax tamē est. Vñ patet q̄ est pax stat? purgatissimi animi

¶ Pacifici magis attribuit esse filios dei q̄z alijs. quia licet misericordia maxime assimilet deum deo quātū ad opa exteriora. tamē q̄ntū ad interiora magis assi

milat xo pax.

¶ De octaua beatitudie Capl iiij.

OCtaua beatitudo est de qua dicit. beati qui persecutionem patiunt ꝓpt iustitiā. qm̄ ipsorum est regnuz celorum. hec virtus sciz sustinentia psecutionū ꝓpter iustitiaz annexa est patientie. Cū enī pacifics sit absq; cōtradictione mūdi. armis. ⁊ dyaboli patz q; idē paratus erit superare tēptationem mortis. Vnde sustinētia mortis ꝑ xp̄o i eodē gradu est cū pace Propt hoc dicimus q; octo sūt beatitudines quantuz ad essentiam. sed tantū septē quantū ad distinctionem graduū. quoniā supra pacē nō est virtus alia Dicit enī. Aug⁹ Pax est finis ⁊ cōsūmatio ommiū virtutū ¶ Octaua bitudo dicit redire ad caput duobus modis. Primo quia idē premiū sibi ꝓmittit quod prime beatitudini sciz regnum celorum. Secundo quia omēs probat ab vltima vsq; ad primam vtrū vere sint. Grego. Qualis vnusquisq; apud se latrat illata cōtumelia probat. ¶ Ex dictis colligitur q; habitus virtutū cardinaliū principaliter disponunt ad actus cōtemplatiue. habitus āt beatitudinū disponunt ad perfectionem vtriusq;.

¶ De sēnsibus spiritualibus. Capitulum. lv.

DEr sensus spūales perā pit anima spūalia. quia videt sponsi sui pulcritudinē sub ratiōe splēdoris. Audit suauē armoniā sub ratione verbi Gustat sūmā dulcedinē sub ratione sapientie cōprehendētis vtrū q; sciz verbū ⁊ splendorem. Odoratur sūmā fragrantiā sub ratione verbi inspirati in corde Tāgit sūmā suauitatē sub racōne vbi incarnati ⁊ inter nos habitantis corpaliter. ⁊ reddentis se nobis palpabilē ⁊ osculabilez per artē tissimā caritatē. ¶ Ex predictis patet q; sensus spirituales dicuntur ꝓceptiones mentales circa veritatē contemplandā. que quidē cōtemplatio incipit a sensu ⁊ peruenit ad imaginacōnem. de imaginatione ad rationē. de ratione ad intellectū. de intellectu ad intelligentiam. de intelligentia ad sapientiam seu noticiā excessiuā que incipit hic in via. ⁊ consummatur in patria.

¶ De fructibo spūs Ca. lvi.

FRuctus duobꝰ cām non dicūt nouos habitus. Hȝ status osolacōnū quibo osolat spūs iustorū. ⁊ iste delectationes cōsequunt opa pfecta Sūt āt isti fructus caritas. gaudium. pax. patiētia. longanimitas. bonitas. benignitas. mansuetudo. fides. modestia. cōtinētia. castitas.

De dulia ⁊ latria. Ca. lvij.

Latria est reuerētia ⁊ seruitus deo exhibita. Vñ si creatuē exhibet honor deo debitus est idolatria. Latria comprehendit quinq; scilz fidē. sapientiā. reuerentiā. sacrificiū. orationem. Prima duo sunt cor dis. sequentia duo sunt oris. vltimū est oris. ¶ Dulia debet creature in quantū est imago dī. ¶ Vnde dulia est honor qui debetur sāctis. Vñ de btā virgie sciē dū q; in quantuz ipsa est psona scā debet ei dulia. ꝫ in quantuz est mater dei debet ei iperdulia. id est supior dulia. Sane si persona cui debet dulia ē in prelatione ostituta debet ei reuerentia q̄ consistit in obedientia p̄ceptorū ⁊ in exhibitione honorū. Si aūt est psona simplex debet ei reuerētia tm̄ que cōsistit in exhibicōne honorū. Jpdulia debet creature excellenti. sicut ē caro xp̄i. beata virgo. ⁊ crux xp̄i. ¶ Vnde sciē dū q; ligno vere cruis christi in qua pependit si nō sit figuratum vt signū crucifixi debet ei iperdulia. quia instrumentū fuit nrē redemptionis. Cruibo aūt factis in quantū sūt ligna siue res tales nihil debet. Sed cruibus factis in signū xpi crucifixi debet latria. Imaginibo eni eadem debetur oratio siue adoratio que debet illis quorū sūt imagines. Vnde non imagines in quantū res facte. ꝫ illa quorū sūt imagies adoram?.

¶ De decem preceptis in genere. Capitulum. lvij.

Preceptū est imperiū faciendi aliquid vel non faciendi. Preceptorū alia sūt affirmatiua vt honora p̄rem. alia negatiua vt nō mechaberis. Precepta affirmatiua stricte sumendo dicunt precepta. Sed negatiua prohibitiones. Precepta affirmatiua obligāt semp. ꝫ nō ad semp. Negatia vero obligāt semp ⁊ ad semp. Precepta decalogi possunt intelligi vel data vel innata. Primo modo tāt̄z pertinēt ad populuz israelitic̄ū. Secūdo modo omnes obligant. q; quicquid cōtinet decalog? explicite. hoc cōtinet lex nature q̄ scripta ē in corde cuiuslibet implicite. Istud eni preceptū legis nature. Quod tibi non vis fieri alij ne feceris. includit hec p̄cepta. Non occides. nō furtū facies. ⁊ huiꝰ modi que decalogus ponit explicite. ¶ Quedā precepta traduntur impatiue. scz illa que sunt affirmatiua. Quedā autē indicatiue scz negatia. ⁊ hoc ideo. quia difficilius est facere bonū q̄m declinare malū. Plures eñ in facīdo bonū requirunt circūstantie. In quibusdā p̄ceptis phibet actus ⁊ affectus. vt patet in his. Nō mechaberis. nō cōcupiscas vxorē pximi tui. quia appetit? est nimis inordinatus ad illa. In quibusdā solūmō phibet actus vt cū dicitur. Non occides. hoc

dico secundū formā tradendi nō secundū veritatē intelligendi. Nā secundū veritatē intelligēdi omia precepta negatiua coercēt manū ⁊ animū. ¶ Multis mois ligamur. scilicet lege nature. vt est diligere deū sup omia. ⁊ nulli facere quod nobis fieri nolum? Preceptis diuinis. sic ligabat adam p̄ceptis sibi datis. ⁊ iubei suis votis. quia secundū aug⁹. velle est volūtatis. ⁊ redde ne cessitatis. Vñ quibusdā etiā cōsilia sunt precepta sicut religiosis qui voluerūt talia. Decretis patrū. vt ē ieiunare vigilias aliqs sanctorū ⁊ huiusmodi ¶ Cōsuetudine secundū q̄ in francia primogenitus succedit in regno. Mādatis p̄latorū. Vñ sup cathedrā mopsi sederūt scribe ⁊c. Cōscientia. quia secūdū aug⁹. q̄d quid sit cōtra cōscientiā edificat ad gehennā ¶ Numerus preceptorū sumitur sic. quia quedā ordināt nos ad deū. q̄dā ad proximū. quod deus insinuare voluit qñ in duabo tabulis illa dedit. ¶ In prima tabula sūt tria precepta que pertinēt ad deū. quorū primū ptinet ad prēm. quia ē de diuina vnitate. Secundū ad filium. quia est de iuramenti veritate. Teriū ad spiritū sanctum. quia est de spirituali vacatōne. ¶ In secūda tabula fuerūt septem precepta ad proximū ptinētia. quorū primum est de exhibēdis bonis. vt est illud. honora patrem ⁊c. Reliqua sex sunt de cauēdis malis que inferri possunt corde vel ore vel opere. Opere ledimus⁹ proximū triplicit. ꝓpter q̄d dant⁹ tria p̄cepta. Primū ē. non occides. Secundum est. nō mechaberis. Teriū est. non furtū facies. Ore quoq; ledimus proximū. ⁊ cōtra hoc est illud. non dices otra proximū tuū falsum testimoniū. Corde ledimus proximū dupliciter. qñq; scilicet respectu rei irrationalis. Vñ dicitur. Nō cōcupiscas rem proximi tui

De primo prēcepto. Ca. lix

Primū preceptū tres habet clausulas. Prima ē Non habebis deos alienos⁹ corā me. vbi prohibemur adorare creaturā spūalē scilicet āgelos. Secūda ē. Non facias tibi sculptile. hoc est imagies fictas que nulliu⁹ rei naturali⁹ sunt rep̄sētatiue. Teria est. neq; ommium similitudinum scilicet imaginū naturalis rei. ⁊ sequit̄ que ē in celo desup vt solis ⁊ lune. ⁊ que in terra deorsū vt hōis bouis ⁊ similium. Neq; eorum que sūt in aqs sub terra. idest pisciū. Nō adorabis ea scilicet actu exteriori. neq; colles scilicet affectu interiori ¶ Ex his patet q̄ non reprehenduntur christiani qui faciūt imagines. non quidem ad orādum et colendum. sed ad memorādū Donor autem qui exhibetur san

cis non est latrie sed dulie. Secundū rationē allegoricā. prima clausula huius precepti ostēdit iudeos ⁊ sarracenos esse ydolatras qui deos habent alienos. Judei quidem messiam. id ē antixpm. Sarraceni vero machametum. Cōtra secundā scz non facias tibi sculptile faciūt heretici. qui nō credūt de do nisi qđ imaginatione ⁊ fantasia cōfingunt. Contra terciam faciūt mali xpiani Nam superbus colit similitudinē eorum que sunt in celo desup. quia sup omia diligit prelaturā. Auarus colit similitudinē eorū que in terra sunt. Voluptuosi colunt similitudinē eorū que sunt in aquis. hoc est delicias.

¶ Peracto de primo precepto nunc peragendum est de secūdo precepto. Capitulum. lx.

Secundum est. Nō assumes nomen dei tui in vanū. Dic phibet iuramētū quod fit sine causa ⁊ piurio. Uterq; eni scis pro nihilo iurās ⁊ falso iurās assumit nomen dei in vanū. quia primus sine causa nominat sūmā veritatē. Secūdus autē nominatā cōtemnit. ¶ Tribus modis peccat quis in piurio vel iurādo extra scientiam. vel iurādo illicitū. vel veniēdo extra iuramentū ¶ Preterea sciendū q; iuramenta que qs facit ex certa scientia sonāt in blasphemiam. vt qñ iurat quis p testima dei ⁊ similia. Vel sonant in irreuerentiam sicut qñ iurat quis p vulnera xpi ⁊ sunt peccatū mortale etiā si verū est quod iurat Istud peccatū nō solū intelligit secundū predictā rationē litteralē. sed etiā secūdū intentionē morale. ¶ Assumitur eni nomē dei multipliciter in vanū. scz corde. ore. opere. Corde sicut mali qui noie tātum ⁊ sine re dicunt xpiani. qui licet sacramentum baptismi receperunt. tamen rem sacramenti id est grām nō hnt. Ore scz mala iuratione. voti trāsgressione. predicacōne q̄ sit vana intentione. ⁊ inteuota oratione. De qua dicitur Populus hic labijs me honorat. cor autē ē. Ope secundus q; ipocrite nomen dei assumūt in simulatiōe opis exterioris. nō i pietate cordis Unde sumunt illud in vanū qz receperunt mercedem suam.

De terdo precepto. Capitulum sexagesimumprimum.

Terdum est. Memento vt diē sabbati sanctifices non facies omne opus. In hoc pcepto quoddaz est morale. vt vacatio que est ad deum orādo colendo meditando. quod dā est ceremoniale. vt assignatio diei septime que figurabat tropologice cessationē a peccato. allegorice quietē corpis xpi i sepulcro. anagogice requiē eternā in

celo. Istud ergo preceptū triplicāter potest acāpi. Primo modo generaliter vt cessemus a vicijs. Secūdo modo specialiter vt cessemus ab operibo corpalibus que impediunt vacationem ad deum Terāo specialissime vt est in viris contemplatiuis. qui ab omnibus mūdanis se separāt vt totaliter deo vacent. Preterea prima vacatio est necessaria. secūda debita. terāa perfecta. ¶ Sāēdū ergo q̄ sicut sabbatuz diātur requies siue vacatio ad deum sic dies dominica potest dici dies sabbati. a quelibet dies statuta ad diuinam veneratione quibus cessādum est ab opere seruili. id est a peccato impediente vacationē ad deū. Opa enī seruilia determinant ab ecclesia opa mechanica agricultura mercatum placitum

¶ De quarto precepto. Capitulum sexagesimumsecūdū.

Quartū est. Honora patrem tuum a matrem. Huic precepto additur promissio scz. vt sis longeuus super terrā. quia cōgruū est et conueniens vt conseruatio vite alie ne mereatur conseruationem vite propie ¶ Pater diātur i hoc mandato homo qui est prināpium per generationem quo ad esse nature. vt pater carnalis vel qui est prināpiū p ministeriuz regenerationis quo ad esse gratie vt ē pater spiritualis Sumitur alio mō pater nō secundū rationē p priā ḣ cōmunē pro sene qui diātur pater etate. vel pro rege qui diātur pater defensione. ¶ Notā hic duplex est. scz exhibitio corporalis in sustentatione. a spiritualis in reuerentia a obedientia. Sed obedientia diuersificatur secundū diuersitatē patrum quia patri spirituali debem? obedire in spiritualibus. Prelato seculari scilicz regi in temporalibo reipublice. Pri carnali in dispositione rei familiaris.

Sequitur Capitulum sexagesimumterāum. De quinto p̄cepto domini.

Quintū est. Nō occides. Hic explicāte prohibet homicidiū. ḣ ipliate ois motus ire contra proximū siue ille sit cordis tantum vt ira. siue oris vt contumelia. siue operis vt percussio ātra mortez. vel depilatio. Prohibetur hic omnis inasio iniusta. ¶ Sed iniusta fit tripliciter. scilicet ex causa. vt in illo qui occāditur sine culpa. Vel ex ordine. vt cum ille qui nō est minister legis occādit. Vel ex animo. vt quando minister quidē legis occādit. sed libidine vindicte nō amore iustiāe. ¶ Distinguitur homicidij genus duplex. scilicet verū quod diāt corpale. a interptatū qd diātur spūale.

.v.

Homicidiū spirituale duobomo dis fit. Vno modo omittendo. vt cū quis videt aliū in extrema necessitate & non subuenit ei interp tatiue dicitur eū occidisse. Alio mō fit omittendo. & hoc quāq; fit corde sciz odiendo. Job. Qui odit frēm suū homicida est. Quāq; ore sciz detrahendo. qz ille cui detrahit occidit in cōscientia illius qui audit detractionē in qua prius viuebat p bonam famā. quā doq; ope sciz malo exemplo alteri occasionez ruine prestando. & tunc interpretatiue dicit illū occidere.

¶ De sexto. Capitulū. lxiiij.

SExtū est. Nō mechaberis. In hoc precepto sic dicit aug?. prohibet omnis illicitus cōcubitus. & illoruz membrorū omnis illegittimus vs? De hac materia quere supra in libro terćo in capitulo de luxuria & capitulo sequenti.

¶ De septimo. Capitulū. lxv.

SEptimū ē. Non furtum faces. Dic secundū augustinū prohibet cōtrectatio rei aliene ex cupiditate. Cōtrectatio rei aliene potest fieri dupliciter tribus modis ¶ Primo modo qñ ñ fit ex cupiditate sed obediētia sicut fecerūt filij israhel auferendo vasa egiptiorum. Secundo quando fit ex cautela. vt si aliq̄s furet gladiū furiosi ne sibi vel alijs noceat Terćo qñ fit ex necessitate. vt cū quis ad mortez esuriens furatur panem. quia in necessitate omia sunt communia

¶ De octauo. Capitulū. lxvi

OCtauū. Nō loqueris cōtra proximū falsū testimoniū. Dic prohibet ōne genus mendacij. sicut dicit aug?. Quod determinatur per tres differentias. Est enim mendaciuz permiciosum quod nocet Officiosum quod prodest. Jocosuz qd delectat. Includitur etiam i hoc p̄cepto taciturnitas veritatis tempore necessitatis. tamen & causa & oportunitas facit ipsaz taciturnitatem veritatis esse licitam.

¶ De nono & decimo preceptis Capl'm sexagesimūsepti.

NOnum & decimuz preceptum est hoc Non concupisces domum proximi tui nec desiderabis vxorē ei?. nō seruū. non ancillaz. nec bouem. nec asinū. nec omnia que illius sunt. ¶ Duo prohibent hic sciz concupiscētia carnis in vxore proximi. & cōcupiscentia oculorum i re aliena. Nam ad hec duo maxime inclinat natura corrupta. Advnū ꝓpter conseruationez sui in esse speciei. ad aliud ꝓpter conseruationē sui in esse indiuidui.

¶ Dic nō prohibet appetitus q̄ est ex corruptione fomitis · vel a sensualitatis delectatione · quia impossibile est q̄ ille cōcupiscentie non sint in nobis · Dz p̄hibetur appetitus qui est ex cōsensuationis ¶ Quāuis istud preceptū ad duo tātū determinet tamē intelligit ibi prohiberi vniuersaliter omnis cōcupiscētia male volūtatis ·

¶ De consilijs in genere Capitulum sexagesimumoctauum ·

Consiliū put hic diuidit contra p̄ceptū est psuasio boni melioris ad quod non tenemur · Cōsilia in multis differūt a preceptis · Primo quia ad precepta tenemur · ad consilia vero nō · q̄ p̄cepta seruare ē necātatis consilia vero volūtatis · Itē lex vetus dat p̄cepta · euāgelīū vero supaddit cōsilia · Itē consiliū ptinet ad pfectos · p̄ceptū āt ad pfectos · ℔ pmissio ad ipfectos · p hibitio vero ad puersos Dreceptā sepant nos ab illicitis · sed cōsilia a cōcessis · Itē p̄ceptā declinamus pecatū · ℔ p cōsilia declinamus occasiones pecandi · Itē p preceptā maxime negatia penā fugimus · ℔ p cōsilia premium cumulam? Itē consiliū seruatū affert p̄miū · nō seruatū non adducit supplicū · nō sic preceptū Itē ad precepta astringimur ex debito · ℔ ad cōsilia nō nisi ex voto Itē consiliū p votū fit preceptū · sicut ait Aug? · Venere inquit ē volūtatis · reddere vero necātatis Itē meli? ē deuotus in minoribo q̄m indeuotū in maioribo pmissi oibo iuenire · Vñ meli? ē nuda precepta seruare cū deuotiōe q̄z se ad cōsilia obligare ⁊ in bis negligentē esse · ¶ Nota q̄ in lege moisaica fuerūt iudicialia · ⁊ ceremonialia · ⁊ moralia · Lex autē euāgelica iudicia tempat ptē auferēdo · figuras euacuat rerū veritates exhibendo · precepta assumat consilia adijciendo · Adijcit autē tria scz instructiōnē documentorū · promissionē premiorū · perfectionē consiliorū · ⁊ ideo dicitur lex moisaica differre ab euāgelica · quia illa figurarū · hec veritatis · Illa pene · hec grē · Illa littralis · hec spūalis · Illa ocātis · hec viuificās · Illa timoris · hec amoris · Illa seruitutis · hec libtatis · Illa onerīs · hec honoris ·

De consilijs i speāe · Ca · lxix

Consilia q̄ xps adieāt p̄ceptis ista sūt · Primū pauptatis q̄ consistit i abdicacōe ꝓprietatis Vñ Luc̄ · Qui nō renūciauerit oibo q̄ possidet nō pt me? eē disci · Matb · Dis qui reliq̄rit domū vel frēs aut agros ⁊c · ꝓpt nomē meū cētuplū accipiet ⁊ vitā eternā possidebit · De hoc Diero · Monach? bns obolū nō valet obolum · ¶ Secundū est obedientie · Vnde illud · Super cathedrā moysi sederūt scribe ⁊ pharisei q̄ dicunt facite · Matb ·

Si quis vult venire post me abneget semetipsū. ¶ Sciendum autem q̄ duplex est obediētia scz perfecta que se extendit ad oia que nō sunt cōtra dñm vel cōtra regulā quā quis pfessus est. ⁊ q̄ dispensatiōi prelati nō subdunt. De hac obediētia dicit bernardus. Perfecta obediētia legē nescit. terminis nō artat. nō cōtinet pfessionis angustia. Ad hāc nullus tenet debito necessitatis. ꝫ solū pfectiōis sicut tenem̄ semp emulari carismata meliora. ¶ Alia ē obediētia iperfecta sufficiens tn̄ ad salutē qua quis obedit tantū in his q̄ seruare pmittit vel in his q̄ in illis implicite continent. sicut sūt illa sine quibus religionis pfessio nō seruat. vt rea pere offīa ⁊ huiusmodi. ⁊ tal obediētia necessitatis ē. ¶ Cum ergo dicit bt̄us benedictus in regula. q̄ si p̄latus p̄cipiat aliq̄d impossibile temptādū ē facere. loq̄tur de obediētia pfecta. quā dū seruat subditus in his ad que nō obligat ad p̄lati preceptū cōsiliū ē ⁊ magne pfectionis ⁊ nō necessitatis. ¶ Teraū castitatis de qua dicit Sūt eunuchi qui seipsos castrauerūt ꝓp regnū celorū. Ad idem pertinet illud Matb. Audistis quia dictū est ātiq̄s Nō mechaberis. ego aut̄ dico vobis qui viderit mulierē ad cōcupiscendaz eaz ⁊c. Hic ostenditur q̄ nō solum damnabilis est cōsensus ad opus mechie. sed cōsensus ad delectandū. ¶ Nota q̄ cōcupiscere ex subito motu veniale est Sed cōcupiscere ex deliberatiōe perficiendi mortale est. ¶ Predicta aūt tria cōsilia sūt specialia ⁊ substātialia omis perfecte religionis. quia suos obseruatores elongant a malo nō solum quātum ad culpā sed etiā quantum ad causā. omne nāq̄ malū oritur ex triplici radice. scz ex cōcupiscentia carnis. ⁊ cōcupiscentia oculorū. ⁊ superbia vite. Predicta vero tria cōsilia pfecte nos elongant ab hac radice triplici. ¶ Quartum cōsiliū est caritatis Matb. Diligite inimicos vrōs. Istud quantum ad dilectionez affectus est preceptū Sed quātum ad dilectionem effectus ē consiliū. quia inimico velle grām ⁊ gloriā ncātatis ē. Ꝫz ondere illi signa benivolētie hoc est perfectionis et consilij. Vn̄ ad hoc non omēs tenemur. Sane negare homini signa familiaritatis q̄n̄ tn̄ veniam petit vel quando necessitas exposcit vindicta est. Vn̄ quando se ille qui hostis habetur ad familiaritatem ingerit si habeatur presumptio q̄ non simulate vel irrisorie faciat. quia tunc diligit et inter amicos reputandus est. Sed q̄ aliquis vltro se ad familiaritatem inimico ingerat. hoc perfectionis est. Vn̄ q̄ aliq̄s

iniuriam passus reconciliationez et amicicia querit nō est debituz necessitatis sine quo nō est salus sed est perfectōis et consilij quo magnū expectatur premiū. Quintū est māsuetudinis Matth. Si quis te percusserit in vnā maxillā ac. Doc sic intelligit. Paratus sis aliā sustinere patiēter. a istō est patiētie respectu lesionis corporū. Hz ad idem pertinet aliud quod est patientie respectu ablationis rerū. sicut est illud Qui tecū vult iudicio contendere et tunicā tuā tollere. relinque ei et pallium. ¶ Nota q contingit sua repetere coram iudice fideli dupliciter. Aut cū cōtentione et fraude. aut cum caritate. Primum nulli licet. Secundum vero licet imperfectis et infirmis. perfectis autez nō. Unde non repetere consiliū est infirmis. perfectis vero preceptū Illis autē qui abrenunciauerunt proprietati nō licet repetere sua vt sua. sed vt congregationis. nec propter se ḣ propter cōmune bonum.

¶ Sextū est misericordie et erogationis. vt illud. Omni petēti te tribue. Et illud. Si vis perfectus esse vade et vende omia que habes et da paupibus. Nota q daē supfluū est necessitatis. sed dare quibꝫ egemus est consilij. Aug⁹. Melius est minus egere q̄z plus habere. ¶ Qd autē dicit dominus Omnia que vultis vt faciant vobis homines vos eadem facite illis. sic est intelligēdū. Quecū q̄ vultis rationabiliter et dictā te caritate vt faciāt vobis⁹ ac. Vñ si peteremus rem aliquā et nō indigeremus nō vellemus racōnabiliter iam dari nobis. ¶ Septimuz consilium est de simpliciate verborum. vt ibi. Sit sermo vester est est. non non. cuius⁹ sensus ē. Si affirmatio vel negatio est in ore. sit et in corde. Ad hoc cōsiliū reducātur et illud audistis q dictum est. Non periurabis. Ego autē dico vobis non iurare omnino. Nota q iurare quantū ad infirmitatē pertinet prohibitionis est Nō autem iurare quantum ad perfectionē pertinet cōsilium est.

¶ Prohibet etiam dñs iurare per creaturas. scz per celum vel per terram. vel per capillum propter idolatriam. ne sczaliquid credam⁹ numinis esse in illis Fiunt tamē interdum iuramenta per euangelia et cruces. idest per euz cui hec sunt dedicata. ¶ Octauū consilium est de vitanda occasione peccandi. Vñ dicitur. Si oculus tuus scandalizat te. erue eū et proice abs te. Secundum augustinuz nullum membrorum ad literam erui precipitur. sed occasio peccandi. Potest enim esse occasio peccandi ex aspectu. et tūc oculus scandalizat te. Cum autem fit bona intentione. tunc dicitur oculus dexter Vel potest esse occasio ex contactu et cum bona intentione. tūc manus dextera scādalizat Item potest esse occasio

pecandi ex alio · ꝛ hoc a cõsiliã
rio q̃ dicat ocul⁹ · vel ab adiutoꝛe
qui dicat manus ꝛ dexter qui est
consiliariꝰ · vel adiutoꝛ in spũa
libus · Huiusmodi ergo si scan
dalizant abjãeda sũt · quia oc
casiones peccati sunt fugiende
Nonũ cõsiliũ est de rectitudie ite
tionis ac simpliatate finis Vnde
dicat · Attendite ne iustiam vrã
faatis coram hoibus vt videamini
ab eis Jte istud Nesciat sinistra
tua quid faat dextera tua · Jte
illud · Sic luceãt opera vra coram
hoibus vt glorificet pater vester
qui in celis est ¶ De his nota q̃
contingit cõstituere duos fines ·
scz tempalem ꝛ eternũ · Hz si et
nus finis est vltim⁹ hoc bene hcz
Actio autẽ spũalis vt predicatio
nõ potest referri ad finẽ tpalem.
ita etiã q̃ illud tpale referat ad
deũ · quia nõ sunt facienda mala
vt veniãt quecunq; bona · ꝛ hoc
est quod ait Aug⁹ · Nõ debem⁹
euangelizare vt manducemus ·
sed mãducare vt euangelizem⁹.
¶ Nota etiã q̃ debem⁹ ꝛ tenemur
illos actus referre ad deũ quorũ
habemus dominiuz ex imperio ra
tionis · vt est mãducare · cogita
re · eligere ꝛ similia · Hz nõ tene
mur referre actus viriũ mobediẽ
tiũ raõni · vt est nutritiua · respi
ratiua ꝛ huiusmodi ¶ Decimũ
cõsiliũ est de cõformitate operis
ac doctrine · vt ibi · Alligãt one
ra grauia ꝛ importabilia · digito
autẽ nolũt ea mouere · Dicunt e
nim ꝛ nõ faciũt · Ad itẽ Jpocrita
ejice primũ trabẽ de oculo tuo ꝛc
¶ Nota in predicacõne asseritur
aliquando tentio generaliter · scili
cet de his que pertinent ad sta
tum salutis Aliquando vero asse
ritur tentio secundum statum p
fectionis · vtpote religionis ·
Primo modo tenetur predicator
facere quod dicat cum asserat om
nes ad hoc teneri · Secundo mo
do non tenetur nisi ꝛ ipse perfec
tionem illam vouerit · ¶ Vtrum
autem malus peccet predicando
distinguitur · quia existens in
peccato notorio peccat si p̃dicat
siue ex necessitate officij hoc fa
at siue ex volũtate · quia scãda
lizat Existens autez in peccato
occulto si p̃dicat ꝛ non studet ex
dicto suo compũgi adhuc vide
tur peccare · quia videtur contem
nere · ¶ Vnde ꝛ mum consiliuz ẽ
de vitanda solliatudine · vt ibi ·
Nolite solliati esse · ꝛc̃ · Et ibi ·
Nolite cogitare de crastino ·
¶ Sriendum q̃ triplex est solli
atudo · Prima est laudabilis · et
est prouidentie spiritualis · Vn
de apostolus ad corinthios Qui
sine vxore est solliatus est que
sunt domini · quomõ placeat deo
Jtem ad Romanos de prelatis ·
Qui preest in solliatudine · ꝛc̃ ·
Secunda est tolerabilis ꝛ est il
la solliatudo cure temporal⁹ quo
ad corpus · Vnde dicatur Luce ·
Martha martha solliata es ꝛc ·
Tercia ẽ vituperabilis · ꝛ ista ẽ

supflue thesaurizationis quo ad auariciã Eccs. Peccatori dedit de afflictõne vt addat et ingreget. et hec vanitas ẽ cassa sollicitudo mẽtis. Sollicitudo pma p apiẽ Beda pmittit Terciaphibet. ¶ Duodecimũ ẽ fraterne correptionis. vt ibi. Si peccauerit in te frater tuus corrẽ. ¶ Nota q corripere frẽm qñq; est cõsiliũ vt qñ corripitur sup venialibo. qñq; est preceptum vt corripere de mortalibus Isto secundo mõ ad omnes pertinet. et obligat sẽper. sed non ad semper. quia p loca et tpe sciz qñ vacat et licet et creditur q vtilis sit correptio.

¶ Sciendum q triplex est correptio. scz amoris. timoris. pudoris. Nunc ordinẽ fraterne correptionis docet dñs in euangelio Primo enim inuit fratrem esse reuocandum amore cum iubet euz singulariter cõuenire dicens. corripe eum inter te et ipsum solum. Si hoc non valet docet eum secũdo reuocandum esse timore. vbi ait. Si te non audierit adhibe tibi vnũ vel duos testes. Terdio docz vt si nec hoc valuerit q ruoretur pudore. Vnde dicit q si nec illos audierit dic ecclesie. Si aũt ecclesiam nõ audierit sit tibi ethnicus et publicanus. id est excõmunicari debet et sic deuitari. Sane predicta ordo fraterne correptionis intelligitur tantum de criminalibus. quia de culpis cõmunibus solent claustrales se in finis capitulis accusare. nõ pmissa admonitione. ¶ Verũtamen accusans alium caueat diligẽter ne hoc faciat ad infamandum. sz ad corrigendum. quoniam si qs ex deliberatione contrarium faceret mortaliter peccaret.

Sequitur nunc liber sextus de medicina sacramentali.

Celestis medicus humani generis ꝓparator tali modo sanauit egrotuz sicut optime competebat egrotanti et occasioi egrotandi. et ipsius egritudinis curationi. Egrotus igitur homo est. morbus autez originalis culpa est. Origo vero istius culpe licet principaliter fuerit ex conseꝗ fuit ex sensibus carnis. Ad hoc autem q medicina responderet morbo oportuit q non tantum esset spiritalis. verũetiam aliqd haberet de sensibilibus signis. vt sicut sensibilia fuerunt anime occasio labendi. ita essent ei occasio resurgẽdi. Preterea medicina nostri vulneris consistit in ecclesiasticis sacramentis.

¶ Sequitur Capitulum primum de diffinitionibus sacramẽti

Sacramẽtū est vt ait aug⁹ · iuisibilis grẽ visibilꝭ forma · Hec diffinitio generaliꝰ est · q̃ conuenit sacramentis tã noue legiꝰ q̃z veteris · quia tam illa q̃m ista sunt ex similitudine representãtia · q ex institutione significantia · Secundū ãt q̃ ea diffinitio cõuenit sacramentis noue legis sic supplenda est ita vt eiuꝰ similitudinem gerat q causa existat · quia nõ solum ex similitudine r̃presentãt vel ex institucõne signãt · ꝫ etiã ex virtute diuina sãctificant q gratiã conferũt · p quã aia curaꝫ ab infirmitatibꝫ viciorũ · Et hoc est quod aug⁹ · insinuat in alia diffinitione dicẽs · Sacramẽtū inquit est illud in quo sub tegumẽto rerũ visibiliũ diuina virtus salutẽz secretius q securiuꝰ operatur · Est et tercia diffinitio hugonis de sãcto victore qui ait · Sacramẽtū est materiale elemẽtū extrinsecꝰ oculis suppositū ex institutione signãs ex similitudie representãs ex scificatione aliquã gratiã inuisibilẽ cõferẽs · ¶ Tria tanguntꝰ hic que sũt de ratione sãcramenti stricte q ꝓprie acepti · Primuz ẽ naturalis similitudo ex qua habet aptitudiẽz significãdi · Secũdũ ẽ actualis institutio ex qua habet ordinationẽ determinataz respectu buiꝰ significati · Terciũ ẽ spũalis sãctificatio · ex qua habet virtutẽ efficiẽdi illud significatũ · Itẽ dicit aug⁹ · q sacramẽtum est sacre rei signũ · Istud ãt nõ est diffinitio ꝫ potiuꝰ ethimologia sacramẽti ·

¶ De institutione sacramentorum · Capitulum secundũ ·

Sacramenta legis gratie xp̃s instituit tãq̃z noue legis lator · in qua voluit ad premia · dedit precepta · instituit sacramenta · Xp̃s enim verbũ prius cũ sit fũme virtutis · fumme veritatis · q fũme bonitatis · Ratione bonitatis ꝓmisit premia beatificãtia · Ratione veritatis dedit precepta dirigentia · Ratione virtutis instituit sacramẽta adiuuantia · vt sic per sacramẽta reparetur virtus ad implenda p̃cepta · q per precepta peruenias ad premia · ¶ Instituit autem christus sacramenta in verbis q elementis · vt ait Augustinus · Accedat inquit verbũ ad elemẽtum q fit sacramentum · q est ibi elementũ ꝓ materia · q forma verborum ꝓ forma ¶ Ad hoc vero instituta sunt sacramenta i verbis q elementis vt haberent euidentiam significandi q efficaciam significandi · quia dum elemẽta oculis · et verba auribus se offerunt qui sunt duo sensus p̃apue cognoscitiui dant euidentiam significationis · deinde verba sanctificant elementa vt plenior fiat humane curationis efficacia ·

¶ Instituit aũt de? sacramenta diuersimode Quedã scz ante aduentũ suũ vt matrimoniũ et penitẽciã · sed hec duo cõfirmauit et cõsũmauit lege euangelica dum penitẽciã predicauit et nupcijs interfuit · Alia quinq; sacramẽta solus christus iniciauit · cõfirmationem quidez manũ imponendo puulis · Vnctionẽ vero discipulos ad curandũ mittendo q̃ infirmos vngebant oleo · sicut dicit in Marco · Baptismũ autẽ suscipiendo · deinde formam dando · Ordinem vero primo potestatẽ ligandi et soluẽdi tribuendo · cõficiendo sacramentum altaris · Eucharistiam vero compando se grano sinapis · et cõficiendo ac dando discipulis imminente passione sacramentum corpis et sanguinis Instituta sunt sacramenta eciam multiplicia de causa · Primo ꝓpter humiliacõnem q̃ homo querit salutem in inferioribus se Scdo ꝓpter erudicõnem qua hõ ꝓ visibilia ad cognoscenda inuisibilia rapiat · Terdo ꝓpter exercitationem qua noxiam homo declinet occupacõnem et odium Quarto ꝓpter cõgruitatem mediũ ad mediãnã · qnia cũ medius sit deus et homo cõgruenter mediana continere debet aliquid diuinũ · scz inuisibilem graciaz · et aliq uid humanũ · scz visibilẽ gracie formam · Quinto est congruitas ex parte infirmi · qz cum infirmus sit homo cõstans ex corpore et spiritu · Spiritus autem in corpore cũ nõ bene capiat spiritualia nisi in corpalibus cõgruũ fuit dare medicamenta spualia in rebus corpalibus sicut pillule in nebula Sexto est ꝓpter augmentum meriti Multũ enĩ valet ad meritum qñ deo credit in his vbi humana racio non prebet experimentum · Patet ergo ex predictis que sit sacramentorũz causa effitiens · quia diuina institucio · que formalis · qz gracie sanctificacio q̃ finalis · qz humane infirmitatis curacio ·

¶ De effectu sacramentorum · Capl̃ · iij ·

Effectus sacramentorũz noue legis multiplex ẽ · Primo enĩ a peccato mũdant · scdo in bono confirmant · tercio corpori christi mistico icorporant · quarto iustificant · qñto ad futurã vitam ꝓparant · sexto erudiendo illuminant · septimo a malo ꝓseruant · Ista patent in septem sacramentis per ordinem Nam primũ opatur baptismus scd̃m confirmatio et sic de alijs ·

¶ Sacramenta dicuntur gracie vasa et causa · nõ q; in eis gracia substancialiter cõtineatur et causaliter efficiatur · cum in sola aĩa habeat collocari · et a solo deo infundi · sed qz in illis et ꝓ illa gracium curacõnis a summo medico oportet hauriri · licet non alligauerit potenciã suam sacramentis quin et ꝓ alias vias gracam suã

cōferre valeat · Sacramēta vero
sp hūt significacōem veritatis · ſz
nō sp efficaā curacōis · nō ppē
defectū ex pte tui sed ex pte suſ
apientis · qz grā nulli dat repug
nāti et ipugnāti fontē grē Vñ et
sacramēta nō sāsicāt ñ accēdētes
digne ñ et absqz oi fictione acce
dant · Nōnūqz tñ vtute sacramē
torū fit de attrito cōtritus · ita qp
defectus dignitatis vel ppacōis
ex pte suſcipiētis supplet vtus
dina in sacramētis · dūmō nō ac
cedat se sciens i mōrli vel i ꝓpoſi
to pecādi Vñ sciendū qp quidā
suſcipiūt sacramentū tñ vt ficte
accēdētes · quidaz rem tñ vt q p
cōtritionē et fidei deuocōez reapi
unt grām ꝑuſqz veniant ad sacra
mēta Quidā suſcipiūt et sacmē
tū et rē vt digne accēdētes · Sa
cramentū dr a sacrando et hoc ꝑt
fieri triplicit · ā sanctitatē effice
to tñ · ā sigmificādo tñ · ā fit effi
ciendo et sigmificādo · Primo mō
sacramēti rō ouenit reb? signatis
p sacramēta tā veteris qz noue le
gis Secdo mō ouenit sigmis vete
ris legis Tercio mō ouenit sacra
mētis noue legis Dui? exemplū
habem? in naturis · qz medicina
dr sanare efficēcio tñ Sz vrina
sana dr idicādo tñ Creticatio vo
sanat efficēcio et sanādo · Quicqz
fit q aiāz iustificat ſz diūſimode
Deus em iustificat autoritate ·
grā iustificat formalit expellēs
morbū spūalez Impletio māda
torū iustificat vt dicta · Sacmē
ta vero talmqz vasa medicinalia
in qbo cōfert grā Sacdos aūt mi
nisterio Exemplū hoz habem?
in curacōe morbi corpal? De? em
sanat corp? autoritate · medicā
effectiue · dieta cōseruatiē Vas
medici contentiue · vt dr vulga
riter pixis ista sanauit me · medi
cus vero sanat vt minister ·

De numero sacmētorū · ca · iiij

Sacramenta noue legis
sūt septē scdm diuersita
tem hoim in ecclesia Pri
mū ē itrantiū vt baptism? Secdz
ipugnantiū vt cōfirmacō Tercū
vires resumentiū vt eucharistia
Quartū resurgentiū vt pemtēcia
Quintum exeuntiū vt extrema
vnctio · Sextū mistrancū vt or
do Septimū nouos milites intro
ducētiū vt mrīoniū · Sacmenta
figurata sūt in septez signaculis
qb? fuit veteris testamēti pagiā
sigillata · que agn? q hz clauem
Dauid q claudit et nemo aperit
reseruauit Jtē in septez tub qb?
āgeli cecinerūt · Jtē in septē stell
qs hēbat filis filio hois in dextera
sua Jtē in qnqz panib? et duob?
piscib? qbus dñs turbā satiauit
Jtē in septē oculi sup vnū lapidē
Jtē in septē lucnis tabnaculi su
ppositis candelabro Jtē in septez
circuicōmb? biericlo Jtē in septē
lotionibus naaman in iordane ·

Sacramēta sūt septē qi dispo
nūt ad septē virtutes hūdas · nā
baptism? sacmētū est fidei · cōfir
macō spei · eucharistia caritans

pña iustie · extrema vnctio pfe uerantie que ẽ fortitudinis cõple mentũ · ordo prudẽcie · mrimoniũ tpanie · Alia rõ est numeri sacmẽtorũ · qr ordinat cõtra triplicẽ culpam et cõtra q̃druplicẽ penaz Vñ baptiſm? ordinat cõtra peccatũ originale · pña cõtra mõrle extrema vnctio cõtra veniale Ordo cõtra ignorãciaz · eucharistia cõtra maliciã · cõfirmatio ctra impotenciã · mrimoniũ ctra cõcupiſcentiã q̃m tpat et excusat · Alia rõ est numeri sacramẽtorũ qr sacramẽta sũt cause sanatiue morbi spũalis ad modũ corpaliũ · Medicina vo corpalis est q̃druplex scz curatiua · cõseruatiã · pſeruatiua · melioratiã Sili mõ et sacramẽta curat · baptiſm? em curat simul totaliẽ · Pña vo curat paulatim quãtum ad penã quousq; nulli? pene lõ debitor sit · Extrema vnctio curat a morbis leuioribꝰ scz a venialibꝰ sic baptiſm? et pña curat a mõrlib? letalib? Sic ergo p̃dicta tria sacramẽta sunt q̃si mediãe curatiẽ · cõfirmatio ẽ mediãa cõseruatiã sanitatis spũalis · in q̃ dat spũſſcũs ad robur et ad ꝓfeccionez grẽ date in baptiſmo Mrimoniũ ẽ medicina pſeruatiã · Ordo ẽ mediãa melioratiua in q̃ augmẽtat grã · Eucharistia hec oia facit sic · Curat em venialia que sũt occasio ruine maioris · cõseruat eciã grãz inuentã in hoie et augmẽtat · sicq; melioratet nichilomin? a pcõ pſeruat

¶ De dispensacõe sacramẽtorũ Capt · v ·

Ostas dispensacõis sacramẽtorũ regulariter spectat solũ ad genus huanũ Jn cibo aũt sacramẽtis dispẽsandis necessaria est dispẽsantis intẽcio q̃ qs intẽdat facẽ qd̃ xps instituit ad huãz salutẽ Vel saltẽ facẽ qd̃ facit eccl'ia m q̃ claudit in gñali intencio p̃dicã · qr ipsa ecclesia sic sacramenta a xpo accepit sic ad fidelium salutẽ dispensat Kursũ qr ordo dignitatis exigit vt maiora maioribꝰ · minora minoribꝰ omittant · quedã respiciunt excellenciã dignitatis vt sacmentũ ofirmacõis et ordis Vnde oferunt ab epis Quedã vero respiciũt indigenciã necessitatis vt baptiſm? et mrimoniũ q̃ruz vnũ regñat alterꝫ vero gñat · et horꝫ dispẽsatio eciã psonis iferioribꝰ ꝓcedit maxie i articulo necãtatis qd̃ dico rõne baptiſmi Quedam ãt sacramẽta sũt q̃i media vt eucaristia et pña et vnctio extrema et istorũ dispẽsatio ad solos ptinet sacdotes · q̃ sunt q̃si in medio int epos et mnores psonas cõstituti · Sacramẽta dispẽsari pñt a bonis et malis · a fidelibꝰ et infidelibꝰ intra ecclesiaz et extra · qr si dispensari possent tãtũ a bonis nulli? essz ctus de susceptõe sacramẽti · cũ nulli? sit ctus de bonitate mistri sic nec de ꝑpa · et ita semp oporteret iterari · et malicia vm? ꝑiudicaret aliene saluti · Jdcirco

sacramēto ꝙ dispensatio omittit homini nō racōne sanctitatis que variat̄ ꝫ racōne autoritatis que semp manet quantum est de se.

¶ Sciendum aūt ꝙ sacramenta quedā būt substāc alia. quedā vero sacramēta lia Quantū autē ad substanc alia non plus valet opatio boni ministri q̄z mali. qz deus ibi opatur vt autor. homo vt minister. sed in sacramentalibo sicut sunt orōnes plus p̄t valere opatio boni q̄z mali. hoc autē est ꝙ accidens nō p se id est quantū ad aliquos effectus accidētales nō quātū ad essenc ales Quāuis igit̄ apud hereticos sint sacramēta vera. nō tñ recipientibo vtilia nisi ad ecclesie redeant vnitatem Vnde Aug⁹. Ecclesia compata paradiso indicat posse baptismum hoies foris accipe. sed salutē non tenere Iam et flumina de paradisi fonte foris largit̄ manauerunt. nec tamē in mesopotamia nec in egipto quo illa flumina puenerūt est felicitas vite q̄ de paradiso vera citer cōmemoratur.

¶ De caractere et iteracōne sacramentorum. Capl̄. vi.

Triplex est stat⁹ fideliū in acie ecclesiastice ierarchie. sciz fidei genite. fidei roborate. fidei multiplicate. Secūm primū fit distinctio fidelium ab incredulis in baptismo. Secūm aliū fit distinctio fortiū ab infirmis. et hoc in sacramento confirmacōnis Secūm tercium fit distinctio clericoꝝ a laicis et hoc ꝙ sacramentū ordinis. Hinc est ꝙ hec tria sacramenta caracteres imprimunt ꝙ quos indelibiliter impressos semp distinguūt. Vnde nullaten⁹ iterari p̄nt. Caracter igit̄ baptismalis est inc apientiū. cōfirmacōis vero p fic ientiū. sed ordinis ē p fectoꝝ. Predicta triplex distinctio fit ad filitudinem distinctiōis alicui⁹ exerc it⁹. Prima est cōmunis. sciz toti⁹ exercitus ab alio exercitu et hoc fit spūaliter p baptismū Secūda est spec alis sciz militū a popularibo hoc aūt fit p cōfirmacōez Tercia est specialissima. sciz ducum ab vtriscz et hoc fit p sacramentū ordinis. Preterea qz caracter est signū distinctiuū spūal e delibile ideo nō ofertur in sacramētis que solent iterari. sicut est pīa. mr̄ monij et huiusmodi ¶ Notandū eciā ꝙ caracter baptismalis ē fundamentū oīm caracterum aliorū et iō illo nō habito nō p̄nt ceteri caracteres imp̄mi. ac p hoc oz de nouo fieri vt illi caracteres habeant. Vñ si q̄s ordinat̄ nō baptizatus nihil p̄sus agit̄ Quāuis tria sacramenta vt dictū est ꝑ caracteris impssionē nō iterent. tñ omne est hoc oibo non iterari super adē materiā et psonā et ex eadē causa. et hoc est ideo ne fiat otumelia sacramēto. Ex hoc em̄ credi posset ꝙ sacramēta pus dispensata fuissent ineffic acia et inepta. Quod̄ sunt de sacramēto ꝙ

substancia · quedā de cōgruentia Si eā q̄ de substancia sunt omittant euacuant sacramenta et sūt utenda · omissio vero illoꝝ q̄ sūt de cōgruentia non euacuat sacramenta ·

¶ De differētia sacramētoꝝ · vij

AD iniciō constituta sunt sacramēta ad cumcōnexionē · et semp cū morbo cōcurrunt In lege eñ nature fuerunt oblacōnes · sacrificia et decimacōnes In lege autem scripta approbata est circumcisio · et adiuncta est expiatio atq; superadditā oblationis decimacōnum et sacrificiorū multiformis distinctō In lege aūt noua instituta sunt sacramēta numero pauciora · vtilitate potiora · vtute efficaciora · et ꝓminentia digniora · atq; significacōne euidentiora · in q̄bus est impletio simul et euacuatio oim ꝓdictorum · sicut dicit Hugo de sancto victore · Primi tpis sacramēta fuerūt sicut vmbra · Medij tpis sic imago seu figura Postremi tpis scz grē · sicut corpus qđ intra se veritatē cōtinet et graciaz quā significacōe repñtant · et pñ cialiter conferunt ac ꝓmittunt · Predicta patēt q̄ eiusdez mūdationis filitudo in oblatione legis nature sed occulte inuenitur In circūcisione vero euidētius inuenit et expñit · p baptismū autē manifestius declarat Itē sacramēta veteris legis nutriebant puulos exercebant imperfectos et duros onerando domabāt Sz sacramēta noue legis cōferunt qđ vetera de longinquo monstrabant · Vnde ꝓpria sacramēta ꝓparauerunt et p duxerunt ad noua sicut via ad terminū · sicut signū ad signatuz sicut figura ad veritatez · et sicut imperfectū ad perfectum · Alia est differētia · q̄ cōmune est oibus sacramētis q̄ cōsistāt in reb? sensibilibus inuisibilem grāz signātibus Sz speciale est sacramentis noue legis q̄ cōsistant et in vbis Itē sacramenta noue legis efficiunt qđ figurāt · sed hoc nō faciūt sacramenta veteris legis · Itē sacramēta noue legis iustificāt et quātum ad opus operās · et quātum ad opus operatum · sed sacramēta veteris legis iustificāt solū quātū ad opus operans · q̄ nō valebāt faciētibus nisi quantū se illoꝝ caritas et deuotio fieri extēdebat Istud nō intelligit de circūcisiōe que cum non fuerit in lege data nequaq; inter ꝓcepta legalia cōputat q̄ ipsa in puulis tollebat originale et grāz conferebat qđ nō faciebant sacramenta legalia Itē in lege distinguebat circumcisio populū dei ab alijs gentib? Sz nūc distinguit caracter baptismalis · Itez legalia sedm Aug? fuerunt añ passionē dñi viua · et statim post passionē dñi mortua et postq̄ claruit veritas euāgelij sunt semp sepulta · Nostra vero sacramenta vsq; ad finem mūdi semp in suo vigore manebunt ·

De baptismo. Capt. viij.

Baptismus est ianua oim sacramentoꝝ qꝛ nulli cōferꝛ ante ipm in ecclesia aliqs alioꝝ De substancia baptismi sunt quinqꝫ. Primū est expressio forme verbalis a dño institute. q̄ est hec. Ego baptizo te in noie pris et filij et spūssancti. absqꝫ omissione vel addicōne dictionis. absqꝫ ꝓpositacōne ordis et absqꝫ cōmutacōne nois. Dis q̄tuoꝛ modis forma verboꝝ violaturscz omissione. adiectione. trāspositiōne. et ꝯmutacōne. id ē si ponit loco pris et filij et spūssā nomē potētis sapiētis et hēmigmi. qꝛ in quocūqꝫ ideomate baptizetur nō debent poni appꝛopꝛiata tribus psonis ꝙ expꝛessa noina psonarū Similit loco baptizo nō dꝛ diá immergo vel intingo Secōm est ablutio p elementum aque in toto coꝛpoꝛe vel saltē in dignioꝛ pte Teráū est qꝫ immersio illa fiat ab vno et eodem tpe et qñ foꝛma verboꝝ exꝑimit. ita qꝫ non vnus puerū mergat et alius vba pꝛoferat Quartū est intenáo vel spećiał vel gñalis. Spećiał aūt intenáo est vt iste baptisandus mundet. Gñalis est facere id qđ facit ecclesia. Intenáo q̄ illius requirit qui baptizat si est adultus. qꝛ qui inuite baptizant nō reápiūt sacramentū. Quintū est fides ipsius baptizādi. qꝛ in adultis requirit fides ꝓpꝛia ꝙ in puuł aliena. qꝛ peruuli in fide ecclesie baptizantur. ¶ Baptismus meritofit in aq̄ et nō in aliquo alio liquoꝛe. qꝛ cum homo ꝓ peccatū ꝓmi pntis incurrerit immūdiā et ignoꝛantiā et cōcupiscentiam ꝑ baptismū ab his tribus malis liberamur Et hoc notat in ꝓpꝛietatibus aque scz puritate ꝙpicuitate. frigiditate. Nā baptismał aqua sua puritatē nos mundat. sua ꝙpicuitate illuminat. atqꝫ sua frigiditate ab estu concupiscentie nos temperat Item baptismus fit in aqua ne quē inoꝛia excusaret. et ne ꝓpter defectū piculum salutis hoīes incurrerent si in alio liquoꝛe fiēt. et vt inueniat apud oēs cōmunis materia baptizandi ¶ Triplex est baptismꝰ scz flumis flamis et sanḡnis Inēbos tales est differentia. Baptismus fluminis a tota pena liberat et a culpa. et graáā in habitu infundit. et caracterem imꝑimit. Baptisinus flaminis delet culpā non semel tantum sed pluries et habet graáā in vsu in quo ꝟsistit meritum Baptisinus sanguinis liberat ab omni temptatione. et ꝟfert statim pꝛemiū quod ꝓpriū est martirum statim euolare Ex bis patꝫ quis sit melioꝛ inter bos baptisinos quia se habent vt excedentia et excessa. ¶ In baptismo quoddam est sacramentum tantū vt ablutio exteriοꝛ. quoddaꝫ res tantum vt graáa interioꝛ quoddaꝫ res et sacramentum vt caracter. ¶ Octo sunt de solem

nitate baptisimi que non sunt de substancia. Vñctus. Sal. oleū carisina. cereus. carisinale. saliua. Flatus virtutem baptisinatis ista figurant Nec cū patrinis non mutant esse sed ornant. In ḡtuor locis baptisādus inungit scz in fronte vt fidem publice p testet In vertice vt agenda subtilius ab eo intelligant. Int scapulas vt iugum christi suauius portet In pectore vt dulci corde deus diligat. ¶ Baptisin? fuit institutus multipliciter qñ xp̄us baptizat? est. formaliť qñ dixit Ite docete omes gentes ac̄ Finaliter qñ ait nicodemo. nisi quis renatus fuerit ac̄. Effectiue quā do xp̄s passus ē. Effectus baptisini multiplex ē. Ad sacramēta p̄parat qz baptisinus est sacīmētū intrantiū Apoca. Mundat qz signatū ē in mari rubro vbi submersi sunt egipcij. Notandū autē q̄ in baptisino delet originale pcā macula. fomes vero nō tollit sed remittit Penā relaxat. vñ puer induit veste candida Rōez illuminat. vñ ponit sal in ore pueri. Concupiscibilē ad bonū inflammat. vnde datur candela puero. Irascibilem cōfortat. vñ israhel vicit amalech post trāsitū maris rubri. Grāz tribuit qđ significat p columbā que sedit sup christū baptisatū Caractere imp̄init hoc signat p mare vitreū in Apoca. Fomitem mitigat quod signat aque frigiditas. communionem ecclesie prestat. sicut Diere. ár cumcisio p̄stat. q̄zuis sanctificatus fuerit in vtero mris. A satisfactione exteriori liberat qz baptisinus nō requirit gemitum neq; planctū intellige exteriorē Nam interior exigit in adulto scz contricio. Potestatē diaboli diminuit qđ signat exufflatio Januam celi perit qđ signat. qz xp̄o baptizato apti sunt celi ¶ Notandū aūt q̄ passio xp̄i aperuit ianuaz paradisi p causam meritoriaz et satisfactoriā gñalem Baptisinus aūt aperit p causam efficientē singularem. fiat em̄ istum singularem hominem euolare Os ad laudandū. aures ad audiendū apit vnde ponitur saliua in aurē pueri et sal in os. Templū xp̄i efficit. vnde dicitur baptizato. Exi im mūde spiritus et da locum aduenienti spiritui sancto Laudabilē coram deo reddit. vnde balsam? est in crisinate ¶ Solent pueri baptizādi vsq; ad pascha et pē tecosten reseruari. ñ vigeat ncā tas vel timeat piculū. ad signandū q̄ in baptisino fit resurrectio sp̄ualis. et q̄ gracia spiritussancti daf ¶ Baptisinus xp̄i et iohannis cōuenit in materia et in modo mergendi. sed differūt in forma. qz baptisinus iohannis tradebatur in noie venturi Differebāt et in effectu. quia baptismus xp̄i iustificat. iohannis nō Itez in fine. qz baptisinus iohis assuefecit ad baptisinū xp̄i.

De catheçismo et exorçismo. Capt. ix.

Catheçism? et exorçism? tanq̃z ꝓparatorij premittunt baptismo vt in ipo gracia efficacius operet. Trib? de causis catheçisinus institutus ē Primo ꝓter instructionē de articulis cōmunibus ad fidei suscepcōnem. Secdo ꝓter responsionē ad fidei ꝓfessionem. Tercio ꝓt̄ sponsionē ad fidei obseruationē Quia vero adult? peccatū ꝓpriū habet et p se respōdere potest requirūtur hec ab eo. Paruul? aūt qui nō habet actuale peccatum nec p se respōdere potest requirūtur hec ab eo per vicarium qui p ipso respōdet de fidei obseruātia Exorçisinus ideo statutus est vt a baptizando potestates diaboli depellant. Nam ꝓpter peccatuz hois diabolus potestatez in hoiez accepit. et eā in illa que veniūt in vsum hois. Vnde tam adulti q̃z puuli exorçisari debent ad expulsionē tam noxie potestatis.

De confirmatione. Ca. x.

Confirmatio sacramentū est pugnantiū. De substantia cōfirmacionis sūt sex. duo ex pte sacramenti in se. scilicet materia cr̄smatis et forma verboꝝ. q̃ talis est scd̄m morē cōmunis ecclesie. signo te signo crucis. confirmo te crismate salutis in noīe patris et filij et spūsc̄i. Duo ex pte ministri. id est dignitas pontificalis et intenāo debita. Duo ex pte suscipientis. scz frons in qua debet fieri crismatio et q. confirmandus sit baptizatus. Vnctio crismatis triplicit fit in tribus sacramentis. quaz diuersitas ex fine acꝑitur. In baptismo fit in vertice ad significanduz fidei suscepcōnem. qz vertex est locus cellule rationalis. In cōfirmacōne fit in fronte ad designandam audaciam cōfirmationis cuius impedimentū est timor et verecundia. q̃ specialit manifestātur in pallore vel rubore frōtis ex ꝓpinquitate cellule imaginalis. In ordine fit in manib? ad designandam potestatem cōsecrandi sacramentum dominici corporis. Huius sacramenti multiplex ē vtilitas. qz graciaz in baptismo datam cōfirmat. ps. Confirma hoc deus qd̄ operatus es in nobis scz in baptismo. Ad militiā spūalem ꝓparat. Vnde confirmandi tanq̃z pugnaturi pugiles iungūtur ne ab inimicis, debeāli teneāt. Et qz omēs xp̄iani debent esse in bello xp̄i. ꝓptereā et omnes hoc debent recip̄e sacramentū. vt facilius possint contra mūdum carnē et diabolum pugnare. Ad cōfessionem constantem nois christi animat. quez oportet verum deū et verum hominē cōfiteri. Primo vt cōfiteamur eum scd̄m diuinā naturam patri et spirituisancto coequalem qd̄ notatur in forma

verbo p vbi fit expssio trinitatis
Scdo vt cõfiteamur eum scdm
humanã naturaz crucis suppliciũ
ptulisse quod notat in crucis cõ
significacõne Intus et extra spiri
tuali decore nos ornat. Intus q
dem p cõscienciae puritatem. sed
extra p odorez bone fame. et hec
duo signant in crismate quod cõ
fiatur ex oleo ppter primum. et
balsamo ppter scdm. In bonis
agendis et malis sustinendis ro
borat. datur enim hic spũssanct?
ad robur. Animam et corpus ar
mat. Animã quidez p impressio
nem caracteris cõtra pusillanimi
tatis vicium. corpus p clipeum
crucis cõtra insultus demonum.
Contra verecundiã et timorẽ in
cõfessione nois xpi audaciã pres
tat. Primũ notatur in crismate
frontis qui est locus verecundie
scdm in potestate ministri Post
pugnam coronat. quod notat
in vitta que circa caput firmati
ligatur ¶ Quedã sunt circa con
firmacõnem que nõ sunt de sacra
menti esse. sed de bene esse. vt sũt
hec q ieiunus a ieiuno det. q ab
aliquo episcopo pũtetur qui et
patrinus efficiat. q vitta capiti
circumligetur. per istud sacramẽ
tum fiunt fideles plene xpiani.
Plenitudine dico copie q tamẽ
in baptismo pleni facti sunt ple
nitudine sufficientie. Sacramen
ta se habent in dignitate vt excel
lentia et excessa. Nã eucaristia
preminet in esse. baptismus in ef
fectu. sed matrimonium in mini
sterio. signant enim cõiunctionez
christi et ecclesie. confirmatio in
dignitate ministri. quia non con
fertur nisi ab episcopis. peniten
cia in frequenti peccatorum remis
sione. et sic de alijs sacramentis.

De sacramẽto eucaristie. ca. xi.

Eucaristia est sacmentũ
caritatis tam diuine q3
nostre q3 deus in hoc sac
mento magne dilectionis signũ
nobis ostendit. et nostre dilecti
oms affectum p idem sacramen
tum specialiter erga se inflamat
¶ De substancia huius sacramẽ
ti sunt quatuor. Primum est q
consecrans eucaristiam sit sacer
dos. Secũdum est species pa
nis et vini. Terciũm est intencio
consecrantis. Quartum est for
ma verborum et cum intentione
cõsecrandi. hec videlicet. hoc est
enim corpus meũ. ista aũt super ca
licem. hic est enim calix cẽ.
¶ Ad intelligendũ ista plenius
nota circa intencionem q aliud ẽ
intencio et aliud attencio. quia
intencio semper est necessaria vel
specialis vel generalis sicut dic
tum est de baptismo. Attencio
autem nõ est de substantia sicut
quando rapitur mens in prolatio
ne verborũ ad alia q3 quãdo q
cõtingit ex infirmitate. quando
q eciam ex negligentia incuria
et tunc peccatum est.

¶ Sciendum preterea q̄ non solum requiritur intenc̄o consecrantis sed eā intenc̄o illud sacramentum instituentis · Vnde si aliquis sacerdos staret in foro et super omnes panes p̄ferret formā verborum eā cum intentione cōsecrandi nō fieret ibi transsubstā ciatio · et hoc nō essz p̄p̄ defectū virtutis verborum cum sacerdos vna vice posset cōsecrare tot hostias quot toti mundo sufficerent · si esset necessitas ecclesie · sed est p̄pter defectum intencōnis illius qui hoc sacramentū instituit qui non intēdit q̄ cum tali ludibrio et stultic̄a fieret consecratio · sed p̄ utilitate vel necessitate ecclesie gn̄alis vel particularis ¶ Circa formam q̄z verborum sciendum · q̄ cum dic̄atur hoc est enī corpus meū · Ista cōiunctio enī non est de substanc̄ia forme sed de bene esse ipsius · Vnde omitti nō debz Aliud est nāq̄ forma necessaria sine qua nō potest transsubstanc̄iatio fieri · et aliud ē forma debita sine qua nō debet fieri Eodem mō dicendū est de sp̄ēbus panis et vini Vnde notatur q̄ materia eucharistie alia ē debita alia necessaria · Materia necessaria eucaristie est panis frumētin? · quia sine illo nō potest esse confectio Materia vero debita est q̄ panis ille sit azimus · q̄z licet in fermentato posset confic̄i tamen hoc nō dēt fieri duplic̄i de causa · Prima causa est q̄z panis azimus c̄gruit institucōni · xp̄us enī dedit discipulis corpus suū c̄fectum in tali materia · Secūda est quia talis panis conuenit eā signato · christus enim sine omni fermēto peccati fuit ¶ Similiter dicendū ē de materia calic̄is · q̄z alia ē materia necessaria · alia debita · Materia necessaria calic̄is est vinum · quia sanguis christi nō potest in alia materia confic̄i q̄m in vino · Materia vero debita est q̄ aqua vino misceatur · Et hoc duplic̄ racōne ¶ Primo q̄z talis materia conuenit institucōni · Christus enim sanguinem suū sub tali sp̄e dedit · Secdo quia talis materia conuenit eā significato · q̄z ecclesia per aquam significatur · que christo p̄ fidem et caritatem iungitur ¶ Sciendum p̄pterea q̄ in aceto et in agresta nō confic̄atur · quia acetum nō est vinum sed fuit sicut agresta non est vinum sed erit · In cōfectione sanguinis tam modicum aque debz misceri vino q̄ absorberi possit ab illo · alioquin impedit̄ consecratio sez si vinū ab aqua vincat̄ Istud designat q̄ cum ad xp̄m cōuertimur non ipse in nos · sed nos in ipsum mutamur · quia corpori suo mistico incorporamur · Si vna gutta vini ponitur ex aliqua negligentia sanguini non p̄pterea desinit esse sanguis neq̄ propter admixtionem sanguinis in sanguinē mutat̄ ꝫ̄ vtra q̄ sp̄ecies in sua natura p̄manet

Sed si multum de vino ponitur ad vnam guttam sanguinis · sicut quandoq; fit in ablutione · tunc ibi desinit esse sanguis quia species vini illius gutte sub qua est sanguis absorbet a multo vino adiuncto · ¶ Circa sacramentum eucharistie quoddā est sacmentū tantū vt species panis et vini · Quoddā est ibi res tantū vt corp? christi misticū · Quoddam est ibi res et sacramētum vt corpus christi verū qđ traxit de virgine · illud enim est res primi et sacmentū secdi · ¶ Sub vtraq; specie tot? christ? est indiuisus scz corpus et anima et deus · ac p hoc vtrobiq; est vnū et simplicissimū sacramentuz · Sub specie namq; panis est corpus christi p cōuersionem · et sanguis p connexionem · et anima p cōiunctionem · ac deitas p vnionē · Ista enī qtuor diuidi non possunt nec ab inuicem separari · Eodem modo dicendū est de sangne · Preterea totus christus sic est in tota specie q̄ in qualibet eius parte · siue species sit illa integra siue diuisa · ac p hoc non est ibi vt circūscriptus vel occupans locum vel hns situm vel vt perceptibilis p aliquē sensum corporeū · ¶ Exemplum huius habem? in speculo qđ si diuidatur in multas ptes in qualibet apparet imago que pus apparebat in integro · Item exemplū est de sermone quē multis recito et quilibet auditorum recipit illū totum · Unde quamuis sermo sit vnicus in proferente totus tamen est in quolibet audiente · Hostia frangitur in tres partes ppter multas racōnes ¶ Primo ppter tres psonas diuinas in vna essentia · sicut tres partes in diuisione hostie vnus tamen christ? ¶ Secdo ppter tres status ecclesie scilicet militantium · triumphantium et in purgatorio arcentiū · Tercio ppter tres status christi quib? fuit mortalis mortuus et immortalis ¶ Quarto ppter tres apertiones in corpore domini tempore passionis · scilicet manuū · pedū et lateris Quinto ppter tres substancias in christo scilicet deitatis · anime et corporis · ¶ Sacramentuz corporis christi prefiguratum est multipliciter scilicet in oblacōne melchisedech in qua figura habemus formam exteriorē sacramenti · et primū effectum · scilicet refectionem · Ibi enim p cessit figura spiritual' refectionis in pane et vino · in eucharistia vero est refectio spiritualis vite Item in manna vbi significatur effectus gracie · Item in agno paschali quo figurabatur liberatio a seruitute egipciaca · Ita nr̄ agnus est signum liberationis a diabolo · Item in diuersis sacrificijs de quibus habetur in leuitico quibus figurabatur oblatio passionis christi ibi fuit hostia quo ad reconciliationem · et victima quo ad satisfactionem p pcās

nris · et holocaustū quo ad totū corporis lesionem · Jn oblatione manne de qua legitur Judicum p quā significabat in quo debet fieri oblatio · et sup quē · quia in sitē ihesu xpi qui p petram designat Jn virga ionate mellita vbi figuratur quis offerre debeat · qz ionathas · Per fauū autē mellis designatur deuotio offerentis · Figura sanguinis christi fuit vinum ad designandā refectionē · Cāū · Introduxit me rex i cellā suam · Itē aqua ad designandaz ablutionem · Vnde vidi aquam egredientē ꝛc̄ · Item sanguis ad designandū redempcōem · Deū · Sine sanguinis effusione nō fit remissio ·

¶ De dignitate eucharistie et mirabilibus q̄ ibi fiunt · Ca · xij ·

Dignitas ꝛ excellētia huius sacramēti apparet in multis Primo sicut iam predictū est tam ante legem q̄z in lege fuit prefiguratū · Secdo · qz a ppbetis prenūciatum · ps · Panem angelorum manducauit homo · pteritū ponitur p futuro ppbetali tertitudine · Terāo qz a christo istitutū · et hoc dupliciter scilicet verbo et facto · Verbo vt patet in Johe · Ego inquit sum panis vite qui de celo descendit · Facto vero vt in Ma · Accipite et comedite hoc est corpus meū · Quarto · qz ab apostol' obseruatum · i · Cor · xij · Cōuenientibo vobis in vnū ꝛc̄ · Quinto · quia a summis pontificibus solemnizatū qui ordinauerunt cantū et orationes · et locum et tempus et vestimenta et vasa diuersa q̄ omnia sunt ad decorem huius sacramēti

¶ Maxima dignitas apparet in hoc sacramento · qz cum christus cōstet ex tribo substancijs · scz deitate · aīa et corpe · ipsa quidez deitas excellit oīa · ps · Magnus dñs et laudabilis nimis · Itē aīa eius pcellit omēs animas cum sit plena grā et veritate · id est perfectissima in affectiua et in cognitiua · Item corpus eius excellit oīa corpa · qz de sanctificato corpore fuit sumptū beatissime virginis · et deitati vnitū · ergo in xpo nobilissimū in celo et nobilissimū in terra vnita sunt · Multa mirabilia fiunt in hoc sacramēto · Primum est qp ibi corpus christi in tanta quātitate est sicut fuit in cruce et sicut iam est in celo · nec tamē excedit ēminos illi? forme · Secdm qp sunt ibi accidētia sine subiecto Teriū · qp panis ita conuertit' in corpus xpi qp tū non fit materia corpis xpi · nec eiā annihilatur Quartum qp corpus nō augetur ex multarū hostiarū cōsecratione nec minuit' ex hostiarū sumpcōe Quintū qp itē corp? nūo in pluribus locis est itē sub oib? hostijs cōsectis · Sextū · qp qñ diuidit' hostia nō diuidit' corp? xpi · sed sub qualibet pte est totus xps · Septimū · qp quādo tenet' hostia in manibus et cū videtur oculis

corpus christi non tangitur nec
videtur · sed hec tantūmodo ārā
species sunt · Octauū q̄ statim
cum desinit esse forma · tunc eāā
desinit esse corpus et sanguis xp̄i
Nonū q̄ cum nō sit ibi panis vel
vinum tamen acādentia habent
effectum eundem vt prius · scz
satiare et inebriare et huiusmodi
¶ Nota q̄ deo conuenit esse vbiq̄
simpliciter et ꝑprie · creature con
uenit esse in vno loco tantū Cor
pus christi medio modo se habz
Cū enī sit creatura nō debet coe
quari creatori i hoc q̄ sit vbiq̄ ·
cum vero sit vnitū diuinitati de
bet i hoc excellere alia corpora vt
simul et semel in locis pluribus
possit esse sub isto vidēlicet sacra
mento · ¶ In sacramento eucha
ristie quoddaz est supra naturā
sed non sup intellectū · vt q̄ sint
ibi acādentia sine subiecto in lo
co determinato Quoddaz eciam
est ibi supra naturā et intellectū
vt q̄ ibi est christ? tantus quan
tus fuit in cruce · nec tamen exce
dit terminos illius parue forme ·
¶ De mirabili transsubstanciati
one nota q̄ triplex est mutacio
Vna est artificialis vt qñ fit vitrū
de āneribus · Alia est naturalis
et hec est duplex · scz acādēt̄alis
et substancialis · Acādentalis vt
qñ idē subiectū manet in diuers
acādentib? sibi inuicē succedēt̄ib?
Substancialis est vt qñ eadem
materia manet sub diuersis for
mis substancialibus sicut patet
in transmutatione elementorum
ad inuicem · Terāa mutacio est
supnaturalis vt qñ nec materia
nec subiectum manet sed tantū
acādentia sine subiecto · et talis
mutacio est in transsubstanciacō
ne In rerum mutacōne potest cō
siderari triplex difficultas · vel
ex pte termini a quo · vel ex pte
termini ad quē · vel ex pte distā
cie terminorum ad inuicem · Pri
mo modo creatio est mirabilior
omnib? mutacōnibus · quia est
de non ente simpliciter Secundo
modo conuersio panis in corpus
christi est mirabilior omnibus
mutacōnib? · quia est ibi in ens
actu prius existens · Terāo mō
incarnatio ē mirabilior quacūq̄
mutacōne · quia ibi est vnio infi
nite distantium · ¶ Guimūdus
distinguit quadruplicem muta
cōnem substancialez · Prima est
a non ente in ens · et hec dicit̄ ge
neratio · Secunda ab ente in nō
ens vt corruptio · Terāa ab ente
in ens quod mō non est sed erit
iam · vt est ꝑductio Quarta ab
ente in ens iam existēs · et talis
est cōuersio panis in corpus xp̄i
Nec mutacio non habet similitu
dinē in natura · sed est alteracōni
quasi contraria · quia hic mutat̄
vna substancia in aliā et manēt
acādentia · sed in alteracōne econ
uerso ē · quia ibi mutant̄ acādē
tia et manet eadem substancia si
cut patet i corpalib? qñ de albo
fit nigrum · et in spūalibus qñ de

ūsto fit impi? vel ignrāte scies

¶ Nō q̄ hec ꝓpōnō de multiplr̄ sumit̄ · qñq̄ causā notat vt cū dr̄ xp̄s nat? ē de spū scō · qñq̄ māz vt cū dr̄ xp̄s natus ē de v̄gine · qñq̄ itēptitatē substancie vt cū dr̄ fili? natus ē de prē · qñq̄ tran substantiacōez siue uersionē vt cū dr̄ corpus xp̄i fieri de pane · qñq̄ ordinē vt cū dr̄ creaturā eē de nihilo ·

¶ De effcū eucharistie · ca · xiij

Ignē suscipiētes corp? xp̄i bonū multiplex ois quūt̄ · Primū est xp̄i cō memoratio Matb · Hoc facite in meā omeōracōez · scz mee dilec cōis · liberacōis · imitacōis Item iterior viuificatio · qz nō nunq̄z p v̄tutē hui? sacramēti fit de attrito otrit? · Gen · Lignū vite omestū vitā p̄stabit Sic p grāz purga mur · illuiam̄ · p̄ficiam̄ · viuificam̄ et bene redit vita p ábum p quē mors intrauit Corpis xp̄i mistica incorpatio de nouo facienda Vñ dictū ē Aug̃ · Nec tu me mutab̄ in te ac̄ Istd nō intelligit̄ de vni one corpis mistica de nouo faciēn da ꝫ de augmētanda ñ em̄ vnit dissilia Itē spūalis refectio · p̄s · In loco pascue ac̄ · Dei em̄ nō tm̄ instituit sacramētū qd̄ nos in esse grē gniaret vt baptismū · vel qd̄ genitos roboraret vt ofirma cōez · verūetiā qd̄ roboratos enu triret vt eucharistiā · ꝑpt̄ qd̄ hec tria sacramēta dant̄ oibo q̄ ad fi tē accedūt · Itē duocōis augmē

tatio · p̄s · Impiguasti i oleo ac̄ Nutrimentū em̄ qd̄ hie dat̄ nob̄ quantū ad esse gratuitū in trib? attendit̄ scz in cōseruacōe deuo cōis ad deū et dilcōis ad p̄ximū et delectātes intra nosinetipsos · Itē fomitis mitigatio · p̄s · Dup aquā refectionis educauit me · qz sicut aq̄ refrigeāt · sic et istud sacramentū a feruore ocupiscen tie Grē collacō Exo · Descēdere māna descēdebat p̄it̄ et ros Itē v̄tutū roboratio · p̄s · Panis cor bois ofirmat Itē peccato z remis sio · qz p istū abuz semp fit repa tio de pditi · vñ qñ dr̄ in oīō dñe da Panē nr̄m cotidianū da n · h · Statī seq̄t̄ et dimitte nob̄ de · n · Istud itelligit̄ de venialibo et nō de mōrtibo · qz sic alimentū nāle p̄dest viuenti et nō mortuo fili alimētū spūale Itē otra diabolū armatio · p̄s · Parasti in cōspcū meo ac̄ Itē sp i eleuatio Aplūs Quō ñ cū illo oīa do Itē amoris exātatio Deñ · Disce xp̄iane quantū deas diligē xp̄z q̄ dedit nob̄ carnē suā in ab̄ū · sanguinez in potū Aiāz in p̄cū · aq̄z lateris i lauacrū · Itē fidei omēdatio · qz in hoc sacramento eleuat̄ sup̄ nāz et sup̄ sensus et supra intellectū Aplūs · Captuātes oēz intellec tū in obseq̄ū xp̄i Itē āgelica sua uatio · p̄s · Panē angelorū · Itē celestis regni collatio Job̄ · Qui mādu · car · me · ac̄ Itē spūal de lectacō Sap̄ · Panē de celo p̄stī tisti eis · hūtm oē delectamentū

Item intellectꝰ illuiatio Regū. Gustauit ionathas de melle et illuminati sūt oculi eiꝰ. De effcū eucharistie dicit Ber̄n. Corpꝰ xpi est egrotis mediana. pegrinātibus dieta. debiles cōfortat. valētes delāt. languorez sanat. sanitatē seruat. fit bō mansuetior ad correpcōez. pacētior ad laborez. artētior ad amorē. sagacior ad cautelā. ad obediendū ꝓmptior. ad grāz actionē deuotior. Sic rite cōmunicantibꝰ multa bō opauemūt vt dictū est. sic idigne corpꝰ xpi sumētibꝰ multa mala occurrūt Nullū enī opus placz deo ñ placeat ipse pus Indignaciaq; omunio pcās hoiez illaqat dānacōez ꝓpat. pximū scādalizat. mentē excecat. tēptacōni sūiugat. deū irritat. vitā tpalē breuiat. gratuitis spoliat. De his oībus p ordinē dr̄. ps. Fiat mēsa eorū coram ipsis in laqueū Ecce pmū. et i retribucōez Ecce scōm. et in scādalū Ecce teraū. obscurent oculi eorū ne videant Ecce iiij. et dorsū eorū sp icurua Ecce v. effunde sūp eos irā tuā. Ecce vi. fiat habitatio eoz deserta Ecce vij. et in tabnacul eorū nō sit qui inhabitet Ecce viij.

De sumētibus eucharistiā et de mō sumendi. Ca. xiiij.

Corpus xpi ātuor modꝰ sumit. quidaz spūaliter tm̄ vt q̄ acápiūt rē sacrameti i ē grāz et nō ipm sacmentum corporis christi De hoc mō sumendi dicit Augustin? Crede et manducasti id est corpori xpi mistico incorporatus es Quidā sacramentaliter tantū vt omunicantes in pecato mortali Quidā spūaliē et sacramētaliē vt q̄ acápiūt rē et sacmentū sic cōmunicātes in grā. Quidā nec spūaliē nec sacmentaliē vt q̄ nec sacramētuz nec rē acápiūt Primi nō manducantes māducant Secdi māducātes nō māducāt. Tercij māducātes māducāt Qrti nō māducātes nō māducāt. ¶ Circa omuniōez omittit pecatū tribo modꝰ. Primo cū q̄s statuto tpe omuniōez dimittit Jo. Nisi māducaueritis carnē filij hois nō Secdo cū quis suo tpe omunicans male accedit Aplūs. Qui aūt sumit indigne iudiciū nē. Terāo cū post omunionē a pcās se nō custodit. et iste multiplex malū incurrit Primū. qz xpm quez suscepit ignominiose a se expellit. et certe turpiꝰ eiāt q̄m nō admittit hospes Secdo. qz talis quodāmō filiu dimē iudegerit Judas enī postq̄z cū xpo cenauit ipm tradidit Sic et absolon fratrez suū ad omiuiū inuitauit et eū post occidit Tercō vero. qz ordinē honestatis pūtit Venturo enī reuerētiam exhibet et pūti nullā Vñ filis est illꝰ q̄ cū ramis oliuaz et clamore xpo occurrerunt et ipm post medū crucifixerunt. ¶ Qualiter ad omunionem accedendum sit discere possumus in esu agni paschalis

Comedebant eñ iudei acãctis
rnibus calãatis pedibus · bacu
los habentes in manibus · cũ lac
tucis agrestibus · et festinanter
Per primũ significatur puritas
castitatis · Lucas · sint lumbi vri
precincti · Per secm affectus
deuocõnis · Cantic vij · q̃z pulcri
sunt egressus tui in calãamentis
si · p · Per tertiũ memoria dñice
passionis · Gen · In baculo meo
transiui iordanẽ istuz · Per quar
tum amaritudo cõtritionis · ps ·
Cibabis nos pa · la · Per quintũ
promptitudo bone voluntatis et
opacõnis · Proũ · Vidisti boiez
velocem in opibus suis · coraz re
gibus stabit · ¶ Itẽ quales esse
debeant cõmunicantes ostendit
in vestibus sacerdotalib? · requi
runt eñ ista · Judiciũ discretionis
mundicia castitatis · mortificacõ
carnis · constancia fortitudinis ·
pseuerantia longanimitatis · per
fectio caritatis · Primuz notat
in suphumerali · Secm in alba ·
Tertiũ in cinctura · Quartũ in fa
none que ponit in brachio sicut
clipeus · Quintũ in stola · Sex
tum in casula ¶ Corpus xpi su
mitur vel atum accidentibus mul
tiplicã racõne · Primo ppter meri
tum quantũ ad bonos · q̃ secm
Greg? Fides nõ habet meritum
cui humana racio prebet experi
mentũ · Secdo ppter dignitatẽ
quantũ ad malos · exemplũ de
bethsamitibus qui percussi sunt ·
qñ archam dñi viderũt · Tercio
ppter imperfectionem quantũ ad
omnes Non eñ possem? videre
claritatem corpis christi glorifi
cati · exemplũ de moyse in cuius
faciem nõ poterant filij israhel intẽ
dere qñ resplenduit Quarto ppẽ
vitandum horrorem crudelitatis
si christi carnẽ dentibus attrecta
remus · ¶ Tres sunt cause quare
laicis nõ datur istud sacramentũ
sub dupliciã specie · Prima est q̃
possent credere q̃ totus xps non
esset sub vtraq̃ specie · Secunda
ppter periculũ q̃ de facili posset
effundi sanguis · Tercia vt veri
tas respondeat vmbre · q̃ in lege
nihil habebant eciam offerentes
de libamine ·

¶ De abstinencia a cõmunione
Capt · xv ·

ABstinent a cõmunione
quidam ppter culpam
propriaz · et aliqui sine cul
pa mortali · sed ppter sacramẽti
reuerenciã sicut qui sencãt se mi
nus mundos mente vel carne · vel
eciaz indeuotos et isti bene faciũt
dũmodo possint iuste et sine alio
rum scandalo supersedere Vnde
vbi non instat necessitas cõsulen
dum est talibus · vt de cõmunio
ne exspectent quousq̃ parati ac
deuoti et circũspecti possint acce
dere · nulla tamen necessitas debz
compellere vt aliquis scienter in
mortali peccato cõmunicet · Pec
catum facit indignũ cõmunione
tribus modis · aut in habitu vt
qñ quis accedit non contritus de

pecato preterito ꝛ inconfessus. ¶ Aut in actu vt quando immutat formam sacramentiꝛ irreuerenter ipsum tractat. Aut in proposito vt quando habet voluntatea pecandi in futuro. ¶ Potest etiam propter reuerentiam sacramenti exclusio fieri a communione tripliciter. Primo ꝓpter reuerentiam sacramenti exterioris. sic excludit pollutio ꝛ immundicia corporalis. ¶ Secundo ꝓpt reuerentiam rei contẽte sub formis sic excludit defectus iudicij ꝛ rationis in pueris ꝛ amentibus. Terão propter reuerentiaz rei significate. id est vnitatis corpis mistici. ꝛ sic excludit vinculum interdicti. vel suspensioiꝭ vel excõmunicatiois etiã iuste. sic ergo pro sola reuerentia sine omni culpa excluduntur multi a communione. ¶ Hoc primo patet in pueris. qui tamen si sunt propetatem adultam sicut decem ãnorum vel duodecim ꝛ apparent in eis signa reuerentie ꝛ discretiois possunt sumere alias non. ¶ Item patet in furiosis qui excludunt sine culpa. qui tamen communicare possunt quando habent diluçida interualla. Item cum quis habet lutosas manus licet hic sit sine culpa. tamen pro sola reuerentia nõ debet tangere corpꝰ xpi. ¶ Tria genera hominuz excludebantur in lege ab esu agni scilicet inárcunási qui signant eos qui accedũt ad communionẽ irreuerenter. Regum Legitur ꝙ percussus est oza quia tetigit arcam domini. Item alienigene. hi signant infideles. De talium cõmunione dicitur in genesi. Fera pessima deuorauit filium meum. Immundi qui signant habentes mortale pecatum. Vñ ꝓpheta. Mũdamini qui fertis vasa domini. De his tribus nota versus. Indigne sumis si non sumis reuerenter. Vel non catholice vel hñs mortale scienter. ¶ Qui non cõmunicant suo tempore multa incurrunt mala Primo quia talis vtilitate multiplici priuatur. de quo habes supra de effectu eucaristie. si enim naab saluata est qz fuscepit nuncios domini. multo fortius qui ipsum christum fuscipiunt. Secundo quia constitutionem ecclesie transgreditur. statuit enim ecclesia ꝙ qui nõ communicat in pascha viuens ab ingressu ecclesie arceatur viuens. ꝛ moriens careat ecclesiastica sepultura. Terão quia maledictionem incurrit. Prouer. Ve soli quoniã si ceciderit non habet subleuantem. sed bene solus est qui christum non habet. Quarto qz vices deo non reddit siue repẽdit Aug⁹. Verecundum est illi hospicium denegare qui solet omnẽ pulsantez admittere. Quinto qz vires spirituales perdit. quilibet enim qui est sine mortali est membrum corporis mistici. membrũ autem debet sustentari alimento

corporis xpi vert. alioquin efficietur aridum sicut & membrū corporeum ad quod non transmittitur corporalis ibi nutrimentum

De officio misse. Cap. xvi.

Prerogatiuas plurimas habz missa Primo quia celebratur a ieiunis. Secundo quia nō tātū in ecclesia & super altare nisi quandoq; ꝓpter causaz fiat subtentorio vel i alio loco honesto. Tercio quia oportet celebrantem esse sacerdotem Quarto quia oportet eundez esse indutū sacris vestibus. Quinto quia tātummodo fit in die & non in nocte nisi in natiuitate domini. Sexto quia celebrat accenso lumine. etiam si mille soles lucerent super terram. Septimo quia ibi sonāt verba diuina & angelica & humana. diuina quidem quando dicit vel cantatur pater noster & legūtur verba domini in euangelio. Angelica vero quando cantatur Gloria in excelsis. humana aūt sicut in collectis & huiusmodi. Octauo quia ibi audiuntur tria nobiliora ideomata que mundus habet. scz hebraicū vt ibi. sabaoth & osanna. Itē grecū cum dicitur kyrieleison. Itē latinuz vt in alijs que sunt ibi. Nono quia missa suo modo tam plena est misterijs sicut mare guttis. sic sol athomis. sicut firmamentū stellis. & sicut celum empirreum angelis. Decimo quia sacerdotes i solemnibus ecclesiis habent i missa plures ministros. scz diaconū subdiaconū acolitos Vndecimo quia angelis ibi existētibus sufficit in presentia tāte maiestatis esse scolares. Duodecimo qz ibi est dominus celi & terre. Officiuz misse moraliter est ita. Introit? significat inchoationem boni. q autem introitus duplicatur. hoc significat q in nostra inceptione debemus declinare a malo & facere bonū. kyrieleison quod nouē vicibus variat signat inuocationez misericordie dei qua nouem modis indigemus. Primo tribus modis quantum ad peccatorum remissionem quam ꝓpetrauim? corde. ore. & opere. Secundo tribus modis quātum ad gratie collationem scilicet fidei. spei & caritatis. Tercio modo quantuz ad glorificationem qua gaudebim? supra nos in deo. intra nos de nobis. & iuxta nos in proximo. Gloria i excelsis signat gratiarū actionem. Collecta signat deuotam orationem. Epistola et euangelium notant veteris & noue legis obseruationem. Graduale et alleluia signāt vite & actiue & contemplatiue perfectionē Offertorium cōtribulati spūs sacrificium. Secreta signat statum vie. prefatio statum patrie Sanctus sanctus sanctus significat exultationem angelorum p̄sentiū. Canon transitū mēbroꝝ

in corpus christi misticum · Pater noster significat filiationem per grām · Agnus dei liberationē per misericordiā diuinā · triplicatur agnus dei vt liberemur a malis preteritis pñtibus ⁊ futuris · Complenda signat boni operis cōsummationem ¶ Circa quedam alia que sunt in missa nota significacōnem allegoricā · Intelligimus enim per altare crucem · Per calicem sepulcrum · Per patenam lapidem suppositum · per corporale sydonē in qua corp⁹ xpi fuit inuolutum · Nota q̄ licet omēs misse sunt eque bone q̄ntū ad opus operatum cum in ombus sit idem christus · multum tamen differunt quantum ad opus operans · Vnde melius ē audire missaz boni sacerdotis q̄z mali · sicut in mensa corporali eundē cibum iocūdius accipimus a mūdo ministro q̄m inmundo ¶ Nota q̄ periculuz est si celebrat cecutiens vel manus balbes tremulas aut caducū morbū · aut deliru⁹ · aut nimis ideota · Vnde talibus iniungendum est q̄ abstineant a missa · Preterea quando aliqs bis celebraturus est non debet sumere ablutionem in priori · alioquin ad secundam missaz accedere non est iciunus ·

¶ De negligētia que fit i missa Cap̄ · xvij ·

Si per negligentiam euenerit q̄ perlecto canone nec vinum nec aqua reperiatur in calice statim infundi debet vtrūq; · et sacerdos iterabit consecrationē ab illo loco simili modo ⁊ perficiet vsq; in finem · ita tamen vt dimittat duas cruces q̄ fieri singulariter super hostiam consueuerūt Vel melius potest dici q̄ aliam hostiam sumat ⁊ canonem a prīcipio incipiat · Qd̄ si de simplici vino vel aqua fiat cōsecratio · vinum reputabitur pro sacramēto sed aqua non · Si quid de sāguine ceciderit sup corporale vel super pallam altaris · vel super albam aut casulam · par⁹ illa resindatur ⁊ in loco reliquiaruz seruetur · prius tamen extrahatur sacmentum quantuz poterit ⁊ sumatur · deinde abluat⁹ · ⁊ ablutio iterum sumatur Si vero super terrā vel lapidem vel lignum ceciderit · lingendus ⁊ extergendus⁹ ⁊ tandē dus⁹ est locus ille ⁊ puluis i sacro loco reponendus ¶ Porro si ip sum sāguinem musca vel aranea vel aliud tale ceciderit quod vix sine vomitu aut mortis periculo sumi potest · perfundatur ⁊ lauetur quanto potest cautius in calice · ⁊ hanc ablutionem sumat sacerdos · sed musca vel aranea super piscinam cremetur Qd̄ si super pallā altaris de corpore christi ceciderit · vel super aliud vestimentū · non mādatur · sed vino abluatur ⁊ a ministro sumatur · Si infirmus corp⁹ domini reciat suscipiatur prout diligētius po

q · ij ·

testa sumatur.

¶ De penitentia. Ca. xviij.

PEnitentia est vt ait ambrosius plangere preterita mala. a plangenda iterū non omittere. Item Gregorius. Penitere est antea acta peccata flere. a iterum flenda nō cōmittere ¶ Circa predictas diffinitiones nota q quedaz dantur per essentiā. vt homo est animal rationale. quedā per causam. vt dies est sol lucens super terram. Diffinitio autem penitētie data est per causam a non per essentiā Verūtamen penitentia diffinit per duplicem actum Vnum qui est respectu preteriti. scilicet preterita mala plangere. alterum respectu futuri. scilicet plangēda non committere. a primus act9 est in re. secundus in proposito. ¶ Penitentia duplex est. quedam interior a hec est de iure naturali. Quedam exterior que fit ad arbitriū hominis. Prima nō est sacramentum ppie. Secūda vero sacramentum est. Non enī penitentia perse suscepta dicātur ppie sacramentum ecclesie. cuz talis ante baptismum possit fieri sed penitentia iniuncta per ministros ecclesie sacramentum est. ¶ Notandum q lugere pro peccatis pprijs est actus penitentie. sed lugere pro malis alienis alterius virtutis est. scilicet miserico die. lugere vero p bonis eternis est actus tercie beatitudinis de q dicātur. beati qui lugent ac.

¶ De duracōne penitentie sciendum q exteriorem non oportet esse perpetuam. sed circa interiorem distinguitur. Est enim interior secundum habituz a hec debet esse perpetua. Alia est secundum actum. a hanc nō oportet esse perpetuam. Semper enim tenetur quis ad interiorem penitentiam habitualem qua vellet nō peccasse. a vult de cetero non peccare. sed ad exteriorem penitentiam nō semp tenetur ¶ Preterea alius est dolor rationalis qui est peccati detestatio. alius est sensibilis qui est passio. a primus dolor semper debet esse in penitētia. secundus non est de necessitate. Item quāuis homo nunq̄z sit certus de peccati remissione. tamen ppter hoc non oportet esse penitētiam exteriorem perpetuam. q non exigitur in talibus certitudo scientie. sed sufficit certitudo dicature probabilis. vt est quando facit homo probabiliter quod erat ex parte sua dolendo. confitendo. satisfaciendo. cauendo ¶ Cū in omni sacramēto noue legis sit aliqua materia visibilis elementi que sit signum et causa gratie. oportet etiam in sacramēto penitētie esse. sed tunc materia sensibilis large acāpitur pro omni re. siue res illa sit exterior substātia siue actio humana. Vnde secundū hoc in penitētia ppt est sacra

mentum sunt res ⁊ verba Verba quippe fiit in confessione ⁊ absolutione · res autem ipsa actio humana ¶ Ad intelligendum ista plenius nota q; sicut in medicinis corporalibus quedam consistūt in sola passione curati · vt est sectio vulneris · quedaz vero in actione eiusdem · vt est exercitatio corporis Ita in sacramentis quedam consistunt in passione eius qui sanctificatur · ⁊ non in actione nisi per accidēs · vt baptism⁹ · cōfirmatio · eucaristia · extrema vnctio · ordo · Quedam vero cōsistunt essentialiter in actu ipsius qui sanctificatur · vt alia duo sacramenta · scilicet penitētia ⁊ matrimonium · In primis ergo que sine actu nostro operātur requiritur exterior materia que significata causat rem sacramenti · In alijs vero ipse act⁹ noster est p materia sensibili · Ex predictis patere potest q; quoddam ē hic sacramentum tantum vt actus penitentis exterior · Quoddam est res tantum · vt remissio peccatorum · quoddam est res ⁊ sacramentum · vt contritio tantum ·

¶ De qualitate penitentie · Capitulum decimūnonum ·

Sit penitentia quedam vera · Augustinus · Penitentia vera est penitēda nō committere · ⁊ commissa deflere · Quedam est falsa · Ysido · Irrisor est et nō penitens q; adhuc agit quod penitz · Quedam est coacta · ps̄ · Conuersus sum in erumna mea dū · Quedaz est sera · Augustinus · Si tunc peniteſ quando peccare non poteſ · peccata te dimittunt · nō tu illa · Quedam est iniqua · Matth · Judas penitētia ductus est ⁊c · Quedā est desperata · Sap̄ · Pre angustia spiritus dicentes intra se penitentiam agentes · Quedā est sācta ⁊ meritoria · Bernardus O felix premiuz humilitatis · o bona spes confitentium · q̄m facile vincis inuincibilē · q̄m ato tremebundum iudicem conuertis in piissimum patrem ¶ Debet esse penitentia amara · Hiere · Planctū vnigeniti fac tibi · Voluntaria · Dicit aug⁹ · Cum gaudio debet facere immortalis futurus quecū q; faceret pro differenda morte moriturus · Perfecta · Aug⁹ · Nulla penitētia est sera dummodo sit vera · Accelerata · Prouerbia · Ne tardes conuerti ad dīm Dicit Hieronimus · Nauicule hærenti in salo funem potius precide q̄m solue Fortis · Hiero · Per calcatum pge patrem ⁊c · Perseuerans Cātico ꝯ · Laui pedes meos quomō iterum inquinabo illos · Item resurrectō spiritualis debet esse cū xp̄o semper victuro · non cuz lazaro morituro · Penitentia debz esse prompta ⁊ non diu dilata · Primo quia diu expectamur · Vnde Isa · Expectauit vt faceꝫ

q · iñ ·

vuas ⁊ fecisti labruscas. Secū do quia ad magna vocamur. Genesis. Ego ero merces tua magna. Tercio ne ab eternis nuptijs excludamur. sicut factum est fatuis virginib? que se differebāt pparare. Quarto ne ab hostib? ipediamur. sicut filij isrl a pharaone vt nō egrederēt de egipto. Quinto quia relinquere peccatū etiā penis cōpellimur. Gregori? Contemnendus esset hic mūd? etiā si reb? prosperis abūdaret. ac cum tot aduersitatib? animū pulsat. cum tot calamitates ingeminat. quid aliud q̄z q̄ nō amet̄ clamat? Sexto ne blande seducamur. sicut auis per fistulaz aucupis. ⁊ sicut piscis per escā imbamo. ⁊ sicut vrsus per mel. Septimo ne morte preueniam̄. Grego. Nihil certius morte nec. Octauo ne consuetudine teneamur. sicut arbor de facili nō euellitur cum bene radicatur. Iere. Nunquid ethiops potest mutare pellem ⁊c ¶ Ad agendaz penitentiam mouent quatuor de q̄bus Bern?. Nimis durum ē cor qđ non emolliunt beneficia. nec terrent supplicia. nec alliciunt promissa. nec castigant flagella.

¶ Impedimenta penitentie sūt hec pusillanimitas aggrediendi. Tales sūt sicut equus vnbratic? qui a trunco vel vmbra terretur. Pudor confitēdi. sed sicut dicit Aug?. Verecundia magna ps ē penitētie. Job. Qui timet pruinam cadet super eum nix. Dolor satisfaciendi. sed contradicit Ap?. Hoc momentaneum et leue tribulationis pondus ⁊c. Delectatio pecandi. Iero. Temporale est quod delectat. eternū quod cruciat. Spes diu viuēdi. ꝙ dñs dicit q̄ securis iam ad radicem arboris posita est. Desperatio gratiam obtinendi. vtra qđ dicit Ezechiel. Quacunq; hora peccator ingemuerit. Timor reciduandi. Aug? dicit de deo. Quando credidi erexit me. q̄ndo steti tenuit me. q̄n iui duxit me. Exēplū delinquendi. Sed stultus est q̄ vidit aliquem cadentem si nō sit in eodem loco cautior. Consuetudo pecandi. sicut balaam cōsuetus mōstris non curauit q̄ asina loquebatur. Confidentia de dei misericordia ipsum quando penituerit recipiendi. sed hoc est peccare in spem. Grego. Misericordiam dei debem? erubescere si iusticiam eius nolumus formidare.

¶ De effectu penitentie. Capitulum vicesimum.

Per penitentiam absoluitur homo a peccō. restituitur ecclesie. reconciliat xpō. domi? spiritualibus ditat. de filio diaboli filius dei efficit. paradisus aperitur. hec est que angelos letificat. impium iustificat. amissa bona reuocat. penam eternam vitat. Item penitentia

est secūda tabula post naufra
gium ad quam peccator potest re
currere q̄mdiu est in statu presē
tis vite · q̄cunq; & quotiens cūq;
diuinā clementiam voluerit iplo
rare ¶ Duplex est enī naufragi
um · scz peccati originalis & pec
cati actualis · sed de primo libera
mur p tabulaz baptismi · qui vir
tutem et efficaciā a tabula crucis
xp̄i accepit ¶ De secūdo autē
liberamur p tabulā penitētie quā
diuina clementia prouidit homi
quia pro pecō actuali nō potest
iterū baptisari ¶ Nota ergo q̄
a reatu peccati liberamur per gra
tiam · a sequelis autē peccatoruz
p penitētiā & per ptes penitētie ·
a miseria vero per gloriam · Itē
nota qualiter opa mortificata re
uiuiscunt · quia licet verum sit q̄
a priuacōne ad habitū non fit re
gressus invita naturali · nō est ta
men verū in vita morali Nam a
priuatione ad habitū voluntariū
est regressus · scz a morte culpe
ad vitā grē · Vnde dicendū q̄ si
cut peccata actualia transeūt a
actu & remanent merito · Secun
dum autem q̄ manent dicuntur
mortificari & viuificari · bona igit
opera q̄mdiu sunt cōiuncta radi
cī merendi dicunt viuere · quādo
ab illa separant dicuntur mori ·
quando reuertuntur dicuntur vi
uificari · quia redeunt ad statum
siue originis videlicet caritatis · &
quia valent ad maiorem radicati
onem caritatis ·

¶ De partibus penitentie in cō
mum Capitulum vicesimūp̄mū

Partes penitentie integra
les sunt tres · scilicet con
tritio · confessio · satisfa
ctio · Quamuis enim complemē
tum peccati possit esse i actu cor
dis solius vel cordis & oris simul
vel trium simul · tamen ad perfe
ctōnem penitentie exigitur horū
triū aggregatio · licet ad esse sim
plex sufficiat contritio in actu ·
& confessio ac satisfactio in pro
posito · Non enim exigitur i his
que habent esse successiuum q̄ p
tes integrales sint simul sed exi
gitur hoc in toto quod habet eē
permanēs ¶ Q̄d autem tres sint
partes penitentie sic ostenditur ·
Penitentia enī est quoddā spō
taneum iudiciū in quo cōtritio
est quasi quedam accatio vbi seq̄
tur rei apud iudicem spontanea
confessio · Deinde sequitur emē
de per iudicem impposite solutio ·
Sed in hoc differt iudiciuz fori
a iudicio poli · quia ibi confessus
in iure condemnatur & hic absol
uitur · Alia est sufficiētia istarū
partium · quia cum omne pecca
tum cōmittatur corde vel ore vel
opere · iustū est vt ista tria cure
tur per contrariuz · scilicet vt pec
cator culpam animo detestetur ·
verbo accuset & facto puniat ·
Itē per peccatū offendit homo
deum & ecclesiā & seipsum · sed p
ptritionē reconciliatur homo deo

q · iiij ·

p cōfessionē deo ⁊ ecclesie · ⁊ per satisfactionē sibi Jtē iste tres p tes penitētie sūt tres diete quib? itur in terram pmissionis De qui bus dicit in exodo Jbim? viā tri um dierū Jtē iste tres ptes viuifi cant moralit tres mortuos quos dñs fuscitauit · qz p ctritionē sus citat puella i domo · p cfessionē iuueis in porta · p satisfactionez lazarus de sepulcro ·

De contritione · Ca · xxij ·

Contritio ē dolor wlūta rie assumpt? p pcās cū pposito cōfitēdi ⁊ satisfa ciendi · Dec diffinitio mgrālis ē ⁊ ponit ibi dolor pro genere · vo lūtarie assumptus ponit ad drāz doloris naturalis qui nō est meri torius cū nō sit in genere moris · ꝫ wlūtas ponit eū in genere mo rali Pro pecatis ponit pro mate ria doloris ad drām doloris iuidie qui est de alieno bono Sic ergo diffinit ctricō put est actus vir tutis Sed prout est pars sacmē ti penitentie oportet q aliquid i cōparatione ad alias ptes adda tur · ⁊ ideo ponit cū pposito cōfi tendi ⁊ satisfaciendi Nota sex effect? cōtritionis Prim? est qz pecatū annihilat Grego · Cōtri tio est dolor annihilās pccm · vt patet in latrone Dodie mecū ⁊c Secundus est quia intellectuz serenat Jsido · Cū flēdo a nobis caligo detergit mūdatis oculis mentis in supna reāpimur Terā us est quia mentē trāquillat Gre go · Si nos virtus cpunctionis in intimis affligat · ois strepit? pra ue suggestionis obmutescit · Quartus est quia animā ditat · Crisō · Nemo ad deū aliqū flens accessit qui nō qđ postulauit ac cepit Mathei · xv · Venite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati estis ⁊c · Quintus est q loiez ad ma gna faciēda ducit Criso · Dec ē humiliati cordis vera cōpuncti o magna agere ⁊ humilia loqui Sextus ē quia deo conglutinat Criso · Nihil ita cōglutinat deo vt peitētis lacrime Nota q cor dicit durū qū diuine inspirationi se tāgēti nō cedit · ꝫ obuiat in af fectu pecati demorando · Frāgi vero dicit qū incipit a ppositō pec candi resipiscere · licet nondū to taliter cōuertat Conteri autē dici tur qū wluntas pfecte ab effec tu pecati resilijt Jn cōtritione duplex est dolor · vnus wlunta rius qui non est aliud q pecati displicētia · alius est sensibilis Primus est de essentia ctritionis ⁊ de hoc dolore intelligitur illud Diere · Luctū vnigeniti fac tibi Quia dō debet ex ratione magis velle nūqm peccasse qm vnigeni tū viuē Secūd? vero dolor nō re qrit de ctritionis ncātate ꝫ de ei? pfectione · qz talis dolor nō ē im mā ptāte Nota q ctricō potest tm̄ intēdi q nō solū culpa ꝫ etiā tota pena dimittit · hoc āt pt du

pliciter fieri. Vno mō ex pte caritatis q̄ displicētiā pcā causat. qz sic ōtingit tm̄ inchoatā caritatē in actu q̄ cōtritio inde sequēs meretur absolucōnē ab oī pena. Alio mō fit illud ex pte doloris sensibilis quē voluntas in cōtritione exigit. quia enī ille dolor pena q̄dā est tātū p̄t itēdi q̄ suffiat ad deletionē culpe et pene. Dicā ē int attritionē et ōtritionē. sicut int informe et formatū secdm̄ quod dicit de fide informi et fōrta. Vtrū aūt attritio fiat ōtritio distinguēdū ē. qz cōtritio dicit cū grā tritio. hoc āt p̄t esse dupliciter. Vno mō p cōcomitātiā q̄ grā associat motui existētī in aia et illū informat q̄muis nō eliciat. Alio mō p causā ita q̄ motus a grā eliciat. Primo mō attritio fit ōtricō. quia actus ille simplex manēs in aia formā adueniēte luce. Secūdo mō impossibile ē q̄ attritio fiat ōtritio.

Si queritur q̄m diu quis de pcto dolē debeat. Rndeo q̄ sicut dicit hugo de sāc. vic. Deq̄ cū absoluit hoiem a vinculo pcti ligat eū vinculo ppetue detestationis. Hz detestatio pcti ppetua duplex ē. Que dā sciz in habitu ad quā sēp hō tenet etiaz p̄ pcti pfectā remissionē. De q̄ dicit Aug⁹ loquēs de penitēte. Semper doleat et de dolore gaudeat et non sēp se doluisse doleat. Alia ē detestatio in actu. ad hāc hō nō sēp tenet. Sciendū q̄ beati et dānati et hi qui sunt in purgatorio non hūt ōtritionē. huiꝰ ratio est. qz in cōtritione ppie sūpta tria sunt. sciz grā. dolor. et effectus meriti satisfaciētis. in beatis āt nō est dolor. et in dānatis nō ē grā. et q̄ sūt in purgatorio nō merent.

De ofessione Ca. xxiij

Confessio ē vt ait augꝰ. p quā morbus latēs spe veniē apit. Dec cōfessio sacramētalis ē q̄ est ps penitentie et cōuenienter describit p materiam q̄ est pcatū. et p actū qui ē apire. et p finē qui ē spes veniē.

Duplex ē ofessio. quedā est mētalis q̄ fit deo. et hec est de iure naturali. quedā vocalis q̄ fit hoi. hec nō est de iure naturali. Igit ante incarnacōnē xp̄i sufficiebat cōfessio mētalis. qz deus nondū erat homo. sed postq̄m factus ē hō debet confessio fieri hoi vicario xp̄i. In hoc ei q̄ ministris sacrāmentorū dedit ptātē ligādi et soluendi insinuauit cōfessionē eis tāq̄z iudicibus debere fieri. Sic ergo christus instituit confessionez tacite. sed apostoli promulgauerūt eam expresse. Quamuis igitur in contricōne dimittatur pcatū tamen confessio vocalis est necessaria. vel in re quando habetur oportunitas. vel in proposito q̄n eam articulus necessitatis excludit et non cōtemptus religionis. nisi ta necessitas cōfitēdi post contritionem non est in tali casu propter necessitatez remedij. cū pcatum iam dimissum sit. sed

ꝓpt obligationē p̄cepti· ofessio autē ⁊ satiſſactio necessaria est· non solū ꝓpter reco̅ciliationē i iudicio dei· sed etiā i iudicio eccle sie· Quas enī circūſtantias tene amur cōfiteri nota q̄ circumſtā tiarū quedam ſunt trahentes ad aliud genus peccati· vt coire cuz muliere cōiugata· ⁊ has tenetur homo cōfiteri· Quedā vero ſunt aggrauātes ſicut in eatē ſpecie· ⁊ harū quedā ſunt nō aggrauā tes notabiliter· ſicut ſciētia ⁊ hu iuſmodi· has nō tenet homo cōfi teri· quia ſūt quaſi venialia pecca ta· Quedā autē ſunt aggrauan tes notabiliē· ⁊ has ſecundum quoſdam oportet cōfiteri· nō enī ſuffiāt illi qui centū marcas de a lieno habuit dicē· ecce accepi a lienū· cū hoc poſſz verificari ſi ac cepiſſet vnū denariū· ſecundum alios cōmunius ſed non tutius o pinātes non oportet ¶ Que ſint autē circūſtātie aggrauātes pec catum notantur in his verſibus· Aggūat ordo· locus· mora· cau ſa· ſcientia· tempus Lucta puſil la modus culpe genus ⁊ ſtatus altus· Conditio numerus etaſ et ſcādala ſexus ¶ Quāuis pec cata alicuius nota ſint ſacerdoti· tamē oportet ea ofiteri· quia nō ſunt ei nota vt iudicā Quādiu poſſit differre aliquis cōfessionē due ſunt opiniones Quidaz enī dicunt q̄ peccator tenetur cōfite ri ſtatim habita oportunitate ſuf fiāēti· Alij dicūt cōmuniuſ q̄ cū cōfessio ſit inē p̄cepta affirma tiua non obligat niſi pro loco et tempore· Eccleſia autez determi nauit in decretali q̄ homo ofitea tur ſemel in anno· quia ſemel in āno habet quilibet de necessitate cōmunicare ¶ In caſibuſ tamē quatuor tenet quis ante hoc tem pus cōfiteri· primo ratione ſacra menti qui vult cōmunicare vel ce lebrare· Secundo ratione piculi vt ſi eſt in periculo mortis· Ter cio eſt ratione conſciētie· vt ſi di cat ſibi oſcientia q̄ ſtatim tenea tur· Quarto ratione dubij· vt ſi non ſperat ſibi amplius illo āno copiam cōfeſſoris occurrere quā modo habet· vel ſi habet caſuz de quo ſoluſ papa poteſt abſoluere ⁊ habet modo copiam penitenti arij dn̄i pape· Sed queritē vtrū cōfeſſio facta in mortali valeat Dicendū q̄ cōfeſſio eſt in reme dium et in p̄ceptū· In quātū ē in remedium non valet in morta li· ſuſcepta tamē abſoluitur ho mo a p̄cepto ſicut etiā ficte ſuſci piens baptiſmum ¶ Vtrum aūt confeſſio ſit iteranda notandum eſt q̄ regulariter nullus tenetur confeſſionem ſemel bona fide fac tam amplius iterare Sunt tamē quatuor caſus in quibus homini expedit confeſſionē iterare· quo rum duo ſunt ꝓpter cōfeſſorez ⁊ duo ꝓpter confitentem Pri mus eſt igitur ſi cōfeſſori deficāt clauiſ potētie eo q̄ non habet au ctoritatē ab illo pcō abſoluē·

Secundus est si deficit in eo clavis scientie quia nescit discernere inter mortale et veniale. Tertius est si confitens dimidiavit confessionem. oportet enim ut omnia fiat confessio omnium que habent in memoria. si vero aliqua exciderint a memoria non ideo reputari debet confessio dimidiata. Quartus si contempsit vel neglexit et oblitus est satisfactionem nam si sciret et implere vellet non oporteret confessionem iterare ¶ Si vero aliquis cadit in peccatum postquam bona fide fecit confessionem questio est utrum teneat confessionem prius factam iterare. et hec opinio communior est ut non in specie sed in genere. licet aliter quidam dicant ¶ Nota quod confessio facta per nuncium vel epistolam licet sit quoddam opus bonum et meritorium. tamen in quantum est pars sacramenti non potest sic fieri. quia determinatam habet materiam scz actum sermonis quo conscientia hominis manifestari consuevit. Unde sine necessitate non licet aliter confiteri In necessitate vero potest defectus per actum equivalentem suppleri.

¶ De qualitate et effectu confessionis. Capitulum. xxiiij.

Qualis esse debeat confessio notat in his versibus Sit simplex humilis confessio pura fidelis. Vera frequens nuda discreta libens verecunda Integra secreta lacrimabilis accelerata. Fortis et accusans et sit parere parata ¶ Ad multa valet confessio. A morte liberat. qui sicut confessus in foro contentioso damnatur. sic in spirituali liberatur. Deum hominem manifestat. Aug? Si nollem confiteri non me tibi absconderem. set te mihi. Vulnera mentis sanat. Die. Vulnus non intellectum tardius sanat. Paradisum aperit. Aug? O bonum verbum peccavi quod portas aperit paradisi. Exemplum in latrone dextro. Peccata tegit Unde quedam glosa. Si homo detegit deus tegit Misericordiam divinam emollit. Glosa sup illud. Delictum meum cognitum tibi feci. Si homo agnoscit deus ignoscit. Animum iocundat. Ps In voce exultationis et confessionis. Intercessores multiplicat. Sacerdotes enim orant pro suis confessis. Conscientiam mundat. Aug? Confitendo fit homo de fedo pulcer. Fedus diaboli rumpit. sicut cum aliquis secretum alterius detegit. Deo coniungit. Aug? Quid gratius auribus tuis quam cor confitens et vita que ex fide est In viam salutis dirigit. Qui abscondit scelera sua non dirigetur. ergo econtrario. Peccatum delet. Ps. Dixi confitebor et. Satisfactionem supplz. Glo. sup matth. Jubemur confiteri peccata nra ut eruditescentia patiamur pro pena. Malum precavet. Exemplum de dente putrido qui extrabit ne alij putrescat

Cui debeat fieri confessio. xxv.

Generaliter tenet q confessio debz fieri sacerdoti habenti claues que fiũt sciẽtia discernẽdi. ⁊ potestas ligandi ⁊ soluendi. ¶ Sciendũ ãt q sicut baptismus ẽ sacramentũ necessitatis. ita ⁊ penitentia. Vnd sicut baptismus duplicem habet ministrũ. vnum cui baptizare cõpetit ex officio scz sacerdotẽ. aliũ cui committitur dispensatio baptismi ratione necessitatis. Ita et minister penitentie duplex est. vnus cui cõfessio fit ex officio sicut est sacerdos. alius autẽ est q audiẽdo cõfessionem vicẽ supplẽ potest sacerdotis in necessitate vt est laicus. Dicũt tñ aliqui q cũ deest copia sacerdotis nõ oportet cõfiteri laico. ꝫ sufficit soli deo. sicut dicit frater petrus. Quãuis oẽs sacerdotes claues habeãt. nõ tamen possunt omẽs ligare ⁊ soluere sicut excõmunicati ⁊ suspensi ⁊ hereticã damnati. Hoc autez nõ est ꝑ defectũ ordinis. sed quia nõ habent materiaz scilicet subditos qui auferunt eis cuz excommunicant. Possunt tamen tales baptizare. quia hoc est sacramentũ necessitatis Possunt quoq tales eucaristiã cõsecrare. quia hoc substantialiter adheret ordini. ligare autẽ ⁊ absoluere acãtẽ taliter adheret ordini ¶ Dicẽs etiam q nullus potest absoluere confitentẽ nisi solus sacerdos ꝑius. Sed ꝑius sacerdos dicitur sex modis Primo pastor ecclesie. Secundo per determinatiõez superioris vt vicarij. Terão per priuilegium quibusdaz indultũ vt sunt fratres predicatores ⁊ minores ⁊ cruciferi. Quarto per licentiam propij sacerdotis. Non tamen licencietur nisi discretis. honestis ⁊ notis. Quinto propter necessitatem. qz instante mortis periculo quilibet sacerdos potest absoluere. ⁊ peregrini absoluuntur ab illis apud quos sunt. Sexto propter defectum sui sacerdotis quãto scilicet ideota est vel proditor confessionis. vel solet confitentes mulieres prouocari. tunc enim si nõ inuenit aliquem qui auctoritatem habeat. efficitur ei sacerdos proprius non quilibet sed discretus. ⁊ qui est notus vel ex ordine vel ex persona ¶ Item frater petrus Innocentius quintus ¶ Nota ad effectũ aliquem duo requiruntur. scilicz potentia actiua in agente. ⁊ materia debita in suscipiente. Dicẽ est q ad effectũ ligãdi ⁊ soluẽdi requiruntur. ⁊ potestas clauium que datur in ordinatione. ⁊ materia debita id est subditus q habetur ex iurisdictione. Vnde dico q non sufficit confiteri cuilibet sacerdoti. sed oportz proprio qui duplex est vel ex iurisdictõne ordinaria sicut parrochialis sacerdos vel episcopi eius vel papa. vel ex iurisdictiõe delegata

sicut iste cui committit potestatem audiendi aliquis horū trium Vel est legat⁹ domini pape. Itē nullus tenetur peccata confiteri que nō habet Qui autē absolut⁹ est a penitentiario episcopi vel pape iā non habet ista peccata. ergo non tenetur ea confiteri. tenetur tamē sacerdos exigere peccata siqua habet que non sit confessus ei ⁊ confiteri ꝓpter statuta ecclesie. vel saltē presentare se coram eo ⁊ dicere se confessum fore ⁊ sacerdos debet ei credere ⁊ eucaristiam dare. Sufficit enī ei cōscientiam suam isto modo scire cuz aliam certitudinē de peccatis occultis non possit habere.

¶ De sigillo confessionis. Capitulū. xxvi.

QUe geruntur exteri⁹ in sacramētis sunt signa rerū que interius contingunt. ⁊ ideo cōfessio qua quis sacerdoti se subijcit signū est interioris subiectionis q̄ quis deo subijcitur. Deus āt peccatū illius q̄ se sibi ꝓ penitentiā subijcit tegit Vnde oportz de sacramēti necessitate q̄ sacerdos cōfessionem celet Sunt ⁊ alie huius celationis vtilitates. q: ꝓ hoc hoies ad cōfessionem magis attrahunt⁹ ⁊ simplicius peccata cōfitent⁹. Sacerdos⁹ etiā non solū debet celare peccatū quod in cōfessione recipit. sed etiam alia omnia ꝓ que possz peccator vel peccatū deprehendi.

¶ Potest autē penitens facere vt id quod sacerdos per confessionē sibi factam sciebat vt deus sciat etiaz vt homo. ⁊ hoc facit dum licenciat eum ad dicendum. ⁊ idō si dicat non frāgit sigillū cōfessionis ¶ Si autē queritur vtrū id quod sacerdos scit ꝓ cōfessionem quod etiam scit alio modo possz reuelaē. super hoc diuerse sunt opiniones. Sed hec est verior q̄ siue sacerdos sciat illud peccatuz ante confessionem sibi factam siue post non tenetur celare quantum ad id quod scit vt homo

¶ Nota q̄ iste modus dicendi dico tibi in confessione non claudit tale dictum sigillo confessionis. quia non seruatur ibi forma confessionis.

De satisfactione. Ca. xxvij

SIcut in bellis restituta amicicia nō statiz remittitur debitū damni illati. ita post remissionez culpe in contritione remanz debitum pene satisfactorie. Iniungit autē sacerdos quedā ad satisfactionis fundamentuz sicut abstinere a peccato ⁊ restituere ablatuz. quedā iniungit ad satisfactionis expeditionem. vt est vitaē consortium malorum. quedam iniungit ad satisfactionis substātiam. vt ieiunare vigilare. daē elemosinam. pegrinari. ⁊ huiusmodi opa penalia. q̄dā iūgit ad pfectōnez

et secuntatem satisfactionis vt sunt opera supererogationis.

¶ Satisfactō debet respondere culpe in tribus In numero. ℘s Lauabo per singulas noctes lectum meum lacrimis meis. In pōdere. Aug⁹. Libenter debet facere immortalis futurus quecunq; faceret pro destruenda morte moriturus. In mensura. Grego. Tāto tpe debet homo esse in pēitētia a quanto fuit in culpa Ista tria requiruntur in pēitētia secūduz conuenientiam non secūdum necessitatē.

¶ De partibus satisfactionis in commum. Capitulū. xxviij.

SAtisfactionis quedam sūt ptes prīcipales scz oratio. ieiuniū. elemosina Quedā vero sūt ptes secūdarie que ad has reducūt. vt vigilie peregrinationes a discipline ¶ Dicendū ergo q; omia opera carnē affligentia reducunt ad ieiuniū. omia vero opera spūalia ad orationē. oia autē opa misericordie ad elemosinā. ¶ Sufficientia partiū prīcipaliuz potest acāpi rēspectu termini a quo est motus satisfactionis. quia per ieiuniū reuocamur a concupiscentia carnis. per elemosinā a concupiscentia oculorū. per orationez a superbia vite. Alio modo sumit ista sufficientia ex parte termini ad quem fit satisfactio. quia p ieiuniuz bene ordinat homo ipso. per elemosinā ad proximū p orationē ad deum. Tercio mō sumit hec sufficientia ex pte materie de qua fit satisfactō. quia p elemosinā fit satisfactio de bonis exteriorī substātie. p ieiuniū de bonis corpis. p orationē de bonis mētis. Quarto modo sumit hec sufficientia ex parte modorū satisfaciendi. Fit eni satisfactio tribus modis. vel p pumicōnē. vel secūdū redemptionē. vel p suppliationē. Primū faciamus ieiunādo. Secūdū elemosinas dādo. Terciū orādo. Quarto sumit hec sufficientia ex parte effectuū. Per satisfactionē eni tria magna bona nobis proueniūt. scz impetratio grē. remissio pene. expurgatio reliquiarum culpe. Ad primū videtur valere elemosina propē multiplicationem intercessorum. ad secundum ieiunium. ad tercium oratio.

¶ De singulis partibus satisfactionis. Capitulum. xxix.

ELemosina dupliciter potest acāpi. aut intentione subleuandi necessitatem proximi a sic est opus misericordie. aut intentione recompēsandi pro debito offense diuine et sic est opus iustitie. Vnte primo modo proprie pertinz ad meritū vite. Secundo modo ad meritū dimissionis pene. q; elemosina sic dicta ē spē satisfactoria.

¶ De ieiunio quoq; sciendum q; in carne sunt duo · vnū est natura que debet sustentari · aliud est vicium quod debet domari · Jeiumiū ergo quod naturaz seruat a vicio domat bonū est a satisfactoriū · aliud vero non ¶ Oratio etiam dupliciter habet fieri · aut pro impetratione bonorū · et sic est pars cōtemplationis · aut pro amotione malorū · a sic est prie pars satisfactionis ·

¶ De iustificatione impij · Capitulum trice simum ·

IVstificatio ē motus ab iniustitia ad iustitiā Jn iustificatione impij quatuor requirunt · scz motus liberi arbitrij · a cōtritio · a infusio grē a remissio culpe · Horum prima duo sunt ex parte suscipientis · Alia vero duo ex parte agentis Predicta quatuor sunt simul tē pore non natura · prioritas autez a posterioritas que secundū ordinē nature ē reducē aliquo mō ad ordinem cause a causati · Jnt ista vero videtur hic ordo causalitatis esse · Causaliter enī motus liberi arbitrij prior alijs tribus ē · quia requirit cōsensus volūtatis in huiusmodi mutatione · Volūtas ātē a liberū arbitriū sumuntur hic pro eodē · ꝓterea motus iste appellat motus liberi arbitrij · Jste q; motus quo liberū arbitrium consentit deo vt primo moueri dicat motus fidei · quia habet aliquid cognitionis a aliquid affectionis sicut fides ¶ Dicamus ergo q; motus liberi arbitrij siue motus fidei in deū causaliter ē prior q̄m motꝰ q̄ de peccō q̄s cōuertitur · quia sicut i generatione peccati prior ē cōuersio q̄m auersio · cū cōuersio causet auersionē · ita in eius destructione prior ē auersio ad deū per liberū arbitriū q̄m auersio a creatura p cōtritionem de peccato · Quod enī est primū in cōpositione · vltimū est in resolutione · Jsti vero duo modi scz liberi arbitrij et contritionis sunt priores q̄z gratia infundatur · qz sunt causa preparatoria vt gratia detur · Quāuis enī deus sine ꝓparatione posset impiū iustificare · tamē requirit preparatio ex parte suā · quī sicut requiritur preparatio materie in naturali mutatiōe ad recipiendū formaz · ita in mutatione volūtaria · sed hec non ē ex impotentia agentis · sed suscipientis ¶ Alia ratio ē · quia i iustificatiōe peccōris fit introducti o vnius forme a expulsio alterius scz ctrarie · ideo requirunt predicta duo scz motus liberi arbitrij disponēs ad grē susceptionē · et contritio id ē dissensus a peccō ponens aliqd ad culpe expulsionē · grā vero ꝓfundit q̄m culpa remittat · qz p grām culpa remittit · sicī introductiōne forme p̄ or naturaliter est forma que expellit ex parte agentis q̄m illa q̄ expellenda est remoueri possit ·

¶ Qualiter autem iustificatio fiat in instanti vel successiue nota distinctionem. Potest ꝙ iustificatio dupliciter accipi sicut generatio. Vno modo vt dicat motuz ad iusticiam cum termino eiusdē ꝙ sic fit successiue. vt quādo succedit successiua preparatio. Alio modo potest accipi vt dicat solū modo mutationē sine motu. Hoc modo iustificatio fit in instanti ꝙ hoc triplicī ratiōe. Prima est qz fit virtute infinita ꝙ simplicī immediate. Secūda est quia fit i subiecto simplici scz in mente. Tercia est quia ipsa forma tam que expellitur scilicet culpa q̄m que introducitur scilicet gratia omnino simplex est. ¶ Vt illud quod ait Augustin⁹. ꝙ maius est iustificare impiū q̄m creare celum ꝙ terram. Dicendum est ꝙ maius est quantum ad id quod fit qđ melius est. ꝫ non quo ad modū faciendi. q̄muis eni in iustificatiōne impij fit resistentia formalis. scz contrarij ad contrarium. non tamen est resistentia effectiua quo aliquid resistat agenti scilicet deo. cuiuꝰ virtuti nihil resistere potest. In iustificatione impij aliquid est ex parte dei. ꝙ aliqđ ex pte peccatoris. ꝙ aliquid ex parte ecclesie Ex parte dei sunt duo scilicet misericordia qua reatum indulget. ꝙ iusticia qua emendā aliquantulaz exigit. vt hic vel in purgatorio Hec signātur per duoꝰ discipuloꝰ quoꝰ mi sit dominus in omē locum quo erat ipse venturus. tunc quidem corporaliter. nunc autez per gratiam spiritualiter. Ex parte peccatoris sunt etiam duo. scz dolor ꝙ amor. ꝙ hec sunt due moleq̄ bus peccatum conteritur. quese cundum legem nō debent diabolo in pignore obligari Ex parte ecclesie similiē sunt duo. Primū est meritum et preciue expi. cuius meritum est inexhausibile. ꝙ etiam aliorum sanctorum qui fecerunt opera mlta supererogationis. que omnia sub potestate clauium sunt posita. vt si minuꝰ est in vno membro ecclesie rēpensetur in alio. Vnde si aliquiꝰ non est membrum ecclesie nō influit in ipsum meritum predictū Secundum est indulgētia quā dat ecclesia per papaz ꝙ episcopos. tamen vt ipsa indulgentia tantum valeat quantum permittitur exigitur auctoritas. ꝙ causa scilicet communis vtilitas ex parte dantis. exigitur etiā fidꝰ formata ꝙ obedientia. hoc est vt soluat id propē quod datur ex parte recipientis.

¶ De penitentia venialium. Capitulum. xxxi.

Penitentia est remediuz institutū ad expiandū peccatum cui debetur pena sensibilis. que cum debeatur peccato non solum mortali. sed

etiam venali · patet q̄ penitētia est remedium contra vtrunq; · tamen penitentia non est simpliciter de venialibus sed de mortalibus · quia penitentia introducta ē ad reconciliandum aiam ā q̄m peccatum mortale tollit · Licet igit penitentia non sit de venialibus simpliciter tamen erit p accēs · a hoc tribus modis · Primo ratione dubij · vt quādo creduntur esse mortalia · Secundo ratione statuti vt est quando homo qui tenetur confiteri semel in āno nō habet nisi venialia peccata · Tertio ratione periculi. vt quando venialis delectatio ad hoc pducta est q̄ nisi homo se auertat ab ea trahit in mortale ¶ De remissione peccati venialis sciendum q̄ i duobus casibus non remittitur · Prim? est si talis habeat mortale quoniam sine mortali nunq̄m remittit veniale · licet econuerso possit fieri scz q̄ mortale dimittatur sine veniali · cum em̄ peccatū mortale tollat caritatez que vniuersa operit delicta · ostat q̄ existenti in peccato mortali nullum veniale remittitur · Secundus ē quando voluntas fixa manet i affectu alicuius peccati venialis determinati · quoniam illō idem tolli non potest · a hoc multiplicia ratione · Prima est quia ōne peccatum remissione indiget quo ad duo · scz quo ad culpam a quo ad penā · ꝫ non potest esse secunda remissio sine prima · quia q̄m diu homo culpam habet debitor est pene · culpa autem in deordinatione voluntatis consistit · Vñ voluntas sic manens reordinari non potest · alioquin duo opposita simul essent in eodez · Alia ratio est quia manente causa nō potest tolli effectus sed volūtas inordinata ad aliquid ē causa peccati venialis · Vnde manente volūtate fixa in illo non remittitur peccatum veniale. ¶ Sciendum etia q̄ vnum peccatū veniale potest remitti sine altero · quia peccatum mortale quod maioris est adherentie potest remitti sine veniali · a ideo vnuz veniale sine alio · Alia ratio est quia peccatuz mortale ita deo displicet q̄ facit etiam ipsum peccantē deo displicere · ꝫ veniale q̄muis deo displiceat cum inordinatum sit · nō tamen facit peccantem deo displicere · quia non priuatur gratia sed obnubilatur in quantum eius p̄cessus ad exteriora impeditur · et p̄opt̄ hoc veniale non impedit quin aliud remitti possit · Tertia ratio est quia venialia nō habēt connexionem ad inuicem nec ex parte auersionis · quia non auertunt a summo bono · nec ex pte conuersionis · ideo vnum remitti potest sine alio · Mortale autem non · quia connexionem habent ad inuicem ex parte auersionis · quodlibet enim mortale auertit a deo · licet non habeant connexionem ex parte conuersionis ·

¶ Ex predictis colligē q aliter se habent mortalia ad inuicem ⁊ aliter venialia ad inuicē · ⁊ alia mortalia ad venialia · Mortalia eni sic se habent q vnū nō dimittitur sine altero · venialia vero sic se habent ad inuicē q vnū remitti potest sine altero · Mortalia āt sic se habent ad venialia q mortale remittitur sine venali · sed nō venale sine mortali · Cuius duplex est ratio ¶ Prima est quia mortale et veniale se habēt sicut habitus ⁊ dispositio · ꝫ sublato habitu potest dispositio manere ⁊ nō econuerso · Secūda ratio est quia mortale opponitur caritati. veniale autē feruori eius · ꝫ sublata caritate tollitur feruor ipsi? ⁊ non econuerso ·

¶ Per quid peccatum veniale dimittat · Capitulū · xxxij

AD peccati venialis remissionē non exigit nouus caritatis habit? sed sufficit nouus motus · quia peccatū veniale nō tollebat virtutis habitus · sed impediebat ipsius actū ¶ Notandū etiā q peccatū veniale non dimittitur sine ↄtritione Cui? hec est ratio · quia q̄mdiu manet wlūtas in aliquo venali nunq̄m dimittit · sed voluntatez auertere ab eo quod quis prius wlebat est displicere ei quod wluit · talis autem displicentia dolor ↄntritionis dicitur · ¶ Sed sciendum q ↄntritio potest accipi tripliciter · vel in habitu · vel in actu · vel medio modo · Cōtritio in habitu non sufficit ad peccati venialis dimissionem · quia tunc quicūq; haberet penitentie virtutis habitum · non posset habere veniale peccatuz · ⁊ sic peccatum veniale nō posset esse cū grā Contritio quoq; in actu non sēper requiritur · quia sequeret q peccatuz quod quis in memoria nō habet remitti nō possz · Propter hoc requiritur cōtritio medio modo · scz vt peccatuz displiceat actualiter vel explicite vel implicite · Dico autem implicite · quia talis actus sufficit. quia displiceret explicite peccatū veniale si ↄgnitio ferret ad illud · ¶ Notandum etiā q tam feruens potest esse motus caritatis in deū q oia pcā venialia ↄnsumat etiā sine actuali ↄgnitione · quia quāto quis feruenter in deum fertur displicet ei omne quod a deo retardat · ⁊ ita licet explicite de peccato venali nō ↄgitat · tamē i illo motu cōtinet implicite displicentia peccati venialis vel vnius vel omniū · ¶ Sciendū etiam q i cōtritione de venialibus ꝓpositum non pecandi venialiter non exigitur sicut in ↄntritione de mortali exigebatur · ꝫ sufficit q displiceat ei ⁊ peccatū preteritum ⁊ infirmitas qua ad pcm̄ veniale iclinat q̄mus ab eo ōmino immunis esse n̄ possit · ita tū q wlūtas

non maneat fixa in vno veniali. quia illud retentū nec dimittere tur in ctrīcōne generali nec īspe ciali. Huius āt sententie hec ē ra tio. quia peccata mortalia sunt i potestate nostra vt vitent nō so lum singula. ꝫ etiā omnia. Veni alia vero et si singula vitari pos sint. nō tamen omnia. qđ ex in firmitate nature cōtingit ¶ Mul ta sunt per que tollunt pcā veni alia q̄ p tria cōprehendunt. Pri mo sicut omnia que gratiā confe rūt vt omnia sacramēta ecclesie Secūdo illa quibo impedimēta feruoris a grē tollūt. sicut a aq̄ bīdicta que virtutē iminuā repri mit a episcopalis benedictio. Terāo exercitiū humilitatis ex parte mā sicut est tunsio pecto ris. oīō dnicar. elemosina. ieiu niū. a huiusmodi. ¶ Ratio bo rū est cū venialia dimittant per feruorē caritatis q̄ implicite vel explicite cōtinet ctritionē. omia illa que nata sunt de se feruorē caritatis excitare dicunt pcā ve nialia dimittere. talia vero sunt oīa que predicta sunt. Vnde cū secundū quantitatē feruoris sit quantitas remissionis. patz q̄ p ut p p̄numerata maior vel mior excitat feruor. qui vel implicite vel explicite ctritionē ctinet plu ra vel paucora venialia dimittū tur. nō tamen semper omnia

¶ De extrema vnctōne. Capitulum. xxxiij.

MEdiator dei a hoīm non solū vocat iesus in quan tū habet saluare. ꝫ etiaz xp̄s in quantū habet vnctionis grām in alios diffundere. Tribo viabo fuit inunctus dauid. Pri mo in tomo patris sui in signum regni futuri. hec signat vnctōez in baptismo. Secundo in ebron sup iudaz. a postea multa bella habuit. hec signat vnctionem i confirmatione. Terāo iterum in ebron sup oēm israhel. post hāc in pace regnauit. hec signat vn ctionem in extremis ¶ De sub stātia huius sacramenti sunt qui q̄. Primum est q̄ hāc inunctō nem faciens sit sacerdos. Secun dum est intentio. Teraum ē ma teria scilicet oleum infirmorum. Quartū forma verborū hec scz. Per istam vnctōnē ac. quā for mā debet dicere inungens. Quan tum est locus inūgendus. quia fit ad oculos. ad aures. ad na res ac. In hoc sacramēto forma verborum est deprecatiua. quia istud sacramentū videt valere p modū suffragij. Dat eni ad ef fectū quē homo p opa ppria pos set consequi nisi infirmitas impe diret. ¶ Vnd nota q̄ in aliquo sacramento forma verborū est in sola oratione sicut hic Dixit eni iacobus Inducat presbiteros vt orent sup eū. In quibusdā sacra mentis consistit in sola enunciati one sicut in babtismo. Ait eni do minus baptisantes eos in nomie

patris non facien⁹ de oracõne mẽ tionẽ Jn aliquo sacramẽto sicut quidã dicũt ꝺsistit forma in ora tione ⁊ enunciatione vt in sacra mento pẽitentie· ꝺsueuerũt enĩ cõfessores primo oraẽ dicẽtes ab solutionem ⁊ remissionem ac̃· et postea dicũt· absoluo te ac̃· Cũ enĩ in peccato offendatur ⁊ de us ⁊ ecclesia cõtra primũ merito fit oratio· ⁊ contra secundũ abso lutio Jstud sacramentũ nõ dat̃ nisi adultis qui pcã venialia vi tẽtur habere cõtra que institutũ est· Nec dat̃ alijs nisi infirmis i periculo mortis ꝺstitutis Dam⁹ enĩ non dat̃ hoc sacramentũ· q; habent aliud remedium paratuz scz pemitentiã· Nec debet dari ni si postulantibus qui deuotionez fursũ erigũt· Si sepe q̃s ad mor tẽ infirmat̃ sepe potest inungi· ꝯ in vna infirmitate nõ debet aliq⁹ bis inungi· nisi eatẽ infirmitas vl tra ānũ ꝓtrahat̃ ita q; in vno an no ꝓpt̃ vnã infirmitatẽ nequaq̃z bis inungat̃· Effectus huiu⁹ sa cramẽti est multiplex· Primus est sanitas duplex· vna prĩapa lis scz liberatio ab infirmitate spi rituali que cõtrahit̃ p venialia· quibꝰ ania debilis effiat̃ ad exe quendũ actũ grẽ vel glorie· Alia est sanitas secundaria que est quasi effectus ⁊ signũ prioris sa nitatis· scz sanitas corpalis· et hoc verũ est qñ sanitas corpalis expedit sanitati spũali· Tũc enĩ istud sacramẽtũ causat vtrũq; i suspiciẽtibus digne· Interduz enĩ vtilis est sanitas corpalis sci licet ad meritũ glorie cumulãdũ Valet etiaz ad deuotionem exã tandã· ⁊ ad velocem transitum i celum· Jn hoc sacramento sicut i ceteris tria sunt· Vnum est sacra mentum tantum scz vnctio exte rior· aliud est res tantum scz ef fect⁹ duplicis sanitatis vt dictũ est· Teriũm est sacramentuz et res scilicet quedam vnctio spiri tualis interior· id est mẽtis iocũ ditas ⁊ solacium·

De sacramento ordinis Capitulum· xxxiiij·

Vinq; sacramẽta de qui bus dictũ est pertinent ad statũ psone· sed illa duo de quibus dicendum est per tinent ad communẽ statũ ecãe· quia ordo pertinet ad generatio nem spũalem· teriũm vero perti net ad generationem carnalem· Ordinem precedit primo tonsu ra· quia in omni transitu a statu in statum cõuenienter interponi tur aliq̃ dispositio media· Vnd̃ in transitu a statu laicorũ ad sta tũ ministrorũ dei cõuenienter pri mo tonsura interponitur· Fit eti am in hac tonsura aliquorum ca pillorum reseruatio in moduz co rone· quia in ministerium illius assumuntur cui seruire regnare ẽ Est itaq; duplex signũ distinc tiuum in ordinatis· scz exteriu⁹ tonsura· ⁊ interius caracter· Ad

esse autē ordinis tonsura non pre exigit sed ad bñ eē · quia dispo sitio cōgruitatis est ipsa tonsura ad ordinem · ⁊ nō necessitatis · Hugo de sancto victore ordinē sic describit · Ordo est signaculū quoddā in quo ptās spiritualis traditur ordinato ⁊ officiuz ·

¶ Dic nota q sicut in naturali bus dedit de? supiora corpa in re gimē inferioruz · sic in spirituali bus quosdaz posuit superiores ⁊ quosdā iferiores · vt illi potesta tem habeāt super istos · sicut fūt clerici qui presunt in spūalibus · et principes scz iudices seculaes qui presunt in tempalibo ¶ De substantia hui? sacramentū sunt sex · Primū est potestas ordinā tis · quia oportet q sit episcop? ¶ Secundū est materia · scz vn ctio in sacerdotibus · ⁊ tactus il lorum que tangenda sunt · Ter cium est forma verborum · Quar tum est sexus virilis · quia muli er non recipit caracterez ordinis Quintum est intentio · Sextū ē q ordināndus sit baptisat? · bap tismus est enī ianua omniū sacra mentorum · Quoddā est hic sa cramentū tātū vt instrumētū vi sibile quo ptās tradi onditr · q̄d dā est res tm̄ scz grā que offert · quoddā est res ⁊ sacramentum vt caracter Septē sunt ordies Primus est hostiarius · Secun dus est lectorat? · Teraus exor cistatus · Quartus acolitatus · Quintus subdiaconatus · Sex tus diaconatus · Septimus pre sbiterat? · qui est omniū ordinū pfectissimus ⁊ terminus aliorū · Alij autem sunt quasi sex grad? quibus ad thronum ascendit sa lomonis · Actus hostiariorum ē custodire locum confectionis sa cramentorum ab his qui immun di determinati sunt · id est ab ex cōmunicatis · Actus lectorum ē pphetias legere · Act? exorcista rum est arcere demones per cōiu rationem ne dominentur in corpo re nondum baptisato · Actus a colitarum est designare lumē eu angelij i lumine corporali · Act? subdiaconorum est oblationes accipere ab offerentibus ⁊ eas offerre diacono · Legere autem epistolam non est actus eorum principalis sed cōueniens Act? diaconorum est ordiare hostias in altari · p̄diare autem vel legē euangelium est consequēs · Ac tus presbiterorū est cōsecrare cor pus ⁊ sanguinem xp̄i · ⁊ hic est actus principalis · Alius est cō sequens scz ligare vel soluere · p quem actuz preparatur corpus mysticum vt sit aptum ⁊ idoneū ad perceptionez corporis xp̄i ve ri ¶ In quolibet ordine caracter imprimit · ꝯ quando fiat hoc nūc dicendum est · Hostiarius quidē imprimit qñ dat eis clauis ⁊ di citur eis sic · agite tanq̄m rationē reddituri deo p̄ro reb? que clau bus istis recludūtur · Lectoribo caracter imprimit cuz episcop?

r · iij ·

ei librum cū debita forma verbo
rū porrigit · Exorcistis imprimi
tur cū dat eis liber exorcistarum
cū forma verborū Acolitis impri
mit in verbis que dicit episcop?
cū dat acolito candelabrū · Sub
diaconis imprimit qñ eps cū for
ma verborū dat calicē vacuū · et
cetera vasa quorū vsus est in con
fectione eucaristie · Diaconis ⁊
presbiteris imprimit qñ eps ipo
nit manū capiti cū verbis ad hoc
statutis ¶ Predictos ordines
xps exercuit · Hostiariatū quā
do vendentes ⁊ emētes eiecit de tē
plo · Lectoratū exercuit cū i me
dio semorū librū Ysaie apiens le
git · Exorcistatū qñ demoniacos
sanauit Acolitatū qñ dixit · ego
sum lux mundi. Subdiaconatū
qñ lintheo se precinxit ⁊ pedes di
scipulorū lauit · Diaconatū quā
do in cena corpus ⁊ sanguinē suū
discipulis ministrauit ⁊ dormien
tes apl̄os excitauit · Presbitera
tū qñ se i ara cruc̄is obtulit · ⁊ qñ
do in cena panē ⁊ vinū in corpus
suū ⁊ sanguinē mutauit ·

¶ De qualitate ordinādorum ·
Capitulum · xxxv ·

QValitas ordinandorum
cōsistit duobus · scz i fa
ciendis ⁊ in deuitandis
Facienda sunt hec · Sit in mori
bus pudic? · xliij · di · pagraphō
prīo ¶ In habitu honestus · xli
di · pagra · prīo · Cibo ⁊ potu
tempatus · extra de vita ⁊ hone
state clericorū · a crapula ¶ Cō
petenter q̄muis nō eminent litte
ratus · extra de electione · cuz no
bis · ¶ Māsuetus ⁊ modestus ·
xli · d · pagra · prīo · ⁊ p totū ·
¶ Tonsurā deferat clericalez · ex
tra de vita ⁊ honesta · cleri · cleri
cus ¶ Hospitalis · xvi · q · pri ·
quomā ¶ Doctor in predicati
one · xliij · d · pagra · p̄ · Corre
ctor vitiorū p virgā discipline.
lxxxvi · d · c · ij · ¶ Exemplum
prebeat bone vite · iij · q · vij · c ·
porro in fi · Bone fame · i · d · c ·
post ¶ Residentiā in ecc̄a sua fa
ciat vel beneficio. extra de cleric̄s
nō resi · p totū · ¶ Vnicuz suffici
at bñficiū hīs curā aiarū · extra
de prebendis de multa ¶ Bonus
sit gubernator familie · xlviij · d ·
c · necesse · ¶ Nec sunt clericis vi
tāda · Omne crimē mortalis pec
cati · extra de tpibo · ord · ex teno
re · ¶ Nō litigiosus · xlvi · di ·
¶ Nō cupidus · xlvij · di · Non
lusor · extra de vi · ⁊ honest · cleri ·
cleric̄s · ¶ Nō negociator · extra
ne cleri · vel · mo · p totū · ¶ Nō
exerceat venationes clamosas ·
extra de cleri · venatore p totū ·
¶ Nō sit incōtinens nec mulieri
bus cohabitet · extra de cohi · cle
ri · a nobis ¶ Nō sit in cēmessa
tionibus ⁊ fabulis · xli · di ¶ Nō
interfit spectaculis inhonestis ·
extra de vita ⁊ honest · cum decorē
¶ Nō immisceat se negocijs se
cularibus extra ne · cleri · vel mo ·

n.s. Joculatoribꝫ ⁊ histrionibꝫ nō debet intendere · extra de vita ⁊ hone · cleri · clericā · ¶ Tabernas debet vitare nisi in itinē · extra de vita ⁊ hō · cleri · clericā · ¶ Doraʒ nō debet negligere extra de cele · missarū · c · dolētes ¶ Justū iudiciū nō debet vendē · p · q · i · si q̄s e piscop? ¶ Ecā astica sacramenta nō pacto ꝫ gratis debet dare · extra de simo · suam · ⁊ q · p totū ¶ Nō sit excōicatus vel suspens? aut irregularis · extra de sētentia excōmunicationis · cū illorum · ¶ Nō apostata · extra d apostatis ⁊ vltio · ¶ Nō sit simoniac? in ordie vel benefiāo · i · q · i · ⁊ extē de simo · q̄si p totū ¶ Nō solemniter penitēs · l · di · ex penitētibꝫ ·

¶ De ipsa ordinatione · Capitulum trieſimumſextum ·

Ante ordiniʒ suſceptionē se quisq; per cōfessionē preparet · xxiiij · di · ca · vltio · ¶ In mortali pcō nō accedat · extra de tpibꝫ ordinationū · ad aureʒ · Primā tonsurā nō negligat · ¶ Nullꝰ ordinetᵉ nisi examinatio p̄cedat · xiiij · d · per totū · ¶ Nō acāpiantᵉ simul minores ordies cū subdiaconatu · nec duo sacri ordies simul ꝫ gradati extra de tempo · ordiationū · hās ¶ Nec p saltuz q̄s acāpiat ordinē · lij · di · ca · i · Nec ab alieno episcopo ꝫ a suo · xxx · d · perlectis ¶ Nec extra epi p̄hibitionē nec sine titulo · extra de vi · ⁊ hō · cū sedm apl'm · ¶ Neq; furtiue extra de eo qui furtiue ordi · c · i · ⁊ vlti. ¶ Missā in qua ordinatur totaliē audiat ¶ Tāgat omia q̄ sunt tāgenda vnuſq̄sq; in suscep tiōe sui ordis · xxv · d · plectiʒ ¶ Nō accedat nisi intitulatus et p̄sentatus · extra de scrutinio · ca · vnico · ¶ Jeiunus a ieiuno recipiat ordines · extra de tpibꝫ ordinationū · hās · ¶ Multa sunt q̄ impediūt p̄mouendū etiā sine culpa · licet nō sine causa ¶ Nō debz emi p̄moueri ignotus · extra de pegrinis · c · ij · Digamus xxvi di · a cunctis · Neophit? · xlviij di · qui · Corpe viciat? · xvi · q · p̄ · legi · De illegittimo thoro natus · extra de filijs p̄sbiterorū · ca · p̄ · Seruus · extra de seruis ñ ordi · c · i · ⁊ · ij · Obligatus ad rationia q̄cq; repellit ab ordinibꝫ Ex predictis patz dignitas clericalis q̄ ordies nō cōferuntur a quolibet · nec cuilibet · nec in q̄libet loco · neq; in quolibet tpe · neq; in qualibet hora sed tpe misse ·

¶ De matrimonio Ca · xxvij

Matrimoniū est legitima cōiunctio mariʒ ⁊ femine inter legitimas personas indiuiduā vite cōsuetudinē retinēs · Matrimoniū p sp̄ōsalia inicīat̄ · Per consensum animoꝝ ratificat̄ · Per verba de p̄senti exprimit̄ · Per carnalē copulā con

fūmat & pfiát ¶ Ad hoc autem sciendū q; duplex ē pfectio Prima ē in esse simpliát Secunda vero in esse cōpleto · sicut patet in puero in quo est perfectio quātū ad esse hois simpliát · sed nō ē in eo pfectio quātū ad esse cōpletū scz secūdū quātitatē & operationē hois · Eodem modo dicendū est de mrīmonio in quo ē duplex pfectō · Prima ē que fiát matrimoniū scz cōsensus aiorū p verba de presenti expressus & ad hāc pfectōnē nō exigitur copula carnalis · Secūda ē pfectio que matrimoniū cōfūmat · & ad hāc exigit copula carnalis ¶ Donuz mrīmonij est triplex scz Fides vt neuter alieno thoro maculet Proles vt ad cultū dei nutriat Sacramētū vt nō dissoluatur · licet enī eccia possit diuortia ꝓpter ipedimēta mrīmonij facere · nūqm tñ pt nec debet matrimoniū qđ legitime celebratū est dissoluē · quia quos deꝰ cōiunxit homo nō potest quātecūq; sit auctoritatis separare · Soluit tñ matrimoniū p mortē ¶ Vñ sciendū q; duplex ē cōiūctio i mrīmonio & duplex ē mors correspōdens illi · Est enī cōiūctio spūalis p cōsensū aiorū. hec aūt soluit p mortē spūalē qñ homo morit mundo p religionis ingressū · Alia est cōiūctio carnalis p cōiunctionem sexuū q̄ soluit p mortē scz corporalem · ¶ Causa mrīmonij q̄druplex ē · scz effiáes vt cōsensus a

timorum p verba de presenti expressus Materialis vt ipse persone legitime · formalis vt benedictio · anuli subarratio & huiusmodi · Finalis causa duplex est · Vna principalis sicut ē plis pcreatio & fornicationis vitatio · quia matrimoniū nō solū ē i officiū ꝫ etiā in remediū · Institutū āt fuit primo solū in officiū · Alia causa est secūdaria & illa mltiplex ē · Vñ v · Vis ligat alma notat ius trāsfert auget amorem · Dotes cōáliat & eo discernit hores ¶ Quadruplex mrīmoniū distinguit Primū ē carnale inter virum & mulierē · Secūdū morale inter deū & aiaz in eccia mlitāti p gratiā · Tertiū ē allegoricū inter cristū & eccīam · Quartuz ē anagogicū inter deū & aiam in eccleia triumphāti p coniunctōnē glorie · ¶ Potest q̄ accedere ad vxorē q̄tuor de causis · scz causa pl causa reddēdi debitū · causa vitā de incontinētie. istis tribus mois nō est peccatuz · Quarto pt fieri causa explēde libidis · & hoc mō peccatū ē vel mortale vel venale scdm q; libido est vel mortalis vel venialis ¶ Fit āt peccatū q̄nq; mois in cōiugali coitu · Vnde v · Q̄nq; mois peccat vxore maritus abutēs Tpe mēte loco cōditione modo · ¶ Nota q; vxor dimissa ꝓpter fornicationē reconcili at viro multis modis Vñ v · Vltio mechat retinet ve recōáliat Absēs pstituit vis fraus reuocat

mulierē ¶ Tria sūt ornamenta spōse Anulus in digito · monile in pectoe · corona in capite · Primū signat opis puritatem · q̄ in manu ē opus Secundū affectū sinceritatē · q̄ in pectore ē affectus Teriū cōtēplationis claritatē · quia i capite est pspicatas intellectū ¶ Beata virgo multis de causis fuit despōsata viro Primo vt designaret ipsa btā virgo ecclesiā desponsatā xp̄o · q̄ similiter ē virgo · Secūdo vt p ioseph origo eius ostenderet · q̄ p viros genealogia texit · Tercio vt ioseph esset testis castitatis ipsius Quarto ne infamaret si generaret siue pareret nō bñs maritū · Quinto ne velut incōtinēs dānaret · q̄ de tribu erat sacerdotali · a tales cōburebant · alie āt adultere lapidabāt · Sexto vt virgo viri solatio sustētaret · Septimo vt ptus diabolo celaret Octauo ne iudei xp̄m tāq̄ illegitimū iuste psequi viderent Nono ne legi q̄ commēdat mrīmoniū dñs cōtrariari videret ¶ Nota q̄ duodeci sūt ipedimēta mrīmonij · Vū · Error cōdicio votū cognatio crimē · Cultus disparitas vis ordo ligamē honestas · Si sis affinis si forte coire nequibis Nec sōcia da vetāt cōnubia iuncta retractant ·

¶ Incipit liber septimus de fine mundi ·

Finale iudicium q̄ dam sunt ātecedentia · quedaz quasi cōmitātia · a quedā sequētia ¶ Antecedentia iudiciū tria sūt · scz pena purgatoria · eccie suffragia · a psecucō ātixp̄i Cōcomitantia iudiciuz duo sunt · viz conflagratio mundi a resurrectō corpoꝝ · ¶ Cōsequentia iudiciū duo sūt · scz pena infernalis a gloria celestis · de quibus per ordinem est dicendum ·

¶ De purgatorio · Capitulū primum ·

Purgatorij ignis corporalis est · p quem tantummodo spirit⁹ iustorum qui in hac vita non impleuerunt penitentiam nec satisfactionem condignam affliguntur ¶ Di qui sunt in purgatorio spem habent euasionis · quia sciunt se non esse in inferno · a tamen propter penarum magnitudinem hoc aliquā do non aduertunt · ¶ Multe sūt ratiōes quare oportet esse purgatorium · Prima ratio est quia secundum augustinū tria sunt genera hominū · Quidam eni sunt valde mali quibus ecclesie p̄ces non suffragantur Quidam valde boni quibo nō sunt necessarie Quidā nō valde mali q̄ bñt venialia · a bis debet pena purgatoria

v

Secunda ratio est quia sicut sūma bonitas non patitur ꝙ bonū remaneat irremuneratum · ita sūma iustitia non patitur ꝙ malū maneat impunitum · Tertia est quia diuine lucis tanta dignitas est ꝙ eam soli mundi corde possunt oculi cernere · Vnde oportz ꝙ quisq; veniat ad mundiciam baptismalem anteq; conspectui domini presentetur · Quarta est quia culpa ē offensiua maiestatis diuine · ⁊ damnosa ecclesie · ⁊ deformatiua in nobis imagis diuine · sed offensa req̄rit in nob punitionem · ⁊ damnuz requirit satisfactionem · ⁊ deformatio expurgationem · ꝓpter hoc est necē ꝙ peccato pena vel hic vel alibi respondeat punitiua · Quinta ē quia contraria cōtrarijs curant̄ · sed peccatum ortur ex delectatione ⁊ libidine Vnde deleri habz per penā · Sexta est · quia nulli debet negligētia suffragari · sed si nō puniretur talis in futuro videretur cōmodū reportaē de negligentia penitentie dilate · Septima est quia iustum est vt spiritus qui cōtempto summo bono se subiecit infimo id est peccato subjiciatur postea inferioribus id est penis ¶ Nota ꝙ anime postq; sufficienter in igne fuerit purgate statim euolant ad gloriam · ⁊ hoc patet multiplicatione · Primo quia post purgationem nulla remanet ad gloriam in aīma dissimilitudo · vnde debz illi mento iungi · Secundo quia ianua celi semper illis est aperta qui obstaculum nullum habent. Tertio quia necesse est illos spiritus quibus est caritas sursum e leuans ⁊ nibil retardans sursum ad gloriam eleuari · Quarto q; cum deus promptior sit ad miserendum q̄n ad puniēdum · merito debet purgatos cōiūgere glorie · quos purgandos subiecit pene · Quinto quia nō punit deus bis in idipsum · Vñ cum iste anime sufficienter satisfecerīt in penis ignis · nō debēt amplius puniri in dilatiōe premiorum · Sexto q; post purgationem nō debet talis esse in purgatorio neq; in limbo qui nō est de numero illoruz puerorum · neq; in inferno quia nō habet mortale peccatum · ergo oportet esse in celo · quia post mortē nō sūt alia receptacula animarum · Septimo quia efficaciorē caritas q̄m iniquitas · sed iniquitas statim ducit ad suppliciū · ergo caritas statiz ducet ad premium · Octauo quia cessante impedimento corpora grauia ferūtur deorsum et leuia sursuz · Sic spiritus maloruz remoto carnis onere statim feruntur ad locum supplicioruz propter peccati grauitatem · spiritus vero bonorum si nō habent impedimenta alicuiꝰ culpe vel pene debite statim ferūtur ad locum premiorum ·

Sequitur capl'm secundū ·

¶ De acerbitate purgatorij · Cap̄ · ij ·

In purgatorio duplex ē pena. vna damni de carē tia diuine visionis · alia est sensus de afflictione ignis · Et quantum ad vtrūq; minima pena purgatorij maior ē maxia pena mūdi Istud patet de pena damni · · quia affectus quo desi derat summū bonum post hāc vi tam ab animabo intētior est q̄m aliquis affect? rei temporalis in hac vita · maxime cū iā tempus habendi aduenerit · ꝓterea carē tia eius molestius tolerat Istud quoq; patet verū esse de pena sē sus · quia cum dolor non sit essen tialiter ipsa lesio sed lesionis sen sus · tāto magis dolet aia quāto magis sentit sensitiuū aliquod · Ideo ab igne in ipsam agēte ma xime affligit ¶ Ratio acerbi tatis pene purgatorij hec ē · q; cū deus plus querat emēdam q̄m penā · plus ponderat in penitētia virtute bone volūtatis q̄m penaz afflictionis · Vñ deus ponderat plus modicā penā volūtariā in p̄ senti q̄m multo maiorē nō ita vo lūtariā in futuro · sicut plus valz modicū auri q̄m multū plumbi. Vnde oportet quod ibi deficiat in volūtate vt hoc suppleat in acer bitate · ¶ De igne qui purgat a mimas est loquendū dupliciter · vel quātū ad id quod primo af fligit · sic est corporeus · vel q̄n tū ad id quod proximo affligit a immediate sic est incorporeus Primo modo dicitur ignis vere · Secūdo modo dicitur ignis simi litudinarie · sicut dicit leo verus a leo pictus · Vtrunq; tangit Gregorius? qñ dicit · In eo arden: dum ardorē suum vident · Ignis autē ignis corporeus dupliciter po test cōsiderari · Prīo vt est instru mentū nature · Sic agere potest in corpus a nō in animā · Secū do prout est instrumentum diui ne iustice · Sic agit in animam imprimendo illi speciē suam per quam affligit · quia violenter il la speciē informatur · Sicut eni anima secundū ordinē nature v nitur corpori vt instituat vitam sic merito secundū ordinez diui ne iustice vnit ignia quo fuisci piat penam ¶ Nota q; demoēs non puniunt animas in purgato rio · sed illuc eas adducunt · vel etiam assistunt · vt cōmuniter di cātur · Ex permissione tamen dei demones in hac vita quādoq; bo nos affligunt · sed hec est ratio · quia in presenti durat pugna inē hominē a demonē qui habet in eo ptātem exercitij · ꝫ post hanc vi tam nō sic · Vnde et aer iste cali ginosus est assignatus demoibo magis propter temptandi offici um q̄m propter supplicium ·

¶ De locis penalibus quot a vbi sint · require supra li · iiij · in cap̄ · de descensu xp̄i ad inferos · Hāc dū tamē de loco purgationis q; dupliciter assignat · aut secūz legē

cōmunem · ⁊ sic est in vno loco · scz in pte inferni ārca limbū patrū · Aut secundū dispensationē spēalem · sic purgant' anime aliqñ in diuersis locis in quibꝰ peccauerūt · hoc autē fit ꝓpter aliquā suā releuationem p suffragia eorum quibus apparent in illis locis · vel ētiā ꝓpter aliquā viuētium edificationē Ignis iste plꝰ vel minus cruciat secundū q̄ qsq; plus vel minus de cremabili secū tulit · oportet enī prius q̄z dei facies videat' q̄ lignū fenū stipula id est maiora vel minora ⁊ mediocria venialia per crematione totaliter consumantur · Predicta vero pene diuersitas nō est ex diuersitate ignis agētis · sed subiecti patientis · sicut sub eodē sole vnus plus estuat alter minus · vt dicit Grego · Necesse autē est vt ait aug⁹ · q̄ tātum vrat dolor q̄ntum dilexerat amor · tanto enī quisq; torquet' diutius quāto affectus eius venialibus adherebat fortius ·

¶ De suffragijs ecclesie · Capitulum terciū.

Sicut pertinet ad seueritatem diuine iustitie bonos ꝓpter venialia i purgatorio puniri · ita ptinet ad bonitatē misericordie diuine eosdē per suffragia ecclesie releuari · Prosunt ergo suffragia defunctis non ad meritū vite eterne sed ad solutionē pene · ⁊ hoc ad penarū mitigationem · vel ad celeriorem liberationem ¶ Sunt aūt q̄tuor modi generales suffragiorum ad quos omnes alij reducūtur · scz oratio · ieiunium · elemosina · ⁊ sacramentū altaris · quorum numerus sic accipitur · quoniam defuncti possunt absolui a pena in purgatorio duobus modis · scilicet per viaz gratie vel p viā iustitie Per viam gratie dupliciter · Primo per intercessionē publicam capitis que est in oblatione sacramenti altaris · Secūdo per intercessionem quasi ꝑticularem membrorꝫ · scilicet per orationē iustorum Similiter per viā iustitie dupliciter · Primo p modum redēptionis pene · scz in ieiuniorū afflictione · Di aūt quaratur q̄ m̄ apiat valē defuncto illud quod ꝓ se fieri mandauit · Dicēdū est q̄ op⁹ operās id est meritū auctoris stati ꝯsequitur mortuus de bonis que precepit p anima sua fieri · sed nō opus operatū · id est fruct⁹ ipsius operis vsq; quo opera fiāt · quia primū valet ex merito absoluto · sed secundum ex merito condicionali

¶ Quo ꝓ suffragia ꝓsint ⁊ quibus · Ca · iiij ·

Ad hoc q̄ defunctis valeant suffragia requirit' aliquid ex parte facientis · et aliquid ex parte mortui recipientis · Ex parte facientis requiritur q̄ ipse sit i caritate · et

ꝓ intẽtionẽ suã dirigat ad illos quibꝫ vult vt opa ꝓsint Distinguẽdũ tamẽ est hic ꝙ suffragia per malũ possunt dupliãter fieri. vel vt ꝓ auctorẽ ⁊ sic non ꝓsunt nisi forte p acãdens scz in quãtũ p elemosinas mali hois excitant hoĩ pauperes ad orandum p defunctis · Vel vt per ministrum · ⁊ hoc dupliãter · vel quia facit ea vt minister publicus dei ⁊ ecclesie · sicut quando sacerdos malus celebrat missaz vel agit exequias mortuorũ ⁊ talia semper ꝓsunt · quia maliãa ministri nõ nocet operi hoĩ auctoris · sicut patz in dño iusto dante elemosinã p malũ seruũ · Si vero facit ea vt minister priuate ꝑsone existentis i caritate siue p aia defuncti siue alterius · talia prosunt · quia licet opus illud sit mortuũ quo ad ministrũ · nõ tamen quãtum ad auctorẽ · Sed si malus minister facit de mãdato eius qui nõ ẽ in caritate nõ ꝓsunt Aliqd etiã exigitur ex parte recipientis ad hoc ꝙ suffragia ꝓsint illi · Primum est ꝙ ipse sit in caritate Vñ nõ valz bis qui sunt in inferno · quia sũt a corpe xpi mistico separati Vñ nulla spũalis influẽtia pueit ad eos · sicut nec influẽtia corporis valet membris a corpe amputatis · Secundũ est indigẽtia · vñ nõ valet beatis · quia nõ sũt ad huc in via ꝫ in termino · nec pñt ad altiora ascẽdere · ꝫ potius econuerso illorũ suffragia ꝓsunt nob

Vtrũqꝫ est in his qui sũt in purgatorio · scz caritas et indigẽtia Vnde sicut potest homo satisfacere pro altero viuente qui p se nõ valet · ita potest ⁊ pro defuncto

¶ Nota ꝙ suffragia defunctis ꝓsũt sed magis ⁊ minus pro diuersitate meritoruz in mortuis · vel pro caritate viuorũ quantuz magis soliãtant pro aliquibus ãm pro alijs · Illa em̃ suffragia que specialiter fiunt pro aliqbꝫ plus valent illis ãm alijs · licet etiam alijs aliquo modo cõmunicẽtur · Suffragia que cõmuniter fiunt pro defunctis omnibꝫ q̃z quis omnibus pro modulo suo ꝓsunt illis tamen amplius qui dũ eẽnt in statu vie magis meruerunt vt sibi prodessent · Quãuis autẽ vt dictum suffragia nõ ꝓsint bis q̃ sunt in celo nec illis i inferno · tamen aliquo modo prosunt etiaz illis Vnde nota ꝙ valent illis q̃ sunt in purgatorio p modũ purgationis Valent saluatis in celo p modũ cõiunctionis · qz multiplicatio saluandorũ augmentat gloriam actualem · Valent etiã damnatis in inferno p modũ diuisionis · qz q̃ntũ plures saluant̃ p meritũ eccãe tãto pauciores dãnabũt̃ · ⁊ ita minor erit pena p subtractionem sortij illorũ Valẽt etiã ipsis facãtibꝫ p modum meriti · ¶ Qd pro puulis defunctis celebrãt̃ misse mortuo ꝓ · hoc nõ fit ꝓpt illorũ indigẽtiã cũ stati euolẽt · ꝫ potiꝰ pro grã ꝙ actõne

¶ Vtrum indulgentie defunctis valeant · Capitulum · v ·

QApales indulgẽtie pro sunt defunctis in purgatorio vt patet · q̃ crux datur aliqñ pro duab? vel trib? vel dec̃ animabus · Jn ecclesia eni thesaurus meritorũ tã xp̃i q̃z pfectorũ · de quo sol? papa qui habet claues huius thesauri pro necessitatib? ecclesie potest acꝛ pere ⁊ dispensare · Alij autẽ sicut episcopi non habent potestatez generalẽ ꝫ limitatã · ⁊ nõ nisi p sũmi pontificis dispensationẽ.

¶ Dicendũ ergo q̃ papa ꝑprie nõ absoluit defunctos a pena · ꝫ quasi ꝑ eis de ꝯmuni thesauro ecclesie soluit · sicut aliẽ liberat creditor debitorẽ cũ a debito eũ absoluit · ⁊ aliter amicus debitoris dum pro eo debitũ soluit · sed viuentes vtroq; modo absoluit papa · ¶ Illi autẽ quibus dat indulgentia nõ possũt eã vlteriꝰ dare neq; viuis neq; defũctis · ⁊ hoc duplicꝛ ratiõe · Primo quia indulgentia nõ est ꝺonũ collatiuũ gratie ꝫ priuatiuũ pene · priuatiuuz ãt cũmbil sit alijꝰ ꝯmunicari non ꝑt · Secũdo quia dare indulgẽtiã auctoritatis ⁊ iurisdictiõis est quã nõ habẽt laici ex eo q̃ indulgentias recipiunt. Vñ nõ possũt impendere defunctis indulgẽtiam per auctoritatem · sed solũ modo ꝺoni operis sui per caritatẽ suffragium · papa vero vtrunq; potest ·

¶ De aduentu antichristi · Cap̃ · vi ·

ANtequm dominus veniat ad iudiciuz regni romani fiet defectio · Namsicut dicit glosa super apostolum · prius erit discessio ab vtroq; imperio qua impleta aderit ãtichristus · Dic ex parentuz semimbo concipitur · sed post conceptum descẽdet spiritus malignus i matris vterum · cuius virtute ⁊ operatione deinceps puer nascetur a letur adolescet · ꝑter quod ⁊ filius perditionis dicitur · ¶ Nascetur aũt in babilone de tribu dan sicut dicit glosa super Apocalip · Post hoc veniet in hierusalem ⁊ circumdabet se dicens iudeis se eẽ christum illis promissum · Vnd plebs iudaica specialiter adherebit illi · sicut dicit Haymo super apocalip · Donec helyas ⁊ enoch predicantibus qui ex illis saluandi fuerint ad christum conuertãtur · Primo deputabitur angel? bonus ad custodiam ãtichristo sed quãdo ita obstinabitur i peccato q̃ dicz se esse deum ⁊ extollet se super omne illud quod dicitur deus aut colitur · sicut dicit apostolus · tunc primo deseret eum angelus ex toto. nec habebit eum postmodum ad promotionem · sed ad accusationem ·

¶ De mala vita antichristi · Capitulum septimum ·

Antixps erit luxuriosus in concupiscētijs femiarū vt habet in daniele. xi. In apto tū p hypocrisim similabit sctitatē vt facili? deapē possit Cor p superbiā magnificabit. a sicut dicit in daniele. viij. Cōtra principem prīapū cōsurget. id ē ctra deū. Et vt dicit glo. super dan. vij. In tantū eleuabit per superbiā vt leges cerimonias mutare conet vel cursū tēporuz. Tā te quoq; presumptiois erit q nō putat se a deo puniendū ppt hoc q iudiciū differtur. ps. Auferuntur iudicia a facie ei? ¶ Erit etiā blasphemus. sicut in Apoca lip. xiij. Vnd dan. vij. Sermonē ctra excelsū loquet ¶ Ad maiorē āt ctumeliā dei faciet imaginē suam adorari. a omnes suo caractere signari in manu dextera. a in frōtibo suis. sicut habet Apoca. xiij. Cōfitebit enī se verum filiū dei a filiū hoīs. ita vt in templo dei sedeat tanq̄m ipse sit de?. a se faciet adorari. iudei nanq; tēplū quod romani destruxerāt redificabūt ¶ Affirmabit etiam nullū āte se fuisse xpianū. ḣ oēs añ antixpos fuisse. Dicit in glosa ad thimo. ij. Quia sicut i xpo ois plenitudo diuinitatis habitauit. ita a in ātixpo plenitudo iniq tatis. qz i ātixpo erit caput oīm malorū. scilicet diabolus.

¶ De quatuor modis quibus deapiet. Cap. viij.

Derito q̄ dicat ātixps i Genesi cerasti qui ē serpēs cornutus. quia quatuor cornibo armabit. scz callida persuasione. miraculorū operatione. donorū largitione. tormētorum exhibitione. Prim? ergo mod? subuertēdi hoies erit callida persuasio. predicabit enī legē nouā prauā esse. a legē xpī pro posse destruet. Predicatores q̄z sui discurrent per vniuersas ptes mūdi ¶ Impedient nihilominus apostoli ātixpi ne scriptura secūdū veritatē exponat a catholicis doctoribus. vel a fidelibus audiat. ipsi āt bonos se simulabūt. a tamē mala suadebūt ¶ Secūdus mod? puertendi erit p falsa miracula. qz p magicā artē faciet illa Vñ glo. sup Apoca. xiij. Magica arte faciet statuā loquia futura p̄dicere. Faciet etiā sicut dicit apoca. xiij. ignē de celo in terram descēdere. Glo. id est malignuz spiritū faciet sup suos descēdere. vt loquant variis linguis. Spiritus enī malignus descēdet in eos in cōspectu hominū. sicut spiritus scūs descēdit in apl̄os xpi Vñ iactabūt se meliores eē apostol̄ xpi qui spiritū scm̄ acceperunt in cōclaui. Itē p artē magicā simulabit se morituruꝫ a feret a demonibo in aera q̄si ascenderit in celū. a sic putabit ab omnibo resurrexisse qui prius mortu? p triduū putabat. a tūc mirabūt ppl̄a a adorabūt eū atzlaudabūt

¶ Ecclesia vero non faciet miracula De hoc modo decipiendi dicitur in psalmo. Insidiat in abscondito quasi leo i spelunca sua. Glo. Recte antixps opat leoni existenti in spelunca. quia in eo vis a dolus opat. vt dicit Glo. ibidē Vis enī p leonem. dol? per spelunca intelligit. Grego. dicit Pensemus que erit humane mētis illa temptatio. quando pius martir corp? tormentis subijcit. a tamen tortor ante oculos eius miracula facit. Sicut enī antichristus finget se a mortuis resurgere. ita etiā fingz se ad celos ascēdere. Apoc. xiij. Et plaga mortis eius curata est Glo. Arte magica ascendet antichristus in aera ferentibus eum demonibus. Faciet q̄z arbores subito florere a arescē. mare turbari. naturas in diuersas figuras mutari. mortuos etiam in conspectu omniz suscitabit. ¶ Terdo decipiet p munera Ipse nanq; antichrist? inueniet thesauros absconditos per quos ad sequendum se inclinabit plurimos. ditabit etiaz diuites huius seculi. a tunc eorum falsam felicitatem ad decipiendum alios ostentabit. ¶ Quarto cōpellet p minas a tormenta quos aliter vincere non poterit. Tāta vero sicut ait dñs tunc erit tribulatio vt in errorē si fieri potest etiam electi dei ducentur Doc inuitur Apoca. vbi dicitur. Pedes eius similes auricalco sicut in camino ardenti. per pedes vltima xpi membra. per caminuz vero tribulatio vehemens designatur. Exhibebit enim cūcta que in precedentib? martiribus sunt impleta genera tormentorum. sed in illr regionibus tunc fideles vehemētius sunt vexandi vbi fuit dominus crucifix?. Et sicut dicit haymo sup apocalipsim. illa temptatio non per partes sed simul totū examinabit mundum. Soluentur enim demones qui modo ligati sunt. nec possunt nocere quātū vellent. ¶ Fideles illo tempore non predicabunt. quia tanq; excōmunicati habentur tunc homines. nec vendetur eis nec emetur ab eis quicq̄m. nisi habeant caracterem. id est signū aliquod ad litterā vt adherentes sibi cognoscātur. a alij interficiāt. aut nomē eius bestie. id est confessionem oris. aut numerum nominis eius id est multiplicationem operū. vt habetur in apocalipsi. Sicut antichristus crudelior erit omnibus psecutoribus. ita sancti tūc temporis fortiores erunt omnibus retro martiribus.

¶ De sequacibus antixpi. Cap. ix.

Redictis q̄tuor modis antichristus multos sibi attrahet. Vnde Apoca. xij. Cauda eius trahebat tertiā partem stellaruz celi a misit eos in terram. Trahet autem malos

per munera · bonos p tormenta · simplices p predicacōnez et miracula Qui em̄ iusti et sancti credebant adherebunt illi p sue arbitrio uolūtatis · Dabebit igit̄ secū malos et maleficos reges q̄z et pn̄ apes Vnde Apoca · xiij · Vidi de mari bestiaz ascendentē glo · id ē antichristum hn̄tem octo capita id est principes uniuersos · a cornua · x · id ē eos q̄ impugnant decalogum · Nota igit̄ q antixp̄s Primo ueiet in benignitate et miraculorum opatione et tunc a iudeis fusc̄ipietur qui ei specialiter adherebunt · ad quoz conuersionē uenit helias et enoch · et tūc antichristus in aptam psecutionem consurget ·

¶ De gog et magog · Ca · x ·

HE gog et magog dicūt quidaz q̄ sunt decē tribus ultra mōtes caspios clause nō tamen ita quin bene possent exire si pmitterent · sed nō pmittunt a regina amazonū sub cui? regno et ditione uiuūt · has dicunt iudei in fine seculi exituras et uenturas in ierusalem et cum suo messia ecclesias destructuras

¶ Alij dicūt q̄ p gog et magog intelligit̄ exercitus antichristi q̄ in fine seculi ueiet expugnare ecclesiam · Per gog scd̄m glosam illi intelligunt̄ p quos latēter diabolus psequitur fideles · Per magog autez illi p quos aperte · uel idez qui tempore antichristi pūs occulte et postmodum apte ecclesiam psecuntur Scd̄m Augus · Gog refert̄ ad gentes · Magog ad diabolum quia gog interpretatur tegma · magog tectō ·

¶ De helya et enoch · Ca · xi

INter occultum aduentū antichristi qui est p natiuitatem et manifestum eius aduentum p predicacōnem et aptam persecucōnem ueniet helyas et enoch · sic dr̄ Malach · ultimo Et cōuertent corda patz̄ ad filios · Glosa · Ad instructionem posteroz̄ de fide saluatoris in quē et ipsi crediderunt · et corda filioz̄ ad patres eoz̄ · Glosa quia fusc̄ipient fidem quā illi habuerunt Vnde et iudei et xp̄iani pari tunc in christū religione cōsentient ¶ De eoz̄ predicacōne et sancta conuersacōne Apoca · xi · Dabo duobus testibus meis scz Delie et enoch · et ꝓphetabunt · id est predicabunt diebus mille ccl xvi · Glo · in tribus ānis sicut ipse christ? predicauit · amicti sacās · Glosa · Predicantes penitenciam et ostendentes · Di sunt due oliue · id est spiritu sancto pleni · et duo candelabra · Glosa id est dantes lumen alijs ¶ Tandem antichrist? occidet eos in ierusalez et iacebunt corpora eoz̄um in plateis tribus diebus a noctibus et dimidio · q̄ nullus audebit corpora eoz̄um sepelire ·

ꝑter metum antichristi · Occáſo
res aũt eoꝝ valde leti erunt ꝑter
mortem illoꝝ · poſt dies tres et
dimidium reſurgent et occáſores
eoꝝ audient vocẽ talem Helias
et enoch aſcendite huc et aſcen
dite in celũ in nube · Antichriſt?
vero · xv · diebꝫ poſt illoꝝ mor
tem regnabit ·

¶ De duracõne hui? pſecucõnis
Capt · xij ·

REgnabit antixps ſicut
dicit Gloſa ſup aplm tri
bus ãnis et dimidio Vñ
Dan · xij · Jurauit angelus p vi
uentẽ in eternũ · qꝛ in tẽpore vni?
anni · et tẽpora ſcz duoꝝ annoꝝ
et dimidiũ tpis id ẽ dimidij anni
Glo · Hoc ſpacio dicit duratura
deſolatio ſub antixpo ſiue pſecu
tio · Niſi aũt vt dicitur in Matth ·
breuiati fuiſſent dies illi non fiẽt
ſalua omnis caro · Greg? · qꝛ eñ
ſuperbos nos et infirmos aſpicit
deus · dies quos ſingulariter ma
los intulit miſeri coꝛditer breuia
tos dicit · Et Gloſa ſup Matth ·
Hec tribulatio quãta ceteris gra
uioꝛ · tanto breuitate moderatioꝛ

De morte antixpi · Ca · xiij ·

POteſtate ſua domi? occi
det antixpm ſicut dicit
Glo · ſup aplm ſiue p ſe
ſiue p michaelem · Occidet aũt
in monte oliueti in babilonem et
in ſolio ſuo in illo loco arca quez
dns aſcendit · Interfecto autez
antixpo non ſtatim veniet dns
ad iudicium · ſed ſcdm Glo · ſup
Dan · concedunt · xlv · dies ad
refrigerium ſanctoꝝ et ad pe
nitenciã ſubuerſoꝝ · quantum
aute ſit ſpacium inter illos · xlv ·
dies et finez mũdi nemo ſcit · Mi
niſtri vero antixpi poſt mortem
illius gaudebũt ducẽtes vxoꝛes
et dicẽtes · Licet princeps noſter
mortuus ſit · tamen habem? pacẽ
et proſperitatẽ · et cũ talia dixe
runt repentin? eis ſupueniet inte
ritus Judei vero tunc cõuertent
ad fidem et ſancta eccleſia vſqꝫ
in finẽ mundi pacifica oquieſcet
qꝛ ex tũc fraudulentia et ſeuicia
diaboli penitus deficiet ·

¶ De cõflagratione elementoꝝ
Capt · xiiij ·

TOmis ꝓcedet faciem iudi
cis permaximus · qꝛ vir
tute dina non ſolũ ignis
qui eſt in ſpera ſua ſed eãã oms
ignes qui in terra et ſuper terram
ſunt cõcurrent ad mundi confla
gracõnem · Iſte autem ignis ha
bebit officium quatuoꝛ ignium ·
ſcilicz ignis infernalis reprobos
puniendo · Et ignis purgatorij
bonos a venialibus purgando ·
et ignis terreſtris vegetabilia et
ſenſibilia cõſumendo · Et omniũ
hominum coꝛpoꝛa inanerando ·
Et ignis elementaris elementa
ſubtiliando et ad innouationem
diſponendo · Per illum igitur
ignem ita terre facies exuretur ꝙ
figura huius mundi peribit ſicut

et olim factum fuit p diluuium. Et merito primū dei iudiciū fuit paquaz contra arborem luxurie qui tunc viguit. Vltimū vero iudiciū p ignem contra tepozem caritatis que tunc q̄si seneſcente mundo refrigeſcet. Ignis iſtius actio erit ſucceſſiua. habebit em̄ inicium. medium et finē. Primo nanq; iudicis aduentū p̄uenient et ſimul p ignem illū fiet purgatio iuſtorum et punitio malorū. et mineratio corpoz cū cōſumptione terrene ſcētium ſicut dictū eſt. Quo facto ſtatim erit reſurrectio corpoz cum aduentu iudicis ad iudiciū. et tunc inflammabitur totus mūdus p circuitum. Terminato vero iudicio tanta caliditas illi? ignis exequet̄ ſentē̄az iudicis. inuoluet em̄ peccatores et trahet eos in infernū. et ita patet q ignis ille aduentū iudicis et p̄cedet et concomitabit̄ et ſequet̄. Poſt predicta fiet mūdi innouatio Sed inter purgationem et innouacōnez multiplex eſt differencia. Primo q purgatio erit penaliū qualitatū detractio. innouatio erit pulcrioris forme inductio Secdo q purgatio eſt elementoz ab impuritate quaz hūt ex cōmixtione ad puritatem mutacio. Innouatio vero eſt celoz a ſtatu veteri in ſtatuz nouū cōmutacio. et hoc p ceſſacōnem a motu. In celis em̄ ꝓpter impmixtionem nulla impuritas eſt. ſed tantū impfectio motus

Vnde non erit in eis purgatio p ignem. ſed ceſſatio a motu. Sic aūt purgabunt̄ elementa q p̄ dēt̄ ab igne vis cōbuſtibilis. ab aere obſcuritas. ab aq̄ glaciāl̄ frigiditas. a terra vero grauitas et opacitas.

De reſurrectione generali. Capl̄. xv.

Deus ſicut eſt potētiſſim? in cōſtitutione naturaz Ita eſt clementiſſim? in collacōne grāz. iuſtiſſim? in retribucōne ſtipendioz. qm̄ igit̄ lō meruit et demeruit in aīma ſimul et corpoze. puniet̄ et p̄miabit̄ in vtroq;. Vnde in eiſdē oportet ipſum reſurgere. Ad voc̄em autē tube reſurgent mortui ſicut dicit Aplūs. dupliciť autē intelligit̄ illa vox. Secdm quoſdam enim vox tube eſt miperiū xp̄i reſurgē impantis. Sed ſecdm alios vox tube eſt manifeſta xp̄i apparitio Vnde Gre. Tubam ſonare nihil aliud eſt q̄z mūdo iudicē dei filiū demōſtrare. Reſurgent igit̄ oēs nulla exiſtente in eis differēcia. quantū ad ordinē tpis ſ magis quantū ad ordinem dignitatis Nam mali ſurgent deformes et paſſibiles. In bonis autē natura ſeruabit̄ et viā detrahent̄ Oēs vero tam boni q̄z mali reſurgent integri corpe debita ſtatura ſecdz etatē plenitudinis xp̄i Reſurrectio igit̄ tria corrigit in natura ſcz defectū ſic̄ i pueris et mutilatis ſiue in dīnuta natuā mēbroz

supfluum scz vnguium crinium et huiusmodi Errorem sicut est in monstruosicate membrorum · Resurgēt q̄z corpa eoz numero q̄ prius erāt ex eodem puluere in quē redacta fuerāt ita q̄ in quascumq; auras vel sinus puluis ille dispersus fuerat ad eandē aiam̄ redeat q̄ primitus ip̄m vt viueret et creſceret animauit · nec solum surgent corpa quantuz ad membra primápalia · ꝫ eáaz saluis capillis et ceteris mēbris que facáūt ad decorē · Resurgent em̄ boies ad esse · et quantū ad integz esse et quantū ad decorum esse Et resurget vnum quodq; corpus in optimo suo esse et primo · Duplex est mors · scz aime p culpā et corporis p penā · Dis respōdet duplex resurrectio · scz aie p graciam · et corporis p gloriam · Et sicut in p̄mis pntibus mors culpe intulit mortem pene · ita resurrectio aie p graciaz causabit resurrectionem corporis p gloriam · In resurrectione corporis cōcurrūt q̄tuor cause · scz efficiens · id est ipse de? · materialis scz puluis · formalis · id ē cōiunctio corpis et anime · finalis id ē vt reápiat vnusquisq; prout gessit in corpe suo siue bonū siue malū · Resurgent tunc homines velociter · integraliter · socialiter · et eternaliter Et erit illa resurrectio iusta quātum ad resurgentes · et miraculosa quantum ad ipsam resurrectionem ·

De iudicio extremo Ca · xvi

Post resurrectiōz statim erit iudiciū Ipsum vero iudiciū p̄cedet triua átaáo · Prima fuit p ꝓphetas · Vñ vocaú et rēmuſtis Sedā p xp̄z et p aplōs et predicatores Luc · Misit seruū horā cene a c̄ · Terćia erit p vltimā vocem tube · et hec átaáo erit peremptoria · Sedm Richardū triplex erit iudiciū Primū vniforme hoc est iudiciū pn̄tis ecclesie · q̄ non iudicat nisi de sola qualitate retributionis et in genere tantū · scz bona bonis · et mala malis reddent · ꝫ numez et quantitatē retributionū nescit Sedm dicitur multiformē scz q̄ quilibet expit in morte acápiēdo sentenáā de omnibo malis vel bonis q̄ gessit · ꝫ nō omnia bona vel mala statim reápiet · q̄ reápiet in aia tm̄ et nō in corpe · Terāū dicit omniforme · scz vltimū iudiáū qñ sedm numez et quātitatē reápiet quisq; bona vel mala in corpe et aia · Vltimū iudiciū erit horribile ex omni pte · q̄ supra se erit iudex strēnuus · infra patēs infernus · intus cōscienáa remordens · extra mūdus artēs · a dextris peccata accusātia · a sinistris demonia terrentia · ćca illos homāgeli ꝓpellentes in infernū · ibiē oēs sancti sentenáā iudicis approbantes · et oēs mali cū bonis peccata damnando z cognoscentes De q̄litate iudicij nō q̄rit horribile Luc · xxi · vtutes celoz mo·

Intolerabile Job. Quis mihi tri
buat vt ac̄. Ineuitabile Aplūs
Omnes nos manifestari oportet
ante tribunal xp̄i. Inopinabile
Aplūs. dies dn̄i sicut fur i nocte
ita veniet. Inexorabile. Prou.
Qui obturat aures Erubescibile
Aplūs. Quez fructū habuistis
tunc in q̄bo nunc eru. ¶ Predā
vero erubescencia erit in duobus
Primo in veniendo ad iudicium
quia mali cū habeāt tunc corpa
ponderosa oz eos illuc portari ab
angelis sicut Abac̄. portat? sunt
ad lacū leonū in babilonē Secō
in stando coraz iudice. quia pcā
eoz omnibus manifesta erunt.
Vnde illud. Reuelabo pudenda
t. in fa. t. ¶ Locus iudicij erit in
valle iosaphat. et hoc multiplicā
rōne. Primo quia locus iudicij
debet esse cōmunis. ꝫ ierusalem
et terra adiacens videt esse eis cū
sit locus q̄si medius nr̄e terre ha
bitabilis. Secō quia dz esse pu
blicus. ꝫ locus p̄dict? est famo
sissim? ꝓpter opa nr̄e redemptio
nis q̄ ibdē gesta sunt. Tercio cō
petit loc? ille rōne negocij. quia
tractandū est ibi opus misericor
die et iustic̄e. Mons aūt oliueti
q̄ est apud vallem illā designat
misericordiaz. Josaphat aūt qd̄
interpretat iudiciū designat iusti
c̄am.

¶ De iudicantibus. Ca. xvij.

NOn solum sedm̄ potestā
tem diuinaz ꝫ eā in fōz
humana xp̄s iudicabit.
qz iurisdictōne ordinaria iudica
bit vt deus cū tota trinitate. sed
iurisdictione delegata iudicabit
vt homo. ¶ Vnde nota q̄ q̄nq;
sunt modi iudicandi. Prim? mo
dus est prime autoritatis q̄ iudi
cabit tota trinitas. Sec̄d's mod?
ē subautoritatis q̄ iudicabit xp̄s
homo. Tercius est assessorie dig
nitatis quo iudicabunt apostoli
et viri p̄fecti qui cū iudice emine
tius residebūt tanq̄z melius scien
tes leges. et cōsuetudines regni
dei. q̄bo totaliter implendis et fa
ciendis operā dederunt. Quart?
est approbac̄onis quo iudicabūt
oēs sancti eā et angeli. Quintus
modus iudicandi est culpā iudi
cando q̄ manifestare sic eā mali
iudicabunt. In iudicando xp̄us
habuit actus oppositos. vnū scz
actiue et aliū passiue. Primus
nanq; est infirmitatis Ali? vero
potestatis In p̄mo nanq; aduē
tu xp̄s venit ad iudicandū passi
ue. In scd̄o venit ad iudicandū
actiue. ꝓpter hec in p̄mo aduētu
venit in forma infirma. In scd̄o
apparebit i forma gloriosa Dine
est q̄ christū in iudicio videbūt
iusti tam i natura diuinitatis q̄z
humanitatis. a malis autē nullo
mō forma diuina videri poterit.
Et hoc duplicā rac̄one. Primo
ꝓpter defectum dispositionis in
ipso vidente. quia natura sine gra
c̄a non sufficit ad dei visionem.
Secd̄o ꝓpter demeritum delecta
c̄onis q̄ est in visione diuinitatis

quia videre deū sedm̄ Job. hec est vita eterna q̄ nō potest cōmunicari reprobis ¶ Exp̄dās pz q̄ xp̄s apparebit blandus iustis sicut dicit Greg⁹. et terribilis in iustis. qđ prefiguratū est in colūna nubis in die et ignis in nocte Videbunt em̄ mali humanitatez christi vt timeant. et non diuinitatem ne gaudeant. bōi autem vtramq; christi naturā videbunt Stigmata q̄; christus monstrabit et insignia passionis. scz crucem clauos ac̄. Videbit q̄; xp̄s cum sanctis in loco eminentiori. mali vero subtus in terra quaz dilexerunt et merito. Tunc xp̄us iudiciū exercebit. tū quia nosci merita singuloꝝ in quo sunt omnes thezauri sapiencie et scienciē dei abscondit̄. tum quia nō est reus de aliquo eoruz sup quibus iudicabit. non em̄ fecit peccatum nec est inuētus dolus in ore eius et hec duo p̄apue decent iudicē.

¶ De iudicandis. Ca. xviij

Ordines q̄tuor erūt in iudicio. quidaz em̄ iudicabunt̄ et damnabunt̄ vt quoꝝ opa damnabilia pmixta sunt aliquibo bonis. sicut illoꝝ q̄ habuerunt fidem sine opibus. Quidā iudicabunt̄ et saluabunt̄ vt quoꝝ merita bona permixta sunt aliquibo malis venialibus. Quidaz non iudicabunt̄ et damnabunt̄. vt illi quoꝝ mala meri
ta dīno impmixta sunt bonis vt qui caruerunt fundamento fidei. Quidam nō iudicabunt̄ sed iudicabūt et saluabunt̄ vt quoꝝ merita bona impmixtā sunt malis sicut pfectoꝝ et pauperum xp̄i De quibo Matth. xix. Vos qui secuti estis me ac̄ ¶ De p̄dās quatuor ordinibus nota q̄ omīs homines iudicabunt̄ iudicio retribucōnis. ꝫ non iudicio discepta cōnis ¶ Infideles em̄. q; non fuerūt ciues ciuitatis dei tam q̄; hostes sine vlla meritoꝝ discussione et audiētia punient̄. fideles vero mali tanq̄; ciues cum meritoꝝ discussione et audiētia punient̄ Isti autem non ideo iudicabunt̄ vt merita eoꝝ de nouo discuciā tur an bona vel mala sint. sed vt bonoꝝ preminentia manifestet̄ omnibus. et vt arca malos appareat iusta sentencia damnacōnis Due sentēcie feruntur in iudicio vna p bonis. alia contra malos ¶ Sentencia pro bonis continet septem clausulas. Prima ē amabilis vocatio. ibi. Venite. Secūda est diuina benedictio. ibi Benedicti. Tercia paterna dilectio. Ibi. patris mei. Quarta ē remuneracōnis retributio Ibi. p̄apite Quinta est regni assignatio. ibi regnum. Sexta est glorie p̄paratio Ibi. qđ vobis p̄paratum est. Septima est eterna p̄destinatio Ibi ab origie mūdi. Itē sentēcia cōtra malos ctinet sex clausulas Primo a deo sepacōez cū dr̄. ite

Secdo maledictionez · ibi · maledicti Terdo incarceracōnis inclusionē q̄ signat p hanc ꝓpositōem in · Quarto pene acerbitatez · ibi in ignem · Quinto liberacōnis de speracōnem · ibi · eternū · Sexto demonum associacōnem · ibi · qui patus est diabolo et angelis eiꝰ

De innouacōne mūdi · ca · xix

TErminato iudicio statim erit innouacō mūdi que nō oplebit q̄mdiu peccator est in mūdo · id ē quousq; detrudat in infernū Sicut em̄ ille maximus ignis elementa purgabit cum habeat vtutē expulsiuā forme extrinsice · sic mūdū innouabit cū habeat virtutē subtiliatiuā · Mundū aūt innouari · id ē pulcriorem formā induere debere ostendit multiplicatōne Primo qz sicut dignum fuit q elementa purgarent p eo q infecta erant ꝓpter peccata hoīs · ita dignum erit vt mundus innouetur ꝓpter glorificacōnem hoīs · Secdo vt creature remunerent p eo q hoī seruierunt · Terdo vt totus mundus put est possibile conformet hoīni glorificato · Quarto quia mūdus factus est vt homo p hoc speculū creature deū cognoscat q̄m sui natura videri non potest Vnde in futuro speculū oportet meliorari et purgari vt in pulcritudine creaturaꝝ amplius refulget species creatoris · hoc autem non erit ad necessitatez quasi deꝰ aliter videri nō possit sicut modo · sed ad iocunditatem vt videlicz delectacōni visionis intellectualꝭ addatur delectacio visionis sensibilis · Orbes celestes et sideraꝓtꝭ impmixtionem nullā habent contrarietatem · sed tantūmodo motus imperfectionem ideo innouabunt sed nō purgabunt · Innouatio vero in illis duo requirit · scz motus cessacōnem et claritatē splendoris ampliorem quādo sol stabit in oriente et luna in occidēte vt creati sunt Huius dicti hec est racio · qz corpa supiora facta sunt ad vsum hominis dupliciter Vno modo ꝓpter necessitatez corporis · id est statum generacōis et corrupcōnis · et illo cessante iō cessabit motus · Secdo ꝓpter delectacōnem in pulcritudine creature et ꝓpter cognitionem dei in illis · ideo lux illoꝝ non cessabit sed augebitur ¶ Circa elemēta nota q terra erit sicut cristallus et planabitur · Aer erit clarior · nec habebit impressiones quas habet modo · quia non erunt nubes neq; venti · nec pluuie nec ros · neq; grando · neq; nix · neq; tonitrua · neq; fulgura · Ignis et eāā aqua fiunt puriora et manebūt non solum secundū substanciam sed eāam secūdum suas qualitates q̄s habebunt quidē non quantum ad vsum sed quantū ad habitum · qz cum in his duobo elementis magis vigeant q̄litates

activue scilicz frigiditas in aqua et caliditas in igne · magis sunt generacōnis et corruptionis principium · et talis effectus ipsorum non erit amplius · ideo ꝓpter hoc dicuntur interire · Vel ideo secūm alios dicuntur hec duo elemēta interire · quia dominꝰ tunc interādet in illis testr basilio supra · ps · Vox domini interādentis flammā ignis · ita qꝫ calidum vstiuum et frigidum glādiale tendit inferi? Perspicuū autem in aqua et lux in igne manebit · quia in omnibo elementis ignobile tendet deorsū sicut grossum terreum et opacū ac tenebrosum et huiusmodi · patet ergo qꝫ cēlū et terra transibūt quātum ad formam sed nō quātum ad substanciā · Patet ergo ex p̄dictis terminari trāsmutacōnes elementorum · et generationes animantiū et plantarum · qr causē earum cessabunt · Et ꝓpter ista dicunt elementa interire no quātum ad substanciaz sed quātum ad actionem et passionem · Corpora vero celestia habita quiete et lumine clariori dicunt remunerari · Verumtamen illa que sicut dictum est intereunt saluātur in homine qui similitudinem habet cum omni genere creature et ꝓpter hoc in hominis innouatione et glorificatione possunt dicā omnia innouari et remunerari ·

Sicut patz diuina potencia in creando · sapiencia in gubernando · et clemēcia in reparando · sic patebit eius iusticia in puniendo · Dignū em̄ est vt nō remaneat decus peccati sine decore iusticie · Licet autem peccatum sit transitorium tamen erit pena ꝑpetua multiplicā rōne

Prima ratio est quia ex eo qꝫ homo peccauit i suo eterno dignū est qꝫ puniatur in eterno dei ·

Secūda racio est · quia materia ignis infernal' eterna est · scilicet peccati macula · ideo et pena ·

Tercia racio est · quia peccatum est contra illum qui est infinitus Vnde et pena debet esse infinita · nō quidem acerbitate ꝫ duracōne

Quarta racio est · quia homo per peccatū transitorium in se perimit bonum qđ potuit esse eternum ·

Quinta racio est · qr mala voluntas reproborū eterna est · vellent em̄ in peccato si possent perpetuo delectari · ideo ꝑpetuo debent puniri · Sexta racio est · quia in infinitum erraret racōnalis cum ꝓponit finitum infinito in iudicando · silr concupiscibilis in appetendo · et irascibilis in adherendo · Vnde et pena erit infinita · Septima racio est · quia damnatus de peccato perpetrato nunqz habebit veram penitenciam · ideo deus nūquam mutabit iustaz damnacōnis sentenciam · Octaua racio est · quia

pecatū a vita ꝑpetua sepat scz a deo · iō morte ꝑpetuā pecatoz incurrit · ¶ Post rōnes inducant exempla de eadē materia · vide? eñ q emptio momentanea dat ius possidēdi ꝑpetuū · Jtē vulneā mometanea morte inducūt ꝑpetuam · Jtē casus in foueā tpalis est retencio ꝑpetua · Jtez crimen lese maiestatis tpale est seruit? ꝑpetua · Jtem plaga tpalis est liuoz ꝑpetuus · Q̄n in pecato ē delectacio cum cōtemptu merito ꝑpitat pecatoz in locū infimū et despectuz ac maxime a statu glozie elongatū scz in infernum vbi a despectis rebus puniatur · scz a feā bo corp m mūdanoz̄ · qz in innouacōne mūdi quicq̄d ē ignobile in mūdo ad locū penaz confluet et ibi lorozem carceris multiplicabit ·

¶ De diūsitate penaz · ca · xxi ·

QVm in damnatis sit diū sitas peōz in pecatoribus erit diūsitas penaz Vnde cū in pecato sit auersio a creatore cōuersio ad bonū cōmutabile et deordinatio voluntatis cōtra dictamen rōnis · merito pena variabit ꝑpter ista · Vñ ꝑpter auersionem erit carencia visionis dei · ꝫ ꝑpter cōuersionez erit pena materialis īcendij · ꝑp̄ mordinacōem aūt rōnis et voluntatis erit pena vniuersi que ꝺsistit in afflictione varia acerba et eterna ·

Jgnis infernalis nō eq̄liter oīs cruciabit · quomiā ab eodez igne alij plus alij minus torquebunt scdm q plus vel min? peccauerūt Sicut ab eodem igne alit vritur palea et aliter lignū · Q̄uāuis āt ignis ille sit corporeus nec possit agere in spiritū calefaciendo · agit tamen in ip̄m vt instrumentū diuine iustitie ip̄m ledendo · Et ille dolor est maximus · tum ꝑpter potencia diuine manus illū ignē mouentis · tum ꝑpter sensibilitatem pacientis · tum ꝑpter immediacōnem ꝺiunctionis ¶ Jnfernus est locus tenebrosus cum sit locus tristicie · lumē licet sit delectabile p se tamen ingerit tristiciam p acidens · scilicet inquantū ostendit aliquod triste Vnde in inferno est aliquid obscuri luminis quo damnati videre possunt vnde doleant non vnde letentur · Reprobi videt vsq; ad diem iudicij gloriā bonoz̄ in vniuersali non in particulari · qz vident eos in magna gloria · sed nō in quali De huiusmōi visione nō letant sed tristant · tum ꝑpter inuidiā aliene felicitatis · tum ꝑpter carē ciam ꝑprie beatitudinis · ¶ Post iudicium vero ad penas ꝑprias ita deflectetur eoz̄ consideratio q de sanctoz̄ gloria non cogitabunt ¶ Jn damnatis erit fletus spiritualis · scz dolor interior et non fletus corpalis qui est cum resolucōne lacrimaz̄ · qz cessante motu celi nulla iā erit gnatio vel corruptio · Vermis que dns cōminat nequaq̄z erit mālis · qz nullū

animal preter hominē remanebit Erit autem ibi vermis cōscientie rodens animā et nō corpus. In loco fūmo sola est letiča In loco infimo sola ē trističa. In medio mūdo hec sunt modo pmixta. Post diem iudicij tm̄modo tria loca erunt habitanda scz celum infernus et limb? Quot sint loca penalia require sup̄ in libro. iiij. de descensu christi ad inferos.

¶ Octo genera penaꝝ in legibo esse scripsit tullius sciz damnum vincula. verbera. talionez. igno mīniā. exiliū. mortē. seruitutez. hec omnia possunt penis infernalibus ad aptari Primū patet qz damnati amiserunt deū et oīa bō tam graće q̄z glorie nō solum in re ꝫ eča in spe Isa. Non remanebit testavt hauriat̄ pax aque de fouea sciz diuine misericordie et ignicul? de incendio scz caritatis qz scd̄m Piere. finita ē estas consūmata est messis. De scdo ligatis manibo et pe. aē. De tercio ꝑdoū. Malleꝰ pcucientes impioꝝ corpibo ꝫ illud non intelligitur de malleis materialibo sed de diuersitate penaꝝ q̄bus impij malleāt̄. De iiij. Apoc̄. quantū glorificauit se aē. De qnto Isa. xiij. ffacies cōbuste vultus eoꝝ imo tā ignominiosuz erit corpus peccatoris q aīma resumens ipm stupebit qñ id videbit. et vellet habere tale sicut quādo dimidiū erat comestum a vermibus. De sexto. ibi. pcite eū in tenebras exteri. De septimo. Greg. Ibi moꝛs semp viuit. et hic sicut dicit̄ in Apoc̄. erit moꝛs scda. De octauo. Treū. Princeps puinciaꝝ facta est sub tributo. Nota q damnati sub tributo penarum semp ement tū nunq̄z psoluent.

¶ Ex p̄dictis collige q ibi erūt caloꝛ ignis. stridoꝛ frigoris. tenebre fumus lacrime interioꝛes. aspect? demonū. clamoꝛ. impioꝛ perium. ariditas sitis. fetoꝛ sulphuris. vermis cōscientie. vincula. carcer timoꝛ. doloꝛ. pudoꝛ. iuidia. rancoꝛ. trističa. carentia visionis dei. ablatio spei oīs salutis. ipm eča esse q̄d omnis creatura appetit pena est eis. qꝛ querent mortem et nō inuenient. Ibi erit sicut dicit Diomsi? pterua fantasia. demens cōcupiscencia. et furoꝛ insciibilis.

¶ De gloria celesti. Ca. xxiij.

Unumquodq tanto pfectius est quanto magis cōiungitur essendi primo. homo aūt qui pfectum esse exspectat. dupliceꝫ habet finez vltimū. vnū extrinsecum qui est beatitudo creata que nos in pria beatificat formaliter. Aliū habet finē intrinsecū qui est beatitudo increata q̄ nos beatificat effectiue scz ipsum deū. Prima beatitudo scz creata est tanquaz finis quo quiescitur. Secda vero scz increata tanquā finis in quo quiescit. Alio modo iudicabāt pbi de beatitudine ꝫ male. Dicebant eū

stoica beatitudinem in virtute animi consistere · paripatetici autem in cognitione veritatis · ℔ epicuri in voluptate · Nos autē dicamus duplicem esse beatitudinez sicut ꝓus dictū est · Deus remunerat suos scdm merita · Aplūs Vnusquisq; mercedē acapiet scdm suum ꝓpriū laborē Et ꝓpter merita Job · Gracam ꝑ gracia · Matb · Ite vos in vineā meā ac̄ Et sup merita · Vnde mensuram bonam et conf · et coa · et sup · dabunt in sinū vestrum ·

¶ De dotib⁹ in comuni · ca · xxiij

QOs in pria illud est qđ immediate et ꝓmo aiaz deo iungit vt est visio · dilectio · cōprehensio · Sunt em̄ quedā dona patrie sicut est sapiencia et intellectus · que licet aiam̄ deo cōiungant non tm̄ sine habitu medio · et ꝓpter hoc nō dūr anime dotes ℔ anime ꝓmiacōnes Dotes eciā nō appellantur dona quelibet que dant̄ anime i introductione sui in gloriam · ℔ dona precipua ꝑ que ad actū vite gloriose disponitur · sicut et in pīti nō appellat̄ ꝓprie dos quodcūq; donū datū sponse in sua traductione · ℔ donū precipuū de q̄ sustentari debeat ¶ Dotes sunt duplices quedā em̄ sunt a parte anime quibus deo tanq̄z primāpio vite sue sine habitu medio ciungit̄ ꝑ quas traducāt̄ in āplexus sponsi indissolubiles et fruitores · Quedam vero dotes sunt ex parte corporis quibus ipsum corpus subicitur anime tanq̄z primāpio vite sue · ne per ipsum anima ab actu glorie retardetur · ¶ Notandū eciā q; dotes anime sunt de ꝓmio substanciali · dotes vero corporis de premio accidentali ¶ Xp̄us dotes non habet · qz sponsus est · Dos autem possessio sponse est que vsum eiusdem habebit post mortem viri Similiter nec āgeli dicūtur habere dotes · quia cum in nupcijs fit consensus animoz ꝓ et vnio naturaz ꝓ · sed scdm non est in angelis licet primū habeāt Vnde et angeli non possunt dici sponse · ergo nec dotes habebunt ꝓprie · ¶ Sponsis autem carnalibus dantur tria · scz dos · donatio ꝓpter nupcias et ꝑaphernū · ¶ Dos autem est donatio facta sponse ex parte patris et hoc ad vsum sponsi · ꝓpter onera matrimonij sufferenda sed ad possessionem sponse · In diuinis autem deus pater dat sponse dotem ad possidendum · ℔ sponso christo dat̄ ad gloriam et honorē · et nō ad vsum qz honorum nostrorum non indiget · Donatio autē ꝓpter nupcias est qđ a sponso dat̄ sponse · et hoc erit in futuro gaudiū qđ habebit aia in visione hominis xp̄i · Paraphernū est qđ bz sponsa ꝓpter dotem sicut sunt munera q̄ sibi dant̄ ab amicis et huiusmodi · Istud erit in patria ꝓ gaudiū qđ habebit̄ de societate

vi

beatoꝝ de congratulatione felicitatis illoꝝtim.

¶ De votibus anime in generali Capt'. xxiiij.

Otes aīme sunt tres. scz cognitio. dilectio. inhesio siue tenēcio que et aq̄busdam appellat' cōprehensio. a quibusdaz vero fruitio. Harum votū numer? multiplicat' acapit' Primo ex pte virtutuz theologicaz quia cognitio succedit fidei. dilectio vero caritati. cōprehēsio aūt spei ¶ Acapit' alio modo ex parte potenciaz anime. cognitio nanq; p̄t appari intelligēcie. dilectio voluntati. cōprehensio memorie. Appropriāt' et a q̄busdā tribo alijs potencijs scz rōnabili concupiscibili. et irascibili. sed illud de cōcupiscibili et irascibili sensitiua nō potest itelligi qz de? nō est obiectū potēcie sensitiue sed intellectiue ¶ Possunt eāā p̄dicte votes acapi sc̄dm tria q̄ trib? psonis appropriant'. ita vt cōprehensio respiciat potēciā patris. cognitio vero sapiēciā filij et dilectio bonitatem sp̄ūsancti ¶ Circa istas votes nota q cognitio ponit rei in se pñciam. cōprehensio ponit rei ptingencia. dilectio ponit amātis ad rem amatam colligantiam.

¶ De votibus anime in speciali Capt'. xxv.

Prima vos anime est cognitio q̄ diuina essencia videbit' ab omnibo tota. sz non totaliter. id est put est infinita. videbit' tm essencia diuina limpidius ab vno q̄m ab alio. et iste defectus erit ex pte videntis et nō ex pte visi. qz idez erit visū Beatitudo nanq; cōsistit in pfa operatione potēcie altissime. scz intellectiue. et circa obiectū altissimū scilicz deum. Ex pte igitur obiecti cū sit vnū simpliciss̄imū nulla potest esse diuersitas. sed ex pte potēcie. Nam inquātum vna potencia magis erit pfecta lumine glorie q̄m altera. tanto pfectius operabitur circa vnū et idē obiectū. sicut idē sol diuersimode a diuersis aspicit'. vel eadez rā a diuersis legentibo scdm q̄ oculi magis vel min? est ad videndum dispositi? ¶ Tribus modis cognoscit' aliquid. scz q̄ est. vel sic est. vel quid est. Primo modo cognoscit' deus in via eciā a malis Secdo modo videbitur in patria a bonis. vnde Iohēs Similes ei erimus q̄m videbim? eū sicuti est id ē suā maiestatem. claritatē bonitatem ꝛc̄. Tercio mō nec a bonis videbitur nec a malis neq; in via neq; in pria. qz finitū nunq; capiet infinitū. Videbim? deum in se. et deum in nobis. et nos in deo. et deum in creaturis. et creaturas in deo Cognoscere aūt deū in sua ēēncia est visio meridiana Cognoscere vero c̄aturas in vio est visio matutina. Sed cognoscere creaturas in se. id ē in pprio gñe appellatur visio vespertina

Videbit eaã vnusquisq; cogitationes alterius ꝓut vult ipse cogitans manifestare. Vnde Gre. Vnusquisq; mentem ab alterius oculis corpulentia nõ abscondet Videbunt itaq; iusti deũ vt gaudeant. Videbunt glãm sanctorũ vt congaudeant Videbunt q̃ꝫ reprobor̃ penas vt periculor̃ euasione grãs agant ¶ Ad sciendũ qualiter videat deus sine medio Nota q̃ triplex est mediũ. sciz deferens et obnubilans et disponens Sine medio ergo deferẽte videbit deus. qr dei visio nõ est ꝓ distanciã ꝫ ꝓ pñciam cum ipe deus essencialiter sit vbiq;. Videbitur eaã sine medio obnubilãte qr tollet ispeculũ et enigma que ambo sunt in via. cum eñ visus noster in pñti nõ possit ꝓpter debilitatẽ in tã excellenti luce figi. nec esse est habere mediũ scz ispeculum creature. qr vero infinita est distantia inr ispeculũ et rem visam ꝓpter hoc obscure relucet ibi similitudo. Vnde videm? eum in enigmate. id ẽ obscure Videbit q̃ꝫ sine medio simulacri. qr deus cognoscet seipso et nõ ꝓ aliquã abstractã similitudinez. alias creatura esset termin? et deus nõ esset factor oim. Non aũt videbit de? sine medio disponẽte qđ est grã et glã. oportet eñ ꝓportionem eẽ inter visibile et visum. hec autem dispositio erit ex pte videntis et non rei vise ¶ Sciendũ q̃ multiplex est mediũ Isã. Peccata nr̃a diuiserunt inter nos et deum nr̃m id est mediũ pcõr̃. Secũm est mediũ creature Aplũs. Inuisibilia dei a creatura mũdi ꝓ ea que fãa sunt nr̃. hoc est mediũ pphor̃ Teraũ est mediũ figure. Aplũs Omnia i figura cõtingebant illr̃. illud fuit mediũ ꝓphar̃ et prĩarchar̃. Quartũ est mediũ scriptture. ꝑs. Declaratio sermonum tuor̃ nr̃. hoc est medium theologor̃. Vnũ est mediũ fidei Apoc̃ Esto fidelis vsq; ad mortem nr̃ hoc est mediũ fideliũ quo tanq̃ꝫ in enigmate vident deum Secũda dos anime est dilectio. sed inter dilectionẽ virtutẽ. et dilectionẽ totẽ differencia est duplex. vna est secũm habitum. quia virtus est id ꝓprie qđ trãsit de statu grẽ in statum glorie. dos autẽ est qđ sup̃ merita datur in traductione spõse. Alia est differẽcia penes obiectum. qr licet obiectũ vtrobiq; sit deus nõ tñ secũm q̃ de?. ꝫ erit obiectũ virtutis inquantũ est summa bonitas. obiectũ aũt dotis inquantũ vnibilis in vnum spm̃. Nota q̃ fides et spes secũm rem euacuabunt inr ꝑia caritas vero nec secũm rem nec secundũ actum euacuabit sed solũmodo secũm modum. quia impfectio ipsius tolletur. Dicit eñ Aug?. q̃ fidei succedet spes quam videbimus. spei autem succedet beatitudo ad quam ꝑuenturi sumus. sed caritati nihil succedet quia po ius augebit. Tercia dos anime

v

est oprehensio q̄ est tentio visi et amati · vel est tentio veri et primi boni · et illud verum est put com prehendere sumitur p attingere et non p circumplecti diuinā im mensitatem ·

¶ De dotibus corporis in genere Capl' · xxvi ·

UNaquęq; ps pfecti? hz esse in suo toto q̄z in se · vñ sicut aia nūc a corpe corruptibili sepata pfectius hz esse q̄z ei coniuncta · sic in futuro reco̅iuncta corpi incorruptibili p fecti? habebit esse q̄z mō sepata maxime cū non impediat tunc a corpore sicut mō · qñ poā? de glo rificac̄one corpis habeat tūc gau diū sp̄ale · Dotes corpis sunt q̄tuor · q̄z numerus sic acápitur Nam ad hoc q̄ corpus pfecte sit subiectū aie nec eaz impediat in opib? glē q̄tuor req̄runt · quoz duo ptinent ad sensuz · alia duo ptinēt ad motū · Quo ad sensū duo requirūt · vnū vt sit facile re ceptibile sp̄ēz sensibiliū · ad qđ disponit claritas · Alterz vt non sit receptibile passionū ignobiliū ad qđ disponit impassibilitas · Quo ad motū eā duo requirūt Vnū est vt p cōtrariā inclinac̄oz nō resistat suo motori ad qđ dis ponit agilitas Secđm est vt cor pa pque mouent non resistant ei · ad qđ disponit subtilitas · Alia sufficiēcia talis ē q̄ in hoie q̄dru plex est oppositio · Prima ē q̄lita tū otrariaz · hec oppositio tūc erit pfecta qñ q̄litates ita equantur vt nulla pugnet otra aliā · et hoc facit ipassibilitas Secđa oppositio est materie cū forma · hec aūt cō positio erit pfecta qñ materia to tavmāt a fōr · penes hanc pfec tionē sumit subtilitas Tercia est cōpositio corpis organicā cū aia · pfectio istiꝰ oppositionis est q̄dia organa sine impedimēto sint mo bilia · penes hāc pfectōez sumit agilitas Quarta oppositio est cor pis cū spiritibo lucidis q̄bus mo uet corpus ab aia · et huic cōpe si cōmi secđm pfectuz statum rñdet claritas · Tercio sumit numerus p̄dictoz secđm p̄petates q̄ sūnt i elemētis · Nā penes aq̄ transpen tiā sumit claritas Penes terre so liditatē sumit impassibilitas Pe nes subtilitatē ignis sumit subtili tas Penes mobilitatē aeris sumi tur agilitas · Rīto sumūtur iste dotes secđm q̄tuor defectus q̄s hz corp? buānū a q̄tuor elemētis de q̄bo oponit · Habet eñ corp? bu manū ab igne caliditatez et inde ingredimē · A terra grossiē · Ab aere passibilitatē · Ab aq̄ frigidi tatē et inde tarditatez · Sed ista tollunt p q̄tuor dotes corpis ¶ Xp̄s assūpsit sibi q̄tuor dotes an passionē suaz sicut dicit Hugo · Claritatē in trāsfiguraco̅ne Agi litatē qñ ābulauit sup̄ maē Sub tilitatē in natiuitate · q̄ saluavit gi nali integritate mris nat? fuit · Im passibilitatez i cena dñi qñ corp? suū dedit discipul' ad māducādū

¶ De dotibus corporis in specie
Capl'. xxvij.

PRima dos corpis est cla
ritas. Sz nota q diát
aliquid clarz dupliáter
Aut qz puriū sic diát vitrū clarz.
aut lnádum sic diát stella clara
Corpus autem glorificatū et erit
puriū et luádū. Vnde vtroqz mō
erunt corpa clara. Duo eñ sunt
q nunc causant obscuritatē in hu
mano corpore. Vnū est materie
impuritas. altez est lumis pauc
tas. Tunc vero tollet vtrumqz
scz illa impura densitas q ex mo
diátate luminis est et ideo erunt
corpora clarissima. Nota q cor
pora sepáes erunt tā clara q̄z mō
sol. qz diát dñs. Justi fulgebūt
sicut sol. Sed teste Isa. erit lux
lune sicut lux solis. et lux solis
septempliáter. id est septē dierū
¶ Háendū q̄z q corpa sanctorz
nō eqliter erunt clara. qz melior
aia corpus habebit luádius. Vñ
licet corpus christi supra modū
excellat claritatez aliorz. tamen
in cōpatione sanctorz potest cla
ritas eius assimilari claritati sol
secdm illud. Vobis timētib? nomē
meū orietur lux sol iustiáe. id est
xp̄us. Sed claritas sanctorum
respectu christi potest compari
lumini stellarum Vnde Aplūs.
Stella differt a stella in clarita
te. hoc ē q sancti plus vel minus
lucēt secdm differenciā meritorū
Claritas vero puerorū qui post
baptismū moriunt anteqz puemi
ant ad annos discrecōnis cōpari
potest lumini lune. qz sicut luna
non habet lumen a se ꝫ a sole. ita
isti nō habent gloriam ex merito
pprio ꝫ ex merito christi. baptis
mus enim ex passione christi hz
efficaciam. Secda dos corporis
est impassibilitas que resultat ex
virtute aime suū corpus potenter
cōtinentis ita vt a nullo exteriori
agente valeat imutari. ¶ Preterea
q̄z quis corpora sanctorz sint cōpo
sita ex contrarijs. ista tamen cō
trarietas erit ad ommimodam eq̄
litatem et concordiam redacta.
Dixerunt aūt quidaz q impassi
bilitas sanctorz resultabit ex na
tura quinti corporis ꝫ hoc nō est
verum. qz nihil de quinto corpe
venit in cōpositionem materialem
corporz inferiorz. ¶ Differēcia
est inter impassibilitatē sanctorz
et ade in statu innocēcie. et pue
rorz in limbo. qz impassibilitas
sanctorz erit nō posse pati. ꝫ im
passibilitas ade fuit posse nō pa
ti. Impassibilitas vero puerorz
in limbo erit nihil pati. et hoc nō
est ex potencia resistendi lesioni
extrinsice quā nō habebunt ꝫ ex
ordinatione diuine misericordie
q̄ nō pmittit eis aliquid adhiberi
p qd̄ possint ledi. Ex quo patet
q si tales pueri post resurrectiōz
ponerētur in ignem leberētur ab
eo nisi obstaret diuina iustiáa.
Secus ē de corpibus glorificatis
que si eáā ponerent in iferno nō
sentirent ex hoc aliquā lesionem

Tertia dos est subtilitas que aufert grossiciem corpis causatã ex materialitate et ex compositione elementariũ q̃litatũ. Notandũ aũt q̃ duplex est subtilitas vna scz ex raritate pãũ stantium nõ ꝓpinque et ex tali subtilitate efficitur corp? facile diuisible et nõ erit in corpibus glorificatis Alia est ex pfecta victoria forme sup materiã et hui? subtilitatis est vnire. sicut ælum dicit subtile et hoc mõ erunt corpa nrã subtilia.

¶ Sciendũ eãdã q̃ sicut duo corpora nõ glorificata non possunt esse simul in eodẽ loco sic nec duo glorificata. alioqñ sequeretur inconueniens. scz q̃ in vno corpore glorificato esset potentia agendi ac intrandi ꝑ ptes alterius corporis. in alio vero esset impotentia resistendi. Corp? vero glorioſũ potest esse simul in eodem loco cũ corpore nõ glorioso sc̃dm dictũ antiquor̃ patrũ quorundã. q̃ tamen nec fides habet nec autoritas. et ratio demonstrationi cõtradicit. habet tamen aliquid apparentie ꝑ se. Nam sicut in corpibus non glorioſis ipa grossicies impedit ne duo corpora in eodem loco possint esse q? vnũ alteri resistit. ita grossicies ista ꝑ glorie subtilitatem tollit a deo. q̃ corpus nõ glorioſum nõ possit resistere glorioso. ita q̃ corpora glorioſa penetrabunt alia corpora non illa diuidẽdo sed subintrando manẽte distinctione dimẽsionũ vtriusq̃ corporis. Quarta dos corporis est agilitas q̃ tanta erit. sicut dicit Augus. q̃ protinus vbi volet spiritus erit et corpus Verumtamen sicut et melior anima corp? habebit lucidius sic et agilius. ita tñ q̃ voluntas sanctorũ oino erit cõiuncta rõi Vñ voluntas eorum nunq̃z appetet. qd̃ nõ dz ſz voluntas aime melioris volet rationabiliter moueri corpus suum citius q̃z alteri?. et ſp̃ũs minoris glorie nõ volet corpus ſuum tam cito moueri sicut alterius. Vnde pz q̃ in omnibo verificabit dictũ Augusti. scz q̃ vbi volet spirit? protinus esset et corpus. Quare corpora modo sint tarda et tunc agilia hec est ratio. quia nunc in corpe duplex est motor. scilicet natura elementi ꝑdominans que mouet ad determinatũ locum et voluntas aie que mouet indifferenter ad quẽlibet locum. et ideo corpora tarda sunt ex contraria inclinacõne nature ad voluntatẽ q? terra predominans naturaliter deorsum trahit. In futuro autez natuã erit totaliter subdita rõi Vnde mouebit corpus ad imperium spiritus.

¶ De aureolis in genere. Ca. xxviij.

AVreola est mentis speciale gaudium veniens ex opere precellenti et priuilegiato. ¶ Sciendũ aũt q̃ sicut ex gaudio essenciali premij qd̃ est aurea redundat in corpore

quidā decor qui est gloria corporis · ita ex gaudio aureole resultat aliquis decor in corpe · vt sic aureola primāpaliter sit in mēte · ꝫ p quandaz redundanciā fulgeat eciā in carne · ¶ Sciendum tñ q decor cicatricū q in martirū corporibo apparebunt nō ꝓpt dicā aureola · qz martires aliq cicatrices nō habebunt vtpote qui sunt submersi vel famis media vel squalore carceris int̄empti · et isti tamē aureolam bēbunt · Tribus generib⁹ hoīm debet aureola qđ patet multiplicā rōne Primo ex opibo excellentissimis triū aie potēciaꝝ Excellentissimū aūt opus racōnabilis est p̄dicatio veritatis · excellentissimum opus cōcupiscibilis ē obseruatio castitatis v̄ginal̄ · excellentissimū opus irascibilis ē ꝓpessio mortis · Vnde p3 q p̄dicatoribus v̄ginibus et martiribo debetur aureola Secdo patz hoꝝ numerus et sufficiencia ex hostibus quos p pugnas magnificas vincimus qui sunt mūdus · caro · demonia' · Martires em̄ vincunt mundū · virgines carnē · p̄dicatores diabolū quez nō solum de se ꝫ eciā expellūt de cordibus alioꝝ · Tercio patet idem p victoriā triplicū passionū Sūt em̄ passiōs innate et illate et i cordibo alieis Sed passiones innatas superant virgines · illatas vero martires · illas aūt q sunt i alienis cordibo vincunt predicatores · Quarto distinguuntur aureole scdm ea quibus christo nobilissime ꝺfōrmamur Christ⁹ em̄ fuit doctor scdm q veritatē mundo manifestauit · Fuit q̄z martir scdm q a mundo passionem sustinuit · fuit eciā virgo scdm q puritatem seruauit · Quinto sumūtur aureole scdm p̄figuracōez in veteri testamento Tria nanq habebant aureolas sicut legitur in Exo · scz altare incensi · et archa federis · et mensa ꝓpositionis · Prima signat aureolā martiꝝ q̄ corpa sua sup altare passiōis immolauerūt Secdā signat aureolaz virginū · q archa federis auro fuit itus et ex̄ decorata · ita v̄ginitas mentē et corp⁹ ornat · Tercia signat aureolam p̄dicatoꝝ q̄ sicut mensa ꝓpositōis mistrant panes doctrine · Aureola diminutiue dicā et hoc in oꝓatione ad aureā · Vnde notaq inter auream et aureolaz et palmā differentia est · Aurea em̄ premiuz substanciale est qđ methaphorice dicā corona · tum ex parte meriti · qz nō respondet generi operis ꝫ radici caritatis · tum ex pte premij · qz p hoc efficā homo ꝓticeps diuinitatis et p cōsequens regie potestatis · tum eciā racōne pfectionis qđ signat figura circularis · Aureola vero est premiū accidentale · nō tamē quodlibet accidentale · sed illud qđ respondet operi excellenti et priuilegiato scz martirio · virginitati et predicacōni · Palma est premiū accidentale qđ nec rūpit

radiā nec operī ꝫ voluntati · tale
premiū habuit sanctus martin⁹
ex eo q̄ martiriū desiderauit · licet
opus nō fuit subsecutū · Vñ can
tatur de ipso quā et si gladius p
secutoris non abstulit tñ palmā
nō amisit · hec aūt palma nec au
rea nec aureola debet dici ·

De aureolis in spē Ca · xxix

AVreola p̄ma debet̄ mar
tiribus in q̄bus pfectissi
ma victoria ē de impug
natione exteriori · et hec pfectio
victorie cōsideratur ex duobus ·
Primo ex magnitudine passio
nis · quia inter omnes passiones
illatas exterius p̄cipuū mors
tenet locum · et preterea dolor car
nis omnibo aliis doloribo p̄minet
et iō in hoc gloriosior victoria ē ·
Secdo consideraf ex causā pugne
que ipse xp̄s est · martirē enī nō
facit pēna ꝫ causa · id ē mors sus
cepta ꝓpter xp̄m · ¶ Sciendū
q̄ martirio nō debetur premium
secdm hoc q̄ ab exteriori infligit ·
ꝫ secdm hoc q̄ voluntarie sustinet
qz nō meremur nisi p ea que sūt
in nobis · et nō p ea que sunt ex̄
nos · sicut nec demeremur nisi p
ea que sunt intra nos · Quanto
aūt id qd̄ q̄s sustinet voluntarie
difficilius est voluntati sustinere
tanto voluntas que ꝓpter xp̄m id
sustinet ostendit firmius in xp̄o
fixa · et ideo excellentius ei p̄miū
debetur ¶ Aureola secda debetur
virginibus ꝓpter singularē victo
riam quā de carne obtinent · ꝺtra
quam continue bellum geritur ·
Quāuis autem et vidue pugnēt
contra carnem · pfectius tamen
virgines triumphant · quia nobi
lissimū genus victorie est nunq̄z
hosti cessisse · Illis virginibus au
reola tantūmodo debetur · que p
positum habuerunt virginitatez
perpetuo conseruandi · quāuis
hoc ꝓpositum fuerit interruptum
integritate tamen carnis manēte
dummodo in fine vite inueniatur
ad primum ꝓpositum rediuisse ·
quia virginitas mentis reparari
potest sed non virginitas carnis
Si autem aliqua sit carne virgo
eāamsi propositum non habuit
perpetuo virginitatem seruandi
non est tamen dubium quin ha
bitura sit speciale gaudium de in
corrupcōne corporis super essenā
ale gaudium · sicut eāā innocen
tes de hoc gaudebūt q̄ immunes
a peccato fuerūt quāuis peccādi
oportunitatem non habuerunt ·
¶ Nota q̄ aliq̄ corrumpi potest
carne nec tamen aureolam amit
tit sicut illa q̄ violenter oppriminf
Vnde dixit lucia Si inuitaz me
corruperis merces duplicabitur
ad coronā · qd̄ non intelligendū
est de aureola duplicata · sed qz
duplex premiū reportabit Vnū
p̄ virginitate custodita · et aliud
p̄ iniuria quā passa ē ¶ Sciend̄
insup q̄ vginibo debet̄ fructus
centesim⁹ · et hoc · qz celestē vitā
ducūt · que signaf p centū qz nu
merus ille trāsit de leua ad dextrā

Viduis vero debetur fructus lx? · qz tales exercere se debent in opibus misericordie que signat per · lx · Coniugatis aut debetur fructus · xxx · quia talibus sufficit implere decalogum in fide trinitatis Ex ductu enī ternariī in ternariū fiunt triginta · Aureola tercia est ꝑdicatoꝝ qz ꝑfectissima victoria cōtra diabolum obtinetur quādo aliquis non solum diabolo impugnanti nō cedit · ꝫ eā eum de regno illius expellit et nō solum a se sed eā ab alijs Nec eā est dicendū vt quidam volebant q aureola predicatoꝝ debeatur prelatis tantūmodo quibus cōpetit ex offīo predicare et docere · sed quibuscumq qui exercent actum istum liāte · Prelatis autem non debetur hec aureola q̄uis habeant officium predicandi nisi actu predicent · quia aureola nō debetur habitui sed actui pugne secūdum istud Apostoli Non coronabit nisi q̄ legittime certauerit · Notandū quoq q predicare et docere · cum sint actus misericordie inter spīrituales elemosinas cōputantur ·

Enumeratio celestiū gaudioꝝ Capt · xxx ·

Vltimo electorum gaudia sub epilogo numerem? nō quidē singula genera sed genera singulorum · Tot enī sūt gaudia pticularia que q̄libz habet in se vel in alijs · q ea soli? dei noticia ꝯprehendit · et illi quos sūma sapiencia voluerit ea scire · Tantum enī gaudebit quisq de bono alterius quantum de bono ꝓprio · qd tū nō est intelligendū de intēsione gaudij · ꝫ de numero gaudioꝝ · Tot ergo et tāta sūt gaudia q omēs arismetriā hui? mundi non possunt ea numerare omnes geometriā nō possunt ea mensurare · oēs gramatiā · dialetiā · retoriā · nō pūt illa sermonibus explicare · qz qd oculus nō vidit · nec auris audiuit · nec in coř hoīs ascendit · hec ꝓparauit deus diligentibus se · Gaudebūt igit sancti supra se de dei visione in fra se de celi et aliaꝝ creaturaꝝ corpaliū pulcritudine · iux se de corpis et aīe glorificacōne · extra se de angeloꝝ a hoīm assocetate Deus oēs sensus spūales ineffabili delectacōne refiā et cum ipse obiectum oīm sensuū spūaliū sit fructus Erit namq deus speculum visui · ātbara · auditui · melgustui · balsamum olfactui · flos tactui Ibi erit cāor lucis estiualis · amenitas vernal · habundātia autumnal · requies hiemal · Ibi teste Aug? · Fulget qd nō capit locus · sonat qd nō capit tēpus · olet qd nō spargit flatus · sapit qd nō minuit edacitas · bret qd nō diuellit sacietas Ibi sicut dicit Aug? · Vide? sine fine videbit · sine fastidio amabit · sine fatigacōne laudabit · Ibi videbit? stultiā sapiencia salomonis

Ibi esset deformitas pulcritudo Absolonis Ibi esset tarditas velocitas azahelis Ibi debilitas videretur fortitudo sampsonis Ibi esset mōrlitas longa vita matusale. Ibi pauptas esset regnū augusti. Ibi scdm Augustinum. nihil deest. nihil affluit. nihil defluit. nihil extra quod appetat. nihil inf qd fastidiat Ibi scdm Deriū. Deus erit racioni plenitudo lucis. voluntati multitudo pacis. memorie cōtinuatio eternitatis. Augustin? in libro de corpe et anima. O caro istam vitā amplecti debuisti vbi vita sine morte. vbi iuuentus sine senectute. vbi lux sine tenebris. vbi gaudium sine tristicia. vbi pax sine discordia. vbi voluntas sine iuria vbi regnum sine cōmutatione. Deriūdus. Merces sanctorū tam magna est q nō potest mensurari tam multa q nō potest numerari tam copiosa q non potest finiri. tam p ciosa q nō potest estimari Augustin? Id qd promittit de? fide non capitur. spe nō attingit caritate non cōprehenditur. desideria et vota transcēdit. acquiri potest estimari nō potest. Item scdm Augustinum Ibi carmina non desunt. premia nō deficiunt Ibi nihil qd amabit deerit Ibi nihil desideratur qd non assit. Illa beatitudo sicut ait Augustin duobus consistit. scilicet in necessaria presencia omnis bon. et necessaria absencia omnis mali.

De ista gloria sic loquit Aug? O vita vitalis, dulcis et amabil et semper memorabilis. vbi summa securitas. secura tranquillitas. tranquilla iocūditas. iocūda felicitas. felix eternitas. et na beatitudo. et beata. cui sine fine visio et laudacio deus Ibi affluencia diuiciarum influentia delicciarum et confluentia bonorum

¶ Demiq; de gaudijs celestibus nota vertus Mens cognoscendo dotatur amādo fruendo. Est subtile citum clarū corp? pacens nil Corpora sanctorum cita liberafortia. sana. Pulcra voluptatis plena ꝫ absq; pati. Sensus amicitia concordia plena potestas. Pax secura decus et gaudia suit animab? Gaudia pax requies liber secura iuuentus. Non peccans sapiēs sanus diues redolens laus. Aureolā martir doctor virgoq; meret Fructus centesim? sexagesimusq; tricenus Virginibus viduis et cōiugibus tribuet

¶ Ex omnibus premissis collige quedam spectare gaudia solum ad animam. quedaz ad corpus quedā ad cōiunctum. que tamē felicā fine quisq; beatus secūdum merita recipiet sine fine Amen.

Laus deo altissimo.

Quanq̃m ordo ⁊ cõpendiositas libri huius qui compendiuz dicitur theologice veritatis vna cum tabula ad principiũ libri ordinata ad hoc faciant q̃ omnes fere eius principales doctrine inueniri possint. quia tamẽ plerũq; complura vtilia himmõ inuentaliter narrantur. ad que nos neq; ordo libri. neq; tabula prefata manuducere neq; quidẽ remittere valet. Exemplũ. Differentia inter rationes seminales ⁊ causales ponitur libro primo. capitulo. xxviij. ad quam nos sufficiẽter ducere neq; ordo libri potest cum primus liber sit de natura diuinitatis. neq; titulus capituli qui est de virtute miraculorum. Item libro primo capitulo nono sub titulo. q̃ spiritus sanctus caritas ⁊ donum est ponitur causa cur homo ter i baptismo inungitur. que potius libro sexto capitulo octauo vbi de baptismo agitur requiri haberet. Ideo cũ nihil nisi notatu dignissimũ hic compendiosus liber in se comprehendat. ne quicq̃m etiã minimũ in eo contentuz propter difficultatem inueniendi omittatur. dignum mihi et admodum conducibile visum fuit subnectere aliã tabulam quo facilius quodcũq; libuerit reperiri possit. Et maxime propter eum qui sequitur tractatũ fratris Bernoldi. vt si materia alicui? capituli ad quod remittit nimis breuis essz ⁊ ad totũ sermonem insufficiẽs q̃ adiumẽto huius tabule materiam posset quisq; inuenire latiorem.

Sequitur tabula Et primo de littera A.

Abstinentia a communione. li. vi. ca. xv
Absoluẽ qui sacerdotes habeant. li. vi. ca. xxv
Absoluũt̃ in purgatorio existẽtes duobus modis li. vij. ca. iij.
Acerbitas purgatorij. li. vij. capitulo. ij.
Acádia li. iij. c. xviij
Acádia quando sit peccatum. ⁊ quando nõ. ⁊ quando mortale. ⁊ quando veniale. li. iij. ca. xxij
Actionum finis li. v. c. xiij.
Adam creatio ⁊ conditio primorum parentũ. li. ij. ca. lxij.
Adam an plus q̃m eua peccauerit. li. ij. ca. lxv
Aduentus xp̃i li. iiij. c. nij
Aduentus xp̃i vtilitas libro q̃rto ca. viij.
Aer li. ij. c. viij
Aeris impressiones. ibidem qua si per totum
Affectiones quatuor oriuntur ab irascibili et concupiscibili li. ca. v. xli
Amor quo se diligunt pater ⁊ filius est spiritus sanctus libro p̃mo ca. viij
Amor ⁊ caritas tripliciter sumũtur. li. p̃. ca. ix.

Amor ⁊ dilectio differunt a cari
tate libro quinto ca·xxiij
Amor multiplex· ibidem
Amoris gradus li·v·c·xxvnj
Amor ē duplex li·v·c·xl
Jtē quere infra caritas ⁊ dilectō
que quodāmō quidā amoēs fiūt
Angeli Nota de eis in cōmuni li
bro secundo ca·xi
Angelorū ꝓprietates in commui.
libro secūdo ca·xiij
Angelorū singulorū ⁊ ordinum
ꝓprietates ⁊ officia li·ij·c·xnij·
Angelorum cogmicō quotuplex
sit· ⁊ de motu eius libro secundo
ca·xv
Angelorū prelatio libro secūdo
ca·xvi
Angelorū cōfirmatio libro secū
do ca·xvn
Angeli habent tres actus quos
sibi attribuit dionysius libro·ij.
ca·xvni
Angelus vtrum possit incendere
affectum humanum ibidem·
Angelorum locutio libro secun
do ca·xix
Angelorū noia li·ij·c·xx
Angeli casus libro secūdo c·xxi
Angelor ruine restauratio li·ij
ca·xxiiij
Anima ⁊ angelus conueniunt et
differunt libro secundo ca·xi
Animarum locutio libro secūdo
ca·xix
Anima quid sit secundum diffi
nitionem libro secūdo ca· xxix·
Anima quid sit secundum rem·
li·v·ca·xxx
Anima quid sit secundū nomen
libro secūdo ca·xxxi
Anima triplex est· scilicet vege
tatiua· sensitiua ⁊ rationalis li·ij
ca·xxxij
Anime vegetabilis potentie li·ij
ca·xxxiij
Anime potentie apprehensiue· li
bro secūdo ca xxxnij
Anima habet tria scilicet potenti
am habitum ⁊ passiones ibidem
Anime operationes libro secūdo
ca·liij
Anime rationalis potentia libro
secundo ca·xlij
Anima habet ordinem in suis ac
tibus ibidem
Anime quantitas libro secundo
ca·liii
Anima xp̄i per triduum mortis
fuit cum sanctis patribus in lim
bo libro quarto ca· xxi
Animam quinq; iustificāt libro
sexto ca·iij
Anime postq̄z sufficiēnt purga
te sunt statim euolant ad gloriā
ꝓpter multas rationes libro·vij·
ca·p·
Antixp̄i aduētus li·vij·c·vi
Antixp̄i mala vita li·vn·c·vij·
Antixp̄s quatuor decāpiet mois
li·vn·c·vni
Antixp̄i sequaces li·vn·c·ix
Antixp̄i ꝑsecutio q̄mdiu duret
libro septimo ca·xij
Antixp̄s morit li·vn·ca·xni.
Amētes melācolia ⁊ infirmi mul
tas bnt fantasias li·ij·c· xxxix
Approbata diuina· Nota de eis

multa bona li·i·c·xxvi
Aqua li·ij·c·vm·
Archangeli li·ij·c·xnij
Articuli fidei li·v·c·xx·
Asub duplex ē scz ascendens et descendens li·ij·c·ix
Assistere ⁊ ministrāe differunt·li·ij·ca·xv
Ascensio assumptio ⁊ euolatio differunt Et alia multa de ascē sione dm̄ li·nij·c·xxiij ⁊·xxnij
Attributa Nota quotupliciter ē de eis loqui li·i·c·xxvi
Attritio ⁊ contricō differunt li·vi·c·xxij
Attritio vtrū fiat contritio ibidē
Auaricia li·iij·c·xix
Auaricia quando sit peccatum ⁊ quando non·⁊ quando mortale ⁊ quando veniale libro terćo capitē·xxij
Aureole nota de eis in generali libro·vij·ca·xxvm
Aureole i specie li·vij·ca·xxix

BSequitur de B

Aptismus·in baptismo ter homo inūgitur ꝓpter triplicem collationem spiritus sancti·li·i·ca·xix
Baptismus xp̄i libro·nij·c·xij
Baptismus ibidē· Iterū multa de eo li·vi ca·vij
Baptizare possunt in necessitate suspensi·hereticī·excommunicati·⁊ etiam ꝺsecrare li·vi·c·xxv
Beatitudines in genere li·v·capitulo xlvi
Beatitudines in specie Prima·li·v·c·xlvij·Secūda·xlviij·Tercia·xlix·Quarta·l·Quinta·li·Sexta·lij·Septima·lij Octaua·liiij·
Bonum totuz hominis in quo cō sistat ⁊ in quo totum malum bominis li·i·c·ix
Bonum est multiplex libro·v ca·ij·
Bruta ātius pāpiūt influxiōes primi motoris q̄m hoies li·ij·c·xxix

CAritas quere infra ch·
Caligo li·ij·c·ix
Casus angeli li·ij·c·xxi
Casus spiritualis demonis li·ij·ca·xxij per totum
Casus localis demonis libro·ij·ca·xvm
Casus primi hois li·ij·c·lxvi
Catheclismus cur sit institutus·⁊ quō premittat baptismo·li·vi ca ix
Celestis nature distinctō li·ij·ca·iij·
Celi ⁊ terre distantia li·ij·c·iij
Celum quid sit li·ij·c·nij
Celorū ⁊ supiorū corpm natura ⁊ distinctio ⁊ influxus eorum ī inferiora·⁊ an habeant immutare liberum arbitrum ⁊ voluntatē li·ij·ca·nij·
Caracter quid sit ⁊ in quibus sacramentis inprimat li·vi·c·vi·
Caritas duplex dat in iustificatione nra li·p̄·c·ix
Caritatis motus tā feruens esse potest ꝙ oia venialia cōsumat libro·vi·c·xxxij
Caritas li·v·c·xxiij

Caritatis dra ab alijs amoribo. li.v.ca.xxvi
Caritas multiplicat fuit ibidem
Caritatis effectus li.v.c.xxv
Caritas quibus rebus compare tur ibidem
Caritas diatur forma virtutuz multipliciter ibidem
Caritatis excellētia li.v.c.xxvi
Caritatis ordo li.v.ca.xxix
Cherubin li.ij.c.xiij
Choruscatio li.ij.c.ix.
Christus nō habuit deputatum angelū libro ij.ca.xvi
Christi humanitas libro quar to per totū
Christi natiuitas quotuplex sit a plura de ea li.iij.c.x
Christi circuncisio li.iij.c.xi
Christi grē pleitudo ibidem ca. xiij
Christi baptismus ibidē ca.xij.
Christus in quantum homo dia tur caput ecclesie triplicā ratione ibidem ca.xi
Christi sapiētie plenitudo ibidē ca.xiij
Christi scientia ibidem
Christi meritū ibidem ca.xv
Christi voluntas ibidē ca.xvi
Christi defect? quos assumpsit ibidem ca.xvij
Christi passio ibidem c.xvi
Christ? an mortuus fuisset si nō fuisset passus ibidem
Christi passio multa bona facit. ibidem ca.xix
Christi descēsus ad inferos ibi dem ca.xxi
Christ? duo meruit p passionē ibidem
Christi anima per triduum fuit cum sanctis patribus in limbo. ibidem
Christus ad quem infernum de scendit ibidem
Christus fuit exaltatus triplica ter ibidem ca.xxiij
Christo quō duenit descenden. ibidem
Christi cōsessus ad dexterā pris Nota de eo ibidem ca.xxiij
Christus diatur aliqū sedere a dextris patris. aliquando staē. ibidem
Circūcisio dñi ibidem ca.xi
Circūstātie peccatuz aggrauan tes. Et quas circumstantias te neamur cōfiteri li.iij.c.v. Et li bro vi.c.xxij Et li.iij c.xxiij
Clericis hec fiunt vitanda. libro sexto ca.xxxv
Clementia li.v.ca.xxxiij
Conceptio virginea li.iij.c.iij
Conceptio filij dei. Nota qī ea cōcurrit virtus innata. infusa et increata. li.iij.ca.ix
Cogmitio siue visus spiritualis tripliciter impeditur eodez modo sicut corporalis libro primo ca. xvi
Cognitio dei ibidem
Cognoscit aliquid dupliciter. li.i.ca.xxix.
Cognitio angeli li.ij.ca.xv
Cognoscēdi modus dei. āgeli. bis respectu cuiuslibet li.ij.c. xiij

Cognoscẽdi modus anie li·ij·ca·liij
Cognoscẽdi sũt quinq; modi·li·nij·ca·xnij
Cognosci res in arte dupliciter possunt ibidem
Cogmitio de deo est duplex li·ij·ca·xvni
Cognoscit aliquid tribus modis li·vij·ca·xxv
Coitus ꝺiugalis Nota de eo mlta bona li·iij·ca·xxi
Coit9 cõiugalis potest fieri quatuor de causis li·iij·ca·xxxvij·
Coitus ꝺiugalis est peccatũ q̃nq; modis ibidem
Color splendor luxa ulmen differunt li·ij·c·vi
Cometes li·ij·ca·ix
Cõmunio Nota q̃ circa eã peccatur tribꝰ modis li·vi·ca·xnij
Itẽ qualiter ad eã accedendũ sit ibidem
Cõmunicãtes quales debeãt esse ibidem
Cõmunionis abstinentia·libro vi ca·xv.
A cõmunioe pt fieri exclusio ob sacramẽti reuerentiã triplicꝫ ratione li·i·ca·xv. Require de hoc in fra Eucaristia
Cõmunicãtes nõ suo tpe multa mala incurrũt·li·vi·c·xv
Cõfirmationis sacramẽtũ·nota de eo multa li·vi·c·x
Cõfirmatio ãgelo9 li·ij·c·xvij
Cõfirmatio Nota q̃ ad ꝺiffinationẽ pfectã in bono tria ptinẽt li·nij·ca·iij·
Cõfiteri etiaz debẽt pcã licet sint ꝺfessori pꝰ nota li·vi·c·xxiij
Cõfessio q̃mdiu differri debeat ibidem
Cõfiteri ãte tẽp9 statutuz teneat quis in q̃tuor casibus ibidem
Cõfessio i mortali facta vtrum valeat ibidem
Cõfessio est iterãda in quatuor casibꝰ ibidem
Cõfess9 si ceciderit i peccatũ mortale vtrũ teneat cũ illo prius cõfessa silꝫ ꝺfiteri ibidem
Cõfessio qualis debeat esse li·vi ca·xxnij
Cõfessio ad multa valet ibidem
Cõfessio cui debeat fieri·a an laico in necessitate li·vi·c·xxv
Cõfessiois sigillũ li·vi·c·xxvi
Cõformitas wlũtatis nrẽ ad wlũtatẽ dei li·i·ca·xxxij
Cõflagratio elementorũ li·vij·ca·xnij·
Cõscietia Nota de ea multa li·ij·c·lij
Cõsessus xpi ad dexterã patrꝭ·li·nij·ca·xxnij
Cõsẽsus in delectationem morosam li·iij·ca·xi
Cõsiliũ li·i·ca·xxxij
Cõsilij donũ li·v·c·xliij
Consilia euangelica in genere libro·v·c·lxvni
Cõsilia i spẽcie li·v·c·lxix
Cõtritio libro sexto ca·xxij
Contritio a attritio differunt·ibidem
Contritio triplicꝫ accapitur libro sexto ca·xxxij

Contritio non exigit ꝓpositum nō pecādi vel alibi li·vi·c·xxxiij
Cotētio li·iij·ca·xv
Continētia li·ij·c·xxxij
Contumelia li·iij·c·xvii
Cor qñ diāt durū li·vi·c·xxij
Ite ei? mūdicia li·v·ca·liij
Corona li·ij·c·ix
Corpus humanū li·ij·c·lvij·
Corpus tale dedit deus xpi li·p̄mo ca·lxij
Corpus xpi formatū est ex purissimo sanguine fecūde a immaculate v̄gitatis li·nij·c·vij
Corpis xpi sacramentū·Require infra Eucaristia·a supra Cōmunio
Corpus xpi indigne sumentes multa mala sequūtur· libro sexto ca·xiij
Corpus xpi sumitur velatuz ac ādentibus? a quare·li·xi·c·xnij
Corp? xpi sumitur quatuor modis ibidem
Corpus? xpi cur dat laicis sub vna specie tantū Ibidem
Corpa eadem numero resurgēt li·vij·c·xv
Corpa duo quō possint esse in vno loco·li·vij·c·xxvij
Corpa scōrū nō erunt equaliter clara ibidem
Credere deo·Credere in deū Credere deū q̄d sint li·i·ca·p̄·
Creatio rerū·li·ij·ca·i·
Creatio differt a generatione a factōne ibidem
Circa creationē mūdi erant quatuor errores ibidem
Creature distinctio in genere libro·ij·ca·ij
Crux xpi li·nij·ca·xx
Custodia āgelorū li·ij·c·xvni
Cupiditas li·iij·c·xv
Damnati flebūt ꝙ nō corporaliter li·vij·c·xxi
David triplicāter fuit iunctus libro vi·ca.xxiij
De prepositio notat multa libro primo ca·v·
Demon· require supra casus·et infra diabolus
Defectus quos assumpsit xp̄s li·nij·c·xvn
Delectatio morosa li·iij·c·xi
Deus q̄ sit ꝓbat multipliciter· li·i·ca·i·
Deus solus habet esse perfectuz ibidem
Deus verum esse habet ibidem
Deus dicit tripliciter ibitē·c·ij
Deus a si sit in oibus·non tamē habetur ab oibo ibitē ca·ix
Deus est immensus immēsitate infinitatis incomprehēsibilitatis a inarcumscriptibilitatis a eternitatis li·i·ca·xnij
Deus quomodo sit longus latus sublimis et profundus ibidem
Deus est infinitus ibitē ca·xv·
Deus est incōprehensibilis ibidē ca·xnij·a xvi·per totū
Dei cognitio quid sit de ea tenēdum ibidem
Deus cognoscitur intus a exterius ibidem
Deus cognoscitur tribus modis ibidem

Deus est mā rcumscriptibilis · ibidem ca · xnij · a · xvn · p totū · Deus est extra omnia. supra omnia · infra omnia li · i · ca · xvn
Deus vbi fuerit ante mundi cōstitutionem ibidem
Deus est vbiq; ibidem · Iterum li · vi · ca · xij
Deus multipliciter est in rebus · libro pmo ca · xvn
Deus dicatur alicubi esse multipliciter ibidem
Deus an sit in diabolo ibidem ·
Deus est eternus li · i · ca · xmj · a xvm · p totū
Deus immutabilis est · deus impermutabilis est · deus incommutabilis est li · i · ca · xix
Deus simplex est · libro primo ca · xx
Deus ē in effabilis pulcra de hoc libro primo ca · xxmj
Deus excellens est ibidē · xxi
Deus quomodo notificatur ibidē
Deus que possit a que non ibidē ca · xxvn
Deo attribuuntur alique operationes quatuor modis ibidem
Deus est omniscius a quomodo · et multa pulcra de sciētia dei li · i · ca · xxix
Deus est iustus a quomodo iustitia eius reperiatur cum misericordia in omnibus rebus · a alia multa · li · pri · ca · xxxin
Deus misericors est a magis p prie misericors q̄z iustus · quod patet in effectibus beneficiorum eius li · i · ca · xxxmj
Deus est rerū triplex causa li · ij ca · primo
Dei opa differunt ab operibus creature ibidem
Dei locutio li · ij · c · xix
Deus videtur sine medio · li · vij ca · xxv
Descensus christi ad inferos · libro quarto ca · xxi
Dextera patris dupliciter capit li · mj · ca · xxmij
Diaboli locutio libro secundo capitulo · xix
Diaboli peccatum est irremissibile · libro secundo ca · xxv
Diaboli pprietates libro secūdo ca · xxvi
Diabolus habet multa nomina · ibidem
Diabolus viget triplici acumine ibidem
Diaboli malicia contra nos li · ij ca · xxvn
Diaboli virtus temptandi an minuatur quando vincatur libro secundo ca · xxvn
Diabolo data ē ptās exercendi magicas artes li · ij · ca · xxvn
Drā inter mirabile naturale a miraculū li · i · ca · xxvm
Drā inter rōnes seminales a causales ibidem
Differentia inter credere deum · credere deo · et credere in deum · libro · i · ca · i ·
Drā inter viam visiosim iposita sim a pso pon · li · p̄ · c · xiij ·
Drā est inter rationē ideam a exemplar · li · p̄ · ca · xxv ·

Differẽtia inter exemplar librũ vite ⁊ speculũ ibidem
Differẽtia inter scientiaz dei · angeli ⁊ hominis li · i · ca · xxx
Drã inter vocationẽ · iustificationẽ · p̃destinationẽ · ⁊ magnificationẽ ibidem
Differũt predestinatio ⁊ prescientia ibidem
Differentia inter peccatũ mortale ⁊ veniale li · iij · ca · xij.
Drã inter opera dei ⁊ creature li · ij · ca · p̃ ·
Drã inter elementũ elementatũ ⁊ quintam essentiam li · ij · c · ij ·
Drã est inter assistere ⁊ ministrare li · ij · ca · xv
Drã est inter incẽdere · immittere ⁊ mentẽ illuminare li · ij · c · xvni
Differentias sensuũ quere circa determinationẽ cuiuslibet sensus
Differũt passio ⁊ propassio · li · nij · ca · xvn
Differunt ascensio assumptio ⁊ euolatio li · nij · c · xxni
Differentia sacramentorum li · sexto ca · vij
Differũt baptismus xpi et iobãnis li · vi · c · vni
Differũt attentio ⁊ intentio · li · vi · ca · xi
Differunt attritio ⁊ cõtritio li · vi · ca · xxij
Dfferũt purgatio ⁊ innouatio li · vi · ca · xnij
Differũt caritas ⁊ alij amores · li · v · ca · xxni
Differunt aureola aurea ⁊ palma li · vij · c · xxvni ·
Differentia est inter impassibilitatem sanctorum ⁊ abe in statu innocentie ⁊ puerorum in limbo libro septimo capitulo vicesimo septimo
Differunt superbia ⁊ vana gloria li · iij · ca · xv
Differunt virtutes theologice ⁊ cardinales libro quinto capitulo xvi
Differunt consilium preceptum permissio ⁊ prohibitio libro · v · ca · lxvni
Dilectio virtus ⁊ dilectio vos differũt libro septimo capitulo lv ·
Dilectio caritas ⁊ amor differt li · v · ca · xxni
Dilectio dei ⁊ dilectio proximi differunt · ibidem ·
Dilectionis signa libro quinto ca · xxvij ·
Diligitur vn9 magis altero multipliciter · libro quinto · capitulo xxix ·
Dilectio proximi libro quinto · ca · xxx
Diligere melius est q̃m diligi · ibidem
Dilectio inimicorum libro quinto ca · xxxi
Discordia li · iij · c · xv
Distinctio creaturarũ in genere li · ij · c · ij ·
Distinctio orbiũ tã celestiũ q̃m elementariũ li · ij · ca · iij
Distãtia orbium a terra q̃ nõ ex exemplariũ concordia q̃ nulla ẽ nec ex certa sciẽtia · ꝫ ex iectu

ris verisimilibus correcta est li. ij. c. iij
Dolor de alieno bono ē quadruplex li. iij. ca. xxij
Dolor duplex est Et quis debeat esse in penitētia li. vi ca. xvni
Dolor duplex est in cōtritione. libro sexto ca. xxij
Dolere q̄z diu quis debeat de peccato ibidem
Domiatio quid sit li. i. ca. xxvn
Dominationes libro secundo capitulo. xnij
Donatio quid sit libro septimo ca. xxiij
Dona. Nota de septez donis spiritus sācti in genere multa bona libro quinto capitulo. xxxvn. Et sequentibus capitulis de quolibet in speciali
Dos quid sit libro septimo capitulo xxvn
Dotes in communi libro septio ca. xxiij
Dotes anime in generali. libro vij. ca. xxiiij.
Dotes aīme in speciali libro septimo cā. xxv
Dotes corporis in generali lib. vij. ca. xxvi
Dotes corporis in specie. libro septimo ca. xxvn
Draco libro secundo ca. ix
Dulia et latria libro quinto ca. lvij

Sequitur de E.

Ebrietas libro secundo ca. xxij
Eclipsis quando fiat libro secū do. ca. v
Effectus gratie libro quintō c. iij.
Effectus sacramentorum. li. vi ca. iij
Effectus eucaristie libro sexto ca. xij
Effectus penitentie libro sexto capitulo. xx
Effectus cōtricōnis libro sexto capitulo. xxij
Effectus vnctionis sacre libro sexto ca. xxxiij
Effectus virtutuz libro quinto ca. ix
Effectus fidei libro quinto ca. xix
Effectus caritatis libro quinto ca. xxnij.
Effectus aliarum rerum quere árca eas res quarum sunt
Elementatum a elementum differunt a quinta essentia libro secundo cap. ij
Elementaris nature distinctio libro secundo capitulo iij
Elementa ante iudicis aduentū conflagrabuntur. libro septimo ca. xnij
Emanatio in diuinis duplex ē. libro primo capitulo septimo.
Enoch a helyas libro septimo. ca. xi
Equalitas personarum q̄ sit in diuinis personis libro primo ca. xij.
Equalitas a inequalitas virtutum libro quinto capitulo sexto per totum.

Esse perfectum quid sit. ⁊ qꝑ solo deo cōueniat li. i. ca. i.
Essentia ⁊ ꝓsona differūt libro ꝑ. c. xvi
Esse in loco contingit multipliciter li. i. c. xvii
Esse in rebus dicitur de? multipliciter ibidem
Estimatiua virt? quid sit. quomodo differat ab imaginatione. quod sit officium eius. ⁊ vbi organum li. ij. ca. xxxvi.
Esuries iustitie li. v. ca. l.
Eternitas secundū rem quid sit. li. i. c. xvi
Eternum perpetuum ⁊ temporale quid sint ⁊ quomodo differāt. ibidem
Eternitas euum ⁊ tempus quomodo differunt li. ij. ca. x
Etates mundi ibidem. ⁊ generationes cuiuslibet etatis quot siūt. ibidem
Etates hominum ibidem
Eucaristia Nota de ea plurima bona li. vi ca. xi
Eucaristie dignitas li. vi ca. xij
Eucaristie effectus in indigne ⁊ digne sumētibus li. vi ca. xvi
Eucaristie modus sumēdi libro sexto ca. xvij
De abstinentia a cōmunione sacramenti eucaristie li. vi ca. xv
Itē quere alia supra cōmunio.
Ex prepositio quid notat libro primo ca. x.
Extra prepositio quid importat quando deus dicātur extra omia esse li. i. ca. xvii
Exēplar quomodo differat ab ideis ⁊ a ratione lib. primo caꝑ. xxv
Et quomodo differat a libro vite ⁊ speculo ibidem
Excellentia caritatis libro quinto ca. xxvi
Extrema vnctio libro sexto ca. xxxvi
Exorcismus quomodo premittitur baptismo ⁊ quare est institutus libro sexto ca. ix in fine

Sequitur de F.

Fantasia quid faciat. an sit pars rationis. ⁊ quare multiplicantur fantasie in melancolicis. infirmis ⁊ amentibus ⁊ vbi sit organum fantasie libro secundo ca. xxxix
Facere quod in se est quid sit libro quinto ca. xi
Fidentia libro quinto ca. xxxv
Fides libro quinto ca. xvi.
Fidei effectus libro quinto ca. xix
Fidei articuli libro quinto. capitulo. xx
Filius qꝑ in diuinis sit. ⁊ qꝑ a patre sit. ⁊ quomodo. libro primo capitulo. v
Filius quot modis dicātur libro primo ca. v
Filius est imago patris libro ꝑmo ca. vi
Filius dicitur triplicem excellentiaz libro primo capitulo sexto.
Filius dei mittitur dupliciter li. ꝑ. ca. ix

Filij est mittere ⁊ mitti ibidem
Filius solus ē incarnatus q̄muis opera trinitatis sint indistincta libro quarto ca. v.
Finis actōnum li. v. c. xiij
Finis est triplex. li. v. c. xxv.
Finis mundi libro septimo in p logo et quasi per totū librū
Fisonomia li. ij. ca. lvni. ⁊. lix
Flagratio mūdi li. vn. c. xnij
Fletus erit in damnatis. non ā corpalis li. vn. c. xxi
Fomes inficit ⁊ naturam ⁊ personā li. iiij. c. iij
Fomes manet post baptismum li. ij. c. vni
Fomentū pcā duplex est libro terćo c. xini
Forma verboruz in sacramentis violatur his modis li. vi. c. vni
Item ipsa consistit in diuersis secundum diuersa sacramenta. li. vi. ca. xxxni
Fortitudo li. v. ca. xxxv
Fraterna societas vtilis est ideo libro v ca. xxx
Fructus spiritus sancti libro. v ca. lvi.
Fulgur libro secundo ca. ix
Fulmen ibidem

Sequitur de G.

Gabriel libro secūdo ca. xx
Galaxia quid sit li. ij. c. v
Gaudiorum celestium enumeratio libro septimo capitulo vltio.
Generatio diuina. Nota de ea q̄tuor propositionum veritatem. libro primo ca. nij
Glacies libro secundo. capitulo nono.
Gloria vana a superbia differt libro terćo capitulo decámoquinto.
Gloria vana quando sit pecatū veniale. ⁊ quando sit pecatum mortale. libro terćo capitulo vicesimosecundo
Gloria celestis libro septimo. capitulo. xxij
Gog ⁊ magog libro septimo capitulo. x.
Grando libro secundo. capitulo nono
Gratia est triplex. libro quarto capitulo decámoterćo. Vbi nota de plenitudine gratie christi per totum
Gratia libro quinto capitulo tricesimo sexto.
Gratie origo. libro quinto capitulo p̄.
Gratia gratuz faciens est a tribo sed aliter ⁊ aliter. ibidem
Gratie distinctio libro quinto. ca. ij
Gratia Nota habilitacōnem ad gratiaz libro quinto capitulovn decámo. Item libro quinto capitulo primo
Gratiam primam nullus potest proprie mereri. libro quinto ca. xnij.
Gratia quomodo mereatur. Ibidem.
Gradus amoris libro quinto ca. xxvni.
Gula. libro terćo capitulo vicesimo.

Gula qñ est pecatū ⁊ qñ non. ⁊ qñ venialē ⁊ qñ mortale · libro · iij · ca · xxij

Habilitatio siue ꝑpatio ad grām · li · v · ca · ꝑ · ⁊ ca · xi · per totū ·

Helias ⁊ enoch li · vj · ca · xi

Hominis natura secundū corp⁹ li · ij · ca · lvij

Hominis natura secundum vtrūq; cōponentiū li · ij · ca · lx

Hominis proprietates libro · ij · ca · lxi

Hominis primi quinq; fuerunt status · ⁊ de quolibet christ⁹ ac cepit aliquid li · iij · ca · vj

Homo promior ē ad malum q̄m ad bonum multis de causis libro iij · ca · ix

Homicidium est duplex · ⁊ quibus occidere licet li · v · ca · lxij

Honora patrem ⁊ matrem · li · v ca · lxij ·

Iactantia libro terćo · capitulo · xv

Idea ⁊ que sit differentia eius re spectu rationis ⁊ exemplaris libro · i · ca · xxv

Ieiunium libro sexto · capitulo xxix

Iesus Nota dignitatem huius nominis iesus li · iij · ca · xi ·

Ierarchiarum distinctio · libro ij · ca · xij

Ignis ⁊ eius natura ⁊ ꝓprietates li · ij · ca · viij ·

Ignis purgatorius li · vij · ca · ij ·

Ignis precedet faciez iudicis qui baxebit virtutem quatuor igniū li · vij · ca · xnij

Ignis idem secundum substā tiam cruciabit damnatos plus ⁊ minus secundum magnitudinez pecatoruz libro septimo capitulo · xxi

Ignis corporeus quomodo agit in spiritum ibidem ·

Imago triplex est libro primo ca · vi ·

Imaginis alie distinctiones et cui conueniat ibidem

Imaginatio quid facit · quomodo differt a sensu communi · ⁊ qđ est eius organum · libro secūdo ca · xxxvij

Immortalitas anime libro secū do ca · lv

Impressiones aeris libro secūdo ca · ix

Immutare sensum ⁊ fantasiam potest diabolus ꝑ angelus autem cum hoc intellectum · deus etiaz voluntatem · libro primo capitulo · xxvij

In prepositio quid importat · libro p̄ · ca · x

Inanis glorie septem sunt filie · bbro terćo capitulo terćo quinto ·

Incomprehensibilitas dei · libro primo capitulo terćo quarto ⁊ xvi · ꝑ totū

Incarnatio xp̄i lib · iij · quasi ꝑ totū

Incarnationem iesu christi multe figure precesserunt et prophetie prophetarum · libro quarto · ca · iij ·

Incarnationis rationes · libro q̃r to · ca · v ·
Incarnatus est solus filius non obstante indistinctione operuz trinitatis · libro · iiij · ca · v ·
Incarnationis modus · libro q̃r to · ca · vi ·
Incarnationis vtilitas · libro q̃r to · ca · viij ·
Incarnationis miracula · li · iiij · capitulo · ix ·
Indulgentie an defunctis ꝓsint li · vij · ca · v ·
Indulgentias quarum se partiá pem facát laicus non potest eas alteri dare. libro · vij · ca · v ·
Indignatio · li · iij · ca · xvij ·
Infernus dupliciter capitur · li · iij · ca · xxi ·
Infinitas dei · li · p̃ · ca · xiiii · ⁊ · xv · per totum ·
Infinitū diátur tripliciter · ibidē
Infernus · li · ij · ca · lv ·
Infirmi amentes ⁊ melancolici habent multas fantasias · libro secūdo · ca · xxxix ·
Iniuria · Nota de ea vtrum ille cui fit iniuria debeat amicáam q̃rere · li · iii · ca · xvij ·
Innouabitur mundus · li · vij · ca · xiiii · ⁊ · xix per totū ·
Innouatio ⁊ purgatio differūt li · vij · ca · xiiii ·
Inobediétia · li · iij · ca · xv ·
Intellectus plures diuisiones q̃re libro secundo · ca · xliii ·
Intelligendi modus multiplex est · scilicet dei · angeli · ⁊ homis libro · ij · ca · xlv ·
Intellectus agēs ⁊ possibilis · et quare non fit sensus agēs sicut ē intellectus agens · libro secūdo capitulo · xlvi ·
Intellectus speculatiuus ⁊ practicus · libro secundo · capitulo xlvij ·
Intellectus differt a ratione · li · ij · ca · xlviij ·
Intellectus donum · libro q̃nto · cap̃ · xlv ·
Intententio est duplex · scilicet generalis ⁊ specialis · que requiritur ad sacramentorum administrationem · libro sexto capitulo octauo
Intenáo ⁊ attentio differunt · libro · vi · ca · xi ·
Inuidia libro terćo · capit · xvi
Inuidia quando sit mortalis · ⁊ quando venialis · libro terćo · capitulo · xxij ·
Ira · libro terćo · capitulo · xvij ·
Item nota de ea quando sit peccatum ⁊ quando non · ⁊ quando sit veniale et quando mortale · libro · iij · ca · xxij ·
Iris · li · ij · ca · ix ·
Judiáū rōmis duplex · li · v · ca · xxxiij ·
Judicādi i iudiáo extremo ⁊ sē tētie iudiás · li · vi · ca · xvij ·
Judiáū finale · li · vij · i ꝓlogo ⁊ q̃si ꝓ totū librū · ⁊ specialiter · capitulo · xvi ·
Judiáū ē triplex · ibidem ·
Judiáū erit horribile · ibidem ·
et eius qualitas · ibidem ·
Judicij locus · ibidem ·

v · i ·

Judicãtes extremi iudicij li·viij ca·xvij
Judicãdi fũt q̃nq; modi·ibidez
Judicẽ mali nõ videbũt i forma diuina·ibidem
Jupiter libro secũdo·ca·vij·
Justificatio ipij· nota de ea multa·li·vi·ca·xxx·
Jtẽ in iustificatiõe dat nobis duplex caritas li·p̃·ca·ix·
Justiáa quot modis sumit·aq̃ modo ipsa inuenit cũ misericordia in oĩbo rebus·li·v· ca·xxxiij
Justiáa qua lõ punit eternalit p̃ pcõ momẽtaneo.ibidem
Justiáa cõmutatiua a distributiua li·v·ca·x·
Justiáa li·v·ca·xxxvi·

¶ Sequit de L·

Latria a dulia·li·v·ca·lvij
Liber vite·li·p̃·ca·xxv
Libri vte pagina duplex est·libro primo·ca·xxx
Liberũ arbitriũ li·ij·ca·xlviij·a·lvi·per totũ
Limbus puerorum a patrum li·iiij·c·xxi
Libido li·iij·c·xv
Locutio dei ãgeloruz animarum hominũ a diabolorũ li·ij·c·xix·
Loca tria tãtuz erũt habitabilia post iudiciũ li·vij·ca·xxi.
Loca penalia q̃ a quot a vbi sint li·iiij·ca·xxi
Lucifer·li·ij·ca·xxviij·
Lux quid sit a que sint eius p̃prietates li·ij·ca·vi·
Lumẽ quomõ differt a luce splẽdore a colore·ibidem
Luna li·ij·ca·vij·
Lumen quod videtur nocte discurrentibus se precedere quid sit li·ij·ca·ix
Luxuria li·iii·ca·xxi
Luxuria quando est peccatum a quando non·libro terão· capitulo·xxij·

¶ Sequit de M·

Magnificẽtia·li·v·capitulo xxxvij
Maioritas peccati attenditur triplicãter li·iii·ca·v·
Malus p̃dicãdo an peccet libro quinto ca·vltio·
Malum totuz ipsius hominis qđ est li·p̃·ca·ix.
Malum·Nota de eo quotuplex sit·a quot modis sit vtile·libro ij·ca·p̃mo
Mali iudicez in iudicio finali q̃ntum ad eius diuinitatem non videbunt propter plures rationes·li·vii·ca·xvii
Maria fuit desponsata propter multas causas libro sexto capitulo·xxxvii·
Mars libro secundo capitulo septimo·
Matrimonium·libro sexto capitulo·xxxvii
Matrimonij bonum est triplex·ibidem
Matrimonij duplex est coniunctio.ibidẽ
Matrimonij causa quadruplex ẽ ibidem
Matrimoniuz quadrupliciter distinguit·ibidem

Matrimonij impedimenta ibidē
Medijū ē mltiplex li·vij c·xxv
Melancolia infirmia amētes ha
bēt mltas fātasias li·ij·c·xxix
Memoria quid sit & quomodo
differt a reminiscentia li·ij c·xl
Memoria li·v·c·xxxiij·
Mendaciū ē triplex li·v·c·lxvi
Mensura comedendi li·iij·c·xx
Meritū xpi li·iiii ca·xv
Meritū virtutū li·v·c·x
Meritū ē triplex·scz congrui·dig
nū & cōdigni ibidem·
Meritū ex q̄bo causat li·v·c·xij
Jte quid meremur li·v·ca·xiij
Michael li·ij·c·xx
Ministrare & assistere differunt·
libro secundo ca·xv
Mirabilia sacramenti eucaristie·
libro sexto ca·xij
Mirabilia incarnationis libro q̄r
to ca·ix
Miraculuz Nota de eo multa sci
licet quot ad ipsum requirantur
& quotuplex sit·et que sit diffe
rentia eius ad mirabile & naturale
& in quibus rebus fiat· libro pri
mo ca·xxviij
Missa boi sacerdotis an sit melior
q̄m mali libro sexto ca·xvi
Misse expositio quo ad omnes e
ius partes libro sexto ca·xvi
Misse negligentie que sint & quo
modo eis obuiat libro sexto ca
pitulo·xvij
Missio spiritus sancti duplex ē
sicut et filij libro p̄mo ca·ix
Missio filij adhuc duplex est ibi
dem
Missio filij & spiritus sancti inse
parabilis est· et tamen aliquan
do dicitur filij & aliquādo spirit9
sancti libro primo ca·ix
Mittere & non mitti solius est pa
tris·mitti autem & non mittere so
lius spiritus sācti·sed mittere & mit
tere filij tantum est ibidem
Misericordia quomodo cū iusti
cia inueniatur in omnibus rebus
libro primo ca·xxxiij
Misericordia ethimologizat tri
pliciter libro primo ca·xxxnij·
Mobilitas triplex est in angel·
libro secundo ca·xi
Molestia li·quinto ca·xxxnij
Morosa delectatio libro terdo ca
pitulo xi
Motus triplex est libro primo·
ca·xix·
Mors duplex est libro septimo
ca·xv
Motus terre libro secūdo capitu
lo ix
Motus angelorum capitulo ter
mo quinto
Motus primi quando sint pecca
tum & quādo non libro terdo ca
pitulo·x·
Multiplicant diuinitatez tria ge
nera hominum libro primo capi
tulo secundo
Mundus est triplex·scilicet ar
chetipus macrocosmus microcos
mus libro secūdo ca·ij
Mutabilitas rerum pulcerrime o
stenditur li·ij·c·x
Mutatio est triplex libro sexto
ca·xij

v·ij·

Mundus innouabitur libro · vij ca · xnij · Jteruni libro · vn · ca · xix

Sequitur de N·

Natura celorum ⁊ superiorum corporum li · ij · c · nij ·
Natura stellarum in communi · li · ij · c · v ·
Natiuitas xpi quotuplex est et plura alia libro quarto capitulo tercio
Nebula libro secundo capitulo nono ·
Negligentie misse li · vi · c · xvn
Nix li · ij · c · ix
Nomina diuina quomodo vnum supponat pro alio vel nō ⁊ multa alia · li · p̄ · c · xxiij
Nomen iesu li · nij · ca · xi ·
Notiones diuine sunt quinq; ⁊ plura de eis li · p̄ · c · xxij
Nubes li · p̄ · c · ix

Sequitur de O

Obduracō li · p̄ · c · xxxi.
Obseruātie li · v · c · xxxvi
Occidere quibus ducunt · li · v · capit · lxni
Opera bona trium sunt meritoria li · v · ca · xnij
Opera extra caritatem facta ad quid p̄sint Jbidem
Opera dei differunt ab operib? creature · li · ij · ca · i · Et quid significent · ibidem c · ij
Operatur deus aliqua dupliciter li · ij · ca · i ·
Opera sunt quintuplicia · li · iij · ca · vi
Operatio li · i · ca · xxxij
Opera bona vnius tribuuntur alteri si ea mortificauit · li · iij · c · vij
Jtem ad opera bona tria nos mouent li · v ca · i ·
Opera mortificata qualiter reuiuiscant li · vi · c · xx
Orō li · vi · c · xxix
Orō debet esse lōga ⁊ alia verba breuia exemplo marie · li · q̄rto ca · ij · in fine
Ordines angelorum · Nota de eis primo distinctōnem li · ij · ca · xij per totum · Deinde in speciali proprietates ⁊ offica cuiuslibz ibidem ca · xiiij · p totū
Ordo temptacōnis in nobis · li · ij · ca · lxvi
Ordinis sacramentum Nota de ipso quae ipsum tonsura p̄cedat li · vi · ca · xxxiiii ·
Ordo quid sit ibidem
Ordines quot sint ibidem
Ordinis vniuscuiusq; actus ibidem
Ordini cuilibet quando caracter imprimitur · ibidem
Ordines vbi christus exercuit · ibidem ·
Ordinandorum qualitas li · vi · ca · xxxv
Ordinatio Nota de ea multa bona li · vi · ca · xxxvi
Ordinandum multa impediūt · ibidem

Sequitur de P·

Parafernum li·vn·ca·xxiij
Parentes primi li·ij·c·lxij
Parentū primorū fuerūt quinq; status a de quolibet xpus aliqd assumpsit libro qrto ca·vn
Paradisus libro ij·ca·lxxxij
Passio xpi libro iiij·ca·xvi
Itē libro terdo cap·xxiij
Passio a propassio differunt libro qrto·ca·xvij
Passio christi aliter aperit ianuam celi qz baptismus libro sexto ca·viij
Pater eternus est libro primo capitulo iiij
Pater multipliciter sumitur li·i·ca·iiij
Patris est tantum mittere a nū qm mitti libro primo ca·ix
Peccatum quid sit diffinitiue li·ij·ca·ij
Peccatū habet auersionez a deo a conuersionem ad creaturam· Ibidem
Peccatum nihil est propter tria li·ij·ca·ij· Et alia de eo qd sit secundū rem ibidem
Peccatū secundum diuersas cōsiderationes habet multa nomina·li·ij ca·iiij
Peccatum vnde originatur lib·ij ca·v
Peccatum quedam antecedunt quedam sequuntur· quedaz circumstant libro ij ca·v
Peccatum vnum dicitur maius alio tripliciter li ij ca·v
Peccatum multipliciter diuidit li ij ca·vi
Peccatum mortale quid est ibidem
Peccatum veniale ibidem
Peccatum multa mala facit hoi ante mortem·in·a post libro·iij ca·viij
Item per peccatuz tria amittit libro iiij·ca·vni
Peccatuz est pena peccati libro terdo ca·vn
Peccatum vnum nascitur ex altero ibidem
Peccatum corrumpit speciem·modum a ordinem libro terdo·ca·vn
Peccatum originale quid sit·q modo traducatur a alia multa libro terdo capū·viij
Peccatum originale secundum nomen li·iij ca·ix
Peccatuz veniale libro terdo capitulo·xij
Peccati venialis effectus libro iij·ca·xiij
Peccatum veniale quomodo dimittatur hic et quomodo in futuro li·iij ca·xij
Peccatum facit indignum communione tribus modis libro sexto ca·xv
Peccata confessori prius nota tenemur confiteri libro sexto ca·xxiij
Peccatuz veniale in duobus casibus non remittitur libro sexto ca·xxxi
Item vnum remittitur sine alio·ibidem
Peccata venialia inter se·a pec
v·iij

Prohibitio li·i·ca·xxxiij· Item li·v·ca·lxvni
Proprietates psonaruz sūt tres li·i·ca·xxij
Proprietates ⁊ officia singulorū ordinū ⁊ choroꝝ·libro secundo ca·xnij
Proso pon ipostasis vsia vsiosis quō differūt libro p̄·ca·xiij
Prouidentia libro·v·c·xxxiij·
Prudentia libro·v·c·xxxiij
Pruina libro·ij·ca·ix
Pumitur aliquis in presenti ꝓpt multas causas libro p̄·ca·xxxiij
Purgatio ⁊ inouatio dr̄ūt libro vij ca·xviij
Purgatoriū libro terćo ca·xxi. Item ipsum probat esse pluribꝰ rationibꝰ libro septimo ca·i·
Qualitas virtutuz libro q̄nto ca·v
Qualitaꝰ penitentie li·vi ca·xix
Quinta essentia differt ab elemēto ⁊ elementato libro ij·ca·ij
Ratio quomodo differt ab ideiꝭ ⁊ exēplari li·i·c·xxv
Ratio seminalis ⁊ ratio causaliꝭ quomodo differāt li·i·ca·xxviij
Ratio ⁊ partes eius ⁊ quomodo differt ab intellectu libro secundo ca·xlvni
Rancor libro terćo c·xviij
Reādiuāti multa mala ōtingūt libro terćo ca·vij
Regule optime libro primo ca·xxi·Et libro quinto ca·xnij
Item regula optima de precato·libro terćo ca·v
Relacōnes quatuor sunt in diuinis libro primo c̄apitulo xxij
Religio quid sit libro quinto capitulo·xxxvi
Remedia contra temptacōnes·libro secundo cap̄·lxvi
Reminiscentia differt a memoria libro secundo ca·xl
Repetere sua in iudicio dupliciť cōtingit·⁊ quomodo licite·libro quinto cap̄·vltimo
Reprobatio libro primo capitulo·xxxi
Restauratio ruine angelorum libro ij ca·xni
Responsio virginea libro quarto ca·ij
Resurrectio domini libro nij ca·xxn
Resuscitātur quidā his modis libro ini ca·xvn
Resurrectō mortuorū libro septimo ca·i·Et ca·xv
Resurgēt bnes sic li·vij·c·xv·
Resurrectō tria corriget ibidem
Resurgēt corpa eadē numero libro vij ca·xvn
Resurrectionis sūt q̄tuor causeibidē·Reuerētia li v·c·xxxviij
Ros li·ij·ca·ix
Ruine āgelo⁊ restauratio libro ij·ca·xxnij
Sācmētū q̄d sit li ij·c·xxiiij
Sacramēti istitucō li vi·c·ij
Sacramēta in dignitate se būt sic excellētia ⁊ excessa li vi ca·x
Sacramētorū q̄dā i actōne tm̄ cōsistūt quedā in passione tātū·li·vi ca·xvni
Sācmētorū effectꝰ li vi ca·iij·

Sacramentū vñ diaᵏ ibidem ·
Sacramentorū numerus ⁊ suffi
cētia sic sumitur ⁊ figuraᷠ eorū
li·vi·c·nij
Sacramētorum dispensaᷠ a q̄
bus fiat · ⁊ quō melior sit a bono
ministro q̄m a malo ⁊ quō nō · li
vi·ca·v
Sacramentorum differentia li·
vi·c·vij
Sacerdos ꝑmus diáᵏ sex mois.
hic solus habet absoluere li·vi·
a·xxv
Itē diáᵏ adhuc dupliát ibidem
Sacerdos debet celaᷤ confessiōez
li·vi·c·xxvi
Idem vtrū etiam illud pēcatum
qđ scit preter cōfessiōem ⁊ etiaz
p cōfessiōem teneaᵏ celare ibidez
Sacerdotalis dignitas li.vi cap̄
xxxvn·
Salutatio āgelica li·iiij a·ij
Sanctificatio materna Vbi no
ta multa de sanctificatiōe li·iiij.
cap̄·iij
Sāctitaᵗ quid sit sc̄dm dionysi
um li·i·c·ix
Sapientia dei licz in se nō diuer
sificetur · diuersa tamen sortitur
nomina li·i·c·xxix
Sapientie xp̄i plenitudo · libro
quarto · c·xiiij ·
Sapientie donū li·v·c·xlv
Saturnus nota ēius qualitateᵗ
influxum ⁊ cursum li·ij·c·vij
Satisfactio li·vi·c·xxvij
Satisfactionis partes in cōmū
ni Ibidem ca·xxvni
Satisfactionis partes in spēa
li libro sexto cap̄ xxix
Seminare quando sit bonum li·
secundo cap̄ vij
Sensus particulareᵗ li·secundo
ca·xxxv
Sensus communis libro secūdo
ca·xxxvi
Sēsualitas quid sit ⁊ quomodo
differt ab irascibili ⁊ concupisci
bili libro secūdo ca·xli
Sensus spiritualeᵗ libro quinto
ca·lv
Septem viáa quādo sint morta
lia et quando venialia libro terti
o ca·xxij
Signa dilectionis libro quinto
ca·xxvij
Signa beneplaciti sunt quinq;·
li·i·c·xxxiij
Sigillum confessionis libro·vi
ca·xxxvi
Syllogismus conscientie libro
secūdo ca·lij
Simberisis libro secūdo ca·li
Sinus abrahe li·nij ca·xxi
Sobrietas li·quinto c·xxxnij
Solliátudo ēᵗ plex li·v·c·vl·
Sol libro secundo c·vij
Spes li·v·c·xxi
Speculuz quomodo differt a li
bro vite ⁊ exemplari libro prīo
c·xxv
Spiritus sanctus estᵗ ⁊ est a prē
⁊ filio libro primo capitulo sep
timo·
Spūs scūs est amor prīs ⁊ filij
li·i·ca·vni
Spūs scūs caritas ⁊ donū scōz
est li·p̄·ca·ix

Spūs scūs vtrūz sit caritas qua nos deū ꝛ pximum diligimus li. p̄. ca. ix

Spūs scūs amor ē ꝛ p̄mū donū. ꝛ qñ dat ibidem

Spūs scūs cū dat an iapiat ee in nouo loco ibidem

Spūs s. mittit dupliciter ibidem.

Spūs sci ē mitti tm̄ ꝛ nō mittere ibidē Spūs scūs dat? ē i signo visibili mltis modis ibidem

Ex spūs sci p̄sētia apli triplicē effectū fuit ꝯsecuti li. i. ca. ix

Sp̄m scm̄ ad q̄d mō sumāt pec catores. peitētes. perfecti. bti ꝛ ad q̄d ignorātes ibidem

Spūs scūs quo fuerit tpe dat? ꝛ q̄re tali tpe ibidē

Spūs scūs fuit multiplicit ibidē

Spūs s. multa hz noia ibidem.

Spūs naturalis vi talis ꝛ aialis q̄d sint li. i. ca. xli

Splendor lumē lux color differūt li. ij. ca. vi

Stellarū natura in cōmuni li. ij. ca. v.

Stultꝰ require supra amen?

Suffragia eccie li. viij ca. iij

Suffragio ꝓfuit q̄tuor modi generales ibidem

Suffragia qñ mā piūt defūctis valere ibidem

Suffragia quorū bōm ꝓsint ꝛ q̄ bus li. vij ca. nij

Suffragia defunctis ꝓfuit secū dū magis ꝛ minus ibidem

Suffragia ꝓsunt his quorū fuit ꝛ p quibꝰ fuit. ꝛ aliis oibꝰ etiā in cælo existētibꝰ ꝛ in inferno ali quo modo prosunt ibidem

Suffragia quō fiāt pro puulis defunctis qui statim euolāt ibidē

Suffragari potest papa retētis in purgatorio aiabus cū indulgētijs ꝛ quō li. vi ca. v

Superbia li. iij ca. xv

Superbia dicit iniquū ois mali triplicā ratione. ibidem

Superbia a vana gloria differt ibidem

Temperātia li. v. c. xxxnij

Temptacōnis ordo in nob li. ij. c. lxvi

Tēptatio ē triplex. ꝛ alia plura de ea ibidem

Tempus li. ij. ca. x

Tpale eternū ꝛ ppetuū q̄d sint. ꝛ quō differāt li. i. ca. xvni

Terra li. secūdo ca. vm.

Terre motus li. secudo ca. ix

Theologicarū ꝛ cardinaliū virtutū drā li. v. ca. xvi

Theologie ꝺmēdacōplo. p to.

Theophonia li. secūdo ca. xv

Tior dm̄ q̄t speies habet ꝛ alia multa de eo li. v. ca. xxxviii

Tior seruilis ibidē. ꝛ. xxxix

Timor iniqualis li. v. ca. xxxviij ꝛ. xl. per totum

Tior filialis li v. ca. xxxvni ꝛ xli

Tior naturalis ꝛ humanus li. v c. xxxvni Tior mundan? ibi.

Tior reuerētie Tioris effect? ib.

Tomitruū li. secūdo ca. ix

Torpor li. iii ca. xvni

Totū quid sit. li. i. ca. xvni.

Trinitas psonarū ē i vnitate diuine essētie. li. i. ca. x.

Trinitas btā trībo mois nob ín notescit · qz patet in scripturis · oñdit in figuris · a relucet i creaturis li · p̄ · ca · x ·
Trinitas ē multiplex · li · i · ca · xi.
Throni li · ii · cap̄ · xnij ·
Turbo li · ij · ca · ix
Vana gloria · require supra gloria vana ·
Venus li · ij · ca · vii
Venti quot sint li · ij · ca · ix ·
Vermis sciētie in damnatis ne q̄q̄m erit materiat · li · vii · c · xxi
Veritas li · v · c · xxxvi ·
Vicia mōrtalia sūt septē · li · iij · c · xiiij ·
Vindicatio li · v · ca · xxxvi ·
Vitā eternaz meremur ex condigno ꝓpt mlta ꝛ rōnes li · v · c · xiiij
Virtutes li · ij · ca · xnij ·
Virtus gratuita · li · v · ca · iii ·
Virtus quid sit li · v · ca · nii ·
Virtutis ethimologia · ibidem
Virtutū q̄litates ibidem
Virt? multis ꝺpat li · v · ca · v ·
Virtutes sūt oēs eq̄les a etiā ime q̄les · li · v · ca · vi ·
Virtutes oēs sūt ꝺnexe libro · v · ca · vij ·
Virtutū ꝺmēdatio · li · v · c · viij
Virtutū effectus li · v · ca · ix
Virtutū meritū li · v · ca · x ·
Virtutū diuisiones a differētie li · v · c · xv ·
Virtutū cardinaliuz a theologicarū drā · li · v · ca · xvi
Virtutes theologice in genere · libro · v · ca · xvii
Virtutes cardiales li · v · xxxvi
Visio meridiana matutinā a vespertina li · vij · c · xxv
Vnus est deus li · i · ca · i ·
Vnū dupliciter fuit li · i · c · ij ·
Vnū nō esse ꝺuenit alicui tripliciter · li · i · ca · ij ·
Vnū tantum priuatiuum est · libro prio ca · iij
Vnio · nota de vnione a natura assumpta · li · nii · ca · vij ·
Vnio · coniunctio · a compositio differūt libro quarto ca · vij ·
Vnctō extrema li · vi · c · xxxiij
Volūtas dei distinguitur libro primo · ca · xxxij
Vbi nota quō volūtas mā debet conformari diuine · a alia mlta
Item de voluntate requiē multa libro secundo capitulo · l ·
Diuidit eni i thelesim a bulesim ibidem
Item capitur stricte large a metaphorice Item est liberrima potentiarum · Item ñ cogitur bono sicut nec intellect? vero · oia hec tenentur ibidem ca · l ·
Voluntas xp̄i li · nii · c · xvi
Vsia vsiosis a ipostasis ꝓpoundrūt li · i · ca · xiij
Vxor ꝓpter fornicationez dimissa reconciliatur multis modis li · vi · c · xxxvii
Vxorem a cedere contingit proter quatuor causas ibidem
Xp̄s quere supra de ch ·
Ydee require supra de J

Finit tabula

¶ Jncipiunt distinctiones frīs Bernoldi de tpe ⁊ de scīs quarū declarationes ex cōpendio theologice veritatis lucidissime capiūt.

QVanq̄m satisfactuz sit opusculo huic in quantū discētes ꝛspicit · qz tñ materiam claudit predicabilē · illustrāde mēti purgandeq; ac serenāde cōscientie admodū cōducibilē · nō arbitrarer sufficere nisi hūc sequentē tractatulū frīs bernoldi adiūgerē · qui pfati opusculi materiā sic masticando thematibo applicauit · ⁊ ad corrigēdū edocendū ⁊ cōfirmandū in fide populū ordiauit adaptauit q; · vt pene aliud michil supsit nisi eaz deglutire · hoc est memorie mādare ⁊ populo i caritate fideliter pnūciare · vt sic ipsū nedū discendū pfit verūetiā docendū cōducat edificetq; in vitā eternam pducat ¶ Jncipit plog9 ·

QVonīā ad laudē dei nēo debet esse vacuū cū ad se laudādū nos creauit ipē de? · Ego frater bernold9 monachus de cesaria āsterācēsis ordis augustēsis dioceſ aīaduertēs libellū q̄ sūma theologice veritatis nūcupat esse totū predicabilem · qđ pleriq; nullatenus aduertebāt · ad laudē dei ⁊ edificationē pluriū qui librorū pdicabiliū seu sermonario ꝛ copiā nō habebāt sequētia themata coperāte dño anno dīi · M · ccc · x · cōpilaui · ponēs de singulis diebus dīnicis ⁊ festiuis ad minus duo themata more ꝛsueto pdicatibo distincta · quorū etiā thematū pſecutionē sufficiēte habebit lector de pdicta sūma theologice veritatis designatā quoto libro ⁊ capło ipsa pſecutio valeat repiri · q̄ etiā designacō patebit i fine singulorū thematū euidenter ⁊c ·

¶ Dīnica prima in aduētu dīi

QVnc ꝓpior ē nrā salus q̄m cū credidim? Roma · xiij · Jn istis verbis apli tria insinuantur attendenda ·

¶ Primo tēpus grē qđ est temporis plenitudo · ibi Nunc ·

¶ Secundo vtilitatis ipsius tēporis euidens certitudo · ibi · quia propior est salus ·

¶ Tercō eiusdē certitudis i estimabilis magnitudo · ibi q̄m cum credidim? ¶ Dicit ātq est verbū incarnatū nrā salus · quia per ipsū facta est humani generis reparatio · Require li · iij · ca · v · p verbum · ¶ De eodem ·

DOx pcessit dies autē appropinq̄bit · Ro · xiij · Jn hijs vbis apls distinguit duplex tempus ·

¶ Primum est tēpus culpe vel idolatrie que ante xpi aduentum in mundo regnauit ·

¶ Secūdū est tēpus grē q̄ per xpi aduentū in cordibo fidelium

abundauit · Q̄ autē dies gratie in corde fidelis aie illucescat necē est vt nox culpe euanescat · cuz pecatū sit obex grē · Ad bonum autē grē nō potest quis p se venire cū non sit sēm limites infirmitatis nrē · ꝫ sēm influētiā largitatis diuine · Requiē libro q̄nto ca · primo · ad bonum gratie ·

¶ Arate viā dñi · ¶ De eode rectas facite semitas eius · Mathei · iij · ¶ Quia duplex est via hominū ·

¶ Prima est communis mādatoz ¶ Secūda semita stricta discipulorū · Beatus mathe? ad vtramq; dño preparandā in vbis ppheticis exhortat? Nā sicut duplex bonū deus primis pntibo pparauit vnū tpale ca aliud eternuz · a primū dedit · secundū pmisit · ita etiā nē · Et quia hoc preceptū discipline trāsgressi sūt adhuc ipse de? qui vult oēs saluos fieri hortez āplius p̄bans p̄cepta decalogi sibi dedit · Require li · v · ca · lxviij

EGo quidez baptizo vos aq̄ ipse vos baptizabit in spū sācto ca igni · Math̄ · iij · Verbis ī hijs notat? duplex baptism? scz iohānis qui fuit tātū ad assuetā actionē Et baptism? xpi qui fuit ad pcā remissionē · In baptismo āt xpi notat? ipsi? humilitas ca mā vtilitas · Re · li · vi · ca · viij Baptismus · ¶ Dnica secūda ·

QVecūq; scripta sūt ad nostrā doctrinā scripta sunt · Ro · xv · In verbis p̄positis duo sunt attendenda ·

¶ Primo sapientie inuisibilis a increate p scripturam exteriori luminatio · ibi · quecūq; scripta sūt ¶ Secūdo scripture eiusdē effectus demōstratio · ibi · ad nostraz doctrinā scripta sunt · ¶ Circa q̄d sciendum q cū veritatis theologice sublimitas supmi sit splēdoris radius illuminās intellectū a regaliū deliciarū cōuiuijs refi cians affectū · certe scientiaruz est principiū · a donū scientie a spiritu sancto influū sufficiēs ad salutē · Re · li · v · ca · xliij De eodē

NVnc videbūt filiū hois venientē in nube cum potestate magna a maiestate · Luce · xxi ·

¶ Circa diē finalis iudicij quatuor in hijs verbis per ordinem exprimuntur ·

¶ Primo error? tpis iudicō deputati · ibi · Tunc ·

¶ Secūdo qualitas iudicis peccatoribus irati · ibi · filiū hominis ·

¶ Tercio aduentus iudicātis nubibus baiulis demōstrati in nube ibi · venientē in nube ·

¶ Quarto resistēdi impossibilitas regie maiestati · ibi · cum ptāte ·

¶ Circa verba ppositi thematis nota q in extremo iudicio xp̄s nō solū sēm ptātem diuinā · sed et in forma būana iudicabit · Re · li · viij · ca · xvij · ¶ Dnica tercia

NOlite ante tempus iudicare q̄ adusq; veniat dñs q illuminabit abscōdita tēbrarū a manifestabit cōsilia cordiū · i · corū · iij ·

¶ Circa verba ꝓposita tria ꝑ ordinem sūt notanda.

¶ Primo peccātiū finalis ꝓmie ĩcertitudo. ibi. nolite aīa tēpus iudicare sc̄z mortis post qđ peiētia est infructuosa.

¶ Secōdo veri iudicij de peccātibo certitudo. ibi. q̄ adusq; veiat dñs q̄ illuīabit abscōdita tenebrarū.

¶ Terćo ipsi⁹ peccātiꝭ erubescē tie pleitudo. ibi. ⁊ manifestabit cōsilia cordiū Qđ erit in die iudicij. qz tūc maifesta erūt abscondita cordiꝭ nrī. ¶ Circa v̄ba ꝓpositi thematis ē notāduz q̄ licet iudiciū. qđ exercebit dñs i peccatores in vita p̄nti sit incertū ⁊ occultū iuxta illđ. Nemo scit vtrū sit dignꝰ odio an amore. i extremo tū sc̄z in die iudicij erit manifestū. Vñ ⁊ tūc q̄tuor ordies in iudicio erunt ad̄. Require li. vij cap̄. vij. ¶ De eodem.

Vid existis in deserto videre arūdinē vēto agitatā Matthei. xi. In istis verbis ꝓpositis duo principaliꝭ declarāt.

¶ Primo virtuosorū ⁊ ostātiū admiratio. ibi. existis i deserto videre

¶ Secūdo viciosorū ⁊ temptatē omi succūbētiū effeiatio. ibi. arūdinē vento agitatā. qz tales adoēm ventū tēptatiois se tāq̄m effeiati flectūt ⁊ iclināt. ¶ Circa v̄ba ꝓpositi thematis notāduz q̄ ordo tēptatiois q̄ fuit i p̄mis p̄nti bꝰ etiā in nob̄ oplet. Require libro. ij. ca. lxvi. ¶ Dñica q̄rta ¶ Gaudete in dño sēp iterū dico gaudete Modestia vīa nota sit oībo. dñs enī ꝓpe est. ad philꝭ. iiij. In istis verbis apl⁹ primo ponit gaudij diuie dilectōnis et humane distinctōnē. ibi. gaudete semp in dño. id est in bijꝭ que dei sūt nō homis.

¶ Secūdo subiungit eiusdē diui ni gaudij cōtinuationē. ibi. iterū dico gaudete. quasi diceret. non sit regressus ad gaudiū hui⁹ vite vbi risus dolore miscet. ⁊ extrema gaudij luct⁹ occupat.

¶ Terćo ponit gaudij eiusdem ad homies notificationē. ibi. mō destia vīa nota sit omibus hoībo

¶ Quarto subiūgit gaudij diui m ꝑfectā cōpletionē. ibi. Dñs ꝓpe est. sc̄z in morte vbi anima hic in eo gaudentē sibi vnienꝭ eā cū ipso ꝑfecte gaudere faciet i eternū ¶ Circa verba ꝓpositi thematis notandū q̄ is vere gaudet in dño. qui sibi vnit⁹ membrū et effectū est. et talis extra ipsum gaudiū nō querit. Gaudet autē ille veraciter in homio qui bñficia miserićordie recognoscēs i eis iugiter delectat. Misericordia aūt dei patet in effectibo bñficioruz Require li. pri. ca. xxxiiij. misericordia dei. De eodez.

Gowox clamātis in deserto dirigite viam dñi. Joh̄ i. Johānes baptista tanq̄m preco xpi ⁊ precursor. In verbis ꝓpositis duo facit.

¶ Primo se vocem clamantis q̄ christus in deserto huius mundi

agnóſci valeat proteſtat· ibi· ego vox clamãtis in deſerto·

¶ Secundo vt via prepetur ad cor vementi dño exhortat· ibi· dirigite viã dni· ¶ Circa verba ꝓpoſiti thematis notãdũ q̃ p̃ ve rã penitẽtiam dño via ad cor prepa rat· ꝙ per amorẽ in animã dirigit· Juxta illud iobãms Si q̃s diligit me ſmonẽ meũ ſeruabit· Deus autẽ ingrediẽs animã mul tiformis eſt in ea· ℟equire libro primo· ca· xvii· Eſt ſimiliꝫ deus diuerſimode in rebus vt patz ibi dem· ¶ In natiuitate dni·

Propt hoc ſciet popul? me us nomen meũ in die illa· quia ego ipſe qui loquebar ecce aſſum· ꝓſa· lij· ¶ Chriſtus de ſuo in carne aduẽtu volẽs certificaꝛ ſuũ populũ in verbis p̃miſſis duo facit·

¶ Primo eni ſui aduentus claꝛã exprimit prophetiã· ibi· propt hoc ſciet popul? me? nomẽ meũ in die illa·

¶ Secũdo prophetie ipſi? certã ſubinfert experientiã· ibi· quia ego ipſe qui loquor ecce aſſum·

¶ Circa vba ꝓpoſiti thematis notandũ q̃ xp̃s veritas verax inue niri volẽs p̃miſſum ſuũ aduentũ ꝓpt ꝓphas tantẽ hodie veracit ad impleuit· Vnd et vere dicit· ego ipſe qui loquor ſciz q̃ ꝓphas· ecce aſſũ incarnat?· Jncarnatio ãt xp̃i nrãm in pluribus excellebat· ℟e· li· nij· ca· ix· De eode·

Evangelizo vob gaudium magnũ qd erit omni populo· q̃ natus eſt nobis hodie ſaluator· Luce· ij· Jn iſtis verbis preco ce leſtis regni angelus tria paſtori bus p̃conizat·

¶ Primo magni gaudij certaz a iuſtiſſimã cauſam· ibi· Euãge lizo vobis gaudiũ magnũ· niſi ei certa a iuſta ſubeſſet cauſa gaudi um magnũ rationabiliꝫ dici non poſſz· Sed liberatio a morte eterna et aditus regni eterni eſt cauſa huius gaudij· ergo a gaudiũ qd ex ipſa cauſa naſciꝫ magnuz iuſte dici debet·

¶ Secũdo exprimit ḡneralitatis hui? gaudij firmiſſimaz repromiſſionem· ibi· quod erit omi populo· ſciz ꝓpl'o dei· non populo diaboli· quia iſtud gaudiuz eſt ãgelorũ quorũ ruina reſtauraꝛ· Sanctorũ quorum ſtatus in celo ſublimaꝛ· Juſtorũ in terra q̃rum gratie augmentanꝛ Penitẽtium quorũ vita emẽdatur· Cõtinuitatis que ad fidem a vnitatem eccleſie vocaꝛ·

¶ Tercio ſubinfert hui? gaudij maiſeſtiſſimã declarationẽ· ibi· quia natus eſt nobis ſaluator·

¶ Circa verba ꝓpoſiti thematis notandũ q̃ natiuitas chriſti triplex eſt· ſcilicz diuina· hũana· et gratuita· ℟equire libro q̃rto cap̃· x· Natiuitas chriſti·

¶ Dominica infra octauã

Di venit plenitudo temp̃is miſit de? filiũ ſuum natum ex muliere· ad Gal· nij· Jn hiꝭ

apostol⁹ quinq; p ordinē ponit.

¶ Primo tempis qđ vsq; ad crī stum ab adā defluxerat imperfe ctionem. ibi. vbi venit plenitu do tempis quasi dicat Omne tem pus qđ defluxerat imperfectioēz continebat vsq; ad xp̄i tempus in quo dei perfecta fiunt opa. qz ima summis coniunguntur.

¶ Secūdo filij dei eternā et inef fabilem generationē. ibi. misit de us filiū suum quē sciz ab eterno i effabilē de se genuit.

¶ Tercio tempalis xp̄i natiuita tis declaratio. ibi. factū ex muli ere factū sub lege. quasi dicat. li cet ab eterno natus sit a prē ante omnē legē āgelicā a humanā. ta men sub lege natus est ex mulie

¶ Quarto natiuitatis ei⁹ dem fa cte in tempe certā rationem. ibi. vt eos qui sub lege e. ac̄.

¶ Quinto redemptionis p xp̄m facte effectus declarationē. ibi. vt adoptionē filiorū re ¶ Circa verba ꝓpositi thematis notandū q filius ostenditur esse p eas dez rationes per quas a oñdit⁹ pater. Require libro primo ca. v. cum sint cor ac̄. De eodem.

Puer crescebat a cōfortaba tur plenus sapiētia Luce. ij Jn verbis predictis nō est intelli genduz q ihesus in se ꝓfecerit q ab infantia conceptionis sapienti a plenus fuit. ꝫ potius ꝓfecit a liis qui doctrīa sua a exemplo p fecerūt. a hoc corā deo. id est ad gratiā dei. a hominbo. id est ad vtilitatē hominū. proficiebat tū ihesus in se etiā cognicōne experi mētali a sensuali. quia didicit se cūdū apostolū ex hijs que pass⁹ est obedientiā. Et sedm hoc no ta q sicut in xpō fuit omnis plei tudo grē. ita a omis plenitudo sci ētie. Require libro. nij. ca. xnij

¶ In circūcisione dn̄i.

Apparuit benignitas a bū a nitas saluatoris nrī dei. Ad titum. iij. ¶ In verbis ꝓpositis tria insinuat apostol⁹ in xpō ap paruisse. seu manifesta fuisse.

¶ Primo suā inolitam bonitatē que in hoc apparuit q ipse dñs legis legi p nobis subiacere voluit ibi. apparuit benignitas.

¶ Secundo vrā assumptā bū a nitatē que apparuit per prepucij in circūcisiōe ablacōnē. ibi. a hu manitas.

¶ Tercio siue circūcisiois vtilita tē que ordinata fuit ad nostrā sa lutē. ibi. saluatoris nostri dei.

¶ Circa verba ꝓpositi thematis notandū q xp̄s accepit circunci sionē multiplici ratione. Require libro quarto. ca. xi. De eodē

Vocatum est nomē eius ihe sus. Luce. ij. Jn hijs verbis sanctus euangelista tria innuit attendenda.

¶ Primo q nomē imponitur in cognoscibili. cū tamē omnis res suo noie cognoscat. ibi. vocatum est nomen eius.

¶ Secundo q nomē illud ei con gruere dicat cognitione intellectu

a. iij

ali · ibi Jhesus qđ sonat saluator quasi dicat · nomen tale ei cōgruebat · quia venit vt saluaret ·

¶ Terćo q effectus ipsi? nominis p̄nunćiatur ab angelo spū p̄ plćtali · ibi · qđ vocatū est ab angelo · ¶ Circa v̄ba p̄positi thćmatis notādū q dignitas bui? noi? qđ est ihesus multiplex est · Requiė libro q̄rto · ca · xi · árca medium ipsius capituli ·

¶ In epiphania dn̄i · Et ambulabūt gentes in lumine tuo ą reges in splēdore ort? tui Ysa · lx · ¶ Licet omēs stelle sint filij dei quia eas creauit · q̄ iuxta iobānē ab ipso et p ipsum sunt omia · Dec tamē stella que magos duxit p̄prie sua stella dićtur · quia eā de nouo ad seipsū manifestādū creauit · sćdm illd matb · ij · Vidimus stellā eius in oriente · Et secundū hoc effect? huius stelle triplex in verb̄ propositi demonstratur ·

¶ Primo quia ignorātes deū ad inquirendū eū instruxit · ibi · Et ambulabūt ·

¶ Secundo quia in tenebris eū tibus ne errarēt illuxit · ibi · gēte? in lumie tuo · Gentes em̄ erant in tenebris · imo erāt tenebre · iuxta illud · Eratis em̄ aliq̄n tenebre · sez cū adhuc gentes essetis ·

¶ Terc̄ quia nō viles sed excellentes ą idoneos ad xp̄m perduxit · ibi · ą reges i splendore ort? tui · ¶ Circa v̄ba p̄positi thćmatis notandum q illa stella q̄ magos ad xp̄m perduxit signat lumē gratie · in cuius lumine homo ad christū perducatur · Require libro q̄nto de gratia · capitulo primo ą secūdo · ¶ De eodem

Responso accepto in somnis ne redirent ad herodem per aliā viam reuersi sunt in regionē suam · Matb · ij · ¶ Beatus euāgelista mathe? vere penitentibus qui iam xp̄m stella duce · id est grā illustrante quesierūt · ą ei aurū dilectionis · thus deuotioi? ąmirram contritionis obtulerūt · in verbis predicti s tria innuit eē facienda ·

¶ Primo ne amplius diabolo iugo se subićant · ibi · Respōso accepto in somnis ne redirent ad herodem · id est ad diabolū a quo iam recesserūt ·

¶ Secūdo vt lata via que ad p ditionē ducāt relicta p artā incedant · Juxta illud Arta est via que ducit ad patriā · ibi · per aliam viam ·

¶ Terćo vt ipsam donec ad patriaz p̄ingāt nō deserant · ibi · reuersi sunt in regionem suā · sciliz in terram viuentiuz ¶ Circa verba propositi thćmatis notandū q̄ via impiorū est tenebrosa · et ideo nescīt vbi corruāt · hec est via peccatorū qua itur ad primā pem tenebrarū · ą per cōsequens ad terrā tenebrosaz ą opertā mortis caligine · Justorū aūt semita est quasi lux splēdēs · ą ideo dīcit ad xp̄m verā lucez ą ad lućdā

regionez · Require libro quinto capl'o · xxij · Caritas.

¶ Dñica pria post epiphaniã · Sicut in vno corpoé multa membra habemus · omnia autẽ mẽbra non eundẽ actuz habẽt · Romanoꝝ · xij · Ad ostendendũ corpus xpi misticũ cũ corpore hũano cõuenire verbis istiꝰ apl'us trahens similitudinẽ quatuor facit ·

¶ Primo ostendit corpus hũanum ex multis membris compactuz · ibi · Sicut in vno corpore multa mẽbra habemus ·

¶ Secundo innuit eodẽ mõ xpi corpus ex multis fidelibꝰ in vnũ redactũ · ibi · ita mlti vnum corpus sumus in xpõ ·

¶ Terão subiũgit misticũ corporis xpi diuersitatẽ actuum · ibi · omnia autẽ membra non eundẽ actũ habent ·

¶ Quarto intendit ostendere q ipsorum vinculũ fidei a dilectionis debet esse compactũ · ibi · singuli autẽ alter alterius membra ·

¶ Circa verba ꝓpositi thematis notandum q sicut membra hũani corporiꝰ amore quodam naturali ad inuicem colligãtur sibiq mutuo subueniunt · Ita mẽbra misticũ corpis xpi per caritatem connectuntur · a xpõ suo capiti vniuntur · Require libro · v · ca · xxiij · ¶ De eodem ·

Iesuꝰ proficiebat sapiẽtia et virtute a gratia apud deum a hominꝫ · Luce · ij · Quia sẽ eundũ augustinũ · omis xpi actio nostra est instructõ · Beatꝰ euangelista lucas in verbis istiꝰ ostẽdit quomodo nos vtiliter ꝓficere valeamus · Innuit autem duo ·

¶ Primo q ꝓfectuꝰ etatis sine profectu sapiẽtie est vituperabilis quod ab eo perpenditur quia primo ponit · Iesus proficiebat sapiẽtia · Postea subiungit etate · quasi dicat · Nisi istiꝰ ꝓfectꝰ currant simul ꝓfectꝰ etatis essz odiosus Juxta illd ꝓsã · Puer centum annorum erit maledictuꝰ ·

¶ Secũdo q ꝓfectuꝰ grẽ apd homines nisi primo sit apud deũ erit execrabil' · qd ex eo colligitur · quia primo premittit apud deũ · Postea subiungit apud homineꝫ · q̃si dicat · Nisi homo gratia ꝓficiat apud deũ · ꝓfectuꝰ apud homies nullus erit Juxta illd apl'i · Si hominibus placerẽ xpi seruus non essem · De plenitudine autem grẽ xpi · Require libro quarto ca · xiij · Post hec cõsiderandum ac̃ · ¶ Dñica pria post octauam epiphanie dñi ·

Caritate fraternitatis inuicẽ diligentes ac̃ · Romano · xij · ¶ In verbis istis apostoli circa caritatem xpi duo instruit attendenda ·

¶ Primo q in eius dilectione fratrum carnaliũ est affectꝰ seruãdus · ibi · Caritate fraternitatis · quia sicut fratreꝫ carnaleꝫ ex

eodem patre ⁊ matre procreãt · ita ⁊ proximi ex eodem patre & ea dez mrē ecīa generãt ·

¶ Secundo q̄ pximus pximū suum diligens ab eo fideliter est reamandus · ibi · inuicem diligentes · De caritate autē pximi require libro · v · ca · xxx ·

Vocatus est autē ihesus ⁊ discipuli eius ad nuptias · Joh̄ · ij · Q̄d nuptie sunt honorabiles ⁊ liãte euãgelista ostēdit in istis verbis ⁊ hoc dupliciter ·

¶ Primo quia ihesus vocat? ad eas ipsas sua p̄sentia honorauit · ibi · vocatus est ihesus ·

¶ Secundo quia discipulos cū uxoribus secū ducens tanq̄z bonas ⁊ liãtas approbauit · ibi · ⁊ discipuli eius ad nuptias · De nuptiis autē req̄re libro · vi · ca · xxvij Mrīmonīū · ¶ Dñica secūda ·

Nolite prudentes esse apud vos metipsos nulli malum pro malo reddentes · Romano · xij · ¶ In verbis istis apostol? prudentiam duplicem innuens duo facit ·

¶ Primo vnam ex hijs p̄hibet ⁊ dissuadet tanq̄m deo odibilē · ibi · Nolite esse prudentes apud vosmetipsos ·

¶ Secundo alterā tenendam cō fulit ⁊ hortatur tanq̄m deo amabilem · ibi · nulli malum pro malo reddentes · ¶ Circa verba p̄positi thematis notandum q̄ prudēs ille dicãtur apud semetipsum qui prudentiam sibi datam in se reflexit tantūm · Vnde talis nō est prudens apud deum quia nō ad dei gloriā vtitur · nec apud proximum · quia nō p̄ximo sed sibi per eam prouidet in his que caro cōcupiscit · ⁊ hanc duplicē prudentiam distinguit expresse ad romanos dicens · Prudentia carnis mors est · prudentia autē spiritus vita ⁊ pax est · Vnde prudentiam spūs teneamus · Require libro quinto capīo · xxxiii · Prudentia · ¶ De eodē ·

Homo sum sub potestate cōstitutus habens sub me milites Matħ · viii · ¶ In his verbis centurio fidez quā de christo habuit declarans perfectam · fidem suam triplici probat argumēto

¶ Primo q̄ omnis creatura est ei subiecta · ibi · Homo sum sub potestate cōstitutus habens sub me milites · quasi dicat · Si ego homo sub potestate cesaris posit? habeo sub me milites · quātomagis tu qui sub nullius potestate es constitutus habes tibi subiectam omnem creaturam ·

¶ Secundo q̄ omnis res mouetur secūdū sua volita · ibi · dico huic vade ⁊ vadit · quasi dicat · Si serui mei mouētur ad nās mee preceptum multomagis omnis res ad nutum tuum ac̄ ·

¶ Terão q̄ ad resistēdū ei nulla sufficat potētia · ibi · et alio veni et venit · ¶ Circa verba p̄positi thematis notandum q̄ ap's pulchre diffinit fidem · Require

libro quinto de fide ca. xviii.

¶ Dominica tercia.

Plenitudo legis est caritas Ro. xiii. In verbis istis a postol9 describit perfectionē caritatis et hoc tripliciter.

¶ Primo a plenitudine ommiū aliorum mandatorum continentia. ibi. Plenitudo.

¶ Secundo ab omni salutifere scientie sapientia. ibi. legis. qz omnis scientia legis veteriꝭ a nouea omnis sapientia in ea virtualiter continetur.

¶ Tercio ab actualis dulcedinis eius exuberantia. ibi caritas. qz ipsius nomen et actuꝰ dulcedinem spūs exuberat Requiē libro. v. ca. xxxii. de caritate ¶ De eod

Surgens ihesus iperauit vētis a mari et facta est tranquillitas magna. Mathei. viii. In verbis istis arca triumphum temptacōnis diabolice beatus euangelista matheuꝰ tria per ordinem ponit.

¶ Primo qꝫ xp̄s ad dissipāduz inimicū p orationē sit suscitād9 ibi. Surgens ihesus.

¶ Secundo qꝫ omis triumph9 temptationis ab eo sit sperand9 ibi. imperauit ventis a mari.

¶ Tercio qꝫ temptatione devicta christus i pace cordis residēs sit laudandus. Require de temptatiōe diaboli libro secūdo ca. lxvi. ¶ De eodem.

Pax xpi exultet in cordib9 vestris in q̄ et vocati estis

Ad colocenses. iii. ¶ In verbis istis apostolus tria facit.

¶ Primo pacem veram a falsa seu mūdana discernit. ibi. pax christi. quasi dicat Non pax carnis que ad concupiscentias concordat. aut hominis que homini malum suadenti acquiescit. aut demonis que concordat cum facientibus voluntatem suaz. Sed pax christi que consistit in faciendo et patiendo que ipse christus dominus noster vult.

¶ Secundo ostendit qꝫ pax christi gaudium mundi a concordiam eiuꝰ spernit. ibi. exultet in cordibus vestris non pax mundi.

¶ Tercio declarat qꝫ hec pax membra christi in vnum corp9 ecclesie connectit. ibi. in qua et vocati estis in vno corpore. Require de pace libro quinto capitulo. liii. De eodem.

Cum dormirent homines venit inimicus eius a superseminauit zizania. Mathei. xiii.

¶ Circa ortum erroris in corde humano beatus matheus in verbis istis tria per ordinem ponit

¶ Primo qꝫ ortus erroris nascitur per hominis inertiam seu negligentiam. ibi. cuz dormirent homines. id est negligenter se haberent veritatem non curando

¶ Secundo qꝫ crescēte negligētia sciat diabol9 in corde peccati nequiciam. ibi. venit inimicus homo et superseminauit zizania in medio tui. id est in medio ho-

norum naturaliū que deus in ḥoie plantauit

¶ Tertio q̄ peccati nequicia occasione negligēti e seminata maiorem infert seuiciam. Ibi. ⁊ ab ijt. ad hoc scilicet vt septem spiritus nequiores se assumens. semen errorum multiplicaret rediens. ¶ Circa verba ꝓpositi thematis notandū q̄ semē dyaboli fuit errores multiformes quos in agro ecclesie seminauit. Require de erroribus creacōnis libro sc̄ūdo ca. primo. circa mundi creationem. ¶ De eodem.

OMnes eandē escam spiritalē māducauerunt ⁊c. p. corinth. x. ¶ In verbis istis ostēdit ap'lus verū esum corpis xpi in lege noua traditū figuraliter i lege veteri precessisse. ibi. Omēs eandē escaz spiritalem māducauerunt. scilicz prēs exeuntes de egipto aguū pascalem edentes q̄ corpus xpi verum figurabat.

¶ Secūdo insinuat eosdez potū sanguinis xpi spūaliter bibisse. ibi. et omēs eundē potuz spiritalem biberunt. scicz sanguinez ihesu christi.

¶ Tertio ostendit huiꝰ potuꝰ figuram in aqua quā mopseꝰ eduxit de petra. ibi. bibebāt autē de spiritali consequēti eos petra ⁊c. Require de sacra eucharistia li. vi. ca. xi. ¶ De eodē.

MUlti sunt vocati pauci vero electi. Math. xx. In hiꝰ verbis beatus euāgelista matheus dūplicē effectū gratie innuit

¶ Primo grē preuenientis p quā ad penitentiā vocamur.

¶ Secundo grē subsequentis p quam perseuerantes in penitētia glorificamur. quia aūt multi gratiam abijciunt quam percipiunt ideo mlti vocant quidem ad gloriam sed non perueniūt. quia gr̄ā per quam solaz venie poterāt a se abijciunt. Contra quos apostol?. Non abijcio gratiam dei. Pauci autē in subsequenti gratia que sola perduat ad gloriaz p seuerant. ideo ⁊ pauci ad gloriā eliguntur. ¶ Circa verba ꝓpositi thematis notandum q̄ nullus ad gloriam efficaciter eligitur nisi per infusionē gratie iustificat. Require de iustificatione impij. libro. vi. ca. xxx. De eodē

SUfficit tibi gratia mea. Nā virtus in infirmitate perficitur. ij. corinth. xij. ¶ In verbis istis deus dator gratiarū commēdat gratiā dupliciter.

¶ Primo tanq̄m nobile semen i agro cordis seminatum generat sufficientiam meritorū. quia gratia est principiuz meritii sine ea nulluz opus meritoriū iudicat. ibi. Sufficit tibi gratia mea.

¶ Secundo q̄ virtus a lumine gratie fluēs causat copiā meritorum. ibi. nam virtus i infirmitate perficitur. quasi dicat Virtus per infirmitatem tanq̄m per suū oppositū perficit ⁊ cōseruat. p fīā at ⁊ cōseruata in gloriā induat

Requiē de grā libro · v ca · iij ·

EXijt qui semi ¶ De eodē
nat seminare semē suuz ac · Lucē · viij · ¶ Jn bijs verbis xp̄s de seipso tria per ordiez insinuat et ostendit ·

¶ Primo q̄ d̄ secreto inuisibilis sue deitatis · id de sinu patris exiens se mundo publicauit · ibi · exiit · iuxta illd̄ iohannis · Exiui a prē a veni in mundū ·

¶ Secundo q̄ mundū deserтū a meultū inuenies omne semē verū i eo seminauit · ibi · qui seminat seminaē ·

¶ Terão q̄ semē diabolicū ātequ suū aduentū iactum a suo semie discrepauit · ibi · semen suuz · qđ longe discrepat a semine diabolico · Circa verba p̄positi thematis notandū q̄ sicut diabol⁹ seminauit i mūdo falsitatē a viā ita eōuerso xp̄s seminauit veritatē ac virtutes Require de virtutibo libro q̄nto capl̄o q̄rto ·

¶ Dñica prima in q̄dragesima ·

SJ distribuero in cibos pauperū omes facultates meas ac · p̄me Corinē · xiij · ¶ Jn bijs verbis p̄bat apl̄s nullū op⁹ quātumcūq; arduū esse meritoriū a pd̄ deū sine caritate · a ad hoc vtitur duplicā argumēto ·

¶ Primo arguēs a rebus exteri oribus ad sustentationē corpis ordinatis ·

¶ Secūdo assumit argumentū ab affectionibo mentis quibus scz affic̄mur naturaliter circa corp⁹ · quasi dicat · Si hec duo que inter omia in hac vita diliguntur exposita sine caritate non p̄sunt ad vitam eternā · ergo nullus alius actus valz qui fit sine caritate Require de caritate libro · v · capitulo · xxv · ¶ De eodem ·

RESpice fides tua te saluū fecit · Luce · xvij · ¶ Jn verbis istis xp̄s ceco ab ipso illuminato loquens duo facit ·

¶ Primo vtutē latētis in se duumitatis manifestat quādo imperatiue dicit · respice

¶ Secundo effectū fidei catholice expresse demonstrat · ibi · fides tua te saluuz fecit · Require de effectu fidei li · v · ca · xvi ·

Jn ōmibo exhibeamus nos sicut di ministros · ij · ad corīth̄ · vi ¶ Licet omnipotens xpi ministri sibi debeāt ministeriū exhibere · Apostol⁹ tñ hortat in bijs diebo ad misteriū dei specialiter dedicatis mistros xpi se plus solito ad mīstrādū ei sollicitos exhibere · a ad hoc ātuor ex ordine ponit ·

¶ Primo exhortās vt ois tempora negligētia remoueatur · ibi · in ommibo · ne scilicet aliquod facē dum negligatur ·

¶ Secūdo vt op⁹ mī ministerij voluntarie nō ex coactiōe aliq̄ offerat · ibi · exhibeam⁹ nosmetipos

¶ Terão vt omne opus nostri mīsterij in deum dirigat · ibi · sicut dei ministros ·

¶ Quarto vt affect⁹ ad mistrā

dū deō ꝯcept⁹ p effectū oñdat. ibi. in mlta patientia ⁊ tribulatione ⁊c. ¶ Circa v̄ba ꝓpositi thematis notādū q̄ hic proprie cristo ministrat qui sue volūtati i oibus se cōformat. Require de conformitate volūtatis nr̄e. li. primo ca. xxxij. De eodem.

Ductus est ihesus in desertū a spū vt temptaret a diabolo. Matb. iij. Beatus euāgelista in verb̄ ꝓtactis tria cōsiderāda innuit.

¶ Primo q̄ ab iterne quietis cōsolatione desertus temptationi salubriter exponit. ibi ductus est ihesus in desertū.

¶ Secūdo q̄ desertū spiritus sancti permissione efficit. ibi a spū.

¶ Tercio q̄ diabolo dispensacōne dei ad temptādū dat. ibi. vt tēptaret a diabolo. ¶ Circa verba ꝓpositi thematis notandū q̄ ad resistendū temptationi diabolice maxie valet cōsideratio penarū inferni. que succumbentib⁹ tēptationi infligunt. Require de pen⁹ inferni li. vij. ca. xx.

¶ Dñica secūda.

Non enī vocauit nos deus in immūdiciā. ⁊ in sanctificatiōnē p. tessal. iij. ¶ In verbis p̄missis distinguit apl⁹s vocationē dei a vocatione diaboli ⁊ hoc per duo oppositā.

¶ Primū est immūdicia ad quā diabolus filios suos vocat. ibi. ñ vocauit nos deus sc̄z filios suos in immūdiciā sicut diabol⁹ suos vocat

¶ Secundū oppositū est mūdicia seu sanctificatio que opponit immūdiciē ad quā deus electos suos inuitat. ibi. sed in iustificationem. ¶ Circa v̄ba ꝓpositi thematis notandū q̄ immūdicia ad quā de⁹ nullū vocat. sed prohibz ⁊ detestat est peccatū mortale. Requiē de septem vicijs in genere. libro. iij. ca. xnij. ¶ De eodē

Mulier chananea egressa a finib⁹ illis clamabat dicēs. miserē mei fili dauid. Matb. xv.

¶ Ad cognitionē dei adipiscendaz beatus apl⁹s in verbis istis tria innuit attendenda.

¶ Primum est peccati mortalis actualis discretiō. ibi. mulier chananea a finib⁹ illis egressa.

¶ Secundū est defectuū nr̄ōrū ⁊ peccatorum cognitio. ibi. filia mea. id est ania male a dēmonio torquetur.

¶ Terciū est de⁹ per orationē appropinquatio. ibi miserere mei. ⁊ tunc sequitur diuina cognitio ibi. fili dauid. Licet autē excellētia dei tanta sit vt a nullo valeat cōprehendi. cognoscit tñ per q̄n q̄ notiones. Require de excellētia di libro primo ca. xxi.

¶ Dominica tercia.

Fratres ei aliq̄n tenebre. nūc autē lux in dño. Ad ephē. v. ¶ Circa statū veracit pen tētiū in verbis istis ponit apost⁹ triplicem gradum seu pcessum secundū triplex tempus. sc̄z p̄ns preteritū ⁊ futurū.

¶ Primus gradus preteriti tpis ē peccati tenebrosita. ⁊ hec est recognoscēda ⁊ flēda. ibi Erat is enī aliquādo tenebre.

¶ Secundus gradus presentis tempis ē iustitie ⁊ penitētie luminosita. ⁊ hic est iugiter retinēdus. ibi. nunc autē lux in dño.

¶ Terćus futuri tpis est pseuerantie virtuosita. ⁊ hic est apprehendēda. ibi. vt filij lucis ambulate. ¶ Circa vba ꝓpositi thematis notandū q filij lucis sunt veraćt penitētes. a quorū cordibus peccōrū tenebre fūt per infusionē lucis grē effugate. Require de penitētia libro. vi. ca. xviij.

Vm fortis ar matus custodit atriū suuz in pace fūt omia que possidet Luce. xi. ¶ Circa effectū fortitudinis in vbis pmissis xps triplicem cōditionem innuit euidenter.

¶ Primo ostēdens q a principe tenebrarū telis siue pfidie non poterit vulnerari. q; armat? est scilicet armis luć? ać.

¶ Secundo declarans q cordis eius atriū p pugnā temptatois nō valet expugnari. quia custodit atriū suū sez virilit resistēdo.

¶ Terćo inuēs q thesaurus virtutū reconditus in anima nequaqm poterit asportari. quia in pace sunt omia que possidet Require de virtute fortitudis libro. v. cap'o. xxxv. ¶ De eodem.

Lla autē que sursuz est bie rusalē libera est q est mater nrā. ad Gal. iiij. Vt carer huius mundi quē reprobi pro paradiso sibi eligūt cōtemnat. ⁊ bie rusalē habitatio celestis quevera est electorū patria appetatur. Apostol? ad ꝓpoćandum illic desiderium nostrū. illius ćuitatis conditiones preclaras pōit in verbis predictis. ꝛmendans eam primo aliter a quadruplići cōditione cōtraria conditiombo hui? mūdi in quo nūc pegrinamur.

¶ Prima est ei? bonitas quia illa sursū tanqm i secreto ⁊ sano situ. hec autez ćuitas terrestris nrē habitationis deorsuz ē in fetore ⁊ cōtinua anxietate ⁊ pturbatione.

¶ Secūda est paćs multiplićtas. quia bierusalē dićt visio paćs. quia ibi perfecta pax erit. hec autē plena iniquitate ⁊ dissensione. iuxta illd ps. Vidi iniqtatē ⁊ cōtradictōnē in ćuitate.

¶ Terća est libertatis ei? nobilitas quia libera est. hec āt dijs alienis. id ē vicijs ⁊ pcās seruit q nō dāt ei requē die ac nocte. iuxta illd. Qui fać peccatū seru? est peccati.

¶ Quarta ē caritatis copiosita? quia mr nrā q sez amat filios ⁊ a matur ab eis. Vnd semp ibi est amor mutuus oim illic habitāti um. hec autem odiū ⁊ inuidia repleta ē. iuxta illud hieremie. Vnusquisq; a frē suo cauēat ⁊ a proximo suo attendat. Require de gaudijs huius celestis bierusalē. li. vij. ca. xxx. ¶ De eodem.

Abijt ihesus trans mare galilee qđ est tiberiadis ac Johānis .vi. ¶ Circa actū vere penitētie informandū beatus iohannes i verbis ꝓpositis tria facit que ad verā penitentiam pertinent.

¶ Primo enī ostēdit q vere penitentē actū peccati mortalis oportet ex toto deserere. ibi Abijt ihesus .id est salutē querēs abijt relinquendo scz peccatū.

¶ Secūdo innuit q amaritudinē satisfactōnis annexā penitentie oportet ōmino trāsire. ibi. trās mare galilee qđ est tiberiadis

¶ Tercio docet luās exēpla eos qui peccauerāt alijs ostēdere. ibi sequebat eū multitudo magna. quia videbāt signa scz vere penitentie sup hijs qui infirmabant. scz infirmitate mortalis pcā Require de pnia. li. vi. cap. xix.

¶ Dominica in passione. Si sanguis hircorū ⁊ thauorū ⁊ cinis vitule asperſus inquinatos sciſicat. ad hēb. ix.

In verbis istis apls ꝓ locum a maiori arguēs ꝓbat efficaciam mortis xpi. quasi diceret Si illđ qđ videt minus inesse inest. ⁊ qđ magis videtur inesse inest. Distinctionē tamē inter sanguinez hircorū ⁊ thaurorū et cinerē vitule asperſum ⁊ inter sanguinē xpi ponēs duo facit.

¶ Primo enī ostendit q ꝑmus animaliū sanguis secundū legis ceremonias carnē emūdabat. id est emundatos exterius coraz hominē ostendebat. ibi. Si sanguis hircorū ⁊ thaurorum ⁊ cinis vitule asperſus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.

¶ Secundo innuit q sanguis ipsius christi conscientiā interius purificat. ibi. quātomagis sanguis xpi qui per spiritum semetipsum obtulit immaculatū deo emūdauit cōscientiā nostrā ab operib? mortuis ad seruiendū deo viuenti. Require de passione xpi libro ꝗrto. ca. xviij. ¶ De eodem.

Dixit pater meus qui glorificat me quē vos dicitis quia deus vester est Jo. viij. In verbis istis ad ostendendū se verum dei filium xps quatuor facit.

¶ Primo enī ostēdit patrem suum semp imutabiliter substitisse ibi. Est pater meus Juxta illđ ps. Tu autē idem ipse es. et ideo solus est deus verus cuius hoc nomē est. est.

¶ Secundo innuit se deū de deo ꝑ generationē eternā processisse. ibi. qui glorificat me scz cōmunicādo diuitatis siue essentiā. ita vt sim deus verus de deo vero. ibi. quē vos dicitis quia de? vester ē.

¶ Tercio declarat ipsū patrē suum legē moysi dedisse.

¶ Quarto ꝓbat eos a lucē diuine agnitionis in ignorātie tenebras cecidisse. ibi. et non cognouistis eū. ¶ Circa vba ꝓpositi thematis notandū q deus pater filium generando e ū a se multipliciē glorificauit qu ādo eum ad imaginē

suam genitū triplicā excellentiā insigniuit· Require de imagine que filius est et de eius triplicā excellentia libro primo capto· vi·

¶ Dominica in palmis

Humiliauit semetipsū factꝰ obediens vsq; ad mortē mortem autē crucis· ad phil· ij· In hijs verbis ostendit aplus xpm tanq; verū medicū infirmitatē prie preuaricationis primorū parentū per contrariū remediū curasse· et ad hoc intelligendū tria innuit·

¶ Primo q; cōtra superbiā eorū qui se contra deū erexerunt xps semetipsū humiliauit· ibi· humiliauit eni semetipsū·

¶ Secundo q; contra eorū inobedientiā qua se deo opposuerunt se ad mortis obedientiaz inclinauit· ibi· factus obediens vsq; ad mortem·

¶ Terāo q; contra fructū sumptū de ligno vetito mortē i ligno crucis tolerauit· ibi· mortē āt crucis Juxta illd· vt qui p lignū vincebat· p lignū q; vinceret· Require de passione xpi li· iij· ca· xix·

Gáte filie syon ¶ De eodē·

Ecce rex tuꝰ venit tibi mānsuetus sedens sup asinā et pullū filium subiugalis· Matth· xxi·

In verbis ꝓpositis circa aduentū xpi ꝓpheta tria facit·

¶ Primo enī ostēdit se tantum ꝓpter videntes eū per fidē in carne venisse· ibi· Dicāte filie syon· id est me expectantibo per fidem· quia syon speculatio interꝓtat

¶ Secūdo innuit hijs solis et nō alijs se mānsuetū aduenisse· ibi venit tibi mansuetus ecce rex tuus· q; alijs dñs erit et intolerabil

¶ Tercio mānsuetudinē ipsam ꝓbat eum per effectū ostendisse· ibi· et sedens super asinam et filiū subiugalis· ¶ Circa verba propositi thematis notandū q; xps per meritū suuz quo electis suis meruit ostendit eis mansuetudinem suā· Require de merito xpi libro quarto· capto· xv·

¶ Dñica in pasca·

Non est hic surrexit ei sicut dixit venite et videte locū vbi positus erat· Matth· vltō·

¶ Circa resurrectōnis dñice veritatem angelus dñi loquens verba huius thematis duo facit·

¶ Primo enī ꝓbat christuz verba sua que ante mortez predixerat efficaciter impleuisse· ibi Surrexit sicut dixit·

¶ Secundo ostendit eum ꝓ vacuitatem sui sepulchri argumenta sue resurrectiois reliquisse· ibi venite et videte locum vbi positus erat dñs· quia locus sciz ipse vacuus est· Require de resurrectione christi libro quarto· ca· xxij

¶ De eodem·

Ito cūtes dicāte discipulis eius quia surrexit· Matthei vltimo· ¶ Circa vtilitatem resurrectōnis ipse angelus domini tria intendit·

¶ Primo ne dilata ignorātia resurrectiois dñi discipuliꝰ dubiū

importat · ibi · ato eũtes ·

¶ Secõ ne resurrectõis rumor ad icredulos prio puenīat · ibi · dīte discipulis ei? ·

¶ Tercõ vt nũciata resurrectõ merorẽ a discipulorũ mẽtibo excutiat · ibi · q; surrexit · Require de resurrectõe dñi li · iij · ca · xxij

¶ In octaua pasce ·

Omne qđ natũ ẽ ex do vinãt mundũ · Et hec ẽ victoria q̃ vinãt mũdũ fides nr̃a · prime Joh̃ · v · In verbis istis btũs iohãnes tria itẽdit

¶ Primo enĩ innuit diuersã eẽ natiuitatẽ · ibi · Omne qđ natũ ẽ ex deo · q̃si diceret · Di nõ est natꝰ ex deo ergo relinquit̃ q̃ sit natus ex carne ⁊ diabolo ·

¶ Secũdo q̃ hec sola natitas mũdi generat victoriositatẽ · ibi vinãt mundũ · quasi diceret · Dz natiuitas a diabolo · De q̃ iohes Vos ex prẽ diabolo estis · vmãtur a mundo ·

¶ Terão ponit victorie mũdi q̃litatẽ · ibi · hec est victoria que vinãt mundũ fides nr̃a · ¶ Circa verba ꝓpositi thematis notãdũ q̃ militi xp̃i summi regis qui ab eo ⁊ ecclesia sponsa sua natus ẽ ⁊ verus hęres futurꝰ est regni patris sui semp est pugnandũ contra inimicos ipsius patris sui · qui sunt viãa et pecata · Requiẽ de septem vicijs in genere libro terão capitulo · xiij ·

Gauisi sunt discipuli viso domio · Jobis · xx · In vbis p̃dictis btũs iohes triã facit

¶ Primo ostẽdit discipulorũ tristiãã de morte xp̃i habitã · ibi Gauisi sunt · sciliz qui tristes erãt

¶ Secũdo innuit fidem eorũ de xp̃o prius habitã i ipsis renouataz · ibi · discipuli · quasi diceret · licet in morte omẽs relicto eo fugerent · nunc tamẽ fidem priorez resumptã tenent ·

¶ Terão declarat materiã gaudij ex visiõe domi generatã · ibi · viso domio · ¶ Qualiter autẽ anima deũ videat seu cognoscat · Require libro · vij · ca · xxv ·

¶ Dñica pria pꝰ octauã pasce

Gratis aliquãdo sic oues errantes ꝙ conuersi estis nũc ad pastorem ⁊ ep̃m animarũ vestrarũ · prime Pe · ij · In verbis premissis beatus petrꝰ cõuersis ad xp̃m fidelibo innotescit tria ·

¶ Primõ q̃ ante cõuersionẽ a via veritatis errauerunt · ibi Eratis aliquãdo sicut oues errantes ·

¶ Secũdo q̃ rectorẽ iustuz et doctorẽ veritatis iuenerũt · ibi · ꝙ conuersi estis nunc ad pastorem ·

¶ Terão q̃ suas aias cure veri p̃lati dimiserũt · ibi · ⁊ ep̃m aiarũ vrãrũ ¶ Circa vba ꝓpositi thematis notãdũ q̃ fideles laudãt digne q̃ relicto malo p̃lato sciz diabolo sub cuiꝰ obedietia oberrauerũt ⁊ i tenebris ãbulauerũt ⁊ se ad xp̃m verũ p̃latuz q̃ ẽ via veritas ⁊ vita se conuerterũt · Require de maliãa diaboli contra nos li · ij ·

ca·xxxvij· ¶ De eodem·

Sicut nouit me pater a ego agnosco patrē · a animaz meā pono p ouibo meis · Joh· x· ¶ In hijs verbis xp̄s se verū deum probat insolubili argumēto qđ sic poterit informari · Creator eū sit incōprehensibilis a creatura nō potest cognosci ea pleitudine cognitionis qua creatura cognoscit a creatore · ꝟ xp̄us nouit prēm eo mō quo nouit pater eū · ergo nō ē creatura ꝟ creator deus de deo · a scđm hoc duo hic ponunt ·

¶ Primo q pat filiū nouit plene · ibi · Sicut nouit me pater ·

¶ Secūdo q filius patrē eatē similitudine cognitionis cōprehendit · ibi · a ego agnosco patrē · Illud autē ad uerbiū similitudinis sicut · similitudiez hui? mutue agnitionis oñdit Dicit eñ boetius q trinitas sibi sola nota est a soli xp̄o · Require de incomp̄hēsibilitate đi libro prio ca· xvi

¶ Dominica secūda·

Omnes honorate · fraternitatē diligite · deū timete · regē honorificate · i· Pe· ij· ¶ In verbis istis beat? petrus qđruplicē gradū pfectionis ponit·

¶ Primo eñ hortat a inuit vt nullus hominū cuiuscūq; cōditionis aut secte fuerit contemnat · ibi · omnes scz indifferenť honorate · ne a vb videlicet irrationabilit in aliquo delonestent

¶ Secūdo istruit vt fraternitas diligatur in cōmestionis fidei qui frēs sūt spāliter ēnsendi tāqz ex vno prē xp̄o a sponsa sua ec clesia generati · ibi · fraternitatez diligite ·

¶ Terćo informat vt deus supbia timeatur · qui scz solus post ḡm ocādit habet ptātem mittere in gehennā ignē ·

¶ Quarto docet vt p̄latis quos deus capita nra posuit honor debitus exhibeat · ibi · regez honorificate · noie scz regis prelatū intelligens quēlibet nos regentē ·

¶ Circa verba ꝓpositi thematis notandū q veracter timentes deum predicta tria de facili seruāt Quia dicit ecā · qui timet deū nichil negligit · ergo nullū cōtemnit · fraternitatem diligit · p̄lato ꝓpter deum se subjicit · Require de timore dei li· v· ca· xxxviij·

¶ De eodem·

Nunc quidē tristiciā habetis Iterū autez videbo vos a gaudebit cor vestrū · Joh· xvi· ¶ In verbis istis ad consolationez electorū veracter penitētiū christ? tria ponit ·

Primo eñ ostendit cōtritionis eorum fructuosā mesticiā · ibi · Nunc quidem tristiciā habetis ·

¶ Secūdo declarat diuine consolationis subsequētis leticiā · ibi · iterū autē videbo vos · id est per respectū grē iterū ꝛsolabor vos · Juxta illd ps̄ · Scđm multitudinē dolorū meorū scz in cōtritione habitorū ꝛsolationes tue leti

ficauerunt animam meam.

¶ Terão ꝓmittit gaudiꝫ eē mq̄ ipse ē fruitionē cōtinuā. ibi. ⁊ gaudebit cor vestrū scz q̄ exvisiōe vultꝰ mei i futuro habebitis quod nēo tollet a vob. quia ꝑ cōfirmationis gratiā mihi vnemim et semp vnus spūs mecuz eritis. Juxta illd ioh. In illo die cognoscetis quia ego in patre ⁊ pater in me ⁊ ego in vob. Circa vba ꝓpositi thematis notāduz q̄ electi in pñti in contritione de peccatiꝭ cōmissiꝭ ⁊ tristātur. sicut econuerso reprobi q̄ filij fuit huiusmūdi cū male fecerīt letāt. Sed hic ꝑ grāz ⁊solāt. ⁊ in futuro eterno gaudio ꝑfruūt filij xpi. Mūdi āt filij duxerūt in hoc mundo suos dies in bonis in dei contemptū. ideo in puncto ad inferna descēdēt. Et quia cōtritionis amaritudo parit futuri gaudij suauitatē. ido ad eā est ꝓperādū. Require de cōtritione li. vi. ca. xxij

¶ Dominica tercia.

Ira viri iustitiā dei nō operat. Jacobi prīo. ¶ Inverbis istis btūs iacobꝰ dupliciē cōditionē ⁊ effectū ire describit.

¶ Primo q̄ ira deordinat etiam hoiem vtuosū. ibi. ira viri scz virtuosi qui viret in bono ope. quia vir dicitur a viriditate.

¶ Secūdo q̄ in bonis opibꝰ reddit infructuosū. ibi. iustitiā dei nō operatur. Require de ira. li. iij ca. xvij. ¶ De eodem

Lle arguet mundū de peccato ⁊ de iustitia ⁊ de iudicio Jo bis. xvi. ¶ In verbis ꝓpositis xps triplicē effectū aduentꝰ spiritus sācti exprimit secundū distinctionē triplicis tpis. scz presentis. preteriti ⁊ futuri.

¶ Primo q̄ quantū ad tēpus preteritū de omisso peccō facit cor q̄d mundanū fuerat dolē. ibi. ille arguet mundū. id ē cor quod mūdi supbiā. carnis cōcupiscentiā et auaritiā i se habuerat ad dolorem cordis ducēdo. ⁊ hoc de peccō scilicet commisso.

¶ Secō q̄ quātū ad pñs tēpus iustitiā quā deseruerat facit tenere. ibi. ⁊ de iustitia scz omissa. Terão facit quo ad futuꝝ tēpꝰ diez extremi iudicij timere. ibi. et de iudicio. ¶ Circa verba propositi thematis notanduz q̄ qui habet iustitiā vtrūq̄ horū habet quia et de peccō iuste dolet quod cōtra iustitiā cōmisit. ⁊ diē iudicij timet in quo iustitia iudicabitur. secūdū illud ps. Cū accepero tēpꝰ extremi iudicij ego iustitias iudicabo. Require de iustitia li. quinto capꝰ. xxxvi.

¶ Domica q̄rta.

Qui autez ꝓspexerit in lege perfecte libertatis ⁊ pmānserit in ea nō. Jacobi prīo. Circa caritatis perfectionem seu seruationem que sola est lex perfecte libertatis que hominē liberuz reddit. ⁊ in se oēs alias leges includit. beatus iacobꝰ tria in his verbis facit.

¶ Primo oñdit q̄ ad legē diui
ne caritatis diligēter sit inspiāē
dū · ibi · qui āt pspexerit in lege
pfecte libertatis ·

¶ Secūdo innuit q̄ id qđ eatē
caritatis lex dictat ⁊ eqcet sit o
peribo adimplendū · ibi · ⁊ pmā
sit nō auditor obliuiosus fact? ·
ꝫ factor opis · iuxta illđ iob · si
lioli nō diligam? verbo neq; lin
gua · sed opē ⁊ veritate ·

Tercio instruit q̄ per bāc solam
se speret hō btitudis p̄miū ꝺsequn
dū · ibi · hic beatus in facto suo e
rit · quia caritas est forma aliarū
virtutū ⁊ fine ea nullū opus me
ritorū iudicat? Require de carita
te li · v · ca · xxv · ¶ De eotē ·

Exiui a prē ⁊ veni in mūdū
Iterū relinquo mūdū ⁊ va
do ad prēz · Joh · xvi · ¶ In bis
verbis xp̄us oñdit se deū ⁊ hom
nē p modū duplicē ·

¶ Primo p duplicē generacōez

¶ Secūdo p duplicē suam in cē
lum reuersionem ·

¶ Prima eius natiuitas ineffabi
lis ⁊ eterna est a prē · ⁊ hec innu
it qñ dicit · exiui a prē scz de? ve
rus ⁊ genitus de deo vero ·

¶ Secūda eius natiuitas mira
bilis ē a mrē · ⁊ hāc oñdit qñ sub
iūgit · et veni in mūdū · scz nat?
verus deus ⁊ hō de vgine mrē ·
Idē p̄bat p duplicē regressionē

¶ Prio būamitatis veritatem p
hoc q̄ mundū reliquit · ibi · iterū
relinquo mundū · qđ diuinitati
sue nō ꝺgruit quevbiq; est · nec
relinquere potest mundū · quia i
ipso viuim? · mouemur · ⁊ sum?

Secundo ostēdit diuinitatis
cū prē equalitatem · ibi · ⁊ vado
ad prēm ad eius sessurus dextrā
tanq̄m ei equalis · ¶ Circa vba
propositi thematis notanduz q̄
licet generationem eius eternā p
quā exiuit a prē nullus sufficiat
enarrare · scđm illud ysa · Gene
racōnē eius quis enarrabit · gene
racōnē tm tp̄alē eius a mrē sancti
vbiq; attemptāt explicaē · Re-
quire de mō incarnationis li · iiij
ca · vi · ¶ In ascensione ·

Hic ihesus qui assumptus ē
a vob in cēlū sic veniet quē
admodū vidistis eum euntē i cē
lum · Act · prio · ¶ Circa iudi
ciariam xp̄i potestatē que erit i ex
trema die angeli qui astiterunt
iuxta apl̄os ipso assumpto duo
innuūt ⁊ ostēdunt ·

¶ Primo q̄ forma humana est
iudicatur? · ibi · hic ihesus q̄ assū
ptus est a vobis · scilicz in forma
humana ·

¶ Secūdo q̄ nubibo baiulis sit
ad iudicium reuersurus · ibi · sic
veniet quemadmodū vidistis e
untē in cēlū · q: secundū p̄s · Po
mis nubē ascensū tuū · ⁊ Actuū ·
⁊ nubes suscepit eum ab o · e ·
Requiē de ascensione xp̄i libro
quarto cap̄ · xxiij · ¶ De eotē

Dominus ihesus postq̄m lo
cutus est eis assumpt? est
in cēlū ⁊ sedet a dextris dei · Mar
ci vltimo · ¶ Circa ascensionem

dominicā beatus marcus triā declarat in verbis premissis.

¶ Primo q̄ ante suum ab eis recessum discipulis valedicens est eos curialiter consolattus. ibi. dominus ihesus postq̄m locutus est eis.

¶ Secundo se deū celi ostēdēs per ascensionē motu ꝓprio factā illud est ꝓtestatus. ibi. assumptus est in celū.

¶ Terāo equalē se deo exhibēs in equalitatis argumētū est ad eius dextrā collocat⁹. ibi. a sedet a dextris dei. Requirē de ascensione dñi libro quarto ca. xxiij.

¶ Dominica infra octauā.

Ante oīa mutuā inwobismet ipsis caritatē ⁊tinuā habentes ac̄. p. pe. iiij. Beatus petr⁹ in verbis pretactis fideles ad caritatis virtutē exhortās⁹ quatuor ex ordine ponit.

¶ Primo q̄ in caritate habenda super omnia sit studendū. ibi. ante omnia.

¶ Secūdo q̄ caritatis vinculū ex radice cordis sit ꝓxis exhibēdū. ibi. mutuā in wbismetipsis

¶ Terāo q̄ tam in ꝓsperis q̄m in aduersis sit bonū ꝓximi diligēdum. ibi. ⁊tinuam habentes. iuxta illud prouerb. Omni tēpore diligendus est amicus. gl. in ꝓsperis ⁊ aduersis.

¶ Quarto q̄ caritatis emolimētū vt seruetur artius sit iugiter attēdendum. ibi. quia caritas. scilz habita operit multitudinē peccatorum. quia qui est vel manz in caritate i deo manet ⁊ deus in eo Si autē deus in eo manet peccatū mortale locū in anima sua nō habet. Require de signis dilectionis li. v. ca. xxvij. ¶ De eodē

Cum venerit paraclit⁹ quē ego mittā wbis a prē. Jo bāmis. xv. In verbis premissis ostēdit xp̄s exp̄sse tres psonas in vna essentia deitatis.

¶ Primo ei designat paraclitū scz spiritum veritatis. ibi. Cuz venerit paraclitus.

¶ Secundo ostēdit se filium. ibi. quem ego scz media in trinitate persona dei filius.

¶ Terāo declarat patrem tot⁹ trinitatis principium. ibi. a prē. Requirē de trinitate psonarū li. primo capitulo tercio.

¶ In pentecoste.

Paraclitus spūs sanct⁹ quē mittet pater i nomine meo ille ws docebit omnia. Jo. xiiij

¶ Circa missionem spiritus sancti in animas fidelium in verbis istis xp̄s tria innuit ⁊ ostendit.

¶ Primo ipsius spiritus sancti missi virtutem. ibi. paraclit⁹ spiritus sanctus. id est cōsolator q̄ animā quā visitat modo ineffabili consolatur.

¶ Secūdo ipsū spm̄ sāctum mittentiuz auctoritatē. ibi. quē mittet pater in nomine meo. Cum em̄ ab vtroq; procedat ab vtroq; mitti dicitur. filius eni cum ꝓducat ⁊ producatur. ideo mittit

spiritū sanctū ⁊ spūs sanctꝰ mittit · qz p̄duāt eternaliter · ꝯ non p̄oduāt · ido ipsi? ꝑriū est mittia nō mittere

¶ Terāo doctrine ipsius spūs sācti integritatē · ibi · docebit vos oīa scz ad salutē eternā necessaria · ⁊ talia etiaz dixit ⁊ docuit crīstus · Ex quo patet q̄ doctrina spiritus sācti eatē est que est crīsti cuius spūs scz est ⁊ a quo p̄cedit Vñ apl's Qui nō habet spiritū xpi hic nō est eius · Require de spū scō li · primo · ca · viij · qō īmpit spūs scūs De eotē

OS autem sedete in ciuitate quousqz induami vtute ex alto · Luc · vlti · Quia spūs scūs nō ingredit nisi munda rēcepta cula · nec habitat i corpe subdito peccatis · ideo xpūs missurus spiritū sāctū apl'is · prīo eos in verbis predictis istruit vt ad rēcipiendū euz digne se primū preparēt ⁊ disponāt · sicut forma ñ introducatur nisi primū disponatur materia · ⁊ ad hoc tria fiāt ·

¶ Prīo ei vt a tumultū ⁊ strepitu huius seculi se relegātes corde in deo quiescāt · ibi · vos āt sedete

¶ Secūdo hortat vt vires superiores ⁊ inferiores cōcordiaz ad inuicē habeāt · ibi in ciuitate · id ē in caritate · quia ciuitas dicit ꝗsi ciuiū vnitas · Tūc autē in caritate dei · id ē in aia scz ꝗ est vrbs fidelis ⁊ ciuitas sācti id ē xpi est ē vnitas qñ vires inferiores scilz visus ac alij quatuor sensus virtibus superioribo scz voluntati ⁊ rationi obediūt · ⁊ secūdū rationis regulā se exercent ·

¶ Terāo ostendit q̄ taliter se habētes spiritū sācti in proximo sperare debeant · ibi · quoadusqz induamini vtute ex alto · id est spū ex alto · Re · de spū scō li · p̄mo ca · ix ·

¶ Dnica trinitatis ·

GRatia dni nostri ihesu xpi ⁊ caritas dei · ⁊ cōmunicatio sancti spūs sit cum oibo vobis amen · ij · Corinth̄ · xiij · Beatus apl'us in verbis p̄missis tres psonas i vna essentia deitatis tāgēs psonas singulas p̄ appropriata eis cōuenientia clare exprimit et distinguit ·

¶ Prīo enī psonā filij exprimit p̄ grē ipsius ostētionē · ibi · grā dni nrī ihesu xpi · qz sola sua grā saluos nos fecit Juxta illd̄ tbi · Apparuit grā saluatoris nrī omibus hominibus ·

¶ Secundo psonā prīs ostēdit p̄ mīmie caritatis ipsius exhibicōnē · ibi · ⁊ caritas dei scz prīs qui secundū apostolū ꝓpter mīmiam caritatē suā qua dilexit nos filiū suum misit visibiliter car · ⁊c · vt oēs saluos faceret · Jo · Sic deus dilexit mundum vt filiuz suuz vnigenitū da · ⁊c · Itē apostol? · Proprio filio suo nō pepēt deꝰ

¶ Terāo psonā spūs sci innuit per membroruz cordis xpi cōpaginationem ⁊ viuificationē · ibi · Et cōmunicatio spūs sci qua scilicet cōmunicamus nobis inuicez

tanq̃z vnius corpis mẽbra q̃ mu
tuo sibi ꝯmunicãt ꝓprias actiões
q hec ꝯmunicatio a spũ scõ est.
qui fideliũ mentes vnit effĩcit v
luntatis. vt sez oẽs eadem wlũ
tate habere velint vnũ dñm. vnã
fidẽ. vnũ baptisma. Re. de trini
tate libro prio ca. x. ¶ De eodẽ

VEnit hora vt ois qui interfi
cit vs arbitret se obsequiũ
prestare deo. Joh̃. xvi. ¶ In
hijs verbis ipse xp̃s tres psonas
in vna deitate exprimẽs ꝓbat q
oñdit q mali quos eorũ malicia
excecauit nullã harũ psonaꝝ no
uerũt. nec bñt. nec diligũt.

¶ Prio enĩ oñdit eos a bonita
te spũs sancti alienos p opinionis
eorũ puerse crudelitatẽ. ibi. veit
hora vt omnis qui interficit vs se
arbitrabit obsequiũ prestare do
Si enĩ benignũ spiritũ haberent
tã crudelẽ opinionez de bonis ho
minibus nõ haberẽt. Sed quia
benignus est spiritus sapiẽtie et
ipsi maledicti. ideo ñ liberat eos
tanq̃m maledictos a labijs suis
que ex opinione puersa aperiũt
frequenter ꝺtra bonos detrahẽdo
eis ex opinione sinistra q̃ replẽt

¶ Secũdo ꝓbant eos a pris po
tentia eẽ extraneos p male presũ
ptionis eorũ fatuitatẽ. ibi. q hec
facient vob. quia nõ nouerũt pa
trẽ neq; me. Si enĩ patris poten
tiã cognoscerẽt nequaq̃m talia
ppetrare presumerent.

¶ Tercio ab ipsius filij sapiẽtia
insinuat eos nudos p ignorantis
eorũ cecitatẽ. ibi. neq; me. scili
cet qui sum sapientia pris in quo
oẽs thesauri sapientie q scientie
sunt abscõditi. Re. de trinitate
libro prio. ca. xi.

¶ Dominica prima p octauã

QEus caritas est q qui manz
in caritate in do manet q de
us in eo. p. Joh̃. iiij. ¶ In hijs
verbis beatus iohãnes dupliceꝫ
caritatẽ innuẽs. scilicet creatam
q increatã duo facit.

¶ Primo enĩ caritatẽ increatam
qui deus est ostẽdit vt eã super
omnia diligamus. ibi. deus cari
tas est. pater enĩ q filius diligũt
se amore ab eis procedente qui ñ
est pater nec filius ȝ spiritus san
ctus. Vnde aug⁹. Est ineffabi
lis quidã cõplexus in illa trinita
te non genitus ȝ genitoris geni
tiq; suauitas.

¶ Secũdo caritatẽ creatã ꝓpit
vt eã in nobis iugiter habeam⁹.
ibi. q qui manet in caritate in de
o manet q deus in eo. Sicut enĩ
spiritus sanctus caritas est q di
cit essentialit in quãtũ ipse cũ pa
tre q filio vnus est de⁹. ipsi enim
tres in quantũ sũt vnũ in essentia
diligũt se amore essẽtiali qui ap
ꝓriat spiritui sancto. Ista tamẽ
caritas qua nos deũ q pximũ di
liginus non quidem est essentia
liter ipse spiritus sanct⁹. ȝ tamẽ
a spiritu sancto est effĩciẽter. q
spiritus sanctus opatur i nobis
habitum et motum caritatis. et
sic intelligendũ est hic q deus ẽ

caritas essentialiē sez ꝙ qui manz in caritate sez virtute ꝙ habitu caritatis q̄ a deo nobis infundit talis in deo manet · quia caritas vnit nos deo · ꝙ vnū sp̄m nos efficit in eo · Re · de ca · li · ij · ca · iij ·

Fili recordare De eodem quia recepisti bona in vita tua · ꝙ lazarus similit mala ꝛc · Lu · xvi · ¶ In verbis ꝓpositis ostendit ipsa veritas reprobor̄ p̄ncipiū · mediū · ꝙ finē ·

¶ Primo innuit eor̄ principiū fuisse optimū si voluissēt · ibi · Fili · fuerūt enī regenerati p baptismū · ꝙ p̄ conseq̄ens tunc filii vocati ad vitā ꝙ ad epulas sempiternas · sz vocati ad cōuiuiū ꝙ regis eterni nuptias venire noluerūt · sz aut vxorē ducēdo · aut iuga quinq; bouz p̄bādo. aut emptā villā videndo · id ē p luxuriā vel auaritiā aut superbiā se filios diaboli effecerūt ·

¶ Secundo ostendit · eoruz medium extitisse bonuz si eo abusi nō fuissent · ibi · recordaē q; recepisti bona · in vi · tua · bona enī ꝓpti nō ē malū · sz frui eis maluz est · q; secundū augustinū · totū malū bonis ē vti fruēdis ꝙ frui vtēdis ·

¶ Tercio ꝓbat eor̄ finē esse pessimuz · ꝙ p eū merito abhorruissent · ibi · Nūc autē hic cōsolat · tu vero cru · ꝙ ideo mors pecc̄ōrū pessima · q; sicut oues ponentur in inferno · ꝙ mors depascet eos Vñ merito ꝓpter talē sētētiā qui voluptatē peccati sequunt pecm debēt abhorrere · Require de diuersitate penarum inferni · li · vij ca · xxi · ¶ Dominica secunda

Omis qui odit fratrem suū homicida est · p̄ · Joh · iij · Circa pericula frm odij btūs io hānes in verbis ꝓpositis tria facit

¶ Primo enīz ostendit q; generaliter omni homini a deo odium inhibetur · ibi · Omis · id ē nec p̄lato nec subdito nec pari licet proximum odire · sed vica tātū vt secūdū Gre · in vno eodemq; homine ꝙ psequamur mala q̄ fz cit · ꝙ diligamus bonum quod factus est ·

¶ Secūdo q; fraternuz odiū ab omni alio odio separaret · ibi · fratrem suuz · quasi diceret · licet detestabile sit odire quencunq; hominē etiā paganū · hereticum. vel iudeum · tñ spiritualiter deo displicet odire fratrē · id ē cōcbristianū · vel eiusdez ordinis qui simul p eandem viā pegrinatiois ad hereditatē eternā currūt ·

¶ Tercio innuit periculuz quod homo ex odio meret · ibi · homicida est · Qd autē sit piculū homicide subdit qñ dicit · Omis homicida nō habet vitā eternā i se manentē · Require de odio vel inuidia. li · iij · ca · xvi · ¶ De eodē ·

Homo quidā fecit cenaz magnā ꝙ vocauit multos · Lu · xiiij · ¶ In verbis predictis ꝛca vocationē ad cenā eternā xps hāc parabolā retans tria facit

¶ Primo ei ostendit se q̄ vocat

esse incomprehensibilez a oibus ignotū · ibi · quidā homo · quasi diceret · Sicut is cui? nomē fuit ē absc̄ditus a ignot? · sic a me qui? vco nullus pfecte nouit · iuxta illd iob · Nemo nouit filiū nisi pater · neq; p̄m q̄s nouit nisi filius · Isa · Vere tu es deus absc̄ditus ·

¶ Secūdo innuit cenā esse d̄siderabilē a exhibere se quēlibet ad eam deuotū · ibi · fecit cenā mḡnā

¶ Tercio tollit vocationez dubitabilē · nec sperare ei? effectū nisi a peccato totum · ibi · a vocauit multos · q̄si diceret · Nō quidem oēs ad istā cenā ptinēt · sz multi · sz qui sint illi multi incertū ē · Juxta illd · Qui p vobis a pro multis effundet in remissionē peccā · Sāguis em̄ xpi sufficienter pro oibz effusus ē · sz efficaciter pro q̄busdā · q; effectū in oibz nō habet ex eo q; ad hoc nō fuit dispositi · Cena āt ista ad quā nos vocat dō quidā · id ē xp̄s filius dei? vere de? a dō · quē null? hominū pfecte nouit ē gloria sanctorū · De qua require li · vij · ca · xxij ·

¶ Dominica tercia ·

Humiliamini sub potēti manu dei vt vos exaltet in tpe visitatiois p̄ · pe · v · ¶ Beatus petr? dño vniuersoruz nos p humilitatē subijcā suadens in verbis p̄positis tria facit ·

¶ Primo em̄ ostēdit ꝺditionez humilitati? ꝺo acceptabilē · ibi · Humiliamini · q; humilitas vera est voluntaria animi inclinatiō · q̄ āt ab alijs humiliāt humiles ꝓprie nō vocant · sz potius humiliati sez ab alijs ·

¶ Secūdo ostēdit humilitatis eiusdem causā formidabilē · ibi · sub potenti manu ꝺi · qui em̄ hic sponte cor̄ deo se nō humiliat in futuro ab eo humiliabit violēt · Juxta illud Isaie · Viuo ego dicit dns · quia mihi curuabit? omne genu a confitebit? oi? lingua scilicet in die iudicij ·

¶ Tercio declarat humilitati? spōtanee meritez desiderabilē · ibi · vt vos exaltet in tpe visitatiois Juxta illud · Qui se humiliat exaltabit? · Quia āt stulti ideo superbiūt quia deū nō cognoscūt secū dū illud ps̄ · Dixit insipiens in ē superbus in corde suo nō est de? · ideo ad cognoscendū q; deus sit ē talibus elaborandū · Re · de natura diuinitatis · li · p̄ · ca · p̄ · deū esse nē ·

¶ De eodem ·

Erāt appropinquāte? ad ihesū publicani a pcōres vt audirēt illū · Luce · xv · ¶ In verbis premissis btus lucas euangelista exprimit tres ptes peritētie integr̄ · scz cōtritionē · confessionez · et satisfactionē ·

¶ Primo enim innuit recessum · seu auersionez a bono commutabili · a accessum seu conuersionē ad bonum incōmutabile · ibi · accesserūt ad ihesū · sicut em̄ recesserūt ab eo p dilectiōnē · ita accesserūt

ad eū p cōtritionē pecati· quia omnis res p quascūq; causas nascitur· per eadem ꝛ dissoluitur· Vnde sicut pecatum per consensum nascitur· sic per dissensuz q̄ fit in contricōne dissoluitur·

¶ Secūdo ostendit q̄ per oris confessionem pecatuz prius plactuz recognoscitur detestabile· ibi· publicani ꝛ pecatores ac· quia nullum nomen maiorem includit infamiam q̄m nomē pecatoris· cū deus omnia diligat p̄ pecatū quod solum odit·

¶ Tercio insinuat q̄ opus satisfactoriuz priuꝰ amarum factum est optabile· ibi· vt audirēt· scilicet tanq̄m parati ad satisfaciendum· ꝛ mandata salubrrima suscipiendum· Require de p̄tibuꝰ penitentie· li· vi· ca· xxi·

¶ Dominica quarta·

Ipsi primitias spiritꝰ habētes et ipsi intra nos gemimus adoptionē filiorū dei expectantes Ro· viij· ¶ Circa conditionem electoruz adhuc in corruptibili corpore degentium beatꝰ apl'us tria facit·

¶ Primo enī describit eos tāq̄z spiritus sācti grā prevenientes redundātes· ibi· nos ipsi primitias spiritus habentes· id ē primū· vel p̄ alios spūsancto abūdātes· cuiꝰ primitie sūt caritas dei ꝛ proxi· Juxta illud· Caritas dei diffusa est in cordibus vrīs ac·

¶ Secundo dignat ipsos tāq̄z peregrinos huius seculi eiulantes· ibi· ꝛ ipsi intra nos gemim? q̄muis scilicet spiritum sanctum habeamus

¶ Tercō ostendit eos spe felicē hereditatem celestez ꝛ immortalitatem corpis expectātes· ibi· adoptionē filiorū expectantes· Requiē de dotibus corporis· li· viij· ca· xxvi·

¶ De eodem.

Estote misericordes sicut et pater vester misericors est Luce· vij· Misericordiarū prīs filius cui semper propriū est misereri· filios suos i misericordie virtute sibi assimilari volens árta in formacōnem misericordie i vbis positis tria facit

¶ Primo enim inuit q̄ in corde sit immobiliter retinenda Juxta illud Eccī· Misericordia ꝛ veritas nō te deserāt· Et Job· Miseracō creuit mecū ab infantia· ibi· Estote· quod est verbū substātiuum signans q̄ misericordia sēper in mente subsistere debeat

¶ Secundo intēdit docere q̄ ad indigentiam proximi et eius afflictionem sit extendenda· ibi· misericordes· id est miseriaz cordis árta indigentiam ꝛ afflictōnez proximi tenētes Juxta illud Quis infirmatur ac·

¶ Tercio ostendit q̄ hec virtꝰ exemplo ipsius dei sit amplectēda· ibi· sicut et patꝰ vester misericors est· Et qz dei mia debet eē exemplum misericordie hominiꝰ

v·

Re. de misericordia dei li. p. ca. xxiiij. ¶ Dominica quinta.

Omnes vnanimes in oratione estote cõpatientes. fraternitatis amatores. misericordes. modesti humiles. p. De. iij ¶ Beatus petr? ver? pastor ouiũ iesu xpi volẽs sibi cõmissis ouibo eterne vite pascua adipisci i verbis istis alimenta ipsis ministrat. p que ad viriditatis padisi dulcia pascua mereãt introduci. ꝓpoit autẽ eis sex exquisita fercula p que homo interior pascit in pñti et in eternorũ cõuiuiũ disponit.

¶ Primũ est orationis instãtia Ibi. Omnes vnanimes in orõne estote.

¶ Secundũ malorũ pximi discplicentia. ibi. cõpatientes.

¶ Terciũ ois hom proximi sincera cõplacẽtia. ibi. fraternitatis amatores.

¶ Quartuz aliene miserie solorosa sufferẽtia Ibi. misericordes

¶ Quintũ ꝓprij hom secũdũ rationẽ abstimentia. ibi. modesti.

¶ Sextũ ab appetitu elationis ac supbie wlũtaria otinentia. ibi humiles. Quia autez explicatio omniũ ꝓdictorũ ac prolixitas fastidiũ generaret. ideo omissis aliis de modestia seu tẽperãtia specialiter ꝓcedamus. Re. de tẽperãtia li. v. ca. xxxiij. ¶ De eodẽ

Exi a me. quia homo peccator sum. Lu. v. In verbis ꝓpositis beatus petr? tipũ gerẽs penitẽtiũ oditionẽ quadruplicẽ a peccato recedentiũ exprimit. ac ostendit.

¶ Primo sue vilitatis ac indignitatis agnitionẽ. ibi Exi a me. q̃ si diceret. adeo vilis fiã ac indign? effectus p peccatuz. vt tua corpali pñtia sim indign?

¶ Secundo sue naturalis dignitatis p peccatũ amisse recognitionẽ. ibi. quia hõ. sez ad similitudinẽ ac imaginẽ dei fact?.

¶ Terćio amisse diuine similitudinis explicationẽ. ibi. peccator q̃si diceret. similitudie vtutũ quib? deo assimilabar p pccm pua tus fiã.

¶ Quarto diuine maiestatis wlũtariã subiectionẽ. ibi. dñe. q̃ si diceret. licet tiõrẽ tuũ in pcõ p iecerim ne dñm recognoscerẽ pcã sertũ me faciendo. tñ p penitẽtie subiectionẽ te dñm recognosco. Et qz peccatũ tot picula efficit. ideo super oia ẽ cauendũ. Re. de malo ac pcõ. li. iij. ca. vij.

¶ Dominica sexta

Estimate vos mortuos q̃dẽ esse pcõ. viuẽtes aũt deo. Ro. vi. Circa nouitatẽ vite q̃ẽ resurrectõ btus apls pcã mortẽ primo ostendit ac vitã subsequẽtẽ q̃ ẽ a pcõ r̃surrectõ appbans tria facit.

¶ Primo enim ostẽdit qd in resurrectione a peccato que fit in vera penitentia penitens ab actu peccati firmum ꝓpositum habere debeat abstinẽdi. ibi. Estimate vos ac firmate vos i tali ꝓposito.

¶ Secūdo q̄ in affectu mentis nulla volūtas remaneat pecatū de cetero cōmittendi · ibi · mortuos quidē esse pecō.

¶ Tercio q̄ deinceps intentioēz studiū habeat vite anime adherendi · ibi · viuentes autez deo. Quia āt pecatū a do qui est vita aie sepat a aiam reddit mortuā spūaliter · ideo pecatū vt caueatur solliāte est a xpi fidelibo agnoscendū · quia nō vitat malum nisi cognitum. Requiē de pecato li · iij · ca · iij · et q̄rto.

¶ De eodem.

Nisi abūdauerit iustiā vestra plꝰq̄m scribarū a phariseorū nō intrabitis in r̄gnū celorū · Matꝫ · xij · Xp̄s rex iustiāe distinguēs legē scripture a lege gr̄ē in vbis p̄habitis tria facit.

¶ Primo enī ondit iustiāaz noue legis iustiāe legis veteris esse debere p̄clarioē · ibi · nisi abūdauerit iustiāa vr̄ā.

¶ Secūdo hoc probat p statuz ipsius legis veteris eminētiorez · ibi · plus q̄z scribarū a phariseorū · quasi diceret · Si iustiāa scribarū a pharisеorū qui in eminentiori statu legis ēnsebant imperfecta fuit a defectuosa · quanto magis iustiāa inferiorū qui virtutē iustiāe nō nouerūt.

¶ Tercio demōstrat filijs noue legis viā vite apprehendere artior̄ · ibi · nō intrabitis in regnū celorū · quasi diceret · p illā laxā a latā viaz iustiāe veteris legis non intrabitis in regnū celorū · ꝫ p viam artam iustiāe noue legis · Juxta illd · arta est via que dūcit ad vitā · Re · de iustiāa dei libro prīo ca · xxxiij ·

¶ Dominica septima.

Cum enī serui essetis pcī liberi fuistis iustiāe · Ro · vi In verbis prefatis apl̄us pcī effectū enunciās quinq; facit ·

¶ Prīo enī ostēdit q̄ pecatuz transfert hominē a statu libertatis in subiectionez misere seruitutis · ibi · cuz enī serui essetis pcī · quasi diceret · ois qui facit pecatū seruus est pcī.

¶ Secundo innuit q̄ omis pecans expers est iustiāe · ibi · a iustiāa aliena fuistis · quia quicūq; re aliqua caret talꝰ est liber ab illa re · quia ea nō occupat · vnde a pecātes a iustiāa sunt liberi quia pculeā a se reiecerunt ·

¶ Tercio declarat q̄ semen pcī nullū fructū generat eterne salutis · ibi · quē ergo fructuz hēbūt tūc in illis · q̄si d · nullū fructuz ad gr̄ē vitā p̄futurū · ꝫ spinas a tribulos azizania q̄ apta sūt ad ꝯburēdū in igne inextinguibili

¶ Quarto docet q̄ pcōr in actu pcī se similē effiat animalibo brutis · ibi · in quibo nūc erubescitis quasi diceret · id est in actu pcī existētes nō erubuistis · ꝫ nūc a pcō liberati p pniaz erubescetis

¶ Quinto demonstrat q̄ remunerationis pecati cogitatio frequens valet carne indutis · ibi ·

nam finis illorū mōris est · quasi dicēret · istū finē pcā cogitaē ad huc in carne viuentibo expedit · ꝯ mortuus michil pzobest · Cum ergo pcatū tot picula annexa habeat · ideo iugiter est cauendū Re · li · iij · ca · vi · ¶ De eodē ·

Miserēr sup turbam · quia ecce iā triduo sustinent me nec hnt qd māducēt Marc · viij

In hijs verbis misericors ⁊ miserator dns ostendens qui digni sunt oculo mie e? respiá tria fáat ·

¶ Primo eī innuit q e? miseri cordia pauperibo ⁊ humilibo debet · ibi misereor sup turbam · Turba eī est aggregatio pauperū humiliū ⁊ abiectarū perso narū ⁊ tales dns respiát oculo misericordie · Juxta illd ysa · lxvi Ad quē autē respiáā nisi ad pauperculum ⁊ cōtritū spū ⁊ trementē

¶ Secūdo declarat q talē despect? ⁊ humilis de se nō presumēs vtutē spei meret · ibi · quia ecce iam triduo sustinēt me · id ē sperant a me verā gratiā ⁊ gloriaz · hoc eī triduū ꝓprie est spei ·

¶ Terāo exprimitur effectus misericordie ipsi? di · ibi · nec habent qd manducēt · quasi dicēret Quia me sustinent in me sperando famem id est desideriū bonum eorū perpendēs · ideo ábabo eos gratia in presenti ⁊ gloria in futuro · Re · de · spe · li · v · ca · xxi ·

Dnica octaua ·

Si enī secundū carnē vixeritis moriemini si autez spū facta carnis mortificaueritis viuetis Ad roma · viij

¶ Beatus apostol? cui mūdus crucifixus fuit et ipse mundo nos ad imitādū se in hoc tāqm predicator veritatis ꝓpoſans in verbis prefatis duplicē vitā spūalē ⁊ p consequēs duplicē mortē ꝓponēs vnam fugiendā ⁊ cauendā · alterā eligendam ·

¶ Primo enī ostēdit q quis vitā carnalem seu voluptuosam eligens in aia moriatur · ibi · Si secundū carnē vixeritis moriemi · Juxta illud · vidua viuens in delicijs mortua est · Jtē apoc · Nomē habes vt viuas ꝯ mortu? es

¶ Secūdo innuit q membra carnis in se mortificās vita grē potiat · ibi · si āt spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis · Juxta illd apli Mortificate membra vestra que sunt fornicatio immūdicia ac̄ · Et ad gal · Qui xpi sūt carnē suā crucifigūt cū vicijs ⁊ cupiscentijs · Quia āt solum pecatū vitā carnalē ⁊ ipsi? anie mortē effiát ⁊ induát · ideo super oia tāqm mors aie ē cauēdū · presertim cū ei? caretia vitā grē faát ⁊ hoc p mortificationē carnis Re qre de effectu pcā li · iij · ca · vij ·

Non ois q diát mihi dne dne intrabit in regnū celorū · Matth · vij · Jn vbis hijs ipse scrutator cordiū edocet ⁊ ondit · q verbis quātūcūq; dulábo vitā eternā nō meremur · nisi interius wlūtatē deo cōformemus · et ad hoc ostentēdū duo fáat ·

¶ Primo eñ innuit q̄ si verbuz vllū platū exterius ad hoc suffi ceret · verbū invocacōnis quo no mē suū recognoscit regni introi tū efficacius obtineret · Ibi · non omnis qui dicit mihi dñe dñe in trabit in r̄gnū celorū · dñs eñ est nomē suprapositionis · vnde ⁊ q̄ recognoscit aliū dñm ostēdit eū sibi suprapositū ·

Secūdo p̄mit q̄ nec voluntas p̄pria quevis ad hoc suffician at nisi ⁊ dei volitū aia adimplēt · ibi · ⁊ q̄ facit voluntatem p̄ris mei ⁊c̄ · Quia vero per dei consilia adim plenda voluntatem eius bonā ⁊ be neplacentē ⁊ perfectā facim? cō silia euāgelica debemus efficāt adimplere · Requiē de cōsiliis eu angelicis li · v · Ca · lxviij ·

¶ Dominica nona ·

Sedit p̄p̄s mānducare ⁊ bibe re ⁊ surrexerūt ludere ⁊c̄ · p̄ma corintb · x · ¶ In verbis hiis ap̄lus electis discipulis gulā p hibens · ⁊ ad eius oppositū sciz p̄simoniā inducēs duo facit ·

¶ Primo eñ p̄mit eius actuz tanq̄m malū ⁊ periculosū corpo ri vt fugiat · ibi · sedit p̄p̄s mā ducare ⁊ bibere ·

¶ Secundo subiungit eius effe ctū tāq̄m damnosū anime vt ar tius caueat · ibi ⁊ surrexerūt lude re · Re · de gula li · iij · capō · xx

¶ De eodem ·

Homo quidam erat dives q̄ habebat villicū ⁊ hic diffa matus est apud illuz quasi dissi passet bona ipsius · Luce · xvi · Celestis pater q̄ dives est in om nes qui inuocāt illū periculū dissi pacōnis substātie bis interioris ab ipso date · id est bonorū natu ralū ostēdens in verbis p̄positis tria facit ·

¶ Primo eñ ostēdit diuidendi singulis p̄ut vult bona naturali ⁊ se habere liberā facultatē · ibi ho mo quidā erat dives ⁊c̄ · Dicit autē deus esse homo quidā tāq̄ innominabilis per incompreben sibilitatē suā · Juxta illud p̄bē te · Domo est ⁊ quis cognoscet e um · dives ātdicit scdm illd̄ ps · Gl'a ⁊ divitie in domo eius ·

¶ Secūdo innuit hominē habere vtēdi bonis naturalibo plenariā potestatē · ibi · q̄ hēbat villicū · villicus dicit quasi ville custos quasi dicēt · custodia ville id ē anime sibi omissa est in plenaria potestate · quia scdm p̄bm · So lusto est dñs actuū suorū · vnd ⁊ animalia cetera agunt ⁊ non a gunt · homo autē agit ⁊ nō agit

¶ Terāo declarat q̄ bonorū na turaliū dissipatio nequaq̄ dei la teat claritatē · ibi · ⁊ hic diffama tus est apud illū · quasi dissipas set bona illius · Quia autez ratio p̄ut moraliē hic sumit potest di ci villicus · ⁊ anima villa que ei ad custodiendum a deo est com missa · ideo hic de anima que cu stodienda est a ratione est dicē dum · Requiē de anima secūdū diffinitionē quid sit libro · ij · ca ·

xxix· ¶ Dnica dēa·

Diuisiones gratiarū sunt· idē autē spūs ac̄· i· Corinthꝫ· xij· ¶ In verbis istis distributi onē grārū in diuersa mēbra ecīe scdm q̄ cuiq; cōpetit ostēdens apl'us duo facit·

¶ Prio em̄ ostendit q̄ scdm diuersitatē potentiarū anime vel sē suū aut membroruz corporis grā a grā discrepat· ibi· diuisiones gratiarū sunt·

¶ Secūdo inuit q̄ tāq; diuersi riuuli hec diuersitas abvno fōte emanat· ibi· idez autē spūs sci licet tanq; fons a quo diuisioēs harū gratiarū emanant Quia āt reāpiens gratiam debet scire qualitatem dōi grē· vt grās agē dō debitas valeat Juxta illud apostoli· Vt sciam? que a deo dōnata sunt nobis· ideo de origine ḡ tie vtile est sciendum· Require li· v· ca· p̄· ¶ De eodēm·

Domus mea domus oracōis est· vos autē feāstis illam spelunc̄ latronū· Lu· xix· In verbis premissis xp̄s dignitatez aie ostendens· a dignitatē ad i digna cōuertentē dedignans tria facit·

¶ Primo em̄ ondit q̄ tanq̄m tē plū p̄priū sit sibi specialit dedicatū· scz domus mea·

¶ Secūdo inuit q̄ ab omni sorde actu illicito esse debeat emū data· ibi· dom? orōis vocabit·

¶ Terio inotescit q̄ religio dei sit diaboli vsibo deputata· ibi· vos āt feāstis illā spelunc̄ latronū· Quia āt aia tēplū dei est· et qui hoc tēplū id ē hanc domū dei violauerit dedicando eā demonibus de? illū dispergat· ideo ania vt deus in ea habitet a sordibus est mūdanda· Et illā quidā dixerūt vapore aliq; igne ac̄· Req̄re de aia libro· ij· ca· xxx·

¶ Dominica vndecima·

Gratia dei sum id qd̄ sum a grā ei? in me vacua nō fuit· p̄· corinthꝫ· xv· In vbis istius apo· effectū grē insinuās tria facit

¶ Prio em̄ ostēdit q̄ a dispersione mētis a euagatione cordis mediāte grā reductus sit ad animi stabilitatē· ibi grā dei sū· q̄si diceret· qui aliq̄n i pcō existēs in circuitu cū impijs ābulaui· nc̄ grā dei sū scz stabilitus i ꝓposito bono· q̄ sicut pccm reddit hoiez instabilē· iuxta illd̄ biere· pccīs peccauit bierusalez ꝓterea instabilis fā ē· ita econuerso grā adueniēs anime in bono firmat·

¶ Scdo inuit q̄ grā illustrante intelligit lō siue stabilitatis modiatatē· ibi· id quod sum·

¶ Terio insinuat q̄ vtutū exercitiū oseruat grē debilitatē· ibi· a grā ei? i me vacua n̄ fuit Redebilitacōe ad grām li· ij· ca· xi

Publicanus alō De eod̄ ge stās nolebat nec oculos ad celū leuare· Lu· xviij· In hiis vbīs ipsa veritas pbās renes a cordā statū peccōris veracit̄ conversio vere penitētis ānūciās tria facit·

¶ Primo ei innuit q̄ publican⁹ fuꝑbiam tanq̄m radicē apostasi e a deo cōtemptā cōsiderās · p humilitatē status sui vilitatē recognouit · ibi · publican⁹ alōge stā⁹

¶ Secūdo ostendit q̄ estimari se dei filiū ⁊ xpi cohereδ ꝑpt̄ peccatū indignū iudicauit · ibi · nolebat oculos ad celos leuare · Juxta illud luce · Jā nō sū dign⁹ vocari filius tuus ·

¶ Terāo insinuat q̄ regio dissimilitudinis in qua in statu pcā extitit ipsū ad dei reditū ꝓuocauit · ibi · ꝫ pcutiebat pectus suū dicēs deus ꝓpiāus ⁊c̄ · scz vt me i filiū reāpias qui in regione dissimilitudis etiā de siliquis porcorū ventrē iplere cupiebā · Quia aut̄ pcatū hoiem adeo vilē effiāt ⁊ a deo sepat̄ q̄ elongat · ideo super oia est cauendū ſRe · de effectu pcati libro · iij · ca · vii ·

¶ Dominica duodecima ·

NOn q̄ sufficientes simus a liquid cogitare a nobis q̄si ex nobis · ꝫ sufficiētia nrā ex deo est · ij · corinthō · iij · Beatus apostol⁹ ministros veteris legis a ministris noue legis distinguē⁹ in verbis ꝓpositis tria facit ·

¶ Prīo enī ondit eos tanq̄z dei vicarios in plenitudine ptātis ab ipso destinatos · ibi · sufficiētia nostra ex deo est · sciz q̄ sufficāmus absoluē ⁊ ligare · Juxta illud ioh̄ · Quorū remiseritis pcata remittunt̄ eis · ⁊ quorū retinueritis retenta sunt ·

¶ Secundo innuit eos a deo dispensatores sacramentorum noue legis institutos · ibi · qui ⁊ idoneos nos fecit ministros noui testamenti scilicet vt nostra dispensatio ⁊ auctoritas rata merito sit habenda · Juxta illud corinthō · Sic nos existi · lō vt mi · xpi et dispen · m · dei ·

¶ Terāo insinuat ipsos i officij seu ministerij excellentia a ministris veteris legis distinctos · ibi nō lrā ꝫ spū · quasi diceret Jlli secundū lrām mundabant ab imūdicia carnis · Nos vero p nouorū sacramentorū dispēsationem ab imundicia mentis · ſRequiē de sacramentis li · vi · ca · v · De eodē

BEne oia fecit · ⁊ surdos fecit audire · ⁊ mutos loqui · Marc̄ · vij · ¶ Deuoti hoies vidētes surdū ⁊ mutum hoiem quem ad xpm adduxerāt in sui presētia curatū diuinitatē ipsius p argumenta tria infallibilia cognouerunt ·

¶ Prīo in hoc q̄ totū vniuersū bn̄ creās nihil inordiatū i eo reliquit · ibi · bene oia fecit · iuxta illud sap̄ · Omnia in numero ponderе ⁊ mensura disposuit ·

¶ Secundo in eo q̄ aurē surdā tanq̄m ab ipso formatam et plātatā ad audiendū aperuit · ibi · surdos fecit audire · Juxta illud ps̄ · Qui placet aurē nō audi ·

¶ Terō i hoc q̄ liguā ostrictā auctoritate libera reserauit · ibi · ⁊ mutos loq̄ · ⁊ q̄z tria argumēta

cūrationū ⁊ miraculoꝝ ex quibꝰ
sua claret diuinitas ⁊ potētia sua
pdūt · ido de potētia dei est di
cendū · ꝟ. e · de potentia dei libro
prīo · ca · xxvij · ¶ Dñica · xiij

Si em data eēt lex que posset
viuificare vere ex lege esset iu
stitia · Ad gal' · iij · ¶ In vbis
pretactis apl's effectū legis ve
teris ostendens tria facit ·

¶ Primo innuit q lex vetus vi
ta grē nullū viuificauit · ibi · Si
data esset lex q̄ posset viuificare ·
quasi diceret Nō viuificabat sed
pcā cognitionē faciebat · Juxta
illd apl'i · Per legē pcā cognitio

¶ Secūdo ostendit q legis ob
seruātia nō viuificauit · ibi · ex le
ge esset iustitia · q̄si diceret · quia
lex n̄ viuificat nec etiā iustificat
Sed lex grē in qua dat' spūs vi
te viuificat in pcās mortuū · ⁊ iu
stificat impiū p fidē ihesu xpi · iu
xta illd Ro · viii · Lex em spiri
tus vite i xpō ihesu liberauit me
a lege pcā ⁊ mortis ·

¶ Terio insinuat q scriptura
nullū a pcō peit? excusauit · ibi
sed oclusit scriptura oia sub pec
cato · id ē oēs pcōs obnoxios o
stendebat Juxta illud Ro · om
nes em pecauerūt ⁊ egēt gratia
dei · Et ps · Nō est qui faciat bo
nū nō est vsq; ad vnum · scilicet
xpm · Quia autē effect? sacrām
torū noue legis excellūt in infini
tū ceremonias ⁊ sacmenta legis
veteris q̄ in onus fuit instituta ·
ideo de effectu sacramentorū no
ue legis est dicendū · Requiē de
effectu sacramentorū li · vi · ca ·
iij · ¶ De eodem ·

Homo q̄dā descendebat ab
hierusalē in hiericho ⁊ iāsit
in latrones · Luce · x · In ver
bis p̄tactis ipsa veritas piculum
auersionis pcōris a deo oñdit cō
ditiones plures ei? per ordinem
exprimēdo ·

¶ Prīo insinuat q pcōr a deo se
auertēs ⁊ ad pcm se cōuertēs a
libro vite deleat' · ibi Homo qui
dam quasi indignus noīe quod
iā deletū est de libro vite ·

¶ Secūdo q a vestigio vtutis
ad imaviciū spōte precipitatur ·
ibi · descēdebat scilicet spōte ⁊ vo
lūtarie · quia hō est dñs actuuz
suorum ·

¶ Terio q amissa celesti patri
a defectibꝰ plurimis exponat' ·
ibi · ab hierusalem in iericho ·

¶ Quarto q tāq̄m errans a via
vite a diabolo capit' · ibi · incidit
in latrones ·

¶ Quinto q amittit gratuita ⁊
in naturalibꝰ vulnerat' · ibi · q̄ ⁊
despoliauerunt eū scz gratuitis ⁊
plagis impositis ei ·

¶ Sexto q hijs mal' oībꝰ non
obstātibꝰ redeunti venia non ne
gat' · ibi · semiuiuo relicto · quasi
diceret · Sicut semiuiu? ⁊ desp
ratus a medicis vitā q̄q; ⁊ sā
tatez plenā recupat · sic ⁊ pcōr
q̄ntūcūq; peccauerit · si vere pe
tuerit · ad vitā grē reformat' Et
q? tā multiplex piculū peccatuz

mduat · ideo vt caueri facili? vale
at cognoscendū solliate ē a xp̄i
fidelibo · nō enī vitat̄ nisi cogni
tū · ℜequiē de peccato originali
libro · iij · cap̄ · viij ·

¶ Dominica de māqrta ·

QVi autē sunt xpi carnem su
am crucifixerūt cū vicijs ⁊
cōcupiscentijs Ad gal̄ · v ¶ In
his verbis apl's mēbra xpi a mē
bris diaboli distinguēs designat
ea sub cōditione triplici ·

¶ Primo ostendit q̄ eius corpi
mistico quod est ecclesia sunt in
corporati · ibi · qui sūt xp̄i · id est
de membris corporis xp̄i ·

¶ Secundo innuit q̄ similitudi
m mortis xpi fiunt ꝺplātati · ibi ·
carnē suā crucifixerūt · id est vitā
pcā mortalis in seipsis p penitē
tiam ocāderūt sicut xp̄s in cruce
peccatū damnauit · Juxta illud
ℜo · vi · Vetus homo noster sil̄
crucifixus est cū eo vt destruat̄
corpus pcī.

¶ Tertio q̄ a vicijs ⁊ carnis cō
cupiscētijs sint elongati · ibi cuz
vicijs ⁊ cōcupiscētijs · Quia āt
cōcupiscentia carnis inducat dele
ctationē morosā · delectatio aūt
morosa mortē · ideo dicendū est
de delectatione morosa et cōsēsu
ℜequire li · iij · ca · xi ·

de eodem ·

SVrge ⁊ vade quia fides tu
a te saluū fecit · Luce · xvij ·
In verbis p̄fatis xp̄s vtutē vere
catholice fidei declarās tria facit ·

¶ Primo ostendit q̄ oratio de
fide xp̄i ratione sentētie a morta
li pcō p penitentiā surgit · ibi ·
Surge · scz si firmā fidem habeſ
a pecato · quia pecatū mortale
a xp̄o separat ⁊ mortē eternā in
ducit ·

¶ Secūdo innuit q̄ de virtute i
virtutē vadit · Juxta illud ps̄ ·
Ibūt de virtute in virtutem · scz
vere credentes xp̄m fore dīm vir
tutū · ⁊ q̄ ad eū tātū p virtutes
non per vicia peruenitur

¶ Tertio insinuat q̄ fides veraz
salutē efficit · ibi fides tua te saluū
fecit · Quia aūt fide firma pollēs
ad xp̄m p virtutem exercitiū p
perat · ideo de qualitate virtutuz
est dicendū · ℜe · li · v · ca · v ·

¶ Dominica · xv ·

BOnū autē facientes nō deficia
mus · tempore enī suo metemus ·
nō deficientes · Ad gal̄ · vi · ¶ In
verbis prefatis apl's fiue ꝺsidera
tionis oculū ad diē extreme mes
sis dirigēs quattuor facit ·

¶ Primo innuit q̄ frustra sperat
premium gaudiorū qui priuſ nō
seminauerit semina meritorum ·
ibi · bonū facientes Juxta verbū
beati augustini · Qui defecerit in
semine nō gaudebit de messe

¶ Secūdo ostēdit q̄ secdm q̄n
titatē seminū repiat homo cumu
lum manipulorū · ibi · non deficia
mus · Quia secdm augustinū se
mina nra sūt quicquid bonū faci
mus · manipuli quod i fine reā pi
emus Si ergo mltum seminaui
mus multum ⁊ metemus Juxta

verbum xpi Eadem quippe mē
sura qua mensi fueritis remetiet̄
et vobis

¶ Tercio insinuat q̄ seminātem
oportet cū patiētia p̄stolari ma
turitatē messis glorie beatorum·
ibi·tpe suo metemus scilz post
mortē p̄mis vite· Juxta illud·
Mane videbitis gloriā ei? Quid
autē vnusquisq; messurus sit do
cet ap̄lus ad cor̄īb̄·dicēs Que
cūq; seminauerit homo hec & me
tet· ℘s· Semētes āt semēt cuz
exultatione & ē·

¶ Quarto declarat q̄ p̄seuerātibo
tiī debet̄ fructus celestiuz bono
rum·ibi·non deficiētes scilz bona
ōpa opando vsq; ad finez·Qui
autē p̄seuerauerit vsq; in finem·
hic saluus erit·Per oppositum·
qui defecerit salute carebit·quia
finis nō pugna cōronat· Quia
ergo bona opa vt dictū est fūt
nrā semina·ideo de merito virtu
tū est dicēdū·Require li·v̄z ca·
x·

¶ De eodem·

Querite primuz regnū dei &
iustitiaz eius & hec omnia
adiect̄ vobis·Matb̄·vi¶ In
vobis prefatis xp̄s rex celoruz o
stendens q̄ vult omnes homines
saluos fieri·& omnes ad regnuz
dei peruenire desiderat tria facit·

¶ Primo docet ante omnia viaz
que duāt ad regnū esse inquiren
dam·ibi·primū querite·q̄ via
agnita ad terminū motus sine er
rore peruenitur· vnde & sollicite
est a doctoribus & ab his qui p
eam incedunt inquirenda· Jux
ta illud isaie· State sup̄ vias
vestras & interrogate de semitis
antiquis que sit via melioz·

¶ Secundo innuit adeptionem
eius super omne desiderabile esse
appetendam·ibi·regnum dei·
Cuius regnum regnuz est omni
um seculorū·& dominatio eius
omni generatione & generationē·
Cuius etiam regni comparatiōe
vilescunt omnia terrena·& ideo
regnum mundi & omnis ornat?
seculi est contemnendus·regnū
autē dei appetendum·

¶ Tercio docet caritatez que re
gni hęredes sola dirigit esse āple
ctendam·ibi·& iustitia eius·
Justitia enī regni dei est caritas
& ideo omnes ab ipsa caritate re
gulantur·

¶ Quarto indicat mentez querē
tes eterna p̄o temporalibus ne
cessarijs non debere esse solicitam
Jbi·& hec omnia adiect̄ vob̄
scz tp̄alia necessaria·Quia autē
solum dei filijs debet̄ regnum di.
filij autem eius distinguunt̄ a fi
lijs diaboli p̄ virtutē·ideo de vir
tutibo p̄ qs regnū dei acquirit̄ ē
dicendum·Re·de eq̄litate vtu
tū·libro·v·ca·vi·

¶ Dominica·xvi·

In caritate radicati & funda
ti vt possitis cōprehendē cū
omnibo scis·que sit latitudo lon
gitudo sublimitas & p̄funditas
Ad eph̄·iij· Sicut ex vna radi
ce p̄deūt multi rami & stipites sic

ex caritate veniūt grē & virtutes
Unde qui hoc fundamento caret
quicqd ſuperedificat totū areſcit
Juxta illud Greg. Nihil habet
ramus boni operis niſi māſerit in
radice caritatis. ideo ad dei dilec
tionē & proximi tāqm ad primari
um & radicale fundamentū intro
duāt apoſtolus hoiem in his vbīs
in quibus duo faāt.

¶ Prīo oſtēdit q̄ lumē rationis
naturalis nō illuiat̄ luce grē ſine fū
dameto caritatis. ibi. In carita
te radicati & fundati. vt ſcz acceſ
ſus grē ad lumē rationis locū ha
beat.

¶ Secūdo innuit q̄ hec lux a de
o in mēte oportat̄ ex caritatis die
vt cōprehendat dimenſionē qua
drifariā deitatis. ibi. vt poſſitis
cōprehendere cū omnibus ſanctis
& cē. Require quid ſit in deo lōgi
tudo latitudo ſublimitas & pfun
ditas li. p. ca. xiiij. Duic q̄dru
plicī dimēſioni in deo adapta q̄t
tuor virtutes cardinales ſic. i do
eſt latitudo caritatis q̄ nos ab er
rore reuocat. & tu habe iuſticiaz
que tribuit vnicuiq; quod ē ſuū
¶ Secūdo in deo eſt longitudo
pātiētie qua malos portat. et tu
habe virtutē fortitudis vt mala
p deo ſuſtineas ¶ Terāo in do
eſt ſublimitas ſapientie qua om
nez ſenſū ſuperat. & tu habe pru
dentiā p quā oēs inſidias inimici
& aſtutias ſuperes ¶ Quarto in
deo eſt pfundū iuſticie qua pec
catores damnat. & tu habe tēpe
rātiā p quā carnis vicia extirpes
vt damnationē euites. Requiē
de virtutibus cardinalibus li. v. ca
pitulo. xxxvj. ¶ De eodem

Vidit qui erat mortuus & cepit loqui. & dedit illi ma
tri ſue. Lu. vij. ¶ In verō iſtis
beatus lucas ſtatū mortui hominis
in pcās & p pmitētiā reſurgētis
exprimens tria innuit euidēt.
¶ Primo q̄ p cordis cōtritionē
advitā gratie diſponit̄. ibi. reſe
dit qui erat mortuus. Jacēs enī
primo reſidet vt poſtea plene ſur
gat et ſe erigat. Dicit & contritio q̄
eſt vna partiū integraliū pmitē
tie peccatū detestando a morte q̄
dem ſuſcitat. qua peccatū in cō
tritione dimittit̄. & nōdū plene
hoiem erigit ſine confeſſione & ſatiſ
factione ſi facultas aſſit.
¶ Secundo q̄ p oris confeſſionez
ſurgentis peccatū abijcit̄. ibi. et
cepit loqui ſcz plene confitēdo pec
cata cōmiſſa
¶ Terāo p opis ſatiſfactionez
ambulans de virtute in virtutem
mri ecclēſie reddit̄. ibi. & dedit
illū matri ſue. Quia autē confeſ
ſio ſacramētalis ē pars pmitēne
ideo de ea eſt diccndū. Re. di cō
feſſione li. vi. ca. xxiij.

Ollicati ſeruare vnitatē ſpi
ritus in vinculo pacis vnū
corpus & vnus ſpūs ſicut & voca
ti eſtis Ephe. iiij. ¶ In verbis
premiſſis apoſtolus fideles ad v
nitatem pacis & ſpūs exhortās
tria faāt.

¶ Primo ondit q ad hanc vnitatē seruādā ē solliāte laborādū. ibi · solliāti seruaē ·

¶ Secūdo innuit q p wlūtatū cōcordiā caritatis vinculuz sit p bandū · ibi · vnitatē spūs · id est wlūtatis in vinculo pacis · quia sicut diuisio wluntatū discordiam parit · ita ecōuerso vnitas wluntatū cōcordiam ⁊ pacem generat · ⁊ hec vnitas wluntatis debet esse inter fideles · Juxta illd Deus qui fideliū mētes vnius efficis wlūtatis ·

¶ Tercio pbat q hec pacis vinculū naturaliť ⁊ ex debito sit seruandū · ibi · vnū corpus ⁊ vnus spiritus · q̄si dicerent · ex quo estis vnū corpus quia inuicē estis mēbra · scz in vno corpore ecclesie · cuius caput est xps debetis inuicē diligere ⁊ esse vnus spūs · id est vna ⁊ eadem wlūtas quo ad pacē ⁊ cōcordie vnitatē · Quia autē superbia p oibus vicijs hāc vnitatē turbat ⁊ dissipat · ideo vt caueatur de ea est dicēdū · Re · de superbia li · ij · ca · xv · De eodē

OMnis qui se exaltat humiliabiť · ⁊ qui se huiliat exaltabiť Luce · xviij · ¶ Xps eterni prīs filius ad regni celestis desideria nos cupiens sublimari vt filij dei nominemur ⁊ simus · ⁊ cohe redes eius futuri simus in verbis istis ad exaltationem veraz nos exhortans duo facit ·

¶ Primo ostendit q finis elationis ⁊ superbie est deiectio infernalis · ibi · Omnis qui se exaltat humiliabitur ·

¶ Secundo insinuat q finis humiliationis wlūtarie sit sublimatio eternalis · ibi · ⁊ qui se humiliat exaltabiť · Cuz ita q homo in dignitate magna sit creatus · ⁊ ad dignitatē celestem maxiaz sit vocatus · debet semper attēdere sue dignitatis originez · ex cuius cōsideracōe peccare erubescens ad dignitatez patrie sublimetť · Re · de dignitate hūana li · ij · capitulo sexagesimo secundo ·

¶ Dominica · xviij ·

GRatias ago deo meo sēper pro vobis in grā dei que data est vobis in xpō iesu · p · Corinth̄ · primo ¶ Sicut pater fidelis deuotis filijs de extrema paupertate ⁊ miseria ad diuitias imensas translatis congaudet · sic beatus apostol⁹ filijs quos p euāgeliū genuit de stercore peccati · scilicet pauptate viciorum · diuitijs virtutū locupletatis cōgratulās in verbis ꝓpositis quattuor facit

¶ Primo ostēdit q sic locupletatus ⁊ de captiuitate egiptiaca erepti · tātū beneficiū debent per grārum actionem recognoscere · ibi Gratias ago deo meo · Tunc autem tales gratias agunt · quando beneficium impensū recognoscūt Quia secundū pbm Gratitudo ē clara beneficij recognitio · Exo · Mementote diei in qua egressi estis de egipto · Et poeta · Beneficij accepti memor esto ·

¶ Secundo innuit q̄ hanc recognicōnem debent quotidie in mente reuoluere · ibi · semper pro vob̄

¶ Tercio insinuat q̄ radicem et fundamētū beneficij debent studiose perpendere · ibi · i gratia dei que data est vobis in xp̄o iesu · Gratia enī est principium meriti a per eam a in ea conferuntur alia bona · scilicet remissio a virtutes ·

¶ Quarto declarat q̄ diuitias v̄tutū se a xpi recepisse grā debeāt intelligere · ibi · quia in omnibus diuites facti estis in illo · Quia autem beatus gregorius veras diuitias estimat virtutes infusas · Juxta illud quod dicit in omelia · Si vere frēs diuites esse cupitis · veras diuitias id est virtutes amate · ideo de virtutum diuitijs est dicendum · quia qui vnā habet omnes habet · Require · li · v · cap̄ · vij ·

De eodem ·

Si ergo dauid vocat eū dominū quō filius eius est hic Matb̄ · xxij · ¶ Xp̄s gemine gigas substantie ostendēs duplicē natiuitatē suā · Vnā qua deus ē ex substantia patris ante secula genitus · a aliam qua ex substā tia matris in seculo est natus in verbis ꝓpositis duo facit ·

¶ Primo arguit negando se ex semine dauid secūdum natiuitatem eternam qua equalis est patri processisse · ibi · Si dauid vocat eum dominum quō filius eius sez secundū eternaz eius generationē · de qua Ysaias · Generationem eius quis enarrabit ·

¶ Secundo tacite consentit · sez secōm ꝓpagationem humanam ex ipsius dauid semine descēdisse · a hoc probat per ostensā humanitatem per quam hec iudeis aduersarijs suis est locutus · Juxta illud Ro · Qui factus est ei ex semine dauid secundū carnē · Ceco enī clamante a dicente · miserē mei fili dauid · a pueris clamantibo · Osanna filio dauid · tacite consentit se filiū dauid · q̄ nequaq̄m negauit · Dāc enī duplicem natiuitatē angelus gabriel tāgens de p̄ma dixit · Dic erit magnus a filius altissimi vocabit · De secunda Dabit illi dñs deus sedē dauid patris eius · Luce p̄ · Quia ergo secundū diuinitatez est dñs dauid · a secundū humanitatē filius dauid · de ipsius prē digniore a quo deus de deo ē genitus · est dicēdum · Require q̄ patet est li · p̄ · ca · iiij ·

¶ Dominica · xix ·

Deponētes mendaciū loquimini veritatē vnusq̄sq; cuz proximo suo Epbe · iiij · ¶ Beatus apostolus nos esse membra veritatis cupiens in verbis ꝓpositis ad incorporandū nos xp̄o q̄ est veritas tria facit ·

¶ Primo docet omne mendaciū tanq̄m veritati directe contrariū ab anima remouendum · ibi · deponentes mendaciū ·

¶ Secundo hortatur veritatis

firmamētum tanq̄m falsitatis oppositum mente iugiter retinēdū· ibi· Loq̄mini veritatē vnusq̄sq; cum pximo suo·

Tercō assignat rationē q̄ nulli cōtra veritatē sit aliqualiter vemendū· ibi· q̄n sumus mutuē membra· quasi diceret· sicut membra humani corpis se nequaq̄m mutuo decipiunt· sed veraciter sibi cōpatiunt & se adiuuant· sic & membra xpi debent ac̄· Quia aūt hec ratio potissima ad hoc faciat vt nobis mutuo fidem seruem⁹· de membris corporis est dicendū· vt eorum qualitates & pprietates membris ecclesie aptentur· Require libro secūdo ca· lvij· De eodē

SVrrexit & abijt in domū suam· Math· ix· In his verbis beatus euangelista tres partes integrales vere penitentie exprimens tria facit·

Primo ostendit q̄ homo mortuus p mortale peccatū· p cōtritionē cordis a morte anime surgit· ibi· surrexit·

Secundo innuit q̄ in confessione virtute clauiū absolut⁹ mortē peccati quā incurrerat fugit· ibi & abijt· sc̄z elongādo se a peccāmissis causas & occasiones peccati fugiendo·

Tercio declarat q̄ cōstātia p seuerantie de virtute in virtutem proficiens in domum mansionis eterne per satisfactionis pseuerātiā vadit· ibi· in domum suam· Juxta illud ps̄· Ibūt de virtute in virtutē· videbitur deus deorum in syon· vbi est domus pris in qua mansiones multe sunt· & quia penitētia qua surgit homo a peccato est remediū ctra peccatum mortale & veniale· ideo nūc dicendum est de penitentia veniali· quia in superioribus habitum est de penitentia mortaliū· Require li· vi· ca· xxxi·

Dominica· xx·

VIdete quō caute ambuletis non quasi insipientes· sz vt sapientes redimentes tempus qm̄ dies mali sunt· Ad ephe· v· Beatus ap'lus sciens artam viaz eē & periculosaz que ducāt ad vitā & idō recto tramite nos ad patriam sine periculo iducere cupiēs· in verbis ꝓpositis tria facit·

Primo ostendit q̄ ambulantes in via dī indigent circumspectiōne· ibi· videte quō caute ābuletis· Circumspectus enim circūspiciat ātē & retro a dextris & sinistris· Ante scz preuidens mortē que restat· futuram iudicij extremi diem· damnacōnem· Dei i via dei pficerat· temptationes & insidias plurimas demonum· infestationes hominum· contra que omnia si irruant debet esse caut⁹· Retro ne peccata preterita ipsū alliciant & ad consimilia trahāt· & ne de illis impenitens existat· A dextris ne prosperitas ipsum decipiat· A sinistris ne aduersa cum frangant & terreant· Vnde sapiēs non exaltat' in prosperis

neq; in aduersis deprimit.

¶ Secundo innuit q; caute ābulantem oportz habere trium temporum dispositionem. scilicet p̄sentis. preteriti & futuri. ibi. nō quasi insipientes sed vt sapiētes Juxta illud senece verbum. Si prudēs est animus tuus fup bis tribus temporibus dispensetur. preterita cogita. presentia ordina. futura prouide Et psalmista Vtinam saperent scilicet presentia. & intelligerent scilicet preterita. ac nouissima id est futura p̄uiderent.

¶ Terćio insinuat q; expediat bonorum operuz habere occupationem. ibi. redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Quia autem nullus caute ambulat nisi lumen scientie & sapientie habeat. ideo de duplo scientie & sapientie est dicendum. Require libro quinto capitulo quadragesimo quarto.

¶ De eodem.

Misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias & nolebant venire. Mathei. xxij. ¶ Eterni patris filius ad nuptias sue spōse scilicet ecclesie triumphātis se multos ostendens vocasse in verbis propositis duo facit.

¶ Primo enim affectuz pij patris quo vult omnes saluos fieri comprobat per effectum. Ibi. misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias.

¶ Secundo innuit reproborum celestes nuptias spernentium affectatum defectum. ibi. & nolebant venire. Quia autem he nuptie celebrantur in beatitudine eterna in qua fidelis sponsa immediate suo sponso iungitur & suis dotibus premiatur. dicendum ē de gloria sanctorum & de dotib? anime & corporis. Requre de gloria sanctoruz libro septimo capitulo. xxij.

¶ Dominica. ij.

Induite vos armatura dei. vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Ad ephe. vi.

Beatus apostolus tanq; miles christi precipuus & bellatoz strenuus ostendens vitam hominis fore militiam super terram in verbis propositis tria facit.

¶ Primo ostendit q; christi militem pugnaturuz oportet virtutum armis esse armatum. ibi. induite vos armatura dei.

¶ Secundo innuit q; ne per consensum corruat esse debere iugiter preparatum. ibi. vt possitis stare scilicet vicijs resistendo. Juxta illud. Vigilate state in fide nē. In fide stat qui seruat sibiipsi et deo suo fidem. ne cum inimicis suis scilicet peccatis & vicijs concorret. & per consensum in delectationem peccati vel in actuz corruat. Alioquin fidem violat in seipso primuz. & post in deo. secūduz illud ps̄. Qui diligit iniquitatē odit aiam suā.

¶ Terćio insinuat q; xp̄i militē

in subtilitatibus ⁊ nequicys diabolicis oportet esse exercitatum· ibi· aduersus insidias diaboli· talis fuit ps̄ qui dixit Qui docet manus meas ad prelium ⁊ digitos meos ad bellū· scis cōtra diaboli insidias Quia autē arma anime potiora ⁊ meliora sunt septem donа spiritus sancti· quibus si ē armata non potest cōtra eam malignus spiritus preualere· ideo de septē donis spiritus sancti ē dicēd Re· de· vij· do· li· v· ca· xxxvij.

De eodem·

Domine descēde priusq̄z moriat filius meus· Job· iiij. Regulus iste euāgelicus in verb̄ ꝓpositis statū aie pugnantis cōtra vicia secundū moralē intellectū exprimens tria facit·

Prīo ondit ꝙ talis pugnās totā fiduciā victorie debz a solo deo sperare· ibi· Dñe· qz dns noster est suprapositionis secūdū diuisiū· ergo ab eo qui suprapponitur omibo creaturis triumphus est sperandus·

Secūdo innuit ꝙ ad reapiendū bonū debet cor sollicite preparare· ibi· descēde· scz in cor meuz· vt mecū sis ⁊ mecuz labores qd nequaq̄m facit nisi cor prius sit ad hoc dispositū ⁊ mundatū· qz in maliuolā animā nō introibit spiritus sapientie· nec habitabit in corpore subdito peccatis·

Terio insinuat ꝙ āteqūm succumbat vicijs docet deū iugit̄ inuocare· ibi· prius q̄m moriat filius meus· filius aie est bonus op9 quod ab ea ē generatū grā meditāte· hic filius id ē ōne opus bonū generatū ab anima morit̄ qñ anima succūbit suggestionibo diabolicis ꝓ consensum· ⁊ sic mortuus deū nō inuocat nec memor ē eius Et qz btitudies disponūt aiam vt iocundū deo sit habitaculum ⁊ ꝓsequens ꝙ nequaq̄m ania moriat· ideo de eis ē dicendum· Require li· ij· ca· xlvi·

Dominica· xxij·

Oc oro vt caritas vestra magis ac magis abundet in sciētia ⁊ in omni sensu nē· Ad philipp̄· Apostolus tāq̄m preco districti iudicis desiderās in die iudicij nos iudicū assidere· ⁊ cū ipō reprobos iudicare in verbis ꝓpositis tria facit·

Prīo monet vt in ꝓfectu continuo caritatis nos gratos iudicū reddamus· ibi· Doc oro vt caritas vestra magis ac magis abundet·

Secūdo intendit instruere vt solemniter astutias diabolicas ⁊ temptationuz laqueos caueam9 ibi· in scientia ⁊ in omni sensu· Cū eni aduersarius sit mille artifex oi sensu ⁊ scientia contra eius multiformas astutias indigem9

Terio hortatur nos vt sobrie· sincere· iuste· ⁊ pie viuendo vētur̄o iudicū studeamus placere ibi· sitis sinceres ⁊ sine offensa in diem xp̄i· Quia autem dies illa iudicij dies est ire calamitatis et

miserie dies magna ⁊ amara valde · ipsius horroꝛ ⁊ terroꝛ debet retrahere quemlibet a pcō · ⁊vt iudicem venturū securus videre valeat · ideo de die iudicij est dicendū · Require li · vij · ca · xvi ·

¶ De eodē ·

SErue neqm omne debituz dimisi tibi qm̄ rogasti me ac̄ · Matb · xviij · ¶ Xps rex iustice in verbis ꝓpositis ostēdēs ꝙ non nisi iuste et ex certis rationibus inascat causas ire sue qua peccatorem damnationis sententie subijcit exprimit et ostendit ·

¶ Primo insinuās ꝙ cordis nequicia damnacōm̄ ponit primariū fundamētū · ibi · Serue neqm · Seruus neqm est qui vero suo dño fidem subtrahens adhꝛet effectu suo aduersario fraudulenter · quod is facit qui a bono incommutabili quod est deꝰ se auertit · ⁊ ad bonuz commutabile se conuertit ·

¶ Secundo innuēs ꝙ ingratitudinem̄ vicium nequicie sit fomētū ibi · oīe debitum dimisi tibi qm̄ rogasti me ·

¶ Terćo indicās ꝙ misericordia ⁊ impietas sint ire dei irritamētum · ibi · nonne ergo oportet ·

¶ Quarto intimans ꝙ talibus merito ostendat furoris sui ⁊ iustice sensibile argumentum · ibi Iratus dñs eius t · e · t · ⁊ quia in pena reproborum opus est diuina iustica · ideo de dei iustica nequis eam imādat est dicendum Require libro quinto ca · xxxvi

¶ Dominica · xxxiij ·

NOstra autem conuersacō in celis est Ad philip · iij · In his verbis predictis mentis oculum ad premiationem finalē sponsa xpi dirigens ostendit ꝙ quale meritum digna sit premiari · ⁊ arga hoc quatuoꝛ facit ·

¶ Primo oīndit sponsā fidelē de gētē adhuc in carne coꝛruptibili cum sponso mente in celestibus habitare · ibi · Nostra autē cōuersatio in celis est ·

¶ Secūdo innuit eam coꝛreptiones sponsi pro eius amore patientissime tolerare · ibi · Vnde ⁊ salvatorem expectamus dñm nostrū iesum xpm · scilz illata mala presentis vite viriliter sustinendo · Juxta illud ps̄ · Expecta dñm viriliter age ⁊ confoꝛtetur coꝛ tuum · scilz retributionem eius patienter expectando ·

¶ Terćo indicat sponsaz coꝛpꝰ premendo ne superbiat voluntarie castigare · ibi · coꝛpus humilitatis nostre ·

¶ Quarto edoꝛet eam pro omibus dotes anime ⁊ coꝛporis i spe firmissima expectare · ibi · cōfiguratum coꝛpori clari · sue · Require de dotibus anime in speciali · libro septimo · capitulo · xxv ·

De eodem ·

MAgister scimuꝰ quia verax es ⁊ viā dei i veritate docēs ⁊ non est tibi cura de aliq · Ma

thei·xxij· ¶ Licet calumniator iste verba hec dolose dixit·a veritate tñ nulla cū hec diceret deui auit·tres ẏni conditiones xpo ascripsit quas ꝛ verissime habuit

¶ Primo enim ignorās posuit ꝙ trina rerū machina ab ipso gubnat·ibi·magister·Magister ei dicat q̄si maior in statione·ꝛ ipse in omni statione āgelorū ꝛ hominū ꝛ demonū ẽ maior auctoritate ꝛ sapientia qđ est ꝓpriū magistro·Juxta illud·Data ẽ mihi oīs ptās in celo ꝛ in terra·Et iob·Sub quo curuant qui portant orbē tāqm sub mgrō·

¶ Secūdo intulit ꝙ oīs veritas in celo ꝛ in terra ab ipso tanqm a sua origine deriuat·ibi·scimus quia verax es·imo potiꝰ ipsa veritas es ꝙ essentiā a quo cīs veritas ptīcipat

¶ Terćo docuit ꝙ eius doctrīa sibimetipsi nō ctrariat·ibi·ꝛ viam dei in veritate doces·tāqm a teipso q̄ es veritas ñ vales discrepare nec vbo nec ope·iuxta illd Cepit iesus facere ꝛ docere ea q̄ erant veritatis Quia āt ad mgrīm ptinet scientia ꝙ quā alios dirigat ꝛ informet.ideo dicendū est de scīētia dei·Re·li·p̄·ca·xxix

¶ Dominica·xiiij·

REgnabit rex ꝛ sapiens erit ꝛ faciet iudiciū ꝛ iustitiam in terra·Dicre·xxxiij·Prophēta aduentū xpi regis eterni futurū in carne preuidēs ipsius ꝏditiones ꝑnunciat i his verbis ꝛ secū dū hoc arca aduentū ipsius tria sunt in ipsis verbis notabilit attendenda·

¶ Prīo ꝙ de rege forti ipse fortior i crucis tropheo triumphauit Ibi·regnabit rex scz i ligno crucis·Juxta illud·Dicite in nacōnibo quia regnauit a ligno deus Quia extūc cepit regnare supervinctos inferni·iuxta illud apocalip·Dabo claues mortis ꝛ inferni·

¶ Secūdo ꝙ ad liberādū gen̄ huānū sapientissimū cōsiliū excogitauit·ibi·ꝛ sapiēs erit·qz sua sapiētia ꝛ arte artē diaboli fefellit·vt q̄ ꝓ lignū viāt ꝓ lignū q̄ vinceret

¶ Terćo ꝙ ipse iudicat iuste iustissimū iudiciū in die iudicij i valle iosaphat iudicabit·ibi·et faciet iudiciū ꝛ iustitiā i terra·scilicet in valle iosaphat·ꝛ qz debet cuscūlpe nō ẽ sine decore iustitie ideo de pena quā infligit peccatoribus ẽ dicēdū·Re·de purgatorio li·vij·ca·p̄· ¶ De eodem

DIc̄ est vere ꝓba q̄ vēturē i mūdū Job·vi·Isti homies hec vba ꝓferētes spū scō inspirati tres ꝏdicōes p̄clams iesse xpo ꝙ vba ꝓposita fuit ptestati·

¶ Prīo ꝙ añ oia secula deꝰ extitit icōmutabilis.ibi·hic ẽ·p verbū substātiuū ẽ itelligit eiꝰ icōmutabilitas Juxta illd exo·Ego sū q̄ sū·Et iob·Añqm abraā fieret ego sū·scz incommutabiliter existens·

¶ Secūdo q̄ ꝓpheta existit omnibꝰ alijs incōparabilis · ibi · vere ꝓpheta · q̄ alij ꝓphete acceperūt a habuerunt ab isto omnia que ꝓphetauerūt · hic autē est vere ꝓpheta · q̄ oēs ꝓphetie ꝓphetaruꝫ in ipso veracit̄ sunt ipletę Juxta illud Luc̄ · Necesse est impleri ea q̄ scripta sunt in lege moysi · a ꝓphetis a ps̄ de me ·

¶ Tercio q̄ mundū ingrediēs mūdo fuit p diuersa miracula admirabilis · ibi · qui venturus est i mundū · scz vt p signa varia se mundo deū esse ꝓbet a oñdat Juxta illud iohānis · Si hec facias maifestaꝫ teipsū mūdo Quia autē hic scribit̄ q̄ bꝰies illi cum vidissent signū dicebāt · hic ē vē ꝓpheta a c̄ · a sic p miraculū cognouerūt eū · Ideo vt a nobis plenius cognoscat̄ qualit̄ ipse qui antēqm ingressuꝫ est mundū creauit mundū est dicendū de creatione mūdi · Require de creatiōe li · ij · ca · p̄ ·

¶ In purificatione

Veniet ad templū sāctuz suum dñator quem vos queritis · a āgelus testamēti quē vos vultis · Malachie · iij · ¶ In verbis premissis ꝓpheta aduentū cristi in tēplū materiale ꝑut ecclesia solemnizat hodie ad ꝛām p̄nū cians ipsius quoq aduent? qualitatē ad spūale templū innuit euidenter · a secundū hoc in ipsis verbis tria fiát ·

¶ Primo oñdit q̄ templū nō ingredit̄ diꝫs alienis dedicatū · ibi · veniet ad templū suum sibi ꝑparatū a sordibꝰ emundatū · non quod vicijs est sordidatū a per cōsequens demonibꝰ deputatū · Juxta illud sap̄ · In maliuolaz aiam nō introibit sapientia · nec habitat i corꝑe subdi p ·

¶ Secūdo innuit q̄ templū cor diꝫ nō intrat nisi ab eo viderit sa desideratū · ibi · dominator quem vos queritis · Non eni tantus dominator cordi aduenire dignaꝫ nisi deuote queratur · Juxta illd̄ Bonus ē dominus sperantibus ē eum anime querenti illum ·

¶ Tercio innuitur q̄ grā gratū faciens non infunditur in cor per liberi arbitrij consensum nisi prius fuerit preparatum · ibi · a āgelus testamenti quem vos vultis · angelus celestis est nuncius · id est gratia cordi a dō missa protestans animam deo fore gratam · Quia autem opera meritoria fiūt a gratia simul et a libero arbitrio ideo dicenduz est de quibus operibus causetur meritum · Require libro quinto · capitulo · xij ·

¶ De eodem ·

Postq̄m ipleti sunt dieꝫ purgationis marie secundum legem moysi tulerunt iesuz i bierusalem vt sisterent eum domino Luce secundo · ¶ In bis verbis moraliter intellectis euangelista purgationez spiritualem anime ex partu mortalis peccati pollute exprimens tria fi[illegible] ·

¶ Primo ostendit q̄ talis hierusalem celestē nō ingredit nisi prius a pollutione peccī p penitentiam purgetur · ibi · postq̄z impleti fuūt dies p · ma · Maria interpretat mare amarum · a signat amaritudinē penitētis ·

¶ Secūdo innuit q̄ ātequ tēplū celestis ingressum fructus dignus penitētie a dño requirit · ibi · secūdū legē mosi Lex enī mosi talis est q̄ q̄ntitas pene debet rndere q̄ntitati culpe Et ēdm illud exodi · Secundū mensuraz culpe erit a plagarū modus · quasi dicere t · Si vultis euadere īā damnationis eterne quā p peccīa meruistis · tūc facite fructus dignos penitentie.

¶ Terāo insinuat q̄ tpe fructuose penitētie adipleto · penitēs deo ab āgelis pūtat · ibi · tulerūt eum secz iesū puerū · id ē purā ainz quia puer dicat quasi purus aer in bierusalē secz supnā vt sisteret eū dño · id est pūtarent euz deo perpetuo regnaturū · a hec pīsentatio fiet primuz post mortē · q̄z nemo in carne viuēs mundus ē a sordē · Vnde a semp indiget purgatione · ꝯ in morte iplent dies purgationis · a tunc purgatus p condignā penitentiā ad tēplū supernū dñi offertur · Quia aūt fructuosa penitētia agit a impletur p condignam satisfactionez ideo de ipsa est dicendū · Require libro sexto · capitulo vicesimo septimo ·

De sancto Benedicto

Dilectus deo a hoibo · cuius memoria in benedictōne est Ecclesiastici · xlv · ¶ In verbis p positis beatissim? pater noster benedictus a p̄rogatiua triplicā cōmendat ·

¶ Primo a precellētis dilectōis priuilegio quo pre ceteris a deo meruit honorari ibi · dilect? deo · a p quod meruit ab eo tantum diligi · quia pre alijs eū dilexit · Quāto aūt dilexit eū ceteris amplius · tanto ab eo feruentius p̄ ceteris ē dilectus · Juxta illud · Qui ergo plus diligitur a cē ·

Secūdo commendat a fraterne caritatis vinculo quo ab hominbo meruit amari · ibi · a hominbo · Nam ethnica a publicana omis homo diligit naturaliter se diligētem · iuxta sententiaz saluatoris dicētis · Si diligitis eos qui vos diligunt que merces erit vobis ꝯ hoc enim faciunt ethnica a publicani · Quia ergo omnem hominē dilexit amicum in deo · inimicuz ꝓpter deum ab omnibus merito est dilectus

¶ Terāo a benedictione dulcedinis qua sempiternis laudibus hominum meruit venerari · ibi · cuius memoria in benedictione est · a quia pre alijs diuini amoris mēdio flagrabat · ideo i superiori celesti ierarchia cū p̄mis de ordine seraphin cretēd? ē a dño collocatus Re · de dispositiōe ce

testiū ierarchiarū · li · ij · ca · xij ·

¶ De eodem ·

O mine quinq; talēta tradi disti mihi. ecce alia quinq; suplucrat? sū · Matb · xxv · In verbis istis beatus benedictus cō putationē in die defunctōis sue dño a se factā exprimens duo facit ·

¶ Primo tanq̄m gratus diuinis beneficijs ea cū grārū actione de bita recognoscit · ibi Dñe q̄nq; talenta tradidisti mihi · Secun dū pbm Grās actio ē clara bñfi cij recognitio ·

¶ Secūdo eisdem acceptis bene ficijs se laudabilit vsū ostēdit · ibi · Ecce alia quinq; suplucrat? sū · Et quia p quinq; talenta do nimi quinq; sensus designantur. idco de quinq; sensibo dicendū ē Re · de potentijs aie sensibilis li bro secundo · ca · xxxiiij ·

In annūtiatione virginis ·

Ecce vgo cipiet a pariet fi liū · a vocabit nomen eius e manuel Isa · vij · Beatus isaias in speculo eternitatis vginez pa ritura eterni pris filiū clare pui dens arca partum ipsius in vbis positis tria facit ·

¶ Primo innuit ipsam fine virili semine cōceptam · ibi · Ecce vgo cōcipiet

¶ Secundo ostendit eam illeso virginitatis sigillo filiū paritu rā · ibi · a pariet filiū suū vgo ex istēs ·

¶ Terdo insinuat i ipso filio di uinā naturā hūmanaz sibi vnitu rā · ibi · a vocabis nomen eiꝰ ema nuel · id est nobiscū deꝰ · quia na ture nrē particeps est effectus · Re · de cōceptione dñica li · iij · cap · iij ·

¶ De eodem

Ave grā plena dñs tecum · Luce p · ¶ In salutatione bac angelica celestis nūciusꝰ pro gratiua laudis quadruplicis dig nā ee glorioſā vgmē pcōmzat ·

¶ Primo ostendit eam ave ma ledictionis eue immunem · ibi · a ue · id est sine ve illiusꝰ maledicti omis qua eue dictum est · in dolō re paries filios tuos · Quia secū dū augustinū · ipa in letitia par turiunt dñm ·

¶ Secūdo innuit eam factā fon tē grē ommibus communem · ibi · grā plena · hic fons adeo omibo est cōmunis · vt ipsa dicat · Trāsi te ad me omnes qui cōcupiscitis me ec · Ecā · xxiiij · Jo · Si qs sitit veniat ad me a bi bat ·

¶ Terdo insinuat in mēte a ven tre secū eā habere diuinū numen Ibi · dñs tecū · Augꝰ · Tecum i mēte · tecū i ventre · tecū i vtero · tecū i auxilio

¶ Quarto pnūciat msolite bene dictōis in ea radiare lumē · ibi · bñdicta tu i mulieribo · Quia in solita ē hec bñdictō mulieribus vt vgo piat · a q; hec oia in salu tatiōe āgelica icludūt · ido de sa lutacōe āgelica ē dicēdū Re · li · iij · ca · p · ¶ In pascue ·

Vere languores nr̄os ipse tulit · ⁊ dolores nr̄os ipse portauit Isa · liij · ¶ In verbis istis ꝓpheta Isaias xp̄m passurum ꝓ nobis aperte ꝓnunciās tria facit.

¶ Primo ostēdit q̄ vt nos curaret a mr̄is languoribꝫ verā naturā humanā assumpsit · ibi · vere nō sophistice · vt detestandus Manicheus diāt sic blasphemans · Si virgo peperit sanctissima fuit.

¶ Secūdo q̄ sua passiōe lāguores peccati origialis curauit · ibi · languores nr̄os ipse tulit · ꝓ Peccatū eni originale tāq̄m radix oīs firmitatis lāguores multiformes in homine generauit · Vnde diāt languores non languorem · quia omnia mala nostra scz fames · sitis · frigus · estas · infirmitates · ⁊ mors ex illa radice p̄cesserūt

¶ Tercio declarat q̄ penam dā nationis peccato originali correspondentem pena siue mortis abstulit · ibi · ⁊ dolores nostros ipse portauit · Juxta illud ꝑ · Quia pecā nostra ipse pertulit super lignum et tunc soluit debitū pene quod non debuit Juxta illd̄ ps̄ Que non rapui tunc exsoluebā. Et qm̄ ad hoc descendit vt languores nr̄os curaret assumpsit n̄ solū naturā humanā · verūetiam penalitates · Re · de defectibus quos assumpsit christus · ⁊ de voluntate ei? · li · iiij · ca · xvij ·

¶ De eodem ·

Tradidit in mortē aīam suam ⁊ cū sceleratis reputat? est · Isaie · liij · ¶ In bis verbis ꝓpheta Isaias xp̄i mortē clare enuncians tria facit ·

¶ Primo inuit q̄ mortis suppliciū non coactus sed voluntarie p̄tulit · ibi · Tradidit · non quia iudas potuit · ꝫ ipse voluit · secūdū illud iobām? · Potestatē habeo pon · ani · me · ⁊ iterū sumere eā ·

¶ Secūdo ostēdit q̄ sua mors mortē mām eternā abstulit · ibi · in mortez animā suā vt a morte scz eterna nos liberaret Ber · Si nō essent peccata nostra ad mortem ⁊ mortem eternam nunq̄z ꝓ eis dei filius moreret

¶ Tercio insinuat q̄ vt nostra scelera tolleret cū sceleratis reputari voluit · ibi · ⁊ cum sceleratis reputatus ē · Isa · liij · Attritus ē ꝓpter scelera nra scz pendens cuz sceleratis ·

¶ Quarto declarat q̄ sufficienter quidem ommiū · efficienter autez multorū peccata tulit · ibi · ⁊ ipē peccatū multorū tulit scz electorum i quibus passio xp̄i effectū saluatiois habuit · ⁊ pro multis alijs effundendū in remissionem peccatorū scz qui ad hoc sūt dispositi vt effectū i eis habeat hec effusio sāguinis Re · de effectu passiois xp̄i · li · iiij · ca · xix ·

De sancto Jobāne baptista

Priusq̄m te formarē in vtero noui te · ⁊ añq̄z exires ꝺ vētre sciificaui te · Diere · ꝑ ¶ In verb̄ istis de? cui oīa sunt presentia p̄ cellētiā beati iobis baptiste

exprimens ad ostendendā sanc
titatis eius magnitudmem tria
dicit.

¶ Primo q̄ ab eterno libro vi
te indelebilit̄ adscript⁹ singularit̄
quodāmodo est ad gloriā prede
stinatus · ibi · prius q̄m te forma
rem in vtero noui te · Juxta illd̄
ap̄li ad eph̄os · Elegit nos in ip
so āte mundi cōstitutionē nr̄ā · Et
Ro · Quos presciuit et predesti.
nauit fieri · i · fig⁹ filii ·

¶ Secūdo q̄ in vtero sācto spi
ritu repletus fuit · ideo ante san
ctus q̄m natus · ibi · et anteqūz ex
ires de vtero sanctificaui te ·

¶ Tertio q̄ ad dei gloriā et edi
ficationē hominū est a deo miseri
corditer datus · ibi · et p̄phetam i
gentibus dedi te · Et quia ineffa
bili quodam modo est ante con
ceptionē suā et formationē in vte
ro predestinatus · et in libro vite
ab eterno scriptus · ideo dicēdū
est de ideis et libro vite · Requiē
libro primo cap̄ · xxv ·

¶ De eodem ·

Dedi te in lucē gentiū · vt sis
salus mea vsq; ad extremū terre
Ysaie · xlix · ¶ In bis vbis est tē
tens deus ex quāta qualiq; grā
beatū iohannem ad totius mūdi
vtilitatē dederit · ad vtilitatis ei⁹
tē ostendā euidentiaz duo dicit

¶ Primo q̄ ad illustrādas gen
tiū tenebras tāq̄m lux illumnās
sit datus · ibi · Dedi te in lucem ·
Juxta illd̄ iob̄ · v · Erat lucerna
ardens et lucens · ardēs in seipso.
lucens⁹ p exemplū in p̄xio.

¶ Secūdo innuit q̄ ex hac illu
minatione gentium ipse deus sit
ab ipso multiformit̄ glorificat⁹ ·
ibi · vt sis sal⁹ mea vsq; ad extre
mū terre · Et quia per lumen vtu
tū mentes gentiū illustrauit · ide
o dicendum est de cōmendatiōe
et effectu virtutū · ſ̄c · li · v · ca.
nono ·

¶ Petri et Pauli ·

Hi sūt viri misericordie quo
rū iustitiae obliuionem non
acceperūt cū semine eorum p̄ma
nent bona · Eccī · xliij ¶ Inter
bis pretactis scriptura sācta di
uinitus inspirata btōs ap̄los pe
trū et paulū dignis laudibus pre
conizans ad cōmendationē eorū
et laudem quattuor p ordinēz odi
tiōes eorū enumerata ostendit ·

¶ Primo q̄ p eorum virtutis cō
stantiā totus mundus dei miseri
cordiā est expertus · ibi · Hi sūt
viri misericordie · p quorū scilz vi
res seu virtutes quas verbo et ex
emplo ostenderūt de⁹ hominibo
est misertus ab ignorātia et erro
rū tenebris ad lumen fidei ipsos
misericorditer reducendo

¶ Secūdo q̄ mundus p claram
vitā ipsorū normaz perpetuā vi
uendi iuste et sobrie est adeptus ·
ibi · quorū iustitiae obli. nō acce
perūt · q̄ scilz iustitiae eor⁹ sp ma
nebūt in memoria hominū · vt ex
ēplo eorū in iustis opibo dirigāt

¶ Tertio q̄ p̄dicatiois eorū fruc
tū multiplex in posteris efficaciā
reptus · ibi · cū semie eor⁹ p · bo ·

Semina eorū sūt omnes quos per euangelium genuerunt · ⁊ semen illud non deficiet in eternū · quia ab ipsis ad nos ⁊ a nobis ꝑpagabit̄ur nostris q; successoribus illud semen verbi ipsorum · quia teste dño · semen est verbū dei · Luc̄ · Et cū hoc semen eorū scilicet illorum qui per eos ad fidem catholicam sunt conuersi permanet per multa bona virtutū ⁊ gratiarū · hoc declarat̄ qñ subdit Hereditas sancta nepotes eorū Quia vero istorum virorū iusticia in hoc potissimum cōsistebat vt mundū ab errore idolatrie q̄ i pluralitate deorū erat ad cultum vnius dei viui ⁊ veri reuocarent · ideo de vnitate dei est dicendū · Re · li · p̄ · ca · p̄ · ¶ De eodem

SApientiā eorū narrāt oēs populi · ⁊ laudē eorū ꝑnunciat ecclesia sanctorū · Ecclesiastici · xliij · ¶ In verbis p̄fatis spiritus scūs ipsorū verborū auctor ⁊ inspirator scōrū apostolorū excellētiā ⁊ dignitatis eminētiam insinuans duo facit

¶ Primo innuit q; eorū sapientiā omne genus hominū in die iudicij enarrabit · ibi · Sapientiā eorū narrāt omnes populi · ⁊ hoc in die iudicij qñ omēs populi tribus ⁊ lingue cōgregabuntur · ⁊ tunc mali homines qui vitam ipsorum estimabant insaniam ipōrum sapientiā narrabūt · dicētes illud Sap̄ · Nos insensati ipsorū vitā estimabamꝰ insaniā · ⁊ finē illorum sine honore ⁊ · q · c ·

¶ Secūdo ostendit q; laudē eorū ⁊ gloriam omnis cōgregatio iustorum nūciabit · ibi · ⁊ laudem eorū pronunciat o · ec · Et hoc similiter erit i die iudicij vbi tota sanctorum ecclesia cōgregabitur · ⁊ ipsos duos apl̄os videbit iudicia proximos ⁊ p̄apuos assessores sedētes super thronos duodecim tribus israhel iudicātes Quia autē omnis eorū sapientia per quam huiusmodi laudes meruerunt potissimum in eorū munda ⁊ pura conscientia cōsistebat. ideo de conscientia est dicendū · Require libro primo · ca · lij ·

¶ In assumptione virginis

IN syon firmata sū ⁊ in ciuitate sanctificata similit̄ requieui ⁊ in hierusalē potestas mea · Eccli. xxiiij · ¶ In verbis prefatis p̄ inspirationē sancti spiritus in ꝑsona beate virginis prolatis virgo beatissima tripliciter commendatur ·

¶ Primo q; super omēs choros angelicos est eternaliter exaltata · ibi · In syon firmata sum · Syon interpretat̄ speculatio ⁊ signat naturam angelicā. que tā q; dignior ⁊ sublimior humana deitatis essentiā limpidius ⁊ subtilius speculat̄ Super quam ipsa euolās hodierna die clarius omnibus angelis dignitatis gloriam cōtemplat̄ · sedm illud · ij · Re · xxij · Ascēdit sup cherubin ⁊ volauit lapsus sup pennas venti id

est angelorū.

¶ Secūdo q̄ super oīm̄ puraz humanā naturam in ciuitate dī ostitutā est similiter sublimata. ibi. a in ciuitate sanctificata similiter requieui. scz in ciuitate. De qua ps. Magn? dñs a laudabilis nimis ac̄. in qua ciuitate sanctificata pre alijs oībus honorifice requieuit.

¶ Terāo q̄ in omni hierusalem ecclesie triumphātis a etiā militātis regina est a imperatrix potētissima nominata. ibi. a in hierusalē potestas mea. Quia autē hodie est sup choros āgelorū exaltata. ſm illud. Exaltata ē sancta dei genitrix ac̄. ideo de angelis quorū regina est ē dicēdū. Require libro. ij. ca. xi. ¶ De eod

Radicaui in populo honorificato. a in ptes dei mei hereditas illius a plenitudie sanctorum detentio mea. Ecc̄. xxiiij.

¶ In verbis istis tanq̄m mater sapientie increate a genitrix veritatis beata virgo sapiēter a vera ac̄ fructuositatis ac dignitatis sue gratiā exprimēs tria facit.

¶ Primo innuit pullulationem virtutū a se procedere tanq̄z ab origine et radice. ibi. radicaui in populo honorificato. id ē radix fiī honorificentie populi. Secundū autē pbm Honor est premiū virtutis. Cū ergo ppriē loquendo nulli debeatur honor nisi hominibus virtuosis. Ipsa huiusmodi honoris in pplo dei mittit radicem. dādo virtutes per quas a domino honorat. Secm illud Si quis mihi ministrauerit honorificabit eum pater meus Pater autē non vult habere nisi ministros virtuosos.

¶ Secūdo ostendit q̄ portionē hereditatis celestis virtuosus cōsequet se datrice. ibi. a in ptes dei mei hereditas illius. scz vtuosi. quia virtutū meritis substātiale premium correspondet.

¶ Terāo insinuat q̄ pleitudo sanctorū ab ea redūdat tanq̄m a sanctitatis precipua amatrice. ibi. a in plenitudine sanctorū detentio mea. Juxta illud bernardi. Si quid spei in nobis est. si q̄d grē salutis a sanctitatis ab ea noueris redundare. Et quia virtutum radix est a datrix. ideo de virtutibo est dicendum. Require libro quinto. cap̄. xv.

¶ De sancto bernardo.

Beatus quē elegisti a assūpsisti habitabit i atriis tuis. ps̄. lxiiij. ¶ Dauid eximius pphetaruz in speculo eternitatis glorioſi patris nri bernardi gloriam quā adeptus est hodie preuidens arca enunciationem ipsius glorie tria facit.

¶ Primo ostēdit ipsuz a pueritia vsq̄ ad semū gradatiz de virtute in virtutē iugiter ascēdisse. ibi. beatus. Beatus dicit quasi bene auctus. quia ipsē auctus est in virtutibo. quarū ascensiones i corde suo disposuit in hac valle

lacrimarum. Sedm illud ps̄. Beatus vir cui? est auxiliū ab? te ascen. in cor. s. d. ac̄.

¶ Secundo innuit deum ad edificationem immensam vniuersal? ecclesie i. ps̄ū misericordit legisse Ibi. quem elegisti. vt per eū ecclesiā illustrares. a cisterciensez ordinē fundares.

¶ Tercio insinuat xp̄m hodierna die ipsum ad celestem gloriā assumpsisse. ibi. a assumpsisti.

¶ Quarto indicat ipsum p̄ paupertate sua voluntaria acumulo meritorū habitationē eterne patrie recepisse. ibi. habitabit i atriis tuis. Quia autē ad hoc vt aliquis p̄fciat m virtutib? indiget cognitione dei a creaturarū. ideo de modo cognoscendi res est dicē dū Require li. ij. capitulo. xlv.

¶ De eodem.

Ecce intelliget seruus? meus? a exaltabit? a sublimis erit valde. Isa. xxij. ¶ Quia qui se ipsū cōmendat ille probatus? nō est. sed quē deus cōmendat. ideo ipse deus scrutās corda qui .o lus nouit qui sint eius. beatū bernardū p̄m nostrū qui erat huiis in oculis suis? sibiq; metipsi in omnibus displicebat p̄ semetipsum efferēs laudem ipsum omendat in quatuor in his verbis

¶ Primo q̄ intelligentie a sapientie spiritus plenitudie quadā claruit singulari. ibi Ecce intel. per aduerbiū demonstrādi ecce. quod est etiā verbū exaltatiuz mētis. quia exáta? mentes hominū ad videndū in libris suis a admirandū plenitudinem intelligētie quā habebat. Juxta illud. Impleuit eū dns̄ spū sapientie a intellectus. Sap̄.

¶ Secundo q̄ ei seruiuit ad sui gloriam fide a obsequio specialiter. ibi. seruus meus. scz fidelis a vtilis tanq̄m alter moyses. De quo numeri Seruus meus moyses in oi domo mea fidelissimus? ē Et isaie. Seruus meus? es tu a in te gloriabor.

¶ Tercio q̄ in ecclesia militāti prelatus est alijs sanctitate a digna preeminētia pastorali. ibi. Et exaltabit? scz in ecclesia militante ad cathedram prelature. Juxta illud ps̄. Exaltent eum i ecclesia plebis. a in cathe. se. l. eū.

¶ Quarto q̄ in ecclesia triūphā te per sanctitatis fue merita meruit ad celestem gloriā sublimari. ibi. Et sublimis erit valde scilicet in ecclesia triumphante vbi pre alijs sanctis lucet a sublimi? dominū ceteris speculat. Juxta illud corinthi. Stella differt a stella in claritate. sic a ipse differt ab alijs in premij claritate. Quia autē intelligentia beati patris a potentijs aīme p̄cedebat ideo de potentijs anime rational? est dicendum. Require li. ij. ca. xlij. ¶ In natiuitate marie

In me omnis? gratia vie a veritatis In me omnis spes vite a virtutis Ecā. xxiiij ¶ In

verbis istis virgo beatissima plena gratia effectū multiformē fuē gratie enumeratā ostendit

¶ Primo insinuat q̄ per nullaz viam ducentē ad patriā sine eis gratia bene itur · ibi · in me omis grā vie · scz virginalis · vidualis · ā mrīmonialis · quia licet hi status ordinati sint ad vitam · vt in eis existentes viā ad patriā ambulent · tamen sine eius grā nullus in his statibus incedit per tramites equitatis · Juxta illd bernard · Nihil de nos habere voluit quod p̄ marie manus nō trāsiret ·

¶ Secūdo innuit q̄ nullū gen̄ veritatis sine ipsis gratia bene scitur · ibi ā veritatis · Est em̄ veritas vite iustitie ā doctrine · quarum nulla exercet vtiliter ā salubriter nisi ipsius grā illustrante · Bern̄ · Tolle mariā hāc maris stellā quid nisi caligo inoluens ac densissime tenebre relinquent

¶ Terćo ostendit q̄ sine eius ḡtia per nullam spem ad vite eterne gloriam vel virtutis gratiaz p̄uenitur · ibi · in me omis spes vite ā virtutis · Est em̄ spes veniē gratie ā glorie · quaruz nulla haberi potest nisi eius gratia dispē sante · Bernar · Si quid habes spei · si q̄d salutis ab ea noueris redundare · Et q̄m hec omia ex sua sanctificatione qua eam tanq̄m suū tabernaculum sanctificauit altissim̄ est assecuta · ideo de sanctificatione eius est dicendū · Require libro quarto · capitulo terćo · Sanctificatio triplex.

De eodem.

Ego mater pulcre dilectōis timoris ā agnit̄ omis ā sancte spei · Ecā · xxiiij ¶ In his verbis virgo benedicta que sola virgo ā mater existens increatā genuit caritatez sue prerogatiue argumenta clara p̄ferens ad sui laudem ā gloriā in quatuor p̄claris conditionibus se significat oibus mulieribo preeminere ·

¶ Primo q̄ geminā caritatē dei ā proximi scz in concupiscibili generat · ibi · ego mater pulcre dilectionis · Pulcra dilectio est caritas qua diligit p̄pter se amicus in deo · inimicus p̄pter deū · ā hec pulcra est · quia amando deū pulcrum ā eius imaginē scz p̄ximū pulcrā ā mundā efficit animam sic amātem · Sed dilectio carnalis est fetida sordida ā polluta · et ideo aiāz sordidā efficit ā immundā · Vnde ā animam celi empirrei pulcritudinē intrare non sinit · Juxta illud · Nihil inquinatū intrat i illā scz celestē hierusalē

¶ Secūdo q̄ timorē dñi sanctū in irascibili pariat · ibi · ā timoris scz illius qui expellit peccatum · Juxta illd eccl̄ · Timor dñi expellit peccatū · Et quo ducēte homo opera bona ā meritoria operatur · Sed m̄ illud sapie · Qui timet deū faciet bona ·

¶ Terćo q̄ ad agnicōnem p̄ccatiā considerationez periculi eis

rationalem illuminat. ibi. ⁊ agnitionis scz peccatiꝫ status sui.

¶ Quarto q̄ virtutē sācte spei qua penitens veniam gratiam et gloriam sperat penitenti tribuat ibi. ⁊ sancte spei. Quia autem mater est agnitionis. ⁊ agnitio peccati ab ea in penitentē proflu it. ideo de agnitione peccati mortalis ⁊ venialis est dicendum. Requiē quando peccatū sit mortale vel veniale. li. iij. ca. xxij. Omnia peccata.

¶ De omnibus sanctis

Vidi turbā magnaꝫ quā dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus ⁊c̄. Apocal. vij. ¶ Beatus iobānes hodierne festiuitatis gloriaꝫ in spiritu videns sanctū sanctoꝝ cum suis sanctis omibus ecclesie triūphā tis quasi caput cum mēbris suis celebracēm tanti festi conspexit solemniter interesse. ⁊ quantum ad hoc quinq; p ordinē i verbis ꝓpositis innuunt.

¶ Primo regni sanctorūꝫ mḡnitudo ⁊ gloria ineffabilis. ibi. vidi turbā magnā quam dinumerare nemo poterat. profecto dei merito mḡna ⁊ innumerabilis. quia ipsius turbe domin? magn? est. ⁊ magnitudinis eius nō est numerus. ꝓs.

¶ Secundo q̄ in omni gente q̄ timet deum ⁊ operat iustitiā est ei acceptabilis. ibi. ex omnib? gentibꝰ et t. et po. et linguis. Act. In veritate cōperi q̄ non ē personarū deus acceptor. sed in omni gēte qui timet deum ⁊ operatur iustitiam acceptus est illi.

¶ Tercio sanctorū exhibita deo reuerentia laudabilis. ibi. stā tes ante thronum ⁊ in conspectu agni.

¶ Quarto sanctorum puritas ⁊ decor admirabilis. ibi. amicti stolis albis. per vestis albedinē eorum mūdiciaꝫ ⁊ puritas figuratur.

¶ Quinto victoria sanctorū et triumphus insuperabilis. ibi. et palmae. Et quia omnes sācti hodie vultui dei assistentes bestiaꝫ quam iohannes vidit in apocalipsi cum septem suis capitibus conterunt. id est de septē viciis victoriam habuerunt. ideo de septem viciis est dicendum. Require libro. iij. ca. xiiij.

¶ De eodem.

Nunc quidem tristiciā habetis iterum autē videbo vos ⁊ gaudebit cor vestrum. Ioh. xvi. ¶ In verbis p̄missis rex sācto rum filiorum suorū ⁊ filiorum huius seculi. qui et filij sunt diaboli differentiaꝫ exprimens tria facit.

¶ Primo ostendit q̄ sancti in pse ti vita miseriis ⁊ tribulationib? exponunt. ibi. Nūc quidē tristiciam habetis. ꝙ filij hui? seculi e cōuerso gaudio ⁊ cōsolationibꝰ ad eorum p̄miam pfruunt. Juxta illud Ioh. Mundus quidez gaudebit. vos autē otristabimi-

Secūdo innuit q̄ finita p̄nti mi
seria mō ineffabili cōsolabunt.
ibi. iterū aūt videbo vos ⁊ gaude
bit cor v̄rm. Diāt āt p tanto ite
rū videbo vos. q̄ prius in presen
ti visitauit eos p̄ peccatis corripi
endo ⁊ castigando. Verū p̄ mor
tē iterū videbit eos sua eterna pre
sentia cōsolādo Sed cōuerso re
probos visitat in presenti cōsola
tionē transitoriā quam desiderāt
ārta eos dissimulando ⁊ p̄mitten
do. sed iterū in morte videbit sen
tentiā damnationis ꝑtra eos p̄o
ferendo. Juxta illd̄ iob. Ducūt
in bonis dies suos. ⁊ in puncto
ad inferna descendunt.

Tercō insinuat q̄ adepto cele
sti gaudio nunq̄m in perpetuū
priuabūt. ibi. ⁊ gaudiū vestrū
nemo tollet a vobis. quia mors
nō erit vltra neq; luctꝰ neq; cla
mor q̄ prima abierūt Dz cōuer
so mali qui ꝑsola cōē in p̄nti ba
buerūt. a tristicia penarū ⁊ inferni nūq̄m amodo liberabunt Jux
ta illud Luc. Fili recordare q̄
recepisti bona in vita tua. nunc
autē hic consolat. tu vero cruci
ris Et q̄n hec dra scōrū ⁊ repro
borū post iudiciū q̄n erit mundi
innouatio oibus innotescit. ideo
de innouatione mundi est dicen
dum. Require. li. viij. ca. xix.

De euangelistis.

Obauit illū pane vite ⁊ in
tellectus ⁊ aqua sapientie
salutaris potauit illū Eccl. xv.

In verbis ꝓpositis scriptura sa
cta diuinitus inspirata effectuz
verbi euangelici qd̄ sancti euan
geliste mundo tradiderūt expri
mens tria facit.

Primo ostendit q̄ euangelij
sancti lectō vitā grē in aia vege
tat ⁊ sustentat. ibi. cibauit illuz
pane vite scz grē. quia mediāte
ipso verbo dei deus qui est vita a
nime cū ipsa manet ipsam viuifi
cans. ne pecō mortali ꝓsentiens
moriat Juxta illud Deut. Nō
in solo pane viuit hō. scz quo ad
vitam grē. ꝫ in oi verbo dei.

Secūdo innuit q̄ intellectuz
subtiliat ⁊ in fide fortificat. ibi. ⁊
intellectus Aia cū in intellectu
cibū verbi suscipiens dispdita re
cupat ⁊ restaurat. ⁊ si qd̄ de fir
mitate ⁊ rectitudie fidei in ea de
fecerat per auditū seu dispositio
nē cibi verbi euāgelici incipit re
staurare sicut ⁊ cibo corpalis vi
digestiua dispditus p̄ comestio
nē in corpe restaurat.

Tercio insinuat q̄ sapore cele
stis sapientie sitim carnalis cōcu
piscentie extinguit ⁊ refrigerat
Jbi. ⁊ aqua sapientie salu. po.
illum. Sapientia cū dicat qua
si sapore virtutū cōdita scientia
⁊ talis scientia contra sitim male
cōcupiscentie ordinat Jo. Qui
sitit scz hic temporalia seu delec
tabilia huiꝰ vite veiat ad me id
est ad fontem mei euangelij ⁊ bi
bat de ipso fonte scientiam. scz
qua hec sitis in eius anima p̄citꝰ
extinguat. ⁊ q̄ subiectū diuie

sapientie est intellectus aie. ido de operationibo anime est dicendum. Require de hoc libro secũdo. ca. liij. ¶ De eodem.

Iocunditatem & exultationem thesaurisauit sup eum Ecc̃. xv. ¶ In his verbis sp̃us sanctus magnitudinem premij quod hic beatus euangelista cuius hodie festum colimus p suis meritis est adeptus exprimens tria facit.

¶ Primo oñdit q ab omni ãgustia & tristicia hodie liberatus est & eius anima dñi sui gaudiuz intrauit. ibi. Jocunditatẽ. quia anima sua vsq; ad resumptionez corporis iocundatur.

¶ Secũdo inuit q adhuc maiꝰ sup eũ thesaurizabit qñ in die iudicij stolam corpis recuperabit. ibi. & exultationẽ thesaurisauit sup eum. Exultatio dicit quasi extra se saltatio. & hoc erit veraciter qñ corpus glorificatuz de dotibus glorificati corporis exultat. Juxta illud isaie. Gaudẽs gaudebo. & exulta. ania mea in deo meo. Et sequit. quia induit me westi. sal. id est corpore glorificato.

¶ Tercio insinuat q nomine hereditario & laudabili deꝰ ipsũ honorauit. ibi. & hoie eterno hẽditabit illũ. Noie quo euãgelista dei ab oĩbus eccl̃ie filijs iure hereditario noietur. & hoc nomen est maxie dignitatis vt sit ptbono tarius & secretarius dei viui. Et quia hic sanctus euãgelista tanq; doctor precipuus martir & virgo aureolã triplicem meruit. ideo de aureola est dicendũ. Reqre libro. vij. ca. xxix. ¶ De eodẽ

In medio ecclesie aputit os eius. & impleuit eũ dñs spiritu sapientie & intellectus Ecc̃. xv. ¶ In verbis istis sp̃us scũs inspirator istoꝝ verborũ doctrie eminentiã & sanctitatis huiꝰ. N. euangeliste enuncians tria facit

¶ Primo oñdit q agrũ vniuersalis ecclesie scientie verbi dei qd sparserat fructu iustiae adipleuit. ibi. in medio eccie aputit os eius. vt sciz semen verbi dei ad ones faciliuꝰ pueniret. & sic ager ecclesie in bonis operibus fructificaret. Juxta illud. Ego vos elegi de mundo &c̃.

¶ Secũdo inuit q ad seminã dũ verbum dei feliciaus sp̃us sapientie & intellectꝰ i ipso req̃euit. ibi. & ipleuit eũ dñs spiritu sapientie & intellectus. sine quo scõ sp̃u dei verbũ non potest efficaciter seminari. secũdũ illud. Spiritu intelligentie repleuit eũ dñs & ipsi tanq̃m imbres miserũt eloquia sapientie sue. & hoc cantat ecclesia de euangelistis

¶ Tercõ insinuat q p suis meritis eterne beatitudis gloriã hodie acepit. ibi Stola glorie induit eũ. Et quia gloria celestis p humilitatẽ acquirit & p superbiam amittitur Secundũ illud Qui se exaltat humiliabit. & qui se hu

mi · ac̃ · ideo de supbia vt caueat ẽdicẽdũ · Re · li · iij · ca · xv ·

¶ De apostolis

Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporũ Math̃ x · ¶ Xps qualitatem missionis apl̃orũ qua ad predicandũ mũdo eos direxit i verbis p̃missis exprimens q̃tuor per ordinẽ ponit

¶ Primo suiipsis mittẽtis imẽsã auctoritatẽ · ibi · ecce ego mitto vos scz qui sum rex regũ dñs dominorũ · imo sũmus pontifex qui habeo claues mortis a inferni · q̃ aperio a nemo claudit · a claudo a nemo aperit ·

¶ Secũdo ipsorũ missoruz ad p̃dicandũ pfectã idoneitatẽ · ibi · sicut oues scz innocẽtes a mũdo vtiles · quia sicut ouis ẽ aial piũ a totaliter vtile tã in vita q̃m in morte. ita a ipsi innocẽtes sũt fructuosi in vita · scd̃m illud Job̃ · Ego vos elegi de mũdo ac̃ · Et similiter post mortẽ cũ subinferẽ · vt fructus vester maneat scilicz post mortẽ · quia fides quã fũdauerũt in eternũ manet ·

¶ Terão missionis eorũ euidẽtẽ vtilitatẽ · ibi · in medio luporuz · vt scz ipi apostoli de lupis oues facerẽt · sicut in paulo acãdit qui mane id ẽ p̃mo lupus rapax postea agnus effectus ẽ ·

¶ Quarto p̃dicacõis officiũ qd̃ assũpserãt q̃litatez · ibi · estote ergo prudẽtes sicut ꝑpentes scz ad verbũ dei sine negligẽtia a tedio p̃mouẽdũ · Isidorus eñ dicit in libro ethimologiarũ · q̃ serpens tãta celeritate linguã agitat · vt duplicẽ videat brẽ linguã cũ nõ habeat nisi vnã · Et simplices sic colũbe ad bone vite exemplũ p̃ximis per simplicitatis rectitudinẽ ostẽdendũ Et sic predicabãt prudenter verbo · a simplicitatez colũbe ostẽdebãt exẽplo · Quia autẽ pecatũ in spiritũ sanctũ p̃ alijs peccatis de hominibo lupos efficit infernales ex eo q̃ dicit irremissibile ex sui ḡuitate · a ex eo tales predicacõne ampliori indigent vt ꝺuertant · ideo de peccato in spñm scũm ẽ dicẽdũ · Re · de hoc li · iij · ca · xxiij · De eod̃

Vos ãt estis qui p̃mansistis mecũ in tentationibo meis Luce · xxij · ¶ In vbis p̃dictis xps volens oñdere fidelẽ adhesionẽ apl̃orũ sibi ab eis exhibitã · necnõ retributionẽ eis ab ipso retribuendã tria facit ·

¶ Prio oñdit ostãtie fidei ipsorũ perseuerãtiã · ibi · Vos estis q̃ mansistis mecũ in tenta · ac̃ ·

¶ Secũdo inuit eiusdẽ fidei ipsorũ correspondentiaz · ibi · a ego dispono vob̃ sicut disposuit mihi pater meus

¶ Terão insinuat correspondẽtie ipsius euidẽtiã · ibi · vt edatis a bibatis super mensã meã in regno meo Et quia in pũti ad mẽsã magnã sederũt vñ corpus xpi a sãguinẽ acceperũt a talia p̃parauerunt · scz tradendo corpa sua xpo deũ sic a ipse xps p eis aiaz

posiut· ⁊ sic ad mensā ei⁹ in regno suo id est ad eternas delicias puenerūt· ideo de corpore xpi q̄liter sumi debeat ē dicendū· Rete de dignitate eucharistie lib· vi· cap· xij·

¶ De eodem

Manete in me⁊ ego in vb· sicut palmes nō potest ferre fructū a semetipso nec· Johis xv· ¶ In verbis premissis xp⁹ effectū amicicie apl̄orū seu vnionē caritatis eorū ad se exprimēs tria facit·

¶ Primo ondit q̄ ipse xp̄s ab eis amat⁹ tinebat⁹ in ipsis amātibus in quantū i eorū affectū p quādam complacentiā imprimebatur· ibi· manete in me· scz vestr⁹ affectū meo vniendo affectui·

¶ Secundo innuit q̄ xp̄s econuerso amans eos cōtinebat⁹ in ipsis amatis in quātū id quod est amati intimi sequebat⁹ vnio· ibi· ⁊ ego in vobis·

¶ Terāo insinuat q̄ nullū op⁹ vite eterne est meritoriū nisi hoc vnio indissolubilis tueat⁹· ibi· sicut palmes nō potest ferre fructū a semetipso nisi maneat in vite· sic nec vos nisi in me manseritis· Et quia nihil hāc vnionem in homie sic perfecte effiat sicut digna pceptio corpis dñi nostri iesu xpi· Secūdū illud Qui mā ducat me viuet ppt̄ me· ipse manet in me⁊ ego in eo· ideo de effectu eucharistie est dicendū· Requiē libro sexto· capitulo de āmoterāo·

¶ De vno martyre·

Justus cor suum tradet ad vigilandū diluculo ad dominū qui fecit illum· Eccl· xxxix· ¶ In verbis positis spūs sanctus inspirator istorū verborum progatiua⁹ hui⁹ sancti martyris exprimēs duo facit·

Primo ondit q̄ vnicuiq; creature qd suū est tradit· ibi· iustus· Justus autē est pprie qui vnicuiq; quod suū est tribuit·

¶ Secundo innuit q̄ d'o creatori nobiliorē portionē sui tradidit· ibi· cor suū tradet· quod est nobilius in homine· quia fons caloris principium vite sedes est sapientie· Vnde et de illud dari sibi desiderat· Juxta illd Prebe fili cor tuum mihi·

¶ Terāo insinuat q̄ tpe debito ⁊ cōgruo vigilauit· ibi· ad vigilandū diluculo· id est in presēti tpe· quo homo solū potest opera meritoria opari· Quia venit nox id est mors qñ nemo potest operari· Vñ ps· Exibit homo ad opus suum⁊ ad operationem· scz vsq; ad vesperam· id ē vsq; ad mortem· quia extunc teste salomone lignum vbicunq; cāderit ibi erit·

¶ Quarto intimat q̄ in mandatis domini exequendis oculos a pertos habuit· ibi· ad dominum qui fecit illum·

¶ Quinto declarat q̄ pter hec

omnia deus ipsum deprecante exaudit · ibi · ⁊ in conspectu altissimi deprecabuntur · Quia autem secundum gregorium · Vigilat qui a se torporis ⁊ negligentie tenebras expellit ideo de acadia est dicendum · Require libro tercio · capitulo decimooctauo ·

¶ De eodem ·

Placens deo factus dilect⁹ ⁊ viuens inter peccatores translatus est · Sapientie · iij ·

¶ In verbis pretactis victoriā huius⁹ sancti martyri⁹ sp̄iritus⁹ sā ctus exprimens ad laudem eius quatuor per ordinem ponit

¶ Primo ostēdit q̄ sanctissime vite meritū deo placuit · ibi · placens deo · scilicet qui solus nouit vitam iustorum · ps̄ · Quoniaz nouit dominus⁹ viam iustorū ·

¶ Secundo ostendit q̄ per virtutum mitorem a deo diligi meruit · ibi · factus dilectus · sciliz deo · ⁊ hoc per virtutis meritū · Similitudo enim trahit naturaliter · vnde ⁊ dominus virtutum tanq̄z sibi similes diligit virtuosos ·

¶ Tercō innuit q̄ malicia peccatorum ipsum a deo retrahere non potuit · ibi · ⁊ viuens inter peccatoēs · scilicet tanq̄m lotb qui cū sodomitis manens laudabilit vixit · Ita ⁊ ipse in medio natiois praue ⁊ peruerse tanq̄m lumina re sanctum exemplo sancte vite luxit · ⁊ vita gratie inter ipsos viuens ad mortem peccati mortu⁹ ab eis tradi non potuit ·

¶ Quarto insinuat q̄ tanq̄m victor mundi carnis ⁊ diaboli per palmā martyrij ad gloriā regni de carcere carnis trāsiit · ibi · trāslatus est · scilicet de morte ad vitā de carcere ad gloriam · de mundi angustia ad immensitatem celi · de tribulatione ad gaudium ⁊ requiem sempiternam · Quia autē iste sanctus hodie martyr trāsiit ad gaudium angelorum quo⁹ ⁊ meruit sociari · ⁊ cum eis in eterna beatitudine sicut ⁊ ipsi confirmati sunt meruit confirmari · ideo vt eius gloria per angelorum gloriam pateat · de confirmatiōe est dicendum angelorum · Req̄re libro secundo · capitulo · xvij ·

¶ De eodem ·

Si quis vult venire post me abneget semetipsum ⁊ tollat crucem suam ⁊ sequatur me · Matb̄ · vi · ¶ Christus huius sācti martyris imitantis euz i morte sua in verbis istis triumphum exprimēs quatuor ad eius ōmendationē p ordinē ponit ·

¶ Primo q̄ voluntarie tortorū manibus exemplo sui domini se tradidit · ibi · Si quis vult venē post me · scilicet patiēdo pro me voluntarie · sicut ⁊ ego me crucifigentium manibus sponte tradidi · Juxta illud Ysaie · Tradidit in morte animam suam · ⁊ cum sceleratis deputat⁹ est · Implēs sic iste sācius martyr illud sanū cōsiliū sancti petri dicētis Ne patiami sic fures q̄ vt mali patiūt ·

v ·

Iste autē voluntarie preibat ad supplicium · vt de eleazaro dicit Math̄ · primo ·

¶ Secūdo q seipsū amore xp̄i veracit abnegauit · ibi abnegās se. id ē recognoscēdo se nibil iuris habere in corpe pprio · sed potius pro illo debere subijci q illud suo precioso sanguine cōparauit. Juxta illd · Empti estis precio magno scz ab ipso xp̄o · ergo corp⁹ ē xp̄i quod et recognoscens glorificauit xp̄m in corpe suo tradendo id pter ipsum ad supplicia ·

¶ Terćio q passionē sibi illatā sp̄ōtanea wlūtate ptulit · ibi · et tollat crucē suā · id est vt passionē sibi a deo preordinatā tolet ·

Quarto q p passionem xp̄m imitādo post ipsū gloriā intrauit Juxta illud luce · xxiiij · Oportebat pati xp̄m et sic intrare gloriā suā. Et quia mortē quā saluator p oibo in cruce ptulit hāc dodecim martyr hic patiendo pro ipso ei reddidit · et sic crucis xp̄i suppliciū ē causa martyrij huius sācti · idō de cruce xp̄i q causa fuit ꝙdā modo passionis oim martyrū est dicendū · Re · li · iiij · ca · xx · ℔ ·

¶ De pluribus martyribo

Iudicabūt nationes et dominabūt populis et regnabit dñs illorū in ppetuū · Sap̄ · iij ·

¶ In verbis prefatis prerogatia triplex scōrū martirū oñdit̄ euidenter ·

¶ Prīo q ab iniustis iuste iudicati iuste eos in die iudicij iudicabūt · ibi · iudicabūt nationes scilicz gētes q deū nō nouerūt · et ipsi ab eis in terra iuste iudicati sunt

¶ Secūdo quia regnū mūdi vicerūt sup populos huius mundi regnabūt · ibi · et regnabit dñs illorū imperpetuū · id ē quia rex eorū cū quo vnus spūs sunt effecti regnabit in ppetuū · et ipsi tanqm membra ipsius et vnum corp⁹ cū ipso capite suo regnabunt in eternū · Juxta illud apoc̄ · Qui vicerit sedebit mecū in throno meo · Quia autē sancti martyres sēsualitatis ipetū p rationez que ē dignior pars in bie · et p quam homo humanitatis pprietatē assequitur euicerūt · ideo de pprietate hominis est dicendum · Require li. iij · ca · lxi · De eodē ·

Expectatio iustorū letićia · spes autē impiorū peribit · Proverb̄ · x · ¶ In verbis p̄missis spūs scūs gaudiū remunerationis scōrū martyrū et tirānorū impie eos torquentiū vindictā exprimens duo facit ·

¶ Primo ostēdit q in presenti i properia miseriam tribulationē et tandem mortis tristićiaz expectantes sperabunt letićiaz sempiternam · ibi · expectatio iustorū letićia scilicz duplex · Una de dotibus anime quam statim p passionis eorum terminum sunt assecuti · Juxta illud Gaudent in celis anime sanctorum · quia pro eius amore sanguinem suum fuderunt · ideo cum christo reg · nē ·

Aliam de dotibus corporis quã adipiscent post diẽ iudicij a sie mortẽ expectãtes leticiã spabãt.

¶ Secũdo innuit q impij econuerso in presenti gadio a letícia perfruentes expectabunt tristiã am a miseriam eternã. ibi. spes aũt impiorũ peribit. sez qua spe rabant se diu in hoc mũdo gaudere. Sed spes eorum periit. quia gaudiũ hypocrite ad instar pũcti sez respectu eternitatis. post tale punctale gaudiũ cõtritionẽ duplicem expectabunt. vnam damnatiois anime quã vsq ad diẽ iudicij fustinẽt. Aliã corporis quã in die iudicij resumentes in ipso cruciabunt in secula seculoruz. Et quia sicut dicit damascenus Ad demonibo ẽ causs illud hoibus est mors. a ido impij post mortẽ cũ demonibus cadentibo ppetuo torquebunt. ido de casu demonis vt ad peitẽtiam pnoent impij est dicẽdũ. Require li. ij. ca. xxiij.

¶ De eodem.

Ece quõ cõputati sunt inter filios dei a inter sanctos sors illorũ est. Sap. v. ¶ Quia filij diaboli filios dei in terra dũ viuerent nõ cognoscentes vitã eoruz infamiã estimabant ipsos penis diuersis a passionibo variis cruciantes. Ipsos saltẽ post mortem vidẽtes in gloria dei filios agnoscẽtes in verbis prefatis coacti eorũ glorã protestantur. a secũdum hoc q̃mq̃m inuiti ipsos laudant a commendant.

¶ Primo q eos suos dominos q̃bus dominabantur dum viuerẽt recognoscunt. ibi. Ecce quomõ computati sunt inter filios dei. Filij autẽ dei sũt reges. secũdũ illud ps̃. Deus iudiciũ tuũ regi da ac. Fratres eñ sunt grã xpi filij naturalit patris a coheredes regni ei?. a ideo cũ ipso xpo frẽ ipsorũ regnabũt in eternũ. a regent malefactores suos a tortores in virga ferrea tanq̃m vas figuli confringent eos. ps̃. Et letabunt cum viderint vindictã

¶ Secundo q eos quos malefactores a sacrilegos iudicabant. portionem in terra viuentium cũ iustis a sanctis sortitos agnoscũt Ibi. et inter sanctos sors illoruz est. Et quemam bi filij dei cum eterno patre suo deo eternalit regnant. ideo ad ipsorũ filioz gloriam de eternitate patris eorum est dicendum Require de eternitate dei libro primo. ca. xviij.

De vno cõfessore.

Beatus ille seruus quẽ cum venerit dñs eius inuenerit sic facientẽ. Mathei. xxiiij. In verbis ppositis xpus fidelis serui sancti sui huius cõfessoris cuius hodie festũ celimus pclaras cõditiones enumerans tria facit.

¶ Primo ostendit q tanq̃m fidelis seruus pecuniam ad negociandum sibi traditam augmentauit. Ibi. Beatus ille seruus. Beatus dicitur q̃si bene auctus

et ipse scientiā ⁊ bona naturalia vel gratuita sibi a deo tradita de virtute in virtutez proficiens augmentauit.

¶ Secūdo innuit q vsq; ad mortē perseuerans in bonis opib? vigilauit. ibi. quē cū venerit dñs i uenerit sic facientem.

¶ Terāo q dñs in morte vigilātē eum inuenīes ipsum in regē in terra viuentium exaltabit. ibi. amen dico vobis quoniaz sup omnia bona sua ostituet eum. Oia potiora dei sunt in celo empirreo super que constituit hodie eum. quin deus est ibi merces eius ⁊ diuinitate fruit. de societate angelorū ⁊ sanctorū letat. ⁊ quia per caritatē sibi ibidez merita sua cōmunicant. omia bona dei quodāmodo ē sortitus. Et quia hic sā? confessor vana mundi gaudia ⁊ luculēta predia polluta reputās. ⁊ diuitias hui? seculi arbitratus est vt stercora. auaricia abhorrēs ⁊ contemnens. ⁊ ideo ouās tenet celestia. idcirco de auaricia est dicendū. Require li. iij. cap. xix. ¶ De eodem.

Justū deduxit dñs p vias rectas ⁊ ostēdit illi regnū dei. ⁊ dedit illi scientiā scōrum. Sap. x. ¶ In verbis predictis ostendens spūs scūs qualiter iste sanctus confessor de egypto huius mundi ad terrā promissionis scilicz terrā viuentiū venerit quatuor fācit.

¶ Primo ostēdit q deducā a domino se dignum exhibuit. ibi. iustum deduxit dominus Just? enī erat quia tribuens vnicuiq; quod suum erat iuste ⁊ digne a domino ducebatur. quia iustus dominus ⁊ iustitias dilexit. pſ.

¶ Secundo innuit q omnes vias erroneas ad perditionē ducētes declinauit. ibi. p vias rectas scz sobrietatis ⁊ p excellentiorē omnib? alijs vijs scz caritatem.

¶ Tercō insinuat q in hac peregrinatione mente in celestib? habitauit. ibi. ⁊ ostēdit illi regnū dei ne de carcere scz hui? mūdi sicut filij seculi huius sibi faceret pandisū.

¶ Quarto intimat q spiritu sapientie ⁊ intellectus repletus mūdū edificauit. ibi. dedit illi scientiā sanctorū. id est spiritū sapiētie ⁊ intellectus. quia etiam sciētia omnes sancti vsi per eam sanctitatis gloriā sunt adepti. Juxta illd. In medio ec. aperuit os eius ⁊ c. Et quia deus erat i ipso ⁊ cū ipso hec oia operās scz ipsū in iustitia dirigendo. per vias rectas ducendo. regnū di sibi ostēdendo ⁊ scōrum scientiaz sibi dādo. ideo qualiter deus sit in scis ē dicendum ⁊ rebo alijs. Require de mārcum scriptibilitate dei li. primo. ca. xvij.

Ecce nos reliquimus omnia ⁊ secuti sumus te. Mathei xix. ¶ Beatus petrus in persona omnium perfecte mundū cōtenētiū hec vba p feres tria fācit

¶ Primo ostendit eos mundū cū suis concupiscentijs ⁊ fallacijs cōtempsisse. ibi. ecce nos q̄ secz mundū odimus. ⁊ quos mundꝰ odit. secundū illud cōsiliū iohānis. nolite diligere mundū neq̄ ea que sūt in mūdo.

¶ Secundo innuit eos voluntatē habendi quecunq̄ de mundo haberi possent deseruisse. ibi. reliquimus omia. Piero. omnia reliq̄t qui voluntatē habendi deseruit.

¶ Tercio insinuat eos viā p quā ambulauit xp̄s apprehendisse. ibi. ⁊ secuti sumꝰ te secz ambulātes per viam voluntarie paupertatis obedientie ⁊ caritatis. Hec ei est via dīn quam incessit. ⁊ quia tales xp̄m perfecte sequētes nō solum cauēt mortalia. verūetiaz a venialibus toto posse abstinēt ne leui saltē maculare vitā & mie possint. ideo de peccatis vialibꝰ ⁊ effectu eorū est dicēdū. Require libro terćo. ca. xiij.

¶ De virginibus.

Omine deus meꝰ exaltasti sup terrā habitationē meā. Eccl. li. ¶ In his verbis hec beata virgo bodie celum scandens de duobus cū tripudio gloriat.

¶ Primo q̄ super regnū mundi quod contempserat est ad r̄gna celestia a sp̄oso suo xp̄o exaltata. ibi. Domine deus meus exaltasti super terram habitationem meam.

¶ Secundo q̄ a morte eterna ē suis deo gratis precibꝰ liberata. ibi. pro morte defluente deprecata sum. scilicet efficacit. quia exaudita sum. Juxta illud ps̄. Clamaui ⁊ exaudiuit me. Et q̄niam hec virgo beata fi. per terrā ad celi altitudinem est exaltata ideo de natura celorū et eorum altitudine est dicēdū. Require li. secūdo. capitulo secundo.

¶ De eodem.

Os suum aperuit sapientie. ⁊ lex clementie in lingua eius. Prouerb. xxxi. ¶ In verbis predictis duplex prerogatiua huius virginis declaratur.

¶ Primo q̄ in ore hominis interioris abscondit eloquia sapientie. ibi. Os suum aperuit sapiēti e. Os interioris hominis est memoria. in quod cibus intrat anime. id est verba dei que cibant ⁊ sustentant animaz. in hoc ore cibū capiens anime ipsum salubrit dirigebat verba in opus cōuertēs Juxta illud. Beati qui audiūt verbum dei ⁊ē. id est memoriter retinent verba in bona opera cōmutando.

¶ Secundo q̄ in ore exterioris hominis vba semper habuit plena virginea puritate. ibi. ⁊ lex clementie in lingua eius. id est sicut in memoria legez caritatis que est lex clementie tenuit. ita et eam ore cordis protulit legez caritatis ⁊ castitatis. adeo mente ⁊ ore seruans. vt nec fornicatio vel vlla immundicia ab eius ore procederet aut etiā nominaēt

sicut decebât eius perfectissimaz sanctitatem. Et quia luxuria castitati virginee aduersat ad hoc vt opposita iuxta se posita clarius eluceſcant. ido de luxuria est dicendū. Require libro terão. capitulo. xxi.

¶ Indedicacõne.

ZAchee festinans descende qz hodie in domo tua oportet me manẽ. Luce. xix. In verbis premissis xps dedicationez tẽpli spiritualis exprimens duo facit.

¶ Primo ostendit q anima vt sit xpi di dignum habitaculum de alto elatiois ad ima humilitatis debet descendere. ibi Zachee festinans descende.

¶ Secũdo innuit q tunc dignatur in ea quiescere. ibi. quia hodie sez si descẽderis ad humilitatis virtutẽ tunc oportet me tecuz in domo tua manere Secm illd Isa. Sup quẽ requiescz spiritus meus nisi super humilem et quietũ sciz quia vanitatẽ presumptiois et superbie iã q̃euit. qz superbus nũc inuidet superioribo q eis nõ eqt. nunc paribus qz ei equant. nũc inferioribus ne sibi equent. Et quia superbus nõ attendit breuitatẽ tempis in quo superbit. sed excecatus superbia semper se estimat a dignitate quam appetit nõ moueri. Secm illud ps. Ego dixi in abundãtia mea non mouebor in eternum. ido de tempore et eius fluxu celeri est dicendum. Require libro secundo cap. x.

¶ De eodem.

IPsi populus eius erũt et ipe deus cum eis erit eorum deus. Apoc. xxi. In verbis istius beatus iohannes dedicationem tẽpli celestis in spiritu videns circa templũ et templi domuz tria facit

¶ Primo ostendit q soluz electi intrabunt illud templum. ibi. ipsi populus eius erunt scilicet electi. foris autẽ manebunt canes et venefici et immundi.

¶ Secũdo innuit q deum ipsi viuiti in hoc tẽplo perpetuo laudabũt. ibi. et ipse cuz eis scilicet tãq̃m caput cum membris suis a q̃ bus glorificabitur Juxta illud. In templo eius omnes dicẽt gloriam.

¶ Terão insinuat q dotes glorificati corporis ab ipso sperabũt. ibi. erit eorũ deus. quem scilicz resumptis glorificatis corporibo tanq̃m verum suum dominũ laudãtes omne gaudium ab eo sperabunt. Juxta illud ps Letabitur iustus in domino et sperabit in eo Et quia ipsi sancti angeli nobis cooperant vt populus domini efficiamur nos illuminando. purgando. et perficiendo. ideo de illuminatione purgatione et perfectione est dicendum. Require de actibus angelicis. libro quinto capitulo. xvi.

Est sic finis deo laus et gloria trinis.